

KEVSER SURESİ

Rahman Rahim Allah'ın Adıyla

“Şüphesiz biz, sana Kevser'i verdik.

Şu hâlde Rabbin için namaz kıl ve tekbir

alırken, namazda ellerini boğazına kadar kaldır.

Doğrusu asıl soyu kesik olan, sana kin duyandır.”

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

ÖNSÖZ

Tarihin En Coşkulu Kahramanlık Destanı

Tarihin en değerli kesitleri, tarihe adını yazdırmış büyük insanların hayatlarını anlatan sayfalar olsa gerek.

Onların yaşamları çeşitli olaylarla dolu olduğundan, kendilerine özel dallar yaratırlar.

Onlar büyük olduklarından, onlara ait olan şeyler, hatta onların yaşadıkları tarih dahi büyüklük ve azametlerle doludur. Akıllara hayret veren bir parlaklığı vardır. Öğreticiliği, manalı ve sırlarla dolu oluşu açısından doruktadır.

Onlar, birer yaratılış harikasıdır. Onların yaşamları da, tarihî açıdan harikalarla doludur; zira yaşamlarının her anı heyecan verici kahramanlıklarla doludur.

Tarihin bu büyük şahsiyetleri arasında hiç kimse, büyük İslâm Peygam-

beri Hz. Muhammed (s.a.a) kadar, olaylar ve inkılâplarla dolu böylesine büyük dalgalar oluşturamamıştır. Onlardan hiçbirinin, önce kendi muhittinde ve daha sonra tüm dünyada, böylesine derin bir nüfuza sahip olduğu görülmemiştir.

Onlardan hiçbirisi, böylesine her açıdan geri kalmış cahil bir toplumdaki, bu denli göz kamaştırıcı medenî bir toplum meydana getirememiştir. Öyle ki, doğu ve batı tarihçilerinin tamamı bu gerçeği itiraf etme gereği duymuşlardır.

Böylesine büyük bir zatın hayatını mütalâa etmek, bizlere çok şeyler öğretebilir ve öğretici birçok sahneleri gözler önüne serer.

Hayret verici sahneler: Kâbe binasının yapıldığı ilk günler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) cetlerinin Mekke'de yerleşmeleri, Fil ordusunun Allah'ın evini yıkmak üzere yaptıkları saldırı ve Hz. Peygamber (s.a.a) dünyaya geldiğinde vuku bulan hâdiseler vb. olaylar.

Üzücü sahneler: Hz. Peygamber'in (s.a.a) anne-babası olan Âmine ve Abdullâh'ın, onun ömrünün henüz başlangıcında vefatları gibi.

Yücelik ve esrar dolu sahneler: Vahyin ilk nazil olduğu günler, Hira dağında

vuku bulan olaylar ve onun ardından Hz. Peygamber (s.a.a) ve yârenlerinin on üç yıl boyunca, yüce hedefleri uğruna en büyük fedakârlıklarda bulunmaları; putperestliğin her türlü görüntüsünü ortadan kaldırmak amacıyla yapılan mücadeleler; her türlü yersiz taassup, ırkçılık, insanların birbiri aleyhine yaptıkları her türlü sömürü ve istismarın kökünü kazımak için verilen mücadeleler vb. olaylar.

Heyecan ve hâdiselerle dolu sahneler: Hicret'in ilk ve sonraki yıllarında gerçekleşen olaylar gibi, ki her biri yüce hedefler ve envai putperestlik görünümelerini yok etme uğruna; haksız ayrımcılıkla, ırkçılıkla, sömürgecilikle mücadele etme yolunda sergilenen fedakârlıkların en büyük örneğidirler.

İşte bütün bunları nazara alarak, eğer onu "tarihin en heyecan verici kahramanlık destanı" ve yaşamını "eski dünya ile yeni dünyayı birbirine bağlayan bir unsur" olarak değerlendirecek olursak, mübalâğa etmiş olmayız.

Gerçi şimdiye dek, doğulu ve batılı müverrihler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayatı hakkında, muhtelif dillerde yüzlerce kitap yazmışlar ve her biri kendi çapında, bu büyük tarihin çeşitli noktalarını aydınlığa kavuşturmak için, önemli adımlar atmışlardır. Ancak belirtmek gerekir ki, maalesef onların birçoğu da bazı önemli zaafardan arı değillerdir.

Özellikle müsteşrikler ve doğu bilimcileri, bazen yanlış-doğru demeden insanı hayrete düşürecek, oldukça bariz hatalar yapıyorlar; ama muhterem okuyuculara sunulan bu kitap, bu büyük peygamberin hayatı ve İslâm tarihiyle ilgili en muteber kaynaklar esas alınarak, gayet açık ve akıcı bir üslûp ile hazırlanmıştır.

Bu kitabın önemli meziyetlerinden biri de şudur ki, yalnız tarihî olaylar nakletmekle kalmamış, tarihin nihaî hedefi olan "olaylardan ders ve ibret almak" gerçeğini sağlamak amacıyla, muhakkik bir yazara yakışır bir metot ile gereken yerlerde olayları muhtelif boyutları ve sonuçlarıyla tahlil ve incelemeye tâbi tutmuştur.

Bu kitabın mümtaz özelliklerinden bir diğeri de, İslâmî tarih kaynakları ile tam bir uyum içinde olup, İslâm'ın büyük önderinin yaşam öyküsü ile ilgili bazı kirli ellerin uydurdukları efsanelerden tamamen uzak olmasıdır.

Biz, bütün Müslümanlara, özellikle de gençlere, bu kitabı dakik bir şekilde incelemelerini ve okumalarını tavsiye ediyoruz. Müslüman halkımızın, özellikle Mekke ve Medine'ye giden hacılarımızın, o mukaddes beldelere gitmeden önce bu kitabı mutlaka okumalarını umuyoruz. Böylece o mukaddes beldelere gidenler, Hz. Peygamber (s.a.a) zamanında Hi-

caz'ın muhtelif yerlerinde meydana gelmiş olaylar hakkında bilgi sahibi olacaklar, hac dönüşünde de vahiy toprakları hakkında tam bir bilgi ile donandıkları için bu manevî seferlerini daha verimli bir hâle getirerek hac yolculuklarının daha faydalı olmasını sağlamamış olacaklardır.

1. Bölüm

İSLÂM MEDENİYETİNİN BEŞİĞİ; ARABİSTAN YARIMADASI

Arabistan, Asya'nın güney batısında yer alan büyük bir yarımadadır. Yüzeysel şekli üç milyon km² dir. Yani yaklaşık olarak İran'ın yüz ölçümünün iki, Fransa'nın altı, İtalya'nın on ve İsviçre'nin seksen katıdır.

Bu Yarımada, açıları düzgün olmayan dikdörtgenimsi bir yapı arz etmektedir ki, sınırları kuzeyde Filistin ve Şam çölü; güneyde Hint okyanusu ve Umman körfezi; doğuda Hire, Dicle ve Fırat nehirleri ile Fars körfezi; batıda ise Kızıl Deniz'e kadar uzanmaktadır.

Buna binaen, batıdan ve güneyden denizlerle, kuzey ve doğudan ise sahra ve Fars Körfezi ile sınırlıdır.

Eskiden beri bu toprakları üç kısma taksim etmişlerdir: Kuzey ve batı kesimi "Hicaz" bölgesi; merkez ve doğu kesimi, "Arap Çölü"; güney kesimi de "Yemen" olarak adlandırılmıştır.

Yarımada'nın iç kesimlerinde büyük çöller, sıcak ve nerdeyse yaşam imkânının sıfırlandığı kum yığınları, oldukça geniş bir yer kaplamaktadır. Bu çöllerden birisi "Semave Çölü"dür ki günümüzde "Nüfuz" adıyla anılmaktadır. Fars Körfezi'ne kadar uzanan diğer büyük çöl ise, bugünkü adıyla "Rubu'l-Hali" olarak adlandırılmıştır. Eskiden bu sahranın bir kısmı "Ahkaf", diğer kesimi ise "Dehna" adıyla anılmaktaydı.

Bu çöllerden dolayı, Arap Yarımadası'nın yüzölçümünün üçte biri susuz, yeşillikten mahrum ve yaşama elverişsiz bölge olarak addedilmektedir. Ancak bezen yağışlar nedeniyle çöllerin ortasında bazı yerlerde küçük su birikintileri oluşmaktadır. Arap kabilelerinden bazılarının kısa bir müddet için, develerini otlatmak amacıyla buralara geldikleri oluyor.

Yarımada'nın havası, çöllerde ve merkez bölgesinde oldukça sıcak ve kurudur. Sahillerde ise, rutubetli ve bazı noktalarda mutedildir. Su ve hava şartlarının uygunsuzluğu nedeniyle bu bölgenin nüfusu, genel olarak on beş milyonu geçmez.

Bu topraklarda, güneyden kuzeye doğru uzanan sıra dağlar vardır ki, onların yüksekliği, 2470 m.ye ulaşmaktadır.

Altın, gümüş ve değerli taşlar, eskiden beri bu Yarımada'nın zenginlik kaynaklarını teşkil etmektedir. Yarımada sakinleri, hayvanlar arasında daha çok deve ve at yetiştirirler. Kuşlardan deve kuşu ve güvercin, diğer kuşlara nispetle daha fazla bulunmaktadır.

Arabistan'ın günümüzde en büyük gelir kaynağını petrol teşkil etmektedir. Zahran şehri, Yarımada'nın petrol merkezidir. Bu şehir, Arabistan'ın Fars Körfezi'ne yakın "İhsa" bölgesinde yer almaktadır.

Bölgeyi daha iyi tanıyabilmek için, aşağıdaki açıklamaya dikkat edelim:

Arap Yarımadası'nın kuzeybatı kesimini oluşturan "Hicaz" bölgesi, Filistin'den Yemen topraklarına kadar tamamen Kızıl Deniz kıyılarında yer almaktadır. Dağlık ve ziraat için uygun olmayan taşlık bir araziye sahiptir.

Hicaz bölgesinin en önemli şehri, Mekke ve Medine'dir. Hicaz'ın eskiden beri iki önemli limanı vardır. Biri Mekke halkının kullandığı "Cidde" limanı, diğeri ise, Medinelilerin büyük oranda yararlandıkları "Yenbu" limanıdır. Bu limanların her ikisi de Kızıl Deniz kıyısında yer almaktadırlar.

Mekke-i Mükerreme

Dünyanın en meşhur şehirlerinden olup, Hicaz'ın en kalabalık şehirlerin-

den biridir. Denizden yüksekliği yaklaşık 300 m.dir.

Mekke şehrinin tarihçesi: Mekke'nin tarihi, Hz. İbrahim (a.s) zamanına dayanır. O, oğlu İsmail'i (a.s) annesi Hacer ile birlikte, orada ikamet etmeleri üzere Mekke'ye gönderdi. İsmail (a.s) o bölgeye yakın bir kableden evlendi ve daha sonra da Hz. İbrahim (a.s) ilâhî emir ile Kâbe'yi bina etti. Bazı sahih rivayetlere göre, Hz. Nuh'tan (a.s) yadigâr kalan Kâbe'yi yeniden tamir etti. Bu tarihten sonra Mekke şehri şenlenmeye başladı.

Medine-i Münevvere

Mekke'nin kuzeyinde, yaklaşık 520 kilometre uzaklıkta yer almaktadır. Şehrin etrafı bağlar ve hurmalıklarla çevrilidir. Toprakları ekim ve tarım için daha elverişlidir.

İslâm'dan önce bu beldenin adı "Yesrib" idi. Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu şehre hicretinden sonra "Medinet'ur-Resul" diye anılmaya başlandı. Daha sonraları kısaltılarak yalnızca "Medine" denildi.

Tarihî kayıtlara göre, bu topraklarda ilk sükûnet edenler, Amalika kavmi idi. Daha sonraları Yahudiler ve Evs ile Hazreç kabileleri bu bölgeye yerleştiler. İslâm'dan sonra bu iki kabile "Ensar" adıyla anılmaya başladı.

Hicaz bölgesi, diğer bölgelerin aksine, topraklarını genişletmek hevesinde olanların saldırısına maruz kalmamış, İslâm öncesi iki büyük imparatorluk olan Rum ve Pers medeniyetlerinin izlerine orada rastlanmamıştır. Çünkü bu bölgenin tarım ve sükûnet için elverişli olmayan çöl kesimi, bu bölgeye asker çıkarmaya değer görülüyordu; zira onca zahmetten sonra, eli boş dönmek vardı işin içinde. Dolayısıyla zamanın güçlerinden hiçbiri bu bölgeyi sahiplenme gereği duymamıştır.

2. Bölüm

İSLÂM'DAN ÖNCE ARAPLAR

Arapların İslâm'dan önceki durumlarını tanıyabilmek için aşağıdaki kaynaklardan yararlanabiliriz:

1-Tevrat (bunca tahriflere rağmen)

2-Yunanlılarla Rumların orta çağa ait yazıtları

3- İslâm âlimleri tarafından kaleme alınmış olan İslâm tarihi

4- Doğu bilimcilerinin kazı ve araştırmalarda elde ettikleri tarihî eserler, ki bir hadde kadar birtakım konuların aydınlanmasına neden olmuştur.

Şüphesiz, Arabistan Yarımadası eskiden beri birçok kabilelere yataklık etmiştir. Onlardan bazıları, olaylar silsilesi içinde yok olmuşlardır. Ancak, bu bölgenin tarihinde birçok kollara ayrılmış olan aşağıdaki üç kabile, diğerlerine nispeten daha kalıcı olmuştur.

1- Baide Kavmi

Bu kelime, yok olmak anlamındadır. Çünkü bu kavim, ardı ardına yap-

tıkları isyanlardan dolayı, gökten ve yerden kendilerine gelen ilâhî belâlar sonucu yok oldular. Belki de onlar, Kur'ân-ı Kerim'in birçok ayetlerinde kendilerinden söz edilen Ad ve Semud kavimleridir.

2- Kahtanîler Kavmi

Ya'rab b. Kahtan oğullarıdır. Yemen'de ve Arabistan'ın güneyinde ikamet ediyorlardı. Asıl Arap olarak onlar bilinir. Bugünkü Yemenliler ve sadr-ı İslâm'da Medine'nin iki büyük kabilesi olan Evs ve Hazreç kabileleri Kahtan soyundandırlar. Kahtanîler, birçok hükümetler kurmuşlar ve Yemen topraklarının verimli hâle gelmesi ve gelişmesi için oldukça çaba sarf ederek, geride kendilerinden birçok medeniyetler bırakmışlardır. Günümüzde onlardan geriye kalan yazıtlar, bilimsel kurallar çerçevesinde okunarak bir yere kadar Kahtanîler tarihini aydınlatmıştır. İslâm öncesi Arap medeniyetine dair söylenenlerin hepsi, ana yurdu Yemen toprakları olan bu kavme aittir.

3- Adnanîler Kavmi

Hz. İbrahim'in (a.s) oğlu olan Hz. İsmail'in oğullarıdır. Bu kolun köklerine ileriki konularda değineceğiz. Özetle şunu söyleyebiliriz: Hz. İbrahim ilâhî emirle, oğlu İsmail'i annesi Hacer ile birlikte Mekke topraklarına

yerleştirmekle görevlendirilmişti. İbrahim (a.s), onların her ikisini Filistin topraklarından, susuz ve kurak olan derin bir dereye (Mekke) doğru götürdü. Âlemlerin rabbi olan Allah'ın lütuf ve şefkat eli onlara uzandı ve onlara Zemzem suyunu bağışladı. İsmail (a.s), Mekke yakınlarında çadır kurmuş olan Cürhüm kabilesinden evlendi ve birçok çocuğu oldu. Adnan da, onlardan biridir ve birkaç vasıtayla soyu İsmail'e (a.s) ulaşmaktadır.

Adnanoğulları birçok kollara ayrıldılar. Onların arasından Kureyş kabilesi ve onların arasından da Haşimoğulları en meşhur olanlarıdır.

Arapların Genel Ahlâkı

Maksat, İslâm'dan önce Araplar arasında yaygın olan köklü ahlâk ve toplumsal adap ve âdetlerdir. Bu âdetlerin bazıları bütün Araplar arasında oldukça yaygındı. Araplar arasında beğenilen sıfatları, genel anlamda birkaç cümleyle şöyle özetleyebiliriz:

Cahiliye dönemi Arapları, özellikle Adnanoğulları, tabiatları gereği misafirperver olup, emanete oldukça az hıyanet ederlerdi. Sözünden dönme-yi affedilemeyecek bir günah sayarlardı, inançları uğrunda fedakârdılar, çok açık ve net bir Arap lehçeleri vardı. Onlar arasında şiir ve hutbeleri ezberleyebilecek güçlü hafızaya sahip kimseler bulunurdu. Şiir ve hita-

be sanatında zamanın ileri gelenlerindendiler, onların şecaat, cesaret ve yüreklilikleri dillere destan olmuştu. Süvarilikte ve okçulukta ustaydılar, düşmana sırt çevirip kaçmayı kötü ve yakışsız bilirdiler.

Fakat bütün bunlara rağmen, bu kemallerin her birinin güzel görünümünü yok edecek birtakım ahlâkî fesada duçar olmuşlardı. Öyle ki, eğer gayp âleminden onların önüne bir hayat ırmağı açılmasaydı, şüphesiz insanî yaşam çizgileri alt üst olmuş, varlıkları tehlikeye girmiş olurdu. Yani milâdî altıncı yüzyılın ortalarında, İslâm'ın o parlak güneşi kalplerine yansımazdı, artık bugün Adnan Araplarından bir eser görülemezdi ve bir kere daha Baide Araplarının destanı yenilenirdi!

Arapların İslâm öncesi durumuyla ilgili Müminlerin emiri Ali'nin (a.s) hitabelerinde beyan ettiği sözleri; onların yaşam tarzları, aşâğılık düşünceleri ve ahlâkî fesatları bakımından ne denli kötü bir durumda olduklarının canlı bir şahididir. Hz. Ali (a.s), hutbelerinden birinde İslâm öncesi Arapların durumunu şöyle beyan etmektedir:

Allah-u Teala, Hz. Muhammed'i (s.a.a), iki dünya uyarıcısı, kendi kitabının ve vahyinin emini olarak seçti. Siz Arap kavmi, en kötü dinde ve en kötü yerlerde yaşadınız. Çakıllıklarda ve (hiçbir sesten kaçıp korkmayan) kör yılanlar arasında yaşadınız. Kirli suları içer, ağır yemekler

(hurma çekirdeğinin unu ile kertenkele) yerdiniz. Birbirinizin kanını akıttır, akrabalarınızdan kaçınırdınız. Putlar, sizler arasında baş tacıydı ve siz hiçbir günahı işlemekten kaçınmazdınız.^{ss}

Biz, Es'ad İbn Zürene'nin hayatını, Hicaz halkının birçok yaşam tarzını yansıtmak konumunda olması itibarıyla burada anlatıyoruz:

Medine'de ikamet eden Evs ve Hazreç kabileleri arasında uzun yıllar süregelen, yer-yurt yakan savaş ateşi devam etmekteydi. Bir gün Hazreç kabilesinin büyüklerinden Es'ad İbn Zürene, kabilesinin güçlenmesi için Mekke'ye doğru yola çıktı. Amacı bu sefer vesilesiyle, yüzyıllık düşmanı olan Evs kabilesine karşı, Kureyş kabilesinden askerî ve malî yardımlar alıp onu mağlûp etmektir. O, Utbe İbn Rabia ile samimî bir ilişkisi olduğundan onun evine gitti, hedefini ona anlattı ve ondan yardım talebinde bulundu. Onun eski dostu Utbe ise ona şöyle cevap verdi:

"Biz sizin isteğimize olumlu bir cevap veremeyiz; zira bugünlerde dâhilî bir sorunla karşı karşıyayız. Aramızdan bir adam çıkmış ve bizim tanrılarımızı kötülemektedir. Bizim tanrılarımızı ahmak ve akılsız sayarak, hoş ve tatlı beyanıyla, gençlerimizden bir grubu kendisine bağlamıştır. Bu

ss- Nehcü'l-Belâğa, 26. hutbe

yüzden bizim aramızda büyük bir ayrılığa sebep olmuştur. Bu şahıs, hac mevsimi dışında 'Şi'b-i Ebu Talib'de yaşıyor, hac mevsimindeyse 'Şi'b'den ayrılıyor ve Hicr-i İsmail'de oturup halkı kendi dinine davet ediyor."

Es'ad, Kureyş kabilesinin diğer büyükleriyle görüşmeden Medine'ye dönmeye karar verdi; ama gitmeden önce, Arapların eski âdetleri üzerine, Allah'ın evi olan Kâbe'yi ziyaret etmek istedi. Utbe, tavaf anında birden o şahsın (Peygamber'in) söylediklerini duyar ve onun söylediklerinden etkilenir diye, onu bu işi yapmaktan korkuttu, uyardı. Ama ne var ki, Mekke'den Allah'ın evini ziyaret etmeden ayrılmak kötü ve uygun değildi. Sonuçta Utbe, bu sorunun hallolması için, Es'ad'a kulaklarını pamukla tıkamasını önerdi. Böylece o şahsın söylediklerini duymayacaktı.

Es'ad, yavaşça Mescid-i Haram'a girdi ve tavaf etmeye başladı. Kâbe'nin etrafında başladığı birinci tavafta gözleri Hz. Peygamber'e takıldı. Hicr-i İsmail'de oturmuş, Benî Haşim'den bir grup onu korumak amacıyla etrafını sarmışlardı. Onun söylediklerinden etkilenir diye ona yaklaşmadı. Ama sonra tavaf sırasında kendi kendine yaptığı işin ne kadar mantıksız ve akılsızca olduğunu düşündü ve kendi kendine, "Yarın Medine'de bana bu konu hakkında sorular sorulabilir ve ben onlara ne cevap veririm?"

diyerek nihayet bu konuda bilgi toplamayı gerekli gördü.

Es'ad biraz ilerleyerek cahiliye Arapları usulüne göre şöyle selâm verdi:

"En'am sabahen." Hz. Peygamber ise cevabında şöyle buyurdu:

Benim Rabbim bundan daha iyi bir selâmlaşma (tabiri) göndermiştir karşılaştığımızda birbirimize "Selâmun aleykum" dememizi emretmiştir.

Ardından Es'ad, Peygamber'in hedeflerini sordu. Peygamber efendimiz onun sorusuna karşılık, gerçekten de Arapların ruhsal yapılarını ve cahiliye âdetlerini bir ayna gibi sergileyen En'âm Suresi'nin 152-153. ayetlerini okudu. Bu iki ayet, yüz yirmi yıl birbirleriyle savaşan bir milletin derdini ve dermanını kapsıyordu. Dolayısıyla onun üzerinde çok büyük bir tesir bıraktı. Vakit geçirmeden hemen Müslüman oldu ve Peygamber'den, tebliğci unvanıyla bir kişiyi Medine'ye göndermesini rica etti. Peygamber efendimiz (s.a.a), Mus'ab b. Umeyr'i, Kur'ân ve İslâm öğretmeni unvanıyla Medine'ye gönderdi.

Bu iki ayetin içeriğine dikkat edersek, Araplar hakkında yapılacak hiçbir inceleme ve araştırmaya ihtiyacımız kalmayacaktır. Zira bu iki ayet, müzmin ahlâkî hastalıkların, cahiliye devri Arapların hayatlarını açıkça tehdit ettiğini açıkça ortaya koymaktadır. Bu yüzden biz ayetlerin metnini

dipnotlarda getirerek, ayetlerin tercümelerini kısa bir açıklamayla okuyucularımızın nazarına sunuyoruz:

De ki: Gelin, ben size gönderiliş hedeflerimi açıklayayım. Benim hedeflerim şunlardan ibarettir:

1- Ben, şirk ve putlara tapınmayı ortadan kaldırmak için seçildim.^{ss}

2- Benim programımda anne ve babaya iyilik ve yardım başta gelir.^{ss}

3- Benim temiz dinimde, fakirlikten korktuğu için evlât öldürmek en kötü amel sayılmaktadır.^{ss}

4- Ben insanlığı her türlü kötü işlerden, gizli ve açık olan kötülüklerden alıkoymak için seçildim.^{ss}

5- Benim şeriatımda adam öldürmek, haksız yere kan dökmek kesinlikle yasaktır ve bunlar Allah'ın sizlere düşünesiniz diye yaptığı tavsiyelerdir.^{ss}

6- Yetim malına ihanet haramdır.^{ss}

7- Benim dinimin temel esası adalettir ve eksik satmak haramdır.^{ss}

8- Kimseye kaldıramayacağından daha fazla yük vermeyiz.^{ss}

قُلْ تَعَالَوْا أَنَا خَرَمَ رَبُّكُمْ عَلَيَّكُمْ إِلَّا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا

SS- وَالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا

SS- وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ

SS- وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَّنَ

SS- وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَالِكُمْ وَصَاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

SS- وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ

SS- وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ

SS- لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

9- İnsanın bütün iç dünyasını yansıtan, dili ve sözleridir. Hak ve hakikate yardım etmek yolunda harekete geçerse, söylediği söz kendi zararına olsa bile doğrudan başkasını söylememelidir.^{ss}

10- Allah ile aranızda yaptığınız antlaşmalarda Allah'a saygılı olunuz.^{ss}

Bunlar, size Allah'ınız tarafından kendilerine uymak zorunda olduğunuz tavsiyeleridir.

Bu iki ayetin içeriği ve Peygamber efendimizin Es'ad ile konuşma tarzı, bütün bu kötü sıfatların Araplara ait olduğunun bir göstergesidir. Bu nedenle Allah Resulü (s.a.a) Es'ad ile ilk karşılaşmasında bu iki ayeti ona okudu ve bu yolla kendi risaletinin hedeflerini ona açıklamış oldu.^{ss}

Arabistan'da Din

Halil İbrahim, Hicaz muhitinde tevhit inancı bayrağını diktiğinde, bir grup ona tâbi oldular; ama o ilâhî insanın tevhit dinini ne kadar yaydığı ve Allah'a inananlardan ne kadar sıkı saflar oluşturduğu tam olarak belli değildir.

Emir'ül-Müminin Ali (a.s), Arap milletinin inanç durumlarını şöyle beyan ediyor:

ss- وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْبُدُوا وَلَا كَانَ دَا قُرْبَى

ss- وَيَعْبُدِ اللَّهَ أَوْفُوا دَا لَكُمْ وَصَاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

ss- A'lamu'l-Vera, s.35-40; Biharul-Envar, 19/8-11.

O günün halkı çeşitli mezheplere, bidatlere ve farklı taifelere sahiptiler. Bir grup Allah'ı yaratıklara benzetirdi. (Allah'ın bazı organları olduğuna inanırlardı.) Bazıları Allah'ın isminde tasarruf ederlerdi. (Meselâ putperestler "Lat" ismini Allah'tan, "Uzza"yı da Aziz'den almışlardı.). Bir grup O'ndan başkasına işaret ederdi. Daha sonra Allah onları Resul-i Ekrem'in vesilesiyle hidayet etti ve ilâhî emirlerle tanıştırdı.^{ss}

Arapların aydın kesimi, aya ve yıldızlara taparlardı; ama Arabistan sakinlerinin çoğunluğunu oluşturan aşağı tabaka, kabile ve ev putlarına ek olarak yılın günleri sayısınca 360 puta taparlar ve her günün olayını onlardan birine bağlarlardı.

Mekke muhitinde putperestlik, Halil İbrahim'den (a.s) sonra Amr b. Kusa'nın çalışmasıyla başladı; ama ilk günlerde fazlasıyla ilerlemiş değildi. Başlangıçta onları şefaathçi biliyorlardı, zamanla onların kudret sahibi olduklarına inandılar. Kâbe etrafına dizilmiş olan putlara bütün taife saygı ve sevgi gösterirdi. Kabile putlarına ise, sadece bir grup saygı gösterirdi. Her kabilenin putunun mahfuz kalabilmesi için onlara belirli yerler yaparlardı. Putların yerleri olan mabetlerin anahtarlarını taşıma görevi ise, veraset yoluyla elden ele dolaşırdı.

ss- Nehcü'l-Belâğ, 1. hutbe.

Ev putlarına, her gece ve gündüz aile arasında tapılırdı. Yolculuk yapacakları sırada kendilerini putlara sürerler, yolculuk esnasında ise, ibadet amacıyla çöldeki taşlara taparlardı. Durdukları her yerde dört tane taş seçer ve onların en güzelini mabut, diğerlerini ise o putun ayakları olarak altına yerleştirirlerdi.

Mekke halkı, Harem'e aşırı bir ilgi duyardı ve yolculuk sırasında oradan yanlarına taşlar alarak durdukları yerlerde onları bir yere takıp tapınırlardı. Belki de bunlar düz ve şekilsiz taşlar olarak tefsir olunan "Ensab" taşlarıdır. Bunların karşısında bir de, bol nakışlı, oyulmuş ve kazılmış taşlar manasına gelen "Evsan" taşları vardı. Ayrıca altın ve bakırdan veya tahtadan oyulmuş putlar da vardı ki bunlara "Esnam" denilirdi.

"Lat", putların annesi sayılırdı. Beyaz bir taştan yapılmıştı. Halk, mabedi Taif yakınlarında bulunan bu taşta tapıyordu. "Menat" ise, kader, ölüm ve ecel tanrısıydı ve mabedi Mekke ve Medine arasındaydı.

Ebu Süfyan, Lat ve Uzza'yı Uhud Savaşı'nda yanında getirmişti ve onlardan medet umuyordu.

Bu çok çeşitli işe yaramayan boş mabutlara tapınmanın sonucunda tezat-

lar, uyuşmazlıklar, savaşlar, ihtilâflar, kan dökmeler ve sonunda birçok maddî ve manevî hasarlar bu vahşî göçebeler arasında baş göstermişti.

Müminlerin Emiri Hz. Ali (a.s) hutbelerinin birinde İslâm'dan önceki Araplar hakkında şöyle buyuruyor:

Allah, Hz. Muhammed'i (s.a.a) dünya ehlini çekindirmek ve onu kendi semavî emirlerinin emini kılmak ve gönderilmek üzere seçti. O hâlde siz ey Arap milleti, en kötü dinlere sahiptiniz, en kötü topraklarda yaşadınız, sert taşlıklar arasında vahşî yılanlarla birlikte yatardınız, kirli sular içer, hoş olmayan yemekler yerdiniz, birbirinizin kanını dökerdiniz, akrabalık bağlarını keserdiniz, putlar sizin aranızda değerliydi ve günahlar baştanbaşa vücudunuzu sarmıştı.^{ss}

Kadının Araplar Arasındaki Konumu

Kadın, Araplar arasında içler acısı bir duruma sahipti ve en kötü durumda tam bir mahrumiyetle yaşardı. Nitekim onların kötü davranışlarını yermek amacıyla nazil olan birçok ayet, onların bu alandaki ahlâkî çöküntülerini aydınlatmıştır. Kur'ân-ı Kerim, onların bu hoş olmayan davranışlarını (kızları öldürmeyi) şöyle anlatmaktadır:

وَ إِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ

(Kıyamet günü öyle bir gündür ki,) diri diri gömülen kızlara hangi günahlarından dolayı öldürüldükleri sorulur!''

Gerçekten insan ahlâkî açıdan ne kadar da çökebilirmiş! Öyle ki, kalbinin meyvesini buluğa erdikten sonra veya henüz doğduğu ilk günlerde, toprağın derinliklerine gömebiliyor ve onun feryat ve çığlıklarından etkilenmiyor!

Bu konuda ilk adımı atanlar, "Temimoğulları" kabilesi idi. Irak hâkimi Numan b. Münzir, büyük bir ordu hazırlayarak, muhalifleri olan bu kabileyi tarumar etti. Onların mallarını yağmalayıp, kızlarını da esir aldı. Temimoğulları'ndan bir temsilci heyet Numan'ın huzuruna varıp kızlarını geri vermeleri talebinde bulundu. Ancak kızlardan bazıları zindanda Numan'ın kabilesinden bazılarıyla evlenmişlerdi. Numan, onları babalarını terk ederek kocalarının yanında yaşamakla eşlerinden boşanıp babalarının yanına dönmeleri hususunda serbest bıraktı. Kays b. Asım'ın kızı, eşiyile kalmayı tercih etti. Bu durum, oldukça yaşlı ve Temimoğulları temsilci heyetinin de bir uzvu olan babasına çok ağır geldi. Ondan sonra kendi kendine, doğacak çocuklarından kız olanları öldüreceğine dair söz verdi. Ondan sonra bu âdet zamanla diğer kabilelere de sirayet etti.

Kays b. Asım, Resul-i Ekrem'in huzuruna vardığında, Ensar'dan biri onun kızlarını sordu. Kays şöyle cevap verdi: "Ben bütün kızlarımı diri diri toprağa gömdüm ve kalben hiçbir üzüntü duymadım; biri hariç. O da şöyle olmuştu: Ben yolculuktaydım ve eşimin doğumu yaklaşmıştı. Tesadüfen yolculuğum uzamıştı. Döndüğümde eşime hamileliğini sordum. Bana şöyle cevap verdi: 'Bazı sebeplerden dolayı çocuk ölü olarak dünyaya geldi.' Oysa eşim bir kız doğurmuştu ve benden korktuğu için o kız çocuğu ablalarına emanet etmişti."

"Yıllar geçmiş, kızın gençlik ve güzellik günleri yetişmişti; ama kesinlikle bana bir kızımın olduğu sezdirilmemişti. Bir gün evde oturmuştum, aniden içeriye bir kız girdi ve annesini aramaya koyuldu. Saç örgülerini birbirine bağlamış, boynuna bir gerdanlık takmış güzel bir kızdı. Ben eşime bu güzel kızın kim olduğunu sordum. O, gözleri yaşla dolu bir hâlde bana, 'Bu, senin kızındır.' dedi. 'Sen yolculuğa çıktığında dünyaya gelen ve senden korktuğum için sakladığım kızın.' Eşimin bu sözlerini duyunca kendime hâkim olup sustum ve hiçbir şey demedim."

"Eşimin yanında susup sert tepki göstermemem, bu işe razı olduğumun göstergesi olarak algılandı. Böylece eşim, elimi o kızın kanına bulama-

yacağımı sandı. Bu yüzden bir gün içi rahat bir şekilde kızı evde bırakıp dışarı çıktı. Ben de ahit ve yeminimden dolayı kızımın elini tutup onu çok uzak bir yere götürdüm. Derince bir kuyu kazdım. Ben kuyuyu kazarken kızım durmadan bana, 'Yeri ne diye kazıyorsun baba?' diye soruyordu. Kazı işlemi sona erdikten sonra kızımın elini tuttum ve onu sürükleyerek kazdığım kuyunun içine attım, toprakları onun başına-yüzüne atmaya başladım ve can alıcı feryat ve çığlıklarına hiç kulak asmadım."

"O, devamlı feryat edip şöyle diyordu: 'Babacığım! Beni topraklar altına gömecek ve bu köşe-bucakta yalnız bırakıp, annemin yanına mı dönecek-sin?!' Ama ben, kızım kuyunun derinliklerinde kayboluncaya kadar toprakları üzerine döktüm ve böylece toprak altında can verdi... Evet, içimi yakan tek olay buydu."

Kays'ın konuşması sona erdiğinde, Allah Resulü'nün (s.a.a) mübarek gözleri yaşla dolmuştu; şöyle buyurdu:

إِنَّ هَذِهِ لَقَسْوَةٌ وَمَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ

Bu davranış bir taş kalpliliktir. Acımayan acınmaz (rahmet ve merhameti olmayan bir kimse, ilâhî rahmete nail olamaz).^{ss}

ss- İbn Esir, Usdu'l-Gâbe adlı eserinin "Kays" maddesinde Kays'tan şöyle naklediyor: Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle sordu: "Şimdiye kadar kaç tane kızı diri diri gömdün?"

Araplar Arasındaki Hurafeye ve Efsaneye İnanmalar

Kur'ân-ı Kerim, Hz. Peygamber'in gönderilişinin mukaddes hedeflerini kısa cümlelerle beyan etmiştir. Bunlardan en çok ilgi çekenini ise şu ayettir:

وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ

(Hz. Peygamber) onlar için zor olan görevleri ve üzerlerinde bulunan zincir halkaları onlardan kaldırmıştır.^{ss}

Şimdi, İslâm'ın doğduğu o zamanlarda Arapların cahiliyet döneminde el ve ayaklarına dolanan bu zincirlerden maksadın ne olduğuna bir göz atalım: Elbette ki, maksat demir ve çelikten yapılmış zincirler değildir. Maksat, onların akıl ve fikirlerini her türlü yenilik ve gelişime ayak uydurmadan alıkoyan evham ve hurafelerdir. Beşeriyetin fikir kanadına bağlanmış olan böyle bir düğümün insanlara, şüphesiz demir ve çelik cinsi bağlardan daha çok zarar ve ziyan vereceği bir gerçektir.

Peygamber efendimizin en büyük iftiharlarından biri de; hurafeler, evhamlar, efsane ve hayalperestlik ile savaşmış olması ve insanlığın akıl ve mantığını bu hurafelerin kir ve pasından arındırmasıdır. Nitekim şöyle

Dedi ki: "On iki." Bu olay, Muhammed Ali Salimin'in yazdığı «Muhammed'in Hayatı» adlı kitapta, s.24-25'te nakledilmiştir.

buyuruyor: "Ben beşerin düşünce gücünü kuvvetlendirmek için geldim ve bütün hurafelerle, hangi türden olursa olsun hatta benim hedefimin ilerlemesinde bana yardımcı olacaksa bile, sonuna kadar savaşıcağım."

Halka hükümet etmekten başka amaçları olmayan dünya siyasîleri, daima her olaydan kendi menfaatlerine uygun olduğu şekilde istifade ederler. Hatta eğer eski efsaneler ve halk arasında yaygın olan hurafe inançlar, onların siyasî hükümetlerine yardımcı olursa, onları yaymaktan da kaçınmazlar. Öyle ki bu siyasetçiler fikir sahibi ve mantıklı kimseler olsalar bile, kamuoyu görüşüne ve çoğunluğun inancına ihtiram adına, aklî ölçülere uymayan gerçek dışı efsane ve evhamları dahi savunurlar.

Lâkin Hiz. Peygamber, toplumun veya kendisinin aleyhine olabilecek tüm hurafe inançları önlemekle yetinmeyip, hatta bir efsane veya yersiz bir fikir onun hedefi yolunda ilerlemesine yardımcı olsaydı bile, halkın, hurafelerin değil, Hakk'ın kulu olabilmesi için var gücüyle çalışır, onlarla savaşırdı. Şimdi de buna örnek olarak şu hikâyeyi okuyalım:

Peygamber efendimizin tek erkek çocuğu olan "İbrahim" adında oğlu ve fat etmişti. Peygamberimiz (s.a.a), onun ölümünden dolayı hüznü ve dertliydi. Elinde olmadan gözyaşları mübarek gözlerinden süzülüyordu.

Onun öldüğü gün de güneş tutulmuştu, Arapların hurafeci ve efsaneperestleri, güneş tutulmasının nedeninin, Peygamber efendimizin musibetinin ne kadar büyük oluşunun bir alâmeti olduğuna inanarak şöyle dediler: "Güneş, Peygamber'in oğlunun ölümünden dolayı tutulmuştur." Peygamber efendimiz, bu cümleyi duyar duymaz minbere çıktı ve şöyle buyurdu:

Güneş ve ay Allah'ın sonsuz kudretinin iki alâmetidir ve O'nun emri altındadırlar. Kesinlikle herhangi birinin hayatı veya ölümü için tutulmazlar. Ne zaman güneş ve ay tutulursa, âyât namazı kılın.

Daha sonra minberden aşağı inerek halkla birlikte âyât namazı kıldı.^{ss}

Resul-i Ekrem'in çocuğunun ölümünden dolayı güneş tutulması düşüncesi, her ne kadar halkın ona olan inancının güçlenmesine neden olsa ve sonuçta onun dininin ilerlemesine yardımcı olsaydı bile, o, kendi makam ve mevkisinin, hurafeler yoluyla milletin kalbine girip yer etmesine kesinlikle razı olamazdı.

Onun efsane ve hurafelerle savaşının en bariz örneğinin, putperestlik ve yapma ilâhlarla olduğu söylenebilir. Bu mücadele, onun yalnızca risaleti

dönemine ait değildi. O hazret, hatta çocukluk döneminde dahi gerçek dışı evham ve hurafelere karşıydı.

Hız. Muhammed (s.a.a) henüz dört yaşında, sütannesi ve bakıcısı olan Halime'nin gözetimi altında yaşadığı dönemde sütannesine, sütkardeşleriyle birlikte çöle gitmek istediğini söyledi. Halime diyor ki:

Ertesi gün Muhammed'i banyo yaptırdım, saçlarını yağladım, gözlerine sürme çektim ve çöl canavarlarından ona bir zarar gelmesin diye ipe takılmış olan bir Yemen kolyesini, onu koruması için boynuna astım. Muhammed, boynundaki kolyeyi çıkarıp bana şöyle dedi: "*Anneciğim, her an benimle olan Allah'ım, benim muhafız ve koruyucumdur.*"^{ss}

Cahiliye Araplarının Hurafe İnançları

İslâm yıldızının doğduğu günlerde, insanların ve o dönemde yaşayan toplumların inançları, çeşitli hurafeler ve efsanelerle karışmıştı. O günün en üst düzey toplumu sayılan milletlerin düşüncelerine, Yunanlılarla Sasânîlere ait efsaneler hâkimdi. Nitekim hâlihazırda da doğunun gelişmiş milletleri arasında birçok hurafe ve batıl inanç yaygındır ki, hatta günümüz medeniyeti dahi onları bu efsanevî anlayıştan ve hurafe inançlardan kurtarmayı başaramamıştır.

Tarih, Yarımada halkına ait birçok efsane ve hurafeleri kaydetmiştir. "Bulûğ'u'l-İreb Fî Marifeti Ahvali'l-Arab" kitabının yazarı,^{ss} onlardan aktarılan hurafe içerikli şiir ve diğer eserleri bir araya toplayarak, söz konusu batıl düşüncelere örnek teşkil eden inanışların birçoğunu insanların bilgisine sunmuştur. İnsan bu ve başka kitaplara göz attığında, cahiliye devri Araplarının beynini dolduran birçok hurafenin var olduğunu görmektedir.

Bu yersiz ve esassız kökler, bu milletin diğer milletlerden geri kalmasının sebeplerinden biri, hiç kuşkusuz temelden yoksun bu hurafe inanışlardır. Nitekim İslâm dininin yayılamamasının en büyük etkenin de, bu tür hurafelerle mücadele etmek olduğu söylenebilir. Bu yüzden Peygamber Efendimiz (s.a.a), hurafeler ve batıl inanışlarla dolu olan bu cahiliyet eserlerinin ortadan kalkması için, var gücüyle savaşıyordu. Meselâ Muaz İbn Cebel'i Yemen'e gönderdiğinde ona şöyle buyurdu:

وَ أَمِثْ أَمْرَ الْجَاهِلِيَّةِ إِلَّا مَا سَنَّهُ الْإِسْلَامُ وَ أَظْهَرْ أَمْرَ الْإِسْلَامِ كُلَّهُ صَغِيرَهُ وَ كَبِيرَهُ

Ey Muaz! Cahiliyet eserlerini ve hurafe inanç ve fikirleri halk arasından kaldır ve (akıl ve mantığa davet eden) İslâm'ın küçük-büyük tüm sünnetlerini insanların arasında yaymaya çalış.^{ss}

ss- Seyyid Mahmud Alusî, 2/286-369

ss- Tuhefu'l-Ukul,s.25; Sire-i İbn Hişam, 3/412.

Yine uzun yıllar boyunca Arapları etkisi altında tutan cahilî fikirler ve hurafe inançlar karşısında şöyle buyurmuştur:

كُلُّ مَا نُزِرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ تَحْتِ قَدَمِي

İslâmiyet'in doğuşuyla, cahiliyet devrindeki tüm boş ve batıl inanışlar, iftihar kaynağı sanılan bütün vesileler, hurafe dolu merasimler artık yok olmuş ve benim ayaklarım altındadır.^{ss}

Şimdi, İslâm maarif ve ilimlerinin değerinin anlaşılması açısından, cahiliye âdetlerinden bazı örnekleri burada zikrediyoruz:

1- Yağmur Yağması İçin Ateş Yakılması

Arabistan Yarımadası, genelde bütün mevsimlerde kuraklıkla karşı karşıyadır. Oranın halkı yağmur yağması için, "sele" adlı bir ağacın dallarıyla çabuk yanan "uşer" adlı diğer bir ağacın dallarını bir araya getirerek onları bir ineğin kuyruğuna bağlayıp dağın başına kadar sürerlerdi. Dağın tepesine vardıldıktan sonra da dalları yakarlardı. Yakıcı maddeler içeren "uşer" ağacının dallarının tutuşmasıyla alev yükselirdi ve inek de yandığından koşmaya, ıstırap çekmeye ve böğürmeye başlardı. Onlar yaptıkları bu namertçe işi, gök gürültüsü ve şimşek çakmasına benzetmek amacıyla

ss- Sire-i İbn Hişam, 3/412.

yapıyorlardı. Ateşin alevlerini şimşeğe, ineğin böğürmesini ise gök gürültüsüne yorumluyorlardı ve bu yaptıklarının yağmurun yağmasında etkili olacağını düşünüyorlardı.

2- İnek Su İçmediğinde, Öküzün Dövülmesi

Sığırları su içmeleri için, göletlere götürürlerdi. Bazen öküzler su içerken, inekler ağızlarını suya sürmezlerdi. Cahiliyet devri Arapları bunun sebebinin, öküzlerin boynuzları arasına yerleşmiş olan devler olduğuna ve ineklerin su içmelerine engel olduklarına inanırlardı. Bu devleri kovmak için de öküzlerin yüz ve kafalarına vururlardı.^{ss}

3- Kabir Sahibinin Kıyamet Günü Haşrolunduğunda Yaya Kalmaması İçin, Kabrin Yanına Bir Devenin Hapsedilmesi

Eğer büyük bir adam ölürdüyse, kabirde yatan ölü, kıyamet günü dirildiğinde bineksiz haşrolunmasın diye, bir deveyi onun kabri yanında kazdıkları bir çukura hapsederler ve ona ölünceye dek su ve yem vermezlerdi.

4- Kabir Yanında Devenin Damarlarının Kesilmesi

Ölmüş olan şahıs, hayattayken değerli yakınları ve misafirleri için deve kurban eden kimselerdendiyse, ölüyü ululamak ve ona teşekkür etmek

ss- Bir Arap şairi, inek su içmedi diye öküzün dövülmesi olayını şöyle dile getiriyor: فأنى

إذا كالتور يضرب جنبه إذا لم يعف شرباً و عافت صواحيه

amacıyla geride kalmış yakınları onun kabri yanında bir devenin damarlarını feci ve dehşet verici bir şekilde keserlerdi.

5- Başka Hurafeler

Korku ve tedirginliğin yok olması için aşağıdaki yöntemlerden yararlanırlardı:

Bir köye girdiklerinde, veba hastalığından veya devden korkarlardıysa, köyün girişinde on defa eşek gibi anırırlardı ve bazen bununla birlikte tilki kemiklerini boyunlarına asarlardı. Çölde kaybolduklarında, gömlekle rinin tersini çevirip öyle giyerlerdi. Yolculuğa çıktıklarında hanımlarının kendilerini aldatmalarından korktuklarında, durumdan emin olmak amacıyla, bir ipi ağacın dalına veya gövdesine bağlarlardı, döndüklerinde eğer ip önceki hâlinde kalmışsa, hanımlarının kendilerini aldatmadıklarından emin olurlardı; aksi hâlde eşlerini kendilerini aldatmakla suçlarlardı.

Yine, çocuklarının dişi çıktığında, onu iki parmaklarıyla güneşe doğru atar ve şöyle derlerdi: "Güneş! Bundan daha iyi diş ver." Devamlı düşük yapan bir kadının, yedi kere kabile büyüklerinden bir adamla güreşmesi durumunda artık düşük yapmayacağına inanırlardı.

Bunlar, cahiliyet devri Araplarının yaşadığı ortamı karartan, düşünce

ufuklarını daraltan ve aklî gelişimlerini önleyen hurafe yığınlarından bazı özetlerdi.

İslâm'ın Hurafelerle Savaşı

İslâm, bu hurafelere karşı çeşitli yol ve yöntemlerle savaşmıştır. Meselâ çöl Araplarından bir grup, taşlardan ve kemiklerden oluşan sihirli kolyelerini takmak suretiyle hastalarını tedavi etmeye çalışırlardı. Bir ara Allah Resulü'nün (s.a.a) yanına gelip, bitkiler ve tıbbî ilâçlarla tedavi hakkında soru sordular. Resul-i Ekrem (s.a.a) şöyle buyurdu:

Her hastanın, kendisini tedavi edebilecek ilâçları bulma yoluna gitmesi gerek; zira derdi yaratan Allah, dermanını da yaratmıştır.^{ss}

Hatta Sa'd b. Ebî Vakkas, bir kalp rahatsızlığı geçirdiğinde, Peygamberimiz ona şöyle buyurdu: *"Sakif'in tanınmış tabiplerinden olan Haris-i Kilde'nin yanına gitmelisiniz."* Ardından Peygamber'in kendisi ona özel bir ilâç tavsiye etti.^{ss}

Buna ek olarak, hiçbir eseri olmayan sihirli takılara ilişkin birtakım açıklamalarda bulunulmuş, yanlışlığına dair vurgu yapılmıştır. Şimdilik bun-

ss- et-Tac, 3/178. Yani bu boncuklar hastaları iyileştirmekte müessir değildirler.

ss- et-Tac, 3/179

lardan iki örnek nakletmekle yetiniyoruz:

1- Çocuğunun boğazı ağrıyan bir adam, boynuna taktığı sihirli boncuklarla Peygamber efendimizin (s.a.a) huzuruna varınca, hazret şöyle buyurdu:

Çocuklarınızı böyle sihirli takılarla korkutmayın; bu hastalık için "Hint ağacı özü" kullanın.^{ss}

2- İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyordu:

Kol ve boyuna takılan boncukların birçoğu şirktir.^{ss}

Peygamber efendimiz (s.a.a) ve onun değerli vasileri olan Ehlibeyt İmamlarının (a.s) açıklamaları, büyük İslâm muhaddislerinin "Tıbbu'n-Nebi" ve "Tıbbu'r-Rıza" vb. eserlerde naklettikleri gibi, halkı çok sayıda ilâçlara yönlendirmek suretiyle, cahiliyet devri Araplarını esir alan bu tür saçmalıkların yok olmasında büyük rol oynamış ve bu hurafelere büyük darbe indirmiştir.

Hicaz'da Eğitim ve Öğretim

Hicaz halkına "ümmî" diyorlardı. Ümmî; ders okumamış, okuma yazması olmayan anlamına gelmektedir. Yani bir insanın anadan doğduğu gibi kalması, hiçbir gelişme kaydetmeme hâli.

ss- et-Tac, 3/184

ss- Sefinetu'l-Bihar, «رقی» (r.g.y) maddesi.

İlmin Araplar arasındaki değer ölçüsünü anlamak için, İslâm güneşinin doğduğu zamanlarda Kureyş'ten sadece 17 kişinin okuma-yazması olduğunu bilmemiz yeterlidir. Nitekim Medine'de "Evs" ve "Hazreç" kabileleri arasında da sadece 11 kişi böyle bir kemale sahipti.^{ss}

Yarımada halkı hakkındaki özet olarak sunduğumuz bu kısa ve az açıklamalarımız neticesinde, İslâm öğretilerinin bu insanlara itikadî, iktisâdî, ahlâkî, kültürel ve diğer konularda ne denli büyük bir hizmette bulunduğu ve bu öğretilerin azamet ve büyüklüğü anlaşılmış oldu. Dolayısıyla medeniyetleri değerlendirirken, onların ön halkaları (yani, bu medeniyetler gelmeden önce, ait oldukları toplumların önceki durumları) incelenirse, bu medeniyetlerin değerleri ve büyüklükleri daha iyi anlaşılır ve bu konudaki değerlendirmeler daha da sağlıklı olur.^{ss}

ss- Ebu'l-Hasan Belazurî, Futuhu'l-Buldan, 457-459

ss- Arap kabileleri ve onlar arasında yaygın olan inanç, kültür ve taklit edilen konular hakkında daha geniş bilgi edinmek için aşağıdaki iki eser tavsiye edilir:

- a) Mahmut Alusî'nin (öl:1270 h.k) yazdığı "Bulûğu'l-Erib Fî Marifeti Ahvali'l-Arab"
- b) Üstad Cevad Ali'nin kaleme aldığı "el-Mufassal Fî Tarihi'l-Arap Gable'l-İslâm". On cilt olarak yayınlanan bu kitap, Arapların, cahiliyet dönemine ait yaşam tarzlarını bütün yönleriyle anlatmaktadır.

3. Bölüm

HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.A) ECDADI

1- Tevhid Kahramanı Halil İbrahim (a.s)

Hz. İbrahim'in (a.s) hayatının burada zikredilmesi, Peygamber efendimizin ecdadının ve atalarının tanıtılması amacıyla. Zira Peygamber efendimizin şerefli nesebi Hz. İbrahim'in (a.s) oğlu Hz. İsmail'e (a.s) dayanır. Çünkü bu iki şahıs ve Hz. Peygamber'in yüce atalarından bazıları, Arap ve İslâm tarihinde büyük rol oynamışlardır. Özellikle de İslâm tarihi boyunca meydana gelen olayların, İslâm güneşinin doğmasına yakın zamanda vuku bulan olaylar ve hatta daha eski zamanlara dayalı hâdiseler ile zincirleme bir bağın var olduğu düşünülürse, onların hayatlarından kısa ve öz bir şekilde bahsetmek yerinde olacaktır.

Hz. İbrahim'in (a.s) Doğum Yeri

Tevhit kahramanı, baştanbaşa putperestliğin ve insanperestliğin karanlık perdelerinin kapladığı bir şehirde dünyaya geldi. İnsanoğlu kendi elleriy-

le oydukları putlar ve yıldızlar karşısında eğiliyor, onlara ibadet ediyordu.

Tevhit bayraktarının doğum yeri, "Babil" dir. Tarih yazarları burayı dünyanın yedi harikasından biri sayarlar. Bu ülkenin azameti ve geniş medeniyeti hakkında birçok şey nakledilmiştir. Meşhur tarihçi "Hirodens" şöyle yazıyor:

Babil, kare şeklinde inşa edilmiştir. Onlardan her birinin çevresi yüz yirmi fersah ve kapladığı alanın çevresi ise, dört yüz seksen fersaktır.^{ss}

Bu sözler her ne kadar mübalâğayla karışık olsa da, konuyla ilgili diğer yazılar incelendiğinde, inkâr edilemez birtakım gerçekleri yansıttığı görülmektedir. Ne var ki, günümüzde o göz alıcı manzaralardan ve yüksek saraylardan, geriye ancak Fırat ve Dicle arasında birtakım toprak yığınlarından ve ölümcül bir sessizlikten başka bir şey kalmamıştır. Ancak Babil medeniyetinin sınırlarını çözmek amacıyla kazılar gerçekleştirecek olan arkeologlar, bu sükûta bir son verebilirler.

Tevhidin kurucusu (İbrahim), Nemrut b. Kenan'ın hükümranlığı zamanında dünyaya geldi. Nemrut, kendisi putperest olduğu hâlde, halka da

ss- Kamus-i Kitab-ı Mukaddes, Babil maddesi.

tanrılık taslamaktaydı. Bir insanın hem putperest olması ve hem de tanrılık iddiasında bulunması çok ilginç görünse de, buna benzer konuları Kur'ân'ın dilinden Mısır Firavunu hakkında da duymaktayız. Musa b. İmran, Firavun'un egemenliğini güçlü mantığıyla sarstığı zaman, Firavun'un taraftarları itiraz edici bir edayla şöyle dediler:

أَتَذَرُ مُوسَىٰ وَ قَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَ يَذَرَكَ وَ آلِهَتَكَ

Musa ve kavmini, toplumu senin aleyhine ayaklandırmasına, seni ve tanrılarını unutturmasına göz mü yumacaksın?^{ss}

Çok açıktır ki, Firavun tanrılık iddiasında bulunan ve şu cümleleri, "**Ben sizin en yüce Rabbinizim.**"^{ss} ve "**Ben, sizin için kendimden başka ilâh tanımıyorum.**"^{ss} söyleyebilecek cür'eti kendinde görebilen bir kişiliğe sahip olmasına rağmen, aynı zamanda putperestti. Putperestlerin mantığına göre, bir kimsenin belli bir topluluğun tanrısı olmasının ve aynı zamanda o tanrının daha büyük bir tanrıya tapmasının bir sakıncası yoktu. Çünkü tanrıdan maksat, dünyanın yaratıcısı olmak değil, bir kimsenin bir şekilde başkalarından üstün olması ve bir nevi onların hayatlarını ele geçirmesidir. Tarihî kaynaklara bakılırsa, Rum İmparatorluğu'nda da ileri gelen

ss- A'râf Suresi, 127.

ss- Nâziât Suresi, 24.

ss- Kasas Suresi, 38.

büyükler, devamlı kendi ailelerinin fertleri tarafından tapılırlar ve aynı zamanda bu tapılan zatların da kendilerine ait mabutları vardı.

Nemrut'un kendine siper edindiği en büyük sığınağı, zamanın bilginleri sayılan müneccim ve kâhin grubunu etrafında toplayabilmiş olmasıydı. Onların Nemrut karşısındaki tevazuları, habersiz ve aşağı tabakanın sömürülmesine de ortam hazırlamıştı. Buna ek olarak Hz. İbrahim'in (a.s) yakınlarından Azer (heykeltıraşçı ve yıldız bilginiydi) gibi bazı kimseler de, Nemrut'un satın alınmış adamları arasında yer alıyordu ve bu da Hz. İbrahim (a.s) için önemli bir engeldi. Çünkü o, halkın genel inanç ve düşünce tarzıyla savaşıma ek olarak, yakınlarının muhalefetiyle de karşı karşıya olacaktı.

Nemrut, şaşaalı hayatına dalmışken, yıldız bilimcileri birden bire ilk tehlike çanını çalarak şöyle dediler: "Senin saltanatın, doğum yeri burası olacak biri tarafından yıkılacaktır." Onun uyumuş kötü düşünceleri harekete geçti ve şöyle sordu: "Dünyaya gelmiş mi?" Dediler ki: "Henüz dünyaya gelmemiş." O, hemen kadın ve erkeklere (yıldız bilimcilerinin hesaplarına göre, haber verdikleri zorlu düşmanın nutfesinin atılacağı gece) birbirlerinden ayrı durmaları emrini ilân ettirdi. Bununla beraber Nemrut'un

adamları erkek çocukları öldürüyorlardı, ebelerden, yeni doğmuş çocukları özel deftere kayıt yaptırmaları istenmişti. Ancak her türlü kadın ve erkek ilişkisinin yasaklandığı o gece, Hz. İbrahim'in (a.s) nutfesi oluştu. İbrahim'in (a.s) annesi hamile kaldı. O da Musa İbn İmran'ın annesi gibi hamilelik dönemini gizlilik içerisinde geçirdi. Doğumdan sonra, biricik yavrusunun emniyeti için şehrin yakınlarında olan bir mağaraya sığındı ve çocuğunu oraya bıraktı. Gece ve gündüzün, imkân buldukça ona başvururdu. Bu zulümler ve bunca masum çocuğun gaddarca katli, zamanla Nemrut'u rahatlatmıştı. O, düşmanını öldürdüğünü zannediyordu.

İbrahim (a.s), tam 13 yıl, dar bir girişi olan o mağarada yaşamıştı. 13 yıl sonra annesi onu mağaradan dışarı çıkardı ve İbrahim (a.s) toplum içine ilk kez çıktı. Nemrut'un adamlarının gözü ilk kez gördükleri bu yabancıya takılınca İbrahim'in (a.s) annesi, bu benim oğlumdur; yıldız bilimcilerinin verdikleri o haberden önce doğmuştu, dedi.^{ss}

İbrahim (a.s), mağaradan dışarı çıktı. Fıtratında var olan tevhid inancını,^{ss} yer ve gökyüzünü, yıldızların parıltısını ve ağaçların yeşermesini seyre-

ss- Burhan Tefsiri, 1/535.

ss- Fitrî Tevhitten maksat, her insanın, hiçbir dış etkenin etkisinde kalmaksızın, kendi içinde duyduğu Allah'ı arayış nidasıdır.

derek daha da olgunlaştırdı. O yıldızların parıltısı karşısında akıl ve fikirlerini kaybetmiş olan bir grubu gördü. Fikri yapıları bunlardan daha aşağı olan ve yontulmuş putlara ibadet eden diğer bazı toplulukları izledi. Bunlardan daha kötüsü bir şahsın halkın cehalet ve bilgisizliğinden faydalanıp, halka tanrılık tasladığını müşahede etti.

İbrahim (a.s), kendini bu üç cephede savaşa hazırlamak zorundaydı. Kur'ân-ı Kerim'de Hz. İbrahim'in (a.s) bu üç alandaki mücadele hikâyesi açıklanmıştır.

Put Kıran İbrahim

Bayram günü gelip çatmıştı. Babil'in gafil halkı yorgunluk atmak, enerji depolamak ve bayram merasimleri için, çöle doğru yola koyulmuş, bu arada şehir bomboş kalmıştı. İbrahim'in geçmişi ve onun yargılayıcı ve sert konuşması onları tedirgin etmişti; bu yüzden, İbrahim'in de kendileriyle gelmesini ve bu merasimde onlara katılmasını önerdiler. Onların bu yoğun ısrarları karşısında, İbrahim (a.s), hasta olduğu bahanesiyle bayram merasimine katılmadı.

Doğrusu o gün, muvahhid ve müşrik için coşkulu, mutlu bir gündü. Müşrikler için geleneksel bir bayramdı, bayramı kutlamak ve atalarından kal-

muş adetlerini yeniden canlandırmak için yem yeşil ovalıklara gitmişlerdi. Tevhit kahramanı için de, daha önce görülmemiş bir bayramın başlangıcıydı; zira şehri düşüncesine yabancı olanlardan arı görmesi, küfür ve şirk görüntülerini kırıp dökmesi için uzun zamandır böyle kutlu bir günün gelmesini bekliyordu.

Şehir halkının son grubu da şehirden ayrılınca, İbrahim (a.s) fırsatı ganimet bilip Allah'a iman dolu bir kalple putların bulunduğu yere girdi. Mabetin dört bir yanını doldurmuş ağaçlardan yontulmuş ve ruhsuz heykelleri seyretti. Putperestlerin teberrük unvanıyla mabetlerine koydukları yemekler İbrahim'in (a.s) dikkatini çekti. Yemeklerin yanına gitti, bir parça ekmek aldı. Onlarla alay olsun diye şöyle dedi: "Neden bu çeşit çeşit yemeklerden yemiyorsunuz?" Müşriklerin yapma tanrılarının en ufak bir harekete dahi güçlerinin olmadığı açıkça ortadaydı. Nasıl yiyebilirlerdi ki. Ürkütücü büyük bir sessizlik putlar diyarını kaplamıştı; ama İbrahim'in (a.s) putların ellerine, ayaklarına ve gövdelerine indirdiği darbeler bu sessizliği bozmuştu. Bütün putları paramparça etti. Mabetin ortasında, yerle bir edilmiş ağaç ve demir parçalarından, kocaman bir yığın oluşmuştu. Sadece büyük putu kırmamıştı. Baltayı onun boynuna astı. Bundan hedefi

ise, diğer putları bu büyük putun kırdığı görüntüsünü vermektir. Elbette bu görüntüyü oluşturmadaki amaçları, ileride açıklanacaktır. İbrahim (a.s), müşriklerin çölden döndüklerinde bu olayın peşini bırakmayacaklarını biliyordu. Onlar bu olayın yapmacık ve bir uydurmadan ibaret olduğunu anlayacaklardı; zira bu hâdiseye, aslında hiçbir hareket gücü olmayan bu büyük putun sebep olabileceğine inanmazlardı. O hâlde İbrahim (a.s), bu durumdan tebliğinde şöyle istifade edebilirdi: "Sizin de itiraf ettiğiniz gibi, en ufak bir gücü olmayan bu büyük puta nasıl taparsınız?"

Güneş, ufukta kaybolup, aydınlık nurunu çölden topladı. Halk, gruplar hâlinde şehre doğru ilerledi ve putlara ibadet etmenin zamanı geldi. Bir grup mabede girdi, tanrıların zillet ve acizliğini anlatan bu beklenmedik manzara, yaşlı-genç herkesin dikkatini çekti. Mabette ürkütücü bir sessizlik ve sabırsızlık hâkimdi. Bir kişi sessizliği bozarak şöyle dedi: Kim böyle bir işe kalkıştı? İbrahim'in (a.s) önceden söyledikleri ve putlara tapınma hakkındaki eleştirileri, bu işi İbrahim'in (a.s) yaptığı konusunda onları emin kıldı. Nemrut'un başkanlığında bir mahkeme kuruldu. Genç İbrahim, annesiyle birlikte umumî bir mahkemede sorguya çekildi.

Anne'nin suçu, çocuğunu gizlemesi, hükümetin özel bürosuna kayıt ettir-

memesi ve ölüme terk etmemiş olmasıydı. İbrahim'in (a.s) annesi görevliye verdiği cevapta şöyle dedi:

Ben bu ülkenin neslinin yok olmaya yüz tuttuğunu gördüm ve bu çocuğun geleceğinin ne olacağını görmek istedim; bu yüzden de haber vermedim. Eğer kâhinlerin haber verdiği şahıs buysa, polise haber vermeyi ve diğerlerinin kanının dökülmesini engellemeyi düşündüm. Eğer bu, o şahıs değilse, o hâlde bu ülkenin neslinden bir genci korumuş oldum.

Annenin bu mantığı hâkimlerin dikkatini çekti.

Daha sonra İbrahim'in (a.s) sorgulanma zamanı geldi. O şöyle dedi:

Görünüşe göre, bu darbeler büyük put tarafından indirilmiştir; konuşabiliyorsa, siz olayı büyük puta sorabilirsiniz!

Bu alay ve aşağılama içerikli net cevap, başka bir amaç içindi, amaç şuydu: İbrahim (a.s), verdiği bu cevaba karşılık onların şöyle diyeceklerinden emindi: "İbrahim! Senin de bildiğin gibi, bu putlar konuşamazlar." Bu durumda İbrahim (a.s) hâkimler heyetinin dikkatini önemli ve esaslı bir konuya çekecekti. Olay İbrahim'in (a.s) düşündüğü gibi de oldu. İbrahim (a.s), onların putların kudretsiz, aciz ve güçten yoksun olduklarını itiraf eden bu konuşmaları karşısında şöyle dedi:

Eğer onlar gerçekten sizin dediğiniz gibiyse, peki neden onlara tapı-

yor ve hacetlerinizi onlardan istiyorsunuz?!

Cahillik, inat ve körü körüne taklit, hâkimlerin akıl ve kalplerine hükmediyordu. İbrahim'in (a.s) bu açık ve net cevabı karşısında onu ateşe atma kararından başka çare bulamadılar. Ateşten bir harman tutuşturuldu ve tevhid kahramanını alevlerin ortasına attılar. Lâkin Allah'ın lütfu ve şefkati İbrahim'i (a.s) yalnız bırakmadı; İbrahim'i (a.s) onların şerrinden kordurdu. İnsanların oluşturduğu sahte cehennemi yemyeşil bir gül bahçesine çevirdi.^{ss}

Halilu'r-Rahman'ın Hicreti

Babil mahkemesi, İbrahim'i (a.s) sürgünle cezalandırdı. O doğduğu toprakları terk etmek zorunda kaldı. Filistin ve Mısır'ın yolunu tuttu. İbrahim (a.s), o beldenin hükümdarı olan "Amalika" tarafından sıcak ve içtenlikle karşılandı. İbrahim'e (a.s) hediyeler verildi; hediyelerden biri de "Hacer" adında bir cariye idi.

İbrahim (a.s), eşi "Sara"dan o zamana kadar çocuk sahibi olmadı. Bu durum, değerli kocasına karşı olan duygularını kabarttı. O, kocasına (a.s)

ss- Enbiya Suresi, 51-70. Konuyla ilgili daha geniş bilgi için bk. İbn Esir, el-Kâmil, 53-62 ve Biharul-Envar, 12/14-55.

Hacer ile birlikte olmasını önerdi, o bu vesileyle belki çocuk sahibi olabileceğini ve hayatlarının değişeceğini ve aydınlanacağını umuyordu. Sara'nın istediği oldu. Hacer bir süre sonra doğum yaptı, bir oğlu oldu ve O'na İsmail adını verdiler. Aradan uzun bir zaman geçmeden "Sara" da Allah'ın lütfu ile hamile kaldı. Allah, ona da bir evlât verdi ve babası onun adını "İshak" koydu.^{ss}

Bir süre sonra İbrahim (a.s), Allah tarafından, İsmail ve annesi Hacer'i Mekke'nin güneyine ve ıssız bir derenin ortasına götürmekle görevlendirildi. Bu dere, kimsenin yaşamadığı bir yerdi; sadece Şam'dan Yemen'e giden ve oradan da Şam'a dönen kervanlar, orada çadır kurarlardı. Yılın geri kalan kısmında Arabistan'ın diğer yerleri gibi, yakıcı bir çöldü ve hiçbir sakini yoktu.

Böylesine ıssız ve ürkütücü bir yerde yaşamak, "Amalika" diyarında yaşamış bir kadın için oldukça zordu. Çölün yakıcı sıcaklığı ve sıcak rüzgârları onun gözlerinde âdeta bir ölüm canavarını canlandırıyordu. İbrahim (a.s) de başlarına gelen bu olaydan dolayı derin düşüncelere dalmıştı. O, bir taraftan merkebinin gemini çekiyor, diğer yandan da gözlerinden yaşlar

ss- Sa'du's-Suud, s.41-42; Biharu'l-Envar, 12/118.

boşanır bir hâlde, Hacer'e şöyle diyordu:

Ey Hacer! Bütün bu işler Allah'ın emri üzeredir ve Allah'ın emirlerinden kaçış olmaz. Allah'ın lütfuna sığın, Allah'ın bizi zelil ve aşağı etmeyeceğine kesinlikle inan.

Daha sonra büsbütün Allah'a yönelerek, şöyle yakardı:

Rabbim! Bu şehri güvenli bir yer kıl ve halkından Allah'a ve kıyamet gününe inananları da ürünlerle rızıklandır.^{ss}

Tepeden aşağıya inerken, arkasına bakarak, onlar için Allah'ın lütuf ve inayetini diledi.

Bu hicret, görünüşte oldukça meşakkatli ve dayanılmaz görünse de, sonradan da anlaşılacağı üzere, büyük sonuçlar içermekteydi; zira Kâbe'nin binası, tevhid ehli için büyük bir merkezin yapılması ve bu topraklarda tevhid bayrağının dalgalanması, son peygamber vesilesiyle esaslı ve derin bir dinî kuruluşun plânlarının yapılması, bu sınırlar içinde gerçekleşecekti. İşte bütün bunlar bu göçün bereketli sonuçlarındandı.

Zemzem Çeşmesi Nasıl Bulundu?

İbrahim (a.s), bineğinin yularını tuttu ve yaşlı gözlerle Mekke topraklarını,

ss- «رَبِّ اجْعَلْ هَذِهِ بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ» Bakara Suresi, 126.

eşi Hacer'i ve çocuğunu terk etti. Çok geçmeden onların su ve yiyecekleri bitti, Hacer'in göğsü kurudu, çocuğun durumu oldukça kötüye gidiyordu. Gözyaşları bir sel gibi, bu yalnız kalmış annenin gözlerinden eteklerine doğru süzülüyordu. Perişan bir şekilde yerinden kalktı, Safa dağının yakınlarındaki taşlıklara ulaştı. Uzaktan, Merve dağı yakınlarında bir serap gördü. Koşarak ona doğru ilerledi; ama bu aldatıcı serabın hüznü ona pahalıya mal oldu. Aziz evlâdının ağlaması ve susuzluktan kıvrınması, onu daha da perişan ediyor ve o taraf, bu tarafa çekiyordu. Merve ve Safa adında bu iki tepe arasında yedi kez su bulma ümidiyle koşturup durdu. Sonunda ümitsiz bir hâlde çocuğunun yanına geri döndü.

Artık çocuğun nefesi kesilmek üzere idi, ağlamaya sızlamaya ve bağırma-ya da gücü kalmamıştı. Böyle bir anda İbrahim'in (a.s) duası kabul oldu. Yorgun ve bitkin anne, İsmail'in (a.s) ayakları altından tertemiz su aktığını gördü. Çocuğunun son anlarını izleyen, birkaç dakika sonra onun ruhunun bedeninden ayrılacağını bekleyen anne, suyu gördüğüne sevinçten, içi içine sığmıyordu, gözlerinde hayat dolu şimşekler çakmaya başlamıştı. Her ikisi de o tertemiz sudan kanasiya içtiler. Onların yaşamları üzerine bir gölge gibi çöken ümitsizlik ve yeis bulutları, ilâhî lütfun mülâyim rüz-

gârıyla dağıldı.^{ss}

İlk günden beri Zemzem çeşmesi olarak adlandırılan bu çeşmenin bulunması, kuşların bu çeşme üzerinde uçuşmasına sebep oldu. Bu dereden uzak bir yerde yaşayan "Cürhüm" taifesi kuşların uçuşmalarından ve o bölgede toplanmalarından, orada su bulunduğunu anladılar. Kabileden iki kişiyi gerçeği öğrenmek üzere görevlendirdiler. Onlar uzun araştırmadan sonra, ilâhî rahmetin merkezine ulaştılar. Yaklaştıklarında, bir kadının çocuğuyla birlikte suyun yanında olduğunu gördüler. Geldikleri yoldan geri döndüler ve olan biteni kabile reislerine anlattılar. Onlar grup grup gelip, bu çeşme etrafına çadır kurdular. Böylece Hacer'i saran yalnızlık duygusu da ortadan kalkmış oldu. Çocuğun büyümesi ve onlarla bir arada yaşaması, İsmail'in "Cürhüm" taifesinden bir hanımla evlenmesine ve bu bağın, onun bu kabile tarafından himaye edilmesine sebep oldu. İsmail'in (a.s) bu kabileden bir kızla evlenmesi nedeniyle, İsmail oğulları anne tarafından bu taifeye mensupturlar.

Yeniden Buluşma

İbrahim (a.s), Allah'ın emri üzere sevgili evlâdını annesiyle birlikte Mekke

ss- Kummî Tefsiri, s.52; Biharu'l-Envar, 12/100.

topraklarında bıraktıktan sonra, arada bir, çocuğunu görmek için Mekke'ye giderdi. Seferlerinden birinde (belki de ilk seferiydi), Mekke'ye geldi ve evde İsmail'i göremedi. Tabi o zaman İsmail olgun çağına girmiş ve Cürhüm kabilesinden bir kadınla evlenmişti. İsmail'in hanımına; kocan nerede? diye sordu. O, kocasının ava gittiğini söyledi. Daha sonra ona: "Yemeğiniz var mı?" diye sorduğunda, "Hayır." dedi. İbrahim (a.s), oğlunun hanımının sert oluşundan ve merhametsizliğinden çok rahatsız oldu. O'na, "İsmail geldiğinde benim selâmımı ve "Evinin eşiğini değiştirsin." dediğimi ilet. Sonra da geri döndü.

İsmail, avlanmaktan döndü; babasının kokusunu alıyordu ve eşinin konuşmalarından, gelen şahsın, babası İbrahim (a.s) olduğunu anladı. Babasının maksadından eşini boşamasını ve başka biriyle evlenmesini emrettiğini anladı; zira böyle bir kadın, ona eş olmaya lâıyk değildi.^{ss}

Bu arada şöyle bir soru da sorulabilir: Neden İbrahim (a.s), o kadar uzun bir yolculuktan sonra, oğlunun avdan dönmesini beklemedi ve yüzlerce km.lik yolu kat ettiği hâlde, oğlunu görmeden geri döndü?

Tarihçiler şöyle yazıyorlar: Sara'ya fazla gecikmeden bir an önce döneceğine

ss- Biharul-Envar, 12/112, (Kıyas-ı Enbiya kitabından nakledilmiştir.)

söz vermişti ve sözünde durmak için fazla gecikmeden aceleyle geri döndü.

Bu yolculuktan sonra bir defa daha İbrahim (a.s), Nuh tufanı sonucunda tahrip olan Kâbe'yi yeniden tamir etmek ve tevhit ehli kalpleri o noktaya çekmek için, Allah tarafından Mekke'ye gitmek üzere görevlendirildi.

Kur'ân-ı Kerim, İbrahim'in (a.s), ömrünün sonlarında Kâbe'yi imar ettikten sonra Mekke topraklarının, bir şehir hâline gelmiş olduğuna şahitlik ediyor; zira İbrahim (a.s), Kâbe'nin işleri bittikten sonra âlemlerin Rabbine şöyle yalvardı:

Ey Rabbim! Bu şehri emin kıl, beni ve çocuklarımı putlara tapmaktan uzaklaştır.^{ss}

Mekke topraklarına ilk girdiğinde de şöyle demişti:

Ya Rabbi! Burayı emin bir şehir kıl.^{ss}

Konunun tüm yönleriyle bilinmesi amacıyla, Kâbe'nin nasıl bina edildiğini ve onun tarihî geçmişini tümüyle anlatmamız yerinde olurdu ancak, amacımızın dışına çıkmamak için, Peygamber efendimizin tarihte meşhur olan bazı ecdatlarının biyografilerini incelemekle yetiniyoruz.

ss- «رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَ اجْنُبْنِي وَ بَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ» İbrahim Suresi, 35.

ss- «رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا» Bakara Suresi, 126.

2- Kusay İbn Kilab

Hız. Peygamber'in (s.a.a) ecdadı şöyle sıralanmıştır:

Abdullah, Abdulmuttalip, Haşim, Abdumenaf, Kusay, Kilab, Murre, Ka'b, Luvey, Galip, Fahr, Malik, Nazr, Kinane, Huzeyme, Müdrike, İlyas, Mudar, Nizar, Ma'd, Adnan.^{ss}

Genelde onun nispeti, Ma'd İbn Adnan'a kadar bu şekildedir; ama Adnan'dan öteye, Hız. İsmail'e kadar sayı ve isim bakımından ihtilâfıdır. İbn Abbas'ın Peygamber efendimizden naklettiği rivayete göre; onun soyu konusunda, Adnan'dan ileri gidilmemelidir; zira Hız. Peygamber'in kendisi atalarının isimlerini beyan ettiğinde, Adnan'dan öteye geçmiyordu ve başkalarını da onun soyunu Hız. İsmail'e kadar vardırmalarından men etmişti. Yine Araplar arasında bu hususta meşhur olan bilginin doğru olmadığını buyururdu. Bu yüzden biz de burada kesin ve meşhur olan bölümlle yetinip bunlarla ilgili açıklamaya geçiyoruz.^{ss}

Adı geçen şahıslar, Arap tarihinde meşhurdurlar ve İslâm tarihinde onlardan bazılarının hayatı yer alır. Bu yüzden Kusay'ın hayatını inceleyip

ss- İbn Esir, el-Kâmil, 2/1 ve 21.

ss- Sire-i Halebî, 1/26

Peygamber'in değerli babaları Abdullah'a kadar açıklama yapacağız. Hz. Peygamber'in bazı diğer ecdadının hayatlarını, konumuzla fazla ilgisi olmadığından, açıklama gereği duymuyoruz.^{ss}

Kusay, Peygamber efendimizin dördüncü ceddidir. Onun annesi Fatma, "Kilab" kabilesinden biriyle evlendi. Çok geçmeden "Zühre" ve "Kusay" adında iki çocuk dünyaya getirdi. İkincisi henüz beşikteyken, Fatma'nın eşi vefat etti. O da yeniden "Rabia" adında bir adamla evlendi ve eşiyle birlikte Şam'a gitti. Kusay, Rabia'nın kabilesiyle aralarında ihtilâf olana dek, onun gerçek evlâdı gibi himayesi altında idi. Sonunda onu kendi hanedanlarından dışladılar. Annesi bu durumdan oldukça etkilendi, onu Mekke'ye geri getirmek zorunda kaldı. İlâhî takdir onu Mekke'ye doğru sürükledi. O'nun gizli yetenekleri, kısa zamanda kendi üstünlüğünü Mekkelilere ve özellikle Kureyş'e kabullendirmesine neden oldu. Az bir zaman zarfında, Mekke hükümeti ve Kâbe'nin anahtarlarını elinde bulundurmak gibi önemli makamları kendine has kılmayı başardı. Öyle ki, o beldenin tek hâkimi konumuna geldi. O, kendisinden birçok eser geride bıraktı. Onlardan bazıları şöyledir: Halkı Kâbe etrafında ev yapmağa teşvik etti ve

ss- İbn Esir, el-Kâmil adlı eserinde onların yaşamlarını ele almıştır. bk. 2/15-21

Arap büyüklerinin bir araya gelerek, kendi aralarında konuları görüşüp konuşmaları için, "**Daru'n-Nedve**" adıyla anılan bir şûra (toplantı) yeri tesis etti. Sonunda onun da hayat güneşi, beşinci milâdî asırda batıverdi. Kendisinden sonra neslini devam ettirecek, Abduddar ve Abdumenaf adlarında iki oğlu vardı.

3- Abdumenaf

O, Peygamber efendimizin üçüncü göbekten cediti olup, adı Muğiyre'dir. Lâkabı "Kameru'l-Betha"dır. O, kardeşi "Abdüddar"dan daha küçüktü, halkın gönlünde onun özel bir yere sahipti. Onun, hayatında izlediği prensibi şöyle sıralayabiliriz: İnsanları azla yetinmeğe, zühde ve takvaya davet etmek, halkla iyi geçinmek ve akrabalarla iyi ilişkiler kurmak ve onların elinden tutmak. Sahip olduğu bu büyük mevkie rağmen, kardeşi "Abdüddar" ile rekabete girmemiş, hiçbir zaman Kâbe'nin sorumluluğunu ele geçirme yönünde bir girişimi olmamıştır. Babası Kusay'ın vasiyeti üzerine, hükümet ve riyaset işleri kardeşi "Abdüddar"a kalmıştı; ama bu iki kardeşin vefatından sonra, çocukları Kâbe'nin sorumluluğunu üstlenme konusunda birbirlerine düştüler. Yaşanan karışıklıklardan sonra olay anlaşma ve makamları paylaşmakla sona erdi. Alınan karara göre,

Kâbe'nin sorumluluğu ve "Daru'n-Nedve"nin başkanlığı, Abdüddar'ın oğullarına; hacılara ev sahipliği yapmak ve onlara su dağıtmak görevi ise, Abdumenaf'ın oğullarına verilmişti. Bu paylaşım İslâm'ın doğuşuna kadar aynı şekilde süre gelmiştir.^{ss}

4- Haşim

O, Hz. Peygamber'in ikinci göbekten ceddidir. Adı Emir ve lâkabı "A'la" dır. Abdüşşems ile ikiz olup, "Muttalip ve Nevfel" adında iki kardeşi daha vardır.

Tarihçiler arasında meşhur olan şudur: Haşim ile Abdüşşems ikizdiler. Doğum sırasında Haşim'in parmağı, kardeşi Abdüşşems'in alnına yapıştı.

Onları birbirinden ayırırken halk yaşanan çok kan kaybını kötüye yordu.^{ss}

Haşim'in ahlâkından şunu örnek verebiliriz: Zilhicce'nin hilâli görülür görülmez, sabah erkenden Kâbe'ye gelir, Kâbe'nin duvarına yaslanır ve aşağıdaki hutbeyi okurdu:

ss- Kâbe'ye ait bazı makamların, Kâbe'nin ilk yapıldığı günlerde olmadığı ve daha sonraları, bazı maslahatlara binaen tayin edildiği kesindir. İslâm'ın zuhuruna kadar, Kâbe'ye ait dört makam vardı: a) Kâbenin anahtar sorumlusu. b) Sigayet; hac mevsiminde Allah'ın evini ziyarete gelenlere su temin etme sorumlusu. c) Rifadet; hacıların yemek ihtiyaçlarının karşılama sorumlusu. d) Mekke'nin reisi, bayraktarı ve ordu komutanı. Bu son makamın dinsel yönü yoktu.

Kureyş Kabilesi! Siz Arapların en şereflî ve en akıllı grubusunuz. Sizin ırkınız en iyi ırktandır; Allah size kendi evinin yanında bir yer vermiştir ve bu fazileti İsmailoğulları arasından size has kılmıştır. Ey benim kavimim! Allah'ın evini ziyarete gelenler, bu ayda büyük bir coşkuyla size yöneleceklerdir. Onlar, Allah'ın misafirleridir. Onları ağırlamak, sizlerin görevidir. Onlar arasında uzak memleketlerden gelmiş yoksul kimseler çok fazladır. Bu evin sahibine andolsun ki, eğer Allah'ın misafirlerini ağırlayacak güç ve kudretim olsaydı, kesinlikle sizlerden yardım talebinde bulunmazdım; ama şimdilik elimde bulunan ve helâl yoldan elde etmiş olduğumu bu yolda harcıyorum ve bu evin ihtiramı üzerine sizlere yemin veriyorum, içinizden her hangi biriniz, sakın sitem yoluyla ele geçirmiş olduğu mallarla yardıma kalkışmasın ve yardımda bulunurken de riyaya kapılmasın veya isteksiz ve kendini mecbur hissederek vermesin. Eğer bunu gönül rızasıyla yapamıyorsa, lütfen yardımda ve bağışta bulunmasın.^{ss}

Haşim'in dönemi her bakımdan Mekkelilerin yararına olmuştu. Halkın durumunun iyiye gitmesinde büyük katkısı vardı. Kıtık yıllarında onun cömertliliği ve yürekliliği, halkın sıkıntılarını hafifletmiş, kıtlığı ve zorluğu fazla hissetmelerine mani olmuştu.

Attığı önemli adımlardan biri, Mekkelilerin ticaretini geliştirmek için

"Gassan" Emir'i ile sözleşmesidir. Bu sözleşme sayesinde, kardeşi "Abdüşşems" Habeş Emir'i ile, diğer iki kardeşi "Muttalip" ve "Nevfel" Yemen Emir'i ve İran şahı ile tarafların ticarî mallarını özgür ve güvenli bir şekilde birbirlerinin ülkelerine ihraç etmek üzere anlaştılar. Bu antlaşma birçok sorunu çözdü ve Mekke'de birçok pazar yerinin oluşmasına neden oldu. Bütün bunlar İslâm'ın doğuşuna kadar devam etmişti.

Bu söylenenlere ek olarak, Haşim'in çok faydalı işlerinden biri de, Kureyş yolculuklarının yazın "Şam"a ve kışın "Yemen"e doğru olması yönünde uyguladığı plânydı. Bu yöntem, İslâm'ın doğuşundan sonra da bir süre devam etti.

Ümeyye b. Abdüşşems'in Kıskançlığı

Abdüşşems'in oğlu ve Haşim'in yeğeni olan Ümeyye, amcasının konumunu ve büyüklüğünü kıskanmaya başladı. Bahşişler ve yardımlarla halkın gönlünü kazanmaya çalışıyordu; ama yoğun çalışmasına ve çıkardığı sıkıntılara rağmen, Haşim'in başarısına ulaşamadı. Onun Haşim hakkında çıkardığı kötü söylentiler, Haşim'e zarar vermediği gibi, aksine konumunu daha da güçlendirdi.

Kıskançlık ateşi, Ümeyye'nin içini sarmıştı. Sonunda amcasını, bazı Arap

bilginlerinin (kâhinlerin) yanına gitmeye zorladı. Kâhinin beğenisini kazanan, önderliği elinde bulunduracaktı. Haşim'in üstün karakteri, yeğeniyle tartışmaya girmesine izin vermezdi; ama Ümeyye'nin yoğun ısrarı, onu iki şartla bu işi kabullenmeğe mecbur etti.

Birincisi: Kaybeden, hac döneminde yüz tane karagözlü deve kurban edecek.

İkincisi: Kaybeden şahıs, on yıllığına Mekke'den ayrılacak.

Arap bilgininin (Esefan kabilesinin kâhini) gözü, Haşim'e takılınca, onu övmeye başladı. Antlaşma gereği Ümeyye, vatanını terk etmek ve on yıl Şam'da yaşamak zorunda kaldı.^{ss}

Bu ırsî kıskançlığın sonuçları, İslâm'dan 130 yıl sonraya kadar da devam etti ve tarihte eşi görülmemiş birçok cinayete sebep oldu. Bu olay, iki taifenin düşmanlığının başlangıcını aydınlatmakla beraber, Emevîlerin Şam bölgesindeki nüfuzlarının sebeplerine de açıklık kazandırmaktadır. Buradan da Emevîlerin bu sınırlar dâhilinde yaşayan kavimlerin ahaliyle eski bir bağlantılarının olduğu, Emevî hükümetinin de daha o zamanlardan, bu noktalarda temellerinin atıldığı anlaşılıyor.

Haşim Evleniyor

Selma, Emir Hazreci'nin kızı, eşinden ayrılmış ve kimseyle de evlenmek istemeyen şerefli bir kadındı. Haşim, Şam'a yaptığı seferlerin birinde Yesrib'e (Medine'ye) döneceği vakit, birkaç gün orada kaldı ve Selma'yı istedi. Haşim'in azameti, büyüklüğü, serveti ve onun yürekliliği, Kureyş arasındaki sözü geçen biri oluşu Selma'nın dikkatini çekti. O, iki şartla Haşim ile evlenmeyi kabul etti. Şartlardan biri, hamilelik dönemini kendi kavmi arasında geçirmektir. Bu anlaşma gereği, Haşim ile bir müddet Mekke'de kaldıktan sonra, hamilelik alâmetleri görülünce, Yesrib'e döndü. Orada bir erkek çocuk dünyaya getirdi. O'na, "Şeybe" adını koydular. O, daha sonraları "Abdulmuttalip" adıyla meşhur oldu. Bu lâkabın sebebini tarihçiler şöyle yazıyor:

Haşim, ömrünün son dakikalarını yaşadığını hissedince, kardeşi Muttalib'e şöyle dedi: "Kardeşim, kölen Şeybe sana emanet [Edrik abdeke Şeybe]." Haşim, oğlu Şeybe'yi Muttalib'in kölesi olarak adlandırdığı için, onun adı "Abdulmuttalip" olarak şöhret buldu.

Başka bir rivayete göre, bir gün Mekkeli birisi Yesrib sokaklarından geçerken, çocukların okçuluk oynadığını gördü. Çocuklardan biri yarışmayı

kazandığında hemen şöyle dedi: "Benim, Mekke efendisinin oğlu!" Mekke'li adam ilerleyip "Sen kimsin?" diye sorduğunda, "Ben, Haşim İbn Abdümenaf'ın oğlu Şeybe'yim" cevabını aldı.

Adam Yesrib'den Mekke'ye döndükten sonra, Haşim'in kardeşi Muttalib'i ve Mekke reisini olaydan haberdar etti. Amca, yeğenini düşünmeğe başladı, bu yüzden Yesrib'e gitti. Muttalib, kardeşini anımsatan yeğenini görünce, gözyaşlarını tutamadı, aşkla ve şevkle ona sarılıp öpmeğe başladı. Annenin, çocuğun götürülmesine karşı koyması ve itirazı, onu daha kararlı ve ciddî kılmıştı. Sonunda Muttalib kendi dileğine kavuştu. Annesini ikna ettikten sonra Şeybe'yi atının arkasına bindirdi ve Mekke yoluna koyuldu. Arabistan'ın yakıcı güneşi yolda, yeğenin güzel yüzünü yakıp karartmış, elbiselerini de soldurup eskitmişti. Bu yüzden de Muttalib Mekke'ye girdiğinde Mekkeliler, bu gencin Muttalib'in kölesi olduğunu zannettiler ve birbirlerine bu genç (Şeybe), Muttalib'in kölesidir, diyorlardı. Muttalib'in defalarca: "Bu, benim yeğenimdir." demesine rağmen, halk arasında yayılan yanlış kanı sonucu, Muttalib'in yeğeni "Abdumuttalip" lâkabıyla tanındı.^{ss}

ss- İbn Esir, el-Kâmil, 2/6; Taberî Tarihi, 2/8-9; Sire-i Halebî, 1/8

Bazılarının dediğine göre de, ona Abdülmuttalip denmesinin sebebi, onun pek merhametli amcası Muttalib'in yanında yetişmesiydi. Arap geleneklerine göre eğiticiyi çekmiş olduğu zahmetlerinden dolayı takdir etmek amacıyla eğittiği kimseye, eğiticisinin kölesi (abdi) unvanıyla hitap edilirdi.

5- Abdülmuttalip

Abdülmuttalip, Haşim'in oğlu, Peygamber efendimizin ilk ceddi ve Kureyş'in başta gelenlerindendi. Toplumsal hayatı, baştanbaşa aydınlık ve hassas noktalarla doludur. Onun zamanında vuku bulan hâdiselerin, İslâm tarihiyle yakından ilgisi olduğundan, onun hayatı döneminde meydana gelen bazı hâdiselerin analizini yapmak zorundayız.

Genelde insan, ne kadar güçlü bir ruh yapısına sahip olursa olsun, bir ölçüye kadar bulunduğu ortamdan etkilenir; gelenek ve görenekler düşünce sisteminde etki bırakır; ama az da olsa bazen ortama karşısında direnen ve her türlü kötülükten uzak duran insanlar çıkar.

Konumuzun kahramanı, bu grubun kâmil örneklerinden biridir, aydınlık noktalarla dolu hayat sayfalarına sahiptir. Seksen yılı aşkın bir süre içerisinde; putperestliğin, içkinin, faizin, adam öldürmenin ve her türlü kötülüğün yaygın ve gelenek hâline geldiği bir toplumda yaşar da ömrünün

başından sonuna kadar ağzını içkiye sürmez, halkı adam öldürmekten, içki içmekten ve kötü işlerden alıkoyar, evlenilmesi haram olan kimselerle evlenmekten ve çıplak bedenle tavaf etmekten kaçınır, adakları yerine getirme, verdiği sözde durma ve ahde vefa gibi erdemlere bağlı kalır ve bu hususta son nefesine kadar direnirse, kesinlikle bu insan, toplumda ender bulunan örnek insanlardan biri olmalıdır.

Evet, mantıksal açıdan da vücudunda iki cihanın en büyük önderi olacak Hz. Peygamber'in (s.a.a) nurunun emanet bırakılmış olduğu bu şahıs, tertemiz ve her türlü kötülükten arınmış birisi olmalıdır.

Onun ibret dolu kısa cümlelerinden anlaşıldığı kadarıyla o, karanlık cahiliye ortamında, muvahhid ve öldükten sonra dirilmeye inanan, sayılı kişiler arasındaydı. Devamlı şöyle diyordu:

Zulmeden insan bu dünya hayatında yaptığının karşılığını görecektir. Eğer ömrü biter ve cezasını görmezse, kıyamet gününde yaptıklarının cezasını mutlaka çekecektir.^{ss}

Harb b. Ümeyye, onun yakın akrabalarındandı. O da Kureyş'in önde gelen şahsiyetlerinden sayılıyordu. Onun Yahudi bir komşusu vardı. Bir

gün Yahudi adam, "Tehame" pazarlarının birinde çok sinirlendi ve Harb ile Yahudi arasında karşılıklı yakışsız ve ağır lâflar geçti. Yahudi adam Harb'in kışkırtması üzerine öldürüldü. Abdulmuttalip bu olaydan haberdar olunca, onunla ilişkilerini kesmiş ve Yahudi'nin kanının bedelini Harb'den alıp, onun geride kalmış mirasçılara ulaştırmaya çalışmıştı. Bu kısa hikâyeye, bu büyük adamın adalet yanlısı ve yumuşak kalpli biri olduğunun göstergesidir.

Ahit Uğruna Sergilenen Fedakârlık

Cahiliye Arapları, ahlâkî çöküntü yaşamalarına rağmen, takdire şayan bir takım erdemlere de bağlı idiler. Örneğin yapılan antlaşmayı bozmak, çok kötü bir iş olarak algılanırdı. Arap kabileleriyle çok ağır ve zor koşullar içeren antlaşmalar yapılır, ancak sonuna kadar ona bağlı kalınırdı. Bazen çok güç adaklar adanır ve onun yerine getirilmesi için büyük zahmetlere katlanılır ve zorluklar göğüslenilirdi.

Abdulmuttalip, Zemzem'i kazarken, çok çocuğu olmadığı için Kureyş arasında zayıf ve güçsüz olduğunu hissetti. Bu yüzden de, çocuklarının sayısı on'a (10) ulaşacak olursa, birisini Kâbe önünde kurban etmek üzere adak adadı ve bundan kimseye bahsetmedi. Çok geçmeden çocuklarının sayısı

ona ulaştı ve s6z6n6 yerine getirmenin zamanı geldi. Olayın tasavvuru bile Abdulmuttalip için çok zordu; ama o, bu konuda başarısız olmaktan ve sonuçta s6z6n6 tutmayanların sırasına katılmaktan korkuyordu. Bunun için konuyu çocuklarına açmaya, çocukları bunu kabul ettikten sonra da kur'ayla onlardan birini belirlemeye karar verdi. Çocukları Abdulmuttalib'in 6nerisini kabul ettiler.^{ss}

Kur'a merasimi yapıldı ve kur'ada "Abdullah" (Peygamber efendimizin babası) ıktı. Abdulmuttalip, hemen Abdullah'ın elini tuttu ve kurban kesilen yere doğru g6t6rd6. Kureyşli kadın ve erkekler bu adak ve kur'a çekme olayından haberdar oldular. Gençler 6detada g6zyaşı seline boğulmuştu, onlardan biri: "Keşke, bu gencin yerine beni kurban etselerdi." diyordu.

Kureyş'in 6nde gelenleri "Onun yerine mal verirsen, bizler servetlerimizi sana bağışlamaya hazırız." diyorlardı. Abdulmuttalip, kamuoyu da oluşan dev duygusal dalgaları arasında ne yapacağını şaşırmıştı. Bir taraftan, s6z6n6 tutmamaktan endişeleniyor, bir taraftan da, bir 6z6m yolu bulmaya çalışıyordu. O sırada biri ř6yle dedi: "Bu sorunu Arap bilginlerin-

ss- Bu olayı birçok m6verrih ve Sire yazarı kaleme almıştır. Bu 6yk6, Abdulmuttalib'in ruh b6y6kl6ę6n6, derin bir azim ve iradeye sahip oluşunu ve ahdine ne kadar sadık kaldığını yansıtması y6n6nden 6nemlidir.

den birine danışın, belki o, bu sorunun çözümüne yardımcı olur." dedi. Abdulmuttalip ve kavmin büyükleri bunu kabul ettiler. O bilginin ikamet ettiği "Yesrib"e doğru ilerlediler. O bu sorunun cevabı için bir gün mühlet istedi. İkinci günde hepsi onun yanına gittiğinde şöyle diyordu: "Sizin aranızda bir insanın kanının bedeli nedir?" Onlar da on tane devedir dediler. Sizler on tane deveyle kur'ada kurbanlık olarak seçtiğiniz şahıs arasında tekrar kur'a çekiniz. Eğer yine kur'a o şahsın adına gelirse develerin sayısını iki katına çıkarıp yine ikisi arasında kur'a çekiniz. Yine o şahsın adına çıkarsa develerin sayısını üç katına çıkarınız ve tekrar kur'a çekiniz. Kur'a develere isabet edene kadar böyle devam ediniz.

Kâhin'in tavsiyeleri, coşan duygu dalgalarını yatıştırdı; zira onlar için yüzlerce deveyi kurban etmek Abdullah gibi bir genci kana ve toprağa bulanmış görmekten daha kolaydı. Mekke'ye döndükten sonra, bir gün umumî bir toplantıda kur'a çekme merasimi başlandı. Develerin sayısı yüze ulaştınca kur'a develer adına çıktı. Abdullah'ın kurtuluşu büyük bir coşku yarattı; ama Abdulmuttalip, rabbimin benden razı olup olmadığını anlamam için kurayı tekrarlamalıyım, dedi. Kur'a üç kez tekrarlandı; her üçünde de kur'a develer adına çıktı. Böylece Allah'ın razı olduğuna kana-

at getirdi. Hemen o gün kendi şahsına ait yüz devenin Kâbe'nin önünde kurban edilmesini ve hiçbir insan ve hayvanın bunların etini yemekten alıkonulmamasını emretti.^{ss}

Fil Yılı Karmaşası

"Ashab-ı Fil" olayı, Kur'ân-ı Kerim'de kısa bir şekilde beyan edilmiştir. Biz hâdiseyi naklettikten sonra, bu konuyla ilgili nazil olan ayetleri de getireceğiz. Tarihçiler, olayın aslını şöyle naklediyorlar:

Yemen hâkimi "Zunevas" hükümet temellerini sağlamlaştırdıktan sonra, seferlerinin birisinde, Yesrib'den (Medine) geçiyordu. Yesrib o zamanlarda dinî açıdan iyi bir konuma sahipti. Bir grup Yahudi, burada bir araya gelmiş ve şehrin birçok yerinde mabetler yapmışlardı. Yahudiler, fırsatı değerlendirerek, şahın gelişini kutladılar. Onun hükümetinin gölgesi altında, Rum Mesihilerin ve putperest Arapların saldırılarından emniyette olabilmek için, onu kendi dinlerine davet ettiler. Onların tebligatları bu konuda etkili oldu. Zunevas Yahudiliği kabul etti ve bu dinin ilerlemesinde çok çaba harcadı. Bazıları korkudan onun dediklerini kabul ettiler. O, kendisine karşı koyanlara da birçok zorluklar çıkarıyordu; ama Necran halkı Hıristiyanlık dinini çok eskiden kabul ettikleri için, ne pahasına olursa olsun, kendi dinlerinden dönüp Yahudilik dininin emirlerini

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/153; Biharul-Envar, 16/9-74. Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: "*Ben, iki kurbanlık oğluyum*" Onun maksadı, ceddi İsmail Peygamber (as) ve babası Hz. Abdullah idi.

kabul etmediler. Onların baş kaldırmaları ve itinasız davranışları Yemen şahına ağır geldi. Büyük bir orduyla, kendisine baş kaldırmış olan Necran'a geldi. Ordu komutanı Necran şehrinin sınırını ordugâh yeri olarak belirledi. Bir hendek kazdıktan sonra onun içinde büyük bir ateş yaktılar. Muhalifleri olan Necran halkını da bu ateşin içinde yakmakla tehdit ettiler. Necran'ın, kalbinde Hıristiyanlık dini yer etmiş olan şanlı halkı başlarına gelen bu olayda ölüme ve yanmaya kucak açtılar; böylece bedenleri bu ateşte yakıldı.^{ss}

İslâm tarihi yazarı, (İbn Esir-i Cezri) şöyle yazıyor: Bu durumda Necran ahalisinden Devs adında bir kişi o zamanlar Hıristiyanlığın mutaassıp taraftarlarından olan Rum imparatorluğuna firar ederek, Kayser'e olayı anlattı ve ondan, bu vahşi adamın cezalandırılmasını, ayrıca bu bölgede Hıristiyanlık inanç temellerinin yerleştirilmesini talep etti. Rum imparatoru onunla aynı görüşü paylaştığını ancak bu konuda mazur olduğunu bildirerek şöyle dedi:

"Benim hükümet merkezim, sizin topraklarınızdan çok uzak olduğundan, bu adaletsizliklerin önünü almak ve Necran'da öldürülenlerin intikamını o hunhar adamdan almaları için Habeş hükümdarı Necaşi'ye bir mektup

ss- el-Kâmil, c.1, s.253 ve sonrası. Kur'ân-ı Kerim'de bu grubun öyküsü "Ashabu'l-Uhdud" diye geçer. (Buruc Suresi, 4-8. ayetler) Müfessirler bu ayetlerin nüzul sebebi hakkında ihtilaf etmişlerdir. bk. Mecmau'l-Beyan, 5/464-466. (Seyda baskısı)

yazacağım."

Necranlı adam Kayser'in mektubunu alıp vakit kaybetmeden Habeş'e doğru hızla yol aldı. Olayı bütün incelikleriyle nakledince, Habeş kralı duyulandı; yetmiş bin kişilik bir ordu hazırlayıp, komutanlığına da Habeşli Ebrehe el-Eşram adında bir kişiyi atayıp Yemen'e gönderdi. Tam teçhizatlı ve hazırlıklı Habeş ordusu deniz yolu üzerinden hareketle Yemen sahillerinde konokladı. Gafil avlanmış olan Zunevas'ın çabaları olumlu sonuç vermedi; kabile reislerini ısrarla savaşa davet ettiyse de olumlu bir cevap alamadı. Sonuçta küçük bir çıkarmayla onun hükümeti yıkıldı ve verimli Yemen toprakları Habeş hükümetinin eline geçmiş oldu ve ordu komutanı Ebrehe de Habeş krallığı tarafından o beldenin hükümdarlığına atandı.

Ebrehe, almış olduğu intikamın ve kazanmış olduğu zaferin sarhoşluğunu yaşıyordu. O, kadınlı-şaraplı eğlenceleri hiç eksik etmezdi. Habeş kralının ilgisini kazanmak amacıyla, Sena beldesinde görkemli ve o zamanda eşi bulunmayan bir kilise yaptırdı. Daha sonra Necaşi'ye şu içerikte bir mektup yazdı:

Kilisenin yapım işleri bitmek üzeredir, bundan sonra bütün yemen halkını Kâbe ziyaretinden alıkoymak ve bu kiliseyi halkın tavaf merkezi hâ-

line getirmek niyetindeyim.

Bu mektubun içeriğinin yayılması Arap kabilelerinde büyük tepki uyardı; hatta bir gece Efkamoğulları kabilesinden bir kadın Mabedin içini kirletti. Bu tavır, Arapların Ebrehe'nin yaptırmış olduğu kiliseye karşı itinasızlıklarının ve tahkir edici düşmanlıklarının bir göstergesi olduğundan, zamanın hükümetini çok kızdırdı. Öte yandan kilisenin süs ve ziynet işlerine ne kadar önem verildiyse de, aksi yönde halkın Kâbe ziyaretine daha fazla rağbet göstermesine sebep oldu. Bu olaylar, Ebrehe'yi o kadar kızdırdı ki o, sonunda Kâbe'yi yıkacağına dair yemin etti. Bu amaçla ordu hazırladı ve savaş plânını orduya açıklayarak, Tevhit kahramanı İbrahim Halil'in ilk olarak bina etmiş olduğu bu mabedi yok etme kararını bildirdi. Arap kabile reisleri durumun hassas ve tehlikeli olduğunu, Arap milletinin istiklâlinin ve millî şahsiyetinin tehlikede olduğunu iyice anlamışlardı; ama Ebrehe'nin geçmişte kazanmış olduğu zaferlerin caydırıcılığı, onları fayda sağlayabilecek her türlü girişimden alıkoymaktaydı. Gerçi bazı gayretli kabile reisleri, Ebrehe'nin karşısına çıkıp büyük bir cesaretle savaştılar; örneğin Yemen eşrafından olan Zunefer, ateşli konuşmalarıyla kendi kabilesini Kâbe'yi korumaya davet etti. Ne var ki, Ebrehe'nin büyük

ordusu karşısında kısa zamanda yenilgiye uğradı. Bunların ardından Nufeyl b. Habip, şiddetle savaştı; ama bu ordu da çok geçmeden yenilgiye uğradı ve Nufeyl esir düştü. Af dileyince, Ebrehe de kendilerine Mekke'ye gitmek için kılavuzluk etmesi şartıyla onu affedeceğini söyledi. Böylece Nufeyl, Ebrehe'yi Taif'e kadar götürdü ve yolun geri kalan kısmında kılavuzluk görevini dostlarından Ebu Riğal adında bir şahsın uhdesine bıraktı. Yeni kılavuz onları Mekke yakınlarında bulunan "Muğammis" topraklarına kadar götürdü. Ebrehe de ordusunun karargâhını oraya kurdurdu ve her zaman olduğu gibi, ordu komutanlarından birini Tahame kabilesinin develerini ve diğer hayvanlarını yağmalamakla görevlendirdi.

Bu arada ele geçirilen develerden iki yüz tanesi Abdulmuttalib'e ait idi. Daha sonra Hunate adında diğer bir komutanını da Kureyş büyüklerine isteklerini iletmek üzere görevlendirdi ve ona şöyle dedi:

Kâbe'nin viran olmuş şekli gözlerimin önünde canlanıyor! Kureyş'in ilk etapta buna karşı koyacakları da kesindir, ama onların kanları akıtılmasın diye çabucak Mekke yoluna düşecek ve Kureyş büyüğü her kimse onu bulacak ve ona hedefimin Kâbe'yi yıkmak olduğunu ve karşı koymadıkları hâlde Kureyş'in her türlü taarruzdan uzak tutulacaklarını bildireceksin.

Ebrehe'nin elçisi Mekke'ye girince Kureyşlilerin her köşede gruplar hâlinde bu konuyu konuştuklarını gördü ve onlara reislerini sorunca, onu Abdulmuttalib'in evine götürdüler. Abdulmuttalip, Ebrehe'nin isteklerini dinledikten sonra şöyle dedi:

Biz kesinlikle savunmaya geçmeyeceğiz. Kâbe Allah'ın evidir. Öyle bir evdir ki, onu ilk olarak İbrahim Halil bina etmiştir. Allah bu konuda maslahat bildiği şeyi yapacaktır.

Ebrehe'nin komutanı da Kureyş büyüğünün gerçek ve samimî bir imanın göstergesi olan bu uyumlu ve barışçıl mantığından memnuniyetini bildirerek, ondan kendisiyle birlikte Ebrehe'nin karargâhına kadar eşlik etmesini rica etti.

Abdulmüttalip, Ebrehe'nin Karargâhına Gidiyor

O, kendi çocuklarından bazılarını yanına alarak, Ebrehe'nin karargâhına doğru yol aldı. Kureyş önderinin azameti, büyüklüğü, vakar ve metaneti, Ebrehe'nin ona hürmetli ve saygılı davranmasına neden oldu. Öyle ki, tahtından indi ve Abdulmuttalip ile tokalaştı ve onu yanına oturttu. Daha sonra gayet edepli ve saygın bir şekilde tercüman vasıtasıyla Abdulmuttalib'e neden buraya geldiği ve ne istediği hakkında soru sordu. Abdulmut-

talip de onun sorusuna şöyle cevap verdi:

Rehin alınmış iki yüz deve bana aittir. Senin ordun tarafından ele geçirilmiş bulunmaktadır. Benim sizden ricam, onları geri vermelerini emretmenizdir.

Ebrehe şöyle dedi:

Senin parlayan nuranî yüzün, seni gözümde bir dünya kadar büyütmişti, ama şimdi istediğin bu küçücük naçiz şey (ben, atalarının mabetlerini yıkmak için geldiğim hâlde) benim gözümde senin azamet ve büyüklüğünü düşürdü! Ben, birkaç değersiz ve naçiz develer hakkında şefaât dilemeni ve konuşmanı değil de, Kâbe hakkında konuşmanı, sizin istikbalinize, siyasî ve dini hayatınıza büyük bir darbe vuracak olan hedefimden vazgeçmemi istemeni bekliyordum.

Abdumuttalip, günümüzde bile değerini yitirmemiş olan şu tarihî cümleyi ona cevap olarak söylemiştir:

أَنَا رَبُّ الْإِثْلِ وَاللَّبَيْتِ رَبُّ مَنَعَهُ

Ben develerin sahibiyim, o evin de onu her türlü tecavüzden koruyacak bir sahibi vardır!

Ebrehe bu cümleyi duyduktan sonra başını salladı ve mağrur bir şekilde:

"Hiç kimsenin bu yolda beni hedefimden alıkoyacak gücü yoktur." dedi.

Daha sonra ele geçirilmiş malları sahiplerine geri vermelerini emretti.

Kureyş'in Beklentisi

Kureyş büyük bir sabırsızlıkla, bir an önce Abdulmuttalib'in dönmesini ve düşman ile yapılan müzakerenin sonucunu öğrenmek istiyordu. Abdulmuttalip, Kureyş'in önde gelenleriyle karşılaştığında onlara şöyle dedi:

Bir an önce hayvanlarınızı da toplayıp herhangi bir zarar görmemek için dağlara sığınız.

Çok geçmeden bütün halk evini barkını terk edip dağlara sığındı. Gece yarısı çocukların çığlıkları, kadınların sızlamaları ve hayvanların bağrışmaları bütün dağı ve dereyi inletiyordu. O gece Abdulmuttalip ve Kureyş'ten birkaç kişi dağdan indiler ve Kâbe'nin kapısına ulaştılar. Abdulmuttalip, gözleri dolu, kalbi yanık bir hâlde Kâbe'nin halkasına tutunarak Rabbine şöyle yakardı:

Ey Rabbim! Onların şer ve kötülüklerinden senden başka sığınılacak hiç kimse yoktur. Ey her şeye varlığını bahşeden! Onları kendi haremine taarruzdan alıkoy, Kâbe'nin düşmanı sana düşman olandır. Ya Rabbi! Senin evini yıkmaya kalkan elleri durdur. Ya Rabbi! Senin kulun kendi evini koruyabilir, sen de kendi evini müdafaa et ve koru. Onlara haçlarının ve hilelerinin muzaffer olacağı o fetih gününü nasip etme.^{ss}

يا ربِّ لا ارجو لهم سواك يا ربِّ فامنع منهم حماكا / ان عدو البيت من عاداك امنعهم ان يخرّبوا فناكا -
لا هم ان العبد يمنع رحله فامنع رجالك / لا يغلبن صليهم و محالهم عدواً محالك.

Sonra, Kâbe kapısının halkasını bıraktı, olanları oradan seyretmek üzere dağın başına çıktı.

Ebrehe ve askerî kuvvetlerinin Mekke'ye doğru harekete hazırlandığı sabah, ansızın deniz tarafından gelen bir kuş kitlesi görüldü. Her birinin gagasında ve ayaklarında ufak taşlar vardı. Kuşların gölgeleri, ordugâhın bulunduğu bölgede gökyüzünü karartmıştı. Onların görünüşte naçiz ve küçük olan silahları kendilerinden garip bir eser bıraktı. Küçük taşlarla silahlanmış kuşlar, Allah'ın emri ile Ebrehe'nin ordusunu taş yağmuruna tuttular. Öyle ki, onların kafaları yarıldı ve etleri bedenlerinden fırladı. O küçük taşlardan biri Ebrehe'nin başına isabet etmişti. Korku ve titreme baştanbaşa bütün bedenini sarmıştı. İlâhî azabın onu cezalandırdığına iman etti. Ordusuna bir göz attı. Onların cesetlerinin birer ağaç yaprağı gibi yere döküldüğünü gördü.

Hemen sağ kalmış bir guruba, Yemen'e dönme hazırlıklarını yapmalarını ve geldikleri yoldan Sena'ya doğru hareket etmelerini emretti. Ebrehe'nin geriye kalan askerleri Sena'ya doğru hareket etti; ama yol boyunca askerlerden birçoğu yaralı ve şiddetli korku yüzünden can verdiler; hatta Ebrehe'nin kendisi Sena'ya yetiştiğinde bedeninin etleri döküldü ve çok feci

bir şekilde can verdi.

Bu feci ve ürpertici olay bütün dünyada yankı buldu. Kur'ân-ı Kerim Fil Ashabının hikâyesini Fil Suresi'nde şöyle açıklamıştır:

Rabbinin fil sahiplerine neler yaptıklarını görmedin mi? Onların tasarladıkları plânlarını boşa çıkarmadı mı? Üzerlerine Ebabil kuşlarını gönderdi. Onlara pişirilip sertleşmiş balçık taşları atıyorlardı. Sonunda onları yenik ekin yaprağı gibi kıldı.

Bu konuyla ilgili olarak kaydettiklerimiz, İslâm tarihinden sunulan bir özet^{ss} ve Kur'ân-ı Kerim'de net bir şekilde açılan bir gerçektir.

Ebrehe'nin Yenilgisinden Sonra! ///

Ebrehe'nin ölümü, Kâbe ve Kureyş düşmanlarının hayat düzenlerinin dağılışı, Mekkelileri ve Kâbe'yi Arap âleminin gözünde büyüttü. Artık kimse, Kureyş topraklarına saldırmaya, onlara eziyet etmeye veya tevhid evi olan Kâbe'yi yıkmaya cesaret etmeyi aklından bile geçiremiyordu. Şöyle bir genel kanı oluşmuştu insanlarda: "Allah, evinin ihtiramına ve Kureyş'in büyüklüğüne karşılık, onların bir numaralı düşmanını kanlar içinde toprağa buladı." Çok az kimse bu olayın, Kureyş'in büyüklüğü ve küçüklüğüyle bir ilgisinin olmadığına ve hedefin sadece Kâbe'yi korumak

olduğuna inanıyordu. Bunun an açık delili şudur: Zamanın reislerinden birçoğu Kureyş'e defalarca saldırmış, ama onlar kesinlikle böyle bir olayla karşılaşmamışlardı.

Kureyş'in bir damla kanı bile akmadan gerçekteşen bu zahmetsiz zafer, Kureyş'in aklına yeni fikirler getirdi. Onların tekebbür ve gururunu günden güne çoğalttı. Kendilerini Arapların içinde birinci sınıf insanlar olarak görüyorlar, başkalarına karşı bazı sınırlar koymayı tasarlıyorlardı. Onlar, üç yüz altmış putun sadece kendilerine ilgi duyduğuna ve onların himayesi altında olduklarına inanıyorlardı!

Bu yüzden de, yiyip içme, neşe ve eğlence programlarını arttırdılar. Böylelikle hurma şaraplarını kafaya dikiyorlardı. Bazen de Kâbe etrafında şarap meclisleri düzenliyorlardı. Başka bir ifadeyle, Arap kabilelerine ait ağaç ve taşlardan yapılma putlar karşısında ömürlerinin en güzel saatlerini geçiriyorlardı. Hiyre'd bulunan Münzir kabilesi, şam'da yaşayan Gassan kabilesi ve Yemen kabileleri hakkında her kim ne kadar fıkraya duymuşsa, orada hazır olanlara anlatıp duruyorlardı. Onlar, bu güzel yaşamın, onlara putların özel bir inayeti, bir hediyesi olduğunu düşünüyorlardı. Arapların bunlar karşısında zelil duruma düşmesini ve diğerlerinden üs-

tün olmalarını putlara atfediyorlardı.

Bütün bu düşünsel mahrumiyetler, içkili eğlenceler ve azgınlıklar, ortamı büyük bir muslihin gelmesi için hazırlamaktaydı. Arapların içinden Varaka b. Nevfel gibi bir dahi, ömrünün sonlarına doğru Hıristiyan olmuş ve İncil'den birtakım bilgiler edinmişti. O, Allah ve peygamberlerinden söz açtığında, Mekke'nin Firavunu olan Ebu Süfyan'ın hışım ve gazabıyla karşı karşıya kalışı boşuna değildi. Ebu Süfyan diyordu ki: "Biz Mekkelilerin böyle bir Allah'a da, onun göndereceği peygamberine de ihtiyacımız yok; zira putların rahmet ve lütufları bizlere yetiyor da artıyor bile!"

6- Abdullah (Hz. Peygamber'in -s.a.a- Babası)

Abdulmuttalib'in, Allah yolunda verdiği yüz deve ile oğlunun canını satın aldığı gün, Abdullah'ın ömründen daha yirmi dört bahar geçmişti. Bu olay, Abdullah'ın Kureyş arasında iyi bir şöhret bulmasına sebep olmakla birlikte, aile arasında özellikle de Abdulmuttalib'in nazarında iyi bir makam elde etmesine sebep oldu; zira insan, uğruna çok çalıştığı ve pahalıya mal ettiği şeyleri, olduğundan daha çok sever. Bu yüzden de Abdullah, akrabaları, yakınları ve dostları arasında fevkalâde saygıdeğer birisi oluvermişti.

Abdullah, babasıyla birlikte kurban yerine gittikleri gün, birbirine zıt duygular içindeydi. Babasının zahmetlerinden dolayı ona karşı olan minnettarlık duygusu ve saygı hissi baştanbaşa bütün vücudunu kaplamıştı. Bu yüzden de teslim olmaktan başka çaresi yoktu; ama diğer taraftan da, takdir eli, onun baharının güllerini bir hazan yaprağı gibi solduracakken, kalbinde ıstırap ve duygusallık dalgaları belirmişti.

Abdulmuttalip, iki kuvvetli duygu olan, "iman ve akide" ile "sevgi ve alâka" arasında kalmıştı. Bu cereyan, ikisinin ruhunda da, aşılması imkânsız bir takım rahatsızlıklar meydana getirmişti; ama beyan edildiği gibi, halledilen bu sorundan sonra, Abdulmuttalip, bu acı olayları Abdullah ile Amine'nin evlilikleriyle telâfi etme fikrindeydi. Yok olma derecesine varan onun parlak hayatını, hayatın en esaslı pırıltılarıyla birleştirmek istiyordu.

Bu yüzden Abdulmuttalip, kurban yerinden dönerken, oğlunun elini tutmuş bir hâlde, hemen Vehab b. Abdumenaf İbn Zühre'nin evine gitti. Onun iffet ve temizliğiyle tanınmış kızı olan Amine'yi, Abdullah ile nikâhladı. Aynı mecliste Amine'nin amcakızı olan Delale'yi de kendisine nikâhladı. Peygamber efendimiz (s.a.a) ile aynı yaşta olan amcası "Hamza" bu

hanımından doğmuştur.^{ss}

Abdumuttalip, zıfak için bir vakit ayarladı. Vakıt geldiğinde, düğün merasimi Kureyş'in gelenekleri gereğince Amine'nin evinde yapıldı. Abdullah ticaret için Şam'a gidinceye kadar, Abdullah ve Âmine bir müddet birlikte yaşadılar. Abdullah, Şam dönüşünde açıklanacağı üzere dünyaya gözlerini kapadı.

Abdullah'ın Yesrib'de Vefatı

Abdullah, evliliğı sayesinde yeni bir yaşama başlamıştı ve yaşamının karanlık gecelerini Âmine gibi bir eşe sahip olmakla aydınlatmıştı. Çok geçmeden ticaret için Mekke'den hareket eden bir kervanla birlikte Şam'ın yolunu tuttu. Hareket vakti gelmişti ve kervan yola koyuldu, yüzlerce kalbi de kendisiyle birlikte götürdü. Bu sırada Âmine, hamilelik dönemini geçiriyordu. Birkaç ay sonra, kervanın önde gelenleri görüldü. Bir grup ailelerini ve yakınlarını karşılamak amacıyla şehrin dışına kadar gittiler. Abdullah'ın yaşlı babası da oğlunu bekliyordu. Onun geliniyle birlikte meraklı gözleri, kervan arasında Abdullah'ı arıyordu. Maalesef kervan arasında ondan hiçbir eser yoktu. Bu arayışlardan sonra, Abdullah'ın dö-

nerken Yesrib'de hastalandığını ve istirahat ve dinlenmek için akrabaları arasında kaldığını öğrendiler. Bu haberi duymak her ikisini de hüznü boğdu, baba ve gelinin gözlerinden yaş akmaya başladı.

Abdulmuttalip, en büyük oğlu olan Haris'i Yesrib'e gitmek ve Abdullah'ı geri getirmek üzere görevlendirdi. Medine'ye geldiğinde Abdullah'ın keravanın hareketinden bir ay sonra, o hastalık sebebiyle dünyaya gözlerini kapadığını öğrendi. Haris döndükten sonra Abdulmuttalib'i ve Abdullah'ın değerli eşini olaylardan haberdar etti. Abdullah'tan geriye, sadece beş deve, bir koyun sürüsü ve Ümmü Eymen adında, daha sonraları Hz. Peygamber'in (s.a.a) bakımını üstlenecek olan bir cariye kalmıştı.^{ss}

ss- Taberî Tarihi, 2/7-8; Sire-i Halebî, 1/59

4. Bölüm

HZ. MUHAMMED'İN (S.A.A) DOĞUMU

Bir yıldız parladı ve Meclis'in Ay'ı oldu,

Korkulu kalplerimize sükûnet doldu.

Büyük şahsiyetlerin yaşamlarının her bölümü, okumaya değer ve dikkate şayandır. Bazı insanlar o kadar yüce şahsiyete sahip olur ve o kadar yücelir ki, hayatının bütün aşamaları hatta süt emme ve çocukluk dönemleri bile dikkate alınır. Dâhilerin, liderlerin ve medeniyet kafilesinin önde gelenlerinin baştanbaşa yaşamları, genelde çekici olup, hassas ve ilginç noktalarla sahiptir. Onların hayat defterleri, ana rahmine nutfelerinin atılmasından, ömürlerinin son dakikalarına kadar sırlarla doludur.

Kur'ân-ı Kerim'de, Hz. Musa'nın çocukluk döneminde oldukça esrarengiz olayların gerçekleştiği açıklanmıştır. Şöyle buyuruluyor: "Yüzlerce masum bebeğin, Musa doğmasın diye, zamanın hükümetinin emri ile başları kesildi; ama ilâhî irade Musa'nın bu cihana ayak basması yönündeydi. Bu

yüzden onun düşmanları ona bir zarar verememekle beraber, en büyük düşmanı olan "Firavun" onun eğiticisi ve koruyucusu olmuştu. Kur'ân-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمَمِكَ مَا يُوحَىٰ. أَنِ افْذِفِيهِ فِي التَّابُوتِ فَافْذِفِيهِ فِي الْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ الْيَمُّ
بِالسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِي وَعَدُوٌّ لَهُ وَ أَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِنِّي وَ لِتُضَنَّ عَلَىٰ عَيْنِي. إِذْ
مَشَىٰ أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ، فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمَمِكَ كَيْ تَفَرَّ عَيْنَهَا وَ
لَا تَحْزَنَ...

Hani, annene vahyolunan şeyi vah yetmiştik, (şöyle ki:) Onu bir sandığın içine koy, suya bırak, böylece dalgalar onu sahile ulaştırarak olacaktır. Onu, benim de düşmanım, onun da düşmanı olan himayesine alacaktır. Gözümün önünde yetiştirilmen için, kendimden sana bir sevgi yönelttim. Hani kız kardeşin gezinip, onun bakımını üstlenecek birini size haber vereyim mi? demekteydi. Böylece seni annene geri çevirmiş olduk ki, gözü aydın olsun ve üzülmesin...^{ss}

Hz. Meryem'in hamilelik dönemi ve Hz. Mesih'in (a.s) doğumu, Hz. Musa'dan daha ilginç ve şaşırtıcıdır. Kur'ân-ı Kerim'de, Mesih'in gelişme ve olgunlaşma dönemi şöyle anlatılıyor:

قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَانِ مِنْكَ إِنْ كُنْتُ تَقِيًّا، قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا. قَالَتْ أَنَّىٰ يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَ لَمْ يَمَسِّنِي بَشَرٌ وَ لَمْ أَكُ بَغِيًّا. قَالَ كَذَٰلِكَ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَىٰ هَيْئٍ وَ لِنَجْعَلَهُ آيَةً لِلنَّاسِ وَ رَحْمَةً مِنَّا وَ كَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا. فَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَدَّتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا. فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَٰذَا وَ كُنْتُ نَسِيًّا

مُنْسِيًّا. فَتَادَاهَا مِنْ تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا. وَ هُزِّي إِلَيْكِ بِجِزْعِ النَّخْلَةِ تُسَافِطُ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا...

Demişti ki: "Gerçekten ben, senden Rahman olan Allah'a sığınırım. Eğer takva sahibiyisen (bana yaklaşma)." Demişti ki: "Ben, yalnızca Rabbinden gelen bir elçiyim; sana tertemiz bir erkek çocuk armağan etmek için buradayım." O: "Benim nasıl bir erkek çocuğum olabilir? Bana hiçbir beşer dokunmamışken ve ben azgın utanmaz bir kadın değilken." dedi. "İşte böyle." dedi. "Rabbin, dedi ki: -Bu benim için kolaydır. Onu insanlara bir ayet ve bizden bir rahmet kılmak için bu çocuk olacaktır." Ve iş de olup bitmişti. Böylece ona gebe kaldı, sonra onunla ıssız bir yere çekildi. Derken doğum sancısı onu bir hurma dalına sürükledi. Dedi ki: "Keşke bundan önce ölseydim de, hafızalardan silinip unutuluverseydim." Altından bir ses ona seslendi: "Hüzne kapılma, Rabbin senin alt yanında bir ark kılmıştır." Hurma dalını kendine doğru salladı, üzerine henüz oluşmuş- taze hurma dökülürsün." Artık, ye, iç, gözün aydın olsun. Eğer herhangi bir beşer görecekt olursan, de ki: "Ben Rahman (olan Allah)'a oruç adadım, bugün hiç kimseyle konuşmayacağım." Böylece onu taşıyarak kavmine geldi. Dediler ki: "Ey Meryem, sen gerçekten şaşırtıcı bir şey yaptın." "Ey Harun'un kız kardeşi, senin baban kötü bir kişi değildi ve annen de azgın, utanmaz (bir kadın) değildi." Bunun üzerine ona (çocuğa) işaret etti. Dediler ki: "Henüz beşikte olan bir çocukla biz nasıl konuşabiliriz?" (İsa) Dedi ki: "Şüphesiz ben Allah'ın kuluyum. (Allah) Bana Kitabı verdi ve beni peygamber kıldı. Nerede olursam (olayım,) beni kutlu kıldı ve hayat sürdüğüm müddetçe, bana namazı ve zekatı vasiyet (emr) etti. Anneme itaati de. Ve beni mutsuz bir zorba kılmadı. Selâm üzerimedir; doğduğum gün, öleceğim gün ve diri olarak yeniden kaldırılacağım günde."^{ss}

Kur'ân-ı Kerim'in, Tevrat'ın ve İncil'in takipçileri bu iki çığır açıcı peygamberin doğuşlarıyla ilgili söz konusu edilen olayların doğruluğuna tanıklık ettiklerine göre Hz. Muhammed'in (s.a.a) kutlu doğumu sırasında mey-

dana gelmiş olan ilginç olaylara şaşırmmamalı ve onları da basite almamalıdır. Tarih ve hadis kitaplarında şöyle okuyoruz:

O doğarken Kisra sarayının çatısı yarıldı ve birkaç direği çöktü, ateşperestlerin ateş gedesi söndü, Sava gölü kurudu, Mekke puthanesindeki putlar devrildi, ondan gökyüzüne doğru kilometrelerce mesafeyi aydınlatan bir nur yükselmişti. İran padişahı Nuşirevan ve kâhinler ürkütücü kâbuslar gördüler. O, sünnet olmuş ve göbeği kesilmiş bir biçimde dünyaya geldi ve şöyle dedi:

أَللَّهُ أَكْبَرُ! وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا سُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا

Allahu ekber, ve'l-hamdu lillahi kesiran, subhanallahi bukreten ve esîla.

Yani; Allah en büyüktür, O'na çokça hamd olsun, sabah, akşam O'nu tesbih ederim.

Bütün bu konular, muteber tarih kaynaklarında ve tüm hadis kitaplarında kaydedilmiştir.^{ss}

Hz. Peygamber'in Doğum Tarihi

Tarih yazarlarının çoğu Hz. Peygamber'in Amu'l-Fil (=Fil yılı) diye bilinen Milâdî 570 yılında doğduğunu söylerler; zira o, kesin olarak Milâdî 632

ss- Yakubî Tarihi, 2/5; Biharu'l-Envar, 15/248; Sire-i Halebî, 1/64

yılında dünyadan göçmüştür; dünyadan göçtüğünde 62 veya 63 yaşında idi. Buna göre doğum tarihi Milâdî 570 senesi olur.

Muhaddis ve müverrihlerin çoğu Peygamberimizin (s.a.a) rebiyülevvel ayında doğduğu üzerinde ortak görüştedirler; ama doğum günüyle ilgili olarak farklı görüşler belirtilmiştir. Şia muhaddisleri, doğumun rebiyülevvel Ayınının 17'si cuma günü seher vaktinden sonra olduğu üzerinde yoğunlaşırken, Ehlisünnet genellikle rebiyülevvel ayınının 12'si pazartesi günü dünyaya geldiğini savunurlar.^{ss}

Hz. Peygamber'e (s.a.a) Ad Koyma

Yedinci gün gelip çatmıştı. Abdulmuttalip, Allah'a şükür amacıyla bir koyun kurban etti ve bir grubu yemeğe davet etti. Kureyş'ten davetlilerin bulunduğu o büyük kutlamada, torununun adını "Muhammed" koydu. Ona bu ismin Araplar arasında az olduğunu ve çocuk için neden bu ismi seçmiş olduğunu sorduklarında; gökyüzünde ve yeryüzünde övülmesini istedim dedi. Bu konuda Allah Resulü'nün şairi Hassan b. Sabit şöyle der:

فَسَقَى لَهُ مِنْ إِسْمِهِ لِيُجِلَّهُ فَذُو الْعَرْشِ مَحْمُودٌ وَ هَذَا مُحَمَّدٌ

ss- Mukrizi, onun, doğum günü, ayı ve yılı hakkındaki bütün görüşleri toplamıştır. bk. Mukrizi, el-Emta, 3.s.

Yaratıcı, peygamberi için kendi adından müştak olan bir isim seçmiştir. Bu yüzden (Allah) "Mahmut" (beğenilmiş) ve O'nun peygamberi "Muhammed" (övülmüş)tir.

Yani bu iki kelime bir kökten alınmış ve aynı anlama gelmektedir.^{ss}

Kesinlikle bu adın seçilmesinde gaybî ilhamların olduğu inkâr edilemez. Şöyle ki, Muhammed adı, Araplar arasında biliniyordu, ama çok az kimse o zamana kadar bu adla adlandırılmıştı. Tıpkı bazı tarih yazarlarının yaptığı araştırmaya göre o güne kadar sadece on altı kişi bu isimle adlandırılmıştı. Şair bu konuda şöyle der:

إِنَّ الدِّينَ سُمُّوا بِاسْمِ مُحَمَّدٍ مِنْ قَبْلِ خَيْرِ النَّاسِ ضَعْفُ ثَمَانٍ

Hz. Peygamber'den önce Muhammed adı ile adlandırılanlar, sadece on altı kişiydi.^{ss}

Ahmed, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Bir Diğer Meşhur Adı

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) yaşam tarihi hakkında azıcık bilgi sahibi olan birisi, onun çocukluğundan beri iki adı olduğunu ve halkın ona her iki adla hitap ettiğini bilir. İsimlerinden biri, saygıdeğer ceddi Abdulmuttalib'in koyduğu "Muhammed" ve diğeri annesi Amine'nin ona verdiği "Ahmed"

ss- Sire-i Halebî, 1/93.s.

ss- age. 97.s

ismidir. Bu, İslâm tarihinin tartışmasız konularından birisidir. Siret yazarları bu konuyu nakletmişlerdir. Konuyla ilgili daha geniş bilgi için *Sire-i Halebî* adlı esere bakabilirsiniz.^{ss}

Abdulmuttalib'in vefatından sonra, Muhammed'in (s.a.a) kefalet ve bakımı değerli amcası Ebu Talib'e bırakılmıştı. Olağanüstü bir ilgi ve sevgi ile tam kırk iki yıl şefkat kanatlarını onun üzerine gerdi ve pervane misali şem'in etrafında döndü. Onu koruma uğruna malını ve canını feda etmekten çekinmedi. Yeğeni hakkında okuduğu şiirlerin bazısında ona "Muhammed" ve bazısında da "Ahmed" olarak hitap eder. Bu da o dönemde, "Ahmed" isminin onun bilinen isimlerinden biri olduğunu göstermektedir.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Süt Emme Çağı

Kureyş'in yeni bebeği sadece üç gün anne sütü emdi. Ondan sonra iki kadının daha Hz. Peygamber'e sütannelik yapma şerefine nail oldu.

1- **Süveybe:** Ona dört ay süt veren bu hanım Ebu Leheb'in cariyesiydi. Onun yaptığı bu iş, ömrünün son anlarına kadar, Allah Resulü ve onun tertemiz eşi (Hatice) tarafından takdir edilirdi. O, daha önceleri Peygam-

ss- İnsanu'l-Uyun Fi Sîreti'l-Emin ve'l-Me'mun, 1/93-100.

berimizin amcası olan Hz. Hamza'ya da süt vermişti. Peygamberliğe seçildikten sonra Allah Resulü, onu Ebu Leheb'den satın almak üzere bir kişiyi göndermişti. Ebu Leheb onu satmadı; ama Hz. Peygamber ömrünün sonuna kadar ona yardımda bulunuyordu. Resulullah Hayber fethinden dönerken onun vefat ettiğini öğrendiğinde mübarek yüzünde hüznün alâmetleri belirmişti. Bir iyilikte bulunmak için onun çocuğunu araştırdı; ama çocuğunun annesinden daha önce vefat ettiğini öğrendi.^{ss}

2- Halime: Sa'd b. Bekir b. Hevazin kabilesinden olan Ebu Zueyb'in kızıydı. Onun çocukları; Abdullah, Enise ve Şeymâ idi. Onun en son çocuğu Resulullah'ın (s.a.a) bakıcılığını da yapmıştı. Arap eşrafının geleneklerine göre doğan çocuk sütannelere verilirdi. Sütanneler genellikle çocukları tertemiz sahra havasında yetiştirmek, büyüme ve gelişmelerinin kâmil ve kemik yapılarının daha sağlam ve güçlü olabilmesi amacıyla, aynı zamanda yeni doğmuş bebekler için daha tehlikeli olan Mekke şehrindeki veba hastalığından korumak ve Arap dilini katışıksız öğrenebilmeleri için, şehrin dışında yaşarlardı. Bu hususta "Beni Sa'd" kabilesinin sütanneleri meşhurdu. Onlar belli bir zamanda Mekke'ye gelir ve seçtikleri bebeği de

ss- Biharul-Envar, 15/384; Menakıb-ı İbn Şehraşub, 1/119.

alır birlikte dönerlerdi. Resulullah'ın doğumundan dört ay geçmişti, Beni Sa'd kabilesinin sütanneleri Mekke'ye gelmişlerdi. O yıl, kıtlığın şiddetli geçtiği bir yıldır. Bu yüzden eşrafın yardımlarına öncekinden daha çok ihtiyaçları vardı.

Bazı tarih yazarları şöyle diyor: Sütannelerin hiçbiri Muhammed'e (s.a.a) süt vermek istemediler. Daha fazla yardım alabilmek için daha çok yetim olmayan çocukları alırlardı. Bu yüzden de yetim olan bir çocuğu almaktan da kaçınırdılar; hatta Halime de önce onu kabul etmek istememişti; ama zayıf ve minyon görünüşünden dolayı kimse ona çocuğunu vermek istemeyince mecburen Abdulmuttalib'in torununu kabul etti ve kocasına şöyle dedi: "Gidip şu yetim çocuğu alalım ve eli boş dönmeyelim, belki Allah'ın bize bir lütfü olur." Gerçekten de onun tahminleri doğru çıktı. Muhammed'e (s.a.a), o yetim çocuğa hizmet etmeye hazır olduğu andan itibaren ilâhî lütuf büsbütün onun hayatını kaplamıştı.^{ss}

Tarihin bu ilk bölümü efsaneden başka bir şey değildir; zira Haşimoğulları hanedanının büyüklüğü, sonsuz ikram ve ihsan sahibi, iyiliksever, düşkünlerin elinden tutan Abdulmuttalip gibi bir kişinin şahsiyeti, dillere

destandı. Bu da, sütannelerin kaçınmamaları bir yana, tam tersine onu alabilmek için büyük bir çaba sarf etmelerini gerektirir. İşte bu nedenle diyoruz ki, tarihin bu bölümü efsaneden başka bir şey değildir.

Onu başka sütannelere vermeyişlerinin sebeplerinden biri de, Kureyş'in bu yeni bebeğinin süt veren kadınlardan hiçbirinin göğsünü tutmamış olmasıydı. Sonunda Halime-i Sadiyye geldi ve onun göğsünü emdi. Bu anda Abdulmuttalip hanedanı büyük bir sevinç yaşadı.^{ss}

Abdulmuttalip, Halime'ye, "Hangi kabiledensin?" diye sordu. O, "Benî Sa'd kabilesindenim." dedi. Abdulmuttalip, adını sordu. O, "Halime." cevabını verdi. Abdulmuttalip adını ve kabilesini beğendi ve şöyle dedi: Aferin, aferin! İki beğenilmiş huy ve iki değerli özellik. Biri saadet ve açık bahtlılık, diğeri ise, yumuşak huylu ve sabırlı olmak.^{ss}

ss- Biharü'l-Envar, 15/442

ss- Sire-i Halebî, 1/106 [Abdulmuttalip, Halime ve Sadiyye isimlerinden hareketle bu iki karaktere işaret etmiştir. Halime, yumuşak huyluluk, Sadiyye ise saadet anlamını içerir.]

5. Bölüm

HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.A) ÇOCUKLUK DÖNEMİ

Tarih sayfaları, Müslümanların ulu önderinin hayatının, çocukluktan peygamberliğe seçildiği güne kadar, birçok ilginç hâdiselere sahip olduğuna şahitlik etmektedir. Bütün bu olayları keramet yönüyle de değerlendirmek gerekir. Tüm bunlar büyük resulün hayatının normal bir alın yazısı ve yaşam tarzı olmadığını doğrulamaktadır.

1- Tarih yazarları, Halime'den şöyle naklederler:

Ben Amine'nin bebeğinin bakımını üstlendiğim andan itibaren annesinin yanında ona süt vermek istedim. Sütle dolu olan sol göğsümü ağzına verdim; ama bebek benim sağ göğsüme daha meyilliydi. Lâkin ben çocuk sahibi olduğum günden beri sağ göğsümde hiç süt görmemiştim. Bebeğin ısrarı üzerine sütsüz olan sağ göğsümü ona vermek zorunda kaldım. Bebek emmeye başlar başlamaz kurumuş damarlar sütle dolmuştu ve bu olay orada bulunanları çok şaşırtmıştı.^{ss}

2- Yine o şöyle diyor:

Muhammed'i (s.a.a) evime götürdüğüm günden beri evimin hayır ve bereketi günden güne çoğalıyordu.^{ss}

Biz Kur'ân-ı Kerim'de buna benzer olayları Hz. Meryem (İsa'nın annesi) hakkında da okuyoruz. Örneğin şöyle buyuruyor: Meryem'in doğum anı yaklaştığında bir ağaca yaslandı ve sancıların şiddetinden, yalnızlıktan ve iftira korkusundan Allah'tan ölüm istedi. Bu sırada bir ses duydu:

Üzülme senin rabbin senin ayakların altında bir çeşme yarattı ve kurumuş hurma ağacını salla senin için taze hurmalar dökülecektir.^{ss}

Hz. Meryem ve Halime arasında fazilet ve makam açısından çok fark vardır. Hz. Meryem'in temizliği ve liyakati ilâhî lütfе mahzar olmasını sağlamışsa burada da bu bebeğin Allah katında sahip olduğu yüce makam, ona hizmet edenin ilâhî lütfе nail olmasına sebep olmuştur.

ss- Menakıb-ı İbn Şehraşub, 1/24

ss- «لَا تَخْزِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا وَهُزِّي إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلِ تُسَاقِطُ عَلَيْكِ رُطَبًا حَنِينًا» Meryem Suresi, 24-25

t.me/caferilikcom

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

6. Bölüm

AİLE OCAĞINA DÖNÜŞ

Muhammed'in (s.a.a) şefkatli sütannesi beş yıl ona bakıp büyüttü ve onun terbiye ve gelişiminde çaba gösterdi. O, bu müddet içerisinde, daha sonraları kendisiyle övüneceği fasih Arapça'yı öğrendi. Sonra Halime onu Mekte'ye getirdi. Bir müddet de sıcak ana kucağını gördü ve değerli ceddinin himayesine girdi. Abdullah'tan geriye kalan yadigâr ve yegâne teselli kaynağı bu çocuktü.^{ss}

Yesrib'e Yolculuk ve Anne'nin Vefatı

Abdulguttalib'in yeni gelini Âmine, genç ve değerli kocasını kaybettiği günden beri, Yesrib'e gidip kocasının kabrini yakından ziyaret edebilmek ve aynı zamanda Yesrib'deki akrabalarını görebilmek için bir fırsat arıyordu.

Kendi kendine uygun bir fırsat ele geçirdiğini, değerli evlâdının büyüdüğünü ve bu yolda onun dert ortağı olabileceğini düşündü. Onlar "Ümmü

Eymen" ile birlikte yolculuğa hazırlanıp Yesrib yolunu tuttular. Tam bir ay orada kaldılar. Bu yolculuk Kureyş'in küçük çocuğu için ruhsal ıstıraplarla doluydu; zira onun gözleri ilk defa babasının can verdiği ve toprağa verildiği evi görmüştü.^{ss} Annesi, doğal olarak o güne kadar, ona babasından bazı şeyler nakletmişti.

Daha ruhunda gam ve keder son bulmamışken, ansızın başka hüznün ve kederleri beraberinde getiren içler acısı bir olay daha meydana geldi. Mekke'ye dönüşünde, değerli annesini yolculuk sırasında "Ebva" denilen bir yerde kaybetti.^{ss} Bu hadise, Muhammed'in (s.a.a), akrabaları arasında öncekinden daha fazla ilgi odağı hâline gelmesine neden oldu. O, gül bahçesinden geriye kalan tek güldü. Abdulmuttalib'in sınırsız sevgisine mazhar oldu. Bu yüzden Abdulmuttalip onu bütün çocuklarından daha çok sever ve onu diğerlerinden önde tutardı.

Kâbe'nin etrafında, Kureyş'in büyüğü (Abdulmuttalip) için geniş bir yer açarlardı. Kureyş'in başta gelenleri ve çocukları onun etrafında bir daire

ss- Hz. Abdullah'ın kabrinin bulunduğu ev, bir müddet öncesine kadar korunmaktaydı. Ancak Mescidu'n-Nebi dört yolunun genişletilmesi bahanesiyle evi yıktılar ve kabirden eser kalmadı.

oluştururlardı. O, ne zaman Abdullah'ın yadigârını görse hemen yolu açmaları için emir verir ve Abdullah'ın biricik hatırasına kendi yanında yer verirdi.^{ss}

Yüce Allah, Kur'ân-ı Kerim'de Hz. Peygamber'in (s.a.a) yetimlik dönemini Duha Suresi'nde hatırlatır ve şöyle buyurur:

Bir yetim iken seni bulup barındırmadı mı?^{ss}

Kureyş bebeğinin yetim kalmasının hikmeti bizce bilinmemektedir. Biz, ancak bu kadarını biliyoruz ki, bütün bu olaylar yığınını hikmetsiz değildir. Fakat şöyle bir tahmin edilebilir ki: Büyük ve sabırlı bir ruha sahip olsun, zorlukları tecrübe etsin, kendisini zorlu olaylar zincirine, mahrumiyetlere ve derbederliğe hazırlasın diye Allah iki dünya rehberi olacak birini, beşeriyetin bu yüce önderini, zamanın önemli işlerini ele almadan ve rehberliğine başlamadan önce, kaderin acı ve tatlı yönlerini tattırmak ve hayatın iniş-çıkışlarını ona bildirmek istemiştir.

Onun Rabbi, kimsenin hakkı üzerinde olmasın diye, hayatının ilk günlerinden itibaren hür ve azat yetişmesini istemiştir. Kendini yetiştirmiş

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/168

ss- Duha Suresi, 6

adamlar gibi ilerlemesine ve yücelmesine neden olacak gereçleri elde etmesini ve böylece bunun beşeri bir yetiştirmeye münhasır olmaksızın, anne ve babanın da onun kaderinde fazla bir rolü olmadığını ve onun büyüklük ve azametinin vahiy kaynaklı olduğunun anlaşılmasını istemiştir.

Abdulmuttalib'in Vefatı

Dünyanın içler acısı olayları devamlı insanın yaşamında kendini göstermektedir. Denizin dev dalgaları gibi, bir biri ardınca gelir ve insanın hayat gemisini hedef alırlar. İnsanoğlunun ruh ve psikolojisine derin ve etkili darbeler vururlar.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) kalbinde hüzün dalgalarının hükümet ettiği bu çağda, üçüncü kez başka bir büyük acıyla karşılaştı. Onun ömründen daha sekiz bahar geçmişti, himayesi altında bulunduğu değerli ceddi Abdulmuttalib'i de kaybetmişti. Abdulmuttalib'in vefatı onun ruhunu o kadar sıkımişti ki, onun vefat ettiği gün, kabrinin başına kadar gözyaşlarını tutamamıştı ve onu asla unutamıyordu.^{ss}

ss- Yakubî, kendi tarihinde, (2/7-8) Abdulmuttalib'in yaşam tarzı etrafında ve onun tevhid inancına sahip biri olduğunu, kesinlikle putperest olmadığını vurgulamaktadır. Ayrıca, onun birçok buyruklarının İslâm dininde de tasvip ve kabul gördüğünü ilave etmektedir.

Ebu Talib'in Himayesi

Ebu Talib'in şahsiyeti ve büyüklüğü hakkında ilgili bölümlerde^{ss} ondan bahsedeceğiz. Onun İslâm'ı kabullendiğini ve Hz. Peygamber'e (s.a.a) iman getirdiğini sağlam delillerle ispatlayacağız. Şimdi Ebu Talib'in himayesi dönemine ait bazı olayları açıklamak uygun olacaktır.

Ebu Talib, bazı nedenlerden dolayı iftiharla, Hz. Peygamber'in (s.a.a) himayesini üstlendi; zira Ebu Talib ve Muhammed'in (s.a.a) babası Abdullah, bir annenin çocuklarıydı.^{ss} O, iyilik ve cömertliği ile meşhur bir şahsiyetti. Bu yüzden, Abdulmuttalip değerli torununa bakması için onu seçti. Tarihin uzun satırları, sırasıyla anlatılacağı üzere onun değerli hizmetlerine şahittir.

Şam Seyahati

Kureyş tacirleri, her zamanki gibi yılda bir defa Şam'a giderlerdi. Ebu Talib, Kureyş'in yılda bir düzenlenen bu yolculuğuna katılmaya karar verdi. Bir an bile yanından ayırmadığı yeğenini Mekke'de bıraktı. Ancak bazılarını onu korumakla görevlendirdi. Böylece bu sorunu da halletmiş oldu.

ss- bk. Hicretin onuncu yılı olayları.

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/179

Kervanın hareket saati geldiğinde Muhammed'in (s.a.a) gözleri dolmuştu, hamisi olan amcasından ayrılmak ona ağır gelmişti. Muhammed'in (s.a.a) üzgün çehresi, Ebu Talib'in kalbinde duygusal bir tufan estirdi. Öyle ki, bütün zorlukları göze alarak, Muhammed'i (s.a.a) de yanında götürmeye karar verdi.^{ss}

Peygamberimizin (s.a.a) on iki yaşındaki bu yolculuğu onun iyi yolculuklarından biri sayılır; zira bu yolculuk esnasında, Medyen Vadi'l-Kura ve Diyar-ı Semud'dan geçerek Şam'ın güzel tabiat manzaralarını seyredebilme imkânı bulmuştu. Kureyş'in kervanı henüz gideceği yere ulaşmamıştı. Basra denen bir yerde Ebu Talib'in programında değişiklik yapmasına neden olacak bir olay oldu. Şimdi bu olayı genişçe açıklayalım:

Uzun yıllar, Bahira adında bir Hıristiyan rahip, Basra denen yerde kendine ait tapınağında ibadetle meşguldü ve o yöre halkının saygısını kazanmış biriydi. Ticaret kervanları, yolları üzerinde bulunan o noktada dururlar ve teberrük olsun diye onun huzuruna varırlardı. İyi bir tesadüf sonucu Bahira, Kureyş'in ticaret kervanıyla karşılaştı. Onun gözü Ebu Talib'in yeğ-

ss- Ebu Talib, şiirlerinde bu yolculuk öyküsünü nakletmiştir. bk. Tarih-i İbn Asakir, 1/269-272 ve Divan-ı Ebu Talib, 33-35.s.

nine takılmış ve oldukça dikkatini çekmişti. Onun sırlı ve derin bakışları, kalbinde gizlediği bir sırrın habercisiydi. Dakikalarca onu süzdü. Bir an sessizliği bozdu ve şöyle dedi: Bu çocuk içinizden hanginize aittir? Topluluktan bir grup, onun amcasına işaret ederek, "Ebu Talib'e aittir." dediler. Ebu Talib, "O benim yeğenimdir." dedi. Bahira şöyle dedi:

Bu çocuğun parlak bir geleceği var, bu çocuk, ilâhî kitapların peygamberliğinden bahsettiği, dünyada geniş bir hükümetinin olacağını haber verdiği, geleceği müjdelenen ve beklenen peygamberdir. Bu çocuk, adını, baba adını ve soyadını, din kitaplarında okuduğum peygamberdir. Dininin nerede doğacağını ve nasıl dünyaya yayılacağını biliyorum. Size düşen onu Yahudilerin gözünden uzak tutmaktır. Eğer onlar bunu anlarsa, onu sağ bırakmazlar.^{ss}

Tarih yazarlarının çoğu, Ebu Talib'in yeğeninini Basra'dan daha ileri gitmediğini savunurlar; ama acaba Muhammed'in (s.a.a) amcası onu birileriyle Mekke'ye geri mi gönderdi? Orası tam olarak bilinmemektedir. (Ebu Talib'in de rahibin sözlerini duyduktan sonra, onu kendi yanından ayırması düşünülemez.) Belki de kendisi bizzat yolculuktan vazgeçip, yeğeniyle

ss- Taberî Tarihi, 1/33-34 ve Sire-i İbn Hişam, (1/180-183) olayı daha geniş bir şekilde nakletmiştir. Biz olayı öz olarak naklettik.

birlikte Mekke'ye geri dönmüştür.^{ss}

7. Bölüm

HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.A) GENÇLİK DÖNEMİ

Toplumun liderleri, dayanıklı, sabırlı, güçlü, kuvvetli, cesur, delikanlı, korkusuz, yürekli ve büyük bir ruha sahip olmalıdır.

Korkak ve yüreksiz, nefisleri zayıf, iradesiz ve güçsüz insanlar nasıl topluma, karmaşık ve dönemeçli yollarda ışık tutabilirler? Nasıl düşman karşısında güçlü olabilir; kendini ve şahsiyetini onun bunun kötülüğünden koruyabilirler?

Bir önderin ruhunun yüceliği, bedensel ve ruhsal gücü, takipçilerinde çok etki bırakır. Emirü'l-Müminin Ali (a.s), çok samimî yârenlerinden birini Mısır hükümetine seçtiğinde, zamanın hükümetinin zulümlerinden çok çekmiş, zulme uğramış Mısır halkına bir mektup yazdı. O mektupta, gönderdiği hâkimi cesaretli ve büyük bir ruha sahip oluşuyla övdü. Şimdi, bir hâkimde bulunması gereken şartları bu mektuptan alınmış kısa bir kesitle beyan ediyoruz:

...Allah'ın kullarından birini size gönderdim. O, korkulu günlerde uyu-
maz ve korku dolu anlarda düşmandan kaçmaz. Kötülük yapanlara
ateşten daha yakıcıdır. O, Mezhic kabilesinden olan Malik b. Haris'tir.
Sözünü iyi dinleyin ve emirlerini yerine getirin; zira o, keskinliği asla
körelmeyen ve vuruşlarında mutlaka bir eser bırakan, Allah'ın kılıçların-
dan bir kılıçtır.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Ruhsal Gücü

Kureyş azizinin altında, çocukluk ve gençlik döneminden beri güç, kuv-
vet, cesaret ve yüreklilik eserleri belirgindi. O, on beş yaşındayken, Ku-
reyş'in Hevazin taifesiyle yaptığı ve Ficar savaşları olarak adlandırılan
savaşlardan birine katılmıştı. Onun cephedeki işi, amcalarına ok yetiştir-
mekte. İbn Hişam kendi siresinde^{ss} ondan şu cümleyi naklediyor. O şöyle
buyurmuştur: *"Amcalarıma atmaları için ok verirdim."*

Onun bu yaşta savaşa katılımı, bize onun ne kadar cesur olduğunu gösterir.

Hz. Ali'nin Peygamberimiz hakkındaki şu sözünü daha iyi aydınlatıyor:

Ne zaman savaş cephesinde iş, biz İslâm askerlerine zor gelse, Peygam-
ber'e (s.a.a) sığınırız ve içimizde hiç kimse düşmana ondan daha yakın

ss- Muhammed Abduh, Nehcü'l-Belâğa Şerhi, 3/92

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/186 ve bk. İbn Esir, en-Nihaye, Nebl maddesi.

değildi.^{ss}

Biz, Allah'ın izniyle, Müslümanların müşriklerle olan cihadı bölümünde ordu talimatının usulüne değineceğiz. Onların, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emirleriyle uyguladıkları savaş taktiklerini beyan edeceğiz. Bu da tarihin çekici konularından biridir.

8. Bölüm

ÇOBANLIKTAN TİCARETE

Peygamberler, peygamberlik makamına yetişmeden önce, ömürlerinin bir kısmını çobanlık yaparak geçirmişlerdir. İnsanların terbiyesinde sabırlı ve başarılı olabilmek, bütün zorluk ve musibetlere rahatlıkla katlanabilmek için, bir müddet otlaklarda hayvanların terbiyesiyle meşgul olmuşlardır; zira eğer bir şahıs, akıl ve idrak bakımından insanla kıyaslanamayacak olan hayvanların terbiye edilmesi yolundaki zorluklara katlanabilirse, mutlaka Allah'a iman üzere yaratılmış olan ancak yoldan sapan ve temiz fitratlarını kirleten insanları hidayet etme görevini üstlenebilir. Bu yüzden bir hadiste şöyle okuyoruz:

مَا بَعَثَ اللَّهُ نَبِيًّا قَطُّ حَتَّى يَسْتَرْعِيَهُ الْغَنَمَ لِيُعَلِّمَهُ بِدَالِكِ رَعِيَّةٍ لِلنَّاسِ

Allah, seçtiği bütün peygamberlere, insanların terbiye edilmesini bu yolla onlara öğretmek için çobanlık yaptırmıştır.^{ss}

Hız. Peygamber (s.a.a) de, ömrünün bir kısmını böyle geçirmiştir. Siyer

ss- Sefinetu'l-Bihar, Nebi maddesi.

yazarlarının çoğu, Resulullah'ın (s.a.a) şu cümlesini nakledeleler:

مَا مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا وَ قَدْ رَعَى الْغَنَمَ، قِيلَ وَ أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: أَنَا رَعَيْتُهَا لِأَهْلِ مَكَّةَ
بِالْقَرَارِيطِ

Bütün peygamberleler nübüvvet makamına yetişmeden önce, bir müddet çobanlık yapmışlardır.

Hazret'e: Acaba siz de çobanlık yaptınız mı? diye sorunca şöyle buyurdu: "Evet ben bir müddet Mekkelilerin koyunlarına "Kararit" denen yerde çobanlık yaptım."^{ss}

Ebu Cehillerle, Ebu Leheblerle savaşıacak olan bir şahsiyetin; akıl ve idrak gücü, gördükleri her taşa toprağa tapacak kadar düşük ve basit olan fertlerden, ilâhî iradenin dışında hiçbir iradeye teslim olmayacak, güçlü irade ve idrak sahibi insanlar yetiştirecek olan birisinin, farklı yollarla, uzun müddet sabır ve tahammül dersi alması gerekiyordu.

Başka Bir Neden: Burada, bu iş için başka bir sebep daha söz konusu edilebilir. O da şudur: Damarlarında gayret ve cesaret kanı dolaşan özgür bir adam için, Kureyş hâkimlerinin zorbalıkları, kirli ve karanlık işleri, oldukça ağır ve tahammül edilemez bir durumdu. Mekke halkının Hakk'a tapmaktan yüz çevirmeleri, ruhsuz putlar etrafında tavaf etmeleri, aklı

başında bir şahsiyet için kesinlikle dayanılmaz bir durumdu. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.a), o zamanın karanlık toplumunun cahilliği sebebiyle kirlenmiş ruhlardan uzak kalabilmek için, bir müddet vadilerde, ova kenarlarında, doğal olarak o günün kirlenmiş toplumundan uzak dağ eteklerinde yaşamının daha iyi olabileceğini düşündü.

Elbette bu konu, takvalı bir insanın fesat karşısında susması ve sadece kendi hayatını onlardan farklı kılmasının yeterli olacağı anlamına gelmez. Tam tersine Hz. Peygamber (s.a.a) Allah tarafından susmak ile görevlendirilmişti ve henüz peygamberlik için gerekli ortam hazır olmadığından dolayı böyle bir yöntemi seçmişti.

Üçüncü Sebep: Bu iş, güzelim gökyüzü sayfasını ve yıldızları izleyebilmek, onlardaki esrarı okuyabilmek, afakta ve insanın nefsinde olan yüce Allah'ın ayetlerini inceleyebilmek için güzel bir fırsattır.

Peygamberlerin kalpleri, yaratılışlarının başından beri tevhid meşalesiyle aydınlanmıştır; ama yine de kendilerini varlık âleminin ve ilâhî ayetlerin seyrine muhtaç bilirdi. İşte bu yoldan da imanın en üstün derecesine nail olurlar, yerin ve göklerin melekûtunda yol alırlardı.^{ss}

ss- Halebî ve Zeyni Dehlan gibi bazı sire yazarları, Fethu'l-Bari'nin yazarına uyararak,

Ebu Talib'in Önerisi

Kureyş'in büyüğü olan, gücü, mertliği, eli açıklığı ve yüce karakteri ile meşhur Ebu Talib, yeğeninin içinde bulunduğu zor yaşam şartlarından dolayı, ona bir iş bulmak amacıyla, yeğenine şöyle bir öneride bulundu:

Kureyş'in tacirlerinden olan Huveylid'in kızı Hatice, ticarî işlerini kendisine emanet edebileceği, onun adına Kureyş'in ticaret kervanına katılabilecek, onun mallarını Şam'da satabilecek, emin ve güvenilir bir adam aramaktadır. Ey Muhammed, kendini ona tanıtsan ne iyi olur.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a) büyük ruhu ve yüce karakteri, hiçbir ön görüşme olmadan direkt olarak Hatice'nin yanına gidip böyle bir öneride bulunmasına izin vermezdi. Bu yüzden, amcasına şöyle dedi: "Hatice'nin kendisi bana birini gönderse..." Zira o kendisinin halk arasında "Emin" lâkabıyla meşhur olduğunu biliyordu. Tesadüfen olay da bu şekilde gerçekleşti. Hatice, Ebu Talib'in Hz. Peygamber (s.a.a) ile yaptığı konuşmadan haberdar olunca, hemen birini Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanına gönderdi ve şöyle dedi:

Peygamber'in (s.a.a) çobanlık yapmasının hikmet ve felsefesi konusunda bilimsel gerçeklerle örtüşmeyen iddia ve açıklamalarda bulunmuşlardır. Eğer onun çobanlık yaptığı doğruysa, nedenleri de yukarıda açıklandığı gibidir.

Benim size alaka duymamı sağlayan şey, dürüst, emin ve güzel ahlâklı oluşunuzdur. Ben diğerlerine verdiğim ücretin iki katını size vermeye ve her durumda sizin emirlerinize uyacak iki kölemi de yanınızda göndermeye hazırım.^{ss}

Allah Resulü, olayı amcasına bildirdi. O da cevabında şöyle dedi:

Bu, Allah'ın senin tarafına yönlendirmiş olduğu güzel bir rızktır.

Burada bazı nükteleri hatırlatmadan geçemeyeceğiz. Nükteler şunlardır:

Acaba Hz. Peygamber (s.a.a), Kureyş kervanına "Hatice'nin işçisi" unvanıyla mı katıldı? Yoksa durum farklı bir şekilde mi gerçekleşmişti? Örneğin, şöyle miydi: Hz. Peygamber (s.a.a), ticarî malların gelirinde ortak olacağına dair bir anlaşma yapmıştı ve bu sözleşme mudarebe suretinde gerçekleşmişti.

Haşimoğulları ailesinin makam ve şöhreti, Hz. Peygamber'in (s.a.a) izzet-i nefsi ve yüce karakteri, bu olayın bir işçi konumunda değil de, ikinci şekilde gerçekleşmesini gerektirir. Bunun böyle olduğu şu iki şey pekiştirir:

Birincisi, Ebu Talib'in önerisinde, yeğenin işçi veya amele olduğunu imâ

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/158; İbn Esir, el-Kâmil, 2/24.

eden bir kelime yoktur; hatta o, diğer kardeşleriyle birlikte yaptıkları müzakerede, şöyle demişti: "Haydi kalkıp Hatice'nin evine gidelim ve Muhammed'e (s.a.a), ticaret yapması için bir miktar mal vermesini isteyelim."^{ss}

İkincisi, Yakubî, kendi tarihinde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayatı boyunca, asla hiç kimsenin işçisi olmadığını yazar.^{ss}

* * *

Kureyş kervanı harekete hazırды. Hatice'nin ticarî malları da onların arındaydı. Bu sırada Hatice, güzel bir deveyi değerli ticarî mallarla vekilinin yetkisine verdi. Aynı zamanda iki kölesine de, kesinlikle vekiline itiraz etmemelerini ve her hâlükârda ona itaat etmelerini emretti.

Sonunda kervan amacına ulaştı. Herkes bu yolculukta kâr etmişti; ama Hz. Peygamber (s.a.a), herkesten daha çok kâr etmişti; hatta "Tahame" pazarında satmak için bir şeyler de satın almıştı.

Kureyş kervanı iyi kârla, Mekke yolunu tuttu. Kureyş'in genci, bu yolculuk sırasında ikinci defa Ad ve Semud diyarından geçti. Bu serkeş güruhun hayatına hâkim olan ölümcül sessizlik, onu bambaşka âlemlere gö-

ss- Biharul-Envar, 16/22

ss- Tarih-i Yakubî, 2/16 (Necf Baskısı).

türmüştü. Buna ek olarak, geçmişte amcasıyla yaptıkları yolculuğundaki hatıralar yenilenmişti. Amcasıyla birlikte o yollardan geçtiği günleri hatırladı. Kureyş kervanı Mekke'ye yaklaştı. Hatice'nin kölesi Meysere, Allah Resülü'ne şöyle dedi: "Siz bizden önce Mekke'ye girer de Hatice'yi bu yıl nasibiniz olan bu eşi görülmemiş ticarî kârdan haberdar ederseniz ne iyi olur." Hz. Peygamber (s.a.a), Hatice evinde otururken Mekke'ye girdi. Hatice onu karşılamak için koştu ve onu evinin üst katına aldı. Peygamber çekici beyanıyla, ticarî malların durumunu ona açıkladı. Çok geçmeden Meysere içeri girdi.^{ss}

Hatice'nin kölesi Meysere, yolculuk esnasında gördüğü ve hepsinin de Muhammed-i Emin'in (s.a.a) yüceliğini ve maneviyatını gösteren olayları, birer birer Hatice'ye anlattı. O şöyle diyordu:

Emin, bir konu üzerinde bir tacirle anlaşmazlığa düştü. O adam Emin'e; Lat ve Uzza'ya yemin et de sözünü kabul edeyim, dedi. Emin ona şöyle cevap verdi: *"Benim yanımda en kötü ve aşâğılık bir şey varsa, o da senin kendilerine taptığın Lat ve Uzza'dır."* ^{ss}

Meysere yine şunları ekledi:

ss- el-Haraic, 187.s; Biharu'l-Envar, 16/4

ss- Tabakatu'l-Kübra, 1/130 (Dar-u Sadır baskısı)

Basra'da, Emin, istirahat etmek için bir ağacın gölgesine oturdu. O sırada ibadetgâhında oturmuş olan bir rahibin gözü ona takıldı ve gelip bana onun adını sordu. Daha sonra şunları söyledi: "Ağacın gölgesi altında oturmuş olan o adam, kendisi hakkında Tevrat ve İncil'in birçok yerinde müjdelendiğini okuduğum peygamberdir!"^{ss}

İslâm'ın Örnek Kadını, Hatice

Yüce Resul, o zamana dek maddî ve ekonomik düzen ve bağımsızlığa sahip değildi; hâla amcasının maddî yardımlarına ihtiyacı vardı. Bilindiği kadarıyla işi ve geliri kendine bir eş seçip aile kuracak yeterlilikte değildi.

Kureyş'in başta gelen tanınmış hanımlarından biri olan Hatice tarafından vekil ve temsilci olarak Şam'a yapmış olduğu son yolculuk, maddî ve iktisâdi durumunun bir hadde kadar düzelmesini sağlamıştı. Kureyş gencinin sergilediği cesaret ve başarı, Hatice'yi hayrete düşürmüştü. Hatice, sözleşmeye ek olarak, bir miktar para da ödül unvanıyla vermek istediysede, Kureyş'in genci, sadece işin başında belirlenen miktarı aldı ve Ebu Talib'in evinin yolunu tuttu. Ebu Talip maddî açıdan biraz rahatlasın diye, bu seferki gelirinin tamamını ona verdi.

Onu bekleyen amcası, babası Abdulmuttalib ve kardeşinin yadigârı olan yeğenini görünce, sevgi dolu gözleri yaşarmıştı ve ticaretteki başarısı ve kazancından dolayı çok sevinmişti. Ticaret işini sürdürebilmesi için iki deve ve iki at ona verdi ve bu ticarî yolculukta ele geçirdiği ve tamamını amcasına verdiği parayı da ona bir eş seçmek için kullanma kararı aldı.

Bu şartlar altında, Resul-i Ekrem (s.a.a), kendisine hayat arkadaşı olacak bir eş seçeceğine dair kesin karar aldı. Nasıl oldu da bu iftihar daha önce "Ukbe b. Ebu Muayt", "Ebu Cehil", "Ebu Süfyan" gibi Kureyş'in en zengin ve şöhretli adamlarının evlilik tekliflerini reddeden Hatice'ye nasip oldu. Nasıl oldu da yaşam tarzları birbirine tamamen zıt olan bu iki şahıs, birbirine yaklaştı ve aralarında inanılması zor bir manevî bağ ve muhabbet oluştu; öyle ki Hatice tevhidin ve hakkın yücelişi için bütün mal varlığını Muhammed'e (s.a.a) teslim etti. Etrafı çam ve sedeften yapılmış sandalyelerle dolu, Hint ipeği ve İran'ın altın dokuma perdeleriyle süslenmiş bu ev, nasıl Müslümanların sığınağı hâline geldi?

Bunların cevabını, Hatice'nin hayatını anlatan tarih kitaplarında aramak gerekir. Ancak hiç kuşkusuz bu tür fedakârlıklar, manevî temizlik, derin ve güçlü bir kaynak olmaksızın gerçekleşmez.

Tarih, bu evliliğin nedenlerinin, temelde Hatice'nin Kureyş gencindeki takva, iffet, namus ve emanetçiliğine olan güveninden kaynaklandığına tanıklık eder. Hatice'nin hayatı ve onun fazileti hakkındaki rivayetler bu konuyu daha güzel aydınlatmaktadır.

Hatice, namuslu ve iffetli bir kadındı. Sürekli takvalı ve kötülüklerden çeken bir eş arıyordu kendine. Bu bakımdan Hz. Peygamber (s.a.a), onun hakkında şöyle buyurmuştur:

Hatice, cennetin faziletli hanımlarından biridir.

Hatice, Hz. Muhammed'e (s.a.a) iman eden ilk kadındır. Hz. Ali, ilk yıllarda İslâm'ın ne kadar garip ve yalnız olduğuna değindiği hutbelerinin birinde şöyle buyuruyor:

Hz. Peygamber (s.a.a) ve Hz. Hatice'den oluşmuş olan bu ailenin dışında, Müslüman bir aile yoktu ve ben onların üçüncüsüydim.^{ss}

İbn Esir şöyle yazıyor:

Afif adında bir tacir Mescidu'l-Haram'a girdi. Üç kişiden oluşan bir grubun ibadetini görünce çok şaşırıldı. Hz. Peygamber'in (s.a.a), Hz. Hatice ve Hz. Ali (a.s) ile birlikte o bölgenin halkının Tanrılara yönelip de unutmuş oldukları Allah'a ibadetle meşgul olduğunu gördü. O, araştırmak

ss- Nehcü'l-Belâğa, Kasia Hutbesi.

amacıyla Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası Abbas ile görüştü. Gördüklerini ona anlattı. Olayın gerçeğini ondan sordu. O da şöyle dedi:

"Birinci kişi, peygamberlik ve nübüvvet iddiasında bulunan kişidir, o kadının onun eşi Hatice ve üçüncü kişi de, kardeşimin oğlu Ali'dir."

Sonra şunları ekledi: "Yeryüzünde bu dinin takipçisi olarak bu üç kişiden başka hiç kimseyi tanımıyorum."^{ss}

Hz. Hatice'nin fazileti hakkında nakledilen rivayetleri aktarmak, kitapta gözettiğimiz metodumuza uygun düşmediği için konuyu burada noktılıyor ve bu tarihî hâdiseyi oluşturan sebepleri araştırmaya koyuluyoruz.

Bu Evliliğin Bilinen ve Bilinmeyen Sebepleri

Her şeyi maddî açıdan değerlendiren Materyalist düşünceli insanlar, şöyle düşünürler: Hatice, zengindi ve ticaretle uğraşıyordu; bu yüzden de, ticarî işlerini kendisine emanet edebileceği emin ve güvenilir bir adama her şeyden daha çok ihtiyacı vardı. Bu yüzden Muhammed (s.a.a) ile evlendi. Hz. Muhammed (s.a.a) de, onun müreffeh yaşamından haberdardı, aralarında yaş farkı olmasına rağmen onun evlenme teklifini kabul etti.

Ancak tarih, Hatice'yi Kureyş'in emini ile evlenmeye iten maddî değil ma-

ss- Usdu'l-Gâbe, "Afif" maddesi.

nevî sebepler olduğunu kanıtlıyor. İşte belgeler ve deliller:

1- Kureyş gencinin bu yolcuktaki anılarını Meysere'ye sorduğunda, o, yolculuk boyunca ondan gördüğü kerametleri ve Şam rahibinden duyduklarını anlatmıştı. Hatice, onun maneviyatına hayranlıktan kaynaklanan ilgi ve alaka hissediyordu kendinde. Elinde olmadan Meysere'ye; "Meysere! Yeter artık. Benim Muhammed'e olan ilgimi iki katına çıkardın. Git, seni ve eşini azat ediyorum ve sana kıymetli elbiseler, iki yüz dirhem ve iki tane de at veriyorum." dedi.

Daha sonra Meysere'den duyduklarını, Arap bilginlerinden olan Varaka b. Nevfel'e nakletti. O, "Bu kerametlerin sahibi, Arap Peygamberidir." dedi.^{ss}

2- Bir gün, Hatice evinde oturmuştu; etrafını cariyeler ve köleler almıştı. Yahudi bilginlerinden biri de oradaydı. Tesadüfen Kureyş'in genci onların evinin önünden geçti. Yahudi bilginin gözü Peygamber'e (s.a.a) takıldı. Hemen Hatice'den, Hz. Muhammed'den (s.a.a) birkaç dakikalığına kendilerine katılması için ricada bulunmasını istedi. Resul-i Ekrem'den (s.a.a), vücudundaki peygamberlik alâmetini göstermesini istedi. Resulullah isteğini kabul etti. Bu sırada Hz. Hatice Yahudi bilgine dönerek şöyle dedi:

Amcaları senin bu teftiş ve araştırmandan haberdar olurlarsa, ters tepki gösterirler; zira onlar yeğenlerine (Hz. Muhammed'e) Yahudilerden bir zarar gelmesinden korkarlar. Yahudi bilgin şöyle dedi:

İlâhî takdir, onu peygamberlerin sonuncusu olarak seçmiş ve insanların irşadı için yetiştirmişken, Muhammed'e (s.a.a) birinin zarar vermesi mümkün müdür?

Hatice, "Onun böyle bir makama yetişeceğini nereden biliyorsun? dedi.

Yahudi bilgini şöyle cevap verdi:

Ben son peygamberin alâmetlerini Tevrat'ta okudum. Onun anne ve babasının ölmüş olması, dedesi ve amcasının onu himaye etmesi, Kureyş'ten o kabilenin hanımefendisi bir kadını seçmesi onun alâmetlerindedir.

Daha sonra Hz. Hatice'ye işaret ederek: "Ona eş olma iftiharını elde etmiş olan kimseye ne mutlu." dedi.^{ss}

3- Hz. Hatice'nin amcası Varaka, Arap bilginlerindendi. İncil ve Tevrat hakkında oldukça fazla bilgisi vardı. O devamlı şöyle derdi:

Kureyş'ten bir şahıs, Allah tarafından insanları hidayet için seçilecek ve Kureyş'in en zengin hanımlarından biriyle evlenecektir.

Hatice de Kureş'in en zengin hanımı olduğundan dolayı arada bir ona; "Öyle bir gün gelecek ki, sen yeryüzünün en şerefli erkeği ile evleneceksin! diyordu.

4- Hz. Hatice bir gece rüyasında, güneşin Mekke üzerinde döndüğünü ve yavaş yavaş onun evine girdiğini gördü. Rüyasını Varaka'ya anlattı. O da rüyayı: "Şöhreti dünyayı alacak büyük bir kişiyle evleneceksin." diye yorumladı.

Bunlar, bazı tarihçilerin^{ss} naklettiği olaylardan birkaçıdır. Bu olaylar diğer tarih kitaplarında da kaydedilmiştir. Bunların tamamı Hz. Hatice'nin bu evliliğe isteğini gün yüzüne çıkarmaktadır. Bu ilgi daha çok, onun Kureş gencinin maneviyatına olan iman ve itikadından kaynaklanmaktaydı. Muhammed Emin (s.a.a), onun ticareti için de diğerlerine nispetle en uygun kişiydi; ama bu belki de, onların vuslatında hiç etkisi olmamıştı.

Hz. Hatice'nin İstenmesi

Hiç kuşkusuz, evlenme teklifi ilk olarak Hz. Hatice tarafından edilmiştir; hatta İbn Hişam^{ss} şöyle nakleder:

ss- Biharul-Envar, 6/104

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/204

Hz. Hatice isteğini şahsen ona açmış ve şöyle demişti:

Amcaoğlu! Ben, seninle aramızda olan akrabalık bağından, görüldüğü üzere kavmin arasında sahip olduğun izzet ve büyüklükten, emanetçi, iyi ahlâklı ve dürüst oluşundan dolayı gerçekten seninle evlenmek istiyorum.

Kureyş'in Emin'i, amcalarını bu durumdan haberdar etmesi ve onlara danışıp, bu konuda karar vereceğini söyledi.

Tarihçilerin çoğu, Aliye'nin kızı olan Nefise'nin, Hz. Hatice'nin mesajını aşağıda bildirildiği üzere Peygamber'e (s.a.a) iletmiş görüşündedirler:

"Muhammed! Neden hayatını, bir eşle aydınlatmıyorsun? Ben seni, güzellik ve servete, izzet ve şerefe davet etsem kabul eder misin?" Hz. Peygamber (s.a.a), "Kimden bahsediyorsun?" diye sordu. O da Hz. Hatice'yi anlattı. Hazret şöyle buyurdu: Yaşam şartları bakımından aramızda bu kadar fark varken, Hatice bunu kabul eder mi?

Nefise; "O, benim elimdedir, ben onu razı ederim. Sen, onun vekili Âmir

b. Esed'in^{ss} sizinle ve akrabalarınızla bir araya gelebileceğiniz ve nikâh

ss- Hatice'nin babasının Huveylid b. Esed olduğu ve Ficar savaşlarında öldürüldüğü meşhurdur. Amcası babasının yerine nikâh akdini okudu. Dolayısıyla bazı tarihçilerin naklettikleri; Huveylid'in önce bu evliliğe razı olmadığı, ama Hatice'nin şiddetli meylinde ötürü sonra razı olduğu sözü yersiz bir iddiadır.

merasiminin yapılabileceği bir vakit belirle." dedi.

Resul-i Ekrem (s.a.a), amcalarıyla durumu değerlendirdi. Kureyş'in önde gelen şahsiyetlerinden oluşan büyük bir merasim düzenlendi. İlk önce, Ebu Talib Allah'a hamd ve senayla başlayan bir hutbe okudu ve yeğenini şöyle tanıttı:

Yeğenim Muhammed İbn Abdullah (s.a.a), Kureyş'ten kiminle mukayese edilirse edilsin, her türlü servetten yoksun olmasına rağmen, onlardan üstündür. Lâkin servet gidici bir gölgedir, ama asalet ve nesep, kalıcı bir şeydir...^{ss}

Ebu Talib, hutbesinde, Kureyş'i ve Haşimî hanedanını tanıttı. Bu yüzden, Hz. Hatice'nin akrabalarından olan Varaka İbn Nevfel İbn Esed de, hitabe esnasında Ebu Talib'in sözlerine atfen şunları söyledi:

Kureyş'ten hiç kimse sizin üstünlüğünüzü inkâr edemez. Biz de gönülden sizin üstünlüğünüzle bağ kurmak istiyoruz.^{ss}

Nikâh akdi okundu ve mihriye dört yüz dinar olarak belirlendi. Bazıları mihriyenin yirmi deve olduğunu söylerler.

ss- Menakıb, 1/30; Biharu'l-Envar, 16/16

ss- Varaka'nın, Hatice'nin amcası olduğu daha meşhurdur. Ancak bu konu daha çok araştırma gerektirmektedir. Zira Hatice, Huveylid b. Esed'in kızıdır. Ama Varaka, Nevfel b. Esed'in oğludur. Buna binaen, Varaka ile Hz. Hatice, amca çocuklarıdır. Amca-yeğen değil.

Hz. Hatice'nin Yaşı

Hz. Hatice'nin evlendiğinde kırk yaşında olduğu ve Fil yılından on beş sene önce dünyaya geldiği meşhurdur; ama bazı tarihçiler yaşının daha az olduğunu yazmışlar. O, daha önce Atik İbn Aiz ve Ebu Hale Malik b. Benaş Tamimi adlarında iki kişiyle evlenmişti. Her birinin yaşamları da vefatlarıyla son bulmuştu.

9. Bölüm

EVİLİKTEN PEYGAMBERLİĞE

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Gençlik Dönemi

Kureyş gencinin cesur, mert, delikanlı, güçlü, salim ve sağlıklı olduğunu söylemeye artık gerek yoktur; zira o, yaşam karmaşasından uzak, özgür bir ortamda büyümüşü ve dünyaya geldiğinde, içinde bulunduğu ailenin hepsi cesur ve güçlü unsurlara sahipti. Hz. Hatice'nin serveti gibi bir servete sahipti ve hayatını eğlenceyle geçirmesi için gerekli bütün gereçler onun için hazır; bakalım o, bu maddî imkânları nasıl değerlendirdi ve nerede harcadı? Acaba, birçok genç gibi kendi heveslerine kapılıp yiyip-içip eğlendi mi? Yoksa o bu vesile ve imkânlarla hayatının büsbütün maneviyatla dolu olduğunu yansıtan başka bir yol mu seçti? Tarih, onun tecrübeli ve akıllı insanlar gibi yaşadığına şahittir. O, her zaman gafletten ve boş eğlencelerden kaçardı. Her zaman yüzünde tefekkür belirtileri görülürdü. Fesat ortamından uzaklaşmak amacıyla uzun süre dağ eteklerine

gider, mağarada kalır ve yaşamına orada sürdürürdü. Orada yaratıklar ve Allah'ın kudretinin belirtileri üzerinde düşünceye dalarlardı.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Gençlik Duyguları

Mekke pazarında, onun insanlık duygularını yaralayan bir olay olmuştu. Bir kumarbaz, kumarda devesini ve oturduğu evini kaybetmişti. İş öyle bir yere varmıştı ki, hayatının on yılını da kaybetmişti. Bu olayı izlemek, Kureyş gencini o kadar etkilemişti ki, o gün Mekke'de kalamamış, etraftaki dağlara sığınıp, gece yarısı eve dönmüştü. O gerçekten böyle manzaralar karşısında çok üzülür ve duygulanırdı. Bu yoldan sapmış insanlardaki akılsızlık ve şuursuzca davranışlara şaşkınlıkla bakar, derin düşüncelere dalarlardı.

Hatice'nin evi, Hz. Muhammed (s.a.a) ile evlenmeden önce ümitsizlere ve fakirlere açık bir umut kapısıydı. Kureyş genci onunla evlendikten sonra eşinin evinde bağış ve ihsan bakımından en ufak bir değişiklik olmadı.

Kuraklık ve kıtlık zamanlarında, onun sütanesi Halime bazen çocuğunu görmeye gelirdi. Resul-i Ekram (s.a.a) abasını onun ayaklarının altına sererdi. Annesinin sevgisini ve o sade evlerini hatırlardı. Onun sözlerini

dinler, gideceği zaman elinden geldiği kadar annesine yardımda bulunurdu.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Hatice'den Doğan Çocukları

Çocuğun varlığı, evlilik bağına pekiştirir; hayatı aydınlatır ve hayata özel bir görünüm ve şenlik kazandırır. Kureyş gencinin eşi ona altı çocuk verdi. Bu çocukların ikisi erkekti; en büyüğü Kasım, ikincisi Abdullah'tı. Onlara Tahir ve Tayyib de diyorlardı. Dört tanesi de kızdı.^{ss} İbn Hişam şöyle yazıyor:

Onun en büyük kızı Rukayye, ikincisi Zeynep, üçüncüsü Ümmü Gülsüm ve sonuncusu Fatıma idi. Erkek çocukları bi'setten önce vefat ettiler, ama kızları hazretin peygamberlik döneminde hayattaydılar.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a), olaylar karşısındaki sabır ve tahammülü dillere destan olmasına rağmen, çocuklarının vefatında, kalbindeki üzüntü,

ss- Sire-i Halebî, 1/123.

ss- Bazılarına göre Zeynep, Rukayye ve Ümmü Gülsüm isimli kızlar; Resulullah'ın gerçek kızları değildir. Bunlar Hz. Hatice'nin Hale isimli kız kardeşinin çocuklarıdır. Hz. Hatice Resulullah'la evlenip, Hâle de vefat edince çocuklar, Hz. Hatice ve Resulullah'ın kefaleti altına girdiler. Öte yandan Araplar, üvey evlâdı da gerçek evlât telakki ettikleri için bu iki kız da Resulullah'ın kızları olarak anılmaya başlandı. Bu konuda Üstad Allâme Cafer Murtaza Amilî'nin "Peygamber'in Kızları Mı, Evlâtlıkları Mı?" ve "Resulullah'ın Sahih Sireti" isimli kitaplara bakılabilir.

ss- Menakıb-ı İbn Şehraşub, 1/140; Kurbu'l-Esnad, 6-7.s; el-Hisal, 2/37; Biha-ru'l-Envar, 22/151-152; Bazıları Hz. Peygamber'in (s.a.a) erkek çocuklarının sayısını ikiden fazla biliyorlar. bk. Taberî Tarihi, 2/35; Biharul-Envar, 22/166

gözyaşları şeklinde mübarek yanaklarından süzülürdü. Onun Mariye'den olan oğlu İbrahim'in vefatındaki üzüntüsü daha çoktu. Gönlü üzüntülü olduğu hâlde, dili Allah'a şükretmekle meşguldü; hatta Arab'ın biri cahilliğinden, İslâm'ın yüce rehberinin böylesine içlenmesine ve ağlayışına itiraz etmişti. Hz. Peygamber (s.a.a), "*Böyle bir ağlayış rahmettir.*" buyurdu. Daha sonra da şöyle ekledi:

Merhamet etmeyen kimseye, merhamet olunmaz.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Evlâtlığı

Hz. Peygamber (s.a.a), Zeyd İbn Harise'yi Haceru'l-Esved'in yanında kendine evlâtlık olarak ilân etti. Zeyd, Arap eşkıyalarının Şam sınırından kaçırdıktan sonra, Mekke pazarında Hz. Hatice'nin akrabalarından biri olan Hekim İbn Hizam'a sattıkları bir kişiydi; ama sonraları Hz. Hatice nasıl oldu da onu satın aldı, belli değildir.

Hayat-u Muhammed (Hz. Muhammed'in Hayatı) adlı kitabın yazarı şöyle diyor:

Hz. Peygamber (s.a.a), evlâtlarının ölümlerinden bayağı etkilenmişti. Kendine teselli olması açısından, Hatice'den onu satın almasını istedi. Daha sonra onu azat edip, kendine evlât edindi.

Ancak daha meşhur olan nakle göre, Hz. Hatice'yle Resulullah (s.a.a) evlenirken, Hekim İbn Hizam onu halası Hz. Hatice'ye hediye etmişti. Her bakımdan temiz ve akıllı bir genç olduğundan Resulullah'ın (s.a.a) sevgisini kazanmıştı, Hz. Hatice de onu Hz. Peygamber'e (s.a.a) bağışladı. Bir müddet sonra Zeyd'in babası, sora sora evlâdının izini buldu ve Hz. Peygamber'den (s.a.a), babasıyla birlikte kendi vatanına dönmesi için izin vermesini istedi. Hz. Peygamber (s.a.a), onu vatanına dönmek veya Mekke'de kalmak hususunda serbest bıraktı. Resulullah'ın (s.a.a) şefkati Zeyd'in Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanında kalmayı tercih etmesine sebep oldu. Bu yüzden hazret Zeyd'i azat etti ve kendine evlâtlık edindi ve onu Cahş'ın kızı Zeynep ile evlendirdi.^{ss}

Kureyş Emini, Hz. Ali'yi Kendi Evine Götürüyor

Mekke ve etrafını saran kuraklık ve kıtlık yıllarından birinde; Hz. Resul (s.a.a) değerli amcası Ebu Talib'e yardım etmek ve masraflarını azaltmak amacıyla amcası Abbas ile konuyu konuştu. Her ikisi de Ebu Talib'in çocuklarından birini alıp evlerine götürme kararı aldılar. Bu yüzden Hz. Resul (s.a.a), Hz. Ali'yi (a.s), Abbas da Cafer'i kendi evine götürdü.

Tanınmış tarihçilerden Ebu'l-Ferec İsfahanî şöyle yazıyor:

Abbas, Talib'i; Hz. Hamza, Cafer'i ve Resulullah (s.a.a) da Hz. Ali'yi kendi evine götürdü. O anda Allah Resülü (s.a.a) şöyle buyurdular: *"Ben, Allah'ın benim için seçtiğini seçtim."*^{ss}

Olay, kıtlık yıllarında Ebu Talib'e yardımda bulunmak gibi görünse de, aslında başka şey amaçlanmıştı. O da, Hz. Ali'nin (a.s) Hz. Peygamber'in (s.a.a) dizi dibinde terbiye edilmesi ve onun üstün ahlâkını almasıydı.

Hz. Ali (a.s), bu konuda Nehcü'l-Belâğa'da şöyle buyuruyor:

Hepiniz benim Hz. Peygamber (s.a.a) ile olan yakınlığımı ve mevkiimi biliyorsunuz. O beni kendi kucağında büyütmişti, ben daha çok küçükken beni bağrına basardı ve yatağımı kendi yatağının yanına sererdi. Ben onun gül kokusunu hissedirdim ve her gün onun güzel ahlâkından bir şey öğrenirdim.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Peygamberlikten Önceki Dini

O, annesinden doğduğu günden, toprağa verildiği ana kadar Allah'tan başka hiçbir şeye tapmadı. Onun hamisi olan Abdulmuttalib ve Ebu Talib ikisi de muvahhid idi ve bir olan Allah'a taparlardı. Hatırlayacağınız üze-

ss- Makatilu't-Talibiyyin, 26.s; el-Kâmil, 1/37 (veya 371); Sire-i İbn Hişam, 1/236

ss- Nehcü'l-Belâğa, 190. hutbe.

re, Fil Ordusu'nun saldırısında Abdulmuttalib, Kâbe'nin halkasını eline alarak Allah'ıyla tam muvahhid bir biçimde münacatta bulunmuştu ve şunları söylemişti: "Allah'ım senden başka hiç kimseden umudum yok..."

Aynı şekilde, Ebu Talib kuraklık dönemlerinde yeğenini alır musallaya götürürdü. Allah'tan onun makamı hürmetine yağmur yağdırmasını istedi. Bu konuda, tarih kitaplarında kaydedilmiş meşhur şiirleri de vardır; hatta Hz. Peygamber (s.a.a), Basra rahibi Bahira ile yaptığı müzakerede, Arapların tanınmış putlarına olan nefretini belirtmişti. Rahip ona dönerek; "Lat ve Uzza hakkı için, soracağım şeylere cevap ver." dediğinde, Resul-i Ekrem (s.a.a), onun bu sözüne çıkışarak; "*Benden Lat ve Uzza hakkına bir şey isteme; zira dünyada hiçbir şey beni o iki şeye tapmak kadar gazaplandırmaz.*" diye buyurdu. O anda rahip, "Allah hakkı için, sana soracaklarımdan beni haberdar et." dediğinde ise, Resulullah (s.a.a), "*Ne istersen sor.*" buyurdu.^{ss}

Bütün bunlar, Resulullah'ın (s.a.a) ve Abdulmuttalip hanedanı oğullarının Allah'a taptıklarına ve muvahhid olduklarına birer delildir. Onun muvahhid oluşuna en iyi delil, peygamberliğinden önce Hira mağarasındaki itikâfıdır. Bütün siyer yazarları, Resulullah'ın (s.a.a), yılda birkaç ay Hira

Mağarası'na giderek Allah'a ibadet ettiği görüşündedirler. Emirü'l-Müminin Ali (a.s), bu konuda şöyle buyuruyor:

Hz. Peygamber (s.a.a), her yıl Hira dağında ikamet ederdi. Ben onu gö-rürdüm ve benden başka hiç kimse onu görmezdi.^{ss}

Vahiy geldiğinde bile o, Hira dağında ibadetle meşguldü.

Emirü'l-Müminin Ali (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayatının bu bölü-müyle ilgili olarak şöyle buyuruyor:

Hz. Peygamber (s.a.a), süttten kesildiğinden itibaren Allah, en büyük me-leği onun terbiyesi için görevlendirdi ve o melek gece-gündüz büyüklü-ğü ve güzel ahlâkı ona öğretti.^{ss}

Bütün bu denilenlere göre, böyle bir ailede ve süt çocukluğu döneminden sonra dünyanın en büyük meleği tarafından terbiye edilmiş bir kişi, mut-laka muvahhit olur ve bir an bile tevhid caddesinden sapmaz.

Kureyş Emîni Hira Dağı'nda

Hira Dağı, Mekke'nin kuzeyinde yer alır. Yarım saatte onun tepesine çı-kılabilir. Siyah kayalardan oluşmuş bir dağdır; en ufak bir hayat izine rastlanmaz onda. Kuzey bölümünde, kayaların arasından geçtikten sonra

ss- Muhammed Abduh, Nehcü'l-Belâğa şerhi, 190. hutbe; Feyzu'l-İslâm, 775.s
ss- age.

ulaşılabilir ve yüksekliği bir insan boyunda olan bir mağara bulunur. Mağaranın bir bölümü güneş ışığıyla aydınlanır, diğer bölümleri ise her zaman karanlığa gömülüdür.

Tabii ki bu mağara, samimî dostunun bir çok anısına şahit olmuştur. Bu gün bile insanlar, o anıları yakından hissetmek ve mağaranın hâl dilinden duyabilme aşkıyla, ona doğru yol alırlar. Ona, beşeriyet dünyasının büyük rehberinin hayatının bir bölümünü ve vahiy anılarını sormak için, birçok zorluklara katlanıp kendilerini o mağaraya ulaştırırlar. Mağara da hâl diliyle şöyle der: Burası, Kureyş azizinin ibadetgâhıdır. O, peygamberliğe yetişmeden önce gece gündüz, burada yaşardı. O karmaşadan uzak olan bu noktayı ibadet ve tapınma için seçmişti. Ramazan ayının tamamını burada geçirirdi. Bu ay dışında da arada bir buraya sığınır; hatta değerli eşi, ne zaman Kureyş azizi eve gelirse, kesinlikle onun Hira Dağı'nda ibadetle meşgul olduğunu bilirdi. Peşi sıra gönderilenler hep onu tefekkür ve ibadet hâlinde bulurlardı.

O, nübüvvet makamına ulaşmadan önce, iki konu hakkında çok düşünürdü:

Birincisi; yeryüzü ve gökyüzü melekûtunda tefekküre daldı. Bütün varlıklarda Allah'ın nurunu, kudretini ve ilmini görürdü. Bu yolla gayb per-

deleri yüzüne açıyordu.

İkincisi; kendi uhdesine bırakılacak olan ağır görev hakkında düşünürdü. O kadar fesat ve sapıklık içinde olan zamanın toplumunu ıslah etmek, ona göre imkânsız değildi; ama ıslah programını uygulamak da pek kolay olmayacaktı. Bu bakımdan Mekkelilerin fesat içindeki hayatlarını ve Kureyş'in sorumsuzluğunu görüyor ve onların ıslahı için derin düşüncelere dalıyordu.

İlk Vahiy

Vahiy meleği, saadet ve hidayet kitabının başlangıcı olarak birkaç ayeti, onu nübüvvet elbisesi ile onurlandırın diye, Allah tarafından Kureyş Emmini'ne okumakla görevlendirilmişti. O melek, Cebrail (a.s) ve o gün de bi'set günüydü. İlerde bu günden bahsedeceğiz.

Şüphesiz, bir melek ile yüz yüze gelmek için, özel bir hazırlığa ihtiyaç vardır. Güçlü ve yüce bir ruha sahip olmayan kimsenin bir melek ile görüşmeye ve nübüvvet yükünü kaldırmaya gücü yetmez. Kureyş Emin'i (s.a.a), bu hazırlığı uzun zamandır yaptığı ibadetler, derin düşünce ve tefekkürler ve ilâhî lütuf sayesinde elde etmişti. Birçok siyer yazarlarının naklettiğine göre, O, bi'set gününden önce, birçok rüyalar görmüştü ve

gördüğü rüyalar aynen gerçekleşiyordu.^{ss} Bir müddet sonra, ona zevk veren saatler, yalnız ibadetle baş başa olacağı saatler oluvermişti artık. O, özel bir günde, ibadetle meşgulken, melek bir levha ile indi ve onun yanında levhayı alarak ona şöyle hitap etti: "İkra!" Yani, *Oku!* O, ümmî olduğundan ve okuma yazma bilmediğinden, ben okuma bilmem diye cevap verdi. Vahiy meleği onu iyice sıkarak tekrar okumasını istedi ve yine aynı cevabı aldı. Melek bir daha onu iyice sıktı, bunu üç kere tekrar etti. Üçüncü sıkmadan sonra ansızın meleğin elinde olan levhayı okuyabildiğini hissetti. O anda, aslında beşeriyetin saadet kitabının giriş niteliğinde olan şu ayetleri okudu:

إِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ، خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ، إقْرَأْ وَ رَبُّكَ الْأَكْرَمُ، الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ، عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

Yaratan Rabbinin adıyla oku. O insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku Rabbin en büyük kerem sahibidir. Ki O kalemle yazmayı öğretti. İnsana bilmediğini öğretti.^{ss}

Cebrail (a.s), görevini yerine getirdi, Hz. Peygamber (s.a.a) de vahiy nazil olduktan sonra, Hira Dağı'ndan inerek Hz. Hatice'nin evinin yolunu tut-

ss- Sahih-i Buhârî, 1.c. «Kitabu'l-İlim» 3.s; Biharul-Envar,18/194

ss- Alak Suresi, 1-5

tu.^{ss}

Söz konusu ayetler, aslında Hz. Peygamber'in (s.a.a) programının ana hatlarını belirliyordu. Açıkça, getirdiği dinin, kalem kullanmak, okumak ve ilim sahibi olmak gibi temeller üzerine kurulu olduğunu bildiriyordu.

İlk Vahyin Ardından

Hz. Peygamber'in (s.a.a) yüce ruhu vahiy nuruyla aydınlanmıştı. Cebrail'den (a.s) öğrendiklerini gönül sayfasına kaydetmişti. Bundan sonra yine melek ona hitap ederek: "Ey Muhammed! Sen Allah'ın resulüsün ve ben Cebrail'im." diye nida etti. Bazıları, bu nidayı Hira Dağı'ndan inerken duyduğunu söylerler. Bu iki olay onda ıstırap ve korkuya neden oldu. Ancak bu korku sadece büyük bir vazifeyi uhdesine aldığından dolayı idi. Elbette bu ıstırap, bir hadde kadar doğaldır. Kendisine indirilene iman etmesi ve doğruluğundan şüphe etmemesiyle de çelişmez; zira ruh ne kadar güçlü olursa olsun, ne kadar gaybî ve ruhanî âlemlerle ilintili olursa olsun, yine de işin evvelinde, özellikle de bir dağın başında yapayalnız, şimdiye kadar hiç görmediği bir melekle yüz yüze gelmenin, böyle bir

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/236; Sahih-i Buhârî, 1/3; Bu hadis, naklettiğimiz şekliyle sahihtir. Fakat hadisin reddine dair bir iddia da yoktur. Biz «Mefahimu'l-Kur'an» kitabının üçüncü cildinde bu hadisi senet ve metin açısından inceledik.

ıstırap ve korkuyu beraberinde getirmesi gayet doğaldır; Dolayısıyla bu ıstırap sonraları ortadan kalktı.

Aşırı ıstırap ve yorgunluk, Hz. Hatice'nin evinin yolunu tutturmuştu ona. Eve geldiğinde, sevgili eşi yüzünde tefekkür ve ıstırap belirtilerini okuyordu. Ona neler olduğunu sordu. O da bütün olanları Hz. Hatice'ye açıkladı. Hz. Hatice saygıyla baktı ve hakkında dua etti ve şu sözü ekledi: "Allah sana yardım edecektir."

Daha sonra, Allah Resulü (s.a.a), yorgun olduğunu hissetti ve Hz. Hatice'ye şöyle buyurdu: "Üzerimi ört." Hz. Hatice üzerini örttü, Hazret kısa bir uykuya daldı.

Hz. Hatice Varaka İbn Nevfel'in Yanına Gidiyor

Varaka'yı geçen sayfalarda tanıtmıştık ve demiştik ki O, Arap bilginlerindendi ve uzun müddet İncil'i okuduktan sonra Hıristiyan olmuştu. O, Hz. Hatice'nin amcası oğlu idi. Hz. Peygamber'in (s.a.a) değerli eşi, ondan duyduklarını kendisine danışmak için Varaka'nın yanına gitti. Hz. Peygamber'in (s.a.a) söylediklerini tek tek ona anlattı. Varaka, amca kızına şöyle cevap verdi:

Senin amca oğlun doğru söylüyor. Bu durum peygamberliğinin başlan-

gıccıdır ve büyük namus (risalet), ona nazil olacaktır.

Hz. Peygamber'e (s.a.a) İman Eden İlk Erkek ve Kadın

İslâm dini tedrici olarak ilerlemiş ve dünyaya yayılmıştır. Kur'ân-ı Kerim'in ifadesiyle, İslâm'ı kabul etme ve yayılmasına yardımcı olma hususunda önyak olan kimselere "Sabigûn" (=öncüler) denilmektedir. Sadr-ı İslâm'da öncülerden olmak üstünlük ve fazilet ölçüsü olarak bilinirdi. Dolayısıyla tarafsız bir yaklaşımla, sadece sahih deliller üzerinden konuyu incelemeli, kadınlardan ve erkeklerden ilk İslâm getiren şahısları belirlemeli ve tanımalıyız.

Hatice, İlk İman Eden Kadın

Tarihin tanıklığı üzere kuşkusuz Hz. Hatice ona iman eden ilk kadındır. Bu konuda farklı görüş söz konusu değildir.^{ss} Konu uzamasın diye sadece tarih yazarlarının Hz. Peygamber'in (s.a.a) hanımlarının birinden naklettikleri önemli bir tarihî belgeyi sunmakla yetiniyoruz.

Ayşe şöyle diyor: Ben her zaman Hz. Hatice'nin zamanını görmedim diye çok üzülür ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) ona olan sevgi ve alâkasına her zaman şaşırırdım; zira Hz. Peygamber (s.a.a) onu çok anardı. Bir

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/240

koyun kurban ettiğinde Hz. Hatice'nin dostlarına ondan gönderirdi. Bir gün Hz. Peygamber (s.a.a), evden çıkarken Hz. Hatice'yi andı ve ondan bahsetti. Sonunda iş öyle bir yere vardı ki, ben artık kendimi kontrol edemedim ve büyük bir cür'et ile şöyle dedim: "O, sadece yaşlı bir kadındı ve Allah size ondan daha iyisini nasip etmiştir!"

Söylediklerim Allah Resulü'nde (s.a.a) kötü etki yarattı. Rahatsızlığı ve gazabı yüzünden okunuyordu. Şöyle buyurdu:

"Kesinlikle öyle değil... Ondan daha iyisi bana nasip olmadı. Bütün halk baştan aşağı küfür ve şirk içinde yaşarken, o bana iman etti, en zor durumlarda, servetini ve malını bana bıraktı. Allah ondan bana, diğer eşlerime vermediği evlâtlar nasip etti!"^{ss}

Hz. Hatice'nin bütün dünya kadınlarından önce İslâm'a girdiğine dair diğer bir delil ise, vahyin başlangıcında vuku bulan hâdiseler ve Kur'ân-ı Kerim'in nazil olmasıdır; zira Allah Resulü (s.a.a), Hira Mağarası'ndan aşağı geldiğinde, başından geçenleri eşine anlatmış ve hemen ardından, eşinin açıkça iman ettiğini duymuştu. Buna ek olarak Arap kâhinlerinden ve bilginlerinden eşinin nübüvveti hakkında da haberler almıştı. İşte bu haberleri duyması, onun sadakat ve dürüstlüğü, Haşimî genci ile evlenmesine sebep olmuştu.

Hiz. Ali (a.s) İlk İman Eden Erkek

Şia ve Sünnî tarih yazarları arasında ezici çoğunluk, Hiz. Peygamber'e (s.a.a) iman eden ilk erkeğın Hiz. Ali (a.s) olduğunu savunur.

Ali'nin (a.s) kendisi de "Kasia" adlı hutbesinde, konuyla ilgili olarak şöyle buyuruyor:

O zamanlar İslâm dini, Allah Resulü'yle Hiz. Hatice'nin evinden başka bir eve girmemişti ve ben onların üçüncüsüydim. Vahiy ve risalet nurunu görürdüm ve nübüvvet kokusunu alırdım...^{ss}

Hiz. Ali ve Hiz. Hatice, Allah Resulü İle Namaz Kılıyor

İbn Esir, *Usdu'l-Gabe* adlı eserinde, İbn Hacer *el-İsabe* adlı eserinde Afif-i Kindî'nin hayatı bölümünde ve birçok tarih yazarları Afif kanalıyla şöyle naklederler:

Cahiliye döneminde Mekke'ye gittim, beni ağırlayan kişi, Abbas İbn Abdulmuttalip idi. İkimiz Kâbe'nin etrafındaydık Ansızın bir adamın geldiğini gördüm. O, Kâbe'nin önünde durdu, sonra bir erkek çocuk geldi, onun sağ tarafında durdu, fazla geçmeden bir kadın geldi ve onların ar-

ss- Muhammed Abdüh, *Nehcü'l-Belâğa Şerhi*, 2/182 (Mısır baskısı). Yine aynı hutbede şöyle buyuruyor: اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَوَّلُ مَنْ اَتَاكَ وَ سَمِعَ وَ اَجَابَ، لَمْ يَسْبِقْنِىْ اِلَّا رَسُوْلُ اللّٰهِ بِالصَّلَاةِ

Yani, Allah'ım, ben sana ilk dönen, çağırını ilk işiten ve ilk kabul eden kimseyim. Resullullah dışında hiç kimse namaz hususunda benden öne geçmemiştir.

kasında durdu. Ben, o iki kişinin, o adamın yaptığı gibi rükû ve secdeye gittiklerini müşahede ettim. Bu eşi görülmemiş manzara beni meraklandırdı, olayı Abbas'a sordum. O şöyle dedi:

"O adam Muhammed b. Abdullah'tır. Çocuk, onun amca oğlu ve onların arkasında olan kadın da Muhammed'in (s.a.a) hanımıdır."

Daha sonra, "Yeğenim, öyle bir gün gelecek ki, Kisra ve Kayser'in hazinelerine kendisinin sahip olacağını söylüyor; ama Allah'a andolsun yer yüzünde bu üç kişiden başka hiç kimse bu dine mensup değildir." dedi.

Sonra rivayet eden şahıs şöyle der: "Büyük bir arzu ile "keşke onların dördüncüsü de ben olsaydım!" dedim.

10. Bölüm

GİZLİ DAVET – AKRABALARI DAVET

Sevgili Hz. Peygamber (s.a.a) üç yıl, davetini gizli olarak sürdürdü, üç yıl içinde genel davet yerine bireyler üzerine faaliyet gösterdi ve ilerisi için fertler yetiştirdi. O günün şartları, açıktan davetin yapılmamasını, gizli temaslarla gerçekleştirilmesini icap ediyordu. Bu gizli davetler sayesinde bir grup dine yönelmiş ve İslâm'ı kabul etmişlerdi. Tarih, onun davetini ilk zamanlarda kabul etmiş olan bu şahsiyetlerin adını kaydetmiştir. İşte onlardan bazıları:

Hz. Hatice, Hz. Ali b. Ebu Talib (a.s), Zeyd b. Harise, Zübeyr b. Avvam, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkas, Talha b. Ubeydullah, Ebu Ubeyde b. Cerrah, Ebu Seleme, Erkam b. Ebi'l-Erkam, Kudame b. Mez'un, Abdullah b. Mez'un, Ubeyde b. el-Haris, Said b. Zeyd, Habbab b. Eret, Ebu Bekir b. Ebi Kuhafe, Osman b. Affan ve...

Söz konusu şahıslar ve daha adları zikredilmeyen bazı kimseler o dönem-

de İslâm dinine yöneldiler ve hazretin peygamberliğini kabul ettiler.^{ss}

Kureyş'in önde gelenleri, bu üç yıl zarfında, az çok Allah Resulü'nün gizli davetinden haberdar olmalarına rağmen, en ufak bir tepki ve cesaret göstermeden, günlerini gün edip eğlenmekle meşguldüler.

Bireysel eğitim ve yetiştirme dönemi diyebileceğimiz bu üç yılda, Allah Resulü (s.a.a), yârenlerinden bazılarıyla birlikte Mekke'nin vadilerine doğru gider, Kureyş'in gözünden uzakta namazlarını kılarlardı. Bir gün yine derelerden birinde namaz kılarlarken, müşriklerden bir grup onların bu işine itiraz edip, yaptıklarını kınadılar. Bu da Allah Resulü'nün yârenleriyle müşriklerden bazıları arasında küçük bir çatışmanın yaşanmasına neden oldu. Müşriklerden biri Sa'd İbn Ebi Vakkas tarafından yaralandı.^{ss} Bu yüzden, Allah Resulü (s.a.a), Erkam'ın evini ibadet yeri olarak belirledi.^{ss} Orada ibadet ve tebliğ ile uğraşıyordu. Dolayısıyla bu işler müşriklerin gözünden uzakta gerçekleşiyordu. Ammar-ı Yasir ve Suheyb b. Senan o evde sevgili Peygamber'e iman eden kimselerdendir.

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/245-262

ss- Taberî Tarihi, 2/61

ss- Bu ev Safa dağının eteğindeydi ve bir müddet öncesine kadar «Dar-u Hayzeran» adıyla meşhurdu. (Sire-i İbn Hişam, 1/263 ve Sire-i İbn Halebî, 1/319)

İslâm dünyasının ulu önderi, üç yıl boyunca hiç yılmadan dinini gizli olarak tebliğ etti. Düşünce ve zeka bakımından el verişli gördüğü kimseleri dinine davet ediyordu. Evrensel İslâm devleti kurmayı ve bütün fertleri tevhid bayrağı altında toplamayı kendine hedef edinmesine rağmen, bu üç yıl zarfında, kesinlikle umumî davette bulunmadı; hatta sadece tüm akrabalarını içerek özel bir tebliğe de girişmedi. Sadece insanlarla özel görüşür ve dinini kabul edebilecek, yetenekli ve liyakatli kimselere konuyu açardı. Üç yıl zarfında bir grup insanı doğru yola iletti ve kendine taraftar etti.

Kureyş'in önde gelenleri, bu üç yıl zarfında, Resulullah'a (s.a.a) en ufak bir cesaretle bulunmamışlar ve her zaman ona edep ve ihtiramda kusur etmemişlerdi. O da bu müddet içerisinde onların put ve tanrılarını açıkça eleştirmemişti. O, sadece kalbi temiz insanlarla özel olarak görüşüyordu.

Özel (akraba daveti) ve genel davet başladıktan ve hazretin, onların insanlık dışı birtakım hurafe metot ve yöntemlere dayalı olan dinlerine ve putlarına karşı eleştirileri yayıldıktan sonra Kureyş uyandı. Bununla birlikte gizli ve alenî çatışmalar başladı. Hz. Peygamber (s.a.a) ilk defa akrabaları arasında sessizliğini bozdu ve ardından umumî davetini başlattı.

Şüphesiz, büsbütün halkın hayatını etkileyecek ve toplumun gidişatını alt

üst edecek köklü bir değişim için her şeyden çok şu iki güce ihtiyaç vardır:

1- Hitap ve beyan etme gücü, şöyle ki; konuşmacı çekici bir metot ile gerçeği, şahsî düşüncelerini veya vahiy âleminde aldıklarını direkt olarak halka ve kamuoyuna aktarabilmelidir.

2- Savunma gücü; düşmanın saldırısı sırasında veya tehlike anında oluşturulabilecek bir savunma hattıdır. Aksi takdirde her ıslahatçının davet meşalesi davetinin ilk günlerinde sönmeye mahkûmdur.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) hitap ve beyanı en üst düzeyde idi. Tıpkı güçlü bir hatip ve konuşmacı gibi, ortama ve belagat kurallarına en uygun şekilde dinini açıklıyordu; ama davetin ilk yıllarındaki sorun ikinci güç idi. Zira bu üç yıl gibi kısa bir süre içinde sadece yaklaşık kırk kişiyi gizli davetle müminler grubuna katabilmişti. Hiç şüphesiz bu küçük grup Peygamber'i (s.a.a) savunmayı üstlenemezdi.

Bu bakımdan, İslâm dünyasının yegane şahsiyeti, bir savunma hattı ve çekirdek hücre oluşturabilmek için, umumî davetten önce akrabalarına çağrıda bulundu. Bu vesileyle her türlü tehlikeye karşı eksik olan ikinci güç ve önemli bir cepheyi elde etti. En azından bu davetin faydası şuydu;

akrabaları dinini kabul etmeseler bile, hiç olmazsa kabilecilik taassubu, akrabalık bağları ve duyguları, onu savunmaya yöneltecekti; kaldı ki bazı kabile reisleri etkilenmiş, bazılarının da hoş görüsü kazanılmıştı.

Bu yüzden yüce Allah, akrabalara çağrı hakkında aşağıda hitap edildiği üzere ona şöyle bildirdi:

وَ أَنْذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ

Yakın akrabalarını ilâhî azapla korkut.^{ss}

Genel ve umumî davet hakkında ona şu ayet nazil olmuştur:

قَاذَعُ مَا تُؤْمَرُ وَ أَعْرَضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ إِنَّا كَفَيْتَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ

Görevlendirildiğin şeyi aşikâr et ve müşriklerden kaçın, şüphesiz biz seni düşmanın şerrinden koruyacağız.^{ss}

Akrabaların Davet Edilişi

Hz. Peygamber'in (s.a.a), akrabalarını dine davet ediş tarzı çok ilginçtir.

O gün, daha sonraları davetin bilinmeyen yönlerini daha da aydınlığa kavuşturacak bir konu bilinmiş oldu.

Müfessirler ve tarih yazarları, "**Yakın akrabalarını ilâhî azapla korkut.**"

ayetinin tefsirinde görüş birliği ile şöyle yazarlar:

ss- Şuara Suresi, 214.

ss- Umumi davet hakkında ilerde bahsedilecektir.

Allah, Hz. Peygamber'i akrabalarını dinine davet üzere görevlendirdi. O da boyutlarını gözden geçirdikten sonra, yaşı henüz on üç veya on beşten fazla olmayan Ali b. Ebu Talib'ten (a.s) bir yemek daveti düzenlemesini ve yemekte süt de bulundurmasını istedi. Daha sonra, Haşimoğulları'nın önde gelenlerinden kırk beş kişiyi davet etti ve misafirlerin ağırlandırılmasının yanı sıra gizli sırrını da açıklama kararı aldı; ama ne yazık ki yemekten sonra konuşmasına başlamadan önce, amcası (Ebu Leheb), gereksiz ve boş konuşmalarıyla, konuyu açıklamak için oluşan ortamı bozmuştu. Hz. Peygamber (s.a.a), konuyu ertesi güne ertelemeyi uygun gördü. Bu yüzden ertesi gün yine yemek davetini tekrarladı ve güzel bir ziyafet verdi. Yemeğin ardından önde gelen akrabalarına döndü; Allah'a hamdusena ve birliğine şahadetle söze başladı ve şöyle devam etti:

Şüphesiz, bir cemiyetin yol göstericisi, kendi adamlarına hiçbir zaman yalan söylemez. Kendisinden başka ilâh olmayan Allah'a andolsun, ben Allah tarafından size ve bütün âleme gönderilmiş bir elçiyim. Ey akrabalarım... Siz uykuya dalar gibi ölürsünüz ve uykudan uyanır gibi dirilirsiniz ve yaptığınız amellerinize göre mükâfatlandırılırsınız. İşte bu, Allah'ın iyilikte bulunanlar için daimi cennetidir ve O'nun cehennemini de kötülükte bulunanlar için daimidir.^{ss}

Daha sonra şunları ekledi:

Halktan hiç kimse kendi yakınları için benim size getirdiğimden daha hayırlısını getirmemiştir. Ben sizin için dünya ve ahiret hayrını getirdim. Rabbim bana sizi O'na çağırmanı emretti. İçinizden hangi biriniz beni destekleyecek? İçinizden kim bana iman ederse, benden sonra benim kardeşim, vasim ve aranızdan benim yerime geçecek kişi olacaktır.^{ss}

Sözler buraya ulaştığında toplantıyı büyük bir sessizlik kaplamıştı. Herkes, derin bir düşünceye dalmış, hedefin büyüklüğünü ve kendi sonlarını düşünmeğe koyuldular. Birden, henüz on beş yaşında olan Ali (a.s), sessizliği bozdu, ayağa kalktı ve sert bir tarzla şunları söyledi: *"Ey Allah'ın Resulü (s.a.a), ben size destek olmaya hazırım."* Hz. Peygamber (s.a.a), oturmasını emretti. Sözlerini üç kez yineledi. Ancak on beş yaşındaki gençten başka hiç kimse ona müspet cevap vermedi. Bunun üzerine Allah Resulü (s.a.a) de akrabalarına dönerek şöyle buyurdu:

Ey insanlar! Bu genç benim kardeşim, vasim ve aranızdan benim yerime geçecek olan kişidir! Onun sözlerini dinleyin ve onu izleyin.^{ss}

Toplantı bitti, oradakiler gülercesine ve alaycı bir tavırla Ebu Talib'e: "Mu-

ss - وَأَيُّكُمْ يُؤَاذِنُنِي عَلَىٰ هَذَا الْأَمْرِ أَنْ يَكُونَ أَخِي وَوَصِيِّي وَخَلِيفَتِي فِيكُمْ

ss - إِنَّ هَذَا أَخِي وَوَصِيِّي وَخَلِيفَتِي عَلَيْكُمْ فَاسْمِعُوا لَهُ وَأَطِيعُوهُ

hammed (s.a.a), oğlunun emirlerini dinlemeni ve onu izlemeni emretti!
Onu senin büyüğün ilân etti." dediler.^{ss}

Bu anlattığımız, birçok müfessirin ve tarih yazarının (Hz. Peygamber'in (s.a.a) Ehlibeyti hakkında farklı bir inanca sahip olan İbn Teymiye dışında) çeşitli ibaretlerle naklettikleri ve kimsenin bu hadis üzerinde şüphe etmediği hatta hepsinin, bu hâdisenin, tarihin kesinlik kazanmış olaylarından olduğunu savundukları uzun bir konunun özetidir.

ss- Taberî Tarihi, 2/62-63; el-Kâmil Tarihi, 2/40-41; Ahmed b. Hanbel Müsnedi, 1/111; İbn Ebi'l-Hadid, Nehcü'l-Belâğa şerhi, 13/210-221.

11. Bölüm

GENEL ÇAĞRI

Bi'setin başlangıcından üç yıl geçmişti. Hz. Peygamber (s.a.a), akrabalarını dinine davet ettikten sonra, genel çağrıya başladı. O, üç yıl zarfında birebir ilgilenme sonucu bir grubu İslâm dinine hidayet etmişti; ama bu kez güçlü bir ses ile bütün halkı tek tanrılı İslâm dinine davet edecekti. Safa dağının eteğinde büyük bir taşın üzerine çıktığı gün, yüksek bir sesle şöyle dedi: Ya Sabaha! (Araplar tehlike ve korku anlarında veya çok önemli bir haber vermek istedikleri zaman bu kelimeyle konuşmalarına başlardı)

Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu çağrısı, dikkatleri çekti, Kureyş'in çeşitli kabilelerinden gruplar hâlinde insanlar onun etrafını aldılar. Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a) topluluğa dönerek dedi ki:

Ey insanlar! Size şu dağın (Safa dağı) ardında düşmanlarınız pusu kurmuş ve sizin mal ve canınıza kasıtları var deseydim, acaba beni tasdik eder doğrular mıydınız?

Hep birden: "Evet! Çünkü biz hayatın boyunca senden yalan duymadık, dediler. Sonra Allah Resulü şöyle dedi:

Ey Kureyş topluluğu! Kendinizi ateşten kurtarın, ben Allah'ın huzurunda sizin adınıza bir şey yapamam ve ben sizi elemli azaptan korkutuyorum!

Daha sonra şunları ekledi sözlerine:

Benim konumum, düşmanı uzaktan gören ve hemen kavmini kurtarmak için onlara doğru ilerleyen ve "**Ya Sabaha!**" sözüyle kavmine haber veren gözcü gibidir.^{ss}

Az çok onun dininden haberdar olan Kureyş, bu sefer duydukları bu sözlerden büyük bir korkuya kapılmıştı. Küfrün başta gelenlerinden biri olan Ebu Leheb, halkın sessizliğini bozdu ve Peygamber'e dönerek: "Yazıklar olsun sana! Bizi bunun için mi buraya davet ettin?" dedi. Daha sonra topluluk dağıldı.

Hedef Uğruna Direniş

Her insanın hedefine ulaşması iki şeye bağlıdır:

Birincisi; hedefe olan iman; ikincisi; hedef yolunda atılan sağlam adım ve

yılmaksızın direniştir.

İman, içsel bir güçtür; farkında olmadan insanı hedefe doğru ilerlemesini sağlar ve zorlukları onun gözünde kolay gösterir. Gece gündüz onu hedefe ulaşmaya çağırır; zira insan, mutluluğunun varılması gereken bir hedefte olduğuna inanırsa, kuşkusuz iman gücü onu, bütün sıkıntılara rağmen, o hedefe doğru yöneltir. Örneğin, bir hasta acı bir ilâç içerek iyileşeceğine inanırsa, onu rahatlıkla içer; bir dalgıç denizin dalgaları altında değerli mücevherlerin bulunduğuna inanırsa, hiç söylenmeden kendisini denizin dalgalarına bırakır ve bir müddet sonra dalgalar arasından çıkar gelir.

Kur'ân-ı Kerim'de, bu konu (başarının sırrının, hedefe inanmak ve o yolda direnmekten geçtiği) kısa cümlelerle şöyle beyan edilmiştir:

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَ لَا تَحْزَنُوا وَ
اضْبُشُرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

Şüphesiz "Rabbimiz Allah'tır." deyip sonra dosdoğru bir istikamet tutturanlar (yok mu), onların üzerine melekler iner (ve der ki): Korkmayın ve hüzne kapılmayın, size vaat olunan cennetle sevinin.^{ss}

Hız. Peygamber'in (s.a.a) Sabrı ve İstikameti

Resulullah'ın (s.a.a) genel çağrıdan önce yaptığı birebir özel çağrılar, genel çağrıdan sonra yılmak bilmeyen çalışmaları, Müslümanların, küfür ve putperest karşısında sıkı bir saf oluşturmasını sağladı. Genel çağrı öncesi gizlice İslâm ve iman getiren giren kimseler, nübüvvetin kamuoyuna açıklanmasından sonra, yeni Müslüman olmuş ve bu çağrıya Lebbeyk diyen kimselerle kâmilten tanışmışlardı. Bunun üzerine Mekke'nin bütün küfür ve şirk merkezlerinde tehlike çanları çalmaya başlamıştı. Elbette güçlü ve teşkilâtlı olan Kureyş için, bu yeni kuruluşu ortadan kaldırmak çok basitti; ancak bu yeni kuruluşun fertlerinin aynı kabileden olmamaları ve farklı kabilelere mensup olmaları onları tedirgin etmiş ve haklarında kesin bir karar alınmasını zorlaştırmıştı.

Kureyş'in önde gelenleri, birlikte yaptıkları meşveret sonucu şöyle bir karar aldılar; bu grubun önde gelen kurucusunu çeşitli vesilelerle ortadan kaldırmak gerekir. Kimi zaman vaatlerle, kimi zaman da eziyet ve tehditle tebliği önlemeği amaçlıyorlardı. Bu, Kureyş'in izlediği on yıllık programdı. Bu program onu öldürme kararıyla son bulmuştu. Ancak hazret Mekke'den Medine'ye hicret ederek onların plânlarını suya düşürmüş oldu.

Haşimoğulları kabilesinin reisi, o zaman Ebu Talib idi. O, temiz kalpli, büyük ve himmetli biriydi. Onun evi yetimlerin, kimsesizlerin ve düşkünlerin sığınağıydı. Arap toplumu arasında, Mekke'nin başkanlığı ve Kâbe'nin bazı işleri ona ait olmakla birlikte, büyük ve hatırı sayılır birisi idi. Hz. Peygamber'in (s.a.a) kefaletini de Abdulmuttalib'in vefatından sonra o üstlenmişti. Kureyş'in diğer başta gelenleri, hep birlikte^{ss} onun huzuruna çıktılar ve ona şöyle dediler:

Senin yeğenin bizim tanrılarımızı aşağılıyor, bizim dinimizi çirkinlikle yâd ediyor, bizim fikir ve inançlarımıza gülüyor ve atalarımızı sapıklar olarak niteliyor. Ya ona bizi rahat bırakmasını emredersin ya da onu hi-maye etmekten vazgeçip, işi bize bırakırsın.^{ss}

Kureyş'in büyüğü ve Haşimoğulları'nın reisi, kendine has bir tedbirle onlarla konuştu ve onları yumuşattı; âdeta onlar da bu hedeflerinden vazgeçtiler; ama İslâm'ın yayılışı günden güne artıyordu. Hz. Peygamber'in (s.a.a) manevî çekiciliği, cazip beyanları, Kur'ân'ı fasih ve net bir biçimde okuması da bu durumun ilerlemesine yardımcı olmaktaydı. Özellikle haram aylarda Mekke, hacılarla dolup taşardı. Hz. Peygamber insanları

ss- İbn Hişam kendi siresinde bu şahısların isim ve özelliklerini zikretmiştir.

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/265

dinine davet ederdi. Onun güzel sohbeti, tatlı beyanı ve gönüllere okşayan dini, birçok insanı derinden etkiliyordu. Mekke Firavunları, Hz. Muhammed'in (s.a.a), tüm kabilelere sızdığını, birçok Arap kabilelerinden kendine çok sayıda taraftar ve takipçi bulduğundan haberdar oldular. Bir kez daha Hz. Peygamber'in (s.a.a) tek kefilisi olan Ebu Talib'in huzuruna çıkmaya karar verdiler. İma yoluyla ve net olarak İslâm'ın yayılmasının Mekkelilerin ve putperestliğin istikbali için ne denli tehlikeli olduğunu açıklayacaklardı. Bu yüzden yine hep birlikte önceki sözlerini de hatırlatarak şöyle dediler:

Ey Ebu Talib! Sen şeref ve yaş bakımından bizden üstünsün. Ancak sana yeğenini, getirdiği yeni dini tebliğ etmekten vazgeçirmeni söylemiştik. Maalesef siz bunu dikkate almadınız; ama artık bizim, bir kişinin kalkıp tanrılarımızı kötülemesine, düşüncelerimizi aşağılamasına ve akılsızca bulmasına sabrımız kalmamıştır. Onu her türlü faaliyetten alıkoymak sana farzdır. Eğer onu alıkoymazsan tarafların durumu netlik kazanınca ya ve ikisinden birisi yok oluncaya kadar onun kefaletini üstlendiğin için hem seninle ve hem de onunla savaşağız.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) yegâne savunucusu, büyük bir olgunluk ile şan

ve şerefleri tehlikeye düşmüş bu güruh karşısında sabırlı olması gerektiğini düşündü. Bu yüzden barışçıl bir yaklaşım sergiledi, onların sözlerini yeğenine ulaştıracağına söz verdi. Elbette bu cevap sorunu halledebilmek, daha doğru bir çözüm bulabilmek için vakit kazanmak ve bu arada onların hızını yavaşlatmak ve ateşlerini söndürmek amacıyla verilmişti. Kureyş'in ileri gelenleri gittikten sonra, yeğeni ile görüştü, onların mesajını ilettili. Aynı zamanda, onun hedefine olan imanını denemek için vereceği cevabı bekliyordu. Hz. Peygamber (s.a.a), cevabında, yaşam kitabının en belirgin satırını oluşturacak şu cümlelere imza attı. Verdiği cevabın aynen şöyle idi:

Amcacığım! Allah'a andolsun, eğer dinimi yaymamam ve hedefimden dönmem için, sağ elime güneşi, sol elime de ay'ı (yani bütün dünyanın saltanatını) verseler, yine devamdan dönmem; Bu yolda canımı verecek olsam dahi, hedefime ulaşmaya çalışacağım.^{ss}

Sonra hedefine olan bağlılıktan ve şevkinden dolayı mübarek gözleri doldu, amcasının huzurundan kalkıp gitti. Onun bu cazip sözleri Mekke reisinin kalbinde öyle bir eser bıraktı ki elinde olmaksızın, kendilerini bekleyen bütün tehlikelere rağmen, yeğenine şunları söyledi:

وَ اللّٰهُ يَا عَمَّاهُ! لَوْ وَضَعُوا الشَّمْسُ فِي يَمِينِي وَ الْقَمَرَ فِي شِمَالِي عَلَى أَنْ أَتْرُكَ هَذَا الْأَمْرَ حَتَّى يُظَاهِرَهُ اللّٰهُ أَوْ أَهْلِكَ فِيهِ مَا تَرَكْتُهُ -^{ss}

Allah'a andolsun, seni savunmaktan vazgeçmeyeceğim, sana verilen görevini tamamla.^{ss}

Kureyş, Üçüncü Kez Ebu Talib'in Yanına Gidiyor

İslâm'ın günden güne yayılması Kureyş'i perişan etmiş, onları çözüm arayışına sokmuştu. Bir kez daha bir araya toplandılar ve kendi kendilerine şöyle dediler: Ebu Talib'in himayesi belki de Muhammed'i (s.a.a) evlâtlık edindiği içindir. O hâlde en güzel gencimizi onun yanına götürebilir ve bu genci evlâtlık edinmesini söyleyebiliriz. Bu yüzden de, Mekke'nin en yakışıklı gençlerinden olan Emare İbn Velid İbn Muğire'yi de alıp gittiler.

Üçüncü kere şikâyet ve tehditte bulunarak şunları söylediler:

Ey Ebu Talib! Velid'in oğlu, hatip, şair, yakışıklı ve cesur bir gençtir. Biz onu, yeğenini himaye etmekten vazgeçmen için sana vermeye ve onu evlâtlık edinmene hazırız.

Damarlarında gayret kanı taşıyan Ebu Talib, asık bir çehreyle onlara bağırarak şöyle dedi:

Benimle çok kötü bir muamele yapıyorsunuz, ben sizin evlâdınızı kendi eteğim dibinde terbiye edeyim ve yüreğimden bir parçayı da size vere-

yim de onu idam edin öyle mi? Bu asla olacak şey değildir!^{ss}

Mut'im b. Ubey ayağa kalkarak: "Kureyş'in teklifi çok insaflı, ama sen bunu asla kabul etmeyeceksin." dedi. Ebu Talib de, "Asla insaflı davranmadın. Kesinlikle anladım ki, sen benim zilletimi istiyorsun ve Kureyş'i bana karşı kıskırtmaya çalışıyorsun, elinden geleni ardına koyma..." dedi.

Kureyş'in Vaatleri

Kureyş, Ebu Talib'in rızasını hiçbir şekilde elde edemeyeceklerini anladı. O, İslâm'ı kabul etmiş görünmese de, içinde yeğenine karşı büyük bir iman ve ilgi vardı. Bu yüzden artık onunla hiçbir görüşme yapmama kararı aldılar. Akıllarına başka bir plân geldi. Plânları şuydu: Muhammed'e (s.a.a) değerli ve uygun servetler, hediyeler, melek yüzlü güzel kadınlar verme teklifinde bulunarak davetinden vazgeçirebilmektir. Bu yüzden yine hep birlikte Ebu Talib'in evine gittiler. O sırada Ebu Talib yeğeniyle birlikte oturuyordu. Grup sözcülüğünü üstlenen kişi konuşmasına başladı ve şöyle dedi:

Ey Ebu Talib! Muhammed bizim sıkı ve birlik olan saflarımızı dağıttı.

Bizi birbirimize düşürdü, bizim aklımıza güldü, bizimle ve putlarımızla

alay etti. Eğer bu yaptıkları yoksulluktan ve fakirlikten kaynaklanıyorsa, biz ona büyük bir servet veririz. Eğer makam peşindeyse, biz onu komutanımız ilân eder, onun sözünden çıkmayız, eğer hastaysa ve tedaviye ihtiyacı varsa, onun tedavisi için en iyi doktorları onun huzuruna getiririz...

Ebu Talib, Peygamber'e (s.a.a) dönerek şöyle dedi: "Kavminin büyükleri geldiler ve putlarını ayıplamaktan vazgeçmeni istiyorlar. Böylece onlar da seni rahat bırakacaklardır." Sevgili Hz. Peygamber (s.a.a), amcasına dönerek şöyle dedi:

Ben onlardan hiçbir şey istemiyorum, sadece önerdikleri bu dört öneriye karşılık benim bir sözümü kabul etsinler ki, bu sözüm sayesinde tüm Araplara hükümet etsinler ve acemleri de kendi takipçilerinden kılsınlar.^{ss}

O anda Ebu Cehil yerinden kalkarak; biz senin on sözünü de dinlemeye hazırız, dedi. Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu:

Benim size tek sözüm, Allah'ın birliğini kabul etmenizdir.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu beklenmeyen sözü onların tüm umutlarını boşa çıkardı. Onları öyle bir sessizlik ve aynı zamanda yeis ve ümitsizlik

ss - يُعْطُونِي كَلِمَةً مُّيْلِكُونَنِي بِهَا الْعَرَبَ وَ يَدِينَنَ لَهُمْ بِهَا عَيْرَ الْعَرَبِ
 ss - تَشْهَدُونَ: أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ -

kaplamıştı ki, ellerinde olmadan şöyle dediler: "Üç yüz altmış ilâhı bırakıp, bir Allah'a mı tapalım?"

Kureyşliler, yüzlerinden gözlerinden ateş püskürür bir hâlde evden çıktılar ve işlerin akıbetinin nere varacağı hakkında derin düşüncelere daldılar. Aşağıdaki ayet bu olay hakkında nazil olmuştur.^{ss}

وَ عَجِبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَ قَالِ الْكَافِرُونَ هَذَا سَاحِرٌ كَذَّابٌ أَجَعَلَ آلِهَةَ إِلَهًا
وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ وَ انطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنْ امشُوا وَ اضْبُرُوا عَلَى آلِهَتِكُمْ إِنَّ
هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ مَا سَمِعْنَا بِهَذَا فِي الْمِلَّةِ الْآخِرَةِ إِنْ هَذَا إِلَّا اخْتِلَافٌ

İçlerinden birinin kendilerine uyarıcı gelmesine şaşırıldılar. Kâfirler dedi ki: "Bu yalan söyleyen bir büyücüdür. İlâhları bir tek ilâh mı yaptı? Doğrusu bu şaşırtıcı bir şeydir." Onlardan önde gelen bir grup: "Yürüyün ilâhlarınıza karşı (bağlılıkta) kararlı olun; çünkü asıl istenen budur." diye çekip gitti. "Biz bunu başka dinlerden işitmedik, bu içi boş bir uydurmadan başkası değildir."^{ss}

Kureyş'in İşkencelerinden ve Eziyetlerinden Örnekler

Hz. Peygamber (s.a.a), sessizliğini bozup da Kureyş büyüklerinin yapmış oldukları her türlü öneri karşısında onları ümitsizliğe düşürüp, *"Davamdan dönmem için sağ elime güneşi, sol elime ay'ı verseniz, Allah dinimi yayana veya onun yolunda başımı feda edinceye kadar yine davamdan dönmeyeceğim."*

ss- Taberî Tarihi, 2/66-67; Sire-i İbn Hişam, 1/295-296

ss- Sa'd Suresi, 4-7

meşhur sözünü söylemesi ile hayatının en zor dönemleri de başlamış oldu; zira o güne kadar Kureyşliler davranışlarında ona karşı saygılarını korumuşlar, vakarlarını yitirmemişlerdi. Onlar kendilerince yapıcı plânlarının suya düştüğünü görünce, plân değişikliğine giderek ne pahasına olursa olsun Muhammed'in (s.a.a) dininin yayılmasını önlemek amacıyla her türlü vesileden yararlanma kararı aldılar. Bu yüzden Kureyş'in önde gelenleri, oy birliğiyle, onu alaya alarak, işkence ve eziyet ederek, tehdit ve korkutmalarla, işinden alıkoyma girişiminde bulundular.

Sevgili Hz. Peygamber (s.a.a) için onu içten destekleyen ruhsal ve manevî gücünün (iman, istikrar, sabır ve tahammül) yanı sıra onun korumasını üstlenen dış etken de söz konusu idi. Başta Ebu Talib olmak üzere Haşimoğulları onu himaye ediyorlardı; zira Ebu Talib, Kureyş'in, yeğenine eziyet ve işkence vermek için aldıkları kesin karardan haberdar olmuştu. Tüm Haşimoğulları'nı davet edip Hz. Muhammed'i (s.a.a) savunmaları için seferber etti. Bir grup imanından, bir grup da akrabalık bağından dolayı, onu savunmayı üstlendiler. Onlar arasında sadece Ebu Leheb ile birlikte üç kişinin adı, Allah Resulü'nün (s.a.a) düşmanları safında yer alacak ve bu karardan döneceklerdi. Gerçi bu savunma halkası, yine de onu bazı

içler acısı olaylardan koruyamadı; zira Peygamber'i (s.a.a) nerede yalnız bulurlarsa ona zarar vermekten kesinlikle kaçınmıyorlardı. Şimdi Kureyş'in yapmış olduğu eziyetlerden birkaç örnek:

1- Bir gün Ebu Cehil, Hz. Peygamber'i (s.a.a) Safa'da gördü. Kötü sözlerle onu incitti. Sevgili Resul (s.a.a), onunla konuşmadı ve evinin yolunu tuttu. Ebu Cehil de Kâbe'nin yanında bulunan toplantı merkezlerine doğru hareket etti. Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası ve sütkardeşi olan Hz. Hamza yayını omzuna takmış avdan dönüyordu. O, Mekke'ye girer girmez çocuklarını ve akrabalarını görmeden önce Kâbe ziyaretini ve tavaf etmeyi âdet edinmişti kendine. Sonra Kâbe etrafında toplanmış olan Kureyş'in bazı gruplarına uğrar selâm verirdi, birbirleriyle sohbet ederlerdi. O, her zamanki gibi bu alışkanlığından sonra evine doğru gidiyordu. Tesadüfen Ebu Cehil'in Peygamber'e (s.a.a) yaptığı eziyetlere tanık olan Abdullah İbn Cud'an'ın kölesi, ona doğru ilerleyerek şöyle dedi: "Ebu Emare (Hz. Hamza'nın künyesidir), keşke birkaç dakika önce burada olsaydın da Ebu Cehil'in yeğenine nasıl küfredip eziyet ettiğini, benim gördüğüm gibi sende görseydin." Kölenin söyledikleri Hz. Hamza'yı derinden etkilemişti, işin sonunun nereye varacağını hiç düşünmeden, Ebu Cehil'den yeğeni-

nin intikamını almaya karar verdi.

Bundan dolayı da geldiği yoldan geriye döndü. Ebu Cehil'i Kureyş'in topluluğu arasında gördü, ona doğru yürüdü. Kimseye hiçbir şey söylemeden yayını onun kafasına öyle bir indirdi ki Ebu Cehil'in kafası kırıldı ve şöyle dedi:

Ona küfrettin öyle mi? Ben ona iman ettim. Gittiği yoldan ben de gideceğim. Gücün yetiyorsa karşıma çık, savaşalım.

O sırada Benî Mahzum kabilesinden bir grup Ebu Cehil'e yardım etmek için ayağa kalktıklarında, Ebu Cehil, işini bilen ve siyasetçi bir kişi olduğundan herhangi bir savaş veya savunma durumu olmasın diye şöyle dedi: "Ben Muhammed'e kötülük ettim, bu yüzden de Hamza sinirlenmekte haklıdır."^{ss}

Tarihte kesin gözle bakılan bu olay, sonraları İslâm'ın en büyük serdarlarından olacak Hz. Hamza gibi bir kahramanın varlığının, Peygamber'i (s.a.a) koruma ve savunmakta, Müslüman kanadın güçlenmesinde büyük etkiye sahip olduğunun kanıtıdır. İbn Esir'in yazdığına göre, Kureyş, Hz. Hamza'nın iman etmesini Müslümanların güçlenmesine ve ilerlemesine

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/313; Taberî Tarihi, 2/72

en büyük katkı sağlayan etken olarak değerlendirdi.^{ss} Bu yüzden daha sonraları açıklayacağımız üzere başka plânlar yapmaya koyuldular.

Ebu Cehil, Resulullah'a (s.a.a) Pusu Kuruyor

İslâm'ın gündend güne yayılışı Kureyş'i oldukça rahatsız ediyordu. Kureyş taifelerinin her birinden, birilerinin İslâm'a girdiği haberinin gelmediği gün yoktu. Bu yüzden, onların içinde gazap ateşi alevleniyordu. Mekke Firavunu Ebu Cehil, bir gün Kureyş topluluğu arasında şöyle dedi:

Ey Kureyş topluluğu; görüyorsunuz ki, Muhammed bizim dinimizi nasıl da kötülüyor, atalarımızın dinine ve ilâhlarına lâf atıyor ve bizi akılsız aşağılık görüyor.^{ss} Tanrıya andolsun, yarın ona bir pusu kuracağım. Yanıma bir taş alıp Muhammed secdeden başını kaldırdığı anda onunla kafasını kıracağım.

Ertesi gün Hz. Peygamber (s.a.a), namaz kılmak için Mescidu'l-Haram'a girdi. Rüknu Yemani ve Haceru'l-Esved arasında namaza durdu. Ebu Cehil'in kararından haberdar olan Kureyş'ten bir grup, Ebu Cehil'in bu savuştan zaferle dönüp dönmeyeceğini düşünmeye başladılar. Sevgili Hz. Peygamber (s.a.a), secdeye gittiğinde onun azılı düşmanı pusu yerinden

ss- el-Kâmil, 3/59

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/298-299

kalktı ve Peygamber'e (s.a.a) doğru yaklaştı; ama vakit geçmeden kalbinde bir korku belirdi, titreşim ve korku dolu bir çehreyle geri döndü. Hepsine ona doğru koşarak; "Ne oldu ey Eba Hakem?!" dediler. O da korku ve ıstıraptan kaynaklanan zayıf bir sesle, "Karşıma, ömrümde hiç görmediğim bir varlık dikildi. Ben de bu yüzden kararımın vazgeçtim." dedi.

Hiç şüphesiz gaybî bir yardım, Allah'ın emri ile Peygamber'e (s.a.a) yardımcı olmak için seferber olmuş ve böyle bir manzarayı vücuda getirmişti. Aynen Allah'ın, kendi Peygamber'ini kesinlikle koruyacağı vaadinde bulunduğu gibi; **"Biz seninle alay edenlerin şerrinden seni koruyacağız."**

Kureyş'in yaptığı birçok eziyet tarih sayfalarında kayıtlıdır. Örneğin, bir gün Ukbe b. Ebu Muayt, Peygamber'i (s.a.a) tavaf hâlinde gördü ve ona kötü sözler söyledi. Onun sarığını boynuna sardı ve mescitten dışarıya doğru çekti. Bir grup, Haşimoğulları'nın korkusundan, Peygamber'i (s.a.a) onun elinden kurtardılar.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a), amcası Ebu Leheb ve onun hanımı Ümmü Cemil tarafından gördüğü eziyetlerin eşi görülmemiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.a) evi ile onların evi yakındı. Onlar, onun başına yüzüne her türlü

çer-çöp dökmekten hiç çekinmiyorlardı. Bir gün bir koyunun işkembesini onun başına döktüler. Sonunda bu manzaraya tahammül edemeyen Hz. Hamza intikam amacıyla onun aynısını Ebu Leheb'e yaptı.

Müslümanlara Yapılan Eziyetler

Kuşkusuz bi'setin ilk yıllarında İslâm'ın ilerlemesi bazı etkenlerin sonucunda gerçekleşmişti. Bu etkenlerden biri, Resulullah'ın (s.a.a), sevenlerinin ve yârenlerinin istikametli ve kararlı oluşlarıydı. Size, Müslümanların önderinin sabır ve tahammülünden bazı örnekleri verdik. Şirk ve putperestlik hükümetinin merkezi olan Mekke'de yaşayan ahabın sabır ve tahammülü de oldukça dikkat çekicidir. Onların payidarlığını ve fedakârlığını hicretten sonraki olaylar faslında göreceksiniz. Şimdi Mekke gibi korumasız bir beldede, insan gücünü aşan bir fedakârlıkla yaşamını sürdürmüş veya işkencelere maruz kaldıktan sonra, tebliğ amacıyla Mekke'yi terk eden birkaç cesur yürekli sahabenin övgü dolu hayatından bazı örnekler veriyoruz:

1- Bilal-i Habeşî

Anne ve babası Habeş'ten esir alınıp Arap Yarımadası'na getirilmişti. Sonraları Resulullah'ın (s.a.a) müezzini olan Bilal, Ümeyye İbn Halef'in köle-

siydi. Ümeyye, İslâm önderinin en büyük düşmanlarından biriydi. Aşireti Allah Resulü'nün korumasını üstlendiklerinden, o da intikam almak için, yeni Müslüman olmuş kölesine herkesin gözü önünde işkence ederdi. Onu en sıcak günlerde çıplak bir şekilde sımsıcak çakılların üzerine yatırır, sıcak ve kocaman bir taşı da göğsünün üstüne koyar, sonra ona şöyle hitap ederdi: "Muhammed'in (s.a.a) Allah'ına tapmaktan vazgeçinceye, Lat ve Uzza'ya tapıncaya veya burada can verinceye kadar seni bırakmayacağım." Ancak Bilal, bütün bu işkencelere rağmen, onun söylediklerine, kararlılığının göstergesi olan şu iki kelime ile cevap veriyordu: "Ehad! Ehad!" Yani Allah birdir! Allah birdir. Asla putperestlik ve şirk dinine geri dönmem. Taş kalpli birine ait olan bu zenci kölenin kararlılığı herkesi hayrete düşürmekteydi; hatta Varaka İbn Nevfel, onun bu içler acısı durumuna ağladı ve Ümeyye'ye şöyle dedi: "Allah'a andolsun! Eğer onu bu vaziyette öldürürsen, ben onun kabrini ziyaretgâh yapacağım."^{ss}

Ümeyye bazen daha kötü işkenceler de yapardı. Bilal'ın boynuna bir urgan bağlar, onu sokaklarda dolandırınlar diye çocukların eline verirdi.^{ss}

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/318

ss- Tabakat-ı İbn Sa'd, 3/233. Bilal'in bu konuda gösterdiği sabrı ile ilgili olarak daha geniş bilgi için, bk. Mekteb-i İslâm dergisi, 9. Yıl, 5. ve 7. sayılar. "Peygamber müezzini Bilal Habeşi" konusu.

İslâm'ın ilk savaşı olan Bedir Savaşı'nda, Ümeyye ve oğlu esir oldular. Müslümanlardan bazıları Ümeyye'nin öldürülmesini onaylamıyorlardı; ama Bilal şöyle diyordu: "O küfrün önderidir ve öldürülmelidir." Onun ısrarı üzerine baba ve oğul, yaptıkları zulmün karşılığını görerek öldürüldüler.

2- Ammar-ı Yasir'in ve Anne-Babasının Fedakârlıkları

Ammar ve anne-babası İslâm'a ilk giren Müslümanlardandı. Onlar, Erkam b. Ebi'l-Erkam'ın evi, Allah Resulü'nün tebliğ merkezi olduğu gün iman etmişlerdi. Müşrikler onların imanından haberdar olduklarında, onlara eziyet ve işkence etmekten geri kalmadılar. İbn Esir şöyle yazıyor:^{ss}

"Müşrikler, günün en sıcak saatlerinde bu üç kişiyi evlerini terk etmek zorunda bırakıyorlardı. Kavurucu güneş altında ve sıcak çöl rüzgârlarında yaşam savaşı veriyorlardı. Bu işkence o kadar tekrarlandı ki, Yasir artık o sırada can verdi. Bir gün onun eşi Sümeyye, bu hususta Ebu Cehil'e çıktı, o taş kalpli ve acımasız adam da mızrağını onun kalbine sapladı ve onu da öldürdü. Bu kadın ve erkeğin içler acısı durumu, Hz. Peygamber'in (s.a.a) derinden etkiledi. Hz. Peygamber (s.a.a), bu manzarayı gördüğünde, yaşlı gözlerle onlara dönerek şöyle buyurdu:

Ey Yasir ailesi! Dayanıklı olun, zira yeriniz cennettir.

Yasir ve eşinin ölümünden sonra, müşrikler Ammar'a şiddet uyguluyorlar, onu da Bilal gibi işkenceye maruz bırakıyorlardı. O, canını kurtarabilmek için, mecburen İslâm'dan dönmüş gibi göründü, ama hemen pişman oldu. Yaşlı gözlerle alelâcele Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna vardı. Çok üzgün bir hâlde olayı Peygamber'e (s.a.a) anlattı. Sevgili Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: *"Acaba kalben imanın sarsıldı mı?"* O, "Kalbim imanla doludur." dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

Kendinde en ufak bir korkuya yol verme ve onların şerrinden kurtulmak için imanını gizle.

Şu ayet, Ammar'ın imanı hakkında nazil olmuştur:

إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَ قَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ

O kimseyi zorlarlar, ama onun kalbi imanla doludur.^{ss}

Şöyle meşhurdur: Ebu Cehil, kimsesi olmayan Yasir ailesine işkence etmek istiyordu. Bu yüzden bir ateş ve sopa hazırlamalarını emretti. O sırada Yasir, Sümeyye ve Ammar'ı sürükleyerek oraya götürdüler. Hançerle yaralayarak, alevli bir ateşle ve dayakla onlara işkence ettiler. Bu olay o

kadar tekrarlandı ki, Yasir ve Sümeyye (ölüm anına kadar Peygamber'i -s.a.a- övmeyi ve selâm göndermeyi terk etmeksizin) o işkence esnasında can verdiler.

Bu feci ve içler acısı sahneye şahit olan Kureyş'in gençleri, İslâm'ı ortadan kaldırmak için birlik olmalarına rağmen, yorgun kalpli ve yaralı Ammar'ı anne ve babasının naaşlarını gömebilmesi için Ebu Cehil'in işkencesinden kurtardılar.

3- Abdullah b. Mes'ud

Gizli davet döneminde İslâm safına katılmış olan Müslümanlar kendi aralarında yaptıkları bir konuşmada, Kureyş henüz bizim Kur'ân'ımızı duymamıştır. Aramızdan biri kalkıp Mescidu'l-Haram'da yüksek bir sesle Kur'ân'dan birkaç ayet okursa çok iyi olacaktır, dediler. Abdullah b. Mesut buna hazır olduğunu ilân etti. Kureyş'in büyükleri Kâbe'nin kenarındayken, o yüksek ve güzel bir sesle aşağıdaki ayetleri okudu:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ، الرَّحْمٰنُ، عَلَّمَ الْقُرْآنَ، خَلَقَ الْاِنْسَانَ، عَلَّمَهُ الْبَيَانَ...

Fesahat ve belâgat dolu bu surenin cümleleri, Kureyş büyüklerinin kalbinde onulmaz bir korku yarattı. Bir savunmasız kişi tarafından onların kulağına ulaşan semavî nidanın yaptığı etkiyi önlemek için, hepsi yerin-

den kalkarak onu fena bir şekilde dövdüler. Her yerinden kanlar akıyordu. Bu içler acısı durumda, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yârenlerinin yanına döndü; ama onlar, sonunda cana can katan Kur'ân sesinin düşmanların kulağına ulaşmasına sevinmişlerdi.^{ss}

Bi'setin başlangıcından beri zor şartlar altında yaşayan ve hedefe uğruna kararlılıklarını koruyan İslâm'ın fedakâr askerlerinin sayısı bunlardan daha çoktur; ama biz, konunun uzamaması için şu kadarıyla yetiniyoruz.

4- Ebuzer-i Gıfarî

Ebuzer, İslâm'ı seçen dördüncü veya beşinci kişiydi.^{ss} Dolayısıyla o, İslâm'ın doğuşunun ilk günlerinde Müslüman olmuş ve "sabikûn= öncüler" grubunda yer almıştır.

Kur'ân-ı Kerim'in açıkladığı gibi; Hz. Peygamber'in (s.a.a) risaletinin başlangıcında iman eden kimseler, büyük bir makama sahiptirler.^{ss} Ayrıca, Mekke'nin fethinden önce iman eden kimseler de maneviyat ve makam bakımından, İslâm'ın yayılıp güçlendikten sonra, yani Mekke'nin fethinden sonra iman edenlerle bir değildir. Kur'ân-ı Kerim'de bu gerçek şöyle

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/314

ss- Usdu'l-Gâbe, 1/301; el-İsabe, 4/64; el-İstiab, 4/62

ss- Vakıa Suresi, 10-11 ve Tevbe Suresi, 100

dile getirilmiştir:

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَ لِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ
مَنْ أَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُولَئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ أَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا...

Size ne oluyor ki Allah yolunda infak etmiyorsunuz? Oysa göklerin ve yerin mirası Allah'ındır. İçinizden fetihden önce infak eden ve savaşanlar (başkasıyla) bir olmaz. İşte onlar, derece olarak sonradan infak eden ve savaşanlardan daha büyüktür...^{ss}

İslâm'ın İlk Münadisi

Ebuzer iman ettiğinde, gizli çağrı dönemi idi ve henüz açıktan davet için ortam hazır değildi. O gün İslâm'ı kabul etmiş olanların sayısı Hz. Peygamber (s.a.a) ve ona iman etmiş olan beş kişiden ibaretti. Bu şartlar altında görünüşe göre Ebuzer'in imanını gizleyip sessizce Mekke'den ayrılması ve kabilesine dönmesinden başka çaresi yoktu.

Ebuzer hararetli ve savaşçı bir ruha sahipti. O, sanki her yerde açıkça batılı karşı muhalefet etmek, sapıklık ve yanlışlarla savaşmak için yaratılmıştı. Hangi batıl, halkın bir avuç oduna ve taş a tapıp, secde etmelerinden ve onlara tanrı unvanıyla tapmalarından daha büyük olabilirdi?

Ebuzer, bütün bu sahnelere tahammül edemiyordu. Bu yüzden Mekke'de

yapmış olduğu kısa bir ikametden sonra, bir gün Peygamber'e (s.a.a) Öyle arz etti: "Ben ne yapmalıyım, siz benim için hangi vazifeyi uygun görüyorsunuz?"

Hz. Peygamber (s.a.a) Öyle buyurdu:

Sen kendi kabilen arasında İslâm'ın tebliğcisi olabilirsin. Şimdi kendi kavmin arasına dn ve benim desturlarımı bekle.

Ebuzer dedi ki: "Allah'a andolsun! Kabilemin arasına dönmeden önce İslâm'ın nidasını bu halkın kulağına ulaştırmalıyım ve bu yasağı (İslâm Şiarını ve bir Allah'a tapınma yasağını) kaldırmalıyım."

O, bu kararının ardından, Kureyş, Mescidü'l-Haram'da sohbet etmekle meşgulken, mescide girdi ve yüksek bir sesle bağırmaya başladı:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ

Eşhedu en lâ ilâhe illâllah ve eşhedu enne Muhammeden Resulullah.

İslâm tarihinden anlaşıldığına göre, bu, zamanın büyük gücü olan Kureyş'i açıkça mbarezeyle davet eden ilk ağırı idi. Bu ağırı, Mekke'de hiçbir hamisi ve yakını bulunmayan garip ve yabancı bir adamın dudaklarından dökülen cümlelerdi!

Tesadüfen, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ngrdğ olay gerçekleşti. Ebu-

zer'in sesi Mescidü'l-Haram'ı inletmişti, Kureyş de toplumu yarararak, ona doğru hücum ettiler. Onu baygın bir şekilde yere serilene kadar dövdüler.

Bu haber Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası Abbas'a ulaştı. Abbas kendisini hemen Mescidü'l-Haram'a ulaştırdı. Kendini Ebuzer'in üzerine attı, onu müşriklerin pençesinden kurtarmak için yumuşak ve tatlı bir dille onlara şöyle dedi:

Sizler, hepiniz tacirsiniz ve sizin ticarî yollarınız Gıfar kabilesi arasından geçmektedir. Bu genç de Gıfar kabilesindedir. Eğer o öldürülürse, yarın o kabile arasından hiçbir ticaret kervanı geçemez. Kureyş'in ticareti de böylece tehlikeye düşer!

Abbas'ın bu sözleri etkili oldu, Kureyşliler Ebuzer'i bıraktılar; ama delikanlı, son derece cesur ve ateşli bir genç olan Ebuzer, ertesi gün yine mescide gitti ve şiarını tekrarlardı. İkinci defa Kureyşliler onun başına dökdüler, öldürürcesine onu dövdüler. Bu defa Abbas yine önceki gün yaptığı gibi, onu onların elinden kurtardı!^{ss}

Dediğimiz gibi, eğer Abbas olmasaydı, Ebuzer'in müşriklerin pençesinden sağ çıkıp çıkmayacağı belli değildi. Lâkin Ebuzer de kolayca İslâm'ın

ss- Hilyetu'l-Evliya, 1/158-159; İbn Sa'd, Tabakat, 4/225; el-İstiab, 4/63; el-İsabe, 4/64; ed-Derecatu'r-Rafia, 228. s.

zaferi yolunda mübareze meydanından geri çekilecek biri değildi. Bu yüzden birkaç gün sonra mübarezeye yeniden başladı. Şöyle ki; Ebuzer bir gün bir kadını, Arapların iki büyük putu olan Esaf ve Naile'nin asılı olduğu Kâbe etrafında tavaf eder hâlde, onlarla dertleştiğini, yana yakıla onlardan hacetini istediğini gördü.

Ebuzer, kadının bu cehaletinden çok rahatsız oldu. Ona o iki putun cansız ve şuarsuz olduğunu anlatabilmek için şöyle dedi: "Bu iki putu birbirleriyle evlendir!"

Kadın Ebuzer'in söylediklerinden rahatsız oldu ve feryat etti: "Sen Saibi misin?"^{ss} Kadının feryadını duyan Kureyş gençleri, Ebuzer'in başına toplanarak onu dövmeye başladılar; ama Bekiroğulları kabilesinden bir grup, onun yardımına koştular ve onu Kureyş gençlerinin pençesinden kurtardılar.^{ss}

Gıfar Kabilesi Müslüman Oluyor

Hz. Peygamber (s.a.a), yeni öğrencisinin yetenek ve şartıcı gücünü, batıla karşı sergilediği mücadelede iyice fark etmişti; ama henüz şiddet ve mü-

ss- Mekke putperestleri, İslâm dinine girenleri "Saibi" unvanıyla itham ediyorlardı.
ss- İbn Sa'd, Tabakat, 4/223.

barezenin vakti gelmediğinden, ona kendi taifesi arasına geri dönmesini ve onları İslâm'a davet etmesini emretti.

Ebuzer kendi kabilesine geri döndü. Onlara, Allah tarafından seçilmiş, halkı sadece Allah'a tapmaya ve güzel ahlâka davet eden bir peygamberin kıyamından bahsetti.

İlk önce, Ebuzer'in kardeşi ve annesi iman ettiler. Daha sonra Gıfar kabilesinin yarısı Müslüman oldu ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) Yesrib'e (Medine'ye) hicretinden sora, kabilenin diğer yarısı da Müslüman oldu. Eslem kabilesi de Gıfar kabilesini müteakip Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzurunda İslâm ile şereflenerek Müslüman oldular.

Ebuzer, Bedir ve Uhud savaşlarından sonra, Medine'de Hz. Peygamber'e (s.a.a) katıldı ve orada ikamet etti.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a) En Büyük Düşmanları

Müslümanların ulu önderinin bazı düşmanlarını tanımak, hicretten sonra gerçekleşen bazı olayların analizinde etkisiz değildir. Biz burada onlardan bazılarının isim ve şahsî özelliklerini kısaca aktarmaya çalışacağız:

ss- İbn Sa'd, Tabakat, 4/221-222 ve 226; Ed-Derecatu'r-Rafia, s.225-226 ve 229-230.

1- Ebu Leheb: O, Hiz. Peygamber'in (s.a.a) amcası ve de komşusuydu. Hiçbir zaman Peygamber'i (s.a.a) ve Müslümanları yalanlamaktan ve eziyet etmekten kaçınmazdı.

2- Esved b. Abdi Yağus: O, alaycı biriydi. Müslümanları kimsesiz ve yoksul bir hâlde gördüğünde alaylı bir şekilde şöyle derdi: "Şu fakirler, kendilerini yeryüzünün şahları sanıyorlar ve en kısa zamanda İran şahının taç ve tahtını ele geçireceklerini düşünüyorlar." Ne yazık ki, eceli ona, Müslümanların nasıl Kayser ve Kisra topraklarının, taht ve taçlarının varisi olduklarını, kendi gözleriyle görmesine mühlet vermedi.

3- Velid b. Muğire: Kureyş'in büyük servete sahip olan yaşlılarından biriydi. Onun Hiz. Peygamber (s.a.a) ile yaptığı konuşmaya ilerdeki bölümlerde yer vereceğiz.

4- Ümeyye ve Übey b. Halef: Bir gün Übey, ölmüşlerin yumuşamış ve çürümüş kemiklerini eline aldı ve Peygamber'e (s.a.a) dönerek şöyle dedi: "Acaba senin Allah'ın bu kemikleri diriltecek mi?" O sırada şöyle vahiy geldi:

قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ

De ki: "Onları evvelden yaratan Allah, diriltecektir."^{ss}

Bu iki kardeş, Bedir Savaşı'nda öldürüldüler.

5- Ebu'l-Hakem b. Hişam: İslâm'a olan yersiz inat ve taassubundan dolayı; Müslümanlar ona Ebu Cehil diye hitap ederdi. O da Bedir Savaşı'nda öldürüldü.

6- As b. Vail: O, Allah Resulü'nü ebter (soyu kesik) olarak adlandıran Amr b. As'ın babasıdır.

7- Ukbe b. Ebu Muayt: O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) en büyük düşmanlarından, bir an bile ona ve Müslümanlara eziyet etmekten geri kalmadı.^{ss}

Ayrıca, Ebu Süfyan vb. kişilerden oluşan insanlar da vardı ki, tarih yazarları, onların özelliklerini kaydetmişlerdir. Biz konuyu uzatmamak için, onları nakletmiyoruz.

Kureyş Büyüklerinin Tavırlarının Nedenleri

Bu konu, İslâm tarihinin üzerinde durulması gereken önemli konularından biridir; zira insan kendi kendine düşündüğünde, bütün Kureyş Muhammed'i (s.a.a) dürüst ve emin bildiği ve o ana kadar ondan en ufak bir yanlış görmediği, kalplere hayat veren fasih ve beliğ beyanını işittikleri,

ss- el-Kâmil Tarihi, 2/47-51; Ayrıca bk. Usdu'l-Gâbe, el-İsabe, İstiab vs. kaynaklar.

tabiat kanunlarını aşan harikulâde bazı eylemlerini gördükleri hâlde, neden bu derecede ona karşı koydular?

Bu baş kaldırışın sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

1- Hz. Peygamber'i (s.a.a) Kıskanmaları

Bazıları kıskançlık ve haset yüzünden onu kabul etmiyorlardı. Kendileri bu ilâhî makamın sahibi olmak istiyorlardı.

Müfessirler, "**Neden bu Kur'ân, Mekke'nin büyük bir adamına ve tairesine nazil olmadı?**"^{ss} ayetinin nüzul sebebini şöyle naklediyorlar:

Velid İbn Muğire, Hz. Peygamber (s.a.a) ile görüştüğünde, "Ben nübüvvet makamına senden daha lâyük biriyim; zira yaş, servet ve evlât bakımından senden daha üstünüm."^{ss} dedi.

Ümeyye b. Ebu Salt, İslâm'dan önce, gelecek peygamber hakkında konuşan ve bir hadde kadar bu büyük makamın kendisine verileceğini uman biriydi; ama o, ömrünün sonuna kadar Hz. Peygamber'i (s.a.a) kabul etmedi ve halkı ona karşı ayaklandırdı.

Ahnes, Hz. Peygamber'in (s.a.a) düşmanlarından biriydi. Ebu Cehil'e,

ss- Zuhurf Suresi, 32. "وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ هَذَا الْقُرْآنُ عَلَى رَجُلٍ مِّنَ الْقَرِيبِينَ عَظِيمٍ"

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/361

"Muhammed (s.a.a) hakkındaki ne diyorsun?" diye sordu. O da şöyle cevap verdi: "Biz Abdumenafoğulları'yla şeref ve büyüklük yarışına girdik ve onlarla rekabet ettik. Bazı durumlarda onlarla eşit olabildik. Şimdi de onlarla eşit olmamıza rağmen diyorlar ki; bizim kabilemizden bir adama vahiy nazil oluyor. Tanrıya andolsun ki, asla ona iman etmeyeceğiz."

Bu örnekler, Kureyş büyüklerinin kıskançlık ve rekabetçi davranışlarını açığa çıkarmaktadır. Yine tarih sayfalarında başka örnekleri de vardır, ancak biz bu kadarıyla yetiniyoruz.

2- Kıyamet Günü Korkusu

Bu etken Kureyş'in İslâm'dan kaçmasında, diğer etkenlerin hepsinden daha etkiliydi; zira onlar ayyaş, sorumsuz ve eğlence düşkünü insanlardı. Bu şahıslar yıllarca sınırsız özgürlüğe sahiptiler. Muhammed'in (s.a.a) davetini, kendi geleneksel adetlerine ters buluyorlardı. Onların nefislerine hoş gelen bu adetlerini terk etmeleri çok güçtü.

3- Ahiret Azabı Korkusu

Azap ayetlerini duymak eğlenceye fazlasıyla düşkün, her şeyden habersiz ve zalim insanları korkutur. Bu onlar için de geçerli idi. Onların kalbine şiddetli bir korku düşürüyor ve ıstırap veriyordu. Hz. Peygamber (s.a.a)

gönüllere taht Kur'ân sesiyle ahiretle ilgili ayetleri, Kureyş'in umumî toplantılarında okuduğunda, öylesine bir etki ve hareket yaratıyordu ki, onların içkili şenlikleri darmadağın oluyordu. Başlarına gelebilecek her türlü rahatsız edici olaydan kendini uzak tutmak isteyen, gelirini fal okları ile kazanan, kur'a çeken, taşlarla fal bakan ve kuşların gidiş gelişlerine göre olayları yorumlayan bir Arap, kesinlikle Muhammed'in (s.a.a) kendisinden haber verdiği azap konusunda güvende olduğunu hissetmedikçe sakin oturamazdı. Bu bakımdan onun bu uyarı ve korkutmalarını dinlememek için onunla mübareze ederlerdi. Şimdi her şeyden habersiz ve eğlence düşkünü olan Kureyş'in fikrine ıstırap veren ayetleri getiriyoruz:

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاحَّةُ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَ أُمِّهِ وَ أَبِيهِ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُعْنِيهِ

Fakat kulakları patlatırcasına o gürleme geldiği zaman, kişi o gün kendi kardeşinden kaçır; annesinden ve babasından, eşinden ve çocuklarından, o gün onlardan her birisinin kendine yetecek bir işi vardır.^{ss}

Onlar Kâbe'nin etrafında kadehlerini yudumlarken, bir anda şu nida kullarına ulaştı:

كُلَّمَا نَضَجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا لِيَتَذُوقُوا الْعَذَابَ

Derileri yanıp döküldükçe, azabı tatmaları için onları başka derilerle değiştireceğiz.^{ss}

Öyle perişan ve mustarip oluyorlardı ki, farkında bile olmadan kadehlerini bırakıyorlardı, korku ve vahşet onlara hâkim oluyordu.

4- Müşrik Arap Toplumundan Korkmaları

Haris İbn Nevfel b. Abdumenaş, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna çıktı ve şöyle arz etti: "Biz biliyoruz ki senin uyarın doğru ve yerindedir. Yalnız, biz iman edersek, müşrik Araplar bizleri vatanımızdan çıkarırlar." İşte böyle düşünenlerin cevabında şu ayet nazil oldu:

وَقَالُوا إِن نَّتَّبِعِ الْهُدَىٰ مَعَكَ تَتَخَفَتُنَا مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُجَبَىٰ إِلَيْهِ
مَمَرَاتٌ كُلُّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا

Onlar, "Eğer seninle birlikte hidayete uyacak olursak, yerimizden (yurdumuzdan ve konumumuzdan) mahrum oluruz." dediler. Oysa biz onları kendi katımızdan bir rızık olarak her şeyin ürününün akatarılıp toplandığı, güvenli bir haremde yerleşik kılmadık mı? Fakat onların çoğu bilmiyorlar.^{ss}

ss- Nisâ Suresi, 56

ss- Kasas Suresi, 57

12. Bölüm

İLK HİCRET

Bir grup Müslümanın Habeş topraklarına hicret etmesi, sahip oldukları iman ve halis niyetin açık bir belirtisidir. Bunlar Kureyş'in kötülüklerinden ve eziyetlerinden kurtulmak, ayrıca bir ortam oluşturup huzur içinde dinî vecibeleri yerine getirmek amacıyla, Mekke topraklarını terk etmeyi, iş ve ticareti bırakmayı, evlâttan ve akrabalardan ayrılmayı ve birçok fedakârlıkları göze alarak hicrete karar verdiler; ama nereye gidecekleri ve ne yapacakları da belli değildi; zira yarımadanın baştanbaşa putperestlik ile kaplı olduğunu görüyorlardı. Hiçbir noktada İslâm'ın emirlerini yerine getiremez ve tevhit nidasını duyuramazlardı. Kendi aralarında, bu konuyu Hz. Peygamber (s.a.a) ile istişare etmenin daha uygun olacağını düşündüler. Çünkü Hz. Peygamber'in (s.a.a) dini, "Allah'ın arzı geniştir. Kendinize öyle bir yer seçin ki, orada Allah'a ibadet etme imkânına sahip olun."^{ss} esası üzerine kuruludur.

ss- Ankebut Suresi, 56. إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِنِّي أَفْعَبُكُمْ

O, Müslümanların içler acısı durumunu iyice biliyordu. Gerçi kendisi, Haşimoğulları'nın himayesi altındaydı ve Beni Haşim'in gençleri onu her türlü kötülükten koruyorlardı; ama onun yârenleri arasında, cariyeye, köle, kimsesiz özgür ve kimsesiz düşkün kimseler de oldukça fazlaydı. Kureyş'e gelince, bir an dahi onlara eziyet etmekten kaçınmıyordu. Kabileler arası savaşın çıkmasını önlemek için, her kabilenin önde gelenleri ve zalimleri, kendi kabilelerinden Müslüman olan herkese işkence ederlerdi ki, daha önce bu işkencelerden örnekler sunulmuştu. Bu sebepler üzerine, ashabı hicret hakkında görevlerinin ne olduğunu sorduklarında, onlara şöyle cevap verdi:

Eğer Habeş topraklarına hicret ederseniz bu sizin faydanıza olacaktır; zira orada güçlü ve adaletli bir hükümdarın varlığından dolayı, kimseye zulüm edilmez. O topraklar, dürüstlük ve temizlik toprağıdır ve sizler o topraklarda Allah'tan size bir yardım ulaşınca dek yaşayabilirsiniz.^{ss}

Evet, temiz bir toplumun idaresi, liyakatli ve adaletli bir şahsın elinde olursa, işte orası cennetin en yüce makamlarından birinin dünya hayatındaki timsalidir. Hz. Peygamber'in yârenlerinin tek arzusu da, emniyetli ve güvenilir bir beldede, şer'i vazifelerini yerine getirebilmektir.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu güzel konuşması, öyle bir etki yaratmıştı ki, çok geçmeden yol hazırlığını yapmış olan kimseler, yolculuk eşyalarını yüklendiler. Yabancıların (müşrikler) haberi olmaksızın, gece yarısı kimi yaya, kimi binekli olarak Cidde'nin yoluna koyuldular. Sayıları toplam on veya on beşi geçmeyen bu grubun dördünü Müslüman kadınlar oluşturuyordu.^{ss}

Şimdi Hz. Peygamber'in (s.a.a), hicret yeri olarak neden başka yeri önermemesi üzerinde durmak gerekir. Arabistan'ın ve diğer yerlerin durumu incelendiğinde, neden Habeş'in hicret yeri olarak seçildiği anlaşılmaktadır; zira genelini müşriklerin oluşturduğu Arap beldelerine hicret etmek oldukça tehlikeliydi. Müşrikler Kureyş'in hoşuna gitsin diye veya atalarının dinine olan bağlılıklarından dolayı, Müslümanları kabul etmekten kaçınırlardı. Arabistan'da Yahudi ve Hıristiyanların yaşadıkları yerler de hicret için uygun değildi. Onlar zaten kendi manevî nüfuzları üzerinde birbirleriyle keşmekeş ve savaş hâlindeydiler. Üçüncü bir rakibe yer de yoktu, kaldı ki, bu iki güruh, Arapların neslini hakir ve aşağı görüyordu.

Yemen, İran şahının kontrolündeydi, İran hükümeti, Müslümanların

Yemen'de ikamet etmesine razı olmazdı; hatta Hz. Peygamber'in (s.a.a) mektubu Hüsrev Perviz'in eline geçtiğinde, o hemen Yemen hükümdarına, yeni çıkmış Peygamber'i (s.a.a) tutuklaması ve İran'a göndermesi için emir verdi.

Hirre de Yemen gibi, İran hükümetinin kontrolü altındaydı. Şam Mekke'den uzaktı, Yemen ve Şam Kureyş'in ticaret pazarıydı ve Kureyş bu yerlerin halkıyla yakın ilişkiler içindeydiler. Eğer Müslümanlar oralara sığınsaydı, mutlaka Kureyş'in bir ricasıyla onları o topraklardan çıkarırlardı. Zaten Habeş sultanından da böyle bir ricada bulunmuşlardı ama o, onların bu isteklerini reddetmişti.

Onların, o zaman diliminde, çocuklarla ve kadınlarla yapmış oldukları bu deniz yolculuğu büyük zorluklarla dolu bir yolculuktu. İşte bu yolculuk ve yaşamlarının her türlü meziyetinden feragatleri ve her şeyden vazgeçmeleri, onların temiz iman ve ihlâslarından bir örnekti.

Cidde, bu gün olduğu gibi ticaret pazarlarının kesişim noktasıydı ve tesadüfen, iki ticaret gemisi Habeş'e hareket üzere hazırды. Müslümanlar, Kureyş tarafından takip edilirler korkusuyla, yolculuk için hazır olduklarını bildirdiler ve yarım dinar ödeyerek alelâcele gemiye bindiler.

Müslümanlardan bir grubun yapmış olduğu bu yolculuk, Mekke büyüklerinin kulağına ulaşmıştı. Hemen bir grubu, onları Mekke'ye geri getirmeleri için görevlendirdiler; ama onlar geminin Cidde sahillerinden ayrılmasından sonra oraya varmışlardı. Bu grubun hicreti, bi'setin beşinci yılında, recep ayında gerçekleşmiştir.

Sadece din ve imanını koruyabilmek için, yabancı topraklara göç eden bu topluluğu takip etmek, Kureyş'in zorbalığını gösteren bir örnektir. Muhacirler, mallarından, evlâtlarından, evlerinden ve ticarî hayatlarından vazgeçtikleri hâlde, Mekke büyükleri onlardan vazgeçmiyordu. Evet, Daru'n-Nedve reisleri, bir takım ip uçlardan hareketle bu yolculuğun sırrını çözmüşler, daha sonra açıklayacağımız birtakım konulara değiniyorlardı.

Bu küçük topluluk, tek bir kabile mensubu değillerdi. On kişiden her biri ayrı kabileye mensuptu. Bu hicretin ardından başlarını Cafer İbn Ebu Talib'in çektiği, diğer bir grubun hicreti de söz konusuydu. İkinci hicret tam bir özgürlük içerisinde gerçekleşmişti. Bu yüzden Müslümanlardan bazıları eşlerini ve çocuklarını da yanlarında götürebilmişlerdi. Müslümanların Habeş'teki sayıları seksen üç kişiye ulaşmıştı. Birlikte götürdükleri ve orada doğan çocukları da sayarsak sayıları bu rakamı aşar.

Muhacir Müslümanlar, Habeş'i Hz. Peygamber'in (s.a.a) de anlattığı gibi, yapılanmış, huzurlu ve özgür bir yer olarak buldular. Daha sonraları Hz. Peygamber'in (s.a.a) eşi olma iftiharına erişecek Ebu Seleme'nin eşi Ümmü Seleme, Habeş ile ilgili şöyle diyor:

Habeş ülkesinde ikamet ettiğimizde, en iyi haminin himayesi altındaydık. Kimseden bir eziyet görmedik ve kötü söz işitmedik.

İbn Esir şöyle yazıyor:

Bu grubun hicreti, bis'etin beşinci yılı recep ayında gerçekleşmişti, hepsi şaban ve ramazan ayını orada geçirmişti. Onlara Kureyş'in Müslümanlarla artık uğraşmadığı haberi ulaşınca, şevval ayında Mekke'ye geri döndüler; ama vardıklarında durumun ulaşan haberin tam tersi olduğunu gördüler. Bu yüzden de, ikinci defa Habeş'in yolunu tuttular.^{ss}

Kureyş, Habeş Sarayına Temsilci Gönderiyor

Müslümanların rahat ve özgür oldukları haberi Mekke büyüklerine ulaştığında, kalplerindeki nefret ateşi tutuştu. Müslümanların orada etkili oluşları onları dehşete düşürdü; zira Habeş toprakları Müslümanlar için güçlü bir merkez hâline gelmişti. Aslında onların en büyük korkusu Müslümanların, Habeş hükümdarı Necaşi'nin sarayına nüfuz edebilmeleri,

hükümdarın Müslüman olmasını sağlayıp daha sonra onun güçlü ordusuyla putperestlik hükümetini yarımadadan kaldırabilir olmalarıydı.

Daru'n-Nedve'nin başları,^{ss} bir kez daha toplandılar; Habeş sarayına temsilci göndermeyi, Şahın ve vezirlerinin ilgisini kazanmak amacıyla münasip hediyeler hazırlamayı kararlaştırdılar. Böylece, şahın gönlünde kendilerine bir yer açabilir sonra muhacir Müslümanları cahillik ve şeriat uydurmakla suçlayabilirlerdi. Plânları bir an önce uygulansın ve iyi bir sonuca ulaşsın diye, kendi aralarından en tecrübeli, hileci ve zeki (ki sonraları onlardan birisi siyaset meydanlarının kurdu olacak) iki kişiyi seçtiler. Kur'a, Amr b. As ve Abdullah b. Rabia'nın adına çıktı. Daru'n-Nedve'nin reisi onlara; Habeş kralıyla görüşmeden önce, vezirlerin hediyelerini takdim etmelerini, onlarla konuşmalarını ve şah ile görüştüklerinde onların sözlerini tasdik etsinler diye vezirlerin ilgi ve alâkalarını kazanmalarını emretti. Adı geçen bu şahıslar, gereken emirleri aldıktan sonra Habeşistan yolunu tuttular.

Habeş'in vezirleri Kureyş temsilcilerini karşıladılar. Temsilciler, onlara

ss- Kureyş'in kendi sorunlarını halletmek için toplantı yaptıkları Kâbe'nin yakınında bir yer.

özel hediyelerini sunduktan sonra şöyle dediler:

Bizim gençlerimizden bir grup atalarının ayinini bırakıp, bizim ve sizin dininize aykırı olan bir dini seçtiler ve şimdi de sizin ülkenizde yaşamaktadırlar. Kureyş'in şerefli büyükleri, Habeş padişahı huzurlarından ciddi olarak onların bir an önce çıkarılmaları ve atılmaları emrini vermelerini arz ederler. Aynı zamanda sizden ricamız, sultanın huzuruna vardığımızda, siz vezirler heyetinin bizleri onaylamasıdır. Biz onların ayıplarını daha iyi bildiğimizden bu konuda onlarla konuşulmaması ve memleket reisinin onlarla görüşmemesi çok daha uygun olacaktır!

Kralın etrafını almış olan hırslı ve kısa görüşlü kimseler, yardım sözü verdiler. Ertesi gün Habeş kralının huzuruna çıktılar. Saygılarını ifade ettikten ve hediyeleri takdim ettikten sonra, Kureyş'in mesajını aşağıda açıkladığı şekilde beyan ettiler:

Habeş'in saygıdeğer kralı! Bizim henüz gelişme çağında ve düşüncesiz gençlerimizden bir grup, atalarının ve geçmişlerinin ayinlerini bırakmış, ne Habeş ülkesinin resmi dini ile ve ne de kendi atalarının dini ile uyuşmayan, başka bir dini yaymaya başlamışlardır. Son zamanlarda bu grup bu ülkeye sığınmış bulunmakta ve ülkedeki özgürlüğü suiistimal etmekte. Onların kavimlerinin büyükleri, huzurlarınızdan, onların ülkelerine geri dönmeleri için çıkış hükmünü vermenizi rica ederler.

Kureyş temsilcilerinin konuşmaları bitince, kralın tahtının yanında yer alan

vezirlerin sesi yükseldi. Hepsi birlikte, Kureyş temsilcilerini desteklemek amacıyla ayağa kalktılar ve onların söylediklerini tasdik ettiler; ama bilgili ve âdil Habeş kralı, tahtı etrafında oturanlara karşı çıkararak şunları söyledi:

Böyle bir şey kesinlikle olamaz. Ben ülkeme ve topraklarıma sığınmış olan bu grubu, bir araştırma yapmaksızın bu iki kişiye teslim edemem. Söz konusu insanların durumu hakkında bir araştırma yapılmalıdır, tam bir araştırmadan sonra, eğer bu iki temsilcinin söyledikleri doğru olursa, ben de onları kendi ülkelerine geri gönderirim, temsilcilerin onlar hakkında söyledikleri doğru çıkmazsa, asla onları himaye etmekten vazgeçmem ve onlara öncekinden daha çok yardımcı olurum.

Sonra sarayın özel memuru, Müslüman muhacirlerin yanına gitti, en ufak bir bilgi vermeksizin onları saraya götürdü. Cafer İbn Ebu Talib topluluğun konuşmacısı olarak tanıtıldı. Müslümanlardan bazıları, böyle bir konuda cemiyetin konuşmacısı Nasranî Habeş şahı ile acaba nasıl konuşacak diye endişelenmeye başlamışlardı. Her türlü endişeyi ortadan kaldırmak için, Cafer b. Ebu Talib dedi ki: "Ben önderim olan Peygamberimden duyduklarımı ne eksik, ne de fazla, aynen anlatacağım."

Habeş kralı Cafer'e, "Neden atalarınızın dinini bırakıp ne bizim dinimizle, ne de atalarınızın diniyle mutabık olmayan yeni bir dini seçtiniz?" diye

sordu. Cafer b. Ebu Talib şöyle cevap verdi:

Biz, bilgisiz ve putperest bir topluluk idik. Murdardan kaçınmaz, her zaman kötü işler etrafında dolanırdık. Komşunun bizim gözümüzde bir ihtiramı yoktu, zayıf ve düşkün olanımız, zalim ve güçlüye mahkûmdu. Kendi akrabalarımızla savaşa kalkıştırdık. Bu tarzda yaşamaya devam ederken, aramızdan, dürüstlük, temizlik ve parlak bir geçmişi olan biri çıktı ve Allah'ın emri üzere bizi tevhide ve İslâm dinine davet etti. Putlara tapınmayı aşığıladı. Emaneti yerine ulaştırmamızı, her türlü kötülükten kaçınmamızı, akrabalarımızla, komşularımızla iyi geçinmemizi, kan dökmemeyi, gayri meşru ilişkilerde bulunmamamızı, yalan yere şahitlik etmememizi, yetimin malına ihanette bulunmamamızı ve kadınları kötü işlerde bulunmakla suçlamamamızı emretti.

Yine bize, namaz kılmamızı, oruç tutmamızı ve servetimizin zekât ve humsunu ödememizi emretti. Bizler ona iman ettik, bir olan Allah'ı övmek ve O'na tapınmak uğruna harekete geçtik. Bize haram kıldığı şeyleri biz de haram saydık, onun helâl kıldıklarını helâl bildik; ama Kureyş bu durumda bize karşı ayaklanmıştı, dinimizden dönmemiz, tekrar taş toprağına tapmamız ve kötülük ve çirkinliklere geri dönmemiz için, gece gündüz bize işkence ediyordu. Biz de gücümüz bitinceye kadar uzun bir süre onların bu yaptıklarına karşı dayandık. Dinimizi koruyabilmek için, malımızdan hayatımızdan vazgeçip, Habeş topraklarına sığındık. Habeş kralının adalet çağırısı bizleri kendine doğru çekti ve hâlâ onun adaletine

büsbütün güveniyoruz.^{ss}

Cafer'in gönüllere hitap eden sözleri ve tatlı beyanı, öylesine etkileyici olmuştu ki, hükümdar yaşlı gözlerle ondan, peygamberinin semavî kitabından bir miktar okumasını istedi. Cafer, Meryem Suresi'nin başından birkaç ayet okudu ve surenin ayetlerini okumaya devam etti. İslâm'ın Hz. Meryem'in iffeti ve İsa'nın (a.s) konumu hakkındaki görüşlerini açıkladı. Surenin ayetleri sona ermemişti ki, Kralın ve papazların ağlama sesleri yükseldi. Onların gözyaşları sakallarını ve önlerinde açık olan kitaplarını ıslatmıştı! Bir müddet sonra, meclisi büyük bir sessizlik kapladı. Mırıldanmalar bitti ve kral konuşmaya başladı:

Bunların peygamberinin söyledikleri ve İsa'nın getirdikleri aynı nur çeşmesinden kaynaklanmaktadır. Gidiniz! Ben bunları asla size teslim etmeyeceğim.

Bu toplantı, vezirlerin ve Kureyş temsilcilerinin umduğu gibi olmadı. Tam tersine onların zararına tamamlandı, artık bütün ümitleri suya düşmüştü. Siyasetçi ve tilki gibi hile bilen Amr b. As, gece arkadaşı Abdullah b. Rabia ile konuştu ve ona şöyle dedi: Biz yarın başka bir yolu denemeliyiz, belki

<https://t.me/caferilikcom>

www.caferilik.com

de bu yol muhacirlerin canına mal olabilir. Ben yarın Habeş hükümdarına, bu muhacirlerin reisi Hz. İsa (a.s) hakkında kesinlikle Nasranîlerin dini esaslarıyla uyuşmayan özel bir inanca sahip olduklarını söyleyeceğim. Abdullah onu bu işten alıkoymaya çalışıp; bu kişiler arasında akrabalarımız var, dediyse de onu vazgeçiremedi. Ertesi gün bir kez daha bütün vezirlerle birlikte kralın huzuruna çıktılar. Bu sefer Habeş ülkesinin resmi dinini koruyor ve himaye ediyormuş gibi görünüp, Müslümanların Hz. Mesih hakkında ileri geri söz söylediklerini ve uygunsuz akidelerinin olduğunu açıkladılar ve dediler ki; bu güruhun Hz. İsa hakkında özel bir görüşü vardır ki, kesinlikle Hıristiyanlık âleminin usul ve akidesiyle uyuşmamaktadır. Böyle kimselerin burada bulunmaları, sizin resmi dininiz açısından tehlikelidir ve siz bunu onlara sorabilirsiniz.

Habeş'in zeki kralı, yine olayı araştırma yoluyla halletmeye çalıştı. Muhacirler heyetini huzuruna getirmelerini emretti. Müslümanlar, kendi kendilerini tekrar huzura çağırılma sebeplerinin ne olabileceğini düşündüler. Güya onlara ilham olan, çağırılma sebeplerinin, Müslümanların Hıristiyanların önderi hakkındaki inanç ve akidelerinin sorulabileceğiydi. Bu sefer yine, Cafer cemiyetin konuşmacısı olarak tanıtıldı. O daha önce

doŖtlarına, Peygamber'den (s.a.a) bu konuda ne duyduysa onu anlatacağına dair söz vermiŖti.

NecaŖi, muhacirlerin temsilcisine dönerek Ŗyle dedi: "Mesih hakkındaki inanç ve akideniz nedir?" O, Hz. Mesih hakkındaki akidemiz, Peygamberimiz (s.a.a) bize ne ğrettiyse odur, dedi ve Ŗunları ekledi:

O, Allah'ın kulu ve elçisiydi, Allah tarafından Hz. Meryem'e verilmiŖ olan bir ruh ve ilâhî bir kelimeydi.

HabeŖ kralı, Cafer'in söylediklerine çok sevindi ve Ŗyle dedi:

Allah'a andolsun ki, İsa (a.s) için, bundan daha üstün bir makam olmazdı.

Ancak yoldan ıkmıŖ vezirler ve etrafındakiler kralın dediklerini beğenmediler, ancak kral buna rağmen, Müslümanların inançlarını vd ve onlara tam bir özgürlük tanıdı. KureyŖ'in hediyelerini onların gözü önünde yere dökerek, "Allah bu gücü bana verdiğinde rŖvet almamıŖtı, bana da bu yolla rızık elde etmek yakıŖmaz." dedi!^{ss}

HabeŖistan'dan DnŖ

Daha önce de açıkladığımız üzere; HabeŖ'e hicret eden muhacirlerin ilk

ss- Sire-i İbn HiŖam, 1/338; Emtau'l-Esma, 21.s.

grubu, Kureyş'in iman getirdiğine, İslâm'ı kabul ettiğine dair asılsız yalanlar sayesinde Habeş topraklarını bırakıp, Hicaz'a dönmüşlerdi; ama şehre girerken, haberin yalan olduğunu ve Kureyş'in Müslümanlara eziyetlerini sürdürdüklerini anladılar. Onların çoğu Habeş'e geri döndü ve azınlık bir grup da gizlice veya Kureyş büyüklerinden birinin himayesi altında Mekke'ye girdi.

Osman İbn Mez'un, Muğire'nin himayesi altında Mekke'ye girmişti^{ss} ve düşmanın şerrinden emindi; ama diğer Müslümanların Kureyş'in eziyet ve işkencesi altında yaşadıklarını görüyordu. Osman bu durumdan çok rahatsızdı. Velid'den, umumî bir toplantı esnasında bundan sonra artık kendisinin onun himayesinde olmadığını ilân etmesini rica etti. Böylece, diğer Müslümanlar gibi onların gam ve kederlerine ortak olacaktı. Bu yüzden de Velid, Mescidu'l-Haramda, şu andan itibaren Mezun'un oğlu benim himayem altında değildir, dedi. O da yüksek bir sesle onun sözünü onayladı.

Çok geçmeden, Arap hatip ve şairi olan Lebid mescide geldi ve Kureyş büyüklerinin önünde, bilinen kasidesini okumaya başladı.

Lebid dedi ki: "ألا كل شيء ما خلا الله باطل" [Ala kullu şey'in ma halellah batilun] Yani, Allah'tan başka her şey boş ve yalandır." Osman da, "Doğru söyledin." dedi. Lebid ikinci mısrayı okudu: "و كل نعيم لا محالة زائل" [Ve kullu naîmin lâ muhâlete zâilun] Yani, "Hiçbir nimet kalıcı ve payidar değildir."

Osman bu defa ona çıkışarak, "Hata ediyorsun, diğer âlemdeki nimetler kalıcı ve daimidir." dedi. Osman'ın itirazı Lebid'e pahalıya mal oldu. O dedi ki: "Ey Kureyş! Sizin durumunuz mu değişti? Bu da kim? Orda bulunanlardan biri dedi ki: "Bu ahmak adam bizim dinimizi bıraktı ve kendi gibi bir şahsı takip etmektedir. Onun söylediklerini dinleme." Sonra yerinden kalkarak onun yüzüne sert bir tokat attı ve yüzünü morarttı. Velid İbn Muğire, "Osman! Eğer hâlâ benim himayem altında olsaydın kesinlikle böyle bir zarar görmezdin." dedi. O da, "Yüce Allah'ın himayesindeyim." dedi. Velid, yine seni kendi himayeme almaya hazırım dediğinde, Osman asla kabul etmeyeceğini söyledi.^{ss}

Hıristiyanların Araştırma Heyeti Mekke'ye Geliyor

Müslüman muhacirlerin tebliğleri sonucu, Habeş'in Hıristiyan dinî merkezi tarafından, yaklaşık yirmi kişilik bir araştırma heyeti Mekke'ye geldi.

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/371

Hız. Peygamber (s.a.a) ile mescitte görüşerek, ona birtakım sorular sordular. Hız. Peygamber (s.a.a) onların sorularını cevapladı ve onları İslâm dine davet etti. Onlar için Kur'ân'dan birkaç ayet okudu.

Kur'ân ayetleri onları öyle bir etkilemişti ki, ellerinde olmadan gözlerinden yaşlar süzölmeye başlamıştı. Hepsisi de İncil'de okudukları ve geleceği bildirilen peygamberin alâmetlerini onda buldular.

Bu heyetin sıcak ve samimî toplantısı, Ebu Cehil'e pahalıya mal oldu, o sert şekilde çıkışarak şöyle dedi: "Habeş halkı, sizi bir araştırma heyeti unvanıyla Mekke'ye gönderdi. Atalarınızın dininden dönmeniz gerekmiyordu. Yeryüzünde sizden daha ahmak bir halk olabileceğini sanmıyorum."

Onlar, kara bir bulut gibi, hayat ışıkları saçan güneşin önünü almaya çablayan Mekke firavununa barışçıl cümlelerle, "Biz kendi dinimiz üzere, siz de kendi dininiz üzere olunuz; ama biz bir şeyin kendi faydamıza olduğunu teşhis edersek onu bırakmayız." dediler ve tartışmaya son verdiler.^{ss}

Kureyş'inTemsilci Heyeti

Habeş halkının göndermiş olduğu heyet, Kureyş'in uyanmasına sebep

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/382-392; Bu konuyla ilgili olarak Kasas Suresi'nin 52-55. ayetleri nazil olmuştur.

oldu. Onlar da araştırma amacıyla, Haris İbn Nasr, Ukbe b. Ebi Muayt ve birkaç kişiden oluşan bir heyeti, Muhammed'in (s.a.a) risalet ve daveti hakkında Yahudi bilginlerle meşveret etsinler diye, Kureyş'in temsilcisi unvanıyla Yesrib'e (Medine'ye) gönderdiler. Yahudi bilginler gönderilen heyete, Hz. Muhammed'e (s.a.a) aşağıda zikredilen konuları sormalarını önerdiler:

1- Ruhun hakikati nedir?

2- Eski zamanlarda halktan saklanan gençlerin (Ashab-ı Kehf) başlarından geçenler nelerdi?

3- Dünyanın doğu ve batısını gezen adamın (Zülkarneyn) hayatı hakkında bilgi.

Muhammed (s.a.a) bu soruların cevabını bilirse, onun Allah'ın seçtiği peygamber olduğunu bilin; cevap veremezse, o bir yalancıdır ve bir an önce ortadan kaldırılması gerekir.

Temsilciler büyük bir sevinçle Mekke'ye döndüler, üç soruyu Kureyş'e sundular. Onlar, Peygamber'i (s.a.a) de davet ettikleri bir toplantı düzen-

lediler. Peygamber, bu üç sorunun cevabı için vahiy beklediğini buyurdu.^{ss}

Semavî vahiy nazil oldu. Onların ruh ile ilgili sorularının cevabı, İsrâ Suresi'nin seksen beşinci ayetindedir. Diğer iki sorunun cevabı ise, Kehf Suresi'nin 9-27. ayetleriyle 83-97. ayetlerinde açıklanmıştır. Peygamber'in bu üç soruya vermiş olduğu cevabın ayrıntılarına tefsir kitaplarında yer verilmiştir.

Burada şunu hatırlatmadan edemeyeceğiz. İlk soru insan ruhuyla alakalı değildir. Soruyu önerenlerin Yahudiler olduğunu ve onların Ruhul-Emin'i sevmediklerini dikkate alarak ruh'tan Cebrail-i Emin'i kastettiklerini anlıyoruz.

13. Bölüm

ESKİMİŞ HİLELER

Kureyş'in önde gelenleri, tevhid dini ile savaşmak için, kendi saflarını güçlendirmişlerdi. İşe başlarken, Peygamber'i (s.a.a) mal ve makam vadiyle hedefinden caydırmak istemişlerdi; ama bir sonuca varamamışlardı.

Daha sonra etrafındakileri ve yârenlerini tehdit etme yolunu denemişler, bir an bile ona ve yârenlerine eziyet etmekten kaçınmamışlardı. Yalnız, onun direnişi, kararlılığı ve ihlâslı yârenleri, bu cephede de onu zafere ulaştırmıştı; ama Kureyş önderlerinin, tevhid ağacını kökünden baltalamak için düzenledikleri plânlar devam etmekteydi; bu defa daha keskin bir hileye ve çözüme başvurmayı denemek istiyorlardı.

Geliştirdikleri bu yeni çözüm, Muhammed'in (s.a.a) aleyhinde yapılacak propaganda idi. Uygulanan baskı ve hukukî haklardan yoksun bırakmak, Mekke'de yaşayan bazı insanların İslâm dinine yönelmesini engellemişti; lâkin haram aylarda Mekke'ye gelen ve sakin bir ortamda Hz. Peygamber

(s.a.a) ile görüşen Kâbe ziyaretçileri, ondan etkileniyordu. Onun dinine iman etmeseler bile, en azından kendi dinlerinde (putperestlikte) şüpheye düşüyorlardı. Vatanlarına döndüklerinde Hz. Peygamber'in (s.a.a) mesajının hamili oluyor, yeni peygamberin zuhurundan haber veriyorlardı.

Bu vesileyle Hz. Peygamber'in (s.a.a) adı ve getirdiği dini, tüm Arabistan'a ulaşıyordu. Bu da putperestler için büyük bir yıkım, tevhid dininin yayılması yolunda da büyük bir etken sayılıyordu.

İşte bu yüzden Kureyş büyükleri, yeni dinin yayılmasını önlemek ve Arap toplumunun onunla ilişkisini tamamen koparmak amacıyla keskin ve tahrip gücü fazla olan başka bir programa başladılar.

Çirkin Yakıştırmalar

Düşman, halkı yoldan saptırmak için çalışmalarını sürdürüyordu. Amacı, birtakım iftiralarla, yalanlamalarla ve asılsız uydurmalarla o hazretin hürmetini ortadan kaldırmak veya en azından rakibin haysiyetini zedelemektir. Bilgili düşman, rakibine birtakım yakıştırmalarda bulunarak, en azından belli bir kesimi inandırmaya veya denilenlerin yalan mı, doğru mu olduğu hakkında tereddüde düşürmeye çalışıyordu. Bunu yaparken inandırıcı olmayacak, karşı tarafın durumuyla uzaktan yakından alakası olmayan iftira-

lar uydurmuyorlardı, aksi takdirde amaçlarına varamazlardı.

İslâm tarihinin sayfalarına bir göz attığımızda, Kureyş'in inanılmayacak ölçüde duyduğu kin ve nefrete; ne pahasına olursa olsun, yeni kurulmuş İslâm düzenini ve o hazretin toplumsal konumunu hedef almasına rağmen tasarladıkları bu yeni yöntemden iyice yararlanamadılar. Şaşırıp kalmışlardı, ne desinler, onu ne ile suçlasınlar. Malî konuda mı suçlama da bulunsunlar, oysa şu anda onlardan bazılarının serveti emanet olarak onun evindedir. Ayrıca kırk yıllık şerefli yaşamı, onun herkes tarafından emin bilinmesini sağlamıştı. Bu, inandırıcı olmazdı.

Yoksa onu şehvet düşkünü olmakla mı itham etsinler? Oysa o, gençliğini yaşı kendinden büyük olan bir hanımla geçirmiştir, Kureyş'in onun aleyhine toplantı yaptıkları anda bile aynı hanımla yaşamını sürdürüyordu. En azından halkın yüzde bir de olsa ihtimal vereceği, inandırıcılığı olacak ne söyleyebilirlerdi? Daru'n-Nedve başkanları, bu konuyu Kureyş ileri gelenlerinden birine sunma ve onun görüşünü uygulama kararı aldılar. Meclis toplandı. Velid, Kureyş'e dönerek dedi ki: "Hac günleri yaklaştı, bu şehir farzlarını eda etmek ve hac merasimini yerine getirmek amacıyla gelen ziyaretçilerin akınına uğrayacaktır. Muhammed de hac mevsimindeki

serbestliği fırsat bilerek, kendi dinini tebliğ edecektir. Kureyş büyükleri, o ve yeni dini hakkındaki görüşlerini bildirir ve görüş birliği sağlanırsa iyi olur; zira onların kendi aralarındaki ihtilâfları, sözlerinin etkisiz kalmasına neden olacaktır."

Arap hekimi derin bir düşünceye daldı ve ne diyelim dedi. Birisi, "Onun kâhin olduğunu söyleyelim." dedi. O, bunu kabul etmedi ve, "Muhammed'in sözleri, kâhinlerin sözlerine benzemiyor."^{ss} dedi. Başka birisi, onun deli olduğunu söyleyelim diye öneride bulundu. Bu görüş de Velid tarafından reddedildi. O bu öneri hakkında, "Onda kesinlikle delilik alâmetleri görülüyor." dedi. Uzunca konuşmalardan sonra, hep birlikte onun bir büyücü olduğunu söylemeye karar verdiler; zira onun büyüleyici bir beyanı vardı. Bu da okuduğu Kur'ân'ıyla, Mekkelilerin dillere destan olan birlik ve beraberliklerini bozmuş ve onların arasını açmış olmasının bir göstergesidir.^{ss}

Müfessirler, Müddessir Suresi'nin tefsirinde bu konuyu farklı şekilde

ss- Kâhin: Cinlerle irtibatlı olduğunu ve onların dilinden konuştuğunu iddia eden kimselere diyorlardı. Bu gruba mensup kimseler çoğunlukla şiir diliyle konuşur ve garip sözler söylerlerdi.

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/270

nakletmişler ve şöyle demişlerdir: "Velid, Peygamber'den (s.a.a) Fussilet Suresi'nin birkaç ayetini duyduğunda, oldukça etkilenmiş ve tüyleri diken diken olmuştu. O evinin yolunu tutmuş, ondan sonra da evden dışarı çıkmamıştı. Kureyş, Velid Muhammed'in (s.a.a) dinine yönelmiştir, diyerek alay ediyordu. Onlar hep birlikte Velid'in evine doğru ilerlediler ve ona Muhammed'in Kur'ân'ının hakikatinin ne olduğunu sordular. Orada bulunanlardan her biri yukarıda zikredilen konuları önerdiklerinde o hep reddediyordu. Sonunda, onların arasında ayrılığa sebep olduğundan dolayı onun büyücü ve büyüleyici bir beyanı olduğu görüşüne oy verdi.

Müfessirler, aşağıda zikredilen ayetlerin onun hakkında nazil olduğu görüşündedirler:

دَرْبِي وَ مَنْ خَلَقْتُ وَجِيداً وَ جَعَلْتُ لَهُ مَالاً مَمْدُوداً وَ بَيْنَ شُهُوداً وَ مَهْدَتْ لَهُ تَمَهِيداً
 ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيداً سَأَرْهِفُهُ صَعُوداً إِنَّهُ فَكَّرَ وَ قَدَّرَ فَقَتَلَ كَيْفَ
 قَدَّرَ ثُمَّ قَتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ ثُمَّ نَظَرَ ثُمَّ عَبَسَ وَ بَسَرَ ثُمَّ أَدْبَرَ وَ اسْتَكْبَرَ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ
 يُؤْتَى إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ...

Benimle şu adamı yalnız bırak ki, ben onu tek olarak yarattım, ona uzun boylu mal verdim, göz önünde oğullar (verdim), kendisine bir döşeyiş döşedim. (servet, evlât ve çeşitli nimetler verdim). Hâlâ daha da artırmama göz dikiyor. Hayır, çünkü o, bizim ayetlerimize karşı bir inatçı kesildi. Onu dimdik bir yokuşa sardıracağım; zira o, düşündü, ölçtü biçti; kahrolası nasıl da ölçtü biçti; yine kahrolası nasıl

ölçtü biçti; sonra baktı, sonra surat astı, kaşlarını çattı, sonra da arkasını döndü, büyüklük tasladı. "Bu, dedi, rivayet edilip öğretilen bir büyüden başka bir şey değildir. Bu, sadece bir insan sözüdür..."

Müddessir Suresi'nin ellinci ayetine kadar olan ayetler bu konuyla ilgilidir.^{ss}

Delilik Nispeti Vermede Diretmek

Tarihe göre Hz. Peygamber'in (s.a.a) gençliğinin başından beri halk arasında doğruluğu ve dürüstlüğü ile tanınmış olduğu bilinen bir gerçektir; hatta o hazretin düşmanları bile, onun üstün ahlâkı karşısında ister istemez boyun eğiyorlardı. Onun tüm halk tarafından en bilinen sıfatlarından biri de dürüst, doğru sözlü ve emin oluşuydu. Müşrikler, onun umumî davetinden on yıl sonrasında bile, kendilerine ait değerli eşyalarını ona emanet ederlerdi. Onun çağrısı inat eden bu şahıslara çok zor geldiğinden, bütün çaba ve güçlerini ona bazı nispetler verip kafaları karıştırmak ve ondan yüz çevirmek için harcadılar. Onlar, diğer yakıştırmaların, saf ve görüş sahibi olmayan müşriklerin düşüncesinde, fazla etkili olmayacağını biliyorlardı. Bu yüzden, o hazretin davetini yalanlamak amacıyla, davetinin sadece hayalci ve deli olmasından kaynaklandığını, bütün bunların onun züht ve takvasıyla bir alâkası olmadığını söylemek zorunda kaldılar.

Bu nispetin yayılması için renkten renge giren riyakârlıkla çeşitli hilelere başvurdular.

Bu hususta riyakârlık sınırını aşıyorlardı, şöyle ki ona bir nispet verdiklerinde kendilerine iffet süsü takınır, konuyu tereddütlü açıklayarak şöyle derlerdi:

Allah'a karşı yalan yere iftira mı uyduruyor, yoksa kendisinde bir delilik mi var?^{ss}

Bu, hakikat düşmanlarının her zaman büyük şahsiyetleri ve toplumun islahı için çalışanları yalanlarken kullandıkları şeytanî bir yöntemdir. Kur'ân-ı Kerim, bu çirkin yöntemin yalnızca risalet asrında yaşayanlara özgü olmadığını bildirmektedir; geçmiş asırlardaki hakka karşı inatçı olanların, peygamberleri yalanlarken aynı yöntemi kullandıklarını açıklamıştır:

İşte böyle; onlardan öncekilere de bir elçi gelmeyiversin, mutlaka: "Büyücü ve cin çarpmış" demişlerdir. Onlar bunu (tarih boyunca) birbirlerine vasiyet mi ettiler? Hayır, onlar azgın ve taşkın bir kavimdirler.^{ss}

Günümüz İncillerinin de hatırlattığı gibi, Hazret-i Mesih, Yahudilere nasi-

ss- Sebe Suresi, 8

ss- Zariyat, 52-53

hat ettiğinde onlar şöyle dediler:

Onda şeytan vardır ve o sayıklamaktadır. Neden onun söylediklerini dinliyorsunuz?^{ss}

Şüphesiz Kureyş, bu töhmetler dışında uydurabileceği hiç bir yakıştırmadan kesinlikle sakınmazdı; ama Hz. Peygamber'in (s.a.a) kırk yılı aşkın iftihar dolu hayatı, onları birçok töhmet ve yakıştırmadan alıkoyuyordu. Onlar, hatta en ufak bir olayı bile onun aleyhine kullanmaya hazırdılar. Örneğin, Hz. Peygamber (s.a.a) bazen Merve dağının yakınlarında Cabir adında Hıristiyan bir kölenin yanında otururdu. Risalet asrının düşmanları, bu durumdan hemen faydalanır ve "Muhammed'e (s.a.a) Kur'ân'ı öğreten bu Hıristiyan köledir." derlerdi. Kur'ân onların bu yersiz sözlerine şöyle cevap vermektedir:

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ بَشَرٌ لِّسَانُ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ أَعْجَمِيٌّ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ

**Andolsun ki biz, onların: "Bunu kendisine ancak bir beşer öğretmektedir." dediklerini biliyoruz. Saparak kendisine yöneldikleri kimse-
nin dili acemdir, bu ise apaçık Arapça olan bir dildir.^{ss}**

ss- (Yuhanna İncili, 10 bab, 20. fıkra. Ve 7. bab, 48 ve 50. fıkralar.) Bu kısım, kelimeler ve tefsir üstadı merhum Ayetullah Belağî'nin, değerli bilim adamı olan Vaiz Çerendabî'nin sorularına verdikleri cevabın bir özetidir.

Kur'ân'a Karşı Koyma Düşüncesi

Eskimiş iftira plânı da Peygamber (s.a.a) hakkında, bir işe yaramamıştı; zira halk, derin bir düşünceyle, Kur'ân'ın büyük bir çekiciliğe ve cazibeye sahip olduğunu hissediyordu. O zamana kadar da böylesine hoş söz işitmemişlerdi. Bu yüzden, Peygamber'e (s.a.a) yaptıkları töhmetlerden bir fayda göremeyince, yine çocuksu bir plân daha kurmaya çabaladılar. Bu plân sayesinde halkın ona olan ilgiyi ve yönelişi yok edeceklerini zannediyorlardı.

Nazr b. Haris, ömrünün bir kısmını, Hire ve Irak'ta geçirmiş, Kureyş'in iş bilir, akıllı ve zeki adamlarından biriydi. O, İran şahlarının, Rüstem ve İsfendiyar gibi oranın cesur yiğitlerinin durumunu bilirdi ve de İranlıların hayır ve şer hakkındaki akidelerinden haberdardı. Kureyş, Hz. Peygamber (s.a.a) ile mübareze etmesi için onu seçti. Onlar, Nazr İbn Haris'in pazar ve sokaklarda tetikte bekleyip, halka İranlıların ve şahlarının başından geçen hikâyeleri naklederek, halkın gönlünü, Peygamber'in sözlerini dinlemektense kendine çekmesini kararlaştırdılar. O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) makamını düşürmek ve Kur'ân ayetlerini değersiz göstermek için, devamlı şöyle diyordu: "Millet! Benim söylediklerimle Muhammed'in (s.a.a) söyledikleri arasında ne fark var? O ilâhî azaba duçar olmuş bir

grubun hikâyesini sizlere naklediyor, bense nimetlere boğulmuş ve yıllar yılı yeryüzünde hüküm süren bir grubun başından geçenleri sizlere anlatıyorum."

Bu konuda bazı ayetler nazil olmuştur, biz sadece biriyle yetiniyoruz:

وَقَالُوا آسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ اكْتَتَبَهَا فَهِيَ تُمْلَى عَلَيْهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا قُلْ أَنْزَلَهُ الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا

Ve dediler ki: "Bu, geçmişlerin uydurduğu masallardır, bir başkasına yazdırmış olup, kendisine sabah akşam okunmaktadır." De ki: O'nu göklerde ve yerde gizli olanı bilen (Allah) indirmiştir. Doğrusu O, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir.^{ss}

Kur'ân'ı Dinlemeği Yasakladılar

Mekke putperestlerinin, tevhid dininin yayılmasını önlemek ve onunla mücadele etmek için yapmış oldukları geniş çaplı plânları, birbiri ardınca yürürlüğe koyuluyordu; ama bu mücadelede de pek başarılı olamamışlardı, plânları da birbiri ardınca suya düşüyordu.

Kureyş büyükleri, halka Kur'ân sesi duymayı yasaklamaya karar vermişlerdi. Bu plânlarının tamamen uygulanabilmesi için, Mekke'nin her yerine casuslar yerleştirdiler. Kâbe ziyaretçilerinin ve kâr elde etmek için

Mekke'ye gelen tacirlerin, Muhammed (s.a.a) ile görüşmelerini ve Kur'ân sesini duymalarını ne pahasına olursa olsun engellemek istiyorlardı. Toplumun konuşmacısı, Kur'ân'da da geçen şu bildiriye Mekkeliler arasında yayımladı.

وَ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَسْمَعُوا لِهَذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَغْلِبُونَ

İnkâr edenler dediler ki: "Bu Kur'ân'ı dinlemeyin ve o okunurken yaygaralar koparın. Belki üstün gelirsiniz."^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a), düşmanların kalbine büyük bir korku salan en keskin kılıcı, Kur'ân idi. Kureyş büyükleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a) en büyük düşmanlarının, zarar vermek amacıyla onun yanına gittiklerinde, okunan birkaç ayeti duyar duymaz hemen iradelerini kaybettiklerini ve onun ciddî taraftarlarından oluverdiklerini görüyorlardı. Bu tür olayların önünü almak için, kendi hemfikir ve yandaşlarını ilâhî ayetleri duymaktan ve Hz. Muhammed (s.a.a) ile konuşmaktan men etmişlerdi.

Yasaklarını Çiğneyen Yasakçılar

Halka kesinlikle Kur'ân'ı dinlemeyi yasaklayan ve bu ilânın yasaklarına uymayanları suçlu sayanlar, birkaç gün sonra kendileri yasakları çiğnedi-

ler. Kendi koydukları yasaklara gizlice uymadılar!

Ebu Süfyan, Ebu Cehil ve Ahnes b. Şerîk, bir gece birbirlerinden habersiz evlerinden çıktılar ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) evinin yolunu tuttular, her biri bir köşeye saklanmıştı. Amaçları, Hz. Peygamber'in (s.a.a) gece kıldığı namazlarında kalplere sefa veren okuduğu Kur'ân'ın sesini duyabilmektir. Her üçü de birbirlerinin hâlinde habersiz, sabaha kadar orada kalarak Kur'ân'ı dinliyorlardı. Gün ağarırken mecburen evlerine doğru döndüler. Üçü de yolun yarısında birbirleriyle karşılaştılar ve birbirlerini azarlayarak, eğer bizim bu hâlimizi sıradan bir insan görse, hakkımızda ne düşünür? dediler.

İkinci gece yine aynı olay tekrarlandı. Sanki derunî bir güç onları, Hz. Peygamber'in (s.a.a) evine doğru çekiyordu. Yine döndükleri sırada her üçü de birbirine rastlamıştı, birbirlerini azarlayarak, bir daha bunu tekrar etmeme kararı aldılar; ama Hz. Peygamber'in (s.a.a) cazibeli Kur'ân'ı, bu üç kişinin yine birbirlerine haber vermeden üçüncü defa, Hz. Peygamber'in (s.a.a) evinin etrafında yer almalarına ve sabaha kadar Kur'ân dinlemelelerine sebep oldu. Onların korkuları her an artıyordu ve kendi kendilerine, eğer Muhammed'in (s.a.a) vaat ettikleri doğruysa, kendilerinin büyük bir hataya düştükleri kanaati onlarda uyanmaktaydı.

Hava aydınlandığında, avam halkın korkusundan Hz. Peygamber'in (s.a.a) evinden ayrılırken yine ilk iki defasında olduğu gibi, dönerken birbirleriyle karşılaştılar ve İslâmî davetin ve Kur'ân'ın sunduğu dinin cazibesi karşısında güçsüz kaldıklarını itiraf ettiler. Lâkin olabilecek kötü durumları önlemek için, birbirlerine bu işi terk edeceklerine dair söz verdiler.^{ss}

14. Bölüm

EKONOMİK AMBARGO

Toplumun azınlık kesimini kolaylıkla ortadan kaldırmanın en etkin yöntemlerinden biri, ekseriyetin oluşturduğu birlik ve beraberlikten azınlığa karşı olumsuz mücadele yönünde faydalanmaktır.

Olumlu mücadele için çeşitli vesileler gereklidir; zira askerî kanat günün silâhıyla donatılmalı, bu uğurda can ve mal sunulmalı, yüzlerce iniş çıkışlara katlanılmalıdır. Elbette yüzlerce belâ ve sıkıntıyla birlikte, zeki hükümdarların gereken tedbiri aldıktan ve hazırlıkları yaptıktan sonra böyle bir mücadeleye başvurduklarını, ayrıca bıçak kemiğe dayanmadan ve savaş dışında bütün çözüm yollarının tıkanmadan, böyle bir programı uygulamadıklarını hatırlatmış olalım.

Ne var ki, bu gibi konular olumsuz mücadele için geçerli değildir. Onun sadece bir güce ihtiyacı vardır, o da çoğunluğun el birliği ile hareket etmesidir. Yani, bir hedef ve ideale sahip olan grup, samimî bir kalp ile mu-

halif azınlıkla olan her türlü ilişkilerini kesmek konusunda bir birleriyle anlaşır ve birlik olurlar. Onlarla alış veriş yapmak, evlenmek yasaklanır ve toplumsal işlere onları karıştırmaz ve onların şahsî işlerinde yardımcı olmazlar. Böylesi bir durumda, yeryüzü onca genişliğine rağmen, azınlık için küçük ve dar bir zindandan farksız olur. Oluşan baskı sonucu her an yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar.

Bazen muhalif azınlıklar böyle bir karmaşada teslim olup, yolun yarısından döner ve çoğunluğun idaresi altına girerler. Lâkin muhalefet temelleri, hedefe olan iman ve bağlılığın oluşturduğu bu grup, asla böylesi rüzgârlarla sarsılmaz, kısıtlanma sıkıntısı onların iman köklerini daha da sağlamlaştırır ve inen darbelere sabır ve tahammül ile cevap verir.

İnsanlık tarihinin yazılı sayfaları, azınlıkların, çoğunluğa karşı ayakta kalabilmelerinin en güçlü etkeninin iman ve itikat gücü olduğunu kanıtıyor. Bu da kanının son damlasına kadar misyonu üstlenmekle mümkün olmaktadır. Bu sözlerimize dair elimizde yüzlerce kanıt ve şahit bulunmaktadır.

Kureyş'in Bildirisi

Kureyş büyükleri, tevhid dininin hayret verici bir süratle ilerlemesinden

oldukça rahatsızdılar, buna bir çare bulup halletmeyi düşünüyordular. Hamza gibi birinin Müslüman oluşu, Kureyş'li temiz kalpli gençlerin ilgileri ve Habeş ülkesinde Müslümanlara nasip olan amel özgürlüğü, zamanın hükümetinin hayret ve derbederliğini arttırmıştı, plânlarının bir işe yaramıyor oluşu da onları çok üzüyordu. Bu yüzden, başka bir plân düşündüler. Sonuçta Müslümanları can damarlarından vuracak iktisâdi kısıtlamalar yoluyla İslâm'ı etkisiz hâle getirmek ve yayılmasını en aza indirmek istiyorlardı. Bu yolla tevhid dininin kurucusunu ve bu dinin tâbilerini bitirmek istiyorlardı.

Bununla birlikte, Kureyş büyükleri, Mensur b. İkrime'nin el yazısını ve Kureyş üst düzey heyetinin imzasını taşıyan sözleşmeyi yazıp, Kâbe'nin üzerine astılar. Kureyşliler aşağıda yazılmış olan maddeleri ölüm anına kadar uygulayacaklarına dair yemin ettiler:

- 1- Muhammed'e tâbi olanlarla her türlü alış veriş yasaktır.
- 2- Onlarla görüşmek ve ilişki kurmak kesinlikle yasaklanmıştır.
- 3- Hiç kimsenin Müslümanlarla evlenmeye hakkı yoktur.
- 4- Olabilecek her türlü olayda, Muhammed'in muhaliflerinden yana tavır

alınacaktır.

Bu maddeleri içeren sözleşme, Mut'im b. Adiy dışında Kureyş'in tüm sözü geçenleri tarafından imzalanmıştı ve bütün şiddetiyle uygulamaya koyulmuştu. Hz. Peygamber'in (s.a.a) tek hamisi olan Ebu Talib, tüm akrabalarını (Haşim ve Muttalib oğullarını) davet etti. Peygamber'e (s.a.a) yar ve yardımcı olmalarını istedi. Bütün akrabalarına Mekke'den, Mekke dağları arasında bulunan ve "Şi'b-i Ebu Talib" olarak bilinen, basit evleri ve küçük gölgelikleri olan dereye gitmelerini, müşriklerden uzak olarak, orada yaşamalarını emretti. Yine Kureyş'in ansızın yapacağı saldırıları önlemek ve onları her türlü durumdan haberdar etmeleri için yüksek yerlere birkaç kişiyi gözcü olarak yerleştirdi.^{ss}

Bu muhasara tam üç yıl sürdü, sıkıntı ve zorluklar dayanılmaz bir hadde ulaşmıştı. Haşimoğulları'nın içler acısı feryatlarını, Mekke'nin taş kalplileri duyuyordu; ama onlarda bir tesir bırakmıyordu. Erkekler ve gençler gece gündüzlerini bir hurma yiyerek geçiriyorlardı. Bazen de bir hurmayı ikiye

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/350; Taberî Tarihi, 2/78, Bu anlaşma bi'setin yedinci yılının ilk gecesinde yapıldı. Ebu Talip, Kureyş'in ekonomik ambargo kararından haberdar olduğunda, bir kasideyi söylemişti. O kasidenin ilk beyitleri şöyledir:

لم تعلموا انا وِجَدنا محمداً نبياً كموسى خط في اول الكُتُب

bölüp yerlerdi. Tüm bu üç yıl içerisinde sadece haram aylarda (yarımadayı baştanbaşa tam bir emniyet kaplardı) Haşimoğulları Şi'bden çıkarlar ve çok kısıtlı bir miktarda alış veriş yapar, daha sonra yine dereye doğru yol alırlardı. Resulullah (s.a.a) da sadece bu aylarda dinini yayabiliyordu. Kureyş büyüklerinin casusları, yaltakçıları, bu aylarda onların iktisâdi açıdan, bir şekilde zorluk ve sıkıntıya düşmelerine sebep oluyorlardı; zira çoğunlukla satış yerlerinde bulunuyorlardı ve Müslümanlar bir şey almak istediklerinde, hemen kendileri onu daha çok para vererek satın alıyorlardı. Bu vesileyle de Müslümanların alım gücünü ortadan kaldırıyorlardı.

Bu arada Ebu Leheb, daha çok sıkıntı veriyordu. O, pazar aralarında feriyat ederek şöyle bağıriyordu: "Ey millet! Mallarınızın fiyatını arttırarak Muhammed'e tâbi olanların alım gücünü yok edin." O, malların fiyatı belirlensin diye her şeyi çok pahalıya alırdı. Bu yüzden de her zaman değer birimi yükseklerde seyrediyordu.

Haşimoğulları'nın, Şi'b-i Ebu Talip'de İçler Acısı Durumu

Açlık sıkıntısı öyle bir safhaya varmıştı ki Sa'd b. Ebi Vakkas şöyle diyor: "Bir gece, bütün gücümü kaybetmiş bir hâlde dereden çıktım. Ansızın kurumuş bir deve postu gördüm. Onu aldım, yıkadım ve yaktım, iyice

ezdim ve sonra suyla yoğurarak hamur hâline getirdim. Üç gün bununla idare ettim!"

Kureyş casusları, kimse Şi'bi Ebu Talib'e yiyecek götürmesin diye devamlı etrafı kontrol etmekteydiler; ama bu sıkı kontrole rağmen, bazen Hz. Hatice'nin yeğeni Hekim b. Hizam, Ebu'l-As b. Rabi ve Hişam b. Ömer, gece yarılarında bir miktar buğday ve hurmayı deveye yükleyip, Şi'bin yakınlarına getiriyorlardı. Daha sonra devenin yularını boynuna dolayıp bırakıyorlardı, ancak yaptıkları bu yardımlardan dolayı, bazen kendileri zor durumda kalıyorlardı. Bir gün Ebu Cehil, Hekim'in devesine bir miktar erzak yüklediğini ve derenin yolunu tuttuğunu gördü. Ona çok kızdı ve seni Kureyş'in yanına götürüp rezil etmeliyim dedi. Onların bu tartışması bitince, İslâm düşmanlarından olan Ebu'l-Buhterî, Ebu Cehil'in bu yaptığını kötüleyerek, o, halası Hatice'ye yiyecek götürüyor, senin bunu yasaklamaya hakkın yok dedi. Bu söyledikleriyle kalmayıp, Ebu Cehil'i de tekmeledi.

Kureyş'in, sözleşmeyi uygulama yolunda bu haşın davranışları Müslümanların sabır ve tahammülünden bir zerre bile azaltmadı. Sonunda çocukların yürek yakan çığlıkları ve Müslümanların içler acısı durumu bir grubu derinden etkilemişti. Sözleşmeyi imzaladıklarına çok pişman

olmuşlardı. Bu grup, bir şekilde durumu düzeltmek fikrine düştüler.

Bir gün, Hişam b. Ömer, Ebu Talib'in kızının torunu olan Züheyr b. Ebi Ümeyye'nin yanına gitti ve şöyle dedi: "Acaba akrabaların aç ve açık yaşarken senin çeşitli yemek yiyip, güzel elbiseler giymen doğru mu? Allah'a andolsun, eğer sen Ebu Cehil'in akrabalarına karşı böyle bir karar almış olsaydın ve uygulaması için onu da davet etseydin, asla sana teslim olmazdı." Züheyr dedi ki: "Ben tek başıma Kureyş'i kararından caydıramam, ama eğer bana destek olacak birileri çıkarsa, ben o bildiriye yırtarım." Hişam, ben seninleyim, dedi. O da, bizimle beraber olacak üçüncü bir kişiyi daha bul dedi. O, kalkarak Mut'im b. Adiy'in yanına gitti ve şöyle dedi: "Abdumenafoğulları'ndan olan ve kendilerine mensup olma iftiharına sahip olduğun Haşimoğulları ve Muttaliboğulları'nın ölüm eşliğine gelmelerine senin kesinlikle razı olacağını sanmıyorum." O da, "Ben bir kişiyim, tek başıma ne yapabilirim?" dedi. O, "Seninle beraber olacak iki kişi daha var, ben ve Züheyr." dedi.

Mut'im, başka kimseleri de yanımıza almamız lazım, dedi. Bu yüzden Hişam, Mut'im ile yaptığı görüşmede olduğu gibi, Ebu'l-Buhterî ve Zam'a ile de görüştü. Onları da birlik olmaya davet etti; hep birlikte sabahın erken

saatlerinde mescitte buluşmaya karar verdiler.

Züheyr ve sırdaşlarının da katıldığı Kureyş toplantısı teşkil edildi. O sessizliği bozarak şöyle dedi: "Bu gün Kureyş alınına yapışmış olan bu lekeyi temizlemelidir. Bu gün, bu zalimce bildiri parçalanmalıdır; zira Haşimoğulları'nın içler acısı durumu herkesi rahatsız etmektedir."

Ebu Cehil, bu arada şunları söyledi: "Bu kesinlikle olacak şey değildir, Kureyş'in bildirisini saygındır." Diğer taraftan Zam'a, Züheyr'e yardımcı olmak için kalktı ve dedi ki: "Evet parçalanmalıdır! Zaten biz başından beri buna razı değildik." Diğer yandan yine bildirin kaldırılmasından yana olan bir grup Züheyr'in söylediklerini desteklediler. Ebu Cehil durumun gayet ciddî olduğunu, daha önce plânlandığını ve bu grubun ondan habersiz kesin karar aldığını hissetti. Bu yüzden sesini çıkarmayıp görmezden geldi. Mut'im fırsattan istifade ederek hemen onu yırtmak için, bildirin yazılı olduğu levhanın bulunduğu yere gitti ve böceklerin sayfayı yemiş olduklarını, sadece Kureyş'in Levhanın başına yazmış olduklarını "Bismikellahumme (Allah'ım senin adınla)" ibaresinin kaldığını gördü.^{ss}

Ebu Talib, o gün olayı yakından görüyor ve bu durumun son bulmasını

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/374; Taberî Tarihi, 2/79

bekliyordu. O, olay sonuçlandıktan sonra, durumu yeğenine bildirdi. Ebu Talib ile yapılan meşveret ve onun kararı üzerine Şi'be sığınmış olan gü-
ruh, bir kere daha evlerine geri döndüler.

Bazıları şöyle yazıyor: Hz. Peygamber (s.a.a), Ebu Talib ve Hatice, bu mu-
hasara müddetince tüm varlıklarını kaybetmişlerdi. Ansızın vahiy meleği
nazil oldu ve şöyle bildirdi: Böcekler, Kureyş'in yazıp mühürlemiş olduğu
bildiriyi yediler ve sadece ilk cümle olan "Bismikellahumme" geriye kaldı.
Resul-ü Ekrem, Ebu Talib'i bu durumdan haberdar etti ve ikisi Şi'bden bir
grupla birlikte oradan ayrılarak Kâbe'nin etrafında oturdular. O sırada
Ebu Talib'in etrafını alarak, ona şöyle dediler: "Acaba bizimle akraba ol-
duğunu hatırlamanın ve yeğenini himaye etmekten vazgeçmenin zamanı
gelmedi mi?"

Ebu Talib onlara dönerek dedi ki: "Bildiriyi getiriniz. Onlar, üzerinde hâlâ
mühür olan bildiriyi getirdiklerinde Ebu Talib, acaba bu hepimizin yaz-
dığı bildiri midir? dedi. Onlar da evet dediler. O, acaba kimse ona elini
sürdü mü? diye sordu. Onlar, hayır, dediler. Ebu Talib, benim yeğenim
Rabbi tarafından bir haber almıştır. Eğer onun söyledikleri doğru çıkar-
sa onunla uğraşmaktan vazgeçecek misiniz? dedi. Onlar da, "Evet." diye

cevap verdiler. O da eğer söyledikleri yalan olursa, ben de onu size verip öldürmenize izin vereceğim dedi. Kureyş Ebu Talib'in söylediklerini tasdik ederek, insafly yaklaşımdır dediler. O, benim yeğenim, böceklerin bildiriyi yediklerini söyledi. dedi. O sırada bildirinin mührünü kırdılar ve böceklerin Allah'ın adı dışında tüm bildiriyi yediklerini gördüler. Bu durum, onların hidayet olmasına sebep olmamakla birlikte, inatlarını daha da artırdı ve sonuçta Haşimoğulları Şi'be geri döndü.^{ss} Muhasara devam ettiği müddetçe ve Hişam'ın vesilesiyle antlaşma bozuluncaya dek orada kalacaklardı.

Bu sözleşme iptal edildikten sonra, Ebu Talib, bu durumu (mühürsüz sözleşmeyi) methetmek için birçok şiir yazmıştı, İbn Hişam kendi tarihinde bu şiirlerin tamamına yer vermiştir.^{ss}

Bunlar, Kureyş'in Allah Resulü'nün (s.a.a) davetine vermiş oldukları zalimce tepkilerinden birkaç örnektir. Elbette, ters tepkilerin bizim burada naklettiğimiz sıraya göre ilerlediği kesinlikle iddia edilemez. Lâkin tarihe müracaat edildiğinde böyle bir sıralama elde edilebilir, özellikle hatırlattı-

ss- Yakubî Tarihi, 2/19; el-Kâmil Tarihi, 2/61; İbn Sa'd, Tabakat, 1/208-210.

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/374-380

ğımız gibi, iktisâdi muhasaranın sona erme meselesi, bi'setin onuncu yılı ve recep ayının ortalarında vuku bulmuştur.

Elbette Kureyş'in işkence, eziyet ve tepkileri burada kaydedilenlerle sınırlı değildir. Onların bu kutsal ve ilâhî hareket karşısında başka hileleri de vardı. Örneğin, Hz. Peygamber'in (s.a.a) şahsiyetini iki paralık etmek için, ona Ebter diyorlardı. As b. Vail-i Sehmi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) adı ne zaman zikredilse, hemen: "Ondan vazgeçin, o çocuğu olmayan kısır bir adamdır, öldüğünde onun daveti sönecektir." demeye başladılar. O sırada **Kevser** Suresi nazil oldu ve Allah'ın, Resulullah'a (s.a.a) bereketli bir soy nasip edeceği haberini verdi.^{ss}

15. Bölüm

ss- Fahr-i Razi, kendi tefsirinde şöyle yazıyor: "Bu gaybî haber, öylesine doğru ve sağlamdı ki, günümüzde Fatıma evlatları bütün dünyaya yayılmış durumdadır. Her ne kadar onlardan bir kısmı bazı olaylarda öldürüldüseler bile, bütün bunlara rağmen, Hz. Peygamber'in (s.a.a) değerli kızı Hz. Fatıma'nın evlatları dünyanın her noktasına yayılmış durumdadırlar." (Mefatihul-Gayb, s.30, Kevser Suresi'nin tefsiri bölümü.)

EBU TALİB'İN VEFATI

Kureys'in uygulamış olduğu iktisâdi ambargo, onlardan iyi düşünceli bir grubun plânu sayesinde kırılmıştı. Hz. Peygamber (s.a.a) ve ona tâbi olanlar, üç yıl dışlanma ve sıkıntıdan sonra Şi'b-i Ebu Talib'den çıkmış ve evlerinin yolunu tutmuşlardı. Müslümanlarla alış veriş serbest olmuştu ve Müslümanların durumu iyiye doğru gidiyordu. Ansızın Hz. Peygamber (s.a.a) acı bir durumla karşı karşıya kaldı. Bu içler acısı musibet sığınmasız Müslümanların ruhiyesinde kötü bir eser bırakmıştı.

O hassas dönemde bu hadisenin yarattığı boşluk, hiçbir şeyle kıyaslanamazdı; zira bir din veya ideolojinin gelişimi iki temel etkene bağlıdır: Beyan özgürlüğü ve namert düşmanın hamlelerini önleyebilmek için gerekli savunma gücü.

Tesadüfen Müslümanlar, beyan özgürlüğü elde ettikleri bu dönemde, ikinci etkeni kaybettiler. Yani İslâm'ın yegâne hamisi olan Ebu Talib, aralarından ayrılmış ve toprağa verilmişti.

* * *

O gün, Hz. Peygamber (s.a.a), sekiz yaşından elli yaşına kadar onun mu-

hafaza ve himayesini üstlenen, bir kelebek misali onun etrafında dönen, Muhammed'in (s.a.a) bir gelir elde edinceye dek, tüm masraflarını karşılayan ve onu kendi çocuklarından bile üstün tutan müdafisini kaybetmişti.

Hz. Peygamber (s.a.a), dedesi Abdulmuttalib'in, kendisini son nefesinde ona emanet ettiği ve aşağıdaki şiirle kendisine hitap ettiği bir şahsiyeti kaybetmişti:

Ey Abdumenafl^{ss} Babası gibi muvahhid olan bu şahsın himaye ve korumasını senin omuzlarına bırakıyorum.

O, Abdulmuttalib'e cevaben şöyle dedi: "Babacığım, Muhammed'in (s.a.a) ısmarlanmaya ihtiyacı yok, zira o kardeşimin çocuğu ve benim çocuğumdur."

Ecel terleri Ebu Talib'in altında belirmediği vakit, Hz. Peygamber (s.a.a), geçmişin acı-tatlı olaylarını anımsayarak kendi kendine şunları söylüyordu:

1- Ölüm döşeğinde yatan bu şahıs, benim şefkatli amcamdır. O, ekonomik ambargo döneminde Şi'bde beni yatağımdan kaldırır, elimi tutar, başka bir yerde istirahat edebileceğim vesileleri hazırlardı, ansızın Kureyş bir

ss- Ebu Talib'in adı "Abdumenafl" idi ve babası ona bu isimle hitap ederdi. Onun adının "İmran" olduğu da söylenmiştir. Uzak yerlerden Hz Peygamber (s.a.a) için okunması müstehap olan bir ziyaretnamede denildiği üzere şöyle hitap edilmektedir:

«السلام على عمك عمران ابى طالب» (Yani, amcan İmran'a -Ebu Talib'e- selâm olsun)

Bazıları onun adının Ebu Talip olduğunu zannediyorlar. Hâlbuki bu onun künyesidir.

hamle yapıp beni uyku hâlinde paramparça etmek ister, düşüncesiyle ciğerparesi oğlu Ali'yi de benim yatağında yatırır, okları hedefe isabet etmesin diye oğlu Ali'yi benim hayatım uğruna feda ederdi; hatta bir gece oğlu Ali (a.s) ona: "Babacığım sonunda bir gece ben bu yatakta öldürüleceğim." dediğinde, ona sinirlenerek şöyle dedi: "Evlâdım, sabır aklın alâmetlerinden biridir. Her canlı ölüme doğru gidecektir. Ben senin sabrını ölçtüm ve belâlar çok zordur. Seni necip oğlu necip olana (Muhammed b. Abdullah'a) adadım."^{ss} Oğlu Ali (a.s) de babasına güzel ve iç açıcı cevaplar vererek Peygamber uğruna can vermekle iftihar edeceğini söyledi.

2- Bu ruhsuz beden, benim saygıdeğer ve vefalı amcamın bedenidir. O, benim yolumda üç yıl derbeder oldu, tüm akrabaların rahatlığını bozdu, hepsinin o derede benimle yaşamasını emretti. Kendi reislik ve efendiliğini düşmanın ayakları altına serdi. Yani tüm dünyasını ve varlığını kaybetti. Benim yanımda yer aldı, Kureyş'e tüm ümitlerini kesecekleri bir cevap

اصبرن يا بنى فالصبر احبى / كل حى مصيره لشعوب/ قد بلوناك و البلاء شديد / لفاء النجيب و بن النجيب -SS
Emirü'l-Müminin babasına cevaben şöyle buyuruyor:

اتامرنى بالصبر فى نصر احمد/ ووالله ما قلت الذى قلت جارعا/ و لكن احببت ان ترى نصرتى/ و تعلم ان لم ازل

لك طائعا

gönderdi ve onlara beni himaye etmekten asla vazgeçmeyeceğini anlattı.

Şimdi onun bildirisinin metni:

Ey Muhammed'in (s.a.a) düşmanları! Bizim Muhammed'i (s.a.a) yalnız bırakacağımızı sanmayın. Hayır, o her zaman bizim uzaktan akrabalarımız ve yakınlarımız arasında değerlidir. Haşimilerin güçlü bilekleri, onu her türlü tehlikeden koruyacaktır.^{ss}

Amcasının ölümü kesinleşmişti, Ebu Talib'in evinden çığlık ve ağlama sesleri yükseldi. Dost ve düşman herkes onun evi etrafında toplanmış ve onun defnedilme merasimine katılmışlardı; ama Ebu Talib gibi Kureyş'in reisi ve kabilenin efendisi olan bir şahsiyetin ölümü ile ilgili olaylar hemen son bulur muydu?

Ebu Talib'in Duygusundan Bir Örnek

Tarih sayfalarında, insanların birbirlerine karşı şefkat ve duygusallıklarından bazı örnekler verilmiştir. Onların çoğu, maddiyata dayalı, mal ve ziynet ölçüleri etrafında döner durur. Kısa bir süre sonra bu sevgi ateşinin alevleri sönmeye yüz tutmuş ve ortadan kalkmıştır.

ss- فلا تحسبونا خاذلين / لدى غربة منا و لا متقرب / نه ستمنحه منا يد هاشمية / و مركبها في الناس اخشن مركب

Ancak, sevginin temeli; akrabalık bağı, iman, ihlâs, fazilet, ruhsal ve manevî olgunluk olursa, duygusal alevler çabuk sönmez, sevgi bu kadar çabuk erimez.

Aslında Ebu Talib'in Muhammed'e (s.a.a) olan sevgisi iki temele dayalıydı. Yani hem ona imanı vardı ve onu kâmil bir şahıs ve insanlık örneği biliyordu, hem de onun yeğenydi. Kalbinde ona kardeş oğlu ve evlât unvanıyla yer vermişti.

Ebu Talib, onun maneviyat ve temizliğine o kadar inanmıştı ki, kuraklık dönemlerinde onu musallaya götürür, Allah'ı onun makamı ve yakınlığı adına yemin vererek belâyâ duçar ve rahmetten uzak olan halk için yağmur talebinde bulunurdu ve duası da kabul olurdu. Birçok tarih yazarı aşağıdaki olayı nakletmişlerdir:

Yılların birinde Mekke halkı ve etrafındakiler, şiddetli bir kuraklık yaşamışlardı. Âdeta yer ve gök onlardan bereket ve rahmetini esirgemişti. Kureyş, saflar hâlinde ve yaşlı gözlerle Ebu Talib'in yanına gidip, musallaya gitmesini, rububiyet makamından halk için yağmur talebinde bulunmasını ciddi bir şekilde istemişlerdi. Ebu Talib, küçük Muhammed'in (s.a.a) elini tutmuş, Kâbe'nin duvarına yaslanmış, gökyüzüne bakmış ve şöyle

arz etmişti:

Şefkatli Rabbim, bu gulam^{ss} hatırına (parmağıyla Allah Resulü'nü işaret eder hâlde) rahmet yağmurunu gönder ve bizi sınırsız rahmetinden faydalananlardan eyle.

Müverrihlerin hepsi şöyle yazıyor: O, Allah'tan yağmur istediği vakit, gökyüzünde bir parça bile bulut yoktu, ama aradan fazla bir zaman geçmeden etraftan gruplar hâlinde bulutlar harekete geçti. Bir bulut grubu Mekke semasını ve etrafını kaplamıştı. Yıldırım ve şimşekler ortalığı gü-rültüye boğmuştu. Yağmur seli her yeri kaplamış, uzak ve yakın her tarafı suya doydurmuştu. Herkes bu durumdan razı ve sevinçliydi. Ebu Talib bu sırada bazı şiirler okumuştur.^{ss}

Ebu Talib, yaşamının en zor anlarından biri olan, Kureyş'in Peygamber'i ele geçirmek için yaptıkları baskıları artınca, onlara Lamiye adındaki kasidesini okudu. O kasidede Muhammed'in (s.a.a) varlığının bereketi sonucu yağmurun yağması olayı hatırlatılıyordu.

İbn Hişam, tarih kitabında (c.2, s.286) o kasideden doksan dört beyit nakletmiştir. İbn Kesir-i Şami ise kendi tarihinde, (c.3, s.52-53) ondan doksan

ss- Araplar, küçük yaşta çocuğa «Gulam» derlerdi.

iki beyit getirmiştir. Bu kaside cazibe, çekicilik, hoş beyan ve fesahat bakımından cahiliye Araplarının övündüğü ve en iyi şiirleri olarak nitelediği Muallâkat-ı Seb'a'dan daha üstündür.

Ebu Hiffan-ı Abdi, bu kasideden yüz yirmi bir beyit nakletmiştir, belki de Ebu Talib divanının tamamı bu kadardır.

Ebu Talib o kasidede, Hz. Muhammed'in (s.a.a) nurlu çehresi vesilesiyle yağmur talebinde bulunma olayına değinerek şunları söylüyor:

وَأَبْيَضُ يُسْتَسْقَى الْعَمَامُ بِوَجْهِهِ ثَمَّالُ الْيَتَامَى عِصْمَةٌ لِلرَّامِلِ

يُلُودُ بِهِ الْهَلَاكُ مِنْ آلِ هَاشِمٍ فَهُمْ عِنْدَهُ فِي رَحْمَةٍ وَ قَوَاضِلِ

Beyaz yüzlüdür, yüzü suyu hürmetine bulutlardan yağmur istenir. / Yetimlerin baharı, dulların sığınağıdır.

Benî Haşim'in çaresizleri ona sığınır. / Onun gölgesinde, saadet ve nimet içindedirler.

Ebu Talib'in Fedakârlığından Bir Örnek

Kureyş büyükleri, Ebu Talib'in evinde Hz. Peygamber'in (s.a.a) de bulunduğu bir toplantı düzenlediler. Birbirleriyle konuşuyorlardı. Kureyş büyükleri, henüz görüşmelerinden bir sonuç almamışken, yerlerinden kalktılar. Ukbe b. Muayt bağırarak konuşuyor ve; "Onu kendi hâline bırakın,

nasihat etmenin bir faydası yok, onu terör etmek ve hayatına son vermek lâzım." diyordu.

Ebu Talib, bu cümleyi duyunca çok rahatsız olmuştu, ama ne yapabiliirdi? Onlar misafir unvanıyla onun evine gelmişlerdi. Tesadüfen o gün Allah Resülü (s.a.a) de evden çıktı ve bir daha eve dönmedi. Akşama doğru amcaları onun evine uğradıklarında ondan hiçbir eser de yoktu. Ansızın Ebu Talib'in aklına Ukbe'nin önceden söyledikleri geldi ve kendi kendine mutlaka yeğenimi terör ettiler ve yaşamına son verdiler diye düşündü.

Kendi kendine iş işten geçti ve Muhammed'in (s.a.a) intikamını Mekke firavunlarından almalıyım diye düşündü. Tüm Haşim ve Abdulmuttali-poğulları'nı evine davet etti. Hepsinin elbiselerinin altına keskin bir kılıç saklamalarını, hep birlikte Mescidu'l-Haram'a girmelerini, her birinin Kureyş'in bir büyüğünün yanında oturmasını ve Ebu Talib'in "Ey Kureyş büyükleri sizden Muhammed'i istiyoruz." sesini duyar duymaz hemen yerlerinden kalkarak yanlarında oturdukları şahısları terör etmelerini emretti. Bu vesileyle hepsi katledilmiş olacaktı.

Ebu Talib gitmeye hazırlanırken ansızın Zeyd b. Haris eve girdi, onların hazırlığını gördü. Şaşkınlıktan ağzı açık kaldı ve şöyle dedi: Peygamber'e

hiçbir zarar dokunmamıştır, o şu anda bir Müslümanın evinde tebliğ ile meşguldür. Bunu söyler söylemez hemen Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanına koştu ve onu Ebu Talib'in bu tehlikeli kararından haberdar etti. Hz. Peygamber (s.a.a) de yıldırım misali kendini eve ulaştırdı. Ebu Talib'in gözleri yeğeninın çekici ve tatlı çehresine daldı. Gözlerinden sevinç gözyaşları boşalır hâlde yeğenine dönerek şöyle dedi: "Yeğenim neredeydin? Bu müddet içinde zarardan uzak ve mutlu muydun?!" Hz. Peygamber (s.a.a) amcasına *"Bana kimse bir zarar vermemiştir."* diye cevap verdi.

Ebu Talib, bütün gece düşünceye daldı. Kendi kendine düşünüp şunları söylüyordu: "Bu gün yeğenim düşmanın hedefi değildi, ama Kureyş onu öldürmeden rahatlamaz. En iyisi yarın gün doğduktan sonra, sıcak bir vakitte Kureyş'in önde gelenleriyle, Haşim ve Abdulmuttalipoğulları mescitte toplansın ve onları dünkü kararlarından haberdar etsinler. Belki onların kalbine bir korku düşer de sonraları Hz. Muhammed'i (s.a.a) öldürme plânları yapmazlar. Güneş yükselmişti, Kureyş'in evlerinden çıkıp mahfillerinin yolunu tutma zamanı gelmişti. Birbirleriyle henüz sohbet etmeye başlamamışken, uzaktan Ebu Talib'in, ardında cesur gençlerle birlikte geldiği görüldü. Hepsi de toparlanmış, Ebu Talib'in ne diyeceğini ve

böyle bir grupta mescide geliş nedenini söylemesini bekliyorlardı.

Ebu Talib, onların yanında durdu ve şöyle dedi: "Dün Muhammed (s.a.a) saatlerce gözümüzden kaybolmuştu. Ben de sizin, Ukbe'nin söylediklerinin ardından gidip onu katlettiniz zannettim. Bu yüzden de bu gençlerle Mescidu'l-Haram'a gelmeye karar vermiştim. Onlardan her birine sizlerden birinin yanına oturmasını, benim sesim yükselir yükselmez hemen yerlerinden kalkıp gizlemiş oldukları silâhlarıyla sizlerin kanını dökmelemini emrettim; ama iyi ki Muhammed'i (s.a.a) sağ ve zararınız değmemiş hâlde buldum. Sonra cesur gençlerine, gizlemiş oldukları silâhları çıkarmalarını emretti ve sözlerine şu cümleyle son verdi:

Allah'a andolsun ki, eğer onu öldürmüş olsaydınız sizden hiç kimseyi sağ bırakmaz, son gücümle sizlerle savaşırdım...^{ss}

Ebu Talib'in hayatının tarih sayfalarını gözden geçirecek olursak, onun tam kırk iki yıl Peygamber'e (s.a.a) yardımcı olduğunu, özellikle de onun bi'set ve davetine denk gelen hayatının son on yılında Hz. Peygamber (s.a.a) yolunda haddinden fazla fedakârlıkta bulunduğunu ve canından bile geçtiğini görürüz. Onu bu ölçüde dimdik ayakta tutan tek etken, yüce

Peygamber'e olan iman gücü ve halis akidesiydi. Eğer evlâdı Ali'nin (a.s) fedakârlıklarını babasınınkine eklersek, İbn Ebil- Hadid'in yazdığı şiirlerin hakikati, sizler için aydınlanır. Şimdi o şiirlerden bir bölümünün tercümesini getiriyoruz:

Eğer Ebu Talib ve oğlu olmasaydı, asla din ayakta duramazdı. Onun Mekke'de sığınmasına yardım etti ve yavrusu da Yesrib'te ölüm girdaplarına daldı.^{ss}

Ebu Talib'in İman Ettiğine Dair Deliller

Bir şahsın tefekkür ve inanç tarzını, aşağıda zikredilen üç yolla anlayabiliriz:

- 1- Ondan geriye kalmış, ilmî ve edebî eserleri inceleyerek
- 2- Onun toplum içindeki davranış tarzını mütalâa ederek
- 3- Arkadaşlarının ve yakınlarının onun hakkında tarafsız olarak belirttikleri görüşü inceleyerek.

ss - و لولا ابو طالب و ابنه / لما مثل الدين شخصاً وقاماً

فذاك ممكنة آوى و حامى / و هذا بيثرب جس الحماما

Nehcü'l-Belâğa Şerhi, 14/84. sayfasında şöyle yazıyor: Şii bilginlerinden biri Ebu Talib'in imanı hakkında bir kitap yazmıştı. O kitabı, benim ona bir takriz yazmam amacıyla bana getirdi. Ben ise ona takriz yazmak yerine, o kitabın arka sayfasına yedi beyitlik bir şiir yazdım.

Biz, Ebu Talib'in inancını zikredilen bu üç yol ile ispat edebiliriz. Onun yazmış olduğu şiir ve kasideler tamamen onun iman ve ihlâsına bir delil olduğu gibi, ömrünün son on yılında yapmış olduğu değerli hizmetler, onun olağanüstü imanına kesin bir kanıttır. Garazı olmayan yakınlarının düşünceleri de, onun imanlı ve Müslüman bir fert olduğu yolundadır. Akrabalarından ve yakınlarından hiç biri onun hakkında iman ve ihlâsını tasdik dışında hiçbir şey söylememişlerdir. Şimdi konuyu, zikredilen bu üç yoldan incelemeye tâbi tutuyoruz:

Ebu Talib'in İlmî ve Edebî Yedigârları

Biz, onun uzun kasideleri arasından birkaç kıta seçtik ve konunun daha çok aydınlanması için onların tercümelerini getiriyoruz.

"Şerefli ve anlayışlı şahıslar bilsin ki, Muhammed (s.a.a), Musa (a.s) ve Mesih (a.s) gibi peygamberdir. O iki büyük zatın sahip olduğu semavî nura, o da sahiptir. Bütün peygamberler Allah'ın emri ile insanlara yol gösterir ve günahattan sakındırırlar."^{ss}

"Kureyş büyükleri! Onu ele geçireceğinizi mi zannediyorsunuz? Sizin aklınızdan geçirdiğiniz arzunuz, basit rüyadan başka bir şey değildir! O, bir peygamberdir, Allah tarafından ona vahiy nazil olmaktadır. "Hayır"

diyen herkes, sonunda pişmanlıktan parmağını ısıracaktır."^{ss}

"Kureyş! Bizim Muhammed'i (s.a.a), Musa (a.s) gibi peygamber bildiğimizi acaba bilmiyor musunuz? Onun adı ve alâmetleri semavî kitaplarda zikredilmiştir ve Allah kullarının ona özel bir muhabbeti vardır. Allah'ın, muhabbetini kalplere emanet ettiği birine de, sitem ve eziyet edilmemelidir."^{ss}

"Yeğenim! Kureyş asla sana ulaşamaz, ben kabre girinceye ve topraklar içinde yatıncaya dek, seni himaye etmekten vazgeçmeyeceğim. Görevli olduğun şeyi açıkla, hiçbir şeyden korkma, müjdele ve gözleri aydınlat. Beni dinine davet ettin ve benim nasihatçimsin. Davetinde emin ve dürüstsün. Hakkı söylemek gerekirse, Muhammed'in (s.a.a) dini en üstün dindir."^{ss}

"Ya da baştanbaşa hayret verici mesajlarla dolu olan Kur'an'a iman edin, zira Musa ve Yunus (a.s) gibi peygamberlere de benzerleri nazil olmuştur."^{ss}

Bu kıtalardan her biri Ebu Talib'in baştan ayağa mana dolu uzunca kasidelerinden alınmış kısa bir bölümdür. Biz, bunları açıkça Ebu Talib'in yeğeninine dinine olan imanına delâlet ettiği için, delil unvanıyla seçmiş

ss- Divan-ı Ebu Talip, 32.s; Sire-i İbn Hişam, 1/373

ss- Aynı kaynaklar.

ss- Tarih-i İbn Kesir, 2/42

ss- İbn Ebil-Hadid, 14/74; Divan-ı Ebitalip, 173

bulunuyoruz.

Sözün Özü: Bu şiirlerden her biri, bunları söyleyen kişinin iman ve ihlâsını ispat etmeye yeter. Eğer bu beyitlerin sahibi, garaz ve taassubun hâkim olduğu bir muhit dışında olsaydı, herkes söz birliği ile bu beyitleri söyleyen şahsın mümin ve Müslüman olduğuna hükmederdi; ama şiir sahibinin Ebu Talib olduğundan, ayrıca Emevî ve Abbasîlerin siyasî tebliğ teşkilâtlarının Ebu Talib evlâtlarının zıddına çalışmaları neticesinde, bazı kimseler bu fazilet ve meziyetlerin Ebu Talib adına kaydedilmesini istemediler.

Diğer taraftan halifelerin tebliğ teşkilâtlarının, devamlı hakkında aksi tebliğde buldukları Ali'nin (a.s) babasıydı; zira halifelerin babalarının küfür ve şirk içinde bulunmaları, onların şanını düşürdüğü hâlde, onun babasının İslâm ve imanı, onun adına açıkça bir fazilet sayılırdı.

Her hâlükârda tüm bu şiirlere, öz deyişlere ve sadıkça davranışlara rağmen, bir grup onu tekfir etmekle kalmayıp, hatta Ebu Talib'in küfrüne dair ayetlerin bile nazil olduğu iddiasında bulunmaktadırlar.

Onun İmanına Dair Bir Başka Delil

İkinci yol, onun Peygamber'e (s.a.a) karşı davranışları, yaptığı fedakârlıkları ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) mukaddes makamını müdafaa etmesiydi.

Bu hizmetlerden her biri onun aydın fikir ve ruh hallerini yansıtan bir ayna olabilir, zira: Ebu Talib, yeğenin kalbinin kırılmasına asla razı olmayan bir şahsiyetti. O, bütün engellere ve imkânsızlıklara rağmen, onu kendisiyle birlikte Şam'a götürme zahmetini kabul etmişti.

Onun kardeşinin oğluna olan imanı, onu musallaya götürerek, Allah'tan onun makamı adına rahmet yağmuru talep edecek derecedeydi.

O, Hz. Peygamber'in emniyette olması yolunda, üç yıl dağlar, dereler arasında derbeder bir hayat yaşamayı, Mekke'nin reisi ve efendisi olarak kalmaya tercih etmiştir; hatta bu üç yıl avarelik onu oldukça yormuş, çehresini soldürmüştü. Zaten iktisâdi muhasaranın kaldırılıp evine dönmelerinden birkaç gün sonra da hayata veda etti.

Onun Allah Resulü'ne olan imanı öylesine güçlü ve sağlamdı ki, o, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yaşaması için tüm evlâtlarının öldürülmesine bile razıydı. Düşman bir suikast düzenleyecek olsa, ona isabet etmesin diye,

Ali'yi (a.s), onun yatağına yatırıldı. Bundan da önemlisi, bir gün, Kureyş'in tüm büyüklerinin, Peygamber'e (s.a.a) suikast ihtimali ile intikam adına öldürülmesine ve doğal olarak, Haşimoğulları kabilesinin de öldürülebileceği gibi bir durumu göze almaya hazırды.

Ebu Talib'in Ölüm Anındaki Vasiyeti

O, vefatı esnasında çocuklarına şunları söyledi:

Ben Hz. Muhammed'i (s.a.a) size emanet ediyorum; zira o Kureyş'in emini, Arapların dürüstü ve tüm olgunluk ve kemalatın sahibidir. Getirdiği dini, kalpler tasdik ediyor, ama kınanırılar korkusuyla, dilleriyle inkâr etmişlerdir. Şimdi ben, Arapların düşkün ve zayıf kimselerinin, onu müdafaa etmeye kalktığını, ona iman ettiğini ve Muhammed'in (s.a.a) onların yardımıyla Kureyş'in saflarını kırmak için kıyama durduğunu görüyorum. Kureyş büyüklerini hor, evlerini viran, onların kimsesizlerini ise, güçlü kuvvetli ve iş sahibi yapmıştır.

Daha sonra sözlerine aşağıdaki cümlelerle son verdi:

Ey akrabalarım! Onun dostlarından ve İslâm cemiyetinden olunuz. Eğer ecel bana fırsat verseydi ona tâbi olan kimselerin başına gelebilecek kötü olayları ve kaderin cilvelerini onlardan def ederdim.^{ss}

Bizim onun bu arzusunda gayet samimî olduğunda şüphemiz yoktur;

zira onun on yıldır yapmış olduğu hizmet ve fedakârlıklar onun doğru sözlü olduğunun bir delilidir. Bu, onun daha bi'setin ilk yıllarında Muhammed'e (s.a.a) verdiği sadakat sözüdür; zira Hz. Muhammed'in (s.a.a) tüm akrabalarını etrafında toplayıp dinini onlara arz ettiği gün, Ebu Talib ona şöyle demişti:

Yeğenim kıyam et, sen üstün bir makamdasın. Senin hizbin en üstün hiziplerdendir. Sen büyük bir adamın oğlusun, ne zaman bir dil seni incitecek olursa, daha keskin diller seni savunmaya kalkacak ve keskin kılıçlarla onların seslerini keseceklerdir. Allah'a andolsun ki, Araplar senin huzurunda, bir çocuğun annesine karşı huşu içinde olduğu gibi, eğileceklerdir.^{ss}

Son Delil

En iyisi, Ebu Talib'in iman ve ihlâsını tarafsız yakınlarına sormaktır; zira ev halkı, evin içini ve evde olup bitenleri, daha iyi bilirler.

1- Ali (a.s), Peygamber'e (s.a.a) Ebu Talib'in vefat ettiği haberini verince, gözyaşlarını tutamadı ve Ali'ye (a.s), gusül, kefen ve defnetme işlemlerini yerine getirmesini emretti. Allah'tan onun için mağfiret diledi.^{ss}

ss- Seyyid b. Tavus, et-Teraif, 85.s. İbrahim b. Ali Deynuri'nin "Gayetu's-Su'l Fi Menakıb-ı Ali'r-Resul" adlı eserinden nakledilmiştir.

ss- İbn Ebil-Hadid, Nehcü'l-Belâğa Şerhi, 14/76

2- Dördüncü imam, Ali b. Hüseyin Zeynelabidin'in (a.s) huzurunda Ebu Talib'in imanı hakkında bir söz açılmıştı. O şöyle buyurmuştu:

Hiçbir kadının Müslüman olduktan sonra, artık kâfir kocasının yanında yaşamaya hakkı olmadığı, Fatıma bint-i Esed'in de ilk Müslümanlardan ve Peygamber'e (s.a.a) herkesten önce iman eden kadınlardan biri olduğu, Ebu Talib toprağa verilineye dek de, onun nikâhında kaldığı hâlde, halkın neden onun imanı ve ihlâsı hakkında tereddüde düştüğüne şaşırıyorum.

3- İmam Muhammed Bâkır (a.s) şöyle buyuruyor:

Ebu Talib'in imanı, halkın çoğunun imanından daha üstündür ve onlara tercih edilir. Müminlerin Emiri (a.s), onun yerine hac amellerini yerine getirmelerini emrederdi.^{ss}

16. Bölüm

MİRAC

Kur'ân, Hadis ve Tarih Açısından Miraç

Gece karanlığı tüm ufku kaplamış ve sessizlik tüm dünyaya hâkim olmuştu. Belli bir müddet gözlerini tabiatın zahirine kapayıp, günlük çalışmalarını yürütecek gücü tekrar toplayabilmek için tüm canlıların, yataklarında istirahatata çekilme zamanı gelmişti.

Yüce Peygamber, de tabiatın bu doğal gereksiniminden müstesna değildi. O farzlarını eda ettikten sonra istirahat etmek istiyordu; ama birden kulağına tanıdık bir ses geldi. O vahyin emini Cebrail'den gelen bir sestti. Ona, "Bu gece, Burak adında bir binekle, âlemin çeşitli makamlarını seyretmek üzere uzun bir yolculuğa çıkacaksın ve ben de seninle beraber olacağım." dedi. Sevgili Peygamber (s.a.a), azametli yolculuğuna kız kardeşi Ümmü Hani'nin evinden başladı ve aynı binekle Ürdün'de bulunan ve Mescidu'l-Aksa da denilen, Beytü'l-Mukaddes'e doğru yol aldı. Çok kısa

bir süre içinde oradan aşağı indi ve mescidin çeşitli yerlerini, Hz. Mesih'in doğum yeri olan Beytu'l-Lehm'i, enbiyaların menzillerini, makamlarını ve eserlerini gördü ve bazı menzillerde iki rekât namaz kıldı.

Sonra programının ikinci bölümüne başladı. Bulunduğu yerden, göklere doğru uçtu; yıldızları ve gökyüzünün düzenini müşahede etti. Peygamberlerin ruhlarıyla ve semavî meleklerle konuştu. Rahmet ve azap merkezini (cennet ve cehennem) gördü. Cennet ehlinin derecelerini ve cehennem ehlinin timsallerini^{ss} yakından müşahede etti. Sonuçta varlığın, cihanın yaratılış sırlarından, yaratılış âleminin genişliğinden ve Allah'ın sonsuz eserleri ve gücünden tamamen haberdar oldu. Sonra bu azametli yolculuğuna devam etti ve Sidretu'l-Münteha'ya^{ss} ulaştı. Onu baştan ayağa kaplamış olan celâl ve azameti görmüştü. Bu sırada programı sona erdi ve uçarak geldiği aynı yoldan geri dönmekle görevlendirildi. Dönüşte, yine Beytü'l-Mukaddes'te indi ve kendi vatanı olan Mekke'nin yolunu tuttu. Yolun yarısında Kureyş'in bir ticaret kervanına rastladı. Onlar da bir deve kaybetmiş onu arıyorlardı. Onların testilerinde bulunan sudan bir

ss- Mecmau'l-Beyan,3/395, İsra Suresi'nin tefsiri.

ss- Sidretu'l-Munteha kelimesinin anlamı konusunda tefsirlere bakınız.

miktar içti ve suyun geri kalanını yere döktü. Bir rivayete göre onu sakladı. Gün doğmadan Ümmü Hani'nin evinde bineğinden indi ve ilk olarak sırrını ona söyledi. O gecenin sabahı, Kureyş'in mahfil ve topluluklarında, sır perdelerini kaldırdı. Onun Kureyş'e göre imkânsız ve muhal görünen miraç destanı ve şaşkırtıcı yolculuğu, her yerde ağızdan ağza dolaştı ve Kureyş büyüklerini daha da kızdırdı.

Kureyş her zamanki gibi onu yalanlamaya kalktı ve Mekke'de Beytü'l-Mukaddes'i görmüş olan kimseler var. Eğer doğru söylüyorsan binasının nasıl olduğunu açıkla, dediler. Hz. Peygamber (s.a.a), Beytü'l-Mukaddes'in tüm bina özelliklerini anlatmakla kalmayıp, Mekke ve Beytü'l-Mukaddes arasında başından geçen olayları da açıklayarak şöyle buyurdu:

Yolun yarısında filan kabilenin kervanıyla karşılaştım, onların bir devesi de kaybolmuştu. Onların eşyaları arasında suyla dolu bir kap vardı ve ben o sudan içtim. Sonra o kabı sakladım.^{ss} Başka bir yerde de bir devesi ürkmüş ve ön ayağı kırılmış olan bir grup ile karşılaştım.

Kureyşliler şöyle dediler: "Kureyş kervanından haber ver." O da, "Onları Ten'im'de (Haremin sınırı sayılan yerde) gördüm. Toprak rengi bir deve

ss- Bazılarının naklettiklerine göre, "onun geri kalanını döktüm" şeklindedir. Farklı nakiller amellerin tekrarından kaynaklanabilir.

onların önünde ilerliyordu. Onun sırtına tahtadan bir kasa koymuşlardı ve şimdi de Mekke'ye gelmek üzereler." dedi. Kureyş bu kat'î haberlerden çok rahatsız olmuştu. Şimdi doğru mu, yalan mı söylediği belli olacak dediler; ama kısa bir süre sonra kervanın başta geleni şehre girdi. Ebu Süfyan ve yolcular, onun söylediklerini doğruladılar.

Bu anlatılanlar, tefsir ve hadis kitaplarından özetlenmiştir. Daha fazla bilgi için Biharul-Envar'ın miraç konusuna başvurulabilir.

17. Bölüm

TAİF YOLCULUĞU

Bi'setin onuncu yılı, bütün acı-tatlı olaylarına rağmen sona ermişti. Bu yılda, Sevgili Peygamber, iki büyük ve fedakâr hamisini kaybetmişti. Birinci merhalede, Abdulmuttalip hanedanının büyüğü, İslâm'ın yegâne müdafisi, Kureyş kabilesinin tek şahsiyeti yani Hz. Ebu Talib dünyaya gözlerini kapamıştı.

Bu musibetin eserleri Hz. Peygamber'in (s.a.a) hatırından henüz silinmemişken, değerli eşi Hz. Hatice'nin vefatı ile bu acısı tazelenmişti.^{ss} Ebu Talib, Hz. Peygamber'in (s.a.a) canının ve haysiyetinin koruyucusuydu. Hz. Hatice ise, sahip olduğu servetiyle, İslâm'ın ilerlemesinde hizmetlerde bulunuyordu.

Bi'setin on birinci yılının başından beri Peygamber, kin ve düşmanlıklarla

ss- İbn Sa'd, Tabakat'ında (1/106), Hz. Hatice'nin, Ebu Talib'in vefatından otuz beş gün sonra vefat ettiğini nakletmiştir. İbn Esir gibi bazıları da (el-Kâmil, 2/63) Hz. Hatice'nin daha önce vefat ettiğine inanıyorlar.

kaplı bir çember içinde yaşıyordu. Canı her an tehlikede idi ve her türlü tebliğ imkânı elinden alınmıştı.

İbn Hişam^{ss} şöyle yazıyor: "Ebu Talib'in ölümünden birkaç gün geçer geçmez, Kureyş'ten bir adam bir miktar toprağı onun başına dökmüştü. Hz. Peygamber (s.a.a), bu vaziyette eve gitti. Kızlarından birinin gözü babasının bu yürek yakan hâline takıldı. Kalktı bir miktar su getirerek babasının başını ve yüzünü yıkadı. Kızının sesi yükselmiş ve gözlerinden yaşlar boşanıyordu. Hz. Peygamber (s.a.a) kızını teselli etti ve şöyle buyurdu: *"Ağlama, Allah babanın koruyucusudur."* Sonra yine şöyle buyurdu:

Eğer Ebu Talib hayatta olsaydı, Kureyş bana böyle kötülük ve hakaretlerde bulunamazdı.

Hiz. Peygamber (s.a.a), Mekke'deki aşırı baskıdan dolayı, hicrete karar verdi. O zamanlar Taif, konumu itibarıyla merkezî bir yerdi. Tek başına Taif'e gidip, şayet bu vesileyle bir başarı elde edebilir düşüncesiyle, Sakif kabilesinin reisleri ile görüşmek ve dinini onlara anlatmak ümidiyle oraya gitti. Hz. Peygamber (s.a.a), Taif topraklarına ayak bastıktan sonra, adı geçen kabilenin önde gelenleri ve büyükleriyle görüştü. Tevhid dinini

açıkladı ve onları kendi dinine davet etti; ama Hz. Peygamber'in sözleri onları zerre kadar etkilemedi. Ona şöyle dediler: "Eğer sen Allah'ın seçilmiş kuluysan, söylediklerini reddetmek insanı azaba müstahak eder, söylediklerin yalan ise konuşmaya lââyık biri değilsin."

Hz. Peygamber (s.a.a), onların mantıksız ve çocukça düşüncelerinden, maksatlarının, sorumluluktan kaçmak olduğunu anladı. Yerinden kalktı ve onlardan söylediklerini kimseye anlatmamaları konusunda söz aldı; zira Sakif kabilesinin aşâğılık ve rezil bazı şahıslarının, ellerine geçen her bahaneyle, onun yalnız ve kimsesiz oluşunu suiistimal etmeleri mümkündü; ama kabile büyükleri Peygamber'in bu isteğine saygı duymayarak, boşta gezer, saf kalpli insanları ona karşı ayaklandırmak amacıyla tahrik ettiler. Ansızın Hz. Peygamber (s.a.a) kendini düşmanlardan oluşmuş bir kalabalığın içinde buldu. Çareyi Utbe ve Şeybe'ye ait olan bir bağa kaçmakta buldu. Hz. Peygamber (s.a.a) büyük bir zorlukla bağın içine girdi. Adı geçen topluluk onu takip etmekten vazgeçti. Bu iki kişi Taif'in zenginlerindendi ve Taif'de bir bağları vardı. Hazretin mübarek başından ve yüzünden terler akıyordu, mukaddes bedeni de birkaç yerden darbe almıştı. Sonunda asmaların üzerine uzanmış olan üzüm ağaçlarının gölgesine

oturdu, mübarek dudaklarından şu cümleler dökülüyordu:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ أَشْكُو ضَعْفَ قُوَّتِي وَ فِلَّةَ حِيلِي وَ هَوَانِي عَلَى النَّاسِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ
اضْنَتَ رَبِّ الْمُسْتَضْعَفِينَ وَ أَنْتَ رَبِّي مِمَّنْ تَكِلُنِي

Ya Rabbi, gücümün azlığını ve çaresizliğimi sana sunuyorum. Sen zayıfların merhametli rabbisin, sen benim rabbimsin, beni kime bırakıyorsun.

Duanın cümleleri, tam elli yıl izzet ve şeref ile canlarından geçmiş fedakârların himayesi altında yaşamış bir şahsiyetin yakarışıdır; ama şimdi durum onun için çok vahimdi ve bu yüzden düşmanın bağına sığınmak zorunda kalmış, yorgun, bitkin ve yaralı bedeni ile alın yazısını beklemekteydi.

Kendileri putperest ve tevhid dininin düşmanlarından olan Rabia'nın çocukları Hz. Muhammed'in (s.a.a) bu acı durumundan çok etkilendiler. Addas adında Mesihi kölelerine, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna bir kap üzüm götürmesini emrettiler. Addas da bir kabı üzümle doldurarak o hazretin önüne bıraktı ve biraz onun nurlu yüzünü seyretti. Çok geçmeden ilginç bir olay oldu. Mesihi köle onun üzüm yemeye başlarken "Bismillahirrahmanirrahim" dediğini duydu. Bu hadise onu bayağı düşündürdü ve çaresizce sessizliği bozarak şöyle dedi: "Yarımada halkı bu kelimeyi bilmez ve ben de şimdiye kadar kimseden bu cümleyi duyma-

dım, buraların halkı, işlerine Lat ve Uzza adıyla başlarlar."

O, ona nereli ve hangi dine mensup olduğunu sordu. O da; Neynevalıyım ve Nasraniyim dedi. Hazret buyurdu ki: "*Yunus b. Metta adında salih bir adamın memleketindensin.*" Peygamber'in bu cevabı onu daha da şaşırttı.

O yeniden sordu: "Siz Yunus b. Metta'yı nerden tanıyorsunuz?" Hz. Peygamber (s.a.a) de, "*Kardeşim Yunus da benim gibi Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberdi.*" diye buyurdu.

Peygamber'in doğruluk belirtileri içeren sözleri, Addas'ın üzerinde ilginç bir eser bıraktı. Elinde olmadan Peygamber'e aşık oldu. Yere kapandı, onun elini ayağını öpmeye başladı. Onun dinine olan imanını dile getirdi ve izin aldıktan sonra da bağ sahiplerinin yanına geri döndü.

Rabia'nın çocukları Mesihî kölenin ruhunda meydana gelen inkılâba çok şaşırdıklarından derin bir düşünceye daldılar. Kölelerine, bu yabancıyla neler konuştunuz, neden onun huzurunda o kadar eğiliyordun dediler. Köle onlara şunları söyledi: "Şu an sizin bağınıza sığınmış olan bu şahsiyet, yer yüzündekilerin sevincidir. Onun bana anlattıklarını sadece peygamberler bilir ve bu şahıs vaat edilmiş beklenen peygamberdir." Kölenin anlattıkları Rabiaoğulları'na çok ağır geldi. Hayırsever edasıyla köleye şöyle dediler:

"Bu adam seni mensup olduğun dininden ayırmasın! Senin şu an mensup olduğun Mesih dini (Hıristiyanlık) onun dininden daha iyidir."

Hz. Peygamber (s.a.a) Mekke'ye Dönüyor

Peygamber'i takip etme olayı, onun Rabiaoğulları'nın bağına sığınmasıyla son buldu. O, Mekke'ye dönebilirdi. Bu hâlde bile onun Mekke'ye dönüşü sorunsuz değildi; zira onun yegâne müdafisi dünyadan göçmüştü. Mekke'ye girdiği anda, putperestler tarafından öldürülme ihtimali de vardı.

Hz. Peygamber (s.a.a), birkaç gün Nahle'de^{ss} kalmaya karar verdi. O, oradan, kendisi için emniyet sözü almak ve büyük şahsiyetlerden birinin himayesi altında vatanına gidebilmek amacıyla bir kişiyi Kureyş büyüklerinin birinin yanına göndermek istiyordu; ama orada böyle bir şahıs yoktu. Sonra Hira'ya gitmek üzere Nahle'den ayrıldı ve orada Huzaili bir Arap ile görüştü. Ondan Mekke'ye gitmesini, Mekke'nin büyüklerinden olan Mut'im b. Adiy'den onun için aman sözü almasını rica etti. Huzaili adam Mekke'ye gitti. Peygamber'in isteğini Mut'im'e söyledi. O bir putperest olmasına rağmen Hz. Peygamber'in (s.a.a) isteğini kabul etti ve şöyle dedi: "Muhammed (s.a.a), hemen benim evime gelsin, ben ve çocuklarım

ss- Taif ile Mekke arasında bir yerdir.

onu koruruz." Peygamber gece vakti Mekke'ye girdi ve hemen Mut'im'in evinin yolunu tuttu ve geceyi orda geçirdi. Güneş yükseldiğinde, Mut'im şöyle dedi: "Şimdi sizin benim korumam altında olduğunuzu Kureyş bilmelidir. Bunu ilân etmek için bizimle Mescidu'l-Haram'a kadar gelmeniz gerekecek." Hz. Peygamber (s.a.a), sözünü benimsedi ve gitmeye hazırlandı. Mut'im çocuklarına silâhlanarak Peygamber ile birlikte mescide girmelerini emretti. Onların mescide girişleri çok dikkat çekiciydi. Epey müddettir Peygamber'in peşinde olan Ebu Süfyan, bu manzarayı gördüğüne hiç sevinmedi ve Peygamber ile savaşmaktan vazgeçti. Mut'im ve oğulları oturdular, Allah Resulü de tavaf etmeye başladı. Tavaftan sonra kendi evine gitti.^{ss}

Çok geçmeden Hz. Peygamber (s.a.a), Medine'ye gitmek üzere Mekke'den ayrıldı. Yaklaşık olarak hicretin başlangıç dönemlerinde Mut'im, Mekke'de vefat etti, haber Medine'ye ulaştı. Hz. Peygamber (s.a.a), onu iyilikle andı. İslâm şairi olan Hassan b. Sabit, İslâm'a yapmış olduğu hizmetler karşılığında ona şiirler yazdı, Hz. Peygamber (s.a.a) de çeşitli durumlarda onu anardı; hatta Bedir Savaşı'nda Kureyş verdiği kayıplarla ve esirlerle

yenik düşerek Mekke'ye geri döndüğünde Hz. Peygamber (s.a.a) Mut'im'i hatırlayarak şöyle buyurdu:

Eğer Mut'im yaşasaydı ve benden bütün esirleri azat etmemi veya ona bağışlamamı isteseydi, ben onun bu isteğini reddetmezdim.

Dikkate Değer Bir Nükte

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Taife yapmış olduğu çetin yolculuk, onun direnişi ve cesur olduğunun bir göstergesidir. Önemli yerlerde devamlı Mut'im'den görmüş olduğu iyilikleri unutmaması da, onun üstün ahlâk ve faziletinin güzel bir örneğidir; ama bu iki konudan daha üstün olan, Ebu Talib'in yapmış olduğu değerli hizmetleri incelemektir. Mut'im birkaç saat veya birkaç gün Peygamber'i himayesi altına almıştı; ama Peygamber'in değerli amcası, bir ömür onu savunmuştur. Ebu Talib'in çektiği zorluk ve sıkıntıların binde birini Mut'im çekmemiştir. Hz. Peygamber (s.a.a), Mut'im'in yapmış olduğu birkaç saatlik hizmet karşısında tüm Bedir esirlerini ona bağışlamaya hazır olduğuna göre, değerli amcasının yapmış olduğu paha biçilmez hizmetler karşısında ne yapmalıydı? Tam kırk iki yıl, risalet sahibini himaye etmiş ve son on yılında nübüvveti savunma yolunda canıyla oynamış olan bir şahsiyet, şüphesiz iki cihan ön-

derinin huzurunda üstün ve değerli bir makama sahip olmalıdır. Açıkça bu iki kişi arasında büyük bir farklılık vardı. Mut'im müşrik ve putperest bir şahıstı, ama Ebu Talib, İslâm dünyasının büyük şahsiyetlerinden biri sayılıyordu.

Hac Mevsiminde Aşiret Büyüklerini Davet

Hz. Peygamber (s.a.a), hac zamanında Arap reisleriyle temaslarda bulunur, evleri dolaşır, onlarla görüşür ve dininin gerçeklerini onlara sunar. Bazen Hz. Peygamber (s.a.a) konuşmakla meşgulken, Ebu Leheb birden çıkagelir ve "Ey insanlar, onun söylediklerine inanmayın; zira o, sizin atalarınızın dini ile savaşmaktadır; onun sözleri asılsızdır." derdi. Amcasının bu muhalefeti onun kabile büyüklerine yapmış olduğu tebliği etkisiz hâle getiriyordu ve onlar da kendi kendilerine, eğer onun dini doğru ve faydalı olsaydı kesinlikle kendi akrabası onunla savaşmaya kalkışmazdı, diyorlardı.^{ss}

Âmiroğulları kabilesinden bir grup, Mekke'ye geldiler. Hz. Peygamber (s.a.a) dinini onlara da anlattı. Onlar, Peygamber vefat ettikten sonra toplumun rehberliği onlara kalmak suretiyle, ona iman etmeye hazırıldılar.

Ancak Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu:

أَلَا أَمْرٌ إِلَى اللَّهِ يَقَعُ حَيْثُ يَشَاءُ

Bu Allah'a ait bir konudur, kimi lâıyk görürse onu seçer.^{ss}

Onlar, Hz. Peygamber'den yüz çevirdiler ve vatanlarına döndükten sonra Hz Muhammed (s.a.a) ile yaptıkları görüşmeyi nur kalpli bir yaşlı adama anlattılar. O da, "İşte o, Mekke ufuklarından doğan parlak bir yıldızdır." dedi.

Tarihin bu bölümü, Allah Resulü'nden sonra imamet meselesinin, Allah tarafından tayin edileceğini ve halkın oyuyla seçilemeyeceğini ispat etmektedir. Biz bunun geniş açıklamasına "İslâm Açısından Önderlik" adlı kitabımızda yer verdik.

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/426.

18. Bölüm

AKABE BİATI

Hz. Peygamber (s.a.a), hac mevsiminde Hazreç kabilesinden altı kişiyle görüşüp onlara şöyle dedi: "*Yahudiler sizin müttefikiniz mi?*" Onlar da "Evet" dediler. Bunun üzerine şöyle buyurdu: "*Oturun, konuşalım.*" Onlar oturdular ve Peygamber'in konuşmasını dinlediler. Peygamber birkaç ayet tilâvet etmişti, sevgili Resulün sözleri onlarda büyük bir tesir bırakmıştı, onlar o mecliste iman ettiler. Onların İslâm'a yönelmelerine yardımcı olan etken, Yahudilerden duydukları Arap ırkından çok yakın bir zamanda bir peygamberin geleceği, tevhit dinini yayıp, putperestlerin hükümetini devireceği olmasıydı. Bu yüzden de kendi kendilerine, Yahudiler bu işe öncülük edip davranmadan önce, biz ona yardımcı olalım dediler.

Bu grup, Peygamber'e, bizim aramızda her zaman savaş ateşi yükselmektedir. Ümit ederiz Allah senin pak ve temiz dinin vesilesiyle bu ateşi söndürür, dediler. Biz şimdi Yesrib'e dönüyoruz ve senin dinini anlatacağız.

Eğer herkes bu dini kabul ederse, artık bizim yanımızda senden daha de-

ğerli bir kimse olmayacaktır.

Bu altı kişi İslâm dinini Yesrib'de yaymak için faaliyetlerine başlamışlardı. Öyle ki Peygamber'in adının anılmadığı ev kalmamıştı.^{ss}

Birinci Akabe Biati

Bu altı kişinin yapmış olduğu tebliğler, iyi bir eser bırakmıştı ve Medineli-lerden bir grubun tevhid dinine girmesine sebep olmuştu. Bi'setin on ikinci yılında on iki kişiden oluşan bir grup Medine'den ayrılarak Akabe'de Allah Resülü (s.a.a) ile görüştüler. Böylece ilk İslâm sözleşmesi yapılmış oldu. Bu on iki kişinin en meşhurları, Es'ed b. Zürene ve Ubade b. Sabit idi. Onların biatlerinin metni, İslâm'ı kabul ettikten sonra aşağıda belirtildiği gibidir:

Aşağıdaki görevleri yerine getirmek suretiyle; Allah'a şirk koşmamak, hırsızlık ve zina yapmamak, evlâtlarımızı öldürmemek, başkalarına if-tira atmamak, kötü işlerde bulunmamak ve iyi işlerde emre itaatsizlik etmemek üzere, Allah Resülü ile bir antlaşma yaptık.

Sevgili Resul onlara, eğer aynen antlaşmaya göre davranırlarsa yerlerinin cennet olacağını, eğer emre itaat etmezlerse bu durumda her şeyin Allah'ın elinde olduğunu yani, ya affedeceğini ya da azap edeceğini söyledi. Bu biat, tarih yazarlarının deyimiyle "Biatu'n-Nisâ" olarak adlandırılmış-

tır; zira Hz. Peygamber (s.a.a), Mekke'nin fethinde kadınlardan da bu şekilde biat almıştı.

Bu on iki kişi, iman dolu kalplerle Medine'ye döndüler ve birçok faaliyette bulundular. Onlara Kur'ân öğretsin diye bir tebliğci göndermesi için Peygamber'e (s.a.a) mektup yazdılar. Hz. Peygamber (s.a.a), onların eğitim ve öğretimi için Mus'ab b. Umeyr'i gönderdi. Bu güçlü tebliğcinin tebliği ve eğitimleri doğrultusunda, Müslümanlar Peygamber'in yokluğunda bir araya gelerek cemaat namazı kılıyorlardı.^{ss}

İkinci Akabe Biati

Medineli Müslümanlarda ilginç bir aşk ve heyecan hüküm sürüyordu. Onlar bir kere daha hac mevsiminin gelmesini hac merasimleri esnasında Peygamber'i yakından ziyaret edebilmek, her türlü hizmet için hazırlıklı olduklarını göstermek ve antlaşma dairesini nicelik ve nitelik bakımından arttırabilmek için dakikaları sayıyorlardı. Beş yüz kişiden oluşan Medine'nin hac kervanı hareket etti. Kervanda ikisi kadın olmak üzere yetmiş üç Müslüman bulunuyordu. Geri kalanlar ise tarafsız veya İslâm'a meyilli kimselerdi. Adı geçen grup, Mekke'de Hz. Peygamber (s.a.a) ile görüşerek

biat merasimini yerine getirebilmek için vakit aldılar. Peygamber şöyle buyurdu: "Görüşme yeri Mina'dır. Zilhicce'nin on üçüncü gecesi, halk uykuya daldığı vakit, Akabe^{ss} eteğinde söyleşiye oturacağız."

On üçüncü gece geldi, Hz. Peygamber (s.a.a) amcası Abbas ile birlikte herkesten önce oradaydı. Gecenin bir bölümü geçmişti ve müşrik gözler derin uykuya dalmıştı. Müslümanlar bir biri ardınca yerlerinden kalkarak gizlice Akabe'ye doğru ilerliyorlardı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası Abbas, sessizliği bozdu ve Hz. Peygamber (s.a.a) hakkında şunları söyledi:

Ey Hazreçliler! Sizler Muhammed'in (s.a.a) dinine olan desteğinizi açıkladınız. Biliniz ki, o kendi kabilesinin en değerli ferdidir. Tüm Haşimoğulları mümin olanlar ve olmayanlar onun koruyucusudurlar; ama şimdi Muhammed (s.a.a), sizin tarafınızı ve sizlerle olmayı tercih etmiştir. Eğer sözünüzde durmakta kararlıysanız ve onu düşmanın şerrinden koruyacaksınız, o sizlerle yaşayabilir. Eğer zor şartlar altında onu korumaya gücünüz yoksa, şimdiden ondan ayrılınız. Birakın o izzet, şeref ve büyüklüğü ile kendi aşireti arasında yaşasın.

O sırada Berâ b. Ma'rur ayağa kalkarak şöyle dedi:

Allah'a andolsun, bizim kalbimizde kesinlikle dilimizde olandan başka bir şey yoktur. Bizim zihnimizde sadakat, antlaşmaya uymak ve Peygam-

ss- Mina yakınlarında bir geçittir.

ber uğrunda canımızdan geçmekten başka bir şey yoktur.

Sonra Hazreçliler Hz. Peygamber'e (s.a.a) döndüler ve konuşmasını rica ettiler. Allah Resulü, birkaç ayet okuyarak onların İslâm'a olan eğilimlerini güçlendirdi. Daha sonra şöyle buyurdu:

Sizlerle, çocuklarınızı ve ailenizi savunduğunuz gibi beni savunmanız üzere biat ediyorum.^{ss}

O sırada ikinci defa Berâ ayağa kalkarak: "Bizler savaş cephelerinde eğitilmiş mübareze ve savaş çocuklarıyız. Bu özellik bizim atalarımızdan bize kalmış bir mirastır." dedi. Aşk ve şevkin, cemiyeti baştanbaşa kapladığı o sırada, Hazreçlilerin olağan üstü ilgisini gösteren sesleri yükseldi. Allah Resulü'nün (s.a.a) elini tutmuş olan Abbas, şunları söyledi: "Bizler için casuslar gönderilmiştir, bu yüzden yavaş konuşmak gerekir." Bu durumda Berâ b. Ma'rur, Ebu'l-Heysen b. Teyyihan ve Es'ad b. Zürene yerlerinden kalkarak Peygamber'e (s.a.a) biat eli uzattılar ve cemiyetin hepsi sırayla biat ettiler.

ss- Görüldüğü gibi, savunma antlaşması yapıldı, Allah yolunda cihat edeceklerine dair değil. Nitekim Peygamber (s.a.a) de Bedir Savaşı'nda ensarı razı etmeksizin, düşman üzerine hücum emri vermedi.

Kureyş'in Akabe Biatı'ne Tepkisi

Kureyş, derin bir gaflet uykusuna dalmıştı, İslâm'ın Mekke'de gözle görülür bir ilerleyişi olmadığından, İslâm'ın çöküşünün başladığını ve alevlerinin sönmeye yüz tuttuğunu zannediyorlardı. Ansız'ın İkinci Akabe Biatı" bir bomba gibi Kureyşliler arasında patladı. Putperestlerin önde gelenleri, dünkü gecenin karanlığında Yesriblilerden yetmiş üç kişinin, Hz. Peygamber'i (s.a.a) tıpkı kendi çocukları gibi koruyacaklarına dair onunla bir anlaşma yaptıklarını ve ona biat ettiklerini anladılar. Bu haber onlarda büyük bir korku yarattı; zira kendi kendilerine, "Artık Müslümanlar, Arap Yarımadası'nın kalbinde kendilerine bir merkez edindiler ve onların dağılık hâlde olan bütün güçlerini bir araya getireceklerinden ve tevhid dinini yaymaya başlayarak, bu vesileyle Mekke putperestliğini savaş tehlikesiyle yüz yüze getirmelerinden korkular." diyorlardı.

Kureyş büyükleri, daha geniş çaplı bir araştırma için sabah erkenden Hazreçlilerle görüşerek şunları söylediler: "Bize ulaşan habere göre, siz geçen gece Akabe'de Muhammed ile onu savunma sözleşmesi yapmışsınız. Onunla birlik olup, bize karşı kıyam etmeye söz vermişsiniz." Onlar yemin ederek biz kesinlikle sizin ve bizim aramızda bir savaş çıkmasından

yana değiliz dediler.

Yesriblilerin hac kervanı yaklaşık beş yüz kişilikti. Onlardan sadece yetmiş üç kişi, gece yarısı Akabe'de Hz. Peygamber (s.a.a) ile biat etmişti. Diğer fertler ise, o saatlerde derin bir uykuya dalmışlardı ve olup bitenden haberleri de yoktu. Bu yüzden Müslüman olmayanlar, böyle bir olay olmadığına dair yemin ediyor ve aslında bunun uydurma olduğunu söylüyorlardı. Kendisinin Yesrib'in tamamına reisliği için gereken hazırlıkların olduğu Hazreçli Abdullah b. Ubey, "Kesinlikle böyle bir şey olmamıştır. Hazreçliler benimle meşveret etmeden böyle bir işe kalkışmazlar." dedi. Sonra Kureyş büyükleri daha geniş bir araştırma yapmak için yerlerinden kalktılar. O mecliste bulunan Müslümanlar sırlarının faş edildiğini anladılar. Bu yüzden de fırsatı ganimet bilerek kendi kendilerine, şahıslar tanınmadan önce, Mekke hükümeti sınırlarından çıkıp, Yesrib'in yolunu tutmalıyız dediler.

Bazı Yesriblilerin bu hız ve aceleleri, Kureyş'in biate olan şüphelerini iyice arttırdı. Onlar bu haberin doğru olduğunu anladılar. Bu yüzden de bütün Yesriblileri takibe koyuldular; ama faaliyetlerine başladıkları vakit iş işten geçmişti. Hac kervanı Mekke hükümetinin sınırlarından artık çıkmıştı.

Bu arada sadece Sa'd b. Ubade'yi ele geçirebilmişlerdi.

Ancak, İbn Hişam'ın belirttiğine göre, Kureyş iki kişiyi ele geçirmişti. Biri Sa'd b. Ubade, diğeri Münzir b. Ömer idi. İkincisi onların elinden kaçmayı başarmıştı; ama büyük bir kabalıkla Sa'd'ın saçından tutarak yerlerde sürüklüyorlardı. Kureyşli bir adam bu içler acısı durumdan çok etkilenmişti. Sa'd'ın yanına gelerek, "Senin Mekke'de Mekkelilerden bir kişiyle anlaşman falan yok mu?" dedi. Sa'd da, "Evet Mut'im b. Adiy ile savunma anlaşmamız var; zira ben onun ticaretini Yesrib'den geçerken hırsızlardan koruyor ve onu barındırıyordum." dedi.

Onu bu durumundan kurtarmak isteyen Kureyşli adam, Mut'im'in yanına gitti ve şöyle dedi: "Hazreçlilerden bir adamın başı dertte, Kureyşliler ona çok kötü işkence ediyorlar. Şimdi o seni yardıma çağırıyor ve senden yardım bekliyor." Mut'im oraya geldiğinde o şahsın her yıl onun ticaret kervanını kazasız belâsız hedefine ulaştıran Sa'd b. Ubade olduğunu gördü. Bu yüzden onun kurtulması için çalıştı ve onu Yesrib'e geri gönderdi. Sa'd'ın başının dertte olduğunu öğrenen Müslümanlar ve Sa'd'ın arkadaşları onu kurtarmak için, yolun yarısından geri dönmeye karar vermişlerdi. Onlar böyle düşünürken ansızın Sa'd uzaktan göründü ve başından geçen

acı olayları onlara anlattı.^{ss}

İslâm'ın Manevî Nüfuzu

Doğu bilimcileri, İslâm'ın nüfuz ve ilerleyişinin sadece kılıçların gölgesi altında gerçekleştiğini ileri sürmüşlerdir. Bu düşünce ne kadar doğrudur? İleride yaşanacak olaylar, bu değerlendirmenin ne kadar yersiz olduğunu ispat edecektir; ama biz örnek olarak okuyucularımızın dikkatini, hicretten önce Yesrib'de meydana gelmiş bir olaya çekmek istiyoruz. Bu olayın incelenmesi, işin başında İslâm'ın nüfuz ve ilerleyişinin sadece onun çekiçliği vesilesiyle olduğunu çok kısa bir açıklamayla da olsa, dinleyiciyi büyülediğini etraflıca ispat etmektedir. Şimdi olayın metni:

Mus'ab b. Umeyr, İslâm'ın meşhur tebliğcilerinden idi. Es'ad b. Zürene'nin isteği üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) tarafından Medine'ye gönderilmişti. Bu iki kişi Yesrib'in büyüklerini mantık ve delil yoluyla İslâm dinine davet etmeye karar verdiler. Bir gün, Müslümanlardan bir grubun da orda bulunduğu bir başa girdiler. Yine orada Abdüleşheloğulları kabilesinin büyüklerinden olan Sa'd b. Muaz ve Üseyd b. Huzayr da görülüyordu. Sa'd b. Muaz, Üseyd'e dönerek şöyle dedi: "Kılıcını kınından çıkar ve şu

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/448-450

iki kişinin yanına git. Onlara İslâm dinini tebliğ etmekten vazgeçmelerini, beyan ve sözleriyle bizim saf insanlarımızı kandırmamalarını söyle. Es'ad b. Zürare benim teyzemin oğlu olduğundan, kılıç çekerek onunla yüz yüze gelmeye utanıyorum."

Üseyd, kızgın hâlde ve çıplak bir kılıçla bu iki kişinin yolunu kesti. Zikredilen sözleri şiddetli bir şekilde sarf etti. Tebliğ yöntemini Peygamber'den (s.a.a) öğrenmiş olan başarılı konuşmacı Mus'ab b. Umeyr, Üseyd'e dönerek şunları söyledi: "Konuşabilmemiz için biraz oturmanız mümkün mü? Eğer sizin istek ve arzunıza uygun olmazsa, biz geldiğimiz gibi geri döneriz." Üseyd, "İnsaflı konuştun." dedi. Birkaç dakika oturdu ve kılıcını kınına yerleştirdi. Mus'ab Kur'ân'dan birkaç ayet okudu. Kur'ân'ın nuru hakikatleri, çekiciliği ve güzelliği, onun mantık gücünü dize getirdi. O kendinden geçerek, Müslüman olmanın yolu nedir? diye sordu. Onlar da Allah'ın birliğine şahadet edeceksiniz, bedeninizi ve elbiselerinizi suyla yıkayacak ve namaz kılacaksınız, dediler.

Bu iki kişinin kanını akıtmak maksadıyla gelmiş olan Üseyd, güler yüzle Allah'ın birliğine ve Peygamber'in risaletine şahadet etti. Orada bulunan suda gusül aldı ve elbiselerini yıkadı. Kelimeyi şahadeti mırıldanır bir

hâlde Sa'd'ın yanına döndü. Sa'd b. Muaz, sabırsızlıkla onu bekliyordu. Üseyd'in gülen yüzü ansızın görünüyordu. Sa'd b. Muaz oradakilere dönerek, Tanrıya andolsun Üseyd akidesini değiştirmiş ve gitmiş olduğu yerden başarısız dönmüştür, dedi. Üseyd, olup biteni açıkladı. Sa'd b. Muaz, sini küpü kesilmiş bir hâlde, bu iki kişiyi tebliğ işinden alıkoymaya karar vermişti; ama Üseyd'in başına gelenler onun da başına gelmişti. O da Mus'ab'ın güçlü mantık ve çekici beyanları karşısında dize geldi. Onlara karşı almış olduğu karardan dolayı pişman olmuştu. Tevhid dinine olan teslimiyetini bildirdi. Hemen orada gusül aldı ve elbiselerini yıkadı ve sonra kavmi arasına dönerek şunları söyledi: "Benim sizler arasındaki makamım nedir?" Hepsi birlikte; sen kabilemizin önde gelen reisisin dediler. O da, kabilem İslâm dinine yönelinceye dek, ben kabileden kadın erkek hiçbir fert ile konuşmayacağım, dedi.

Kabile reisinin söyledikleri, kabile sakinleri arasında ağızdan ağza nakleldi. Çok geçmeden de Abdüleşheloğulları kabilesinin tamamı, Hz. Peygamber'i görmeden Müslüman ve tevhid dininin müdafilerinden oldular.^{ss}

İslâm tarihi buna benzer birçok örneklerle doludur. Bunların hepsi de, or-

yantalistlerin İslâm'ın ilerleyişi konusundaki sözlerinin yersiz olduğunun bir delilidir; zira bu olaylarda ne zorlama vardı, ne de Peygamber'i görüp konuşmuşlardı. Sadece bir İslâm tebliğcisinin güçlü mantığı birkaç dakika içinde kabile arasında devrim yaratmıştı ve işin içinde başka bir etken de yoktu.

Kureyş'in Korkusu

Yesriblilerin Müslümanları savunması ve onları himaye etmesi, Kureyş'i bir kere daha dalmış olduğu gaflet uykusundan uyandırdı. İslâm'ın nüfuz ve yayılışını önleyebilmek amacıyla yine yapmış oldukları eziyet ve işkenceleri baştan başladılar.

Hız. Peygamber'in (s.a.a) yârenleri müşriklerin vermiş oldukları sıkıntılardan dolayı şikâyetle bulundular ve başka bir yere göç etmek için izin istediler. Hız. Peygamber (s.a.a) birkaç gün mühlet istedi ve sonra şöyle buyurdu:

Sizin için en iyi yer Yesrib'dir. Sizler huzur içinde oraya hicret edebilirsiniz.

Hicret izni verildikten sonra, Müslümanlar çeşitli bahanelerle Mekke'den ayrılıp Yesrib'in yolunu tutuyorlardı. Göçün başlamasıyla Kureyş, gizlice başlatılan hicret olayından haberdar oldu. Her türlü nakil ve taşınmayı önlediler, ulaştıkları herkesi yoldan çevirmeye, eğer şahıs eşi ve çocuklarıyla hicret ediyorsa ve kadın Kureyşli ise hanımını götürmeyi yasakla-

maya karar verdiler; ama kan dökülmesinden korktuklarından hapis ve işkence sınırlarını aşmıyorlardı. Ne var ki, Kureyş'in faaliyetleri bu kez de etkili olmadı.^{ss}

Sonuçta, birçok kişi Kureyş'in pençesinden kurtulmayı başarmış ve Yesrib'lilere katılmışlardı. İş öyle bir hadde ulaşmıştı ki, Mekke'de Hz. Peygamber (s.a.a), Ali (a.s), hicretleri engellenmiş veya hasta olan Müslümanlardan başka kimse kalmamıştı. Bu arada, Müslümanların Yesrib'de bir araya gelmeleri, Kureyş'i olduğundan daha çok korkuya düşürdü. Tüm kabile büyükleri İslâm'ı yok etmek için Daru'n-Nedve'de bir araya geldiler. Konuya bir çare bulmak için birçok plân öne sürüldü. Onların bütün plânları, Hz. Peygamber'in (s.a.a) özel tedbirleri sayesinde suya düştü. Sonunda Hz. Peygamber (s.a.a) bi'setin 14. yılı, Rebiulevvel ayında Medine'ye hicret etti.

Kureyşliler Hz. Muhammed'in (s.a.a) ikinci bir merkez elde etmesinden çok korkmuştu, ne yapacaklarını da bilmiyorlardı; zira İslâm'ın yayılmasını önlemek amacıyla yapmış oldukları tüm plânların suya düştüğünü görüyorlardı.

Sevgili Resul, tüm yârenlerine Medine'ye hicret etmelerini ve Ensar kardeşlerine katılmalarını emretti ve şöyle buyurdu:

Allah sizlere kardeşler vermiş ve evler hazırlamıştır.

19. Bölüm

HİCRETİN BİRİNCİ YILI OLAYLARI

Hicret

Kureyş büyükleri, sorunları halledebilmek için Daru'n-Nedve'de bir araya geliyorlardı. Bu buhranlı meseleler üzerinde fikir alışverişinde bulunuyor ve ortak çalışmalar yapıyorlardı.

Bi'setin on ikinci ve on üçüncü yıllarında, Mekke halkı büyük bir tehlikeyle yüz yüzeydi. Müslümanların Yesrib'de meydana getirmiş oldukları büyük merkez ve Yesriblilerin Hz. Peygamber'i (s.a.a) himaye etmesi ve savunması, bu tehlikenin açık bir alametiydi.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) hicretinin gerçekleştiği bi'setin on dördüncü yılı, Rebiyülevvel ayında, Mekke'de Hz. Peygamber (s.a.a), Ali (a.s), Ebu Bekir, tutuklanmış bir grup Müslüman ve hasta ve yaşlılardan başka hiç kimse kalmamıştı ve bu azınlık da Yesrib'e hicret etmek üzere Mekke'yi terk edecekti. Ansızın Kureyş kesin ve tehlikeli bir karar aldı.

Büyüklerin Daru'n-Nedve'deki meşveret toplantısı başladı. Toplantının konuşmacısı, toplantının başında Medine'deki İslâm güçlerinden, Evsiler ve Hazreçlilerle olan antlaşmadan bahsetti ve sözlerine şunları ekledi:

Biz harem halkı, tüm kabileler arasında saygınken Muhammed (s.a.a) bizim aramızı bozdu ve bizim için büyük bir tehlike icat etti. Artık sabrımız taşmıştır, çıkış yolu şudur, bizim aramızdan cür'etli biri seçilmeli ve onun hayatına gizlice son vermelidir. Eğer Haşimoğulları da bu duruma ayaklanacak olurlarsa, onun kan bedelini öderiz.

Kendisini Necdli olarak tanıtan yabancı bir adam, bu görüşü reddetti ve bu plân kesinlikle olası değil dedi; zira Haşimoğulları, Muhammed'in (s.a.a) katilini yaşatmazlar ve Muhammed'in (s.a.a) kan bedeli de onları razı etmez. Kim bu işe gönüllüyse, ilk önce canından geçmelidir ve sizin aranızda böyle bir şahıs bulunmamaktadır.

Büyüklerden olan Ebu'l-Buhterî şöyle dedi: "En iyisi Muhammed'i hapsedelim ve küçücük bir pencereden ona ekmek ve su verelim. Böylece onun dininin yayılmasını önlemiş oluruz."

Necdli olan yaşlı adam bir kere daha konuştu ve dedi ki: "Bu fikir de diğerinden farklı değil; zira bu durumda da Haşimoğulları sizinle savaşmaya kalırlar ve sonuçta onu kurtarırlar. Eğer bunu başaramazlarsa hac mevsiminde

diğer kabilelerden yardım isterler ve kabilelerin yardımıyla onu kurtarırlar."

Üçüncü bir şahıs bu arada başka bir şey önerdi ve dedi ki: "En iyisi Muhammed'i (s.a.a) bir deli deveye bindirip iki ayağını bağlayalım. Deveyi de onu dağa taşa vurarak bedenini parçalaması için ürkütürüz. Eğer sağ kalır da yabancı kabileler arasına gider ve onlar arasında dinini yaymak isterse, zaten onlar tam bir putperest olduklarından, onun hesabına bakarlar. Böylece bizi ve yakınlarımızı onun şerrinden kurtarırlar."

Necdli ihtiyar adam, üçüncü defa konuştu ve bu görüşü de reddetti: "Muhammed'in (s.a.a) tatlı dili ve büyüleyici beyanını sizler biliyorsunuz. O yumuşak bir beyan ve fesahat ile diğer kabileleri de kendinden yana yapıp size karşı kıskırtır."

Tüm meclisi bir sessizlik bürümüştü. Ansızın Ebu Cehil ve başka bir nakle göre o ihtiyar Necdli, kendi görüşünü öne sürdü ve dedi ki: "Hiçbir sorun çıkarmayacak çıkış yolu şudur: Her kabilede birkaç kişi seçilsin. Bu şahıslar gece yarısı onun evine saldırınsınlar ve onu paramparça etsinler. Böylece onun kan bedeli tüm kabileler arasına yayılır. Bu durumda Haşimoğulları'nın tüm kabilelerle savaşma gücüne sahip olacaklarını sanmıyorum."

Bu fikir oradakiler tarafından benimsendi ve teröristler de belirlendi. Gece olur olmaz, bu şahısların, görevlerini yerine getirmelerine karar verildi.^{ss}

Gaybî Yardımlar

Kureyş'in inatçı büyükleri, Allah'tan yardım gören Muhammed'in (s.a.a) nübüvvetinin bu plânlarla yok olacağını zannediyorlardı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) de diğer peygamberler gibi gaybî yardımlardan faydalandığı, onların akıllarına gelmiyordu. Bu devamlı yanan meşaleyi, on üç yıldır her türlü kasırgadan korumuş olan yüce kudretin, bu plânı da suya düşürmeye elbette ki gücü yetecektir. Müfessirler diyorlar ki; vahiy meleği nazil oldu ve Hz. Peygamber'i (s.a.a), bu ayette müşriklerin çirkin plânlarından haberdar etti.

وَ إِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثَبِّتُوكَ أَوْ يُفْتَلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَ يَمْكُرُونَ وَ يَمْكُرُ اللَّهُ وَ
اللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ

Hani o inkâr edenler, seni tutuklamak ya da öldürmek veya sürgün etmek amacıyla tuzak kuruyorlardı. Onlar bu tuzağı tasarlıyorken, Allah da bir düzen (bir karşılık) kuruyordu. Allah, düzen kurucuların (tuzaklarına karşılık verenlerin) hayırlısıdır.^{ss}

Sevgili Resul (s.a.a), Allah tarafından, yolculuk yapmakla ve Yesrib'e git-

ss- Tabakatu'l-Kübra, 1/227-228; Sire-i İbn Hişam, 1/480-482

ss- Enfal Suresi, 30

mekle görevlendirildi; ama düşmanın tamamen gözaltına aldığı, acımasız putperest hükümeti memurlarının elinden kurtulmak da kolay değildi. Özellikle de Mekke ve Medine'nin mesafesi de fazlaydı. Eğer doğru bir plân yapmadan Mekke'den ayrılırsa, Mekkelilerin ona yetişmeleri mümkündü. O yârenlerine ulaşmadan onu yakalayabilir ve kanını akıtabilirlerdi.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) hicretini, tarih yazarları farklı nakletmişlerdir. Olayın ayrıntıları hakkında çok farklılık söz konusudur. "Sire-i Halebî"nin müellifi, bir yere kadar, çeşitli nakilleri özel bir beyan ile bir birlerine yakınlaştırmayı başarmıştır. Fakat yine de bazı konularda çelişki gidermeyi de başaramamıştır.

Burada dikkate değer konu şu ki, Sünnî ve Şiî muhaddislerin çoğunluğu, hicret olayını, onun kurtulmasını mucize olarak değerlendirmektedirler. Hâlbuki olayın ayrıntılarına dikkat edilirse o hazretin kurtuluşunun birtakım tedbir, öngörü ve ihtiyatın sonucunda gerçekleştiği ve İlâhî iradenin kendi peygamberini, güç ve kudret kullanarak değil de, doğal çıkış yollarıyla, kurtarmaya yönelik olduğu anlaşılır. Hz. Peygamber'in (s.a.a) doğal nedenlere ve aklî sebeplere (sonradan açıklanacağı üzere Ali'nin onun yanında yatması, Hz. Peygamber'in mağaraya sığınması vb.) yöneldiği ve

bu yolla kendini kurtardığı, konunun en güzel şahididir.

Vahiy Meleği Hz. Peygamber'e (s.a.a) Haber Veriyor

Vahiy meleği, Hz. Peygamber'i (s.a.a) müşriklerin çirkin plânlarından haberdar ederek, hicret etmesinin zorunlu olduğunu bildirdi. İzini kaybettirmek için, birinin onun yatağında yatması gerekiyordu. Böylece müşrikler Hz. Peygamber'in (s.a.a) evinde olduğunu ve bir yere çıkmadığını düşüneceklerdi. Sonuçta da sadece evi gözaltında bulunduracak ve Mekte sokaklarını aramayacaklardı.

Bu işin faydası, memurların sadece Hz. Peygamber'in (s.a.a) evini muhasara edecek olmalarıydı. Bu arada Hz. Peygamber (s.a.a) de hiçbir memurun bulamayacağı bir yere sığınabilirdi.

Şimdi, kimin Hz. Peygamber'in (s.a.a) yatağında yatmaya ve canını ona feda etmeye hazır olduğunu görmek gerekir. En azından, o kimsenin, ona ilk iman eden, bi'setin ilk günlerinden beri bir kelebek misali onun etrafında dönen kişi olacağını söyleyebilirsiniz. O bu yolda canını verebilecek biri olmalıydı. İşte bu fedakâr şahıs Ali'den (a.s) başka biri değildi. Bu yüzden de Hz. Peygamber (s.a.a), Ali'ye (a.s) dönerek şöyle buyurdu:

Bu gece benim yatağında yat, uyurken üzerime örttüğüm yeşil örtüyü

de üzerine çek; zira muhalifler tarafından beni öldürme kararı alınmıştır.

Benim Medine'ye hicret etmem gerekmektedir.

Ali (a.s) gecenin ilk saatlerinde Hz. Peygamber'in (s.a.a) yatağına yattı. Gecenin bir bölümü geçer geçmez, kırk terörist tarafından Hz. Peygamber'in (s.a.a) evinin etrafı muhasara edilmeye başlandı. Onlar kapının aralığın-
dan evin içine bakıyor ve evin durumunda anormal bir gelişme görmüyorlardı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) yatağında yatan kişinin de, o hazretin kendisi olduğunu zannediyorlardı.

Bu sırada, evden çıkmaya karar verdi. Düşman evin etrafını muhasara etmiş ve kâmilten gözaltına almıştı. Diğer taraftan kahhar olan Allah, İslâm'ın yüce önderini, o basit insanların pençelerinden kurtarmayı irade etmişti. Hz. Peygamber (s.a.a), Yasin Suresi'nin ilk ayetlerinin onun durumuyla olan uyumundan dolayı "**onlar göremezler**"^{ss} ayetine kadar okudu. Sonra evden çıktı, sonradan açıklanacağı üzere, gitmesi gereken yere doğru ilerledi. Hz. Peygamber'in (s.a.a), memurların gözünden gizli muhasara çemberini nasıl kırıp geçtiği tam olarak belli değildir. Şia'nın tanınmış müfessirlerinden olan Merhum Ali b. İbrahim, "**Hani o inkâr eden-**

ss- Surenin başından dokuzuncu ayete kadar.

ler, seni tutuklamak ya da..."^{ss} ayetinin tefsiri hakkında gelen rivayetten şöyle istifade etmiştir:

Hz. Peygamber (s.a.a) evden çıktığı sırada onların hepsi uyumuşlardı, onlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendisi hakkında yapmış oldukları plândan habersiz olduğunu düşünerek, o hazretin evine hücum etmek için seher vaktini bekliyorlardı.

Fakat diğer tarihçilerin^{ss} açıklamalarına göre; onlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) evine saldırıncaya dek uyaktılar ve Allah Resulü (s.a.a) keramet ve mucize sonucu onlar fark etmeden evden çıktı.

Böyle bir kerametın olurluğunda şüphe yoktur. Ancak bunu gerektiren bir durum söz konusu muydu? Hicret olayı iyice incelendiğinde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) muhalifler tarafından evinin muhasara edileceğini daha önceden bildiği gerçeği kesinlik kazanmaktadır. Kendi kurtuluşu için yaptığı plân tamamen tabiî olup, hiçbir mucize alameti yoktu. O, Hz. Ali'yi (a.s) kendi yatağında yatırmakla tamamen tabiî yollarla, mucize ve keramete sığınmaksızın putperestlerin pençesinden kurtulmak istiyordu. Dolayısıyla o, evi muhasara edilmeden önce de böyle bir keramete sığın-

ss- Enfal, 30

ss- Tabakatu'l-Kübra, 1/228; Taberî tarihi, 2/100

maksızın kaçabilirdi.

Ancak büyük bir ihtimalle Hz. Peygamber'in (s.a.a) evi muhasara edilinceye dek sabredip beklemesi, başka bir sebebe dayalı olsa gerek ki, şimdilik bu bizim için açıklık kazanmamıştır. Dolayısıyla, Hz. Peygamber'in (s.a.a) gece vakti evinden çıktığı konusu herkesçe kesinlik kazanmış bir konu değildir; zira bazılarına^{ss} göre, Hz. Peygamber (s.a.a) muhasaradan ve güneş batımından önce evini terk etmişti.

Muhaliflerin Vahiy Evine Saldırısı

Küfür güçleri, vahiy evinin etrafını sarmış ve Hz. Peygamber'i (s.a.a) yatağında paramparça etmek üzere emir bekliyorlardı. Onlardan bir grup, plânlarının gece yarısı uygulanması konusunda ısrar ediyorlardı. Ebu Leheb kalkarak şöyle dedi: "Evde Haşimoğulları'nın kadın ve çocukları bulunmaktadır, bu olay sırasında onlara bir zarar gelebilir."

Bu hususta şöyle de denilmiştir: Onların ertelemelerinin sebebi, Hz. Peygamber'i (s.a.a) gündüz vakti Haşimoğulları'nın gözleri önünde katletmek istemeleriydi. Böylece Haşimoğulları, onun katilinin belirli bir kişi

olmadığını göreceklerdi. Sonuçta seher vakti hava aydınlanırken plânlarını uygulama kararı aldılar.^{ss}

Gecenin karanlık perdeleri birbiri ardınca çekilip, sabah'ın aydınlığı ufkun göğsünü yardıği sırada, müşrikler arasında garip bir heyecan baş gösterdi. Onlar çabucak hedeflerine yetişeceklerini sanıyorlardı. Elleri kılıçların kabzasında, büyük bir şevk ve heyecanla Hz. Peygamber'in (s.a.a) odasına daldılar. Tam o sırada Ali (a.s) başını yastıktan kaldırıp, yeşil örtüyü üzerinden attı. Büyük bir soğukkanlılıkla "Ne diyorsunuz?" dedi. Onlar da, "Biz Muhammed'i istiyoruz, o nerededir?" diye sordular. O, "Onu bana mı ısmarlamıştınız da benden istiyorsunuz, o şu anda evde değil." dedi.

Memurların çehresinden, gazap ve şiddet ateşi saçılıyordu. Sinirlerinden boğazları düğümlenmiş ve sabahlara kadar boşuna beklediklerine bin pişmandılar. Bütün hatayı, gece vakti saldırmalarına engel olan Ebu Leheb'in üzerine atıyorlardı.

Kureys, bütün plânları suya düştüğü ve apaçık bir yenilgiyle karşılaştıklarından oldukça sinirliydi. Kendi kendilerine, bu kısa müddet içerisinde Mekke muhitini terk etmiş olamaz, dolayısıyla çaresiz, ya Mekke'de sak-

lanmış veya Medine yolunu tutmuştur diye düşünüyordular. Bu yüzden onu yakalama girişimlerine başladılar.

Hz. Peygamber (s.a.a) Sevr Mağarası'nda

Şu husus kesindir ki, Hz. Peygamber (s.a.a) hicretin ilk gecesini ve sonraki iki geceyi Ebu Bekir ile birlikte Mekke'nin güneyinde ve Medine yolunun karşı noktasında bulunan Sevr Mağarası'nda geçirmiştir. Bu yol arkadaşlığının nasıl oluştuğu konusu tarihî açıdan pek net değildir. Bazıları, bu yol arkadaşlığının tesadüfen gerçekleştiğini ve Allah Resulü'nün (s.a.a) onu yolda görüp kendisiyle birlikte götürdüğünü söylerken, bazıları da, Hz. Peygamber'in (s.a.a) o gece Ebu Bekir'in evine gittiğini ve gece yarısı ikisi birlikte Sevr Mağarası'na gitmek üzere evden ayrıldığını söylemişlerdir. Bazılarına göre de, Ebu Bekir, Hz. Peygamber'i sordu, Ali (a.s) de ona Peygamber'in saklandığı yeri söyledi.^{ss}

Kureyş Hz. Peygamber'i (s.a.a) Bulma Çabasında

Kureyş, bu yenilgiden sonra plân değiştirdi. Tüm yolları kesmek ve Medine yollarına gözcüler koymak ve iz bulmada maharetli kişileri de istihdam etmek suretiyle, ne pahasına olursa olsun onların izini sürüp yerle-

rini tespit etmeye kararlıydılar. Aynı zamanda Hz. Peygamber'in (s.a.a) saklandığı yer hakkında doğru bilgi getiren herkese yüz deve ödül vereceklerini ilân ettiler. Kureyş'ten bir grup işe koyuldu. Daha çok Medine yolu üzerinde bulunan Mekke'nin kuzey kesimini araştırıyorlardı. Hâl-buki Hz. Peygamber (s.a.a) onların plânlarını suya düşürmek amacıyla Mekke'nin güneyine gitmiş ve Medine yolunun tam karşıt noktasında bulunan Sevr Mağarası'na saklanmıştı. Mekke'nin meşhur izcisi olarak bilinen, Ebu Kurz Hz. Peygamber'in (s.a.a) ayak izini biliyordu. Bunun üzerine mağaranın yakınlarına kadar geldi ve ayak izlerinin burada son bulduğunu söylüyordu. O hazretin mağarada saklanmış olma ihtimaliyle, mağaranın içini araştırmak üzere birini görevlendirdi. Mağaranın önüne gelen şahıs, mağara girişinin kalın örümcek ağlarıyla örülü olduğunu ve yaban güvercinlerin orada yumurtladıklarını görünce mağaranın içine bakmadan döndü. Mağaranın girişini örümcek ağlarının kaplamış olduğunu ve bunun da orada kimsenin olmadığına dalâlet ettiğini söyledi. Bu araştırma üç gün üç gece devam etti ve üç günlük araştırmadan sonra hepsi ümitsizce bu çalışmadan vazgeçti.

Hak Yola Baş Koymak

Bu karanlık sayfanın en önemli noktası, Hz. Ali'nin (a.s) canını hak yoluna feda etmesidir. Hak yola can koymak, gönül vermiş âşık yiğitlerin işidir. Şahsiyetinden, canından ve malından geçen bu kimseler, maddî ve manevî bütün sermayelerini hakikatin ihyası yolunda kullanırlar. Hak âşıklarının safında yer alırlar. Bunu hedefleri yolunda bir kemal ve saadet olarak görmeleri, onların geçici hayattan yüz çevirmelerine ve ebedi hayata yönelmelerine neden olmaktadır. Ali'nin (a.s) o kargaşa ve tehlikelerle dolu gecede Peygamber'in (s.a.a) yatağında yatması, onun hakikate olan aşkının en bariz örneğidir. Bu tehlikelerle dolu eylemin tahrik edici etkini, toplumun saadetini garantileyen İslâm'ın bekasına olan aşktan başka bir şey değildi.

Bu fedakârlık, o kadar değer taşıyordu ki Allah Kur'ân'da onu övmüş ve onu "Allah'ın rızasını kazanmak için yapılan fedakârlık" olarak nitelemiştir. Müfessirlerin birçoğunun naklettiğine göre şu ayet, bu konuda nazil olmuştur:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ

İnsanlardan öylesi vardır ki, Allah'ın rızasını arayıp kazanmak ama-

cıyla, nefsini satar (kendini feda eder), Allah, kullarına karşı şefkatli olandır.^{ss}

Bu amelin önem ve fazileti, büyük İslâm âlimlerinin bunu, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) en büyük faziletlerinden biri ve o hazreti bu yola baş koymuş bir yiğit olarak tanıtmalarına neden olmuştur. Tarih ve tefsirde, bu konudan söz açıldığında yukarıdaki ayetin onun hakkında nazil olduğuna kesin gözüyle bakılmaktadır.^{ss}

Hicret Öyküsünün Devamı

Hiz. Peygamber'in (s.a.a) esaslı bir plânla kurtuluşunun ilk merhaleleri geçti. Hiz. Peygamber (s.a.a) gecenin karanlığında Sevr Mağarası'na sığınmakla, muhaliflerin plânlarını etkisiz hâle getirdi. O kalbinde küçücük bir ıstırap olmaksızın yol arkadaşını bile en hassas anlarda "Üzülme, Allah bizzimledir."^{ss} ayetiyle teselli ediyordu. Üç gün, üç geceyi Allah'ın inayeti sayesinde geçirdiler. Ali (a.s) ve Hiz. Hatice'nin oğlu Hint b. Ebu Hale, (Şeyh Tusi'nin *Emali* adlı kitabında naklettiğine göre) Abdullah b. Ebu Bekir ve

ss- Bakara Suresi, 207

ss- Müsned-i Ahmed, 1/87; Kenzü'l-Ummal, 6/407; el-Gadir (Necef baskısı, 2/44-45) kitabında, bu ayetin İmam Ali (as) hakkında nazil olduğuna dair kaynakları tafsiliyle nakletmiştir.

ss- Tevbe Suresi, 40. (لا تحزن ان الله معنا)

Ebu Bekir'in çobanı olan Âmir b. Fuheyra, müverrihlerin birçoğunun naklettiklerine göre, Resul-i Ekrem'in huzura varma şerefine nail olmuşlardı.

İbn Esir^{ss} şöyle yazıyor: Ebu Bekir'in oğlu, geceleri Kureyş'in plânlarını Peygamber'e (s.a.a) ve babasına iletliyordu; zira o, geceleri Hz. Peygamber (s.a.a) ve arkadaşının, sütlerinden yararlanabilmeleri için, koyunların yolunu mağaranın yakınından geçebilecek şekilde ayarlıyordu. Abdullah da dönerken ayak izleri kaybolsun diye koyunların önünden gidiyordu.

Şeyh Tusî, *Emali* adlı kitabında şöyle diyor: Hicret gecesinden sonraki gecelerden birinde Ali (a.s) Hint ile birlikte o hazretin huzuruna vardıklarında, Hz. Peygamber (s.a.a) Ali'ye (a.s) kendisi ve arkadaşı için birer deve hazırlamasını buyurdular. O sırada Ebu Bekir şöyle dedi: "Ben daha önceden ikimiz için, iki tane deve hazırlamıştım. Hz. Peygamber (s.a.a) buyurdu ki: *"Ben onların parasını ödemek şartıyla kabul ederim."* Sonra da Ali'ye (a.s), develerin ücretini ödemesini buyurdu.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Sevr Mağarası'nda, o gece yapmış olduğu vasiyetlerinden biri de şudur: Ali'ye (a.s) o gecenin ertesi günü halka yüksek bir sesle kimin Muhammed'in (s.a.a) yanında emaneti veya alacağı varsa

gelsin alsın diye ilân etmesini buyurdular. Daha sonra Fatımaların (Hz. Peygamber'in kendi kızı Hz. Fatıma, Fatıma bint-i Esed ve Zübeyir'in kızı Fatıma) yolculukları konusunda siparişte bulunarak, Ali'ye (a.s) onların ve Haşimoğulları'ndan hicret etmeye meyli olanların yolculuk hazırlıklarını ayarlamasını buyurdular.

Mağaradan Çıkış

Ali (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a) emri üzerine dördüncü gece, güvenilir bir kılavuz olan Ureygıt ile mağaraya üç tane deve gönderdi. Allah Resulü (s.a.a) devenin narasını veya kılavuzun yavaşça seslenişini duyarak, arkadaşıyla birlikte mağaradan çıkıp develere bindiler. Mekke'nin aşağı bölümünde bulunan sahil yolu üzerinden, İbn Hişam'ın siresinde ve İbn Esir'in tarihinin haşiyelerinde tüm özellikleriyle kaydedildiği üzere, birtakım menzillerden geçerek Yesrib'e doğru yol aldılar.^{ss}

Tarihin İlk Sayfası

Güneş'in hayat dolu ışınları diğer yarım küreye yönelmiş ve gecenin karanlığı bastırmıştı. Kureyş'ten bir grup da, üç gün üç gece Hz. Peygamber'i (s.a.a) bulmak hevesiyle Mekke ve etrafını kolaçan etmiş, sonunda o

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/491; el-Kâmil, 2/75

hazreti bulmak için belirlenen en büyük ödülü (yüz deveyi) kazanmaktan umutsuz, yorgun ve ezik bir hâlde evlerine dönmüşlerdi. Böylece Kureyş gözcüleri tarafından tutulan Medine yolları da yeniden açılmış oluyordu.^{ss}

O anda Hz. Peygamber (s.a.a) ve arkadaşı, yanında bir miktar yiyecek ve üç deveyle mağaraya yaklaşan kılavuzun sesini duydular. O, yavaş bir sesle şöyle diyordu: "Gece karanlığından yararlanarak Mekke sınırlarından bir an önce çıkmak gerek. Ayrıca en sakın yolları tercih etmek zorundayız.

Müslümanların tarihinin başlangıcı bu geceden itibaren başlamaktadır. Müslümanlar, bütün olayları hicrî yıla göre tayin etmişler ve olaylarda o olayı ölçü alıp tarih belirlemektedirler.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Hicreti, Neden Tarih'in Başlangıcı Olarak Belirlendi?

İslâm ümmeti tarihinde, Resulullah'tan (s.a.a) daha büyük bir şahsiyet ve hicret olayından daha hassas, sarsıcı ve de yararlı bir olay da yaşanmamıştır; zira Hz. Peygamber'in (s.a.a) hicretiyle birlikte, insanlık tarihinde yeni bir sayfa açılmış oluyordu. Hz. Peygamber ve Müslümanlar, baskı

ortamından çıkıp, daha müsait ve özgür bir ortama ayak basmışlardı. Medine'nin yerli halkı, Müslümanların rehberini oldukça sıcak karşılamışlardı. Onların emrinde olacak güç takdim etmişlerdi. Çok geçmeden bu hicretin bereketiyle, İslâm siyasî ve nizamî bir kuruluş hâline gelmişti. Böylece, önce Arap Yarımadası'nda, çok geçmeden de tüm dünyada güçlü bir hükümet hâlini almıştı. Bu aynı zamanda, o güne kadar insanlığın aşına olmadığı derecede büyük bir medeniyetin temellerinin de atıldığı bir hareketti. Eğer hicret olayı olmasaydı, İslâm, Mekke muhitinde tarihe gömülüp yok olmaya mahkum olacaktı. Böylece insanlık tarihi bu büyük feyiz ve ilâhî bağıştan mahrum kalacaktı.

Bu nedenle, Müslümanlar, hicret olayını tarihlerinin başlangıcı olarak aldılar. O günden bu yana bin dört yüz yıl geçti ve bu ümmet, günümüzde gurur dolu on dört asrı geride bırakmış durumdadır.

Hicreti, Tarih Başlangıcı Olarak Tayin Eden Kimdir?

Tarihçiler arasında meşhur olan görüşe göre, İkinci Halife, Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) onayı ve işaretini üzere, Hz. Peygamber'in (s.a.a) hicretini tarih başlangıcı olarak belirledi. O, bütün mektupların ve devlete ait defterlerin buna göre tarihlendirilmesini emretti. Ancak büyük bir bölü-

mü tarih, hadis ve siyer kitaplarında kaydedilen Hz. Peygamber'in (s.a.a) mektupları ve kitabımızda işaret edilecek belgeler incelenecek olursa, Hz. Peygamber'in bizzat hicretini, tarih başlangıcı olarak tayin eden ilk kimse olduğu açıkça anlaşılacaktır; zira o, kabile reisleri, Arap büyükleri ve bariz şahsiyetlerle yaptığı yazışmaları hicretin başlangıcına göre tarihlen-dirmektedir.

Yolculuk Plânı

Allah Resulü'nün alması gereken yol, yaklaşık dört yüz km. idi. Kavurucu ve yakıcı sıcakta yapılacak bu yolculuk için iyi bir plân gerekli idi. Ayrıca, yol üzerinde karşılaşılacak kimselerin Kureyş'e durumu haber vermeleri ihtimalini de göz ardı etmemeleri gerekmektedir. Bu amaçla geceleri yol alıyorlar ve gündüzleri istirahat ediyorlardı.

Yolculardan biri uzaktan Hz. Peygamber'i (s.a.a) görmüş olmalı ki, aceleyle Kureyş topluluğuna varmış, Allah Resulü'nün izlediği yolu onlara ihbar etmişti. Süraka b. Malik b. Ca'sem-i Mudlicî, yüz develik ödülü tek başına almak amacıyla, diğerlerini aldatarak onların başka kimseler olduklarını söyleyip, onları takipten vazgeçirdi. Daha sonra da aceleyle eve gelip silâhını kuşandı ve atına atlayarak kendini süratle Hz. Peygamber

(s.a.a) ve arkadaşlarının konakladıkları yere yetiştirdi.

İbn Esir^{ss} şöyle naklediyor: "Bu manzara, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yol arkadaşını oldukça kederlendirdi ve Allah Resulü (s.a.a), yeniden onu "*Korkma, Allah bizimle birlikte.*" sözüyle teselli etti. Suraka, bilek gücü ve kılıcının keskinliğine güveniyordu. Arapların en büyük ödülünü elde etmek için, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kanını dökmesine mani olabilecek her hangi bir neden göremiyordu. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.a), iman ve itminan dolu kalbi ile "*Allah'ım, bizi bu adamın şerrinden koru.*" diye duada bulundu. Çok geçmeden Süraka'nın atı ürktü ve onu şiddetle yere vurdu. O, bu durumun tesadüfî olmadığını ve bütün bunların perde ardından bir el ile döndüğünü ve bu başına gelen olayın sırf Muhammed'e (s.a.a) yönelik kötü niyetinden dolayı olduğunu anladı.^{ss} Daha sonra yalvarır bir tarzda Peygamber'e (s.a.a) dönerek dedi ki: "Kölem ve devam senin olsun. Ayrıca her ne desen yapmaya hazırım." Hz. Peygamber (s.a.a): "*Sana ihti-*

ss- el-Kâmil Fit-Tarih, 2/75

ss- İbn Esir gibi birçok siyer yazarı bu görüştedir. el-Kâmil, 2/74; Meclisi, Biharu'l-Envar, 19/88 de İmam Cafer Sadık'tan (as) sahih senet ile yukarıda zikredildiği şekilde nakletmişlerdir. Ama "Muhammed'in Hayatı" adlı kitabın yazarına göre, Süraka, bunu kötüye yorumlayarak, tanrılarının ona engel olmak istedikleri kanısına varmış.

yacım yok." buyurdu; ama mmerhum Meclisi'nin naklettiğine göre,^{ss} Hz. Peygamber (s.a.a), ona dedi ki: *"Dön ve bizi takip edenleri yanılı."* Bu olaydan sonra Suraka her kiminle karşılaşsa "Bu güzergâhta Muhammed'den (s.a.a) bir ize rastlamadık." demektedir.

Şî ve Sünnî siyer yazarları, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Mekke ile Medine arasında gösterdiği mucize ve kerametleri nakletmişlerdir. Biz burada onlardan bazılarına işaret edeceğiz:

Ümmü Ma'bed, faziletli ve cesur bir kadındı. Kuraklık ve kıtlık nedeniyle bütün koyunları süttten kesilmişti. Çadırının yanında da halsiz olduğu için sürüden geride kalan zayıf bir koyun vardı. Allah Resülü: *"Ümmü Ma'bed, bu koyunun sütü var mı?"* diye buyurdularında, kadın: "Onun süt verebilecek durumda olacağını zannetmiyorum." deyince, Hz. Peygamber (s.a.a), Allah adını anarak, *"Allah'ım! Bu koyunu o kadın için mübarek kıl."* diye duada bulundu. Allah Resülü'nün duasının hemen ardından, koyunun memelerinden süt akmaya başladı. Hz. Peygamber (s.a.a), bir kap isteyerek süt sağdı ve daha sonra süt dolu kabı, içmesi için önce kadına ikram etti, daha sonra yol arkadaşlarına verdi. Herkes içtikten sonra kendisi

de o süttten içti ve şöyle buyurdu: *"Her toplumda, saki'nin sırası herkesten sonradır."* Daha sonra koyunu tekrar sağdı ve Ümmü Ma'bed'in yanında süt dolu kabı bırakarak Medine yolunu tuttular.

Kuba Köyüne Varış

Kuba, Medine'ye iki fersah uzaklıkta, Amr b. Avfoğulları kabilesinin merkezi idi. Allah Resulü (s.a.a), yol arkadaşlarıyla birlikte Rebiülevvel ayının 12'si Pazartesi günü oraya vardı. Orada Kulsum b. el-Hadim kabile reisinin evinde konakladılar. Muhacir ve ensardan bir grup da Peygamber ve maiyetindekileri beklemekteydiler.

Resulullah (s.a.a), hafta sonuna kadar orada oturak etti ve bu müddet içinde, Amr b. Avfoğulları kabilesi için bir mescidin temellerini attı. Bazıları bir an önce Medine'ye hareket edilmesi konusunda ısrar ediyorlardı; ama hazret, amcası oğlu Ali'nin (a.s) gelmesini beklemekteydi.

Ali (a.s), Allah Resulü'nün hicretinden sonra, Mekke'de yüksekçe bir yere çıkarak, şöyle buyurdu:

Muhammed'in yanında emaneti olan, gelip bizden alsın.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanında emaneti olan herkes, özelliklerini söy-

lemek suretiyle emanetlerini geri aldılar. Daha sonra, Ali'nin (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a) vasiyeti gereğince, içlerinde Hz. Peygamber'in (s.a.a) kızı Fatıma (a.s), annesi Fatıma bint-i Esed ve Zübeyir'in kızı Fatıma'nın de bulunduğu Haşimoğulları kadınlarını ve o güne kadar hicret etmeye muvaffak olamayan Müslümanları Medine'ye götürmesi gerekmektedir. Böylece Ali (a.s), gece karanlığında "Zîtuva" yoluyla Medine'ye doğru hareket etti.

Şeyh Tusî, *Emali* adlı kitabında^{ss} şöyle yazıyor:

Kureyş casusları, Ali'nin (a.s) maiyetinde gerçekleşen toplu yolculuktan haberdar oldular. Onu takibe koyularak Decnan denilen yerde onlarla karşılaştılar. Ali (a.s) ile onlar arasında tartışmalar bayağı uzadı. Bu arada kadınların bağırma sesleri yükselmeye başlayınca, o hazret, İslâm ve Müslümanların namusunu korumaktan başka çare olmadığını görünce, onlara dönerek: "Her kim bedeninin parçalanmasını ve kanının dökülmesini istiyorsa, yakına gelsin." Gazap ve hışım alameti onun yüzünde belirmişti. Kureyş memurları işin ciddiyetini hissedince, savaşmaktan vazgeçerek, oldukları yerden geri döndüler.

İbn Esir şöyle yazıyor:

Ali (a.s) Kuba'ya geldiğinde, ayakları yaralanmıştı. Peygamber'e (s.a.a),

Ali'nin (a.s) geldiğini ancak huzuruna varacak takatinin kalmadığını haber verdiler. Hz. Peygamber (s.a.a), hemen bulunduğu yere varıp, ona sarıldı ve onun yaralı ayaklarını görünce gözleri yaşardı.^{ss}

Resulullah (s.a.a), rebiyülevvel ayının on ikisinde Kuba'ya varmış, Ali (a.s) da aynı ayın ortasında Peygamber'e (s.a.a) ulaşmıştı.^{ss} Taberî tarihinde nakledilenler bizim söylediklerimizi desteklemektedir. O, kendi tarihinde şöyle yazıyor:

Ali (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a) hicretinden sonra, üç gün Mekke'de kaldı ve bu müddet içinde halkın emanetlerini sahiplerine teslim etti.^{ss}

Medine'de Coşku, Sevinç ve Şenlik

Halkın üç yıldır kendisine iman ettikleri, her yıl kendisi tarafından gönderilen temsilciler aracılığı ile getirdiği dini algılayıp anlamaya çalışan ve her gün vakit namazlarında onun mukaddes ismini zikreden halk; büyük önderlerinin Medine'ye iki fersahlık bir mesafede olan Kuba'da konakla-

ss- el-Kâmil Tarihi, 2/75.

ss- Emtau'l-Esma, s.48; buna binaen, Peygamber'in (s.a.a) evinin muhasara edilmesi olayı, hicretin birinci yılının ilk ayı olan rebiyülevvel'in girmesine üç gün kala gerçekleşmiştir. Peygamber (s.a.a), pazartesi gecesi, evinden çıkarak, Sevr mağarasına gitti ve üç gün orada kaldıktan sonra, rebiyülevvel'in birinci gününün gecesi olan perşembe akşamı mağaradan Medine'ye doğru hareket etmiştir. Böylece ayın on ikisinde Kuba'ya varmıştır. bk. el-Mebde ve't-Tarih, 4.c.

ss- Taberî Tarihi, 1/106.

dığını ve yakında kendi şehirlerini şereflendireceklerini duyduklarında, onların nasıl duygular yaşadıklarını, kendilerini nasıl bir coşku seline kaptırdıklarını anlatmak ve vasıflandırmak, öyle zannediyorum ki, bizim gücümüzü aşar.

Ensar gençleri, İslâm'a ve onun, insanın ruhuna hitap eden yüce öğretilerine susamışlardı. Medine muhitini putperestlik ve şirk pislğinden temizlemek amacıyla, Hz. Peygamber (s.a.a) gelmeden önce ellerinden geldiğince putları yaktdılar; cadde ve pazarlarda putperestlik kültüründen kaynaklanan görünümüleri kaldırdılar. Ensarın bu konuda gösterdiği hassasiyetin bir örneğini burada nakletmenin sakıncası olmaz kanaatindeyim.

Selemeoğulları kabilesinin büyüklerinden olan Amr b. Cumuh, kendi putunu evinin bir köşesine yerleştirmişti. Kabilenin gençleri, bu ağaçtan yapma putun elinden hiçbir şey gelmeyeceğini ona anlatmak amacıyla, onun putunu çalmış, o günün şartlarında tuvalet olarak kullandıkları kuyuya tepe üstü atmışlardı. O, sabah erken uyanıp uzun bir araştırmadan sonra, kendi putunu böyle bir kuyuda buldu ve tekrar yıkayarak kendi yerine yerleştirdi. Bu hareket üç kere tekrarlandı; son defasında, Amr, putun boynuna bir kılıç bağlayarak, "Eğer bu âlemde bir eser sahibiyisen,

sen de kendini savun!" dedi. Ertesi gün putunu, içinde bir köpek leşinin bulunduğu kuyuda buldu; kılıçta ortalıkta yoktu. Bu manzara karşısında, insan makamının taştan, topraktan veya ağaçtan yapma putlar önünde eğilmekten ve onları tazim etmekten daha yüce olduğunu anladı. Daha sonra kaç beyitlik bir şiir söyledi ki, onun üç beyti özetle şöyledir:

Allaha andolsun, eğer sen hak ilâh olsaydın,

Bir kuyuda köpek leşiyle sarmaş dolaş olmazdın.

Büyük nimetlere sahip Allah'a hamd olsun.

Affedici, rızkı veren, ödüllendiren de O'dur.

Kabir karanlıklarına mahkûm olduğumda,

Beni kurtaracak ve necat verecek olan da O'dur.^{ss}

Allah Resulü (s.a.a), Medine'ye doğru hareket etti. Hz. Peygamber'in (s.a.a) merkebi Medine şehri yakınlarında bulunan "Seniyyetu'l-Veda" tepesinden aşağı inmeğe ve Medine topraklarına ayak bastığı anda, Müslümanlar, özellikle de gençler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) gelişini kutlu sayarak, şenlik içinde ve şiirler söyleyerek hatta özel bir terennüm ile Medine'yi sese boğmuşlardı. Bu terennüm edilen sözlerden bazıları şöyledi:

Seniyyetu'l-Veda'dan ay doğdu üzerimize.

ss- Usdu'l-Gâbe, 4/99.

Günün birinde Allah'a davetçi bir kul çıkageldi.

Bu nimetin şükrü bizlere vacip oldu.

Ey Allah tarafından hidayet üzere meb'us olan,

Emrine amadeyiz ve sana itaat bizlere vacip.^{ss}

Amr b. Avfoğulları kabilesi, hazretin Kubada kalması için çok ısrar ettiler ve kendilerinin kararlı, çalışkan ve güçlü savunma hattına sahip olduklarını söylediyse de Hz. Peygamber (s.a.a), bu teklifi kabul etmediler. Evs ve Hazreç kabileleri, Allah Resulü'nün (s.a.a) hicretinden haberdar olmaz, özel elbise ve silâhlarını alıp, hazreti karşılamak üzere yola koyuldular. O hazretin devesinin etrafını aldılar ve yol boyunca kabile reisleri devenin yularını tutmak için bir birleriyle yarışıyorlardı. Her biri kendi mahallesine doğru çekiyor ve kendilerine misafir olması için ısrar ediyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.a), ise herkese hitaben şöyle buyuruyordu:

Devenin önünü almayın, onu serbest bırakın, deve nerde durursa, ben orada ineceğim.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) devesi, Es'ad b. Zürrare'nin himayesi altında olan, Sehl ve Süheyl adında iki yetim çocuğa ait geniş bir arazide yere çöktü.^{ss}

ss - طَلَعَ الْبَدْرُ عَلَيْنَا مِنْ ثِيَابَةِ الْوَدَاعِ / وَجَبَ الشُّكْرُ عَلَيْنَا مَا دَعَا لِيهِ دَاعٍ / أَيُّهَا الْمُبْعُوثُ فِينَا جِئْتَ بِالْأَمْرِ الْمَطَاعِ -

ss- Biharu'l-Envar, 19/108; Fakat el-Kâmil gibi diğer bazı kaynakların naklettiklerine bakılırsa, onlar Muaz b. Afra'nın himayesindeydiler.

Burası aynı zamanda tahıl ve hurmaları kurutmak için kullanılmaktaydı. Ebu Eyyub el-Ensari'nin evi, oraya en yakın evdi. Onun annesi fırsattan istifade ederek, Hz. Peygamber'in (s.a.a) eşyalarını evlerine taşıdı. Peygamber'i (s.a.a) kimin misafir edeceği konusunda tartışmalar yeniden başladı. Resulullah (s.a.a), onların tartışmalarını keserek buyurdular: *"Benim eşyalarım nerde?"* Ebu Eyyub'un annesinin götürdüğünü söylediklerinde, buyurdu ki: *"Kişi, eşyasının olduğu yere varır."* Es'ad b. Zürare de Hz. Peygamber'in (s.a.a) devesini kendi evlerine götürdü.

Nifak'ın Kökü

Evs ve Hazreç kabileleri Hz. Peygamber (s.a.a) ile antlaşma yapmadan önce, Abdullah b. Übeyy'i Medine'nin mutlak hâkimi olarak tanıyacakları konusunda anlaşmışlardı. Bu iki kabilenin Hz. Peygamber (s.a.a) ile özel irtibatları nedeniyle, bu karar da kendiliğinden fesholmuş ve böyle bir şeye gerek kalmamıştı. Dolayısıyla münafıklar zümresinin başı olan Abdullah b. Übeyy'in, İslâm'ın yüce peygamberine karşı kin ve düşmanlığı da iyice alevlenmişti. O, ömrünün sonuna kadar iman etmedi. Ayrıca Evs ve Hazreç kabilelerinin o hazreti böylesine görkemli karşılamalarından dolayı öyle bir sıkıntıya düştü ki, Peygamber'e (s.a.a) karşı: *"Seni aldatıp*

buralara kadar getirenlerin yanına git, bizi aldatmaya da kalkma sakın."^{ss} demekten kendini alamamıştı. Bu cümle onun, hazrete karşı haset ve kininin açık bir ifadesiydi.

Sa'd b. Ubade, Hz. Peygamber'in (s.a.a), bu söze inanabileceği veya rahatsız olabileceği korkusuyla, onun bu sözlerinden dolayı özür diledi ve şöyle dedi: "Onun, bu sözleri hilekârlıktan ve düşmanlıktan kaynaklanıyor; zira Evs ve Hazreç kabilelerinin mutlak reisi olacaktı. Ancak sizin şehrimizi şereflendirmenizin ardından bu riyaset konusu da kendiliğinden ortadan kalkmış oldu."

Bütün tarihçilere göre, Resul-ü Ekrem (s.a.a), cuma günü Medine'ye girdi ve Salimoğulları kabilesinin merkezinde bir yerde ashabıyla birlikte cuma namazı kıldı. Belâgat dolu bir hutbe okudu, onların o güne kadar hiç aşına olmadıkları tarzda, böylesine derin anlamlar içeren sohbet, kalplerinin derinliklerine kadar nüfuz etmişti. Hutbenin metnini İbn Hişam, kendi siresinde ve Allâme Meclisi de Biharul-Envar kitabında nakletmişlerdir.^{ss}

Ancak İbn Hişam'ın naklettiği hutbenin içerik ve ibareleri, Allâme Mecli-

ss- Biharul-Envar, 19/108

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/500-501; Biharul-Envar, 19/126.

si'nin naklettiği hutbe ile farklılık arz etmektedir. Daha fazla bilgi için söz konusu kaynaklara bakınız.

20. Bölüm

HZ. PEYGAMBER'İN (S.A.A) İLK MÜSPET HAREKETİ

Mescit, İslâmî Hareketlerin Merkezi

Ensar gençlerinin açık ve güler yüzleri, birçok Evsli ve Hazreçlinin katılımıyla gerçekleşen büyük karşılama töreni, Hz. Peygamber'i (s.a.a) her şeyden önce Müslümanlar için, "mescit" adı altında, eğitim ve öğretim, siyaset ve ordu ile ilgili birçok işlerin yapılabileceği umumî bir merkez yapmaya yöneltti. Tek ilâhlılık anlayışı üzerine kurulu tevhid dini, Hz. Peygamber'in (s.a.a) programının en temel esaslarından biri olduğu için, Müslümanlar namaz vakitlerinde Allah'ın zikriyle meşgul olsunlar diye, her şeyden önce bir mabet yapmayı gerekli gördü.

Onun, Hizbullah'ın tüm bireylerini her hafta belli bir günde bir araya getireceği, İslâm ve Müslümanların maslahatlarını tartışıp meşveret edebilecekleri ve günlük toplantılara ek olarak, Müslümanların yılda iki defa bayram namazını kılabilecekleri bir merkez oluşturması gerekiyordu.

Mescit, sadece tapınma yeri değildi. Tüm İslâm ilimleri ve hükümleri orada konuşulurdu. Her türlü dinî ve ilmî eğitim, hatta okuma ve yazmaya dayalı konular orada öğretilirdi. Dördüncü hicrî yüzyılın başına kadar, mescitler genelde, namaz vakitleri dışında, medrese hükmündeydi.^{ss} Sonraları mescit dışı eğitim merkezleri şekillendi. Bir çok büyük ilim adamı, mescitlerde düzenlenen ders halkalarından mezun olmuşlardı.

Medine mescidi, bazen bir edebiyat merkezi hâline gelirdi. Arab'ın büyük konuşmacıları, ahlâkî ilkelerle ve İslâm terbiyesiyle uyuşan şiirlerini, mescitte Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzurunda okurlardı. Ka'b b. Züheyr, Resulullah'ı (s.a.a) metheden "Bi-Ente Suad" adlı kasidesini mescitte Peygamber'in huzurunda okuduğunda, hazretten büyük bir ödül ve dikili bir elbise aldı. Şiirleriyle İslâm'ı savunan Hassan b. Sabit, yazdıklarını mescitte Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzurunda okurdu.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) zamanında, Medine mescidinde gerçekleştirilen eğitim-öğretim amaçlı toplantılar öylesine çekiciydi ki, Sakif kabilesinin elçileri bu manzara karşısında oldukça sarsılıyor, Müslümanların hüküm ve ilim öğ-

ss- bk. Sahih-i Buhârî, 1.c. Kitabu'l-İlim, daha sonraki tarihlerde müstakil medreseler yapıldıysa da, bunlar mescitlerin yanında yapılmaktaydı. Böylece din ve ilmin ayrılmazlığı görüntüsü sergilenmekteydi.

renmek için harcadıkları çaba karşısında şaşkınlıktan parmak ısırıyorlardı.

Mahkeme kararları, düşmanlıkların giderilmesi ve suçluların mahkum edilmesi gibi işler de mescitte yapılmaktaydı. O günlerde mescit, tüm mahkeme işlerinin yerine getirildiği, tam anlamıyla bir adalet divanıydı. Ayrıca, Hz. Peygamber (s.a.a), halkı küfür ve şirk ile cihat ve mübarezeye davet eden ateşli hutbelerini orada buyururdu. Belki de toplumsal dinî işlerin ve öğretilerin mescitte gerçekleştirilmesinin sırrı, ulu İslâm önderinin, ilim ve imanın birbirinden ayrılmaz iki kanat olduğunu bizzat uygulamayla göstermek istemesiydi. Nerede iman merkezi olursa, orada ilim merkezi de olmalıydı. Eğer mahkeme kararları, toplumsal hizmetler ve savaş kararları mescitte alınıyorsa; bu, dinin sadece maneviyata dayalı, maddî yaşamdan ve dünya hayatından kopuk olmadığını, tam tersine halkı takva ve imana davet eden, dünyevî işleri düzenleyen ve toplumsal sorunları çözümlenmekten gaflet etmeyen bir din olduğunu anlatmak içindi.

Müslümanlar sürekli bu ilim ve iman ilişkisini, şimdiye kadar gözetmişler; hatta ilim merkezlerinin mescit dışında bağımsız bir konum kazanmasından sonra bile, Müslümanlar tüm dünyaya bu iki mutluluk etkeninin birbirinden kopuk olamayacağını göstermek amacıyla, okul ve üniversite-

leri her zaman mescitlerin yakınında yaparlardı.

Ammar'ın Öyküsü

Devenin diz çöktüğü yer, mescit yapmak için on dinara satın alındı. Bütün Müslümanlar, binanın yapımıyla ve gerekli araçların teminiyle ilgilendiler; hatta Hz. Peygamber (s.a.a) de, diğer Müslümanlar gibi etraftan taş topluyordu. Üseyd b. Huzayr, öne çıkıp şöyle arz etti: "Ey sevgili resul, taşı benim götürmeme izin veriniz." Allah Resulü (s.a.a) buyurdu ki: "*Sen de başka bir taş getir.*" Böylece Hz. Peygamber programının bir parçasına işaret etmiş oluyordu ki; ben lâf değil, amel ehliyim; söz değil, eylem ehliyim. Bu sırada Müslümanlardan biri aşağıdaki şiiri okudu:

لَيْتُنَا قَعْدَنَا وَ النَّبِيُّ يَعْمَلُ فَذَاكَ مِنَّا الْعَمَلُ الْمُصَلَّلُ

Biz otururken Hz. Peygamber (s.a.a) çalışırsa;

Bu durum bizim için, dalâlet ve sapıklıktır.

Hz. Peygamber (s.a.a) ve Müslümanlar çalışırken şu cümleleri söylüyorlardı:

Hakikî hayat ahiret hayatıdır. Ya Rabbi, muhacir ve ensara rahmet eyle.

Osman b. Affan, elbisesinin temizliğine ve toz topraktan uzak durmaya özen gösterirdi. Mescidin yapımında, elbisesinin temiz kalabilmesi için

elini bir işe sürmezdi. Ammar b. Yasir, Ali'den (a.s) öğrendiği ve içeriği, toz topraktan kaçınan ve elini işe sürmeyen kimseleri kınayan şiiri Osman'ı eleştirmek amacıyla okudu:

يدأب فيها قائماً و قاعداً / لا يستوى من يعمر المساجدا / و من يرى عن الغبار حائداً

Kesinlikle, mescitleri bina eden, oturup kalkıp devamlı onun inşası ve gelişimi için çalışan kimselerle, toz toprağa bulanmaktan kaçınan, mescidin inşası uğruna elbiselerinin toz toprağa bulaşmasına hazır olmayan kimseler eşit değildir.^{ss}

Bu şiirin içeriği, elinde asa bulunan Osman'ı rahatsız etti, o şöyle dedi: "Şu asayı görüyor musun? Bununla burnuna öyle bir vururum ki..." Hz.

Peygamber (s.a.a), olaydan haberdar oldu ve şöyle buyurdu:

Ammar'la ne işiniz var, Ammar onları cennete davet ediyor ve onlarsa onu cehenneme.

İslâm'ın güçlü genci Ammar b. Yasir, birkaç taşı üst üste koyup, mescidin binası için taşıyordu. Bir grup onun saf ve ihlâslı oluşunu kötüye kullanarak, ona taşıyabileceğinden daha fazla taş yüklüyorlardı. O da şöyle diyordu:

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/496; el-Hamis Tarihi, 1/345; Sire-i Halebî, 2/76; her ne kadar İbn İshak, Osman b. Affan'ın adını bizzat zikretmişse de, İbn Hişam, onu özetlemiş ve isim zikretmemiştir. Ancak el-Mevahibu'l-Ledünniyye adlı kitabın yazarı, o kişiden maksat Osman b. Mez'un'dur diyor.

"Ben taşlardan birini kendi niyetime ve diğerini Peygamber'i (s.a.a) niyet ederek taşıyorum." Bir gün Hz. Peygamber (s.a.a), onu üç tane taşı yüklenmiş hâlde gördü. Ammar, söze başlayarak şunları söyledi: "Ashabınız canımı kastetmişler, benim ölmemi istiyorlar. Kendileri taşları birer birer taşıyorken, bana üçer üçer yüklüyorlar." Hz. Peygamber (s.a.a) elini tutarak, sırtındaki toz toprağı temizledi. Sonra da şu tarihî cümleyi beyan etti:

Onlar senin katilin değiller, kendilerini hak ve hakikate davet ettiğın sitemkâr bir güruh seni öldürecektir.^{ss}

Bu gaybî haber, Hz. Peygamber'in (s.a.a) nübüvvetinin ve dürüstlüğünün delillerinden biridir. Verdiğı haber aynen gerçekleşti; zira Ammar sonunda, doksan yaşlarında, Sıffin Savaşı'nda Müminlerin Emiri safında, Muaviye'nin taraftarlarınca öldürülmüştür. Bu gaybî haber, Ammar'ın hayatı boyunca derin bir etki bırakmıştı. Müslümanlar bu olaydan sonra, Ammar'ı bir hak mihveri olarak görüyor, her şeyin hakkaniyetini, onun tutumuna göre teşhis ediyorlardı.

Ammar, savaş meydanında öldürüldüğü zaman, Şamlıların safında büyük bir karmaşa yaşanmıştı. Muaviye ve Amr b. As'ın zehirli sözleri sa-

yesinde, Hz. Ali'nin (a.s) hak olduğu konusunda şekke düşen kimseler bilinçlendiler. Huzeyme b. Sabit, Müminlerin Emiri'yle gitmişti, ama sa-vaşa katılmakta tereddütlüydü, Ammar'ın öldürülmesinden sonra kılıcını çekerek Şamlılara hücum etti.^{ss}

Mescidin binası sona erdi, yıldan yıla daha da genişletiliyordu. Aynı şekilde, mescidin yanında sefiller ve fakir olan muhacirler için orada kalabilmeleri için bir hol yapılmıştı, Ubade b. Samit, onlara okuma yazma öğretmekle görevlendirilmişti.

Kardeşlik veya İmanın Üstün Örneği

Müslümanların Medine'de yoğunlaşmış olmaları, Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayatında yepyeni bir sayfa açmıştı. O, Medine'ye gelmeden önce, sadece gönülleri fethetmeyi ve dinini yaymayı amaçlıyordu; ama artık tıpkı pişkin ve tecrübeli bir siyasetçi gibi, kendisinin ve taraftarlarının mevcudiyetini korumalı, dâhili ve harici düşmanların nüfuzunu önlemeliydi.

Bu arada o, üç büyük sorun ile karşı karşıyaydı:

1- Kureyş ve Arabistan Yarımadası'nın putperestleri tehlikesi

ss- Müstedrek-i Hâkim, 3/385; İbn Mezahim, Siffin Vak'ası.

2- İçerde ve dışarıda yaşayan birçok servet ve imkâna sahip olan Yesrib Yahudileri

3- Evs ve Hazreç kabileleri ile onların taraftarları arasında olan anlaşmazlıklar.

Muhacir ve ensar, iki ayrı muhitte yetişmişlerdi, düşünce ve davranış bakımından büyük farklılık taşıyorlardı. O zamanda ensar topluluğunu oluşturan Evsliler ve Hazreçliler, yüz yirmi yıl birbirleriyle savaşmıştı ve birbirlerinin kan düşmanı sayılmaktaydı. Bu anlaşmazlıklarla ve tehlikelerle, dinî ve siyasî hayatı devam ettirebilmek kesinlikle mümkün değildi; ama Hz. Peygamber (s.a.a), bütün bu sorunlara akıllıca bir çözüm getirdi. O ilk iki sorunu (ileride açıklanacağı üzere) ve taraftarları arasındaki anlaşmazlıkları özel bir maharetle yok etti.

O, Allah tarafından, muhacirleri ve ensarı birbirleriyle kardeş ilân etmekle görevlendirildi. Bir gün umumî bir toplantıda taraftarlarına dönerek şöyle buyurdu: *"İkişer ikişer birbirinizle kardeş olunuz."* İslâm tarihiyle ilgili kitapların bazılarında, örneğin İbn Hişam tarihinde, birbirleriyle kardeş olan

kimselerin hüviyetleri kaydedilmiştir.^{ss}

Bu plân ile Müslümanların siyasî, manevî birlik ve beraberlikleri koruma altına alınmıştı. Bu birlik ve beraberlik, ilk iki sorunu da ortadan kaldırmaya yönelik kararlar alınmasını sağlamıştı.

İki Büyük Fazilet

Şifî ve Sünnî tarih yazarların büyük bir bölümü, burada iki büyük üstünlüğü hatırlatmaktadırlar. Biz de onları özetlenmiş bir biçimde aktarıyoruz:

Hz. Peygamber (s.a.a), muhacirlerden ve ensardan üç yüz kişiyi birbiriyle kardeş etmişti. Müslümanlara dönüp şunları söylüyordu: "Filan! Sen filan ile kardeşsin."

Kardeşlik işi sona ermişti. Ansızın Ali (a.s), yaşlı gözlerle şöyle arz etti: "Yarenlerinizi birbirleriyle kardeş ettiniz; ama benimle bir başkası arasında kardeşlik akdi oluşturmadınız?" Hz. Peygamber (s.a.a), Ali'ye (a.s) dönerek şöyle dedi:

Sen dünyada ve ahirette benim kardeşimsin.

Kunduzî Hanefî, olayı eksiksiz naklediyor ve şunları söylüyor: Hz. Pey-

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/123-126

gamber (s.a.a) Ali'nin (a.s) sorusuna karşılık şöyle buyurdu:

Beni halkın hidayeti için seçen Allah'a andolsun, senin kardeşlik işini sonraya bırakmamın sebebi, sonunda seninle kardeş olmak isteğişim-dendir. Tıpkı Harun'un Musa'ya olan nispeti gibi, yalnız artık benden sonra peygamber yoktur. Sen benim kardeşim ve benden sonra varisim-sin.^{ss}

Ali (a.s) İçin Bir Diğer Fazilet

Mescidin yapımı sona erdi. Mescidin etrafında Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve ashabının evleri ve her evin de mescide açılan bir kapısı vardı, bu özel kapılardan mescide girerlerdi. Ansızın âlemlerin Rabbi tarafından, Hz. Ali'nin (a.s) evi dışında, tüm evlerin mescide açılan özel kapılarının kapanması emri geldi. Sabit b. Cevzi şöyle yazıyor:

Bu durum, bazıları arasında büyük bir rahatsızlığa sebep oldu. Bu istisnâî durumun duygusal bir nedeni olduğunu zannettiler. Allah Resulü (s.a.a) kamuoyunu aydınlatmak amacıyla bir hutbe okudu ve şöyle buyurdu:

Ben bir kapının kapalı veya açık kalması emrini kesinlikle kendi yanımdan vermedim. O, Allah tarafından gönderilmiş bir emirdir ve ben itirazsız onu kabul etmek zorundayım.^{ss}

ss- Yenabiu'l-Mevedde, 1/226

ss- Tezkiretü'l-Havas, 46.s

Hicretin İkinci Yılı Olayları

Hicretin birinci yılı, tüm acı ve tatlı olaylarıyla birlikte geçti. Sevgili Hz. Peygamber (s.a.a) ve yârenleri Medine'deki ikametlerinin ikinci yılana girdiler. Hicretin ikinci yılı büyük ve göz alıcı olaylarla doludur. Tüm olaylar arasında, iki vakıa büyük bir öneme sahiptir. Bunlardan biri "Kıblenin değişikliği", diğeri de "Bedir Savaşı"dır.

Siyer yazarları, bu konuda iki "gazve" ve "seriye" kelimelerini daha çok kullanırlar. Gazve'den maksat, Allah Resulü'nün (s.a.a), düşmana hücum edecek orduyla bizzat birlikte olup, onlara komutanlık ettiği savaşlardır. Seriyeye'den maksat, grupların, akıncıların veya askerî birliklerin gönderildiği ama Hz. Peygamber'in (s.a.a) şahsen katılmadığı ve başlarına bir komutan tayin ettiği savaşlardır.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) gazvelerinin sayısını 26 veya 27 olarak kaydetmişlerdir. İhtilâf konusu, bazılarının, ikisi de peş peşe olan Hayber Gazvesi'yle Vadi'l-Kura Gazvesi'ni iki gazve veya ikisini bir gazve olarak hesaplamış olmalarından kaynaklanmaktadır.^{ss}

ss- Mürucu'z-Zeheb, 2/287-288

Allah Resulü'nün (s.a.a) seriyelerinin sayıları arasında da ihtilâf vardır. Müverrihler, onların 35-36-48 ve hatta 66 olduğunu kaydetmişlerdir. İhtilâf sebebiyse, bazı seriyelere katılan kimselerin az olmasından dolayı hesaba katılmamış olmasıdır. Bu yüzden de seriyelerin sayısında birçok ihtilâf vücuda gelmiştir.

21. Bölüm

HİCRÎ İKİNCİ YILIN OLAYLARI

Kible Değişikliği

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Medine'ye hicretinden henüz birkaç ay geçmişti ki, Yahudiler tarafından muhalefet sesleri yükseldi. Hicretin tam on yedinci ayında^{ss}, artık Müslümanların kiblesinin Kâbe olacağı ve namaz vakitlerinde Mescidu'l-Haram'a yönelineceği yönünde kesin emir geldi.

Olayın Ayrıntıları: Hz. Peygamber (s.a.a) tam on üç yıl, Mekke'de Beytü'l-Mukaddes'e doğru namaz kıldı. Medine'ye hicret ettikten sonra, ilâhî emir, kibleye eskisi gibi devam etmesi ve Müslümanların da Yahudilerin namaz kıldıkları kibleye doğru namaz kılmaları yönündeydi. Amaç, aslında eski ve yeni iki dini birbirine yaklaştırmak ve bir çeşit birlik sağlamaktı, ama Müslümanların gelişimi ve ilerleyişleri, muhalif Yahudilerin

ss- Tabakat-ı İbn Sa'd, 1/241-242; İlamu'l-Vera Li-A'lami'l-Huda, 81-82.s. İbn Hişam, Kible'nin değişim tarihini, Peygamber'in (s.a.a) Medine'ye hicretinin sekizinci ayının evvelinde olduğunu yazıyor. İbn Esir ise, şaban ayının ortası olarak kabul ediyor. bk. Sire-i İbn Hişam, 1/606; el-Kâmil, 2/80.

korkuya ve endişeye kapılmalarına sebep olmuştu; zira Müslümanların günden güne ilerlemeleri, İslâm dininin bu gidişle kısa bir müddetten sonra, yarımadayı baştanbaşa kaplayacağını ve Yahudiliğin dinsel fonksiyonunu ve gücünü ortadan kaldıracığını gösteriyordu. Bu yüzden Yahudiler bozgunculuğa başladılar. Onlar çeşitli yollarla Peygamber'e (s.a.a) ve Müslümanlara eziyet ediyorlardı. Örneğin: Beytü'l-Mukaddes'e doğru namaz kılınması hakkında şöyle diyorlardı:

"Muhammed (s.a.a) müstakil bir dine sahip olduğunu ve dininin eski dinleri kaldırdığını iddia ediyor, oysaki onun kendine ait bir kiblesi yoktur, Yahudilerin kiblesine doğru namaz kılıyor."

Bu söz, Peygamber'e (s.a.a) ağır gelmişti. Gece yarılarında evden çıkıyor, gökyüzünü seyrediyordu. Bu konuda ilâhî bir emir nazil olur ümidiyle vahyin inmesini bekliyordu. Nitekim aşağıdaki ayette durum şöyle anlatılır:

قَدْ نَرَى تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا

Biz senin yüzünü çok defa göğe doğru çevirip durduğunu görüyoruz. Şimdi elbette seni hoşnut olacağın kibleye çevireceğiz.^{ss}

Ayetlerden de anlaşıldığı gibi, kiblenin değiştirilmesinin, Yahudilerin iti-

razlarının dışında, diğer bir sebebi daha vardı. O da imtihan meselesiydi. Maksat gerçek mümini, yalancısından ayırt etmek, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu kimseleri tanumasını sağlamaktı; zira ikinci emri uygulamak yani namazda Mescid-i Haram'a yönelmek, yeni dine olan bağlılığın ve imanın göstergesi, itaatsizlik de nifağın ve iki gönüllülüğün göstergesi sayılıyordu. Kur'ân'da bu konu açıkça beyan edilmiştir:

وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعُ الرَّسُولَ مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَى عَقْبَيْهِ وَ
إِنْ كَانَتْ لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ

Senin üzerinde bulunduğun (yönü Kâbe'yi) kıble yapmamız, elçiye uyanları, topukları üzerinde gerisin geriye dönenlerden ayırt etmek içindir. Doğrusu bu Allah'ın hidayete ilettikleri dışında kalanlar için büyük (bir yük)'tür.^{ss}

Elbette İslâm tarihi ve yarımadanın durumu incelendiğinde başka sebepler de anlaşılmaktadır.

Birincisi: Tevhit kahramanı Hz. İbrahim'in (a.s) eliyle tamir edilmiş olan Kâbe, Arap topluluğu için büyük bir öneme sahipti. Böyle bir noktayı kıble tayin etmek, Arapların çoğunun rızasını da beraberinde getirdi ve onları tevhid dini olan İslâm'ı kabul etmeye meyillendirdi. Zaten zorlu, inatçı

ve medeniyet kafilesinden geri kalmış müşriklerin iman etmelerinden büyük bir hedef olamazdı. Çünkü onların vesilesiyle İslâm dini, baştanbaşa bütün dünyaya yayılacaktı.

İkincisi: İman edeceklerine dair hiçbir umudun kalmadığı o günün Yahudileriyle, artık mesafeli davranmanın zamanı gelmişti; zira onlar, her fırsatta bozgunculuk yapıyor, birtakım zor sorular öne sürerek, demagoji yaparak Hz. Peygamber'in (s.a.a) vaktini alıyorlardı. Kendilerince ilim sahibi olduklarını göstermeye çalışıyorlardı. Kible değişikliği, Yahudilerle mesafeli durmanın, açık bir tavır takınmanın ve onlardan uzak durmanın açık göstergesi idi. Nitekim aşura günü orucunun kaldırılması da bu amaçla gerçekleşti. Yahudiler İslâm'dan önce aşura gününde oruç tutarlardı. Hz. Peygamber (s.a.a) ve Müslümanlar da o gün oruç tutmakla yükümlüydüler. Daha sonra aşura günü orucu kaldırıldı ve yerine ramazan ayında oruç farz kılındı.

Sonuçta her yönden üstünlüğü olan İslâm, kendini öylesine sergilemeliydi ki, onun kemal ve üstünlük yönleri açıkça ortaya çıkmalıydı.

Bu sırada bazıları önceden kıldıkları namazların batıl olduğunu düşünüyorlardı. Onların şüphelerini gidermek için, ilâhî vahiy nazil oldu:

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرُؤُوفٌ رَحِيمٌ

Allah imanınızı boşa çıkaracak değildir, şüphesiz Allah insanlara şefkat edendir, esirgeyendir.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), öğlen namazının daha iki rekâtını kılmışken vahiy emini nazil oldu ve Hz. Peygamber'i (s.a.a) yüzünü Mescidu'l-Haram'a çevirmesini istedi. Bazı rivayetlerde de şöyle gelmiştir: Cebrail, Hz. Peygamber'in (s.a.a) elini tutup Mescidu'l-Haram'a yöneltti. Mescitte bulunan kadın ve erkekler de ona uydular. Artık o günden itibaren Kâbe, Müslümanların müstakil kiblesi ilân edildi.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Bilimsel Mucizesi

Eski astronomi bilginlerinin hesaplarına göre, Medine 25 derece enlem ve 75 derece 20 dk. boylamında yer alıyordu. Bu hesap esas alınarak Medine'de belirlenen kible yönü, aynen eskisi gibi kalan Hz. Peygamber'in mihrabının yönü ile tutmuyordu. Bu farklılık konu uzmanı insanları şaşırtmıştı, bazıları bu farklılıkla ilgili yorumda bulunuyorlardı.

Fakat son dönemin meşhur bilim adamlarından olan Serdar Kabulî, bu

ss- Bakara Suresi, 143. Amel noktasında iman sözcüğünün kullanıldığı ayetlerden biri de bu ayettir.

günkü ölçüler üzerinden Medine'nin 24 derece 57 dk. enleminde ve 39 derece 59 dk. boylamında olduğunu ispat etti.^{ss}

Bu hesaplamanın sonucu şu oldu: Medine'nin kiblesi, yalnızca 45 dk.lık bir sapmayla güney'e doğrudur. Bu sonuç, Hz. Peygamber'in (s.a.a) minberinin konumuyla tam bir mutabakat içerisindedir. En basit bilimsel yöntemlerin dahi henüz keşfedilmediği bir tarihte böylesine dakik bir tespit, bilimsel açıdan bir keramettir; hatta rivayete göre,^{ss} hiçbir hesap-kitap yapmaksızın, namaz kıldığı sırada, birden bire Beytü'l-Mukaddes yönünden, yüzünü Kâbe'ye dönüyor. Öylesine dakik bir dönüş ki bu, en ince muhasebelerle dahi en küçük bir sapma gözlenememektedir. Belirtildiğine göre, vahiy meleği hazretin elini tutmuş ve Kâbe yönüne doğru yöneltmiştir.^{ss}

ss- Tuhfetu'l-İcle Fi Marifeti'l-Kible, 71.s. (1319 h.ş. yılı baskısı)

ss- Şeyh Saduk, Men La Yahzuruhu'l-Fakih, 1/88

ss- Hürr-ü Amuli, Vesailu'ş-Şia kitabının, Ebvab-ı Kible (3/218.) babında Peygamber'in (s.a.a) Mescid-i Aksa'dan Mescidü'l-Haram'a dönmesi olayını genişçe anlatmaktadır.

22. Bölüm

BEDİR SAVAŞI

Bedir Savaşı, İslâm'ın belli başlı büyük savaşlarından. Bu cephede yer almış kimseler, sonraları Müslümanlar arasında özel bir ayrıcalık kazanmışlardı. Bedir mücahitlerinden bir veya birkaç kişinin katıldığı olayda veya şahitlik ettikleri bir konuda, "Bedirli"lerden birkaç kişi bizimle aynı fikirdedir." deniliyordu. Hz. Peygamber'in (s.a.a) ashabının biyografilerinin yer aldığı eserlerde, Bedir Savaşı'na katılan kimselere "Bedirli" adı verilmiştir. Bu önem ve ehemmiyetin nedeni, konunun anlatılmasıyla ortaya çıkacaktır.

İkinci yılın cemaziyelevvel ayının ortalarında, Kureyş kervanının, Ebu Süfyan'ın başkanlığında Mekke'den Şam'a gittiği haberi Medine'ye ulaştı. Hz. Peygamber (s.a.a), kervanı takip etmek için "Zatu'l-Aşire" bölgesine kadar gitti ve öteki ayın evvellerine kadar o noktada kaldı; ama kervana da rastlamadı. Kervanın dönüş vakti yaklaşık olarak belliydi; zira sonbaharın başlarında, Kureyş kervanı Şam'dan Mekke'ye dönüyordu.

Bütün savaşlarda dűřman hakkında bilgi ve haber edinmek, zaferin ilk adımı sayılır. Ordu komutanının, dűřmanın yeteneklerinden, konuşlandığı noktadan, askerlerinin psikolojik durumlarından haberdar olmaması, ilk karşılaşmada yenilgiye uğramasına yetebilirdi.

İleride ayrıntılarıyla açıklanacağı üzere, dűřmanın nerede ve ne derecede hazırlıklı olduğundan haberdar olmak, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bütün savaşlarda izlediği övgüye değer taktiklerinden biriydi; hatta bu günkü dünya savaşları ve yöresel savaşlarda dahi, haber elde etmek önemli bir konuma sahiptir. Allame Meclisi'nin naklettiğine göre^{ss} Allah Resulü (s.a.a), Adiy b. Hatem'i ve "Hz. Muhammed'in hayatı" adlı kitabın müellifinin tarih kitaplarından naklettiğine göre, "Talha b. Ubeydullah" ve "Said b. Yezid"i, kervanın yönünden, muhafızların sayısından ve ticaret mallarının cinsinden haberdar olmaları amacıyla gönderdi. Elde edilen haberler aşağıda belirtildiği gibiydi:

1- Tüm Mekke halkının katıldığı büyük bir kervandır.

2- Kervanın başkanı, Ebu Süfyan olup, yaklaşık kırk görevli muhafız vardır.

3- Bin deve, ticarî malları taşımakta ve bu malların değeri yaklaşık elli bin dinardır.

Medine'ye göç etmiş Müslüman muhacirlerin mallarına Kureyş tarafından el konulduğu için, Müslümanların, onların ticarî mallarına el koymaları çok yerinde olacaktı! Eğer Kureyş, muhacir Müslümanların mallarını geri vermemekte ısrar ederse, Müslümanlar da onların ticarî mallarını savaş ganimeti adı altında kendi aralarında paylaşabilirdi. Bu yüzden Allah Resulü (s.a.a) ashabına dönerek şöyle buyurdu:

Ey halk, bu Kureyş'in kervanıdır. Sizler, Kureyş'in mallarını alabilmek için, işlerinizde bir genişleme olur diye Medine'den çıkabilirsiniz^{ss}

Bu bakımdan, Hz. Peygamber (s.a.a), hicretin ikinci yılı ramazan ayının sekizinci gününde, Abdullah b. Ümmü Mektum'u, namaz kıldırmak, Ebu Lübabe'yi de siyasî işlerine bakması için, yerine tayin etti. Üç yüz on üç kişiyle birlikte, Kureyş'in ticarî mallarına el koymak amacıyla Medine'den ayrıldı.

Hz. Peygamber (s.a.a) Zefran'a Gidiyor^{ss}

Gözcülerin haberleri üzerine, Resulullah (s.a.a), hicretin ikinci yılı, ramazan ayının sekizi pazartesi günü, zikredilen hedefe ulaşmak amacıyla, Kureyş kervanının güzergâhı olan Zefran'a gitmek üzere Medine'den ayrıldı. Bir sancak Mus'ab'ın ve diğer bir sancağı da Ali b. Ebu Talib'in eline verdi. Aslında, bu orduyu seksen iki kişi muhacir, yüz yetmiş kişi Hazreçli ve altmış bir kişi Evsli oluşturmuştu. Toplam üç at ve yetmiş deveden başka bir şeyleri de yoktu.

O günün İslâm toplumunu öylesine şahadet aşkı sarmıştı ki, yetişkin olmayan bazı kimseler de bu sefere katılmışlardı, ama Allah Resülü (s.a.a) onları Medine'ye geri gönderdi.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a) sözlerinden, onlara içlerini rahatlatacak bir müjde verdiği anlaşılmaktadır. Bu rahatlığın vesilesi de, Kureyş kervanında bulunan ticarî mallara el konulmasıydı. Bu teşebbüsün sebebi ise, Ku-

ss- Zafran çölü, Bedir'e iki menzil uzaklıkta Kureyş kervanının yolu üzerindeydi. İbn Hişam, kendi siresinde, Resul-i Ekrem'in (s.a.a), Kureyş kervanının o bölgede olduğuna dair haber aldıktan sonra, Medine'den Zafran'a ve oradan da Bedir yakınlarına kadar olan menzilleri isimleriyle zikretmiştir. Bedir, Mekke-Medine ve Suriye yol ayrımında Arapların pazar kurdukları mekânlardan biriydi. Araplar her yıl ticaret, alış-veriş ve deyişme amacıyla burada toplanırlardı. bk. Sire-i İbn Hişam, 1/613-616

ss- Emtaul-Esma, 62-63.s.

reyş'in, muhacirlerin tüm mallarına el koymuş olmaları, Mekke'ye giriş çıkış hakkı tanımamaları ve tüm menkul ve gayrimenkul malları zaptetmeleri idi. Her akıllı insanın, düşmana kendi yöntemi ile karşılık vermesi kadar doğal bir şey olamaz.

Aslında, Müslümanların Kureyş kervanına hücum sebebi, Müslümanların uğramış oldukların zulüm ve haksızlıklardır. Kur'ân'da bu konu hatırlanmakta ve bu yüzden de onlara hücum izni verilmektedir:

أَذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَأَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ

Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyp savaşmasına izin verilmiştir. Allah onlara yardım etmeğe elbette Kadir'dir.^{ss}

Ebu Süfyan, Şam'a gideceği zaman, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kervanı takip ettiğini anlamıştı. Bu yüzden dönerken ihtiyatlıydı ve kervanlara "Acaba Muhammed ticaret yollarını işgal etmiş mi" diye soruyordu. Nihayet ona Hz. Peygamber'in (s.a.a) ashabıyla birlikte, Medine'den çıkıp Kureyş kervanını takibe koyulmuş olduğu ve Bedir'e iki menzil uzaklıkta olan Zefran'da bulunduğu haberi ulaştı.

Ebu Süfyan, ilerlemekten vazgeçti. Kervanın başına geleceklerden ötürü, Kureyş'i haberdar etmekten başka çare bulamadı. Zemzem b. Amr Gaffari

adında hızlı deve binicisini kiraladı ve ona şöyle emir verdi: "Mekke'ye git, Kureyş yiğitlerini ve ticarî mal sahiplerini haberdar et. Kervanı Müslümanların hamlesinden kurtarmak için alelâcele Mekke'den çıkıp gelsinler."

Zemzem, hemen kendisini Mekke'ye yetirdi. Tıpkı Ebu Süfyan'ın emrettiği gibi, devesinin kulaklarını kesti ve burnunu yardı ve devenin kuşamını ters çevirdi. Kendi gömleğini de önden ve arkadan yırttı. Devenin üstünde durarak bağırmaya başladı: ☉Ey millet! Misk kâselerini taşıyan develer tehlikededir. Muhammed ve yârenleri ticaret mallarınızı kuşatmak üzere. Bundan sonra sizin elinize geçeceğini zannetmiyorum. İmdat, imdat, yetişin! Yardım edin!^{ss}

Kulaklarından ve burnundan kan damlayan devenin içler acısı durumu ve Zemzem'in yürek dağlayan naleleri ve birbiri ardınca çığlıkları, Mekke halkını coşturmuştu. Bu savaşta kendi yerine savaşması için As b. Hişam'ı dört bin dirheme kiralamış olan Ebu Leheb dışında, bütün yiğitler ve savaşçılar gitmeye hazırlanıyorlardı.

Kureyş büyüklerinden olan Ümeyye b. Halef, bazı nedenlerden dolayı bu savaşa katılmak istemiyordu. Çünkü ona Hz. Muhammed'den (s.a.a);

Ümeyye Müslümanlar tarafından öldürülecek diye nakletmişlerdi. Toplumun önde gelenleri, böyle bir şahsiyetin katılmamasının kesinlikle Kureyş'in zararına olacağını düşündüler. O Mescidu'l-Haram'da bir grupla birlikte oturmuştu. Muhammed (s.a.a) ile savaşmaya gidecek olanlardan iki kişi, bir tepsi ve sürme kutusunu ellerine alarak onun önüne koyduktan sonra, şöyle dediler: "Ümeyye! Memleketinin sınırlarını, mal ve servetini korumaktan, kadınlar gibi kaçınıyorsun. Bir kenara çekilmeyi savaş meydanında çarpışmaya tercih ediyorsun. Öyleyse kadınlar gibi sürme çek ve adını yiğitler listesinden çıkar."

Bu sahne, Ümeyye'yi öylesine tahrik etmişti ki, gayri ihtiyarî olarak yolculuk için gerekli eşyalarını aldı ve Kureyş kafilisiyle, kervanı kurtarmak için yola koyuldu.^{ss}

Kureyş'in Karşılaştığı Sorun

Hareket etme vakti ilân edildi. Kureyş büyükleri, önlerinde Bekiroğulları kabilesi gibi zorlu bir düşmanın olduğunu fark ettiler. Arkadan onların hamlesiyle karşı karşıya kalmaları muhtemeldi. Bekiroğulları'nın Kureyş ile düşmanlıklarının sebebi, kan davasıydı. İbn Hişam bunun ayrıntıları-

na kendi siresinde yer vermiştir.^{ss} Bu sırada, Bekiroğulları'nın kollarından olan Kinaneoğulları'nın şerefliyelerinden Suraka b. Malik, onlara, kesinlikle böyle bir olay olmayacağına ve Kureyş'in gönül rahatlığıyla Mekke'den çıkabileceklerine dair güvence verdi.

Hz. Peygamber (s.a.a), Kureyş'in ticaret kervanıyla karşılaşabilmek için, Medine'den hareket etti ve Zefran adlı bölgeye yerleşti. Kervanın geçmesini bekliyordu. Yeni bir haber geldi ve İslâm ordusu komutanlarının fikirleri değişti. Bu onların yaşamında yeni bir sayfa açmıştı. Mekke halkının kervanı savunmak amacıyla Mekke'den çıktıkları, yakın bir yerde karargâh oluşturdukları ve bu orduya çeşitli taifelerin de katıldığı haberi Peygamber'e (s.a.a) verildi.

Müslümanların ulu önderi, kendini iki yol ayırımında buldu. Bir yandan o ve yârenleri, ticarî malları ele geçirmek amacıyla Medine'den ayrılmışlardı ve Mekke'nin büyük ordusuyla çarpışmaya, ne asker sayısı ne de savaş gereçleri bakımından hazırlıkları yoktu. Diğer taraftan, eğer geldikleri bu yoldan geri dönecek olurlarsa, askerî arayış ve manevralar ile elde etmiş oldukları kazanımları kaybedeceklerdi.

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/248-249

Nitekim, düşman ilerlemeğe devam ederek, İslâm'ın merkezi olan Medine'ye hamle edebilirdi. Bununla beraber, Hz. Peygamber (s.a.a) geri çekilmemeyi ve sahip olduğu kuvvetle sonuna kadar savaşmayı uygun gördü.

Göz önünde bulundurulması gereken bir husus söz konusu idi; askerlerin çoğunluğunu ensar gençleri oluşturuyordu, onlardan sadece seksen iki kişi muhacirlerdendi. Ensar'ın Akabe'de Hz. Peygamber (s.a.a) ile yapmış oldukları biat ise, savaş için değil, sadece savunma üzerine gerçekleşmişti. Yani onlar Medine'de Hz. Peygamber'i (s.a.a) kendi adamlarından biri gibi koruyacaklarına dair biat etmişlerdi; ama Medine'nin dışında onunla birlikte düşmanla savaşmaya dair bir anlaşma yapılmamıştı. Şimdi ordu komutanı ne yapmalıydı? Çareyi askerî bir şûra teşkil edip, umumun fikrini almakta buldu. Böylece sorun çözülecekti.

Askerî Şûra

Hz. Peygamber (s.a.a) ayağa kalktı ve şöyle buyurdu: *"Bu konudaki görüşünüz nedir?"* İlk önce Ebu Bekir kalktı ve dedi ki:

Kureyş'in büyükleri ve yiğit savaşçıları bu orduya katılmışlardır. Kureyş kesinlikle bir dine iman etmemiş ve izzetin doruğundan, zilletli bir alçaklığa da düşmemiştir. Diğer yandan, biz Medine'den tam bir hazırlıkla

çıkıp gelmedik.^{ss} (Yani maslahat icabı savaşmayalım ve Medine'ye geri dönelim.)

Hz. Peygamber (s.a.a) ona oturmasını buyurdu. Sonra Ömer kalktı ve aynı sözleri tekrar etti. Allah Resulü (s.a.a) ona da oturmasını emretti.

Ondan sonra Mikdat kalkarak şunları söyledi:

Ey Allah'ın Resulü, kalplerimiz seninledir. Allah'ın sana emrettiği neyse ona uy. Allah'a andolsun ki, asla biz sana, İsrailoğulları'nın Musa'ya (a.s) söylediği sözü söylemeyeceğiz. Hz. Musa (a.s) onları cihada davet ettiğinde, İsrailoğulları, Kelimullah'a şöyle dediler: *"Ey Musa! Sen ve rabbin gidin ve cihat edin, bizlerde burada oturacağız."* Fakat biz, bunların tam tersini sana diyoruz: Rabbi'nin himayesi altında cihat et ve biz de senin yanında savaşalım.

Hz. Peygamber (s.a.a) Mikdad'ın sözlerini duyunca sevindi ve ona dua etti.

Sunulan görüşler genelde kişisel yöndeydi. Fakat bir askerî şûra teşkil edilmesinin en büyük hedefi, ensarın görüş ve düşüncesini öğrenmekti.

Onlar bu konuda kesin bir karar almadan, en ufak bir adım atmaya imkân yoktu. O ana kadar görüşünü bildirenlerin hepsi Mekkeliydi; bu yüzden

Hz. Peygamber (s.a.a) ensarın görüşünü öğrenmek için sözlerini tekrar

etti ve görüşlerini bildirmelerini istedi.

Sa'd b. Muaz Ensarî, ayağa kalktı ve dedi ki: "Siz, bizi mi kastediyorsunuz?"

Allah Resulü (s.a.a) buyurdu ki: "Evet." O da sözüne şöyle devam etti:

Ey Allah'ın resulü, biz sana iman ettik, dininin hak olduğuna dair seni tasdik ettik. Bu konuda biatler ve misaklar düzenledik. Siz neye karar verirseniz biz size tâbi olacağız. Seni risalete seçen Allah'a andolsun ki, eğer şu denize de dalsanız (Kızıl denize işaret ederek), biz de sizin peşinizden dalarız ve içimizden bir kişi bile size tâbi olmaktan kaçınmaz. Biz asla düşmanla yüz yüze gelmekten korkmuyoruz, gözleriniz aydınlık olsun diye, biz bu yolda hizmet ve fedakârlıklarımızı göstermeye hazırız. Bizi Allah'ın emri ile nereyi salâh bilersen oraya götür.

Sa'd'ın sözleri Hz. Peygamber'i (s.a.a) büyük bir sevince boğdu. Umutsuzluk ve yeisin karanlık gölgeleri, ümidin hayat saçan parıltıları ve hedef yolunda ki istikamet ve kararlılıkla ortadan kayboldu.

Bu kahraman komutanın sözleri, öylesine tahrik edici ve heyecan vericiydi ki, Hz. Peygamber (s.a.a) hemen hareket emrini verdi ve şöyle buyurdu:

Hareket edin. Müjdeler olsun sizlere, ya kervanla karşılaşip onların mallarını ele geçireceksiniz, ya da kervanı kurtarmak amacıyla yola koyulmuş olan yardım kuvvetleriyle karşılaşip savaşacaksınız. Ben, Kureys'in

ağır kayıp aldđını ve ölüm yerini görüyorum.^{ss}

İslâm birlikleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emri ile yola koyuldular ve Bedir suları yakınlarında abdest aldılar.^{ss}

Düşmanın Durumu Hakkında İstihbarat Alma

Günümüzün askerî usuller ve savaş taktiklerinin geçmişe göre çok gelişmesine rağmen, düşmanın durumundan haberdar olma, askerî sırlarını, savaş tekniklerinin ne olduğunu ve savaş meydanına gelecek güçlerinin ne durumda olduklarını bilmenin gerekliliği hala gerekliliğini korumaktadır. Günümüzde de bu mesele savaşların ve zaferlerin vazgeçilmez esasıdır. Elbette bu konu, günümüzde başlı başına bir eğitim sistemi hâline gelmiş ve ihtisaslaşmıştır. Casusluk yöntemlerini öğretmek amacıyla merkezler açılmıştır. Bu gün doğu ve batı bloklarının önde gelenleri, başarılarının önemli bir bölümünü, savaştan önce düşmanın savaş plânlarından haberdar olan ve o plânları suya düşüren casusluk kurumlarının çalışmalarına borçludurlar.

Bu yüzden, İslâm'ın özel birlik harekâtı, tamamen gizlilik kurallarına uy-

ss- «و اذ يعدكم الله احدى الطائفين» Enfal Suresi, 7.

ss- Vakidi, Meğazi, 1/48; Sire-i İbn Hişam, 1/615

gun, kamufle bir noktada karar kılmış ve onların sırlarını açmaya sebebiyet verecek her hareketin önü alınmıştı. Değişik gruplar, Kureyş kervanı hakkında bilgi toplamaya çalıştılar. Çeşitli yollarla elde edilen bilgiler şu şekilde idi:

a) İlk önce Hz. Peygamber (s.a.a), cesur bir askerle birlikte bir yöne doğru yola koyuldular, bir kabilenin reisiyle görüşüp ona şöyle sordular: "Kureyş'ten, Muhammed ve yârenlerinden ne kadar haberiniz var?"

O da şöyle cevap verdi: Bana verdikleri habere göre, Muhammed ve yârenleri şu günde Medine'den hareket etmişler. Haberi getiren doğru söylüyorsa, şimdi o ve yârenleri şu noktadadırlar. (İslâm birliklerinin konuşlandıkları noktayı işaret etmişti.) Aynı şekilde bana verilen habere göre, Kureyş şu günde Mekke'den hareket etmiştir. Eğer elimizdeki bilgiler doğruysa, onların şu noktada olmaları gerekir. (Kureyş'in tam bulunduğu yeri işaret ediyordu).

b) Aralarında Zübeyr b. Avvam ve Sa'd b. Ebi Vakkas'ın da bulunduğu bir grup da Hz. Ali'nin (a.s) komutasında daha fazla haber elde etmek için, Bedir suları kenarına gittiler. Bu nokta, genelde haberlerin elden ele dölaştığı bir yerdi. Adı geçen grup, su kenarında, Kureyş'e ait iki köle ve su

taşıyan bir deveyle karşılaştılar. Onların ikisini de tutuklayarak Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna getirdiler. Soruşturmadan sonra, iki köleden birinin Haccacoğulları'nın ve diğerinin ise Asoğulları'nın köleleri oldukları ve Kureyş'e su götürmek üzere geldikleri anlaşıldı.

Hz. Peygamber (s.a.a), onlara Kureyş'in nerede olduğunu sordu. Onlar da dağın arkasındaki vadinin yukarısında olduklarını söylediler. Sonra onların kaç kişi olduklarını sordu. Onlar şöyle cevap verdiler: "Tam olarak bilmiyoruz." Hz. Peygamber (s.a.a): "Günde kaç deve kesiyorlar?" diye sordu. Onlar da; "Bir gün on ve bir gün dokuz deve." dediler. Hazret şöyle buyurdu: "Onların sayısı dokuz yüz ile bin kişi arasındadır." Daha sonra onların önderlerinin kimler olduğunu sordu. Onlarda cevaplarında, önderlerin Utbe b. Rabia, Şeybe b. Rabia, Ebu'l-Buhterî b. Hişam, Ebu Cehil b. Hişam, Hekim b. Hizam ve Ümeyye b. Halef olduklarını söylediler. Allah Resulü (s.a.a) bu sırada ashabına dönerek şöyle buyurdu:

"Mekke şehri, ciğer parelerini göndermiştir."^{ss} Sonra araştırmanın devamı için, bu iki kişinin gözaltında tutulmasını emretti.

c) İki kişi Bedir köyüne gidip, kervandan haber almakla görevlendirildi-

ler. Suya yakın bir yükseklikte durdular. Susuz olduklarını ve su içmek istedikleri görüntüsü vererek orada biraz oyalandılar. Tam o sırada kuyunun yanında iki kadın birlikte sohbet ediyor, biri diğerine şöyle diyordu: "İhtiyacım olduğunu bildiğin hâlde neden borcunu ödemiyorsun?" Diğeri ona "Yarın veya öbür gün kervan gelecek, ben o kervan için çalışacak, sonra sana olan borcumu öderim." dedi. Bu iki kadının yakınında bulunan Mecdiy b. Amr, borçlunun söylediklerini tasdik ederek o iki kadını birbirinden ayırdı.

İkisi de bu haberi duyduklarına sevinmiş bir hâlde, gizlilik kurallarına uygun olarak, kendilerini İslâm ordu komutanına ulaştırdılar ve Peygamber'i (s.a.a) öğrendikleri bilgilerden haberdar ettiler. Şimdi Hz. Peygamber (s.a.a) elde ettiği bu bilgiler sayesinde, kervanın gelişinden ve Kureyş'in durumundan tamamen haberdar olduğundan, artık ön hazırlıklara başlaması gerekiyordu.

Ebu Süyfan Nasıl Kaçtı?

Gittiği sırada Müslümanlardan bir grubun taarruzuna maruz kalan kervanın rehberi Ebu Süfyan, dönerken de kesinlikle Müslümanların taarruzuyla karşı karşıya kalacaklarını çok iyi biliyordu. Bu bakımdan, kervan

İslâm kuvvetlerinin bulunduğu noktaya geleceği zaman, o kervanı diğer bir noktada konaklattı. Kendisi de haberleri öğrenmek için Bedir köyüne gitti. Orada Mecdiy b. Amr ile görüştü ve ona buralarda kendilerinden şüphelenebileceğin birilerini gördün mü? diye sordu. O da şüphelenmemi gerektirecek bir durum görmedim, ama deveye binmiş iki süvariye gördüm. Develerini tepenin üzerine yatırdıktan sonra aşağıya indiler ve su içip gittiler. Ebu Süfyan tepenin üzerine gelerek, develerin tezeklerini yaradı. Tezeklerin içindeki hurma çekirdeğinden onları tanıdı ve onların Medineli olduğunu anladı. Hemen kervana geri döndü ve kervanın yönünü değiştirdi. Oldukça süratli bir şekilde kervanı, İslâm ordusunun bulunduğu bölgeden uzaklaştırdı. Aynı şekilde, kervanın Müslümanların elinden kurtulduğu haberini Kureyş'e vermesi, onların da geldikleri yoldan geri dönmelerini ve Muhammed'in (s.a.a) işini Araplara bırakmalarını söylemesi için de bir kişiyi görevlendirdi.

Müslümanlar Kervanın Kurtulduğunu Öğreniyor

Kervanın kaçtığı haberi Müslümanlar arasında yayıldı. Ticarî mallara göz dikmiş olan grup, bu durumdan çok rahatsız olmuştu. Allah onların kalpleri kuvvetlensin diye şu ayeti gönderdi:

وَ إِذْ يَعِدُّكُمْ اللّٰهُ اِخْدٰى الطّٰئِفَتَيْنِ اَنَّهٗا لَكُمْ وَ تَوَدُّوْنَ اَنَّ غَيْرَ ذٰتِ الشّٰوِكَةِ تَكُوْنُ لَكُمْ وَ يُرِيْدُ
اللّٰهُ اَنْ يُحَقِّقَ الْحَقَّ بِكَلِمٰتِهٖ وَ يَضْفَطَعَ دَاِبرَ الْكٰفِرِيْنَ

Hani Allah, iki topluluktan birinin muhakkak sizin olacağını vaat etmişti; siz de güçsüz olanın sizin olmasını istiyordunuz. Oysa Allah, sözleriyle hakkın ve inkâr edenlerin arkasını kesmek (kökünü kurutmak) istiyordu.^{ss}

Kureyşliler Arasındaki Görüş Farklılıkları

Ebu Süfyan'ın temsilcisi, onun mesajını topluluğun büyüklerine ulaştırdı ve onlar arasında büyük bir görüş ayrılığı meydana geldi.

Zühreoğulları kabilesi ve Ahnes b. Şerik, müttelikleri ile birlikte geldikleri yoldan geri döndüler; zira onlar, bizim hedefimiz Zühreoğulları'nın ticarî mallarını kurtarmaktı ve o da halloldu diyorlardı. Kureyş'in zorlamasıyla Mekke'den çıkan Ebu Talib'in oğlu Talip de, yaşanan sözlü kavgada "Siz Haşimoğulları'nın kalpleri Muhammed (s.a.a) iledir." sözü üzerine, geldiği yoldan geri döndü.

Ebu Cehil, Ebu Süfyan'ın görüşüne muhalifti. Bizler Bedir bölgesine gidelim, üç gün orada kalıp deve keselim, şarap içelim ve muganniyeler bize şarkılar söylesin, bizim şanımız, şerefimiz, güç ve kudretimiz Arapların

ss- Enfal Suresi, 7.

kulağına yetişsin ve sonsuza dek bizden korksunlar, diye ısrar ediyordu.

Ebu Cehil'in aldatıcı sözleri, Kureyş'in buldukları noktadan, vadinin yukarısındaki tepenin ardına doğru hareket etmelerine neden oldu. Bu arada şiddetli yağmur yağdı ve Kureyş'in ilerlemesini engelledi. Ancak, yağmur, Resulullah'ın (s.a.a) bulunduğu vadide (el-Udvet-üd Dünya vadisi) kötü yönde etki bırakmadı.

Bedir geniş bir alana sahiptir. Güneyi yüksek (el-Udvetü'l-Kusva) ve kuzeyi (el-Udvetü'd-Dünya) alçaktadır. Bu geniş vadide kazılmış kuyular sayesinde birçok sayıda su kuyuları vardı ve kervanlar her zaman burada yüklerini boşaltırlardı.

Tecrübeli savaşçılardan olan Hubab b. Münzir, Hz. Peygamber'e (s.a.a) dedi ki: Acaba Allah'ın emri üzerine mi, yoksa burayı savaş için uygun bulduğunuzdan dolayı mı burada konakladınız? Hz. Peygamber (s.a.a) buyurdu ki:

Bu konu da özel bir emir gelmemiştir. Eğer size göre daha münasip bir yer varsa fikrinizi söyleyiniz. Savaş maslahatları bunu gerektirirse mekânımızı değiştiririz.

Hubab şöyle dedi: "En iyisi, düşmana yakın olan suyun kenarında konak-

layalım, sonra her zaman elimizin altında kendimiz ve hayvanlarımız için su bulunsun diye orada bir havuz yapalım. Hazret, bu komutanın görüşünü beğendi ve hareket emri verdi. Bu olay, Hz. Peygamber'in (s.a.a) toplumsal meselelerde diğerlerinin fikrine ve onlarla meşverete son derece önem verdiği bir göstergesidir.^{ss}

Komutanlık Karargâhı

Sa'd b. Muaz, Peygamber'e (s.a.a) şöyle arz etti:

En iyisi, sizin için şu tepenin yukarısında bir gölgelik yapalım, böylece savaş meydanını baştanbaşa gözetleme imkânınız olur. Birkaç asker tarafından da korunsun ve baş komutanından alınan emirler özel kimseler tarafından diğer komutanlara ulaştırılsın.

Bundan da önemlisi şu ki: İslâm ordusu bu savaşta galip gelirse ne iyi, savaşta yenilir ve öldürülürlerse, siz ey Peygamber, hızlı develer sayesinde komutanlık karargâhının askerleriyle birlikte, özel bir taktikle düşmanın ilerlemesini durduracak veya geciktirecek bazı hamleler yaparak, kendinizi onlardan önce Medine'ye ulaştırınız. Orada bizim durumumuzdan habersiz birçok Müslüman bulunmaktadır. Eğer durumu anlarırsa mutlaka sizi himaye edeceklerdir ve sizinle yaptıkları biate, yaşamlarının son anlarına kadar uyacaklardır.

Hız. Peygamber (s.a.a) Sa'd b. Muaz'a dua etti. Meydanın görüldüğü tepenin üzerine bir sığınak yapmalarını ve komutanlık karargâhını da oraya nakletmelerini emretti.

Kureyş'in Hareketi

Hicretin ikinci yılı ramazan ayının on yedinci gününde, Kureyş taşlık tepeden inerek Bedir vadisine yayıldı. Hız. Peygamber'in (s.a.a) gözü Kureyş'e takıldığında, gökyüzüne yönelerek şöyle dedi:

Ya Rabbi! Kureyş büyüklük ve kibir ile seninle savaşmaya, resulünü yalanlamaya kalkışmıştır. Ya Rabbi! Bana buyurduğun yardımı gönder ve onları bu günden itibaren helâk et.

Kureyş'in Şûrası

Kureyş kuvvetleri, Bedir'in bir noktasını merkez edinmişlerdi, ama Müslümanların güç ve sayılarından haberleri yoktu. İslâm askerlerinin sayısını öğrenmek için, savaşçı ve kişi sayısını tahmin etmekte uzman olan Umeyr b. Veheb'i, Hız. Muhammed'in (s.a.a) yârenlerinin sayısını öğrenmek üzere görevlendirdiler. O atıyla İslâm askerlerinin ordugâhı etrafında dolaştı ve geri döndü. Müslümanların yaklaşık üç yüz kişi oldukları haberini verdi; ama bir kere daha arkalarında kurmuş oldukları tuzak veya yardım gücü

var mı? diye dolaşıp bakmam gerekir, dedi.

O, bütün vadiyi baştanbaşa dolaştı. Aşağı ve yukarı kesimleri tamamen taradı. Onlara korkulu ve dehşet içinde bir haberle gelip dedi ki: "Müslümanların herhangi bir tuzağı veya sığınağı yok, ama gördüğüm develer, sizlere Medine'den armağan olarak ölümü getirmişler." Sonra şöyle devam etti:

"Gördüğüm güruhun kılıçlarından başka bir sığınakları yoktu. Lâkin onlardan her biri sizlerden birer kişi öldürmeden öldürülmeyeceklerdir. Kendi sayılarınca sizleri öldürseler artık hayatın ne faydası olacaktır? Son kararınızı alınız."^{ss}

Vakidi ve Allame Meclisi, ondan şöyle bir cümle de nakletmişler: "Görüyor musunuz sessizler ve konuşmuyorlar. Onların görünüşünden kararlılık ve irade dökülüyor. Zehirli yılanlar gibi, dillerini ağızları etrafında döndürüyorlar."^{ss}

Kureyşliler Arasında İkilik

Bu yiğit askerın söyledikleri, Kureyş arasında bir velvele yarattı. Düşman askerlerini baştanbaşa bir korku ve titreme sardı. Hakim b. Hizam, Ut-

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/622

ss- Meğazi, 1/62; Biharul-Envar, 19/234

be'nin yanına giderek şöyle dedi: "Utbe! Sen Kureyş'in liderisin. Kureyşliler ticarî mallarını kurtarmak için Mekke'den çıkmışlardı. Şimdi tam bir başarı elde etmişken, artık Hazremi'nin kan bedelini almak ve bir müddet önce İslâm askerleri tarafından yağmalanan mallar dışında bir mesele kalmamıştır. Siz onun kan bedelini kendiniz ödeyiniz ve Muhammed (s.a.a) ile savaştan da vazgeçiniz. Hakim'in sözleri Utbe'de garip bir eser bıraktı. O kalkarak halk arasında şöyle etkileyici bir hutbe okudu: "Halkım! Siz Muhammed'in işini Araplara bırakın. Arap, ne zaman onun dinini ve asıl gücünü ortadan kaldırırsa biz de bu konuda huzurlu oluruz. Eğer Muhammed (s.a.a) bu yolda başarılı olursa, ondan bize bir zarar gelmeyecektir; zira biz, gücün doruğundayken onunla savaştan vazgeçtik. En iyisi geldiğimiz yoldan geri dönelim."

Hakim, Utbe'nin görüşünü Ebu Cehil'e ulaştırdığında onun zırhını giymekle meşgul olduğunu gördü. O, Utbe'nin söylediklerini duyunca son derece rahatsız oldu. Âmir Hazremi adlı bir şâhıs, Amr Hazremi'nin kardeşinin yanına gönderdi ve "Senin anlaştığın kişi, yani Utbe, halkı kardeşinin kan bedelini almaktan caydırıyor, sen kardeşinin kanını kendi gözünle görüyorsun. Kalk, Kureyş arasında onlara, kardeşinle yapmış

oldukları antlaşmayı hatırlat ve kardeşin için ağla." diye mesaj ilettiler.

Ebu Âmir, kalktı ve başını açtı. Yas tutanlar, ah Amr, vah Amr diye ağlayıp sızlıyorlardı. Ebu Âmir'in ağlayıp sızlamaları, Kureyş'i coşturdu. Onları savaşmaya yöneltti ve Utbe'nin geri çekilme görüşü unutuldu. Geri çekilmekten yana olan Utbe bile, topluluğun geçici hislerinin tesiri altında kaldı. Hemen kalktı, savaş elbiselerini giyip, savaşa hazırlandı.

Aklın nuru, bazen esası olmayan his ve heyecanların gölgesinde kalıp karmarmaya yüz tutar ve geleceği aydınlatamaz. Barış ve sefa taraftarı olan, hep birlikte barış içinde yaşama davet eden bu adam, hislerine öylesine kapılmıştı ki, sonunda savaşa ilk adımı atan da o oldu.^{ss}

Savaşı Kaçınılmaz Kılan Sebep

Esved Mahzumi, kötü huylu birisi idi. Gözü Müslümanların yapmış oldukları havuza takıldı. Şu üç işten birini yapacağına ahdedti: Ya o havuzun suyundan içecek, ya onu harap edecek veya öldürülecekti. O müşriklerin safından dışarı çıktı ve havuzun yakınlarında, İslâm'ın yiğit askeri Hamza (a.s) ile yüz yüze geldi. İkisi arasında bir çatışma başladı. Hz. Hamza, bir

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/623; Biharu'l-Envar, 19/224

vuruşta ayağını bileğinden ayırdı. O da ahbine vefa etmek için, havuzdan su içmek üzere, kendini havuzun kenarına doğru çekti. Hz. Hamza, diğer bir vuruşla onu suyun içinde öldürdü.

Artık bu olay savaşı kaçınılmaz kılmıştı; zira bir cemiyeti savaşa tahrik etmek için, kan dökülmesinden daha büyük bir şey olamaz. Kin ve nefretin boğazlarına kadar yığıldığı ve bir bahane peşinde olan guruh, artık en üstün bahaneyi ele geçirmişti ve kendilerini savaşmaya mecbur görüyorlardı.^{ss}

Teke Tek Savaşlar

Arapların savaşın başlangıcındaki geleneksel adetleri, teke tek savaşmaktı. Daha sonra toplu hücumla geçilirdi.

Esved Mahzumi'nin öldürülmesinden sonra, Kureyş'in yiğitlerinden üç kişi, Kureyş saflarından çıkarak kendileriyle savaşaçkak er istediler. Bu üç kişi, Rabia'nın çocukları Utbe, kardeşi Şeybe ile Utbe'nin oğlu Velid'den ibaretti. Her üçü de silâha gark olmuş bir hâlde, meydanın ortasında kükercesine at koşturup birer savaşı istiyorlardı. Ensar gençlerinden, Avf, Muaz ve Abdullah b. Revaha adında üç yiğit genç, onlarla savaşmak üye-

re Müslümanların ordugâhından ayrılıp savaş meydanına geldiler. Utbe, onların Medineli olduklarını anlayınca, bizim sizinle bir işimiz yok dedi.

Daha sonra biri bağırdı: "Muhammed! Bizim şanımıza uygun kendi kavmimizden olan kimseleri bize gönder." Hz. Peygamber (s.a.a) bu defa Ubeyde, Hamza ve Ali'ye (sa) dönerek şöyle buyurdu: "Kalkınız!" Üç yiğit asker baş ve yüzlerini kapatarak meydana koyuldular. Her üçü de kendini tanıttı. Utbe bunların üçüyle de savaşmayı kabul etti ve şöyle dedi: "Siz bizim şanımıza uygunsunuz."

Bazıları, bu savaşta askerlerden her birinin kendi yaşlılarıyla savaştıklarını söylüyorlar. Onların en genci olan Hz. Ali (a.s) Muaviye'nin dayısı olan Velid ile, orta yaşlı olan Hamza Muaviye'nin anne soyunun cediti olan Utbe ile, onların en yaşlısı olan Ubeyde de, onların en büyüğü olan Şeybe ile savaşıma başladılar; ama İbn Hişam'ın dediğine göre, Hamza'nın çarpıştığı kişi Şeybe ve Ubeyde'nin karşısındaki Utbe idi. Şimdi bu iki görüşten hangisinin sahit olduğunu göreceğiz. Aşağıda yer alan iki konuyu göz önünde bulundurmak kaydıyla konu aydınlığa kavuşacaktır.

1- Müverrihler şöyle yazıyor: Hz. Ali (a.s) ve Hz. Hamza karşısındaki savaşçılar ilk dakikalarda yere serdiler. Rakiplerini öldürdükten sonra

Ubeyde'nin yardımına giderek onun rakibini de öldürdüler.^{ss}

2- Emiru'l-Müminin Ali (a.s), Muaviye'ye yazdığı mektupta şöyle hatırlıyor:

وَ عِنْدِي السَّيْفُ الَّذِي أَعْصَمْتُهُ بِجَدِّكَ وَ خَالِكَ وَ أَخِيكَ فِي مَقَامٍ وَاحِدٍ

Bir gün senin ceddin (Utbe, Muaviye'nin annesi olan Hind'in babası), dayın (Utbe'nin oğlu Velid) ve kardeşine (Hanzala) batırdığım kılıç henüz yanımdadır. Yani şimdi de o güç ve kudret ile donatılmış bulunmaktayım.^{ss}

Bu mektuptan, onun Muaviye'nin ceddini öldürdüğü açıkça anlaşılmaktadır. Diğer taraftan da, Hz. Hamza ve Hz. Ali'nin (a.s) karşısındaki rakiplerini hiç beklemeden helâk etmiş oldukları bilinmektedir.

Eğer Hz. Hamza'nın mukabilindeki, Muaviye'nin cediti Utbe olsaydı, Hz. Ali kesinlikle; Ey Muaviye! Senin ceddin (Utbe) benim kılıcımın darbeleri altında can verdi demezdi. Bu bakımdan, Hz. Hamza'nın rakibi Şeybe ve Ubeyde'nin rakibi de Utbe idi demek gerekir; zira Hz. Ali ve Hz. Hamza, kendi rakiplerini öldürdükten sonra, Utbe'nin yanına gidip kılıçla onu öldürdüler.

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/625; Taberî Tarihi, 2/148

ss- Nehcü'l-Belâğa, 64. mektup.

Toplu Saldırı Başlıyor

Kureyş yiğitlerinin öldürülmesi, toplu saldırının başlamasına neden oldu.

Kureyş'in gruplar halindeki hamleleri başladı. Hz. Peygamber (s.a.a) bulunduğu komutanlık yerinden, hamle etmekten kaçınmalarını ve ok atmakla düşmanın ilerlemesini önlemelerini emretti.

Sonra komutanlık kalesinden indi ve elindeki çubukla askerlerinin safını düzenledi. O sırada Sevad b. Uzeyye sıradan daha ilerde durmuştu. Hz. Peygamber (s.a.a) talim çubuğu ile onun göbeği üzerine vurarak şöyle buyurdu: *"Askerlerin safından fazla ileri çıkma."*^{ss} Bunun üzerine Sevad şöyle dedi: "Bana vurulan bu darbe haksız yereydi ve ben onun kisasını istiyorum." Allah Resulü (s.a.a) hemen gömleğini yukarıya kaldırarak kisas et, diye buyurdu. Tüm askerlerin gözü Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu davranışı üzerindeydi. Sevad, Hz. Peygamber'in (s.a.a) göğsünü öptü, onun boynuna sarıldı ve şöyle dedi: *"Benim amacım, ömrümün son dakikalarında sizin göğsünüzü öpebilmektir."*

Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a) komutanlık karargâhına geri döndü.

İman dolu kalbiyle Allah'ın dergâhına yüz çevirerek şöyle dedi:

اللَّهُمَّ إِنَّ تَهْلِكَ هَذِهِ الْعِصَابَةُ الْيَوْمَ لَا تُعْبَدُ

Ya Rabbi! Eğer bu gün bu güruh helâk olursa, artık yeryüzünde kimse sana tapınmayacaktır.^{ss}

Toplu saldırıların özellikleri İslâm tarihinde bir ölçüde kaydedilmiştir. Ancak şu hususlarda kuşku yoktur: Hz. Peygamber (s.a.a) zaman zaman komutanlık kalesinden aşağıya inip, Müslümanları Allah yolunda savaşmaları ve düşmana hamle etmeleri için teşvik ederdi. Bir defasında yüksek bir sesle Müslümanlar arasında şöyle buyurmuştur:

وَ الَّذِي نَفْسٌ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يُقَاتِلُهُمُ الْيَوْمَ رَجُلٌ فَيُقْتَلُ صَابِرًا مُخْتَسِبًا مُقْبِلًا غَيْرَ مُدْبِرٍ
إِلَّا أَدَخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ

Muhammed'in canı elinde olan Allah'a andolsun, kim bu gün cesaretle savaşır, savaşı da Allah için olur ve bu yolda öldürülürse, Allah onu cennete koyacaktır.

Büyük rehberin bu sözleri, o kadar etkili oluyordu ki, hatta bazıları daha çabuk şehit olabilmek için üstlerinden zırhlarını çıkarıp o şekilde savaşıyorlardı. Umeyr Hemmam, Allah Resulü'ne (s.a.a), "Benimle cennet arasındaki uzaklık ne kadardır?" diye sordu. O şöyle buyurdu: "*Küfrün önde*

gelenleriyle savaşacak kadar." O elinde bulunan birkaç hurmayı attı ve savaşmaya koyuldu. Daha sonra Resul-ü Ekrem (s.a.a) bir avuç toprak aldı, Kureyş tarafına doğru attı ve şöyle buyurdu: "*Çehreleriniz değişsin!*" Sonra toplu saldırı emrini verdi.^{ss}

Aradan çok geçmeden, Müslümanların cephesinde zafer eserleri görülmeye başladı. Düşman tamamen yenilgiye uğratılmış ve kaçmaya başlamıştı. İman aşkıyla savaşan İslâm askerleri, bu yolda öldürmenin ve öldürülmenin saadet olduğunu biliyorlardı. Hiçbir etkenden korkmuyorlardı ve hiçbir şey de onları ilerlemekten alıkoymuyordu.

Hakkı Gözetmek

İki grubun hakkını gözetmek gerekiyordu: Biri, Mekke'de Müslümanları himaye eden ve onlara yardımcı olanlardı. Örneğin, Ebu'l-Buhterî, iktisâdi muhasarayı ortadan kaldırmak için, Müslümanlara oldukça yardımda bulunmuştu. Diğer bir grup ise, Mekke'den zorla çıkarılan, samimî bir kalp ile Peygamber ve İslâm taraftarı olan kimselerdi. Örneğin, Haşimoğulları'nın çoğunluğu, Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası Abbas gibi.

Hz. Peygamber (s.a.a), rahmet peygamberi olduğundan, bu iki grubun kanının dökülmemesi emrini önemle vurguluyordu.

Ümeyye b. Halef Öldürülüyor

Ümeyye b. Halef ve oğlu, Abdurrahman b. Avf tarafından yakalanmışlardı. Onunla Abdurrahman arasında köklü bir dostluk bağı bulunduğundan, Abdurrahman onları esirlerden sayılmasınlar diye savaş meydanından sağ olarak çıkarmak istiyordu.

Bilal-i Habeşî, önceden Ümeyye'nin kölesiydi. Bilal, köleliği döneminde Müslüman olduğundan, Ümeyye'nin işkencelerine maruz kalmıştı. O, Bilal'ı tevhid dininden caydırmak için, kavurucu sıcak günlerde çakıl taşları üzerinde yatırır ve büyük bir taşı da göğsünün üzerine koyardı. O durumda bile Bilal yine, Ehad! Ehad! (Allah birdir) diyordu. Habeşli köle bu vaziyette yaşamını sürdürürken, Müslümanlardan biri onu satın almış ve azat etmişti.

Bedir Savaşı'nda Bilal'in gözü Ümeyye'ye takılmıştı. Abdurrahman'ın Ümeyye'yi koruduğunu görünce, Müslümanlar arasından feryat ederek bağırdı:

Ey Allah'ın yârenleri! Ümeyye küfrün başlarındandır.^{ss} Onu sağ bırakmamak gerekir.

Müslümanlar her taraftan onları sararak, onun ve oğlunun hayatına son verdiler.

Hz. Peygamber (s.a.a), iktisâdi muhasarada Haşimoğulları'na yardımcı olan Ebu'l-Buhterî'nin öldürülmemesi emrini vermişti.^{ss} Mucezzer adında biri onu yakalamıştı ve sağ olarak Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna götürmek istiyordu; ama o da öldürüldü.

Hasar Miktarı

Bu savaşta, Müslümanlardan on dört kişi ve Kureyş'ten yetmiş kişi öldürüldü. Aralarında Nazir b. Haris, Ukbe b. Ebi Muayt, Ebu Gurra, Süheyl b. Amr, Abbas ve Ebu'l-As'ın da bulunduğu yetmiş kişi ise esir olmuştu.^{ss}

Bedir şehitleri, ordugâhın bir köşesinde toprağa verildiler. Onların kabirleri hâlâ durmaktadır. Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a), Kureyş ölülerini toplayıp bir kuyuya atılmasını emretti. Ukbe'nin cesedini kuyuya doğru çekerlerken, oğlu Ebu Huzeyfe'nin gözü, babasının bedenine takıldı, ren-

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/632

ss- Tabakatu'l-Kübra, 2/23

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/706-708; Vakidi, Meğazi, 1/137-138

gi kaçtı. Hz. Peygamber (s.a.a) durumu anladı ve buyurdu: *"Seni tereddüde düşüren bir şey mi oldu?"* O da: "Hayır, lâkin ben babamda bilgi, cesaret ve yiğitlik görürdüm. Hep bu özelliklerin onu İslâm'a çekeceğini düşünürdüm. Şimdi düşüncelerimde yanıldığımı görüyorum." diye arz etti.

Siz Onlardan Daha İyi Duymuyorsunuz

Bedir Savaşı sona erdi, Kureyş yetmiş ölü ve yetmiş esir vererek geri çekildi. Hz. Peygamber (s.a.a), müşriklerin cenazelerini bir kuyuya atmalarını emretti. Onların cesetleri kuyuya atıldığında, Hz. Peygamber (s.a.a) her birini adlarıyla tek tek çağırarak şöyle dedi:

Utbe, Şeybe, Ümeyye, Ebu Cehil... Rabbinizin size vaat ettiklerinin yerinde ve hak olduğunu gördünüz mü? Ben rabbimin vaad ettiğini hak ve hakikat olarak gördüm.

O sırada Müslümanlardan bir grup Peygamber'e (s.a.a), ölmüş kimselerle mi konuşuyorsunuz dediler. Hz. Peygamber (s.a.a) buyurdu ki:

Sizler onlardan daha iyi duymuyorsunuz, onların sadece cevap vermeye kudretleri yoktur.

İbn Hişam diyor ki, Hz. Peygamber (s.a.a) o anda bile şöyle diyordu:

Peygamber'e ne de kötü akrabalarınız. Başkaları beni tasdik ederken, sizler beni yalanladınız. Diğer milletler bana yer verirken, siz beni öz va-

tanımdan uzaklaştırdınız. Diğerleri bana yardımcı olurken, siz benimle savaşa kalktınız. Şimdi Allah'ın vaat ettiklerinin hak ve hakikat olduğunu anladınız mı?

Şiir, Konuyu Ebedileştirir

Yukarıda bahsi geçen konu, İslâm tarihinde ittifakla kabul edilen bir konudur. Şîi ve Sünnî muhaddisleri ve müverrihlerinin tümü bunu nakletmişlerdir. Dipnotta bazı kaynaklarına değineceğiz:

Risalet asrının şairi Hassan b. Sabit, birçok İslâmî olaylar hakkında şiir yazmıştır. O, şiirler okuyarak, İslâm'a ve Müslümanlara yardım ediyordu. Sevindirici olan da onun divanının basılmış olmasıdır. Onun Bedir Savaşı hakkında bir kasidesi vardır ve o kasidede şu gerçeklere değinmiş ve şöyle demiştir:

يناديهم رسول الله لما / قذفناهم كباب في القلب

الم تجدوا كلامي كان حقاً / و امر الله ياخذ بالقلوب

فما نطقوا ولو نطقوا لقالوا / صدقت و كنت ذا رأى مُصيب

Onların hepsini kuyuya attığımızda Hz. Peygamber (s.a.a) onlara şöyle diyordu: "Acaba benim sözlerimin doğruluğunu görmediniz mi ve Allah kalpleri alır, artık onlar söz söylemezler. Eğer konuşmaya kudretleri olsaydı senin görüşün hak imiş ve sen doğru söylemişsin diye cevap ve-

rirlendi.

Hiçbir cümle Hz. Peygamber'in (s.a.a) buyurduğu bu cümleden daha açık ve net olamaz: "مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ مِنْهُمْ" "Sizler onlardan daha iyi duyuyor değilsiniz, onlar sadece cevap veremiyorlar." Hiçbir beyan, Hz. Peygamber'in (s.a.a) onları tek tek kendi adlarıyla çağırması ve onlarla, yaşıyorlarmış gibi konuşmasından daha güzel dile getirilemez.

Hiçbir Müslümanın böylesine kesin bir İslâm tarihini, yanlış ön yargıları sebebiyle inkâr etmeye ve benim kısa ve materyalist görüşümle uyuşmadığından böyle bir şey doğru değildir demeye hakkı yoktur. Biz burada, Hz. Peygamber'in (s.a.a) sözlerinin ne kadar açık ve net olduğunu, Arapça'yı iyi bilen kimseler görsünler diye söyleşi metninden bir bölümünü naklettik.^{ss}

Bedir Savaşı'ndan Sonra

İslâm tarihi yazarlarının birçoğu, Bedir Savaşı'nda teke tek savaşların ve toplu saldırıların öğlene kadar devam ettiğini, savaş ateşinin Kureyş'in

ss- Hz. Peygamber'in (s.a.a), cesetleri bir kuyuya atılmış olan şirk elebaşları ile konuşması olayı, tarih ve hadis kaynaklarında yer alan bir gerçektir. Bunları nakleden muhaddislerden bazılarını örnek olarak naklediyoruz: Sahih-i Buhârî, Bedir savaşı serüveni, 5/97-98 ve 110; Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Cennet, 4/77; Sünen-i Neseî, 4/89-90; Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 2/131; Sire-i İbn Hişam, 1/639; Vakidi, Meğazi, Bedir Gazvesi, 1.c; Biharu'l-Envar, 19/346.

fırar etmesi ve onlardan bir grubun esir düşmesiyle zeval vaktinde son bulduğu ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) şehitlerin cenazelerinin defninden sonra ikinci namazını orada kıldığı, gün batımından önce de Bedir vadisinden ayrıldığı görüşündedirler.

O sırada Hz. Peygamber (s.a.a) yârenlerinin ilk ihtilâfı, ganimeti paylaşmak hususunda ortaya çıktı. Her grup kendini ganimete daha lâayık görüyordu.

Baş komutanlık kalesinin muhafız askerleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a) koruması bize aitti ve hangi eylem bundan daha üstündür? diye söylüyorlardı.

Ganimetleri toplayanlar ise, kendilerini diğerlerine göre daha lâayık görüyorlardı; ama düşmanı son dakikalara kadar takip eden ve ganimetleri toplama imkânını sağlayan grup da kendini herkesten daha lâayık görüyordu.

Bir ordu için, gruplar arası ihtilâf ve ikilik kadar hiçbir şey tehlikeli olmaz. Hz. Peygamber (s.a.a) maddî eğilimleri yıkmak, bu gürültüyü sona erdirmek ve bu konuya bir çare bulabilmek amacıyla, bütün ganimetleri Abdullah b. Ka'b'a verdi. Bir grubu da ganimetlerin taşınıp nakledilmesi ve korunması hususunda ona yardımcı kıldı.

Adalet ve insaf, tüm ordunun ganimetlerden hak almasını gerektiriyordu;

zira savaşta hepsinin bir rolü ve görevi vardı. Gruplardan hiçbiri de diğer grupların çalışmaları olmadan ilerleyemezdi. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.a) yolun yarısında ganimetleri eşit bir şekilde paylaştırdı ve Müslümanlardan şehit olanların hakkını da geride kalan yakınlarına ödedi.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu davranışı (ganimetlerin İslâm askerleri arasında eşit bir biçimde paylaşılması) Sa'd b. Vakkas'ı oldukça rahatsız etti. O Peygamber'e (s.a.a) şöyle dedi: "Ben, Zühreoğulları'nın şereflilerinden olduğum hâlde, beni bu sucu ve bağbanlarla aynı kefeye mi koyuyorsunuz?" Hz. Peygamber (s.a.a), bu sözleri duyduğunda oldukça rahatsız oldu ve şöyle buyurdu:

Benim bu savaştan hedefim, zalimlere karşı mazlumları himaye etmektir. Ben bütün ayrıcalıkların ve yersiz üstünlüklerin kökünü kazımak, onların yerine, insanlar arasında hak ve adaleti sağlamak için gönderildim.

Ganimetlerin beşte biri, humus ayetinde^{ss} açıklandığı üzere Allah'a ve Resulüne, Resulünün yakınlarına, yetimlere, sefillere ve Ehlibeyt'ten yolda kalmış yolculara aitti. Ancak Hz. Peygamber (s.a.a), onu da ordu arasında bölüştürdü. Belki de o zamana kadar humus ayeti nazil olmamıştı veya

Hz. Peygamber'in (s.a.a) yetkisine dayanarak mücahitlerin payları çoğalsın diye humus almaktan kaçınmıştı.

İki Esirin Yolda Öldürülmesi

Menzillerin birinde, esirleri Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanından geçirdiler. Safra kanalında, Müslümanların büyük düşmanlarından olan Nazr b. Haris idam edildi. Utbe b. Ebi Muayt de, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emri üzerine Irku'z-Zebye denilen yerde öldürüldü.^{ss}

Şimdi, akla şu soru gelmektedir, İslâm'ın savaşta esir olanlar hakkındaki emri, Müslüman ve mücahitlerin kölesi olmaları ve uygun bir fiyata pazarlarda satılabilmeleri olduğu hâlde, neden Hz. Peygamber (s.a.a) bu iki kişi hakkında farklı karar aldı. Bedir esirleri hakkında Müslümanlara dönüp; *"Esirlere iyi davranınız."*^{ss} diye hitap eden Hz. Peygamber (s.a.a), nasıl olur da bu iki kişi hakkında böyle bir karar alır?!

Bedir Savaşı'nda, Kureyş'in bayraktarı olan Ebu Aziz diyor ki: "Hz. Peygamber (s.a.a) esirlere iyi bakılması tavsiyesinde bulunduğu günden beri, bizim, onların yanında saygın bir yerimiz vardı. Onlar, bizim karnımız

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/645

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/645

doymadan yemeğe ellerini sürmezlerdi."

Bütün bunlardan sonra, bu iki esirin öldürülmesi, intikam almak için olamazdı. Ancak, İslâm'ın birtakım toplumsal maslahatları gereği idi; zira onlar küfrün başta gelenleri ve İslâm karşıtı plânlar yapan kimselerdi ve kabileleri İslâm'a karşı ayaklandırmak da onların elindeydi. Hz. Peygamber (s.a.a), bu iki kişi azat edilirse yine tehlikeli işlerle uğraşacaklarından emindi.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Medine'ye Gönderdiği Müjdeciler

Abdullah b. Revaha ve Zeyd b. Harise, Müslümanlara İslâm'ın muzaffer olduğu ve Utbe, Şeybe, Ebu Cehil, Zam'a, Ebulbuhteri, Ümeyye, Nübih ve Münebbeh gibi küfrün önde gelenlerinin öldürüldüğü müjdesini versinler diye Hz. Peygamber (s.a.a) tarafından, bir an önce Medine'ye gitmekle görevlendirildiler. Gönderilen bu kimseler Medine'ye girdiklerinde, Müslümanlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kızı, Osman'ın eşinin cenazesini defnetmekten dönüyorlardı. Bu hâlde zafer sevinci, Hz. Peygamber (s.a.a) kızının vefat gamıyla karışmış oldu. Bu haber müşriklerin, Yahudilerin ve münafıkların vahşete kapılmalarına neden oldu; zira onlar, Müslümanların böyle bir zafer elde edeceklerine kesinlikle inanmazlardı. Bu habeler

rin yalan olduğunu söyletmeye çalışıyorlardı; ama İslâm kuvvetlerinin ve Kureyş esirlerinin de gelmesiyle olay kesinleşti.^{ss}

Mekkeliler, Büyüklerinin Öldürüldüğünü Öğreniyor

Heysuman-i Huzaî, Mekke'ye giren ilk kişi oldu, halka kanlı olayların ve Kureyş büyüklerinin öldürüldüğü haberini verdi. O günlerde Abbas'ın kölesi, sonraları Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve Müminlerin Emiri Ali'nin (a.s) yârenlerinden olan Ebu Rafi diyor ki: "O günlerde Abbas'ın evini İslâm nuru aydınlatmıştı. Abbas, eşi Ümmülfazl ve ben İslâm'ı kabul etmiştik; ama muhitin korkusundan imanımızı gizliyorduk. Mekke'de İslâm düşmanlarının ölüm haberi yayılınca, biz çok sevindik. Nitekim Kureyş ve taraftarları, oldukça üzülmüş ve rahatsız olmuşlardı. Bu savaşa katılmamış ve birini kendi yerine savaşa göndermiş olan Ebu Leheb, zemzem kuyusunun başında oturmuştu. Ansızın Ebu Süfyan-ı Hars'ın geldiği haberini verdiler. Ebu Leheb, "Ona hemen benimle görüşmesini söyleyin." dedi. O geldi ve Ebu Leheb'in yanına oturdu, Bedir olayını bütün ayrıntılarıyla anlattı. Korku ve ıstırap, yıldırım misali onun kalbine bir ateş düşürdü. Ateş-

ss- Konuyla ilgili olarak bk. Yazarın "Kur'an'da ve İslâm Tarihinde Münafıklar" adlı eseri. Ayrıca bu konu, yazarın konusal tefsiri olan "Menşur-i Cavid" adlı eserinin dördüncü cildinde de ayrıntılarıyla nakledilmiştir.

ler içinde kıvrandığından, yedi gün sonra bir tür hastalık sonucu can verdi.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası Abbas'ın Bedir Savaşı'na katılma hikâyesi, tarihin halli müşkül sorunlarından biridir. O, bu savaşta Müslümanlara esir olan kimseler arasındaydı. O, bir yandan bu savaşa katılırken diğer taraftan, Akabe Biati'nde Medine halkını Hz. Peygamber'i (s.a.a) himaye etmeye davet ediyor. En kolay çıkış yolu, onun kölesi olan Ebu Rafi'in dediği gibidir: O, kardeşi Ebu Talib gibi yeğeninin risaletine ve tevhid dine kesinlikle iman etmiş kimselerdendi. Lâkin maslahat icabı, imanını gizlemesi ve bu vesileyle Peygamber'e (s.a.a) yardımcı olması ve yeğenini Kureyş'in kurmuş olduğu çirkin düşünce ve plânlardan haberdar etmesi gerekiyordu. Nitekim Uhud Savaşı'nda da bunu yapmıştır. O, Hz. Peygamber'i (s.a.a) Kureyş'in plân ve hareketinden haberdar eden ilk kişiydi. Kureyş büyüklerinden yetmiş kişinin ölüm haberinin yayılışı, Mekkeli ailelerin birçoğunun yüreğini yaktı, her türlü sevinç ve mutluluğu aralarından kaldırdı.^{ss}

ss- Fihrist-i Necaşi, 5.s.

Ağıt Yakmak ve Ağlamak Yasaklandı

Ebu Süfyan, Kureyş'i öfke ve nefret hâlinde, halkı devamlı yiğitlerinin intikamını almaya hazır tutabilmek için, kimsenin ağlayıp yakınmaya ve hiçbir şairin şiir okumaya hakkı olmadığını açıkladı; zira ağlayıp sızlanmak intikam duygusunu azaltır ve düşmanın sevinmesine sebep olur. O, halkı tahrik edebilmek için, öldürülenlerin intikamını Müslümanlardan alıncaya kadar hiç bir kadınla cinsel ilişkide bulunmayacağını açıkladı.

Esved b. Muttalib, bu savaşta üç evlâdını kaybettiğinden öfke ve gazap ateşiyle kavruluyordu. Ansızın bir kadının nale ve ağlayışını duyduğunda, ölümlere ağlama yasağının kalktığını zannederek çok sevindi. Durumu araştırması için birini gönderdi. Getirilen haberde, kadının devesini kaybettiğinden dolayı ağladığı ve kaybolan deveye ağlamanın Ebu Süfyan'ın kurallarına göre bir sakıncası olmadığı anlaşıldı. O bu duruma çok üzüldü, ağıtlar yaktı. Biz iki beytin tercümesini sunuyoruz:

ابتكى ان تضل لها بعير و يمنعها من النوم السهود

فلا تبكى على بكر و لكن على بدر تقاصرت الجدود

O, kaybolan devesi için gözyaşları döküyor ve onu kaybettiği için geceleri uyuyamıyor demek, hayır, o kaybettiği genç devesine değil de, ölüm-

leriyle şeref, izzet ve azametini kaybolduğu, öldürülenlere ağlasın.^{ss}

Esirler Hakkında Son Karar

Bu savaşta, okuma yazma bilen esirlerin, çocuklardan on kişiye okuma yazma öğrettikten sonra azat olacakları ilân edildi. Diğer esirler bin dirhem ile dört bin dirhem arasında bir meblâğ ödeyerek, fakir ve düşkün olan esirler de fidye ödemededen azat olacaktı.

Bu haberin Mekke'de yayılması esir yakınlarının telâşlanmalarına neden oldu. Her esirin yakını, gerekli meblâğı bulup Medine'nin yolunu tutuyor ve fidyeyi ödeyerek esirini azat ediyordu. Süheyl b. Amr fidye ödendikten sonra azat edildiğinde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yârenlerinden biri, Süheyl İslâm'a karşı bir söz söyleyemesin diye, onun ön dişlerini çekmek için izin istedi. Hz. Peygamber (s.a.a) izin vermedi ve şöyle buyurdu: "Bu, İslâm'da caiz olmayan bir işkencedir."

Hız. Peygamber'in (s.a.a) damadı, Zeyneb'in kocası olan Ebu'l-As, Mekke'nin şerefli ve ticarete önde gelen adamlarındandı. O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kızıyla cahiliye döneminde evlenmişti ve bi'setten sonra da

hanımının aksine, İslâm dinini kabul etmemişti. O da Bedir Savaşı'na katılmış ve esir olmuştu. Onun eşi Zeynep de o zamanlar Mekke'de yaşıyordu. Kocasının azat olması için, annesi Hz. Hatice'nin zifaf gecesinde ona hediye ettiği gerdanlığı gönderdi. Ansızın Hz. Peygamber'in (s.a.a) gözü kızı Zeyneb'in gerdanlığına takıldı. Çok fazla ağladı; zira onun annesi Hz. Hatice'nin en zor anlarda ona yapmış olduğu yardımları ve tüm servetini tevhid dininin ilerlemesi için harcadığı fedakârlıklarını hatırladı.

Hz. Peygamber (s.a.a), Müslümanların mallarına saygı amacıyla yârenlerine dönerek şöyle buyurdu:

Bu gerdanlık sizlerindir ve size aittir. Eğer isterseniz onun gerdanlığını geri verin ve Ebu'l-As'ı fidye ödemeksizin azat edin.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) yârenleri, bu öneriyi kabul ettiler. Hz. Peygamber (s.a.a) Ebu'l-As'dan, Zeyneb'i salıverip Medine'ye göndereceği üzerine söz aldı. O da sözünde durdu ve kendisi de İslâm'ı kabul etti.^{ss}

İbn Ebi'l-Hadid'in Sözleri

O diyor ki: Zeyneb'in hikâyesini üstadım Ebu Cafer Basri Alevî'ye okudum. O bunu tasdik etti ve şunu ekledi: "Acaba Hz. Fatıma'nın makamı

Zeynep'ten daha üstün değil miydi? Fedek'in Müslümanlara ait olduğunu farz etsek, acaba halifelerin Fedek'i geri vererek Hz. Fatıma'nın gönlünü kazanmaları gerekmez miydi?"

Diyor ben dedim ki: "Biz Peygamberler kendimizden miras bırakmayız."^{ss} rivayetine göre, Fedek Müslümanlara aitti. Nasıl olur da, Müslümanların malını Hz. Peygamber'in (s.a.a) kızına verirler?

Üstat dedi ki; "Ebu'l-As'ın azat olması için gönderilmiş olan Zeyneb'in gerdanlığı da Müslümanların değil miydi?!"

Diyor ben dedim ki: "Hz. Peygamber (s.a.a), şeriat sahibiydi; hükme geçrillik kazandırma yetkisi onun elindeydi, ama halifelerin böyle bir yetkisi yoktu."

Üstat şöyle cevap verdi: "Ben, halifeler zorla Fedek'i Müslümanlardan alıp, Hz. Fatıma'ya verselerdi demiyorum. Benim demek istediğim, neden zamanın halifesi, Fedek'i ona vermek için Müslümanların rızasını almaya çalışmadı? Neden Hz. Peygamber (s.a.a) gibi, kalkıp ashabına; ey halk! Zehra Peygamberinizin kızıdır. O, tıpkı Hz. Peygamber'in (s.a.a) zama-

nında olduğu gibi Fedek hurmalıklarının kendisine ait olmasını istiyor, acaba sizler can-ı gönülden Fedek'i ona vermeye hazır mısınız?" demedi.

İbn Ebi'l-Hadid, sonunda şunları yazıyor:

Ben üstadımın bu fasih beyanları karşısında cevapsız kaldım ve sadece onu teyit etmek amacıyla dedim ki: Ebu'l-Hasan Abdulcebbar da halifelere böyle bir itirazda bulunuyor ve şöyle diyor: "Onların davranışları şeriata dayalı olabilir, ama burada Hz. Zehra'nın ihtiramı ve makamı mülâhaza edilmemiştir."^{ss}

23. Bölüm

İSLÂM'IN YEGÂNE HANIMEFENDİSİ EVLENİYOR^{ss}

Arapların ileri gelenleri kızlarını, zamanın kabile, kudret ve güç bakımından kendileriyle aynı konumda olan kimselere verirlerdi. Bunun dışında isteyenleri de reddederlerdi.

Bu uzun geçmişi olan gelenekten dolayı, şerifler ve büyükler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kızı Hz. Fatıma (sa) ile evlenmek için ısrar ediyorlardı; zira Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu durumda bir zorluk çıkarmayacağını düşünüyorlardı. Onlar, gelinin ve babasının rızasını kazanmak için gereken imkânlarla sahip olduklarını zannediyorlardı. O, Rûkiye ve Zeynep gibi diğer kızlarının evliliklerinde bir zorluk çıkarmamıştı.

Fakat onlar, bu kızının diğerlerinden farklı olduğundan habersizdiler. Bu, Mübahele ayeti^{ss} gereğince, büyük makamlara sahip olan bir kızdır.^{ss}

ss- Bedir Savaşı'nın ardından evlilik olayı gerçekleşmiştir. bk. Biharu'l-Envar, 43/79 ve 111.s.

ss- Âl-i İmrân Suresi, 61

ss- Peygamber (s.a.a), Necran Hıristiyanları ile Mübahele olayında, yalnızca Ali'yi, Fatıma'yı, Hasan'ı ve Hüseyin'i kendisiyle birlikte Medine dışına götürmüştü. Bu konu

İsteyenler bu konuda hataya düşmüşlerdi. Hz. Fatıma'nın (sa) denginin, fazilet, takva, iman ve ihlâs bakımından onun şanına uygun biri olması gerektiğini bilmiyorlardı. Hz. Fatıma (sa), Tathir ayetinde belirtildiği üzere günahahtan masumdu ve kocası olacak kişinin de onun gibi masum olması gerekirdi.

Zenginlik ve maddî olgular, denkliğin ölçütü değildir. İslâm, kızlarınızı denklerine ve onlara uygun kimselere veriniz diye buyurmuştur. Lâkin denkliğin ölçütünü, iman ve İslâm olarak belirlemiştir.

Hz. Peygamber (s.a.a), Allah tarafından, Hz. Fatıma'yı isteyenlere, onun evliliği için, Allah'tan bir emir alması gerektiğini söylemekle görevliydi. O hazretin bu özrü sebebiyle, bir hadde kadar hakikat perdesi aralanmıştı.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) ashabı, Hz. Fatıma ile evlenmenin, görüldüğü gibi kolay olmadığını, kişinin ne kadar maddî gücü olsa bile onunla evlenemeyeceğini anlamışlardı. Hz. Fatıma'nın eşi, sadakat, sefa, iman, ihlâs, manevî faziletler, ahlâkî üstünlükler bakımından Hz. Peygamber'in (s.a.a) ardından gelen bir şahsiyet olmalıydı. Bu sıfatlar da Hz. Ali'den (a.s) başka hiç kimsede yoktu. Denemek için Hz. Ali'yi (a.s) Hz. Peygamber'in (s.a.a)

kızını istesin diye teşvik ettiler.^{ss} Hz. Ali (a.s) de bunu kalpten istiyordu ve isteme için gerekli şartların oluşması için fırsat bekliyordu.

Müminlerin Emiri, şahsen Allah Resulü'nün huzuruna vardı. Hayâ ve if-fet duygusu baştanbaşa tüm vücudunu sarmıştı. Bir konuyu açmak istercesine başını aşağıya eğdi, ama edebi bunu söylemeye izin vermedi. Hz. Peygamber (s.a.a) sözünü söylemesini istedi. O birkaç cümleyle maksadını ima etmeye çalıştı. Bu tür istemeler, samimiyet ve ihlâsın birer göstergesidir. Günümüzdeki eğitim kurumları, böylesine takva, iman ve ihlâs ile birleşmiş bir özgürlüğü, kız isteyen gençlere öğretememiştir.

Hz. Peygamber (s.a.a), Hz. Ali'nin (a.s) isteğini kabul ederek şöyle buyurdu: "Ben bu konuyu kızım ile konuşuncaya kadar, siz bir müddet bekleyiniz." Durumu kızına anlattığında, Hz. Zehra'yı baştan ağaya bir sessizlik bürümüştü. Hz. Peygamber (s.a.a) ayağa kalkarak buyurdu: "*Allahu ekber! Sessizliği ikrardır.*"^{ss} Ama Hz. Ali'nin (a.s) o zaman, bir kılıç ve zırhtan başka bir şeyi yoktu. Hz. Ali (a.s), düğün masraflarını karşılamak için zırhını satmakla görevlendirildi. O, tam bir samimiyetle zırhını sattı ve parasını

ss- Biharul-Envar, 43/93

ss- Aynı kaynak.

Allah Resulü'ne getirdi.

Hz. Peygamber (s.a.a) ondan bir avuç aldı ve hiç saymadan Hz. Zehra'ya bir miktar misk alması için Bilal'a verdi. Geri kalan parayı da Medine pazarından gelin ve damadın yaşamı için gereken eşyaları alsınlar diye, Ebu Bekir ve Ömer'e verecekti. Onlar da Hz. Peygamber'in (s.a.a) emrettiği gibi, gidip aşağıda zikredilen eşyaları Hz. Zehra'nın çeyizi unvanıyla satın aldılar ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna getirdiler.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Kızının Çeyizi

1- Yedi dirhem değerinde bir gömlek. 2- Bir dirhem değerinde bir başörtüsü. 3- Tüm bedeni kaplamayan siyah bir kadife. 4- Hurma lifleri ve çubuklarından yapılmış bir divan. 5- Mısır pamuğundan yapılmış biri ipekli ve diğeri hurma lifinden olan iki döşek. 6- Bir çifti ipekten ve diğeri çifti hurma lifinden yapılmış dört yastık. 7- Perde. 8- Seyyar hasır. 9- El değirmeni. 10- Deriden yapılmış su kabı. 11- Tahtadan yapılmış bir süt kâsesi. 12- Su için deriden bir kap. 13- Yeşil renkli bir testi. 14- Çeşitli testiler. 15- İki gümüş bileklik. 16- Bakır bir kap.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu eşyaları görünce şöyle dedi:

Allah'ım! Kaplarının büyük kısmı çanak çömlekten ibaret olan bu kavme

bereket ver.^{ss}

Peygamber kızının mihiri dikkate şayandır. Onun mehiri beş yüz dirhemden oluşan "Mehrü's-Sünne" idi.^{ss} Aslında bu evlilik, mehirin ağır olmasından yakınan, bazen de evlenmekten vazgeçen kız ve erkekler için bir örnekti. Evlilik, samimiyet, muhabbet, şefkat ve vefa üzerine kurulmalıdır. Ağır mehirler ve bel kıran çeyizler hayata aydınlık kazandırmaz.

Bulduğumuz asırda, kız tarafı, kızlarının durumunu sabitleştirip garantiye almak, bir gün heva ve heves sonucu boşanmaya başvurmasınlar diye, damada ağır mehirler yüklemektedir. Bu iş onların hedefini temin edemez, bunun asıl dermanı ve hakikî ilâcı, gençlerin ahlâklarını ıslah etmektir. Bizim kültürel ve toplumsal yapımız, gençler üzerinde bu düşüncelere yer vermemelidir. Aksi takdirde bazen iş öyle bir duruma varır ki, kız mehirini de bağışlayarak eşinin evinden canını zor kurtarır.

Düğün Merasimi

Gelin ve damat tarafından bir grup davet edildi. Hz. Ali (a.s) değerli eşi şerefine velime düzenledi. Yemekten sonra, Resulullah (s.a.a) Hz. Fatı-

ss- Biharu'l-Envar, 43/94; Keşfu'l-Gumme, 1/359

ss- Vesailu'ş-Şia, 15/8

ma'yı (a.s) huzuruna çağırıldı. Hz. Fatıma (sa) utangaçlık ve hayâ bütün vücudunu sarmış bir hâlde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna çıktı. Sıkılma ve hayâ terleri alnından süzülüyordu. Gözü Peygamber'e (s.a.a) takıldığında, ayakları titrediğinden az daha düşecekti. Hz. Peygamber (s.a.a) değerli kızının elini tuttu ve hakkında dua etti:

Allah seni tüm kaymalardan korusun.^{ss}

Sonra Hz. Zehra'nın (a.s) yüzünü açtı ve gelinin elini damadın eline verdi ve dedi ki:

بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِي ابْنَةِ رَسُولِ اللَّهِ يَا عَلِيُّ نِعْمَتِ الرَّوْحَةِ فَاطِمَةُ

Ya Ali, Allah Resulü'nün kızı ile evliliğin konusunda seni tebrik ederim.

Ne güzel bir eştir Fatıma.

Daha sonra kızı Fatıma'ya (a.s) dönüp buyurdu ki: "نِعْمَ الْبَعْلُ عَلِيٌّ" Yani: "Ne iyi eştir Ali."

Diğer bir deyişle; Hz. Peygamber (s.a.a) o gece, henüz tüm bu gelişmelere rağmen günümüz toplumunda görülmemiş bir sefa, samimiyet ve ihlâs örneği sergiledi. Yani kızının elini Hz. Ali'nin (a.s) eline verdi. Hz. Ali'nin (a.s) faziletlerini kızına anlattı. Kızının şahsiyetinden ve eğer Ali olma-

saydı, ona eş değer birinin bulunamayacağından bahsetti. Daha sonra iş bölümü yaptı. Evin iç işleriyle Hz. Fatıma'yı (a.s) ve dış işleriyle de Hz. Ali'yi (a.s) görevlendirdi.

Bu arada bazılarının dediğine göre, Hz. Peygamber (s.a.a), ensar ve muhacir hanımlarına, onu devesinin etrafını çevirerek kocasının evine uğurlamalarını emretti. Böylece cihanın en faziletli hanımefendisinin evlilik merasimi sona erdi.

Şöyle de denilmiştir: Hz. Peygamber (s.a.a) Selman gibi seçkin bir zata, Hz. Zehra'nın devesinin yularını çekmesini emretti. Bu vesileyle kızının heybetini ilân etmiş oluyordu. Hepsinden tatlı olan an, her ikisinin de utangaç bir hâlde yere bakarak, gelin ve damat için bezenmiş olan odaya gitmeleriydi. Hz. Peygamber içeriye girerek bir kap su alarak teberrük unvanıyla kızının başına ve bedenine serpiştirdi; zira su, hayat kaynağıdır ve her ikisi için şöyle dua etti:

اللَّهُمَّ هَذِهِ ابْنَتِي وَ أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَيَّ اللَّهُمَّ وَ هَذَا أَخِي وَ أَحَبُّ الْخَلْقِ إِلَيَّ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ
وَلِيًّا و...

Ya Rabbi! Bu benim gözümde tüm insanlardan daha sevimli olan kızımıdır. Ya Rabbi! Ali de benim yanımda Müslümanların en değerli olanıdır.

İlâhî, onların sevgi ve muhabbetlerini köklü ve sağlam kıl...^{ss}

Peygamber kızının hakkını verebilmek için, aşağıdaki hadisi naklediyoruz:^{ss} Enes b. Malik şöyle nakletmiştir:

Hz. Peygamber (s.a.a) tam altı ay imsak vaktinde evden çıkar ve mescide giderdi. Aralıksız Hz. Fatıma'nın evinin önünde durup şöyle buyururdu:

Ey benim Ehlibeyt'im! Namazı hatırlayın. Allah siz Ehlibeyt'ten her türlü kiri ve pislîği uzak tutmak istiyor.^{ss}

ss- Biharu'l-Envar, 43/96

ss- Müsned-i Ahmed, 2/259

ss - الصَّلَاةُ يَا أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

24. Bölüm

HİCRETİN ÜÇÜNCÜ YILI OLAYLARI

Özgürlüğü Savunma

Uhud Gazvesi veya Uhud Dağı Eteğinde Özgürlük Mücadelesi

Hicretin üçüncü yılının, göz alıcı olayları bakımından, hicretin ikinci yılından eksik bir yanı yoktur. İkinci yılda Bedir gazvesi yapılmış, üçüncü yılda da Uhud gazvesi gündeme gelmiştir. Bu gazvelerin her ikisi de İslâm'ın büyük savaşlarından sayılmaktadır. Üçüncü yılın tek gazvesi Uhud gazvesi değildir. Bu yılda başka gazveler^{ss} ve seriyeler de yapılmıştı. Biz burada Uhud Savaşı'nı inceleyeceğiz.

Kureyş, Savaş Hasarını Üstleniyor

Mekke'de ayaklanma tohumları uzun zaman önce serpilmişti. Ağlamanın yasaklanması, Kureyş'teki intikam hislerini yineliyordu Medine ve Irak yolu üzerinden geçen ticaret yollarının kapanması da Mekke halkını son

ss- Buhran ve Hamrau'l-Esed gazveleri gibi.

derece rahatsız ediyordu. Ka'b b. Eşref de bu ateşe körükle gitti ve onu son derece alevlendirdi. Bu yüzden Safvan b. Ümeyye ve Ebu Cehil'in oğlu İkrime, Ebu Süfyan'a şöyle bir öneride bulundular: "Kureyş büyükleri ve yiğitlerimiz Mekke'nin ticaret kervanını korumak uğrunda öldürüldüler. O kervanda ticarî malı olan herkes belli bir meblâğı savaş gideri adı altında ödemelidir." Bu öneri, Ebu Süfyan tarafından kabul edildi ve hemen uygulamaya koyuldu.

Müslümanların gücünden haberdar olan, onların candan geçişlerini Bedir Savaşı'nda yakından gören Kureyş büyükleri, Arap kabilelerinin tecrübeli yiğitlerinin birçoğunu bu savaşa katarak, düzenli bir ordu ile Muhammed'e (s.a.a) karşı savaşmalarını gerekli gördüler.

Birkaç kişi, Amr b. As ile birlikte, Kinane ve Sakif kabileleri arasında dolaşp, onlardan yardım almak, onların yiğitlerini, Hz. Muhammed (s.a.a) ile savaşmaları için çeşitli vesilelerle davet edip, tüm savaş ve yolculuk masraflarının Kureyş'e ait olacağı sözünü vermekle görevlendirildiler. Onlar uzun bir çalışmadan sonra, Kinane ve Tehame kabilelerinin yiğitlerini toplamayı, sayısı dört bin kişiden oluşan orduyu savaş için hazırlamayı başardılar.^{ss}

ss- Kureyş ordusunun sayısı konusunda, tefsir ve tarih bilgileri arasında ihtilaf vardır.

Söylenilen bu rakam, yalnızca bu savaşa katılan erkeklerin sayısıydı, bu olaya katılan kadınları da hesaplarsak zikredilen rakamın daha fazla olduğu görülmektedir. Arapların, kadınları savaş meydanına götürme gibi bir adetleri yoktu; ama bu defa Kureyş'in putperest kadınları erkekleriyle omuz omuza bu savaşa katılacaklardı. Onların plânu, ordu safları arasından çalgı çalıp hamasi ezgiler okuyarak, erkekleri intikam almaya teşvik etmekte.

Onlar, kadınları, savaşçıların yüzüne kaçış yollarını kapattırmak amacıyla getirmişlerdi; zira onların savaştan kaçmaları, kızlarının ve kadınlarının esir olmalarını da beraberinde getirecekti. Yiğit Araplar da böyle bir alçaklığı asla kabullenemezdi.

Birçok köle, çeşitli vaatler vesilesiyle Kureyş ordusuna katılmıştı. Vahşî b. Harb, Mut'im'in Habeşli kölesiydi. O özel savaş âleti olan mızrak kullanmakta son derece maharetliydi. Ona, İslâm'ın üç büyük şahsiyetinden birini (Hz. Peygamber'i -s.a.a-, Hz. Ali'yi veya Hz. Hamza'yı) öldürürse azat olacağı vaadi verilmişti. Sonuçta büyük güçlüklerden sonra yedi yüz zırhlı, üç bin deve, iki yüz süvari ve piyade birliklerinden oluşmuş bir

Örneğin: Ali b. İbrahim, Şeyh Tusi (A'lamu'l-Vera) ve İbn Hişam arasında olan ihtilaflar gibi. Yukarıda gerçeğe daha yakın gördüklerimizi naklettik.

ordu hazırladılar.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) İstihbarat Teşkilâtı Rapor Veriyor

Zahirde müşriklerin safında yer alan, ama gerçekte Müslüman olan Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası Abbas, Hz. Peygamber'i (s.a.a) Kureyş'in savaş plânından haberdar etti. Abbas, kendi el yazısı, imzası ve mührüyle bir mektup yazdı. Onu Gaffaroğulları kabilesinden birine verdi ve bu mektubu üç gün içerisinde Hz. Peygamber'e (s.a.a) ulaştırması için taahhüt aldı. Gönderilen elçi, mektubu ulaştırdığında Hz. Peygamber (s.a.a) şehrin dışındaki bağlardaydı. O, saygısını belirttikten sonra, mühürlü mektubu hazrete teslim etti. Hz. Peygamber (s.a.a) mektubu okudu, ama mektubun içeriğini yârenlerine söylemedi.^{ss}

Allâme Meclisi, İmam Cafer Sadık'tan (a.s), şöyle naklediyor^{ss}:

Hz. Peygamber (s.a.a) yazı yazmıyordu, ama yazılanı okuyordu.

ss- Vakidi, Meğazi, 1/203 ve Siyer yazarlarından bir gruba göre, elçi mektubu Medine'ye getirdiğinde, Peygamber (s.a.a), mescitteydi ve mektubu Übey b. Ka'b Peygamber (s.a.a) için okudu. Vakidi de Meğazi adlı eserinde (1/204) onu nakletmiştir. Onun ömrü boyunca yazılı belge okuduğunun görülmemiş olması, birinci görüşün daha gerçekçi olduğu kanaatini uyandırmaktadır.

ss- Biharul-Envar, 20/111. bu konuyla ilgili daha geniş araştırma için bk. yazarın "Vahiy Mektebinde" adlı eseri. Bu kitapta yukarıdaki konu, Kur'ân, hadis ve tarih açısından dakik bir şekilde incelenmiştir.

Allah Resulü'nün (s.a.a) bir an önce yârenlerini düşmanın plânlarından haberdar etmesi gerektiği de söylemeye gerek kalmaksızın, açıkça ortadadır. Bu yüzden şehre döndükten sonra mektubu onlara okudu.

Kureyş Ordusunun Hareketi

Kureyş ordusu hareket etti ve belli bir mesafe kat ettikten sonra, Hz. Peygamber'in (s.a.a) annesi Amine'nin defnedildiği "Ebvâ" denen bölgeye ulaştı. Kureyş'in serseri gençleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a) annesinin kabrini açıp onun cesedini dışarıya çıkarmakta ısrar ediyorlardı, ama tecrübeli kimseler bunun kesinlikle kötü bir adet olduğunu bildirerek, "Eğer bu işler, daha sonraları örf hâline gelirse, düşmanlarımız olan Bekiroğulları ve Huzaaoğulları da bizim ölülerimizden mezarlarını açabilirler." dediler.

Hz. Peygamber (s.a.a), hicretin üçüncü yılı, şevvalin beşinci günü perşembe gecesi, haber elde etmek için, Fazzale'nin çocukları olan, Enes ve Munis'i, Kureyş hakkında bilgi edinmeleri ve kendisine haber getirmeleri için, Medine'nin dışına gönderdi. O iki kişi, Kureyş'in Medine yakınlarında olduğu ve bineklerini otlatmak için Medine yaylalarına bıraktıkları haberini getirdiler. Hubab b. Münzir, Kureyş ordusu öncü grubunun Medine'ye yaklaştığını bildirdi. Perşembe günü ikindi vakti, Kureyş ordusunun ço-

ğunluğunun Medine'ye doğru ilerlediği ve Uhud dağı eteklerinde konakladığı haberi kesinleşti. Müslümanlar, Kureyş'in gece yarısı bir hamleyle Peygamber'e (s.a.a) bir zarar vermesinden korkuyorlardı. Bu yüzden Evs ve Hazreç'in başta gelenleri, geceyi silâhlı olarak mescitte geçiriyor, Hz. Peygamber'in (s.a.a) evini ve şehir kalelerini gün doğunca savaş için gereken taktiğe karar verinceye dek, gözaltında bulunduruyorlardı.

Uhud Mıntıkası

Şam ticaret yolunu Yemen'e bağlayan uzun ve büyük dereye "Vadi'l-Kura" deniliyordu. Yaşam şartlarının uygun olabildiği her yerde, Araplardan çeşitli kabileler ve Yahudiler ikamet ediyorlardı. Bu bakımdan bu derenin uzunluğu boyunca, etrafı taşlarla çevrilmiş küçük köyler yapılmıştı. Bu köylerin merkezi, sonraları Medinetu'r-Resul olarak adlandırılan Yesrib idi.

Mekke'den Medine'ye gelen herkes, mecburen, oranın güneyinden bu merkeze girerdi. Yalnız bu mıntıka taşlık bir yer olduğundan ordunun oradan naklolunması oldukça zor oluyordu. Kureyş ordusu Medine yakınlıklarına ulaştığı vakit, yollarını değiştirerek, Medine'nin kuzeyindeki Uhud dağı eteklerinde bulunan Akik vadisinde konakladı. Bu bölge, hur-

malıkların olmayışı ve düzlük olması sebebiyle, her türlü askerî faaliyet için uygun bir yerdi. Medine bu semtten daha çok zarar görebilecek bir konumdaydı; zira doğal engeller burada yok denecek kadar azdı.

Kureyş kuvvetleri, hicretin üçüncü yılı şevval ayının perşembe gününün ikindi vakti, Uhud dağı eteklerine indiler. Hz. Peygamber (s.a.a) o gece ve cuma günü Medine'de kaldı ve cuma günü askerî şûrayı topladı. Savunma konusunda komutanlardan ve aydın kimselerden görüşlerini bildirmelerini istedi.

Savunma Tarzı Hakkında Meşveret

Hz. Peygamber (s.a.a), Allah tarafından askerî meselelerde ve benzeri konularda, ashabıyla istişare etmekle ve onların görüşlerini dikkate almakla görevlendirilmişti. Bu davranışıyla yârenlerine büyük bir örnek oluyor, onlarda demokrasi, hak arama ve gerçekçilik ruhunu icat ediyordu. Acaba bu meşveretlerde Hz. Peygamber'in (s.a.a) bir çıkarı oluyor veya onların fikirlerinden faydalıyor muydu? Bu soruların cevabını bilginler ve kelâm ilminin temel taşı olan âlimler vermiştir. Değerli okuyucularımız bu konuda, akait kitaplarına ve mezhep âlimlerinin görüşlerine başvur-

malıdırılar.^{ss}

Bu davranışlar, Hz. Peygamber'den (s.a.a) yadigâr kalan, canlı yöntemlerdir. Onun bu yöntemi öylesine eğitici ve etkiliydi ki, İslâm halifeleri de Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra, onun yöntemini izlemişlerdir. Onlardan her biri askerî ve toplumsal konularda Müminler Emiri Ali'nin (a.s) derin düşüncelerinden yararlanırlardı.^{ss}

Askerî Şûra

Hz. Peygamber (s.a.a), İslâm ordusunun cesur komutanlarından ve yiğit askerlerinden oluşan büyük kurulda, yüksek bir sesle şöyle buyurdu:

Askerler ve komutanlar! Kureyş ordusu tarafından tehdit edilmekte olan tevhid dinini savunma tarzı hakkındaki görüşlerinizi bildiriniz.

Medine münafıklarından olan Abdullah b. Übey, kaleyi koruma yöntemini önerdi. Kaleyi korumaktan maksat, Müslümanların Medine'de kalarak, kalelerden ve binalardan istifade etmeleriydi. Kadınlar çatıdan düşmana taşlar atacak, erkekler de sokak aralarında teke tek savaşıacaklardı.

ss- Konuyla ilgili bk. "Kur'ân ve Nehcü'l-Belâğa da Meşveret" kitabı. Bu kitapta Peygamber'in (s.a.a) hatadan masum olması ve derin ilmine rağmen aşıyla istişare etmesinin hikmeti ve sırları açıklanmaktadır.

ss- Nehcü'l-Belâğa, 1. hutbe.

O sözlerine şöyle başladı: "Biz önceleri kale yöntemini uygulardık, kadınlar çatılarda bize yardımcı olurlardı. Bu yüzden Yesrib şehri el değmeden yerli yerindedir. Şimdiye kadar düşman burayı ele geçirememiştir. Biz ne zaman savunma olarak bu yolu denediyssek başarılı olduk, ne zaman da şehrin dışına çıktysak zarar gördük."

Ensar ve muhacirlerden olan yaşlılar bu görüşü teyit ediyorlardı. Nitekim gençler, özellikle de Bedir Savaşı'na katılmamış ve akıllarında savaş plânları yapan gençler bu görüşe oldukça karşı çıkıyor ve şöyle diyorlardı: Bu tarzda bir savunma düşmanı cesaretlendirir ve Bedir Savaşı'nda Müslümanlara nasip olan iftihar elden gider. Acaba bizim yiğit ve fedaîlerimizin evde oturup düşmana, evlerine girme izni vermeleri utanç verici değil midir? Bizim Bedir Savaşı'ndaki gücümüz, bu güne göre daha azdı. O hâlde bile bize zafer nasip oldu. Biz uzun zamandır böyle bir günü bekliyorduk ve şimdi onunla yüz yüzeyiz.

İslâm'ın yiğit komutanı Hamza şöyle dedi:

Kur'ân'ı nazil eden Allah'a andolsun ki, şehir dışında düşmanla savaşma kararı alınuncaya dek, bu gün yemek yemeyeceğim. İslâm ordusu sonuç-

ta şehrin dışına çıkmalı ve yiğitçe şehir dışında savaşmalıdır.^{ss}

Şehadet İçin Çekiliş

Gönül ehli, Huseyme adlı yaşlı bir adam ayağa kalkarak şöyle dedi:

Ey Allah'ın Resulü, Kureyş tam bir yıldır yapmış olduğu faaliyetlerle Arap kabilelerini kendi etrafında toplamayı başarmıştır. Eğer biz savunma için buradan çıkmazsak, onlar Medine'yi kuşatma altında tutabilir veya kuşatmadan vazgeçip Mekke'ye geri dönebilirler. Lâkin bu iş onların cür'et bulmalarına sebep olur ve biz gelecekte onların hamlelerinden emin olamayız.

Ben ve oğlum en samimî kalbimizle Bedir Savaşı'na katılmak istediğimiz ve birbirimizle bu konuda yarıştığımız hâlde ben, Bedir Savaşı'na katılmağa muvaffak olamadığım için çok üzülüyorum. Sonuçta o Bedir Savaşı'na katıldı, ama ben başaramadım. Bedir Savaşı'nda oğluma; sen gençsin ve sınırsız arzu sahibisin, bu gençlik gücünü Allah'ın razı olacağı yollarda harcayabilirsin; ama benim ömrüm geçmiş ve geleceğim de belli değil, o bakımdan benim bu mukaddes cihada (Bedir Savaşı'na) katılmam gerekir, sen de benim yerime geride kalmışlarıma bakma görevini üstlenirsin dedim. Lâkin oğlumun bu konudaki aşk, şevk ve ısrarı öylesi-

ss- Vakidi, Meğazi, 1/211; Biz "İslâm tarihinde Münafıklar" kitabında Abdullah b. Übey'in görüşünün riskli olduğunu açıkça ispat etmiştik. Zira düşman şehre girdikten sonra Medine münafıklarının evlerinden siper olarak yararlanmayacaklarına, münafıkları ve Yahudileri Müslümanlar aleyhine tahrik etmeyeceğine dair hiçbir garanti söz konusu değildi.

ne çok tu ki, sonunda ikimiz de kur'a çekmeye karar verdik. Kur'a onun adına çıktı ve o Bedir Savaşı'nda şehitlik makamına ulaştı. Dün gece bu kalenin her yerinde Kureyş'in kuşatmasından bahsediliyordu, ben bu düşünceyle uykuya daldım. Rüyada aziz evlâdımı gördüm. O cennet bahçelerinde dolaşiyor ve oranın meyvelerinden yiyordu. O şefkat dolu bir sesle bana dönerek şöyle dedi: "Babacığım seni bekliyorum." Ey Allah'ın Resulü! Benim sakallarım ağarmış, kemiklerim incelmıştır, senden isteğim, Allah'tan benim için hak yolunda şehit olmayı dilememdir.^{ss}

İslâm tarihi sayfalarında bu tür candan geçmiş ve fedakâr adamların örneğini çok görürsünüz. Yeniden dirilişe ve ahiret gününe imanı olmayan bir mektep, Huseyme gibi fedakâr askeri oldukça az yetiştirebilir. Böylesine savaşçı ve fedakâr bir ruh, böylesine candan ve kendinden geçiş, gözyaşlarıyla, en üstün olan hak ve tevhid dini yolunda kendi hakkında şahadet arzulayan kimselerğ, peygamberlerin getirdiği din dışında hiçbir mektepte rastlanmaz. Dünyanın bu günkü endüstriyel ülkelerinde komutanlarına, subaylarına, savunma kuvvetlerine son derece önem vermelerine rağmen, onların savaş ve mücadeledeki hedefleri, bulduklarından daha üstün bir hayat sürmek olduğundan, canlarını ve hayatlarını korumak onlar için en büyük hedeftir; ama peygamberler mektebinde savaş,

Allah rızasını elde etmek içindir ve bu hedef şahadet halkası içinde olursa, ilâhî asker, hiç düşünmeden canını ortaya koyarak kendini her türlü tehlikeye atar.

Şûra'nın Vardığı Sonuç

Hız. Peygamber (s.a.a) çoğunluğun görüşünü kabul ederek, şehir dışına çıkmayı, kale savunmasına ve teke tek savaşmaya tercih etti. Hamza ve Sa'd Ubade gibi büyük komutanların ısrarlarına karşı, Abdullah b. Ubey gibi Medine münafığı birinin görüşünü kabul etmek, kesinlikle doğru olmazdı.

Bundan da öte, Medine'nin o dar sokaklarında düzensiz bir şekilde teke tek savaşmak, kadınları savunma meselesine dâhil etmek ve evde oturup düşmana kapıları açmak, Müslümanların çaresizliğinin bir göstergesi olurdu. Bu da, Bedir Savaşı'ndaki güç ve kuvvet gösterisiyle mukayese edilemezdi.

Medine'nin muhasara edilmesi, düşmanın şehir yollarına musallat olması ve İslâm askerlerinin onlar karşısındaki sessizliği, yiğit İslâm mücahitlerinin savaşçı ruhlarını öldürdü.

Belki de Abdullah b. Ubey'in Hz. Muhammed'e (s.a.a) karşı kötü bir düşüncesi vardı ve bu vesileyle ona güçlü bir darbe vurabilirdi.

Hz. Peygamber (s.a.a) Savaş Elbisesi Giyiyor

Hz. Peygamber (s.a.a) savunma tarzı belirlendikten sonra, evine gitti. Zırhını giydi, kılıcını kuşandı, siperini sırtına attı, okunu omzuna taktı, mızrağını da eline aldı ve dışarı çıktı.

Bu manzara Müslümanları oldukça etkiledi ve onların hızlı bir şekilde harekete geçmesini sağladı. Bazıları, onların şehir dışına çıkmaktaki ısrarlarına Hz. Peygamber'in (s.a.a) razı olmadığını ve onu dışarıya çıkmaya zorladıklarını düşündüler. Bu yüzden telâfi amacıyla şöyle arz ettiler: "Biz savunma tarzı konusunda size tâbiyiz. Eğer dışarıda savaşmak salâh değilse burada kalalım." Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu:

Peygamber zırhını giymişken, düşman ile savaşmaya dek onu çıkarması doğru olmaz.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a) Medine'den Ayrılıyor

Hz. Peygamber (s.a.a) Cuma namazını kıldı ve yaklaşık bin kişiden oluşan askerleriyle Uhud'a gitmek üzere Medine'den ayrıldı. Yaş bakımından

uygun bulmadığı Usame, Zeyd b. Harise ve Abdullah b. Ömer gibi kimse-lerin de savaşa katılmalarını kabul etmedi. Yalnız Semure ve Rafi' adında yaşları on beşi geçmemiş iki genç bu savaşa katıldı; zira onlar küçük olma-larına rağmen okçulukta oldukça maharetliydi.

O zaman Abdullah Ubey ile antlaşmaları olan Yahudilerden bir grup bu savaşa katılmaya karar vermişti; ama Hz. Peygamber (s.a.a) bazı neden-lerden dolayı onların katılmalarına izin vermedi. Yolun yarısında İslâm askerleri Şavt bölgesine (Medine ve Uhud arasında bir yer) ulaştığı va-akit, Abdullah b. Ubey, Hz. Peygamber'in (s.a.a), gençlerin görüşünü kabul edip, onun fikrini kabul etmediği bahanesiyle cihada katılmaktan kaçındı. Onunla aynı kabileden olan Evs kabilesine mensup üç yüz kişi de yarı yoldan geri döndüler. Böylece bu savaşa ne Yahudiler katılmış oldu, ne de nifak saçanlar.

Hz. Peygamber (s.a.a) ve yârenleri, en kestirme yoldan geçerek ordu-gâhlarına ulaşmak istiyorlardı. Bu durumda Mirba' adlı bir münafığın bağından geçmek zorunda kaldılar. O inat etmişti ve Müslüman ordu-sunun kendi topraklarından geçmesinden oldukça rahatsız olmuştu. O, Hz. Peygamber'e (s.a.a) yakışsız sözler söyledi, cesarete bulundu. Hz.

Peygamber'in (s.a.a) yârenleri onu öldürmek istediler; ama Allah Resulü şöyle buyurdu:

Bu inatçı ve katı kalpli adamla uğraşmayınız.^{ss}

İki Fedaî Asker

Hz. Peygamber (s.a.a), uygun bir yerde askerlerin saflarını düzenleyip, kontrol etti. Kılıçlardan yansıyan ışıklarla parıldayan fedakâr çehreler ve parlayan yüzleri gördü. Hz. Peygamber'in (s.a.a) İslâm dinini savunmak için Uhud eteklerine getirdiği ordu, yaş bakımından bir birleriyle oldukça farklı bir güruhtu. Onlar arasında birçok yaşlı ve on beş yaşını geçmemiş fedakâr gençler de göze çarpıyordu.

Bu grubu harekete geçiren etken, sadece tevhid kalesini savunmakla elde edilecek kemale olan aşktan başka bir şey değildi. Bu konuyu ispat edebilmek için, bir yaşlının ve düğün gecesinden sadece bir gün geçmiş bir gencin başından geçenleri siz değerli okuyucularımıza sunuyoruz:

1- Amr b. Cemuh, iki büklüm olmuş, maddî imkânlarını kaybetmiş ve bir ayağı da bazı olaylarda hasar görmüş bir yaşlıydı. O, dört yiğit oğlunu

İslâm dinini savunmaları için savunma mıntikasına göndermişti. Onun gönül evi, evlâtları hak ve hakikati savunma yolunda kılıç çekecekleri için aydınlıktı.

Kendi kendine savaştan geri çekilmesinin insafsızlık olacağını düşünüyordu. Neden böyle bir saadeti elde etmeyeydi ki? Akrabaları, onun savunmaya katılmasına ciddî bir şekilde karşı çıkıyorlardı ve İslâm'ın askerî kanunları, her türlü mesuliyeti sizin omuzlarınızdan kaldırmıştır diyorlardı. Onların bu sözleri yaşlı adamı ikna etmedi ve o şahsen Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna gitti ve şöyle arz etti: "Akrabalarım beni cihada katılmaktan alıkoyuyorlar, bu konuda sizin görüşünüz nedir? Benim şahadet arzum var ve cennete doğru uçmak istiyorum." Hz. Peygamber (s.a.a) ona cevap olarak şöyle dedi:

Allah seni mazur görüyor ve bu durumda size bir görev de düşmüyor.^{ss}

O ısrar etti ve yalvardı. Akrabaları onun etrafını almış bir hâlde, Hz. Peygamber yakınlarına dönerek dedi ki:

Onun İslâm yolunda şahadet şerbeti içmesine mani olmayınız.

ss- Zira «لَيْسَ عَلَى الْأَعْمَى حَرْجٌ وَ لَا عَلَى الْأَعْرَجِ حَرْجٌ وَ لَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرْجٌ» (Fetih Suresi, 18) ayeti gereğince de cihad, körlere, sakatlara ve hastalara vacip değildi.

O şunları söyler bir hâlde evden ayrıldı:

Bana senin yolunda öldürülmeyi nasip et ve beni bir daha evime geri çevirme ya Rabbi.

Uhud Savaşı'nın heyecan dolu sahnelerinden biri de bu topal adamın candan hamleleriydi. O, topallayan ayağıyla hamle ederek şöyle diyordu: "Cenneti istiyorum." Onun oğullarından biri de babasının ardından hareket ediyordu. Bu iki kişi öylesine savaştılar ki, sonunda her ikisi de şahadete ulaştılar. Onun Abdullah adındaki diğer kardeşi de şehit oldu.^{ss}

2- Hanzala, ömrünün baharından yirmi küsur yıl geçmemiş bir gençti. O, "يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ" "**Ölüden diriye çıkarır.**" Yani: İnancı olmayan babalardan, imanlı ve temiz evlâtlar yaratır anlamında tefsir olunan ayetin bir örneğiydi. O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) düşmanı olan Ebu Âmir'in oğluydu. Babası Uhud Savaşı'nda Kureyş ordusuna katılmıştı ve o İslâm'ın kötülüğünü isteyen unsurlardan biriydi. Kureyş'i Hz. Peygamber (s.a.a) ile savaşmaya tahrik ederek hayatının son demlerine kadar İslâm ile düşmanlıktan geri kalmamıştır. O, -açıklaması, hicretin dokuzuncu yılı olayları bölümünde getirileceği üzere- Zırrar mescidinin temellerini atan adamdı.

Evlâtlık duyguları Hanzala'yı babasına karşı savaşmaktan vazgeçiremedi. Uhud Savaşı'nın yapıldığı gün, onun düğün gecesiydi. O, Evslilerin tanınmış büyüklerinden olan Abdullah b. Ubey'in kızıyla evlenmişti ve o gece mecburen zifaf gecesi merasimini yerine getirmek zorundaydı.

Cihada çağrı sesleri kulaklarında çınladığında hayrete düştü. Çareyi ordu komutanının huzuruna varıp, bir gece Medine'de kaldıktan sonra, ertesi gün savaş meydanına ulaşacağına dair izin almakta buldu.

Allame Meclisi'nin naklettiğine göre,^{ss} aşağıdaki ayet onun hakkında nazil olmuştur:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَّنْ لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ

Müminler o kimselerdir ki, Allah'a ve Resulü'ne iman ederler, onunla birlikte toplu(mu ilgilendiren) bir iş üzerinde iken, ondan izin alıncaya kadar bırakıp gitmeyenlerdir. Gerçekten senden izin alanlar, işte onlar Allah'a ve elçisine iman edenlerdir. Böylelikle senden kendi bazı işleri için izin istedikleri zaman, dilediklerine izin ver...^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), ona düğün merasimi için bir gece izin verdi. Saba-

ss- Biharu'l-Envar, 20/57

ss- Nur Suresi, 62

hın erken vakitlerinde Hanzala cenabet guslü bile almadan savaş meydanına gidecekti. Kapıdan çıkacağı an, evliliklerinden sadece bir gece geçmiş olan gelinin gözleri dolmuştu. Eşinin boynuna sarılarak birkaç dakika daha kalmasını istedi. Ondan, bazı sebeplerden dolayı Medine'de kalan dört kişinin yanında, dün gece eşiyile cinsel münasebette bulunduğunu söylemesini istedi.

Hanzala, evden çıktı, gelin o dört kişiye dönerek, dün gece rüyamda gökyüzünün yarıldığını ve eşimin de onun içine girdiğini, sonra da kapandığını gördüm, ben bu rüyadan eşimin ruhunun göklere çekileceğini ve şahadet şerbeti içeceğini hissediyorum dedi.

Hanzala orduya katıldı, gözleri ordu arasında dolaşmakla meşgul olan Ebu Süfyan'a takıldı. O mertçe ona kılıçla saldırdı, ama kılıç onun atının arkasına isabet etti ve Ebu Süfyan yere serildi.

Ebu Süfyan'ın çığlıkları, Kureyş askerlerinden bir grubun toplanmasına neden oldu. Şeddad Leysi Hanzala'ya hamle etti, böylece Ebu Süfyan, Hanzala'nın pençesinden kurtuldu.

Kureyş askerleri arasında, bir mızraklı Hanzala'ya hamle etti ve mızrağını

ona saptadı. Hanzala aldığı yarayla, mızraklı askeri takip etti ve onu kılıçla öldürdü, kendisi de almış olduğu yara sebebiyle yere serildi.

Hz. Peygamber (s.a.a), şöyle buyurdu:

Ben meleklerin Hanzala'ya gusül verdiklerini müşahede ettim.

Bu yüzden de Hanzala'ya "Gasilu'l-Melâike" (melekler tarafından gusledilmiş) adını verdiler. Evs kabilesi kendi iftiharlarını saydıklarında şöyle diyorlardı: "Meleklerin kendisine gusül verdiği Hanzala bizdendir."

Ebu Süfyan diyor ki: Onlar Bedir Savaşı'nda benim oğlum Hanzala'yı öldürdüler, ben de Uhud Savaşı'nda, Müslümanların Hanzala'sını öldürdüm.

Bu gelin ve damadın durumu şaşırtıcıdır; zira onlar hak yolunda canlarını feda eden kimselerdi, ama gelin ve damadın babaları, İslâm'ın büyük düşmanlarından sayılırlardı. Gelinin babası, Medine münafıklarının başı olan Abdullah b. Ubey idi, Hanzala ise, cahiliye dönemi rahiplerinden olan Ubey b. Âmir'in oğluydu, o İslâm'dan sonra müşriklere katıldı ve Herkül'ü de genç İslâm hükümetini devirmeye davet etti.^{ss}

İki Ordunun Askerî Düzeni

Hicretin üçüncü yılı, şevval ayının yedinci gününün sabahı, İslâm kuvvetleri, Kureyş'in tecavüzkâr ve saldırgan kuvvetlerine karşı savaş düzeni aldılar. Tevhid ordusu, ordugâh olarak, arka taraftan doğal bir engel ve muhafız konumunda olan Uhud dağı ile sınırlanan bölgeyi belirlemişti; ama Uhud dağı ile bu bölge arasında özel bir kesinti ve aralık vardı, bu bakımdan düşman, Uhud dağı etrafını dolaşıp bu açıklık yerden İslâm ordugâhının arkasına geçebilir ve Müslüman cephesine arkadan hamle edebilirdi.

Hz. Peygamber (s.a.a), bu tehlikeyi ortadan kaldırmak için, iki grup okçuyu, tepenin başına gönderdi ve onların komutanı olan Abdullah b. Cübeyr'e şöyle buyurdu:

Sizler düşmanı ok atarak kaçırınız ve cepheye girmelerini ve bizi gafil avlamalarını önleyiniz. Biz savaşta yensek de, yenilsek de, sizler bu bölgeden kesinlikle ayrılmayın.

Uhud Savaşı'nda ilerde de görüleceği gibi, bu dehliz son derece hassastı. Müslümanların zaferden sonra tekrar yenilgiye uğramaları, okçuların düzenlerini bozup, o bölgeyi boş bırakmaları, kaçan düşmanın anî bir dönüş yapıp İslâm ordusunu gafil avlaması ve dehliz ağzını arka taraftan dola-

şarak saldırmaları sonucu gerçekleşmişti.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) okçulara, kesinlikle yerlerinden ayrılmamalarını önemle vurgulaması, onun askerî bilgilere sahip olduğunu göstermektedir; ama komutanın bir dahi olması, askerlerin düzensiz olmaları sonucunda, zaferi garanti edeceği anlamına gelmemektedir.

Askerlere Moral Takviyesi

Hz. Peygamber (s.a.a), savaşlarda askerlerine moral vermeyi ihmal etmezdi. Bu defa da yedi yüz kişilik İslâm ordusu, üç bin kişilik bir ordu karşısında yer almıştı, Allah Resülü yaptığı bir konuşmayla, İslâm savaşçılarının moralini takviye etti. Büyük İslâm müverrihi olan "Vakidi" diyor ki:

Hz. Peygamber (s.a.a) elli okçuyu, Ayneyn boğazına yerleştirdi. Uhud dağına arkasına ve Medine'yi ön tarafa gelecek şekilde ayarladı. O, piyade hareket etmesine rağmen, sırayı düzeltiyor ve her askerin yerini belirliyordu. Bir grubu öne, diğer bir grubu da arkaya yerleştiriyordu. O, sıranın düzenlenmesinde öylesine dikkatliydi ki, bir askerin omuzu bile öne çıksa hemen onu arkaya çektiriyordu.

Hz. Peygamber (s.a.a), sırayı düzene koyduktan sonra, Müslümanlara dönerek şöyle dedi: "Ben sizi Allah'ın bana emanet ettiği şeyle uyarıyorum: Allah'ın emirlerine itaat ediniz; ona muhalefet etmekten kaçınınız..."

Sonra şöyle devam etti: Düşman ile savaşmak oldukça zor ve zahmetlidir ve Allah'ın hidayet ve takviye ettiği kimseler dışında, çok az kimse ona karşı dayanıklı olabilir; zira Allah, emrine itaat edenlerle ve şeytan, Allah'ın emirlerine karşı gelenlerle beraberdir... Cihat için her şeyden daha çok mukavemet ediniz. Allah'ın bu yollarla size vaat etmiş olduğu saadetleri elde ediniz. Vahiy meleği *Cebrail bana; bu dünyada hiç kimsenin, rızkının son zerrelerini yemeden ölmeyeceğini söylemiştir... Ayrıca savaş emri verilmeden hiç kimse saldırıya geçmesin.*^{ss}

Düşman, Saflarını Düzenliyor

Ebu Süfyan, ordusunu üç bölüme ayırdı. Zırhlı piyade kuvvetlerini ortaya aldı. Halid b. Velid'in komutanlığındaki grubu sağ kanada ve İkrime'nin komutanlığındaki grubu da sol tarafa yerleştirdi.

Aynı şekilde, bayraktarların da aralarında bulunduğu savaş öncü kuvvetleri veya akıncılar unvanıyla bir grubu, ordunun ön kısmına aldı. Sonra hepsi de Abdudaroğulları'ndan olan bayraktarlara dönerek şöyle dedi:

Ordunun zaferi sancaktarların mukavemetli olmasına dayalıdır. Biz Bedir gününde, bu sebepten yenildik. Eğer Abdudaroğulları kabilesi, sancağı korumakta kendilerini göstermezlerse, bayraktarlık iftiharını başka bir kabileye devredilebilir.

Bu sözler, Kureyş'in önde gelen bayraktarı ve cesur adamı olan Talha b. Ebi Talha'ya dokundu ve hemen ilerleyerek kendi denginde birini talep etti.

Psikolojik Tahrik

Savaş başlamadan önce Hz. Peygamber (s.a.a) kılıcını eline aldı, savaşçı ve cesur askerlerine moral vermek için, onlara dönerek şöyle dedi:

Bu kılıcı eline alıp da, onun hakkını eda edecek olan kimdir?

Bir grup kalktı, ama Hz. Peygamber (s.a.a) kılıcı onlara vermekten sakındı. Sonra cesur ve yiğit bir asker olan Ebu Dücane kalkarak; "Bu kılıcın hakkı nedir? Onun hakkı nasıl eda edilir?" diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.a), "Onunla ta bükülene kadar savaşmaktır." buyurdu. Ebu Dücane, ben onun hakkını eda etmeye hazırım dedi. Adına ölüm mendili denilen kıvrık bir mendili alnına bağlayarak kılıcı Peygamber'den (s.a.a) aldı. Ebu Dücane, ne zaman bu mendili alnına bağlasa, bu onun hayatının son anına kadar savaşacağını gösterirdi.

O tıpkı bir kaplan gibi vakarla yürürdü, onun nasibi olan bu iftihar son derece sevindiriciydi ve o kıvrık mendil de onun sevincine sevinç katmıştı.^{ss}

Doğrusu, hak ve maneviyatı savunmak için savaşı, kemale olan aşk ve özgürlükten başka hedefi olmayan bir orduya moral sağlamak için, bu ve benzeri sahnelerden daha üstün ne olabilir? Hz. Peygamber'in (s.a.a) hedefi, sadece Ebu Düçane'ye moral vermek değildi, o bu davranışıyla diğerlerinin duygularını da coşturmuştu. Onlara, cesaret ve kararlılıklarının, böyle askerî bir madalyaya hak kazandıracak nitelikte olması gerektiğini vurgulamış oldu.

Kendisi de yürekli bir asker olan Zübeyr b. Avvam, Hz. Peygamber (s.a.a) kılıcı ona vermediği için rahatsız olmuştu ve kendi kendine şöyle diyordu: "Ben Ebu Düçane'yi takip edip onun ne derece cesaretli olduğunu görmeliyim." O diyor ki: "Ben savaş meydanında onun peşindeydim, onu yenilgiye uğratabilecek bir kahramanın onunla yüz yüze geldiğini görmedim. Kureyş ordusu arasında yaralı Müslümanların anında başını kesen bir pehlivan vardı ve ben onun bu davranışından çok rahatsız olmuşum. O, tesadüfen Ebu Düçane ile karşı karşıya geldi. Birbirlerine kılıçla saldırdıktan sonra, Kureyş kahramanı Ebu Düçane tarafından öldürüldü."

Ebu Düçane şöyle naklediyor: "Kureyş ordusuna, savunmada direnmeleri için moral veren birinin yanına gittim. O, başı üzerinde kılıcı görünce acı

bir ılık attı. Onun Ebu Süfyan'ın hanımı Hind olduğunu gördüm ve ben Peygamber kılıcının, Hind gibi bir kadının damarlarına değdirilmeyecek kadar temiz olduğunu düşündüm."^{ss}

Savaş Başlıyor

Savaş, Medine firarilerinden olan Ebu Âmir'in vesilesiyle başladı. O Evs kabilesindendi, İslâm'a muhalif olduğundan, Medine'den Mekke'ye kaçmıştı. Evslilerden on beş kişi de ona katılmıştı. Ebu Âmir, Evsliler kendisini görünce, Peygamber'e yardımcı olmaktan vazgeçerler düşüncesiyle bu işe önayak oldu! Fakat Müslümanlarla karşı karşıya geldiğinde, onların horlayıcı ve aşağılayıcı sözleriyle karşılaştı. Kısa bir savaşmadan sonra cepheden kaçıp, uzaklaştı.^{ss}

Birkaç askerın Uhud Savaşı'ndaki fedakârlıkları, tarih yazarları arasında meşhurdur. Onlar arasında özellikle Ali'nin (a.s) fedakârlıkları daha çok takdire şayandır. İbn Abbas diyor ki: "Bütün savaşlarda Ali (a.s), Müslümanların bayraktarıydı, genelde bayraktarı seçkin ve mukavemetli kimselerden seçerlerdi." Uhud Savaşı'nda, muhacirlerin bayrağı Ali'nin (a.s)

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/68-69

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/12

elindeydi ve birçok müverrihin naklettiğine göre Müslümanların bayraktarı olan Mus'ab b. Umeyr öldürüldükten sonra, Hz. Peygamber (s.a.a) bayrağı Ali'ye (a.s) verdi. Bayrağı ilk taşıyan kişinin Mus'ab olmasının sebebi, belki de onun Abdudhar kabilesinden olmasıydı; zira Kureyş bayraktarları da bu kabiledendi.^{ss}

Adına "Kebşu'l-Ketibe"^{ss} denilen Talha b. Ebi Talha, naralar atarak meydana geldi ve şöyle bağırdı: "Muhammed'in yârenleri, sizin mantığınıza göre, bizim ölmüşlerimiz cehennemde, ama sizin ölümleriniz cennettir. Bu duruma göre, kendisini cennete göndermemi veya beni cehenneme göndermek isteyen biri var mı?" Onun sesi meydanı inletiyordu. Ali (a.s) ileri çıktı, birkaç vuruşmadan sonra Talha, Hz. Ali'den (a.s) aldığı bir darbeyle dize geldi ve yere serildi.

Talha'nın öldürülmesiyle, bayraktarlık sırası hemen onun iki kardeşine verildi. Onların ikisi de Asım b. Sabit'in oklarıyla yere serildiler.

İkinci Halife'nin ölümünden sonra, şûra günlerinde Emirü'l- Müminin'in yapmış olduğu konuşmalardan şöyle faydalanılıyor: Kureyş ordusu do-

ss- Bu görüş, Belazurî'den nakledilmiştir.

ss- Orduda öncü kuvvetlerin bayraktarına verilen ad.

kuz kişiyi bayraktarlık için yedeğe ayırmıştı ve onların her biri sıraya göre sancağı taşıyacaktı. İlki öldürülürse, ikinci bayraktar alacak ve sonuna kadar böyle devam edecekti. Bu bayraktarların hepsi de Abduddaroğulları kabilesinin yiğitlerindendi ve Uhud günü, Hz. Ali'nin (a.s) kılıcıyla öldürüldüler. Bunlardan sonra Sev'ab adında, iri yarı ve ürkütücü bir kılığa sahip olan, Habeşli köle bayrağı aldı ve savaşçı talebinde bulundu. O da hazretin bir darbesiyle öldürüldü.

Hz. Ali (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a) yârenlerinin bir araya geldiği bir toplulukta onlara şöyle buyurdu:

Benim, Abduddar kabilesinden ve her birinin savaşçı talep ettiği, biri diğerinden sonra sancağı eline alıp, naralar atan dokuz kişilik bir belâyı sizin başınızdan def ettiğimi hatırlıyor musunuz?

Orada bulunanların hepsi, Hz. Ali'yi tasdik ettiler.^{ss} O, sözlerine şöyle devam etti:

O dokuz kişiden sonra, Sev'ab adlı Habeşli bir köle, savaş meydanına gelmişti ve Hz. Peygamber'i (s.a.a) öldürmekten başka da bir hedefi yoktu, öylesine kızgındı ki, ağzı köpürmüş, gözleri kızarmış bir hâldeydi. Sizler bu iri savaşçıyı görünce korkudan geri çekildiğinizi ama benim

ss- Dokuz bayraktarın hepsinin Ali (as) tarafından öldürüldüğünü Allame Meclisi Biharul-Envar'da (20/51) nakletmiştir.

ileri giderek onun beline bir darbe indirdiğimi ve onu öldürdüğümü de hatırlıyor musunuz?

Yine orada bulunanların hepsi onu tasdik etti.

Şehvet Uğruna Savaşan Bir Millet

Hind ve diğer Kureyşli kadınların, okudukları şiirlerden, def ve zil çalarak onları intikam almaya davet etmelerinden, bu milletin manevî temizlik, özgürlük ve ahlâkî üstünlükler için değil, cinsî arzular ve maddî istekler için tahrik olundukları anlaşılmaktadır. Zil çalan kadının, ordu arasında özel bir makamla okuduğu şarkı şöyleydi:

نحن بنات طارق نمشى على النمارق / ان تقبلوا نعانق او تدبروا نفارق.

Biz Tarık'ın kızlarıyız,

Değerli halılar üzerinde yürürüz.

Düşmana saldırırsanız, sizlere sarılırız,

Yüz çevirip kaçarsanız, sizlerden ayrılırız.

Şüphesiz, mücadelesi cinsi arzular uğruna olan, maddiyat ve hayvanî lezzetlerden başka bir hedefi olmayan bir milletin; özgürlüğün yayılması, düşüncelerin yücelişi, beşeriyetin çamur ve tahtadan putlara tapmaktan kurtarılması gibi mukaddes hedefler uğruna savaşan bir millet ile uçurum

farklılıkları olacaktır, bunlar kesinlikle birbirleriyle mukayese edilemezler. Bu iki gurubun ruhlarında taşıdıkları iki farklı amaç ve Ali (a.s), Hamza, Ebu Dücane, Zübeyr ve bunlar gibi İslâm'ın nice cesur yiğitlerinin bu yola baş koymaları sayesinde, Kureyş ordusu silâhlarını ve ganimetlerini bırakarak, büyük bir rüsvalıkla kaçıştılar. Böylece İslâm erlerinin onurlarına, bir iftihar daha eklenmiş oldu.^{ss}

Zaferden Sonra Yenilgi

Nasil galip geldiler? dediğimizde, nedeninin, İslâm askerlerinin zaferin son anlarına kadar, Allah yolunda cihat, onun rızasını kazanmak, tevhid dinini yaymak ve her türlü engeli O'nun yolundan kaldırmaktan başka bir hedeflerinin olmayıştıydı.

Neden tekrar yenildiler? Çünkü zaferden sonra, Müslümanların birçoğunun hedef ve niyetleri değişmişti. Kureyş ordusunun kaçarak, geriye bırakmış oldukları ganimetlere olan ilgi, büyük bir grubun niyetini kirletmişti ve onlar Hz. Peygamber'in (s.a.a) emrini unutmuşlardı.

Şimdi olayın ayrıntıları:

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/68; Taberî Tarihi, 2/194

Biz Uhud'un coğrafi konumunu açıklamıştık, şöyle ki: Uhud dağı arasında bir kesinti ve yarık bulunmaktaydı. Hz. Peygamber (s.a.a) cephe arkasında kalan dereye, Abdullah b. Cübeyr komutanlığında elli okçu yerleştirmişti ve onların komutanlarına, ok atarak düşmanın, dağın bu kesintisinden geçmelerini engellemeleri, yensek de, yenilsek de kesinlikle bu bölgeyi boş bırakmamalarını emretmişti.

Sıcağı sıcağına savaşta, düşman ne zaman bu dereden geçmek istese, okçular sayesinde geri çevriliyordu. O sırada Kureyş ordusu, canlarını kurtarabilmek için mal ve silâhlarını yere bırakıp kaçtılar. İslâm'ın yiğit komutanlarından, biatlerini canları pahasına yapmış olan parmakla sayılacak kadar az bir grup, düşmanı takip etmek için savaş meydanının dışına kadar gittiler; ama Müslümanların çoğu, düşmanı takip etmekten vazgeçerek silâhlarını yere bıraktılar. Kendi kendilerine artık savaşın sona erdiğini tasavvur ettiklerinden ganimetleri toplamaya başladılar.

Cephe arkasındaki derenin muhafızları, fırsatı ganimet bilerek kendi kendilerine şöyle dediler: Bizim burada beklememiz faydasızdır, biz de ganimetleri toplayanlara katılalım. Onların komutanı; "Allah Resülü (s.a.a) İslâm ordusu kazansa da, kaybetse de bizim buradan hareket etmememizi

buyurmuştur." dedi.

Muhafız okçuların çoğu, komutanın emrine karşı çıkararak; "Bizim burada beklememiz faydasızdır, Hz. Peygamber'in (s.a.a) amacı bizim savaş anında burada olmamızdı ve şimdiyse savaş sona ermiştir." dediler.

Bu bakımdan, kırk kişi savunma bölgesinden aşağı indiler ve orada on kişiden başka kimse kalmamıştı. Tecrübeli bir komutan olan Halid b. Velid, savaşın başından beri, dehliz ağzının zaferin anahtarı olduğunu biliyordu. O yüzden birkaç defa oradan, savaş cephesini arkadan kuşatmak istediysede, okçuların ok yağmuruyla karşılaşıyordu. Bu defa muhafızların azlığından istifade ederek, askerlerini İslâm kuvvetlerinin arkasından do-laştırdı. Bir dönüş hamlesi ve gafil avlamayla, Müslümanların arkasında beliriverdi. Tepe üzerinde bulunan azınlığın mukavemet ve savunmaları da bir fayda sağlamadı. Orada bulunan on okçu askerin hepsi, büyük bir savunmadan sonra Halid b. Velid ve İkrime b. Ebu Cehil'in askerleri tarafından öldürüldü. Aradan çok geçmeden silâhsız ve gaflette olan Müslümanlar, arkadan silâhlı düşmanın zorlu hamlesine maruz kaldılar.

Halid, o hassas noktayı ele geçirdikten sonra, yenilgiye uğramış ve firar hâlinde olan Kureyş ordusunu, yardıma çağırdı. Feryatlar ederek ve nara-

lar atarak, Kureyş'in direniş ve mukavemet ruhunu takviye etti.

Çok geçmeden, Müslümanların saflarının birbirinden kopmuş olması sonucu, Kureyş ordusu savaş meydanına geri döndü. Önden ve arkadan İslâm askerlerinin etrafını çevirdiler ve taraflar arasında savaş yeniden başladı.

Bu yenilginin sebebi, maddî hedefler uğruna siperi boş bırakan o grubun, bilmeyerek düşmana yolu açmalarından kaynaklanmaktaydı. Böylece Kureyş ordusunun Halid b. Velid komutanlığındaki süvarilerinin Müslümanları arkadan sararak cepheye girebilmeleri sağlanmış oluyordu..

Halid'in hamlesi, Ebu Cehil'in oğlu İkrime'nin saldırısıyla pekişti. O sırada, İslâm ordusu arasında eşi görülmemiş bir kargaşa yaşandı. Müslümanlar çareyi, perakende gruplar hâlinde savunmakta buldular, ama merkez komuta çöktüğünden, İslâm askerleri bu savunmada bir başarı elde edemediler; hatta ağır kayıplar verdiler, birkaç Müslüman asker de farkında olmadan diğer Müslüman askerler tarafından öldürüldü.

Halid ve İkrime'nin saldırıları, Kureyş ordusuna moral takviyesi oldu. Kureyş'in firari kuvvetleri, bir kere daha savaş meydanına dönüp onları desteklediler. Müslümanların etrafını her taraftan sarıp bir grubu da öl-

dürdüler.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Öldürüldüğü Haberi Yayılıyor

Kureyş'in cesur askeri Leysi, İslâm'ın yiğit bayraktarı Mus'ab b. Umeyr'e saldırdı, karşılıklı darbeler sonucunda İslâm bayraktarı şehit edildi. İslâm askerlerinin yüzleri kapalıydı, o öldürülen şahısın Hz. Peygamber (s.a.a) olduğunu zannederek, elinde olmadan feryat etti ve ordu büyüklerine "Ey halk! Muhammed öldürüldü!" diye ilân etti.

Bu asılsız haber, Kureyş ordusu arasında ağızdan ağza yayıldı. Kureyş büyükleri öylesine sevinçliyidiler ki, sesleri baştanbaşa savaş meydanını çınlatıyordu. Hepsi bir ağızdan "Muhammed öldürüldü!", "Muhammed öldürüldü!" diyorlardı.

Bu asılsız haberin yayılışı, düşmanın cesaret bulmasına neden oldu. Kureyş askerleri dalga dalga harekete geçti. Herkes Hz. Muhammed'in (s.a.a) azasını kesmeye katılmak ve bu sebeple şirk âleminde bir iftihara sahip olabilmek için uğraşıyordu.

Bu haber düşman askerlerinin ruhî takviyesine sebep olduğu kadar, İslâm mücahitlerinin moralini de zayıflatmıştı. Öyle ki, bir çok Müslüman, artık

savaştan vazgeçmiş ve dağa sığınmışlardı. Savaş meydanında sadece parmakla sayılabilecek bir grup kalmıştı.

Bazılarının Kaçışları İnkâr Edilebilir Mi?

Ashabın kaçıışı inkâr edilemez ve onların sahabe oluşları veya bu kimsele-
rin sonraları Müslümanlar arasında nam, şöhret ve makam elde etmeleri,
bu acı gerçeği kabul etmemize engel olamaz.

İslâm'ın büyük siret yazarı İbn Hişam şöyle yazıyor: Enes, Enes b. Malik'in
amcası Nazir'e diyor ki:

İslâm ordusu sıkıntıya düştüğü ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) ölüm haberi
meydanda yayıldığı vakit, Müslümanların çoğu kendi canlarının derdi-
ne düşmüşlerdi. Herkes bir köşeye sığınmıştı.

O diyor ki: Aralarında Ömer b. Hattab ve Talha b. Übeydullah'ın da bu-
lunduğu muhacir ve ensardan bir grup bir köşeye oturup kendi hâllerini
düşünüyorlardı. Onlara itiraz eder bir tarzla şöyle dedim: Neden bura-
da oturuyorsunuz? Cevap olarak şunu söylediler: Hz. Peygamber (s.a.a)
öldürüldü, artık savaşın bir faydası yoktur. Ben onlara, "Hz. Peygamber
(s.a.a) öldürüldüyse artık hayatın bir faydası yoktur, kalkınız onun öldü-
rüldüğü bu yolda, sizler de şehit olunuz."^{ss} dedim.

Birçok tarih yazarına göre o şöyle dedi:

Eğer Muhammed (s.a.a) öldürüldüyse, Muhammed'in (s.a.a) Allah'ı hayattadır.

Sonra devam ederek "Benim sözlerimin onları etkilemediğini gördüm, ben elime silâh alarak samimî bir şekilde savaştım."

İbn Hişam diyor ki: Enes bu savaşta yetmiş yerinden yara aldı. Onun naşını kız kardeşinden başka kimse tanıyamamıştı.

Bir grup Müslümanlar, öylesine kederliydi ki, kendilerini kurtarabilmek için plânlar kuruyor, Ebu Süfyan'dan kendileri için bir aman ve sığınma hakkı alması için, Abdullah b. Ubey'e sığınma plânları yapıyorlardı.^{ss}

Kur'ân Ayetleri, Bazı Gerçekleri Ortaya Çıkıyor

Kur'ân ayetleri, taassup ve cahiliyet perdelerini aralayıp, ashaptan bir grubun, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yardım ve zafere dair vaatlerinin asılsız olduğunu düşündüklerini açıkça beyan etmektedir. Allah bu güruh hakkında şöyle buyuruyor:

وَ طَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ

Bir grup da canları derdine düşmüştü; Allah'a karşı haksız yere cahi-

liye zannıyla zanlara kapılarak: "Bu işten bize ne var ki?" diyorlardı.^{ss}

Âl-i İmrân Suresi'nin bazı ayetlerine bakılacak olursa, bu savaşın üstü kapalı gerçekleri anlaşılacaktır.^{ss} Bu ayetler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ashabi hakkındaki Şia'nın savunduğu görüşün gerçekliğini tam anlamıyla ortaya koymaktadır. Şia'ya göre, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ashabının hepsi, tevhid dininin gerçek fedaîleri ve gönüllüleri değildi. Onlar arasında, imanı zayıf, akidesi düşük ve münafık kimseler de bulunuyordu. Bununla birlikte, mümin, muttaki ve temiz kalpli ve ihlâslı kimseler de çoktu.

Günümüzde, Ehlişünnet yazarlarından bir grup, bu savaşta numunelerini gördükleri birçok yakışsız olayı örtbas etmek istiyor, hakikatten uzak yorumlar yaparak, bütün ashabın makamını korumaya çalışıyorlar. Hâl-buki bu taassup perdeleri ve anlamsız yorumlar, bunların gerçek yüzünü görmeye engel değildir.

Hangi yazar, aşağıda açıkça belirtilen ayetin içeriğini inkâr edebilir:

إِذْ تَضَعِدُونَ وَلَا تَلُؤُونَ عَلَىٰ أَحَدٍ وَ الرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أَخْرِيكُمْ

O zaman durmaksızın uzaklaşıyor, kimseye dönüp bakmıyordunuz.

ss- Âl-i İmrân Suresi, 153

ss- Âl-i İmrân Suresi'nin 121-180. ayetlerini zikredebiliriz.

Elçi de sürekli sizi arkadan çağırıyordu.^{ss}

Bu ayet, Enes b. Nasır'ın kendi gözleriyle, bir köşede oturup geleceklerinin derdine düştüklerini gördüğü bazı kimseler ve emsalleri hakkındadır.

Ondan daha açık olansa aşağıdaki ayettir:

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَ لَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ

İki topluluğun karşı karşıya geldikleri gün, sizden geri dönenleri, kazandıkları bazı şeyler dolayısıyla, şeytan onların ayağını kaydırmak istemişti. Fakat andolsun ki Allah onları affetti. Şüphesiz Allah, bağışlayandır, halim olandır.^{ss}

Kur'ân, Hz. Peygamber'in (s.a.a) öldürüldüğü haberini, kendilerine bir bahane bilerek savaştan çekilen ve Abdullah b. Ubey vesilesiyle Ebu Süfyan tarafından güvende olma fikrine kapılan kimseleri şöyle kınıyor:

وَ مَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَ مَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئاً وَ سَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ

Muhammed (s.a.a) yalnızca bir elçidir. Ondan önce nice elçiler gelip geçmiştir. Şimdi o ölürse ya da öldürülürse, siz topuklarınız üzerinde gerisin geriye mi döneceksiniz? İki topuğu üzerinde gerisin geri dönen kimse, Allah'a kesinlikle zarar veremez. Allah şükredenleri

ss- Âl-i İmrân Suresi, 153

ss- Âl-i İmrân Suresi, 155

pek yakında ödüllendirecektir.^{ss}

Acı Tecrübeler

Uhud olaylarının incelenmesiyle, acı tatlı tecrübeler elde edilmektedir, bir grubun kararlılığı ve payidarlığı, diğer bir grubun ise dayanıksızlığı ortaya çıkmaktadır. Tarihî olaylara dikkat edildiğinde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ashabı olmalarından dolayı bütün Müslümanları, takva ve adalet sahibi bilmemek gerektiği anlaşılmaktadır; zira okçuların bulunduğu tepeyi boş bırakan, en hassas dakikalarda dağa sığınan ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) seslenişini duymazdan gelen kimselerin hepsi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ashabıydılar.

İslâm'ın büyük tarih yazarlarından olan Vakidî, şöyle yazıyor:

Uhud günü sekiz kişi, candan geçercesine Hz. Peygamber (s.a.a) ile bi-atlerine sadık kaldılar. Onlardan üç kişi, (Ali, Talha ve Zübeyr) muhacirlerden ve beş kişi de ensardan idi. Bu sekiz kişi dışında diğerlerinin hepsi, o tehlikeli anlarda kaçmışlardı.

İbn Ebi'l-Hadid^{ss} şöyle yazıyor:

608. h.k. yılında Bağdat'ta yapılan bir toplantıda, Vakidi'nin "Meğazi=

ss- Âl-i İmrân Suresi, 144

ss- İbn Ebi'l-Hadid, Nehcü'l-Belâğa Şerhi, 15/23-24

Savaşlar" adlı kitabını, büyük bir bilgin olan Muhammed b. Muid Alevi'nin yanında okuyordum. Konu, Muhammed b. Mesleme'nin açıkça naklettiği: "Ben, Uhud gününde kendi gözlerimle, Müslümanların dağın tepesine doğru çıktıklarını gördüm. Hz. Peygamber (s.a.a), onları kendi adlarıyla çağırıyor ve şöyle buyuruyordu: *"Buraya dön filan, geri dön filan."* Ama hiç kimse Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu çağrısına kulak vermedi." noktaya ulaştığımda, üstat bana dedi ki: Filâncalardan maksat, Peygamber'den (s.a.a) sonra bir yer ve makam elde etmiş kimselerdi. Rivayet eden şahıs, o isimleri açıklamaktan korktuğundan ve onlara saygılı olmak gerektiğini düşündüğünden dolayı açıkça o kimselerin adlarını vermek istememiştir.

Yine adı geçen kişi, kendi şerhinde, birçok ravinin görüşüne göre, üçüncü halifenin, o hassas dakikalarda meydanda kalmayıp, orayı terk eden kişilerden olduğunu nakletmiştir.

İleride, Uhud meydanında Hz. Peygamber'i (s.a.a) savunmuş, İslâm'ın fedakâr hanımlarından biri olan Nesibe hakkında, Peygamber'den (s.a.a) bir cümle okuyacaksınız. O cümlede de kinaye yoluyla, kaçan grubun durumuna işaret edilmiştir. Bizim Hz. Peygamber'in (s.a.a) yârenlerinin hiçbirine karşı kesinlikle kötü bir bakışımız yoktur. Hedef, yalnızca gerçekleri olduğu gibi yansıtmaktır. Onların kaçışlarını kınadığımız ölçüde,

sonradan serüvenlerini okuyacağınız diğer grubun kararlılığını ve payidarlığını da övmekteyiz.

Beş Kişi Hz. Peygamber'i (s.a.a) Öldürmek İçin Anlaşıyor

İslâm ordusunun dağıldığı sırada, her taraftan Peygamber'e (s.a.a) hamle edildiği hâlde Kureyş'in beş büyük kahramanı, ne pahasına olursa olsun Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayatına son vermeye karar vermişlerdi:

1- Abdullah b. Şehab, o Hz. Peygamber'in (s.a.a) mübarek alnını yaraladı.

2- Utbe b. Ebi Vakkas, fırlatmış olduğu dört taş ile Hz. Peygamber'in (s.a.a) sağ ön dişini kırdı.

3- İbn Kamia Leysi, Allah Resulü'nün (s.a.a) yüzünü yaraladı. Bu yara öylesine şiddetliydi ki, miğferinin halkaları yanaklarına batmıştı. Bu arada Ebu Ubeyde b. Cerrah, bu halkaları kendi dişleriyle çıkardığından onun dört dişi de kırıldı.

4- Abdullah b. Hamid, bu hamlede, İslâm kahramanı Ebu Dücane tarafından öldürüldü.

5- Ubey b. Halef, o, Hz. Peygamber (s.a.a) tarafından öldürülen kim-

selerden biriydi. O, Hz. Peygamber (s.a.a) ile yüz yüze geldiğinde, Hz. Peygamber (s.a.a) Şi'be ulaşmıştı. Ashaptan birkaç kişi Hz. Peygamber'i (s.a.a) tanımış ve etrafını sarmışlardı. O, Peygamber'e (s.a.a) doğru geldi, Hz. Peygamber (s.a.a), Haris b. Sime'den bir mızrak alarak onun boynuna sapladı ve o attan düştü.

Ubey b. Halef'in yarası hafif ve yüzeysel olduğu hâlde, onu öylesine bir korku ve titreme kaplamıştı ki, arkadaşlarının onu yatıştırmaya çalışmalarına rağmen yine de sakinleşemiyordu. O, "Mekke'de Muhammed'e seni öldüreceğim dediğim zaman, bana, *"Belki de ben seni öldürürüm."* diye cevap vermişti ve o kesinlikle yalan söylemez." diyordu. Bu yara, korku ve titreme onun işini bitirmişti. Çok geçmeden yolda can verdi.^{ss}

Doğrusu bu konu, Kureyş'in ne kadar aşağılık ve rezil olduğunu göstermektedir. Hz. Peygamber'in (s.a.a) dürüst olduğuna ve kesinlikle yalan söylemeyeceğine inandıkları hâlde, onunla düşmanlığa kol sıvamış ve onun kanını dökmek için bu kadar uğraşmışlardı.

Hz. Peygamber (s.a.a), dağ gibi kararlılıkla kendini ve İslâm dairesini savunuyordu. Ölümle fazla bir fasilası olmadığı ve düşman askerinin bir

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/84; Vakidi, Meğazi, 1/244.

dalga gibi onu izlediği durumda dahi, onda en ufak endişe, korku ve ıstırap belirtileri görülmemiştir; ama o, mübarek alnını temizlerken şu cümleyi buyurmuştur:

Onları, Allah'a tapmaya davet ettiği için, Peygamberin yüzünü kendi kanına boyayan bir topluluk, nasıl olur da kurtuluşa erer!

İşte o, bu sevgi ve merhamet olgunluğunu düşmanlarına bile gösterirdi.

Emirü'l-Müminin Ali (a.s) şöyle buyuruyor:

Savaş meydanında, düşmana en yakın kişi Hz. Peygamber (s.a.a) idi, savaşın zor anlarında, ona sığındık.

Bununla birlikte Hz. Peygamber'in (s.a.a) sağ kalmasının sebeplerinden biri de, kendi canı ve İslâm'ı korumak için yapmış olduğu değerli savunmalardır. Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayatını garantileyen sebeplerden bir diğeri ise, onun, sayı bakımından az da olsalar, büyük bir çaba ile onun varlığını koruyan ve bu meşalenin sönmemesi için candan geçmiş fedakâr yârenlerinin olmasıydı.

Hz. Peygamber (s.a.a) Uhud günü çok savaştı. O, ok kuburunda ne kadar ok varsa fırlatmıştı, okunun yayı kırılmış ve teli de kopmuştu.^{ss}

Peygamber'i (s.a.a) savunanlar birkaç kişiden fazla değildi.^{ss} Onların hepsinin direnişleri de, tarih bilimi bakımından kesinlik kazanmış değildir. Müverrihler arasında net ve kesin olan, oldukça az bir grubun kararlılıkla direnmiş olduğudur. Şimdi onların savunmalarına geçiyoruz:

Başarılı Bir Savunma veya Yeni Bir Zafer

Aslında tarihin bu bölümünü, "yeni bir zafer" olarak adlandırmak gerekir. Bu zaferden maksat, Müslümanların, düşmanın beklediğinin aksine, Hz. Peygamber'in (s.a.a) mübarek vücudunu ölüm tehlikesinden korumuş olmalarıdır. İşte bu, İslâm ordusuna nasip olan yeni bir zaferdi.

Bu zaferi tüm İslâm ordusuna atfetmemizin sebebi, İslâm mücahitlerinin makamına olan saygıdandır. Oysaki bu zaferin ağır yükü, Hz. Peygamber'i (s.a.a) koruyabilmek için kendilerini büyük tehlikelere atmış olan parmakla sayılacak kadar az bir grubun omuzlarındaydı. Gerçekte İslâm devletinin sebatı ve yanan meşalenin sönmeyişi, bu azınlığın yapmış olduğu fedakârlıkların sonucuydu.

Şimdi, candan geçmiş yiğitlerin fedakârlıklarına bir göz atalım:

Ali b. Ebu Talib: Kararlılık ve direniş örneği sergileyen ilk kişi, ömründen henüz yirmi altı bahar geçmiş, çocukluk çağından, Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatına kadar onun yanında olmuş, bir an bile ona karşı fedakârlıktan ve yardımdan kaçınmamış olan yiğit bir askerdir. Bu yiğit asker ve gerçek fedakâr, Hz. Ali'dir. Tarih sayfaları, onun İslâm'ın yayılışı ve tevhid dinini savunması hususunda hizmet ve fedakârlıklarını kaydetmiştir.

Aslında bu yeni zafer, tıpkı ilk zaferde olduğu gibi, bu fedakâr yiğidin reşitliği ve candan geçmesi vesilesiyle elde edilmiştir; zira Kureyş'in, savaşın başında kaçış sebebi, bayraktarlarının bir biri ardınca Hz. Ali'nin (a.s) kılıcıyla öldürülmesiydi. Bu olay Kureyş ordusunun yüreğine direnişlerini kıran dayanılmaz bir korku düşmüştü.

İslâm tarihinde vuku bulan olayları inceleyen Mısırlı günümüz yazarları, Hz. Ali'nin (a.s) hakkını, makamına yakışır bir biçimde, en azından tarihte kaydedilmiş bölümünü dahi eda etmemiş ve fedakârlıklarını, diğer kimselerle aynı değerde gösterme çabasıyla, onu diğerleriyle eşit şekilde değerlendirmişlerdir. Bu bakımdan, o hazretin fedakârlıklarından birkaçını özetle burada getirmeyi gerekli görüyorum:

1- İbn Esir kendi tarihinde^{ss} şöyle yazıyor:

Hz. Peygamber (s.a.a), her taraftan Kureyş ordusundan bir grubun hücumuna uğramıştı. Ona hamle eden her gruba, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emri ile Ali (a.s) karşılık veriyordu. Onlardan bazılarını öldürerek, dağlımalarını sağlıyordu. Bu durum Uhud'da çok kez tekrar olundu. Bu fedakârlığın yanı sıra, vahiy emini nazil oldu. Hz. Peygamber'e (s.a.a), Hz. Ali'nin (a.s) fedakârlıklarını överek şöyle dedi: "Bu askerin göstermiş olduğu, fedakârlığın son haddidir." Allah Resulü (s.a.v) vahiy emini onayladı ve dedi ki: "Ben Ali'denim ve Ali de bendendir." Sonra meydana bir ses duyuldu. Bu sözlerin içeriğini aşağıdaki iki cümle ile ifade etmek mümkün:

لَا سَيْفَ إِلَّا دُوُّ الْفِقَارِ، لَا فَتَى إِلَّا عَلِيٌّ

Zülfikar gibi kılıç yoktur, Ali b. Ebu Talib gibi yiğit yoktur.

İbn Ebi'l-Hadid, olayı daha fazla açıklayarak şöyle naklediyor:

Hz. Peygamber'i (s.a.a) öldürmek için gruplar hâlinde hücum edenler, takriben elli kişiydiler ve Ali (a.s) piyade olduğu hâlde, onları dağıtıyordu.

Sonra Cebrail'in (a.s) nazil oluşunu naklederek şöyle diyor:

Bu konu tarihî bakımdan kesinlik kazanmıştır, buna ek olarak ben, Mu-

ammed b. İshak'ın Gazveler kitabının bazı nüshalarında, Cebrail'in (a.s) nazil olduğu konusunu gördüm; hatta bir gün üstadım Abdülvahhab b. Sakine'ye bunun doğruluk derecesini sorduğumda, bana: "Doğrudur." dedi. Ben ona, neden bu gerçeği, Kütüb-i Sitte müellifleri yazmamıştır? dedim. Bana şöyle cevap verdi: "Kütüb-i Sitte yazarlarının nakletmedikleri, birçok sahih rivayetimiz vardır."^{ss}

2- Emirü'l-Müminin Ali'nin Re'sü'l-Yahud için, yârenlerinin huzurunda yapmış olduğu sohbette, kendi fedakârlıklarına değinerek şöyle buyuruyor:

...Kureyş ordusu bize saldırdıklarında, ensar ve muhacirler evlerinin yolunu tutmuşlardı ve ben bedenimdeki yetmiş yarayla, Hz. Peygamber'i (s.a.a) savundum.

Sonra o hazret, gömleğini açarak, henüz izleri kalmış olan yaralarına elini sürdü.^{ss}

Şeyh Saduk da, İlelu'ş-Şerayi'de şöyle naklediyor:

Hz. Ali (a.s), Hz. Peygamber'i (s.a.a) savunurken öylesine fedakârlıklarda bulundu ki, sonunda kılıcı kırıldı. Hz. Peygamber (s.a.a) kendi kılıcı olan Zülfikar'ı, ona verdi, o da onunla Allah yolundaki cihadına devam

ss- İbn Ebil Hadid, Nehcü'l-Belâğa Şerhi, 14/251

ss- Hisal-ı Şeyh Saduk, 1/368

etti.

İbn Hişam, değerli eserinde^{ss} öldürülmüş olanların toplam sayısını yirmi iki kişi olarak kaydetmiş ve onların kabilesel ve benzeri yönleriyle kimliklerini belirtmiştir. Onlardan on iki kişiyi Hz. Ali (a.s), geri kalanları da diğer Müslümanlar öldürmüştü. Bu tarihçi, öldürülenlerin isim ve kişisel bilgilerini açık bir şekilde getirmiştir, ama biz özet olarak bu miktarla yetiniyoruz.

Biz, Hz. Ali'nin (a.s), iki fırkanın kitaplarında, özellikle de Bihar^{ss} kitabında yazılmış olan hizmetlerini bu sayfalara yansıtamadığımıza üzülüyoruz. Bu konuda nakledilmiş çeşitli rivayetlere bakıldığında, hiç kimsenin Uhud'da Hz. Ali (a.s) gibi kararlı adımlar atmadığı ortaya çıkmaktadır.

Ebu Dücane: O, Hz. Ali'den sonra, Hz. Peygamber'i (s.a.a) koruyan ikinci komutandı. O Hz. Peygamber'i (s.a.a) koruyabilmek için kendisini Hz. Peygamber'in (s.a.a) siperi hâline getirmişti. Oklar onun sırtına denk geliyordu, o böylece Peygamber'e (s.a.a) ok isabet etmesin diye çaba sarf ediyordu.

Rahmetli Sipehr'in, *Nasihü't-Tevarih* adlı eserinde, Ebu Dücane hakkında, bi-

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/81

ss- Biharü'l-Envar, 20/84

zim senedini elde edemediğimiz bir cümlesi bulunmaktadır. O şöyle yazıyor:^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a) ve Ali (a.s), müşriklerin muhasarasıyla karşılaş-
tıklarında, Hz. Peygamber'in (s.a.a) gözü Ebu Dücane'ye takıldı ve şöyle
buyurdu: *"Ebu Dücane! Ben senden biatimi kaldırıyorum, ama Ali benden,
ben de ondanım."* Ebu Dücane hüngür hüngür ağladı ve dedi ki:

"Ben nereye gideyim, sonunda ölecek olan eşimin yanına mı? Sonunda
viran olacak olan evime mi? Yok olacak olan mal ve servetimin peşine
mi? Yoksa sonunda bana yetişecek olan ecelimin ardına mı düşeyim?"

Hz. Peygamber (s.a.a), Ebu Dücane'nin gözlerinden süzülen yaşları gö-
rünce, ona savaş izni verdi. O ve Ali (a.s) Hz. Peygamber'i (s.a.a) Ku-
reyş'in zorlu hamlelerine karşı korudular.

Tarih kitaplarında, Asım b. Sabit, Sehl b. Huneyf, Talha b. Übeydullah
gibi kimselerin isimleri de göze çarpmaktadır. Bazıları kararlı ve payidar
kalanların sayısını otuz altı kişiye kadar saymışlardır. Sonuçta tarihî ba-
kımdan kesin olan, Hz. Ali, Ebu Dücane, Hamza ve Ümmü Âmir adında
bir hanımın kararlı ve payidarca kalışlarıdır. Bu dört kişi dışındakilerin
durumu zanna dayalıdır, hatta bazılarının şüphelidir.

Hamza b. Abdulmuttalip: Hamza, Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası, Arap-

ların cesurlarından ve İslâm komutanlarındandı. O, İslâm ordusunun, Kureyş ile Medine dışında savaşması yolunda ısrar eden kimselerdendi. Hz. Peygamber'i (s.a.a) en hassas anlarda, var gücüyle putperestlerin şerinden koruyan o idi. Kureyş'in büyük toplantısında, Ebu Cehil'in Peygamber'e (s.a.a) yapmış olduğu yakıştırmalar ve eziyetlerine karşılık onun kafasını kırmıştı ve kimsenin de ona karşı koymaya gücü yoktu.

O, Bedir Savaşı'nda Kureyş kahramanı Şeybe'yi öldüren, bir grubu yaralayan, bir grubu da helâk edip, hayatlarına son veren, tek hedefi insanların hayatında hak, adalet ve fazileti savunmak olan reşit ve candan geçmiş bir komutandı.

Utbe'nin kızı ve Ebu Süfyan'ın eşi olan Hind'in, Hamza'ya karşı derin bir kını vardı. O, ne pahasına olursa olsun, babasının intikamını Müslümanlardan almaya karar vermişti.

Vahşî, Cübeyr b. Mut'im'in Habeşli kölesi ve iyi mızrak kullanan bir savaşçıydı. Cübeyr'in amcası da Bedir Savaşı'nda öldürülmüştü. O, Hind tarafından, çeşitli hile, aldatma ve yalan vaatlerle Utbe'nin kızının ümidine ümit katmakla görevliydi. O kadın Vahşî'ye, babasının intikamını alabilmek için üç kişiden birini (Hz. Peygamber, Ali, Hamza) öldürme-

sini önerdi. Habeşli savaşçı ona şöyle dedi: "Ben kesinlikle Muhammed'e (s.a.a) yaklaşmam; zira onun yârenleri ona herkesten daha yakındır. Ali de savaş meydanında son derece dikkatlidir, ama Hamza'nın savaştaki gazap ve şiddeti öylesine fazla ki, savaş esnasında etrafındakilerin farkına bile varmaz. Ben belki onun gafletinden yararlanıp öldürebilirim." Hind bu miktarla yetindi ve bu konuda başarılı olursa, onu azat edeceğine dair söz verdi. Bazıları bu sözleşmeyi Cübeyr'in bizzat kendisinin kölesi Vaşî ile yaptığını söylerler, zira onun amcası da Bedir de öldürülmüştü.

Habeşli köle diyor ki: "Uhud günü Kureyş, zafer merhalesindeyken ben Hamza'nın peşindeydim. O, kükreyen bir aslan gibi ordunun kalbine dalıyordu ve karşılaştığını cansız yere seriyordu. Ben onun beni göremeyeceği bir şekilde ağaçların ve taşlıkların arkasına gizlendim. O sığağı sığağına savaşmakla meşgulken ben tuzaktan çıktım. Ben bir Habeşli olduğumdan savaş silâhımı tıpkı onlar gibi fırlatıyordum, bu yüzden de hata çok az olurdu. Bu bakımdan mızrağımın mesafesini özel bir hareketten sonra ayarlayarak ona doğru fırlattım. Mızrak onun boşluğuna denk geldi... O bana saldırmak istediye de yaranın şiddeti bunu yapmasını engelledi, öylece kalakaldı ve ruhu bedeninden ayrıldı. Sonra son derece ihtiyatla

onun yanına gittim, mızrağımı çıkarıp Kureyş ordugâhına geri döndüm ve özgürlüğüme kavuşmayı bekledim."

Ben Uhud Savaşı'ndan sonra, Müslümanlar Mekke'yi fethedene dek uzun müddet Mekke'de yaşadım. Sonra kendi taifeme kaçtım, çok geçmeden İslâm'ın gücü oralara kadar yansıdı. Kim ne kadar suçlu olursa olsun, tevhid dinini kabul ettiği takdirde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) onu bağışladığını duymuştum. Ben kelimeyi şahadeti söyler bir hâlde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna çıktım. O bana baktı ve şöyle buyurdu: *"Sen Habeşli Vahşî misin?"* Ben de "Evet." dedim. Peygamber yine şöyle buyurdu: *"Hamza'yı nasıl öldürdün?"* Ben tüm olup biteni ona naklettim. Hz. Peygamber (s.a.a) üzülmüştü ve bana: *"Yaşadığın sürece yüzünü görmeyeyim, zira amcamın içler acısı musibeti senin sayende olmuştur."* dedi.

İşte bu, Allah'ın İslâm'ın ulu önderine bahsettiği büyük peygamberlik ruhu ve geniş yürekliliktir. O, onlarca bahaneyle amcasının intikamını alarak onu idam edebileceği hâlde, onu azat etmiştir.

Vahşî diyor ki: "Hz. Peygamber (s.a.a) yaşadığı müddetçe, ben kendimi ondan gizliyordum. Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra, Müseyleme-i Kezzab ile savaşıldı. Ben İslâm ordusunda yer almıştım ve yine o

yöntemimi Müseyleme'yi öldürmek için kullandım ve ensardan birinin yardımıyla onu katletmeyi başardım. Ben bu yöntemle ile halkın en iyisi olan Hamza'yı öldürdüm, ama halkın en kötüsü de bu yöntemimden napsiz kalmamıştır."

Vahşî'nin Müseyleme ile yapılan savaşa katılımı, kendisinin anlattığı bir konudur; ama İbn Hişam diyor ki: "Vahşî ömrünün sonlarında, tıpkı kara bir karga gibiydi. O, devamlı içtiği şaraplar yüzünden Müslümanların nefretini kazanmıştı ve ona her zaman şarap haddi uygulanırdı. Yapmış olduğu yakışıksız işlerden dolayı onun adı, İslâm ordusu defterinden silindi. Ömer b. Hattab: "Hamza'nın katili öbür dünyada da kurtuluşa eremez." diyordu."^{ss}

Ümmü Âmir: İslâm'da, İptidaî cihadın, hanımlara haram olduğunu söylemeye gerek yoktur. Bu yüzden, Medine kadınlarının vekili olan bir hanım, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna çıkarak, bu mahrumiyet hakkında Hz. Peygamber (s.a.a) ile konuştu. İtirazla karışık bir eda ile dedi ki: "Biz hayat şartları için gerekli şeyleri eşlerimiz için sağlıyor ve onları gönülleri rahat bir biçimde cihada gönderiyoruz. Lâkin biz kadınlar topluluğu, neden bu

büyük feyizden mahrumuz?"

Hz. Peygamber (s.a.a) onun vesilesiyle, Medineli hanımlara bir mesaj göndererek şöyle buyurdu:

Birtakım fitrî ve toplumsal sebepler yüzünden bu büyük feyizden mahrum olmuş olabilirsiniz, ama sizler eşlerinize karşı vazifelerinizi yerine getirirseniz, cihat feyzine ulaşabilirsiniz.

Sonra şu tarihî cümleyi buyurdu:

Doğru bir biçimde kocaya karşı görevin yerine getirilmesi, Allah yolunda cihat ile eş değerdedir.

Ancak, zaman zaman tecrübeli hanımlardan bazıları, İslâm mücahitlerine yardımcı olabilmek için, onlarla birlikte Medine dışına çıkıyorlardı. Susuzlara su vermek, askerlerin elbiselerini yıkamak ve yaralıları pansuman etmek yoluyla, Müslümanların zaferi kazanmasına yardımda bulunuyorlardı.

Adı Nesibe olan Ümmü Âmir diyor ki:

Ben İslâm askerlerine su ulaştırmak için Uhud'a katılmıştım. Fetih rüzgârlarının Müslümanlardan yana estiğini gördüm; ama bir anda sayfa dönmüştü. Müslümanlar yenilgiye uğramış ve kaçmaya başlamışlardı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayatı tehlikede idi, ben, ölünceye kadar Hz. Peygamber'i (s.a.a) savunmam gerektiğini gördüm. Su testisini yere bı-

raktım ve elime geçirdiğim kılıç ile düşmana karşı koyuyor, bazen de ok fırlatıyordum.

O anda omzunda bulunan yarayı zikrederek şöyle diyor:

Halkın düşmana yüz çevirip, kaçmaya yüz tuttuğu vakit, Hz. Peygamber'in (s.a.a) gözü kaçmakta olan birine takıldı ve şöyle buyurdu: "*Madem kaçıyorsun, bari kalkanını yere bırak.*" O kalkanını yere attı, ben kalkanı aldım ve kullanmaya başladım. Ansızın, İbn kamia adlı bir adamın; "Muhammed (s.a.a) nerede?" diye bağırdığını duydum. O, Hz. Peygamber'i (s.a.a) tanımış ve yalın bir kılıçla ona doğru hamle etmişti. Ben ve Mus'ab, onun maksadına ulaşmasını engellemiştik. O, beni geriye itebilmek için, omzuma bir darbe vurmuştu. Ben de ona birkaç darbe vurdum, onun bana darbesi etkili olmuştu ve o yaranın izi tam bir yıl kaybolmamıştı. Benim ona olan darbelerim, onun iki zırh giymiş olmasından dolayı ona pek tesir etmemişti.

Benim omzuma vurulan darbe, oldukça zor bir yaraydı. Hz. Peygamber (s.a.a), üzerinden kanlar süzülen omzumun yaralandığını fark etti. Hemen oğullarımdan birini çağırarak şöyle buyurdu: "*Annenin yarasını sar.*" Oğlum yaramı sardı ve ben yine savunmaya devam ettim.

Bu arada çocuklarımdan birinin yaralandığını anladım. Yaralıları sarmak için yanımda getirdiğim parçaları çıkardım ve oğlumun yarasını sardım. O hâlde, tehlike çemberinde olan Hz. Peygamber'i (s.a.a) korumak için çocuğuma dönerek şöyle dedim: "Evlâdım kalk ve savaşmaya devam et."

Hz. Resulullah (s.a.a), bu fedakâr kadının olgunluğu ve cesaretine hayran olmuştu. Hazret, onun çocuğuna darbe vuran adamı gördüğünde, hemen o adamı Nesibe'ye gösterdi ve dedi ki: *"Oğlunu yaralayan, şu adamdır."* Bir kelebek misali Hz. Peygamber'in (s.a.a) etrafında dönen, yüreği yanmış anne, dişi bir aslan gibi o adama saldırdı. Ayağına vurduğu bir kılıç darbesiyle onu yere serdi. Bu defa Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu kadına karşı hayranlığı daha da arttı ve bu hayret verici manzara karşısında öylesine bir güldü ki, mübarek arka dişleri görünmüştü. Daha sonra ona şöyle buyurdu: *"Oğlunun kisasını aldın."* ss

Ertesi gün hazret, ordusunu Hamrau'l-Esed taraflarına doğru harekete geçirdi. Nesibe, orduya katılmak istedi, ama aldığı derin yaralar yüzünden, ona katılma izni verilmedi. Hz. Peygamber (s.a.a), Hamrau'l-Esed'den döndüğünde, onun durumundan haber alması için bir kişiyi Nesibe'nin evine gönderdi. Hz. Peygamber (s.a.a) onun iyi olduğu haberini alınca çok sevindi.

Bu kadın, yapmış olduğu tüm fedakârlıklarına rağmen, Hz. Peygamber'den (s.a.a), Allah'ın onu cennette her zaman serverinin hizmetinde bulundur-

ss- Hâlbuki onun gülmesi, normalde tebessüm hâlini geçmezdi.

ması için, kendisi hakkında dua etmesini istedi. Hz. Peygamber (s.a.a) ona dua ederek şöyle dedi: *"Ya Rabbi! Bunları cennette benim dostlarım kıl."*^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), bu hanımın, savunma sırasında yaptıklarını düşündüğünde öylesine hoşnut olmuştu ki, onun hakkında şöyle buyurdu:

Bu fedakâr hanımın bu günkü durumu, filan ve filandan daha üstündür.

İbn Ebi'l-Hadid şöyle yazıyor:

Hadisin ravisi Hz. Peygamber'e (s.a.a) ihanet etmiştir; zira Hz. Peygamber'in (s.a.a), adını açıkça zikrettiği o iki kişiyi, ravi zikretmemiştir.^{ss}

Fakat benim tahminime göre filan'dan maksat, Allah Resulü'nden (s.a.a) sonra, Müslümanlar arasında büyük makamlara ulaşmış kimselerdir ve ravi korkudan veya saygı gereği konuyu üstü kapalı zikretmiştir.

Uhud Serüveninin Ardından

Bir azınlık grubun candan geçişi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) mutlak tehlikeye kurtulmasına sebep oldu. Düşmanın çoğusu, Hz. Peygamber'in (s.a.a) öldürüldüğünü düşündüğünden, ölümler arasında, onun bedenini bulmak

ss- Bu fedakâr hanımın hizmetleri bunlarla da kalmayıp, daha sonraları oğluyla birlikte Müseyleme-i Kezzab fitnesine karşı aktif rol almış ve bu savaşta elinin birini kaybetmiştir.

ss- İbn Ebi'l-Hadid, Nehcü'l-Belâğa Şerhi, 14/265-267; Usdu'l-Gâbe, 5/555

için dolaşıyordu. Hz. Peygamber'in (s.a.a) sağ olduğunu bilen bir azınlığın hamlelerine de, Ali (a.s) ve Ebu Dücane ile birlikte savaşan birkaç kişi tarafından karşı konuluyordu. Bu sırada Hz. Peygamber'in (s.a.a) öldürüldüğü haberinin yalanlanmaması ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) yârenleriyle birlikte Şi'be doğru hareket etmesi kararlaştırıldı.

Hz. Peygamber (s.a.a), yolda Ebu Âmir tarafından Müslümanlar için kazılmış olan çukura düştü. Ali (a.s) hemen Hz. Peygamber'in (s.a.a) elini tutarak onu yukarı çıkardı. Müslümanlardan Hz. Peygamber'i (s.a.a) tanıyan ilk kişi, Ka'b Malik idi. O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) gözlerinin maske altında parıldadığını gördü. Hemen bağırmaya başladı: "Hey! Müslümanlar! Hz. Peygamber (s.a.a) burada, o yaşıyor, Allah onu düşmanın hilelerinden korumuştur."

Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayatta oluş haberinin yayılması, düşmanın yeniden saldırmasına neden olacağından, Hz. Peygamber (s.a.a) Ka'b'a durumu gizli tutmasını emretti, o da sustu.

Sonunda Hz. Peygamber (s.a.a) Şi'bin girişine ulaştı. O anda etrafta bulunan Müslümanlar, Hz. Peygamber'i (s.a.a) sağ-salim görünce sevindiler, ama Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzurunda, utanmış ve başları aşağı dü-

şüktü. Ebu Ubeyde b. Cerrah, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yüzüne saplanmış olan miğfer halkalarını çıkardı. Hz. Ali, kalkanını suyla doldurdu, Hz. Peygamber (s.a.a) yüzünü başını yıkadı ve şu cümleyi buyurdu:

Allah'ın gazabı, Peygamber'inin yüzünü kana boyayan millete karşı artmıştır.

Fırsat Kollayan Düşman

Müslümanların büyük bir yenilgiyle yüz yüze oldukları bir durumda, fırsat kollayan düşman, kendi inancını benimsetebilmek amacıyla, zamanı kendi lehlerine kullanarak, hemen saf insanları kendi tesirleri altına alacak tarzda, tevhid dinine karşı sloganlar atmaya başladılar. Asrın yazarlarından birine göre; "Hiçbir fırsat, halkın fikir ve inancını etkileme noktasında, yenilgi, belâ ve büyük musibetlere uğramış olduğu zamandan daha müsait değildir. Şiddetli belâ zamanında, zulme uğramış kavim ruhsal açıdan sarsılmış ve zayıf bir durumda olur, öyle ki artık akıl, teşhis ve hüküm verme kabiliyetini yitirmiş olurlar. Böyle bir fırsatta, yapılan kötü tebliğler, yenilgiye uğramış kavmin kalbine rahatlıkla tesir edebilir."

Ebu Süfyan ve İkrime, büyük putları ellerine almış, sevinç ve mutluluğa boğulmuş bir hâlde, bu fırsattan istifade ederek şöyle haykırıyorlardı:

"Yaşasın Hubel!" Yani bizim bu zaferimiz, putperestlik sayesinde. Eğer ondan başka ilâh olsaydı ve tek tanrılık hak olsaydı, zafer sizin olurdu.

Hz. Peygamber (s.a.a), rakibin en hassas anlarda tehlikeli propagandalar yaptığının ve her an fırsat peşinde olduğunu farkına vardı. Bu yüzden, tüm musibetleri unutarak, hemen Ali (a.s) ve diğer Müslümanlara, bu müşrikin nidasına karşı şöyle cevap vermelerini emretti:

"Allahu a'la ve ecell, Allahu a'la ve ecel." Yani; Allah büyük ve kudret sahibidir! (Bizim yenilgimiz, Allah'a tapmakla değil, komutanın emrine itaat etmemekle alâkalıdır!)

Ebu Süfyan yine zehir saçan fikirlerini ibraz etmekten vazgeçmedi ve şöyle dedi: "Nahnu lene'l-Uzza ve la Uzza lekum." Yani; biz Uzza putuna sahibiz ve sizin böyle bir putunuz yoktur!"

Hz. Peygamber (s.a.a), fırsatı düşmandan alarak, Müslümanlara, vezin ve kafiye bakımından ona benzeyen bir cümle söylemelerini emretti. Vadide, hep birlikte yüksek bir sesle şunları söylediler:

"Allahu Mevlana ve la Mevla lekum." Yani; sizin dayanağınız, özünde bir ağaç ve taş parçası olan puttur, bizim dayanağımız ise, Kadir olan yüce Allah'tır!"

Şirk davetçisi üçüncü defa dedi ki: "Bu gün Bedir gününün telâfisidir."

Müslümanlar da Hz. Peygamber'in (s.a.a) emri ile şöyle dediler:

Bu iki gün kesinlikle birbiriyle eşit değildir. Bizim ölülerimiz cennette, ama sizin ölüleriniz cehennemdedir.!

Ebu Süfyan, yüzlerce Müslümanın boğazından çıkan bu sarsıcı cevaplar karşısında kalakaldı ve söylediği; "Sizinle gelecek yıl görüşeceğiz." cümlesiyle yoluna devam etti ve Mekke'ye gitmek üzere meydanı terk etti.^{ss}

Müslümanlar, yüzlerce yaralı ve yetmiş şehit vermişlerdi. İlâhî görevleri olan öğlen ve ikindi namazını yerine getirmeleri gerekiyordu. Hz. Peygamber (s.a.a) oldukça zayıf ve halsiz düştüğünden, namazı oturarak cemaatle kıldı. Sonra şehitleri defnetme görevini yerine getirdi.

Savaşın Sonu

Savaş ateşi söndü ve taraflar da birbirinden uzaklaştı. Müslümanlar, Kureyş'in üç katı şehit verdiler. Bir an önce, cenazeleri toprağa verip dini merasimlerini yerine getirmeleri gerekiyordu.

Zafer elde etmenin heyecan ve şaşkınlığı ile meydanı her türlü cinayet için boş bulan Kureyş kadınları, Müslümanlar, henüz ölülerini defnetmeye

gelmeden, büyük bir cinayete imza atmışlardı. Tarihte örneği az görülmüş bir cinayetti bu. Onlar görünüşteki zaferleriyle de yetinmemişlerdi. Daha çok intikam alabilmek için, yere serilmiş Müslüman cesetlerinin azalarını, burun ve kulaklarını keserek, bu vesileyle ne kadar aşağılık bir ruha sahip olduklarını gösterecek şekilde kendilerini lekelemişlerdi. Tüm dünya milletleri arasında, düşmanın savunmasız ve kimsesiz ölülerine saygı gösterilir; ama Ebu Süfyan'ın eşi, şehitlerin organlarından kendisine gerdanlık ve küpe yaptırmıştı. İslâm'ın fedakâr komutanı Hamza'nın göğsünü yarmış, ciğerini çıkarmıştı. Hamza'nın ciğerini ağzına aldı, ne kadar yemek istediye de yiyemedi.

Bu davranış öylesine kötü ve aşağılıktı ki, Ebu Süfyan şöyle dedi: "Ben böyle bir davranıştan kaçınırım, böyle bir emir de vermemiştim, ama o kadar rahatsız da değilim."

Bu çirkin iş, o kadının Müslümanlar arasında ciğer yiyen Hind olarak tanınmasına sebep oldu. Hind'in çocukları da, ciğer yiyen kadının evlâtları olarak tanındı.

Müslümanlar, yetmiş şehidi toprağa vermek üzere Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzurunda savaş meydanına girdiler. Hz. Peygamber'in (s.a.a)

gözü Hamza'ya takıldı. Hamza'nın içler acısı durumu, onu oldukça üz- müştü, vücudunda öylesine hışım ve gazap tufanları estirmişlerdi ki, şöy- le buyurdu:

Şu an vücudumda hissettiğim hışım ve gazabı, hayatımda daha önce hiç hissetmemiştim.

Tarih yazarları ve müfessirler görüş birliğiyle şöyle yazıyorlar: Müslü- manlar (bazıları Hz. Peygamber'i de dâhil ediyor) müşrikleri ele geçir- diklerinde kendileri de onların ölülerine aynı muameleyi yapacaklarına ve onlardan bir kişi yerine otuz kişiye misillemede bulunacaklarına dair ahdettiler. Onların bu kararından hemen sonra, vahiy emini nazil olarak şu ayeti getirdi:

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا مِثْلَ مَا عُوِقِبْتُمْ بِهِ وَ لَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ

Eğer ceza verecekseniz, size verilen cezanın misliyle ceza verin ve eğer sabrederseniz, andolsun bu, sabredenler için daha hayırlıdır.^{ss}

Başlı başına bir yargı kuralını açıklayan bu ayet, İslâm'ın ruhanî ve duygu- sal yüzünü göstermektedir. Başka bir tabirle, semavî İslâm dini, intikam üzere kurulu değildir. En zor anlarda insan vücudunda hüküm süren gazap tufanlarını, adalet ve orta halli olmaya yöneltmeyi unutmamış, bu

yolla adalet esaslarını tüm zamanlarda göz önünde bulundurmuştur.

Hamza'nın kız kardeşi Safiye, kardeşinin naşını görmekte ısrar etmişti; ama onun oğlu Zübeyr, Allah Resulü'nün (s.a.a) emri üzerine, annesinin gelmesini engellemiştir. Safiye oğluna şöyle dedi: "Kardeşimin organlarını kestiklerini duydum. Allah'a andolsun ki, eğer onun yanı başına gelirim, rahatsızlığımı göstermeyecek ve bu musibeti Allah yolunda kabul edeceğim."

Bu kahraman ve terbiye görmüş hanım, büyük bir vakar ile kardeşinin yanına geldi, ona namaz kıldı, hakkında rahmet diledi ve geri döndü.

Doğrusu, iman gücü en büyük kuvvettir. En zor tufan ve çileleri kolaylaştırıp, musibete uğramış kişiye vakar ve yüreklilik kazandırır.

Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a), Uhud şehitlerine namaz kıldı, onları birer birer veya ikişer ikişer defnetti. Amr b. Cemuh ve Abdullah b. Amr'ı aynı kabre koymalarını emretti; zira onlar önceden arkadaşlardı, ölüm hâlinde de birlikte olmaları ne iyiydi.^{ss}

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/498; Biharu'l-Envar, 20/131

Sa'd b. Rabi'nin Son Sözleri

Sa'd b. Rabi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefalı yârenlerindendi, iman ve ihlâsla coşan bir kalbi vardı. Aldığı on iki yarayla yere serildiği vakit, yanından geçen bir adam ona şöyle dedi: "Muhammed'in (s.a.a) öldürüldüğünü söylüyorlar." Sa'd ona dedi ki:

Muhammed (s.a.a) öldürüldüyse, Muhammed'in (s.a.a) Allah'ı hayattadır ve biz Allah'ın dinini yayabilmek ve tevhid çizgisini koruyabilmek için cihat etmekteyiz.

Savaş alevleri söndüğünde, Hz. Peygamber (s.a.a) Sa'd b. Rabi'yi hatırladı ve onun hakkında şöyle dedi: *"Kim bana Sa'd'dan bir haber getirebilir?"* Zeyd b. Harise, Peygamber'e (s.a.a) Sa'd'ın yaşayıp yaşamadığına dair gerçek bir haber getirmeye gönüllüydü. O, Sa'd'ı öldürülenlerin arasında buldu ve ona şöyle dedi: "Hz. Peygamber (s.a.a), sizin durumunuzu öğrenmem ve ona bir haber götürmem için beni görevlendirdi." Sa'd dedi ki:

Peygamber'e (s.a.a) selâmımı ilet ve de ki, Sa'd'ın ömründen geriye sadece birkaç dakika kalmıştır. Ey Allah'ın Resulü, Allah sana bir peygambere yakışacak olan en üstün mükâfatı versin.

Yine şunları ekledi sözlerine:

Hz. Peygamber'in (s.a.a) yârenlerine ve ensara selâmımı ilet ve de

ki: "Siz hayattayken, Peygamber'e (s.a.a) bir zarar dokunursa, Allah katında kesinlikle mazur olmayacaksınız."

Hz. Peygamber'in (s.a.a) elçisi, Sa'd'ın yanından henüz ayrılmadan ruhu diğer âleme göçtü.^{ss}

İnsanın kendine olan alâkası, bilginlerin deyimiyle "hubbu'z-zat", öylesine asil, köklü ve güçlüdür ki, insan hiçbir zaman kendisini unutmaz ve tüm varlığını o yolda feda eder.

Fakat iman gücü, hedefe olan aşk ve maneviyata olan alâka ondan daha etkilidir; zira tarihte bu cesur komutanın ölüme yaklaştığı en zor anlarında dahi kendini unutmuş, en büyük hedefi olan Hz. Peygamber'in (s.a.a) korunmasını düşünüyordu. Zeyd b. Sabit vasıtasıyla göndermiş olduğu tek mesaj; yârenlerinin, rehberlerini korumaktan bir an bile gaflet etmemeleriydi.

Hz. Peygamber (s.a.a), Medine'ye Dönüyor

Güneş, batmaya yüz tutmuş ve altın ışınlarını diğer yarım küreye yansıtmaya hazırlanıyordu. Uhud vadisini büyük bir sessizlik kaplamıştı. Böyle bir anda, şehitler vermiş ve yaralı sayısı da bir hayli olan Müslümanların,

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/95

yeniden güç kazanmaları ve yaralıları pansuman edebilmek için, evlerine geri dönmeleri gerekiyordu. Ordu komutanı, Medine'ye doğru hareket emri verdi. Hz. Peygamber (s.a.a) savaşa katılmış olan ensar ve muhacirlerle birlikte, evlerinin çoğundan yüreği yaralı annelerin ve eşlerini kaybetmiş kadınların feryatlarının yükseldiği Medine'ye geldiler.

Hz. Peygamber (s.a.a), Abdüleşheloğulları'nın mahallesine ulaştı. Ağıt yakan kadınların hâli, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ruhuna işledi. Mübarek nurlu gözlerinden gözyaşları süzölmeye başladı. Yaş dolu gözlerle dudaklarından şu cümle dököldü:

Hamza için kimsenin ağlamamasına üzüldüm.^{ss}

Sa'd b. Muaz ve diğeri birkaç kişi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) maksadını anladılar. Kadınlardan, İslâm uğruna büyük hizmetlerde bulunmuş bu büyük komutan için de ağıt yakmalarını istediler. Hz. Peygamber (s.a.a) durumdan haberdar olduğunda, ağıt yakan kadınlara dua ederek şöyle dedi:

Ben her zaman ensarın maddî ve manevî yardımlarını gördüm.

Sonra da ağıt yakan kadınların, evlerine dönmelerini istedi.

İmanlı Bir Kadının Coşkulu Hatırası

İslâm tarihinde, imanlı kadınların biyografilerinin geçtiği bölümler, başlı başına hayret ve şaşkınlık kaynağıdır. Şaşkınlık kaynağı dememizin sebebi, günümüzde onlara benzer kadınların çok az görülmesinden dolayıdır.

Dinaroğulları kabilesinden, kocasını, babasını ve eşini kaybetmiş bir hanım, bir grup kadının yanında oturmuş ağlıyor, diğer kadınlar da ağıt yakıyorlardı. O sırada Hz. Peygamber (s.a.a), bu kadınlar topluluğunun yanından geçiyordu. Bu yüreği yaralı kadın, etrafında bulunan kimselere Hz. Peygamber'in (s.a.a) durumunu sordu. Hepsi bir ağızdan; "Elhamdü-lillâh, iyidir." dediler. O, ben Hz. Peygamber'i (s.a.a) yakından görmek istiyorum, dedi. Hz. Peygamber'in (s.a.a) bulunduğu yer, onların bulunduğu yerden çok uzakta değildi, Hz. Peygamber'i (s.a.a) ona gösterdiler. Bu hanım Hz. Peygamber'i (s.a.a) gördüğünde, elinde olmadan tüm musibetlerini unuttu, samimî bir kalp ile bir devrim yaratırcasına şöyle dedi:

Ey Allah'ın Resulü! Senin yolunda başa gelen tüm zorluklar ve musibetler kolaylaşır. Biz başımıza gelecek her türlü faciayı kolay bilir ve görmezden geliriz, yeter ki sen sağ ol.

Aferin bu kararlılığa, bravo bu, engin okyanuslarda, insanlık gemisini dev

tufanlara karşı sarsılmaktan alı koyan gemi çapası gibi imana.^{ss}

Fedakâr Kadınlardan Başka Bir Örnek

Daha önce, Amr b. Cemuh'u kısaca anlatmıştık. O topaldı ve cihat ona farz değildi, ama o aşırı ısrarla, Hz. Peygamber'den (s.a.a) izin aldı ve mücahitler safının önlerinde yer aldı. Onun oğlu Hallad ve eşinin kardeşi Abdullah b. Amr da bu mukaddes cihada katılmış ve üçü de şahadet şerbeti içmişti. Amr b. Hizam'ın kızı ve Cabir b. Abdullah Ensari'nin de halası olan eşi Hind, Uhud'a gelerek aziz şehitlerini yerden kaldırdı, bir devenin üzerine koydu ve Medine'nin yolunu tuttu.

Medine'de Hz. Peygamber'in (s.a.a) savaş meydanında öldürüldüğü haberi yayılmıştı. Kadınlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) durumundan doğru haber alabilmek için, Uhud'a doğru yola çıktılar. O, yarı yolda Hz. Peygamber'in (s.a.a) hanımlarıyla görüştü. Kadınlar ona, Hz. Peygamber'in (s.a.a) durumunu sordular. O kadın, kocasının, kardeşinin ve yavrusunun cenazesini deve üzerine bağlamış ve Medine'ye dönerken, sanki en ufak bir musibet bile görmemiş gibi, güler bir yüz ile onlara şöyle dedi:

Size güzel bir haberim var, Hz. Peygamber (s.a.a), sapaşğlam hayatta-

dır. Bu nimet karşısında en büyük musibetler, küçük ve değersiz kalır.

Başka bir haber de şöyle: Allah kâfirleri, hışım ve gazap dolu bir hâlde geri çevirdi.^{ss} Sonra o kadına, "Bu cenazeler kimindir?" diye sordular. O da: "Hepsi bana aittir, biri kocam, diğeri evlâdım ve üçüncüsü de kardeşimdir. Onları defnetmek için Medine'ye götürüyorum." dedi.

İslâm tarihinin bu bölümünde, imanın en üstün eseri, yani mukaddes hedef uğrunda musibetleri ve kederleri küçük görmek, kendini bir kez daha gösteriyor.

Materyalist ekoller, hiçbir zaman böylesine fedakâr kadın ve erkek terbiye edememiştir. Olay, bu kimselerin, maddî hayat ve makam için değil, sadece bir hedef uğruna verdikleri savaşımından ibarettir.

Bu öykünün devamı daha da ilginçtir ve kesinlikle başkalarının, tarihî konular için tasarladığı materyalist kanunlarla mukayese edilemez. Sadece üst âlemin cazip tesirine itikadı olan ilâhî insanlar ve başkalarının göster-

ss- İbn Ebil Hadid'in Nehcü'l-Belâğa Şerhinde (14/262) naklettiğine göre, şu ayeti okudu:

وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغَيْظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا وَكَفَى اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيمًا

Daha sonra, kadının mutlaka ayetin tamamının içeriğini değil de, ilk kısmının içeriğini okumuş olacağını söylüyor. Zira bu ayet, Uhud Savaşı'ndan sonra vaki olan Hendek Savaşı sırasında nazil olmuştur.

remeyeceği kerametleri başarmış kimseler, bu öykünün devamını tahlil edebilir ve her bakımdan doğru olduğuna inanabilirler. Öykü şöyledir:

O, devesinin yularını eline almış, Medine'ye doğru ilerliyordu; ama deve zorlukla yürüyordu. Hz. Peygamber'in (s.a.a) hanımlarından biri, "Devenin yükü ağırdır." dedi. Hind ise cevap olarak şöyle dedi: "Bu deve iki deve yükünü taşıyabilecek kadar güçlüdür, ama bunun başka bir sebebi olabilir, o da şudur; "Bu devenin yüzünü ne zaman Uhud yönüne çevirsem rahatlıkla yürüyor, ama onu Medine yönüne çevirdiğim zaman yürümekte zorlanıyor veya diz çöküp oturuyor."

Hind Uhud'a dönüp bu durumu Peygamber'e (s.a.a) anlatmaya karar verdi. O, yine aynı deve ve üstündeki cenazelerle Uhud'a döndü. Devenin nasıl yürüdüğünü Peygamber'e (s.a.a) anlattığında Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: "Kocan savaş meydanına giderken Allah'tan ne istemişti?" O da şöyle cevapladı: "Kocam Allah'ın dergâhına yüzünü çevirerek: Beni bir daha evime geri çevirme ya Rabbi! diye yakardı."

Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: *"Kocanın duası kabul olunmuş. Allah bu cenazenin Amr'ın evine dönmesini istemiyor. Sana düşen, bu üç cenazeyi de Uhud diyarında toprağa vermendir ve şunu da bil ki, bu üç kişi diğer âlemde bir-*

birlerinin yanında olacaklardır.”

Hind, yaşlı gözlerle, Hz. Peygamber'e (s.a.a) şöyle arz etti:

Allah'tan, benim de onların yanında olmamı dileyiniz.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a) evine döndü. Değerli kızı Fatıma'nın gözleri, babasının yaralı yüzüne takıldı, gözlerinden yaşlar boşanıyordu, Hz. Peygamber (s.a.a) kılıcını, yıkaması için Hz. Fatıma'ya verdi.

Yedinci yüzyılın Şî müverrihlerinden olan Erbili şöyle yazıyor:

Peygamber kızı, babasının yüzündeki kanları temizlemek için su getirdi. Müminler emiri su döküyor, Zehra (a.s) da etraftaki kanları yıkıyordu, ama o mübarek yüzdeki yaralar derin olduğundan kan durmuyordu. Mecburen hasırdan bir parça yaktılar ve onun küllerini yaranın üzerine bastılar, böylece o mübarek yüzün yaralarından süzülen kan durmuştu.^{ss}

Düşman Takip Edilmelidir

Uhud hâdisesinden sonra, Müslümanların evlerine çekildiği gece son derece hassas bir geceydi. Münafıklar, Yahudiler ve Abdullah b. Übey'in yandaşları, bu duruma oldukça sevinmişlerdi. Evlerin birçoğundan, feriyat sesleri ve şehitlerin geride kalanlarının ağıt yakışları kulakları tırmalı-

ss- Vakidi, Meğazi, 1/265

ss- Keşfu'l-Gumme, 54.s

yordu. Bundan daha kötüsü de münafık ve Yahudilerin, İslâm'a ve Müslümanlara karşı yapabilecekleri ayaklanma korkusuydu, en azından ikilik yaratabilir, İslâm'ın siyasî birliğini bozabilir ve merkezin yerleşik durumunu ortadan kaldırabilirlerdi.

Dahilî ihtilâfların zararı, yerine göre haricî düşmanın saldırısından daha tehlikeli olabilmektedir. Bunları hesaba katarak, Hz. Peygamber'in (s.a.a) iç düşmanları korkutması gerekmektedir. Onlara, tevhid dinine mensup kuvvetlerin, düzensizliğe ve sarsıntıya uğramadığını, İslâm'ı tehdit edebilecek her türlü muhalif söylenti ve faaliyetin, ilk merhalede, sınır tanımaz bir güç ve kuvvet ile ortadan kaldırılacağını bildirmeliydi.

Hz. Peygamber (s.a.a), Allah tarafından, hemen ertesi gece düşmanı takip etmekle görevlendirildi. Hz. Peygamber (s.a.a), bir kişiyi şehrin her yerinde, şu bildiriye ilân etmesi için görevlendirdi:

Dün Uhud'da olan kimseler, yarın düşmanı takip etmek için hazır olsunlar. Uhud'a katılmamış kimselerin, bizimle bu cihada katılmaya hakları yoktur.^{ss}

Elbette bu önemli görevde, Uhud'a katılmamış kimseler için getirilen sı-

nırlama, aydın kalpli siyasî kimseler için, anlaşılması pek zor olmayan bir takım maslahatlar gereğiydi.

Birincisi: Bu sınırlama, Uhud Savaşı'na katılmamış kimselere bir çeşit azarlama niteliğini taşıyordu, onların savunmaya katılmaya liyakatleri olmadığı anlatılmış oluyordu.

İkincisi: Savaşa katılanlar için de, bir nevi uyarı niteliği taşımaktaydı; zira İslâm'a vurulan bu darbe, onların düzensizliğinin bir sonucuydu ve bir daha böyle bir düzensizliğe kalkışmamaları için, bizzat kendileri bu yenilgiyi telâfi etmeliydiler.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu çağrısı, Abdüleşheloğulları kabilesinden bir gencin kulağına varmıştı. O ve kardeşi, yaralı bir bedenle yatağa düşmüşlerdi. Bu çağrı, onları öylesine harekete geçirdi ki, sadece bir tane ata sahip olmalarına ve hareket etmek onlar için her açıdan zor olmasına rağmen, o hâllerleriyle birbirlerine şöyle diyorlardı: "Hz. Peygamber (s.a.a) cihada gittiği sırada, bizim ondan geri kalmamız kesinlikle uygun değildir." Bu iki kardeş sahip oldukları ata sırayla binerek, kendilerini İslâm askerlerine ulaştırdılar.^{ss}

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/101

Hamrau'l-Esed^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), İbn Ümmü Mektum'u Medine'de, kendi yerine tayin ederek, Medine'ye sekiz mil uzaklıkta olan Hamrau'l-Esed'de oturak edindi. Huzaa kabilesinin reisi olan Ma'bed Huzaî, müşrik olduğu hâlde, Peygamber'e (s.a.a) baş sağlığı diledi. Huzaa kabilesinin tüm fertleri, her zaman İslâm'ı desteklerdi. Ma'bed, Peygamber'e (s.a.a) hizmet edebilmek amacıyla Hamrau'l-Esed'den ayrılıp, Kureyş ordusunun merkezi olan Ravha'ya doğru yol aldı ve orada Ebu Süfyan ile görüştü. Ebu Süfyan'ın Medine'ye geri dönüp, Müslümanların geri kalan kuvvetlerini de ortadan kaldırmaya karar verdiğini anladı. Ma'bed onu Medine'ye dönmekten vazgeçirdi ve şöyle dedi: "Ey Ebu Süfyan! Muhammed (s.a.a) şu anda Hamrau'l-Esed'dedir. Daha fazla askeri güç ile Medine'den ayrılmış ve dün Uhud'a katılmamış olanlar da bu gün onun safında yer almıştır."

"Ebu Süfyan! Ben, şimdiye kadar ömrümde hiç görmediğim, gazabın şiddetinden ekşimış çehreler gördüm ve Müslümanlar dün yapmış oldukları düzensizlikten oldukça pişmanlar."

ss- Bir grup, Peygamber'in (s.a.a) düşmanı Hamrau'l-Esed'e kadar takip edişini başlı başına bir gazve sayarken, diğer bir grup bu olayı Uhud Savaşı'nın devamı olarak görmektedirler.

O, Müslümanların kuvvetlerini ve ruhî azametlerini öyle bir anlatmıştı ki, Ebu Süfyan'ı kararından döndürdü.

Hz. Peygamber (s.a.a), yârenleriyle birlikte, o gece orada kaldı ve her yerde ateş yakmalarını emretti. Böylelikle düşman, Müslümanların savaştıkları güçlerinin Uhud'da gördükleri miktardan daha fazla olduğunu tasavvur edecekti.

Safvan b. Ümeyye, Ebu Süfyan'a dönerek şöyle dedi: "Müslümanlar yaralı ve kızgındır. Bu miktarla yetinip Mekke'ye dönmemiz gerektiğini düşünüyorum."^{ss}

Mümin, Bir Defadan Fazla Aldanmaz

Bu başlık altında, Hz. Peygamber'in (s.a.a) " لَا يُلْدَعُ الْمُؤْمِنُ مِنْ جُحْرٍ مَرَّتَيْنِ " Yani: "Mümin bir delikten iki defa ısırılmaz." buyruğunun özetidir. Hz. Peygamber (s.a.a) bu sözü, Ebu Azze Cumehî'nin kendisinden azatlık talebinde bulunduğu anda buyurmuştu. O, bundan önce Bedir Savaşı'nda da esir olmuştu. Hz. Peygamber (s.a.a) Bedir Savaşı'nda onu azat etti. Ona, müşriklerle birlik olup, İslâm'a karşı faaliyetlerde bulunmamasına dair şart koş-

muştı. O da bu şartı kabul etti, ama Uhud Savaşı'na katılarak bu sözünde durmadı. Aynı şekilde, Hamrau'l-Esed'den dönerken Müslümanlar onu yakalamıştı. O, bu defa da Peygamber'den (s.a.a) kendisini azat etmesini istedi, ama Hz. Peygamber (s.a.a) onun bu isteğine itina etmedi. Söylediği; *"Mümin bir delikten iki defa ısırılmaz"* cümlesiyle, onun idam emrini verdi, baştan sona eğitici ve öğretici olan Uhud faciası da böylece son buldu.^{ss}

Sonuçta Uhud savaşı, Kureyş'ten ölenlerin sayısı yirmi iki kişiyi geçmediği hâlde, Müslümanlardan verilen, yetmiş veya yetmiş dört ve bazılarının dediğine göre seksen bir şehit ile sona erdi. Bu üzücü sonuç, gördüğümüz gibi, düzensiz askerler yüzünden meydana gelmişti. Hicretin üçüncü yılı, şevval ayının sekizi, cumartesi günü yapılmış olan Uhud Savaşı, o haftanın cuma gününe kadar devam eden Hamrau'l-Esed hâdisesiyle birlikte, aynı yılın şevval ayının on dördüncü günü sona erdi.

Hicretin üçüncü yılı olaylarından biri de, imamet semasının ikinci parlayan yıldızı Hz. İmam Hasan b. Ali'nin (a.s) kutlu doğumudur. O, hicretin üçüncü yılı ramazan ayının on beşinde dünyaya geldi.

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/104; daha fazla bilgi için bk. Tabakatu'l-Kübra, 2/36-49; Vakidi, Meğazi, 1/199-340; İbn Ebil Hadid, Nehcü'l-Belâğa Şerhi, 14/14-218 ve 15/60; Biharu'l-Envar, 20/14-146.

Allah'ın selâmı, o kutlu günde doğanın üzerine olsun. Şia'nın büyük önderlerinin hayatında açıklandığı üzere, onun mevlidi bir takım merasimle gerçekleşmiştir.

25 Bölüm

HİCRETİN DÖRDÜNCÜ YILI OLAYLARI

Tebliğ Ordusu Faciası^{ss}

Savaş bittikten sonra, Müslümanların Uhud Savaşı'ndaki yenilgilerinin siyasî eserleri tamamen ortadaydı. Müslümanlar, düşmana karşı direnip, tekrar dönmesini önlediyse de, Uhud hâdisesinden sonra, İslâm'ı yok etmek için yapılan iç ve dış faaliyetler artış göstermeye başlamıştı. Medineli münafıklar ve Yahudiler, şehir dışında bulunan hatta uzak beldelelerdeki müşrikler, öylesine cür'et bulmuşlardı ki, İslâm'a karşı, halkı tahrik etmekten, fitne çıkarmaktan, ordu ve silâh temin etmekten kaçınmıyorlardı.

Tebliğcileri Katletmek İçin Ustaca Bir Plân

Hz. Peygamber (s.a.a), askerî birlikler göndererek, komplo düzenleyicile-

ss- İslâm tebliğcilerinin öldürülmesi ile ilgili bu içler acısı olay, hicretin otuz altıncı ayında vuku bulmuştur. (Vakidi, Meğazi, 1/354). Hicri birinci yıl on ay sayıldığı için, tabiatıyla bu hadise hicri dördüncü yıla ait sayılmaktadır.

rin plânlarını suya düşürürdü. Aynı şekilde kabilelere ve cemiyet merkezlerine, tarafsız kabilelerin kalplerini İslâm'a doğru yöneltmek amacıyla bir tebliğ grubu gönderirdi.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) sözleri ve ilmihâl bilgisiyle donanmış, aynı zamanda Kur'ân hafızı olan tecrübeli tebliğciler, İslâm akidesini, canları pahasına da olsa, en açık beyan ve en güzel bir üslûp ile uzaklarda yaşayan halkın kulağına ulaştırmaya hazırdılar; ama bazı vahşî ve aşağılık kabileler, tek hedefleri, bir Allah'a tapınmayı yaygınlaştırıp, küfür ve putperestliğin kökünü kazımak olan İslâm'ın bu manevî tebliğ ordusunu teşkil eden gruba karşı, hile yoluyla yaklaşıp, onları içler acısı bir durumda katletmişlerdi. Öyle ki, sayılarını İbn Hişam'ın^{ss} altı, İbn Sa'd'ın^{ss} on kişi olarak kaydettiği İslâm'ın seçkin mübelliğlerini, Raci' denen yerde şehit ettiler.

Bi'r-i Maune Faciası

Dördüncü yılın safer ayında, İslâm evlâtlarının Raci'deki şahadet haberi Peygamber'e (s.a.a) ulaşmadan önce, Ebu Berâ Âmiri, Medine'ye geldi.

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/169; Tabakat-ı İbn Sa'd, 2/39

ss- Tabakat-ı İbn Sa'd, 2/39

Hz. Peygamber (s.a.a) onu İslâm dinine davet etti, ama o bunu kabul etmedi. Peygamber'e (s.a.a) dedi ki: "Eğer güçlü bir tebliğ ordusunu, Necd bölgelerine gönderirseniz, iman edecekleri umulur; zira onların tevhide olan meyilleri oldukça fazladır." Hz. Peygamber (s.a.a) buyurdu ki:

Ben Necd halkının hile ve oyunbazlıklarından, kindarlık ve düşmanlıklarından bîzarım.

Ebu Berâ dedi ki: "Sizin gönderdiğiniz güruh, benim himayem altında olacaktır ve ben onları her türlü kötü hâdiseye karşı korumaya kefil oluyorum."

Kur'ân ve ahkâm hafızı olan İslâm'ın ilmi şahsiyetlerinden kırk kişi, Munzir'in komutanlığında, Necd mıntikasına doğru yola koyuldu. Bi'r-i Maune kenarında konakladılar. Hz. Peygamber (s.a.a), Necd büyüklerinden biri olan Âmir b. et-Tufeyl'e, içeriği İslâm dinine davet olan bir mektup yazdı. Müslümanlardan bir kişi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) mektubunu Âmir'e ulaştırmakla görevlendirildi. O, mektubu okumamakla kalmayıp, mektubu götüren elçiyi de katletti. Sonra kabilesini, İslâm mübelliğlerini öldürmeye davet etti. Kabile fertleri onun bu çağrısından kaçınarak şöyle dediler: "Kabile reisi olan Ebu Berâ, onları kendi himayesine almıştır."

Sonunda kendi kabilesinin yardımından ümidini kesti ve etraf kabile ve aşiretlerinden yardım talebinde bulundu. Böylece tebliğ ordusunun konakladığı mıntıka, Âmir'in kuvvetleriyle muhasara altına alındı.

İslâm tebliğ ordusunu, sadece reşit ve seçkin tebliğciler değil, aynı zamanda cesur ve yiğit askerler oluşturmuştu. Onlar teslim olmayı kendilerine ar bildiklerinden, kılıçlarına sarıldılar. Kanlı bir savaştan sonra, Ka'b b. Zeyd dışında hepsi şahadet şerbeti içti. Ka'b b. Zeyd yaralı bir bedenle kendini Medine'ye ulaştırdı ve durumu bildirdi.^{ss}

Bu yürekler yakan büyük facia, İslâm âlemini ve Müslümanları çok üzmüştü ve Hz. Peygamber (s.a.a), uzun müddet Bi'r-i Maune şehitlerini unutamamıştı.

26 Bölüm

NADİROĞULLARI GAZVESİ

Medine Yahudileri ve Münafıkları, Müslümanların Uhud'daki yenilgilerine ve ilmi şahsiyetlerinin öldürülmelerine çok sevinmişlerdi. Medine'de ayaklanmalar çıkarmak amacıyla, diğer kabilelere Medine'de en ufak bir ittihat ve vahdet olmadığını anlatarak, dışarıdaki düşmanı tahrik yoluyla gencecik İslâm hükümetini yıktırabilmek için fırsat kolluyorlardı.

Hz. Peygamber (s.a.a), Nadiroğulları'nın fikir ve niyetlerinden haberdar olmak için, komutanlarından bir grup ile onların kalesine gitti; ama Hz.

Peygamber'in (s.a.a) Nadiroğulları'yla görüşme sebebi, görünüşte şuydu.

Hz. Peygamber (s.a.a), Âmiroğulları kabilesinden olan ve Amr b. Ümeyye tarafından öldürülen o iki Arap'ın, kan bedelini almak için yardım isteğinde bulunmaya gelmişti; zira Nadiroğulları hem Müslümanlarla, hem de

Âmiroğulları kabilesiyle müttefikti. Müttefik kabileler her zaman bu gibi durumlarda birbirlerine yardımcı olurlardı.

Hz. Peygamber (s.a.a) kale kapısının önünde indi ve sözlerini kavmin büyüklüklerine bildirdi. Onlar Hz. Peygamber'i (s.a.a), açık yüreklilikle karşıladılar ve diyetin ödenmesinde yardımcı olacaklarına dair söz verdiler. Sonra Peygamber'e (s.a.a) künyesi "Ebu'l-Kasım" ile hitap ederek, Allah Resülü'nden (s.a.a) kalenin içine buyurmalarını ve günü orda geçirmesini istediler. Hz. Resulullah, onların bu isteklerini kabul etmedi, kendi askerleriyle birlikte kalenin gölgesinde oturup, Nadiroğulları'nın reisleriyle görüşmeyi tercih etti.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), bu yağlı dilin, birtakım gizli hareketleri beraberinde getirebileceğini hissediyordu. Diğer taraftan, Hz. Peygamber'in (s.a.a) oturduğu yerde gel-gitlerin arttığı da gözden kaçmıyordu. Kötümserliğe ve şekke delâlet eden kapı köşelerindeki söylentiler de oldukça fazlaydı. Gerçekte, Nadiroğulları, Hz. Peygamber'i (s.a.a) gafil avlamaya karar vermişlerdi. Onlardan Amr b. Cahş adında bir kişi, çatıya çıkıp, oradan Hz. Peygamber'in (s.a.a) başına büyük bir taş atarak onun hayatına son vermek amacıyla hazırlanmıştı.

ss- Vakidi diyor: Peygamber (s.a.a), Nadiroğulları büyüklerinin toplantısına katıldı. (Meğazi, 1/364)

Ancak onların bu plânları suya düştü. Düzenledikleri bu komploları, çirkin plânları ve yapmış oldukları birtakım gizli ve açık hareketler sonucu açığa çıktı. Vakidi'nin naklettiğine göre, vahiy meleği, Peygamber'i (s.a.a) haberdar etti. Hz. Peygamber (s.a.a) yerinden kalktı ve toplantıyı öyle bir şekilde terk etti ki, Yahudiler bir iş için gidip, tekrar döneceğini zannettiler; ama Hz. Peygamber (s.a.a) Medine'nin yolunu tutmuştu ve yârenlerini de bundan haberdar etmemişti. Onlar öylece Hz. Peygamber'in (s.a.a) dönmesini bekliyorlardı, ne kadar beklediyseler de, bu bekleyişlerinin bir faydası olmadı.

Nadiroğulları'nın hırçın Yahudileri büyük bir telâşa kapıldılar. Bir taraftan Hz. Peygamber'in (s.a.a), onların bu komplosundan haberdar olabileceğini ve bu durumda onları ağır bir şekilde cezalandıracağını düşünüyorlardı. Diğer taraftan, kendi kendilerine; şimdilik Hz. Peygamber (s.a.a), elimizden çıktığına göre, onun intikamını yârenlerinden alalım; ama hemen fikirlerini değiştirip şöyle dediler: Bu durumda iş daha hassas bir noktaya varır ve Peygamber bizden mutlaka intikam alır.

Bu oturumda Hz. Peygamber'in (s.a.a) yârenleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a) peşine gidip, onun yerini öğrenmek için karar aldılar. Kale civarından he-

nüz fazla uzaklaşmamışlardı ki, Medine'den gelen ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) Medine'ye girdiği haberini veren bir adamla karşılaştılar. Onlar hemen Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna vardılar ve vahiy eminin de bildirdiği, Yahudilerin düzenledikleri komplodan haberdar oldular.^{ss}

Bu Komploya Nasıl Karşılık Verilmeli?

Şimdi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu cinayetkâr gruba karşı nasıl davranmalıydı? Bu güruh, İslâm hükümetinin meziyetlerinden faydalanan, İslâm askerleri tarafından, mal ve namusları korunan, Hz. Peygamber'in (s.a.a) baştanbaşa hayatında, nübüvvet alâmetlerini gören, nübüvvet delillerini ve onun doğruluğunu ispatlayan vesikaları kendi kitaplarında okuyan bir topluluktü; ama misafirperverlik yerine, onun katli için plânlar kuruyor, namertçe onun terörüne bel bağıyorlardı. Bu durumda adaletin gerektirdiği neydi? Bu olayların tekrar yaşanmaması ve böyle hâdiselerin kökten kazınması için ne yapılmalıydı?

Hz. Peygamber'in (s.a.a) seçtiği yol, çok mantıklı idi. Tüm askerlere "Hazır ol!" emrini verdi ve sonra Muhammed b. Müslime Evsi'yi yanına çağırıldı. Aşağıdaki mesajı bir an önce, kendi tarafından Nadiroğulları'na ulaştır-

ss- Vakidi, Meğazi, 1/365

masını emretti.

O, Nadiroğulları'nın reisleriyle görüşerek şöyle dedi:

İslâm'ın ulu önderi, benim aracılığımla sizlere bir mesaj göndermiştir. Bu toprakları hemen on gün içinde terk ediniz; zira anlaşmanıza ihanet ederek hile ve bozgunculuk yaptınız. Eğer on gün içinde bu toprakların sınırları dışına çıkmazsanız, kanınız hederdir.

Bu mesaj, Yahudiler arasında büyük bir stres yaratmıştı ve her biri suçu bir diğerrinin üzerine atıyordu. Reislerinden biri, hep birlikte Müslüman olalım diyerek öneride bulundu; ama çoğunluğun inadı, böyle bir öneriyi kabul etmeğe engel oldu. Onları büyük bir çaresizlik kaplamıştı, çaresizce Muhammed b. Müslime'ye dönerek şöyle dediler: "Ey Muhammed! Sen Evs kabilesindensin ve biz İslâm dini gelmeden önce senin kabilen ile savunma anlaşması imzalamıştık. Şimdi neden bize savaş muamelesi yapıyorsun?" O hür olan her Müslüman gibi, büyük bir olgunlukla şöyle cevap verdi: "O zaman geçti, şimdi kalpler değişmiştir."

Bu karar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Medine'ye geldiği ilk günlerde, Medineli Yahudi taifeleriyle yapmış olduğu anlaşmaların bir gereği idi. Bu anlaşma, Nadiroğulları kabilesinden, Huyeyy b. Ahtab tarafından imza-

lanmıştı. Biz anlaşmanın metnini daha önce zikretmiştik, şimdiyse o anlaşmadan bir bölümü burada naklediyoruz:

Hz. Peygamber (s.a.a) bu üç gruptan (Nadiroğulları, Kaynukaoğulları ve Kuraydaoğulları) her biriyle, kesinlikle Allah Resulü ve yârenleri aleyhine herhangi bir girişimde bulunmayacaklarına, el ve dilleriyle onlara zarar vermeyeceklerine dair antlaşma yapmıştı. Bu üç kabileden her hangi biri, antlaşma metnine ters bir davranışta bulunurlarsa, kanları akıtılacak, mallarına el konulacak, kadın ve çocukları esir alınacaktı.^{ss}

Timsah Gözyaşları

Oryantalistler, bu konuda, aldatıcı gözyaşlarıyla, anneden daha şefkatli çocuk bakıcıları misali, anlaşmayı bozarak, ihanete başvuran Nadiroğulları Yahudilerini savunmuş ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu davranışını adalet ve insaftan uzak göstermeğe çalışmışlardır.

Bu eleştiriler, hakikati olduğu gibi anlamak amacını taşımamaktadır; zira daha önce sunulan antlaşma metnine bakılacak olursa, perdeler kalkacak ve hakikat anlaşılacaktır. Çünkü, Hz. Peygamber'in (s.a.a) onlara uygula-

ss- bk. 377-385. sayfalar. Bu antlaşmanın metni Biharu'l-Envar'da (19/110-111) nakledilmiştir.

dığı ceza, anlaşma metninde geçen cezadan daha hafifti.

Günümüzde, bu oryantalist erbaplar tarafından doğuda ve batıda yüzlerce zulüm ve cinayet işlenmekte, onlardan bir kişi bile bu duruma en ufak bir itirazda bulunmamaktadır; ama Hz. Peygamber (s.a.a) bir avuç düzenbazı, onlarla anlaşmalarından daha hafif bir cezaya çarptırdığı hâlde, hemen çeşitli hedeflerle bu hâdiseleri tahlil etme çabasına düşen bir avuç yazarın feryadı yükselmektedir.

Nifak Hizbinin Rolü

Nifak kitlesinin tehlikesi, Yahudilerden daha fazlaydı; zira dost görünümündeki münafık, arkadan hançer vurur. Bu grubun başını çekenler Abdullah b. Übey, Malik b. Übey ve diğerleriydi. Onlar hemen Nadiroğulları'nın reislerine şu mesajı iletiler: "Biz iki bin asker ile sizlere yardımcı oluruz, müttefik kabileler, yani Kurayzaoğulları ve Gatafanlar da sizleri yalnız bırakmayacaklardır. Bu aldatıcı vaat, Yahudilerin daha çok cür'et bulmalarına neden oldu. Başta teslim olup diyarlarını terk etmeye karar verdikleri hâlde, fikirleri değişti. Kalenin kapılarını kapatıp, savaş silâhlarıyla donandılar. Ne pahasına olursa olsun, kendi surlarını savunmaya, bağ ve bahçelerini İslâm ordusuna teslim etmeme kararı aldılar.

Nadiroğulları'nın reislerinden biri olan Selâm b. Mişkem, Abdullah'ın vadinin boş olduğunu söyleyerek; salâh göç etmemizdedir dedi; ama Hu-yeyy b. Ahtab halkı kararlılığa ve kalmaya davet etti.

Resulullah (s.a.a), Abdullah'ın bu mesajından haberdar oldu. İbn Ummü Mektum'u Medine'de kendi yerine bıraktı. Tekbir getirerek, Nadiroğulları kalesini muhasara etmek üzere yola koyuldu. O, Kurayzaoğullarıyla Nadiroğulları'nın arasını ordugâh yaparak, o iki güruhun birbirleriyle irtibatını kesti. İbn Hişam'ın naklettiğine göre,^{ss} onların kalesini, altı gece ve gündüz, bazı müverrihlerin naklettiğine göre, on beş gün boyunca muhasara etti. Yahudiler, teslim olmak yerine, daha fazla mukavemet göstermeye başladılar. Hz. Peygamber (s.a.a), Yahudilerin bu topraklardan ellerini çekmeleri için, kale etrafında bulunan hurma ağaçlarının kesilmesini emretti.

Bu sırada Yahudilerin kale içinden feryat sesleri yükseldi ve hep birlikte şöyle dediler: "Ey Ebe'l-Kasım (Peygamber'e işaretle), sen her zaman askerlerin ağaçları kesmelerini yasakladın, şimdi neden böyle bir iş yapıyorsun?" Elbette bunun nedenine az önce değindik.

Sonunda Yahudiler yargılanmayı tercih ederek şöyle dediler: "Biz, menkul eşyalarımızı götürmek şartıyla vatanımızı terk etmeye hazırız." Hz. Peygamber (s.a.a), silâhlarını Müslümanlara teslim edip, silâh dışında ne malları varsa götürmelerini kabul etti.

Tecrübeli Yahudiler, mallarının tamamını götürmek için ellerinden gelen çabayı harcadılar, hatta evlerin kapılarını kirisleriyle birlikte yerlerinden sökerek taşımaya hazırladılar. Evlerin geri kalan kısımlarını da kendi elleriyle viran ettiler. Onlardan bir grup Hayber'e, diğer bir grup ise Şam'a doğru yola koyuldular. Onlardan iki kişi de Müslüman oldu.

Avare ve çaresiz millet, yenilgilerini telâfi etmek için ezgiler söyleyip, defler çalarak Medine'yi terk ettiler. Bu vesileyle, "Biz o diyarı terk ettiğimize o kadar da üzülmedik." imajını vererek yenilgiyi telâfi etmeye çalıştılar.

Nadiroğulları'nın Toprakları, Muhacirler Arasında Paylaştırılıyor

İslâm askerlerinin savaşmadan elde ettikleri ganimetler, Kur'ân'ın hükümüne göre^{ss} Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendi şahsına aitti ve o nasıl uygun görürse, haralayabilirdi. Hz. Peygamber (s.a.a), bu toprakların, suların

ve bağların muhacirler arasında paylaşılmasını uygun gördü; zira onlar, Mekke'den hicret ettiklerinden, dünya malına sahip değillerdi ve hakikatte ensarın misafiri konumundaydılar ve onlara yük oluyorlardı. Bu görüşü, Sa'd b. Muaz ve Sa'd b. Ubade tasdik ettiler. Bu bakımdan bütün arazi muhacirler arasında paylaştırıldı. Ensardan, oldukça fakir olan Sahl b. Huneyf ile Ebu Dücane'nin dışında kimse bu durumdan faydalanmadı. Bu vesileyle tüm Müslümanlar için bir refah sağlanmış oldu. Nadiroğulları'nın reislerinden birinin değerli kılıcı da Sa'd b. Muaz'a verildi.

Bu olay, hicretin dördüncü yılı rebiyülevvel ayında meydana geldi. Haşr Suresi de bu hadise doğrultusunda nazil oldu. Biz özet olsun diye, ayetlerin meâlini ve açıklamasını getirmiyoruz. İslâm tarihi yazarlarının birçoğu, bu hâdisede kan dökülmediğini savunmaktadırlar; ama Merhum Şeyh Müfid^{ss} diyor ki:

Fethin ilk gecesinde, Yahudilerden on kişinin katledildiği kısa bir savaş yapıldı. Onların öldürülmesiyle, Yahudi birlikleri teslim olmaya boyun eğdiler.

İkinci Bedir

Uhud Savaşı sonunda Ebu Süfyan, Müslümanlara dönerek şöyle dedi: Gelecek yıl bu zamanlar, yine Bedir meydanında görüşeceğiz ve sizden fazlasıyla intikam alacağız.

Müslümanlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emri üzerine, savunma için hazır olduklarını ilân ettiler. Vaat edilen zamandan tam bir yıl geçmişti. Kureyş kabilesinin reisi olan Ebu Süfyan, çeşitli sorunlardan dolayı Müslümanların yakasını bırakmıştı. İki taraf ile de dostça ilişkileri olan Nuaym b. Mes'ud, Mekke'ye geldi. Ebu Süfyan ondan hemen Medine'ye geri dönüp, Muhammed'i (s.a.a), Medine'den çıkış kararından caydırmasını rica etti ve şunları ekledi sözlerine: "Zira bizim bu sene Mekke'den ayrılmamız mümkün değildir. Muhammed'in askerî gösterisi, Arapların umumî pazarı olan Bedir noktasında, bizim yenilgimize neden olacaktır."

Nuaym, bilinmeyen bir nedenle Medine'ye geri döndü; ama onun sözleri Hz. Peygamber'in (s.a.a) ruhunda en ufak bir tesir bırakmadı. Hz. Peygamber (s.a.a), bin beş yüz asker, birkaç baş at ve bir miktar ticarî mal ile hicretin dördüncü yılı, zilkade ayının başlarında, Bedir topraklarına ulaş-

tı. Tam sekiz gün, Arapların yıllık umumî pazarına denk gelen Bedir'de ikamet etti. Müslümanlar ticaret mallarını satarak, uygun bir kâr da elde ettiler. Sonra etraftan gelmiş olan halk dağılmaya başladı, ama İslâm ordusu, hâlâ Mekke ordusunun gelmesini bekliyordu.

Hz. Muhammed'in (s.a.a) Bedir topraklarına girdiği haberi Mekke'ye ulaştı. Mekke hükümetinin reisleri, gururlarını muhafaza edebilmek için Mekke topraklarını Bedir'e gitmek üzere terk etmekten başka çare bulamadılar. Ebu Süfyan yeterli teçhizat ile Marru'z-Zahran'a kadar geldi. Lâkin kıtlık ve kuraklığı bahane ederek, yolun yarısından geri döndü.

Şirk ordusunun geri çekilişi oldukça ağır gelmiş olacak ki; Safvan, bu konuda Ebu Süfyan'a itiraz ederek şöyle dedi:

"Biz bu geri çekilişimiz ile elde ettiğimiz tüm iftiharları kaybetmiş olduk. Eğer sen geçen yıl savaşağımızı vaat etmeseydin, biz de bu manevî yenilgiye uğramazdık."^{ss}

Hicretin dördüncü yılı, şaban ayının üçünde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ikinci torunu, Hüseyin b. Ali (a.s) dünyaya geldi.^{ss} Aynı şekilde, Hz.

ss- Vakidi, Meğazi, 1/390-484, Bu olay hicretin kırk beşinci yılında vuku bulmuştur.
ss- el-Hamis Tarihi, 1/467

Ali'nin (a.s) annesi olan Fatıma bint-i Esed, dünyaya gözlerini kapadı.^{ss}

Yine bu yılda Hz. Peygamber (s.a.a), Zeyd b. Sabit'e Yahudilerden Süryanî

hattı ile okuma-yazma öğrenmesini emretti.^{ss}

ss- Aynı kaynak.

ss- Emtau'l-Esma, 187.s; el-Hamis Tarihi, 1/464

27 Bölüm

HİCRETİN BEŞİNCİ YILI OLAYLARI ^{ss}

Yanlış Sünnetleri Kaldırmak Uğruna

Hicretin beşinci yılında meydana gelen olayların en ilginç olanları, Ahzab Savaşı, Kurayzaoğulları'nın serüveni ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) Cahş'ın kızı Zeynep ile evlenmesidir. Bu olayların başta geleni, Hz. Peygamber'in (s.a.a) adı geçen hanım ile evlenmesidir.

Yüce Allah, Kur'ân-ı Kerim'de, adı geçen olayı, Ahzab Suresi'nin 4, 6, 36 ve 40. ayetlerinde beyan buyurarak, artık yalanlar uydurarak hayaller kuran oryantalistlere pabuç bırakmamıştır. Bu hâdiseyi, İslâm tarihinin en sağlam ve en değerli kaynağı olan Kur'ân'ı esas alarak inceleyip, oryantalist-

ss- Tarih-i el-Hamis kitabının yazarı, bu olayın hicretin beşinci yılında vuku bulunduğunu yazıyor. Ancak toplumsal hesaplamalara göre sıhhatinden şüphe edilmektedir. Zira Resul-i Ekrem (s.a.a), beşinci hicri yılın şevval ayının yirmi dördünden, zilhicce ayının on dokuzuna kadar Ahzab Savaşı ve Kurayzaoğulları üzerine yapılan savaşlarla geçirmişti. Bu şartlar altında böyle bir evliliğin tahakkuk edebileceği ihtimali oldukça zayıftır. Ama eğer Zeyneb ile evlilik, beşinci yılın olaylarından sayılacak olursa, mutlaka yakarıda zikri geçen olaylardan önce vuku bulmuştur. Nitekim biz de bu olayı, Ahzab Savaşı ve Kurayzaoğulları Gazvesi'nden önce kaleme aldık.

lerin sözlerine yanıt veriyoruz.

Zeyd b. Harise Kimdir?

Zeyd, çocukluk döneminde Arapların vadi eşkıyaları tarafından kaçırılmış ve Ukkaz pazarında köle unvanıyla satılmış bir gençti. Hekim b. Hizam onu halası Hatice için satın almıştı. Hz. Hatice de evlendikten sonra onu Hz. Muhammed'e (s.a.a) bahşetmişti.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) temiz ruhu, üstün şefkat ve ahlâkı, Zeyd'in ona tamamen bağlanmasına sebep oldu; hatta bu öylesine bir bağlılıktı ki, Zeyd'in babası evlâdını bulabilmek ümidiyle Mekke'ye kadar geldi. Hz. Muhammed'in (s.a.a) huzurlarından onu azat etmesini diledi. Böylece onu annesinin ve yakınlarının yanına götüreceğini söyledi. Zeyd dönmek istemedi ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzurlarında kalmayı, hepsine (vatan, aile ve yakınlarına) tercih etti. Allah Resulü (s.a.a) de onu, kalmakta veya dönmekte serbest bırakmıştı.

Bu manevî cazibe ve kalben bağlılık karşılıklıydı. Zeyd ne kadar Hz. Peygamber'in (s.a.a) ahlâkına ve duygularına kalben bağlı idiyse, Hz. Peygamber (s.a.a) de aynı şekilde onu seviyordu. Öyle ki, onu evlâtlık edin-

mişti. Halk artık ona Zeyd b. Harise diyeceği yerde, Zeyd b. Muhammed diyordu. Hz. Peygamber (s.a.a) bu konunun resmiyet kazanması için, bir gün Zeyd'in elini tutarak Kureyş halkına şöyle hitap etti:

Bu benim oğlumdur ve biz birbirimizden miras alırız.

Bu ilgi ve bağlılık, Zeyd Mute Savaşı'nda hayata gözlerini kapayınca kadar devam etti. Zeyd'in vefatı tıpkı öz evlâdının ölümü gibi Hz. Peygamber'i (s.a.a) etkilemişti.^{ss}

Zeyd, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Halasının Kızıyla Evleniyor

Hz. Peygamber'in (s.a.a) hedeflerinden biri mesafeleri azaltıp, beşeriyeti insaniyet ve takva sancağı altında bir araya getirebilmek, üstünlük ve şahsiyet göstergesinin, ahlâkî ve insanî üstünlük olduğunu sergileyebilmektir. Böylece bir an önce, Arapların geleneksel çirkin adetlerini (örneğin, şerefli ve zengin kızlar, fakirler sınıfından biriyle evlenmez...) ortadan kaldıracaktı. Bu programa en iyisi kendi ailesinden başlamalıydı. Kendi hala kızı, Abdulmuttalib'in torunu olan Zeyneb'i, azatlı kölesine nikâhladı. Bu vesileyle, halkın bu sınırlamaları bir an önce yok etmesi gerektiğini ve

ss- bk. Usdu'l-Gâbe; el-İsabe ve el-İstiab, Zeyd maddesi.

Hız. Peygamber'in (s.a.a) halka her zaman buyurduğu; "Üstünlük züht ve takvadır. Müslüman kızın dengi, Müslüman erkektir." sözlerini önce kendisinin uygulaması gerektiği konusunda halkı uyardıdır.

Böylesine yanlış bir geleneği kökünden kazımak için, Hız. Peygamber (s.a.a) bizzat Zeyneb'in evine gitti ve resmen onu Zeyd'e istedi. O ve ağabeyi ilk önce bu duruma fazla meyilli değildi; zira cahiliyet dönemi düşünceleri henüz halkın kalbi derinliklerinden kazınmamıştı. Diğer yandan Hız. Peygamber'i (s.a.a) reddetmek onlara ağır geldiğinden, Zeyd'in geçmişte bir köle olduğunu bahane ederek, Hız. Peygamber'in (s.a.a) bu isteğine ret cevabı verdiler.

Çok geçmeden vahiy meleği nazil oldu, Zeynep ve ağabeyinin bu konudaki davranışlarını kınayarak şöyle buyurdu:

وَ مَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَ لَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَ رَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ
وَ مَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا

Allah ve Resulü, bir işe hükmettiği zaman, mümin bir erkek ve mümin bir kadın için, o işte kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur. Kim Allah'a ve Resulü'ne isyan ederse, artık gerçekten o apaçık bir sapıklıkla sapıtmıştır.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), hemen ayeti onlara okudu. Zeynep ve ağabeyi Abdullah'ın Hz. Peygamber'in (s.a.a) mukaddes makamı ve üstün hedflerine olan temiz imanları, Cahş'ın kızının bu duruma razı olduğunu açıklamasına sebep oldu. Sonuçta şerif aile kızı, Hz. Muhammed'in (s.a.a) kölesiyle nikâhlandı. Nitekim İslâm'ın hayat veren programlarından biri icra edilmiş oldu ve yanlış bir düşünce, uygulamalı bir şekilde pratiğe dökülerek, yok edildi.

Zeyd, Eşinden Ayrılıyor

Sonuçta bu evlilik, bazı sebeplerden dolayı boşanmayla son buldu. Bazılarını ayrılık sebeplerinin, Zeyneb'in psikolojisindeki, eşinin soy-sop bakımından aşağı tabakadan, kendi hanedanının ise azametli bir soydan oluşunu öne sürerek, hayatı ona zehir ettiğinden dolayı olduğunu söylerler.

Fakat başka bir ihtimale göre, ayrılık sebebi Zeyd'den kaynaklanıyordu; zira Zeyd'in biyografisi, onun içine kapanık ve uyumsuz biri olduğunu gösteriyor. O birçok evlilik yapmış (o, savaşlardan birinde öldürülünceye kadar, onun nikâhı altında bulunan son hanımı dışında) ve hepsinden de boşanmıştır. Bu peş peşe talâklar, Zeyd'in ruhunda olan uyuşmazlığı hikâye etmektedir.

Zeyd'in bu olayda payı olduğuna dair diğer bir şahit de, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ona yapmış olduğu ağır hitabıdır; zira Hz. Peygamber (s.a.a), evlâtlığının hanımından ayrılmak istediğini öğrendiğinde, şiddetle rahatsız bir hâlde şöyle buyurdu: *"Eşini yanında tut ve Allah'tan sakın."* Eğer suç her bakımdan onun hanımına ait olsaydı, böyle bir durumda Zeyd'in hanımını boşaması züht ve takvaya ters düşmezdi, ama sonunda Zeyd kararını uyguladı ve Zeynep'ten ayrıldı.

Bir Başka Yanlışı Düzeltmek İçin Yapılan Evlilik

Bu evliliğin temel sebeplerini incelemeden önce, mecburen sağlam bir toplumda hayatî role sahip olan soy olgusunu göz önünde bulundurmalıyız. Başka bir deyişle cevheri farklılıklardan olan öz oğul ve evlâtlık oğlun farkını bilmek gerekir. Gerçek evlâdın babayla doğal ve tekvinî bir bağı vardır ve hakikatte baba, evlâdın meydana gelmesinin maddî kaynağıdır. Evlât, anne ve babanın cismi ve ruhî sıfatlarının mirasçısıdır. Bu birlik ve baba-oğul'un birbirleriyle olan kan bağları, onları birbirlerinin mirasçısı kılmaktadır. Evlilik ve talâk babında bunların özel hükümleri bulunmaktadır.

Doğal ve tekvinî bir ilintiyle gerçekleşen bu olgu, yalnızca sözle ve ke-

limelerle var olamamaktadır.^{ss} Dolayısıyla evlâtlık hiçbir zaman gerçek evlât konumunda olamaz.. Evlâtlık edinilen şahıs, evlilik, talâk veya miras hukukuyla ilgili hükümlerde gerçek evlât hükmünü taşımamaktadır. Örneğin, gerçek oğul'a babadan ve babaya da oğuldan miras kalabilir. Gerçek çocuğunun eşi, oğluyla boşansa bile o babaya haram olur. Kesinlikle evlâtlık bir çocuğun, gerçek evlât ile bu konularda aynı hükümleri taşıdığı söylenemez.

Bunları hüküm noktasında eşit bilmenin sağlam bir kaynağı olmadığı gibi, toplumda önemli konuma sahip olan soy etkeniyle de bir çeşit oyun oynamaktır.

Eğer evlâtlık edinme, sevgi ve bağlılığın bir göstergesi amacıyla yapılırsa, bu çok yerinde ve övülmeye şayandır; ama eğer amaç, hepsi de gerçek evlâda yönelik olan, birtakım toplumsal hükümlerde ortak olmaksı, bu bilimsel hesaplardan oldukça uzaktır.

Arap camiası, evlâtlık oğullarını gerçek evlât gibi farz ederlerdi. Hz. Peygamber (s.a.a), bu yanlış yöntemi, önceden evlâtlık oğlu olan Zeyd'in eşi Zeynep ile evlenerek ortadan kaldırmakla görevlendirildi. Bu yanlış dü-

ss- Ahzab Suresi'nin 4. ve 5. ayetlerinin özeti.

şünceyi, söylemden ziyade eylemin etkili olduğu ilkesi gereği, kendisi bizzat icra ederek, Araplar arasından böyle bir âdeti kaldırmalıydı. Bu evliliğin başka bir hedefi de yoktu. O günün dünyasında, evlâtlığının boşadığı hanımla evlenmek gibi bir programı uygulamaya çok az kimse cür'et edebilirdi. Allah, Hz. Peygamber'i (s.a.a) bu iş için resmen davet ederek şöyle buyurdu:

فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ
أَدْعِيَائِهِمْ إِذْ قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا

Zeyd ondan ilişkisini kesince, biz onu seninle evlendirdik ki, böylelikle evlâtlıklarının kendilerinden ilişkilerini kestikleri (kadınları boşadıkları) zaman, onlarla evlenme konusunda, müminler üzerine bir güçlük olmasın.^{ss}

Bu evlilik, yanlış bir sünneti kaldırmakla birlikte, denklik bakımından da en büyük simge oldu; zira İslâm'ın ulu önderi, önceleri onun azat ettiği şahısın eşi olan bir hanımla evlenmişti. O zamanın dünyasında böyle bir evlilik, toplum psikolojisi açısından yakışıksız bir hareket sayılırdı.

Bu cesaretli girişim, münafık ve akıldan nasibi az olan bazı kimseler tarafından bir itiraz dalgası oluşturmuştu. Her yerde iğrenç bir durummuş gibi

şöyle diyorlardı: Muhammed (s.a.a), evlâtlığının hanımıyla evlenmiştir.

Allah, bu fikirleri yıkmak için aşağıdaki ayeti nazil etti:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَ لَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَ خَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَ كَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir; ancak o, Allah'ın Resulü ve peygamberlerinin sonuncusudur. Allah her şeyi bilendir.^{ss}

Yüce Allah, sadece bununla yetinmeyip, Peygamber'ine, O'nun emrini yerine getirmesi için, cesaret ve güven bahşediyor ve Ahzab Suresi'nin 38. ve

39. ayetleriyle onu şöyle övüyordu:

وَ مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ مِنْ حَرَجٍ فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ لَهُ سُنَّةَ اللَّهِ فِي الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلُ وَ كَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَّقْدُورًا. الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ رِسَالَاتِ اللَّهِ وَ يَخْشَوْنَهُ وَ لَا يَخْشَوْنَ أَحَدًا إِلَّا اللَّهَ وَ كَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا

Bu iki ayetin özetle meali şöyledir: "Muhammed (s.a.a), diğer peygamberler gibi, Allah'ın buyruklarını bildirir. Allah'a karşı itaat etmekte de kimseden korkmaz."

Hendek Savaşı

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Allah Resulü (s.a.a), hicretin dördüncü

yılında Yahudi Nadiroğulları'nı, anlaşmayı bozmalarından dolayı, Medine'den çıkarmış, mallarının bir kısmına da el koymuştu. Nadiroğulları mecburen Hayber'e göç edip, orada ikamet edecekler veya Şam'a gideceklerdi. Hz. Peygamber'in (s.a.a) inkılâpçı davranışı, iki tarafın da imzalamış olduğu anlaşmaya mutabıktı. Bu durum, Nadiroğulları reislerinin, yeni bir komploya başvurup, Mekke'ye giderek Kureyş'i Muhammed (s.a.a) ile savaşa teşvik etmelerine neden oldu. Şimdi bu gazvenin açıklaması:

Müşrik Arap ve Yahudi güçleri, bu savaşta İslâm'a karşı birleşti. Onlar, güçlü bir askerî birlik teşkil ederek, yaklaşık bir ay Medine'yi muhasara ettiler. Bu gazveye çeşitli hizip ve grupların katıldığından ve Müslümanların düşmanın ilerlemesini önlemek için Medine etrafını kazarak hendekle çevirmelerinden dolayı, hem Ahzab Savaşı, hem de Hendek Gazvesi denmektedir.

Hatırlatmış olduğumuz gibi, bu savaşta körükleyenler, Yahudi Nadiroğulları'nın reisleri ve Nailoğulları'ndan bir gruptu. Nadiroğulları Yahudilerinin Müslümanlardan almış oldukları güçlü darbe ile Medine'yi terk etmeye mecbur edilmiş olmaları ve bir grubun da Hayber'e yerleşmesi, İslâm'ı ortadan kaldırmak için, daha dakik bir plân yapmalarına sebep oldu.

Gerçekten de öyle bir plân hazırladılar ki, Müslümanları, Arap tarihinde

eşi görülmemiş bir durumla ve çeşitli gruplarla yüz yüze getirdi.

Bu plânda, Arapların birçok grupları, Yahudilerden maddî ve iktisâdi destek gördüklerinden, ordu için gerekli her türlü gereç sağlanmıştı.

Düzenlenmiş olan plân bundan ibaretti; Sellâm b. Ebil-Hukayk ve Hu-
yeyy b. Ahtab gibi Nadiroğulları'nın reisleri, bir heyet ile Mekke'ye gele-
rek Kureyş reisleriyle temaslarda bulundular ve onlara şöyle dediler:

Muhammed sizi ve bizi hedef almış, Kaynuka ve Nadiroğulları Yahudi-
lerini, vatanlarını terk etmeye mecbur etmiştir.

Siz Kureyşliler ayaklanın ve müttefiklerinizden yardım talebinde bulu-
nun. Bizden de (Kurayzaoğulları) Medine girişinde yedi yüz kılıçlı Ya-
hudi bulunmaktadır. Onların hepsi size yardıma koşacaktır. Görünüşte
Kurayzaoğulları'nın Muhammed (s.a.a) ile bir savunma anlaşması olsa
bile, biz onların bu anlaşmayı görmezden gelmelerini ve size yardım et-
melerini sağlayacağız.^{ss}

Bu sözler, Müslümanlarla savaşmaktan yorulmuş ve bıkmış olan Kureyş
reislerini etkiledi. Plânı beğendiler ve bunu uygulamaya hazır olduklarını
bildirip, Medine'ye hareket etme vaktini belirlediler.

Savaşı körükleyenler, sevinçle Mekke'den ayrılarak, İslâm'ın büyük düş-

manlarından olan Gatafan kabilesiyle görüşmek için Necd'e doğru hareket ettiler. Gatafan kabilesinden, Fezare, Murre ve Eşca'oğulları, zaferden sonra Hayber'in bir yıllık mahsulünün kendilerine ödenmesi şartıyla, onların bu isteğini kabul ettiler; ama bununla da yetinmeyip, Kureyş, müttefiki olan Selimoğulları kabilesiyle, Gatafan da yine müttefiki olan Esedoğullarıyla yazıştılar, onları da bu askerî birliğe katılmaya davet ettiler. Müttefik kabileler, onların bu davetini kabul ettiler. Belirlenmiş günde bu ahzab (=hizipler, gruplar), bir sel misali Medine'yi kuşatma altına alma ve ele geçirmek amacıyla Arabistan'ın çeşitli mıntıklarından harekete geçtiler.^{ss}

Müslümanların İstihbarat Teşkilâtı

Hz. Peygamber (s.a.a), Medine'de ikamet ettiğinden beri, her zaman, çevresinde olup bitenden iyice haberdar olmak için, eli altındaki görevlileri etrafa gönderirdi. Bu yüzden, görevli haberciler, İslâm'a karşı bir askerî birlik oluşturulduğunu, bu birliklerin belli bir günde Medine'yi muhasara edecekleri haberini verdiler. Hz. Peygamber (s.a.a), Uhud'da elde ettikleri acı tecrübelerden olumlu bir sonuç alabilmek için, hemen savunma amaçlı bir şûra teşkil etti. Bir grup, kale, sur ve yüksek noktaları korumayı, dışa-

rıda savaşmaya tercih ettiler; ama bu plân kesinlikle yeterli değildi; zira Arapların sel misali coşkulu ordusu ve binlerce savaşçı askerinin saldırısı, kale ve surları yok edebilir ve Müslümanları ortadan kaldıracaklardı. Bu bakımdan onların Medine'ye yaklaşamayacakları bir iş yapılmalıydı.

İranlıların askerî fenlerini iyi bilen Selman Farisî, dedi ki: "Fars topraklarında, halk ne zaman düşmanın hücum tehlikesiyle karşı karşıya gelse, şehir etrafında derin hendekler kazarak, düşmanın ilerlemesini önlerler. Bu bakımdan, Medine'nin zarar görebileceği, savaş gereçlerinin rahatlıkla geçirilebileceği yerlere derin hendekler kazılarak düşmanın ilerlemesi önenebilir. Hendek etrafında siperler kurularak, atılan ok ve taşlarla surlar, siperler ve hendek etrafı savunulur, böylece düşmanın hendekten geçmesi önlenmiş olur."^{ss}

Selman'ın önerisi oy birliğiyle kabul edildi. Bu savunma yönteminin, İslâm'ın ve Müslümanları muhafazası ve korunması bakımından rolü büyüktü. İkinci önemli adım, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bizzat kendisi, bir grupla birlikte zarar görebilecek yerleri tespit edip, hendek mahallini özel bir çizgiyle belirlemiş olmasıydı. Uhut'tan Ratic bölgesine kadar hendek

kazılmasına karar verildi ve iş düzeninin sağlanması için, her kırk zira'yı [bir zira yaklaşık 50 cm.lik uzunluktadır] on kişiye verdi. İlk olarak Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendisi kazmaya başlamış ve durmadan kazıyordu, Ali (a.s) de toprakları dışarıya atıyordu. O hazretin alınandan terler dökülüyorken şu cümleleri buyurdu:

لَا عَيْشَ إِلَّا عَيْشُ الْآخِرَةِ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرِ الْاَنْصَارَ وَ الْمُهَاجِرَةَ

Gerçek hayat, ahiret hayatıdır, Allah'ım! Muhacir ve ensarı bağışla.

Hz. Peygamber (s.a.a), bu davranışıyla, İslâm programından birini göstermiş oldu. Ordu komutanının ve toplumun önderinin, diğer fertler gibi toplumun dertlerine ortak olması ve omuzlarındaki yükü kaldırması gerektiğini ameliyle göstermiş oluyordu. Bu yüzden, Hz. Peygamber'in (s.a.a) çalışması, Müslümanlarda büyük bir şevk uyandırdı ve istisnasız hepsi işe koyuldu; hatta Müslümanlarla anlaşmalı olan Kurayzaoğulları Yahudileri, işin ilerlemesine yardımcı olabilmek için, gereken araç ve gereci vermişlerdi.^{ss}

Müslümanlar, o zaman yiyecek ve erzak bakımından oldukça zor durumda daydılar. Bu durumda varlıklı aileler tarafından İslâm askerlerine yardım

ediliyordu. Büyük taşlar sebebiyle hendeğin kazılmasında zorluk çıktığı zaman, Peygamber'e (s.a.a) sığınıyorlardı ve Hz. Peygamber (s.a.a) güçlü darbeler vurarak büyük kayalıkları parçalıyordu.

Hendeğin uzunluğu, çalışan kişi sayısı ile elde ediliyor; zira meşhur nakillere göre, Müslümanların o günkü sayısı üç bin kişiydi.^{ss} Her on kişinin kırk zira kazması kararlaştırıldı. Böylece hendeğin uzunluğu on iki bin zira yani 5.5 km. olacaktı. Genişliği de usta süvarilerin, eğitilmiş atlarla geçemeyecekleri kadardı. Dolayısıyla genişliğinin ve derinliğinin tahminen beşer metre olması gerekmektedir.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Selman Hakkındaki Meşhur Sözü

Kişiler gruplara bölünürken, muhacir ve ensar arasında bir münakaşa yaşandı. Her ikisi de Selman bizdendir ve bizimle çalışmalıdır diyordu. Hz. Peygamber (s.a.a) o sırada münakaşaya son vererek şöyle buyurdu:

"سَلْمَانُ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ" *"Selman, biz ehlibeyttendir."*^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), hendeğin işi sona erinceye dek, gece gündüz hendeğin etrafındaydı; ama münafık gruplar, çeşitli bahanelerle işten kaçıyor,

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/220; Vakidi, Meğazi, 2/453

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/224; Vakidi, Meğazi, 2/446

bazen de izin almadan evlerine gidiyorlardı. Lâkin imanlı yiğitler, sağlam bir azim ile işlerine devam ediyorlardı. Geçerli bir mazeretleri olduğunda, ulu önderlerinden izin alarak işi bırakıyor, mazeretleri halledildiğinde, tekrar işlerinin başına dönüyorlardı. Bu olay, Nur Suresi'nin 62-63. ayetlerinde açık ve net olarak beyan edilmiştir.

Arap ve Yahudi Ordusu Medine'yi Kuşatıyor

Arap ordusu çekirge ve karınca misali, altı gün önce kazılmış derin hendek etrafına gelip dizildiler. Onlar, İslâm ordusuyla Uhud dağı eteklerinde karşılaşmayı bekliyorlardı; ama Uhud topraklarına ulaştıklarında Müslümanların izine rastlamadılar. Bu yüzden ilerlemeye devam ederek, hendek ağzına kadar geldiler. Medine'nin zarar görebilecek yerlerinde kazılmış hendek, onları şaşkına çevirmişti. Hep birlikte şöyle dediler: "Muhammed bu taktiği İranlı birinden öğrenmiştir; zira Araplarda böyle askerî bir fen yoktu."

İki Tarafın Sahip Olduğu Kuvvet İstatistiği

Arap ordusu, on bin kişiyi aşkındı. Kılıçlarının parıltısı hendek ardındaki gözleri hayrete düşürmüştü. Makrizi'nin el-İmtina adlı eserinde naklettiğine göre, sadece Kureyş'in hendek ağzında, dört bin asker, üç yüz baş at

ve beş yüz devesi vardı. Kureyş'in müttefiki olan Selimoğulları boyundan yedi yüz kişi Marru'z-Zahran'da onlara katıldı. Ferazeoğulları boyu, on bin kişi ve Eşca'oğullarıyla Murreoğulları'nın her biri dört yüz asker ve geriye kalan diğer aşiretler de yaklaşık üç bin beş yüz kişiydi. Toplam sayıları on bin kişiyi geçmeyen diğerleri de başka bir yerde konakladılar.

Müslümanların sayısı üç bin kişiyi aşmıyordu. Sel' dağı eteklerindeki yükseklik, onların ordugâhıydı. Hendek ve dışarısında kalan bölümler tamamen bu mıntıkanın tasallutu altında olduğundan, düşmanın yaptığı her türlü çalışma, gidip gelmeleri izlenebiliyordu. Müslümanlardan bir grup, hendek üzerinden geçişleri kontrol etmekle görevliydi. Doğal ve yapay siperler sayesinde, düşmanın hendekten aşmasını engelliyorlardı.

Şirk ordusu, yaklaşık bir ay hendek ardında kaldı. Sayılı bir grup dışında hiç kimse hendekten geçmeyi başaramadı. Hendekten atlamayı tasarlayan kimseler de bu günkü top görevini yapan taş atışlarıyla geri püskürtülüyordu. Müslümanların, müteceviz Arap askerleriyle bu müddet boyunca güzel serüvenler yaşadıkları, tarih sayfalarına yansımıştır.^{ss}

Soğuk Tehlikesi, Azık ve Yem Kıtlığı:

Ahzap Gazvesi kışa denk gelmişti. O yıl Medine, yağış azlığı ve kıtlıkla yüz yüzeydi. Öte taraftan şirk ordusunun azığı da orada daha fazla kalmalarını sağlayacak kadar çok değildi. Onlar, kesinlikle hendek yüzünden bir ay oyalanabileceklerini hiç düşünmemişlerdi. Onlar sadece bir hamleyle, tüm İslâm yiğitlerinin işini bitirebileceklerini, kısa zaman zarfında onları kılıçtan geçireceklerini sanıyorlardı.

Savaşı körükleyenler (Yahudiler), bu sorunu birkaç gün sonra anlamışlardı. Zamanla ordu komutanlarının iradelerinin kırılacağını ve direnişin, soğğun bastırması, yiyecek ve azıklarının azalması nedeniyle zayıflayacağını anlıyorlardı. Bu yüzden, Medine içinde olan Kurayzaoğulları'ndan yardım talebinde bulunmayı düşündüler. Böylece Medine içinde savaş ateşi yakacak ve Medine yollarını Arap ordusuna açmış olacaktı.

Huyeyy b. Ahtab, Kurayzaoğulları'nın Kalesine Gidiyor

Kurayzaoğulları, Medine'de Müslümanlarla barış içinde yaşayan, Yahudilerin tek boyuydu ve Hz. Muhammed (s.a.a) ile yaptıkları anlaşmaya son derece saygı gösterirlerdi.

Ahtab'ın oğlu, zafer yolunun, Medine içine girerek Arap ordusunun lehine onlardan yardım istemekten geçtiğini gördü. O, Müslümanlar ve Kurayzaoğulları Yahudileri arasında bir savaş ateşi yakmamın, Müslümanları i savaşla meşgul edeceğini, bunun da Arap ordusunun zafere ulaşmasına yardımcı olacağını düşünerek, Kurayzaoğulları Yahudilerinin anlaşmayı bozmalarını istedi. Bu sebeple, kale kapısına ulaşarak kendisini tanıttı. Kurayzaoğulları'nın reisi olan Ka'b, kapıyı amamalarını emretti, ama o ısrarla şöyle feryat ediyordu: "Ey Ka'b! Ekmeğinden ve suyundan korktuğun için mi, bana kapıyı amıyorsun?" Bu cümle Ka'b'a dokundu. Bu yüzden kapıyı amalarını emretti. Kale kapısı açıldı, savaş krks, dindaşının yanında oturdu ve ona şöyle dedi: "Ben sana bir âlem izzet ve azamet getirdim. Kureyş reisleri, Arap liderleri ve Gatafan emirleri, tam bir teçhizatla, ortak düşmanımız olan Muhammed'i ortadan kaldırmak için, hendek etrafında konaklamaktadırlar ve bana da Muhammed'i ve Müslümanları katliam etmeden yurtlarına geri dnmeyeceklerine dair söz vermişlerdir."

Ka'b ona cevaben şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, bir âlem aşağılık ve zillet ile gelmişsiniz. Benim nazarımda Arap ordusu, gürleyen ama bir

damla yağışı olmayan bulut gibidir. Ey Ahtab oğlu! Ey savaş körükçüsü! Bizimle uğraşmaktan vazgeç. Muhammed'in faziletli hasletleri, bizim onunla yapmış olduğumuz anlaşmamızı görmezden gelmemize manidir. Biz ondan sadakat ve sefa, dostluk ve temizlikten başka bir şey görmedik. Ona nasıl ihanet ederiz?"

Ahtab'ın oğlu, azgın deveyi, ram etmesini çok iyi bilen usta bir deve sürücüsü gibi, yaptığı uzun sohbetler sonucu, Ka'b'ı antlaşmayı bozmaya ikna etti. Ona, eğer Arap ordusu, Muhammed'e (s.a.a) galip gelmeyecek olursa, sonunda kendisinin kaleye gireceğine dair söz verdi. Ka'b'ın ortağı, Huyeyy'in huzurunda Yahudi reislerini davet edip bir şûra teşkil etti ve onların bu konudaki görüşlerini aldı. Onlar hep bir ağızdan şöyle dediler: "Rey sizindir. Siz bir an önce karar alın, biz uygulamaya hazırız."^{ss}

Yaşlı Zübeyr Bata dedi ki: "Ben Tevrat'ta, ahir zamanda Mekke topraklarından bir peygamber çıkacağını ve Medine'ye hicret edeceğini okudum. Onun dini tüm cihanı kaplayacak ve hiçbir ordu ona karşı direnemeyecektir. Eğer Muhammed, adı geçen o peygamber ise, bu ordu ona karşı muzaffer olamayacaktır. Ahtab'ın oğlu hemen; "O peygamber İsrailoğlu-

ları'ndan olacaktır ve Muhammed İsmailoğulları'ndandır. O, hile ve sihir yoluyla bu topluluğu etrafında toplamıştır. O, bu konuda o kadar konuştu ki, onları, antlaşmalarını bozma yolunda ikna edip, karar aldırdı. Bu sırada, onlarla Muhammed (s.a.a) arasında imzalanmış olan antlaşmayı istedi ve onların gözleri önünde antlaşmayı paramparça ederek şöyle dedi: "Bu iş sona erdi, savaşa hazırlanın."^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), Kurayzaoğulları'nın Antlaşmayı Bozduklarından Haberdar Oluyor

Hz. Peygamber (s.a.a), eli altındaki görevliler vesilesiyle, Kurayzaoğulları'nın bu hassas noktada antlaşmayı bozmuş olduklarını öğrenince, oldukça rahatsız oldu. Hemen, İslâm'ın yiğit komutanlarından, Evs ve Hazreç kabilesinin reislerinden olan Sa'd b. Muaz ve Sa'd b. Ubade'yi, kesin bilgi elde etmeleri için görevlendirdi. Eğer ihanetleri doğruysa, Hz. Peygamber'i (s.a.a) Azel ve Kare^{ss} parolası ile haberdar etmelerini ve antlaşma metnine sadıklarsa, bu konuyu açıkça yalanlamalarını istedi. Onlar diğer iki komutanla birlikte, Kurayzaoğulları kalesinin yakınlarına geldiler.

ss- Biharul-Envar, 20/223

ss- Bu şifre, İslâm mübelliğlerini kendi topraklarına davet ettikten sonra onları katleden iki kabilenin adlarıdır.

Ka'b ile karşılaştıkları ilk anda, Peygamber ve Sa'd'a karşı yapılan küfür ve kötü sözlerden başka bir şey duymadılar. Sa'd gaybi bir ilham ile şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, Arap ordusu bu topraklardan gidecek ve Hz. Peygamber (s.a.a), bu kaleyi muhasara edecek, senin boynunu vurduracak ve kabileni de kötü günlere duçar edecektir." Onlar, hemen döndüler ve Allah Resulü'ne "Azal ve Kare" dediler.

Hz. Peygamber (s.a.a) yüksek sesle şöyle buyurdu: "*Allahu ekber! Ey Müslümanlar! Müjdeler olsun, zafer yakındır.*" Bu cümle, büyük İslâm önderinin, Müslümanların, Kurayzaoğulları'nın antlaşmayı bozduklarını duymalarıyla moral güçlerinin zayıflamaması için yapmış olduğu bir cesaret ve siyaset örneğidir.^{ss}

Kurayzaoğulları'nın, İlk Sınır Aşmaları

Kurayzaoğulları'nın ilk plânı, işin başında Medine şehrini yağmalamak, Müslümanların, evlere sığınmış kadın ve çocuklarını korkutmaktı. Bu plânlarını Medine'de ağır ağır uygulamaya koydular.

Örneğin, Kurayzaoğulları'nın pehlivanları şehirde şaşkınlık yaratıyorlardı.

Abdumuttalib'in kızı Safiye şöyle diyor: "Ben Hassan b. Sabit'in evindeydim ve Hassan da hanımıyla orada idi. Ansızın gizlice hisar etrafında dolaşan bir Yahudi gördüm. Hassan'a dedim ki: Bu adamın kötü niyeti vardır, kalk ve onu buradan uzaklaştır. Hassan bana; Ey Abdumuttalib'in kızı! Benim onu öldürmeye cesaretim yoktur, bu hisardan çıkarılmaktan ve bir zarar görmekten korkuyorum dedi. Mecburen ben kalkıp belimi bağladım, bir parça demir aldım ve bir darbeyle o Yahudi adamı öldürdüm."

Müslümanların gizli servisi, Peygamber'e (s.a.a); Kurayzaoğulları'nın, Kureş'ten ve Gafatanlardan, kale içinden Medine'ye girerek, Medine'yi yağmalamaları için iki bin asker istediklerini bildirdiler. Bu haber ulaştığında, Müslümanlar, ansızın düşman geçmesin diye, hendek etrafını korumakla meşguldüler. Hz. Peygamber (s.a.a) hemen, Zeyd b. Harise ve Müslime b. Eslem adında iki komutanı beş yüz askerle, şehir sokaklarında dolaşmaları, tekbirler getirerek, Kurayzaoğulları'nın sınırı aşmalarını önlemeleri, kadın ve çocukların tekbir seslerini duyarak emniyette olduklarını anlamaları, için görevlendirdi.^{ss}

Küfür ve İman Karşı Karşıya

Müşrikler ve Yahudiler, Ahzab Savaşı'ndan önce de İslâm'a karşı çeşitli savaşlar çıkarmışlardı. Lâkin bu savaşlarda, karşı taraf belli bir topluluktan ve kesinlikle tüm Arap Yarımadası'nı İslâm'a karşı ayaklandıracak nitelikte umumî bir yönü yoktu. Düşmanlar, tüm çabalarına rağmen, genç İslâm hükümetini yıkmayı başaramamışlardı. Bu defa çeşitli kabilelerin katıldığı, karma bir ordu teşkil ederek, İslâm'ın işini bir defada bitirmeyi, başka bir deyişle, ellerinde bulunan en son oku da Müslümanlara fırlatmayı istiyorlardı. Bu yüzden, askerî ve iktisâdî bütün güçlerini kullanarak, büyük bir ordu oluşturdular. Eğer, Müslümanlar tarafından savunma için gerekli tedbir alınmasaydı, düşman zafere ulaşırdı.

Bu yüzden, İslâm düşmanı, Arapların büyük kahramanı Amr b. Abdüved'i de yanlarına larak, onun güçlü bileğiyle, zaferlerine hız kazandırmak istemişti.

Nitekim Ahzab günlerinde, bir an şirk ve İslâm'ın, küfür ve imanın iki kahramanı karşı karşıya gelmişti, bu çatışma, küfür ve İslâm'ın karşı karşıya olduğu bir sahneydi.

Arap ordusunun başarısızlığının sebeplerinden biri de, onların ayaklarını Medine'den kesmeye yarayan kazılmış derin hendekti. Düşman ordusu gece gündüz, o hendekten geçmeye çalışıyordu; ama Hz. Peygamber'in (s.a.a) tedbirleri ve gözcülerin zorlu hamleleriyle karşılaşıyorlardı.

O yılın yakıcı soğuğu ve yiyecek kıtlığı, Arap ordusunu ve hayvanlarının hayatını tehdit ediyordu. Huyeyy b. Ahtab (savaşı körükleyen kişi), Kurayzaoğulları Yahudilerinden yirmi deve yükü hurma yardımı almıştı, lâkin İslâm memurları tarafından el konuldu ve İslâm ordusu arasında dağıtıldı.^{ss}

Bir gün Ebu Süfyan, Peygamber'e (s.a.a) içeriği aşağıda belirtilen bir mektup yazdı: "Ben büyük bir orduyla, senin dinini yok etmek için geldim, ama ne yazık ki, bizimle muamele yapmayı mekruh sayıyorsun. Bizimle kendi arana derin bir hendek kazmışsın. Bu askerî taktiği kimden öğrendiğini bilmiyorum, ama Uhud'daki gibi kanlı bir savaş çıkarmadan da buradan ayrılmayacağımı bilmeni istiyorum."

Allah Resulü (s.a.a), ona şöyle cevap yazdı:

Allah'ın Resulü Muhammed'den, Harb oğlu Ebu Süfyan'a... Uzun zamandır kendinle övünüyor, İslâm'ın parıldayan meşalesini söndürebileceğini zannediyorsun. Yalnız şunu bil ki; sen, bu işi başaramayacak kadar acizsin. Pek yakında yenilgiye uğramış bir hâlde geri döneceksin ve ben gelecekte Kureyş'in büyük putlarını senin gözlerinin önünde devirip kıracağım.^{ss}

Bunları yazan kişinin kat'î kararını ve iradesini sergileyen bu cevap, tıpkı bir ok gibi şirk ordusu reisinin kalbine saplandı. Öyle ki Kureyş, Muhammed'in (s.a.a) doğru sözlülüğüne inanıyordu. Bu yüzden son derece moralleri bozulmuştu, ama yine de çaba göstermeye devam ediyorlardı. Halid b. Velid, bir gece, özel bir dönüş ile hendekten geçmeye karar verdi, ama Üseyid b. Huzeyr komutanlığında iki yüz gözcü İslâm askerinin korumasıyla, geri çekildi.

Allah Resulü (s.a.a), İslâm askerlerine moral vermekten hiçbir zaman gaflet etmedi. O, ateşli hitabeleri, sıcak ve çekici sohbetleriyle, onları inanç özgürlüğünü savunmak için hazırlıyordu. Bir gün coşkulu bir toplantıda, komutanlarına ve askerlerine döndü ve Allah'ın dergâhına yaptığı kısa bir yakarıştan sonra şöyle dedi:

ss- Emtaul Esmâ, 240.s.

Ey İslâm askerleri! Düşmana karşı direnin ve bilin ki, cennet; hak, adalet ve özgürlük yolunda çekilmiş kılıçların gölgesi altındadır.^{ss}

Arap Ordusunun Kahramanları Hendeğin Geçmeyi Başarıyor

Adları; Amr b. Abduved, İkrime b. Ebu Cehil, Hubeyre b. Veheb, Nevfel b. Abdullah ve Dırar b. el-Hattab olan beş kahraman savaş elbiselerini giyinip, büyük bir gururla Kinaneoğulları ordusunun yanında durarak şöyle dediler: "Savaşa hazır olun; bu gün Arap ordusunun hakikî kahramanlarının kimler olduğunu anlayacaksınız." Sonra atlarını koşturarak, hendeğin en dar noktasından atladılar. Bu beş kahraman, koruyucu askerlerin attıkları ok ve taşlara hedef olmadılar, ama geçilen yer hemen muhasara altına alınarak diğerlerinin atlamaları önledi.

Teke tek savaşmaya hazır olan bu beş kahramanın bulunduğu yer, hendeğin Sel' dağı (İslâm ordusunun karargâh merkezi) arasındaydı. Arap kahramanlar, büyük bir kibir ve gururla atlarıyla gösteri yapıyor, savaşçı talep ediyorlardı.^{ss}

Lâkin bu beş kişi arasında, cesaret, cür'et ve iş bilirlilik bakımından en meş-

ss- Sire-i Halebî, 2/349

ss- Taberî Tarihi, 2/239; Tabakatu'l-Kübra, 2/68

hur olanı, öne çıkararak açıkça savaşçı talep etti. O durmadan sesini yükseltiyordu. Her tarafı inleyen naralarla, "Yok mu karşıma çıkacak!" diyordu. Onun gürleyişi, İslâm askerlerinin bedenine bir titreme salıvermişti. Müslümanların sessizliği onun cesaretini daha da arttırıyor ve şöyle diyordu: "Cenneti isteyenler neredeler? Siz Müslümanlar, öldürülenlerinizin cennette olduğunu ve bizim maktullerimizin cehennemde olduklarını söylemiyor musunuz? Acaba içinizden beni cehenneme gönderecek veya benim onu cennete göndereceğim birisi yok mu?" Bu sözleri, okuduğu recezle söylüyordu. Devamında şöyle diyordu: "Ben bağıra bağıra savaşçı talep etmekten yoruldum ve artık sesim tutuldu."

Amr'ın naraları, İslâm ordugâhını büyük bir sessizliğe boğmuştu. Hz. Peygamber (s.a.a), birinin kalkıp, Müslümanları bu adamın şerrinden kurtarmasını emrediyordu; ama Hz. Ali b. Ebu Talib (a.s) dışında kimse, onunla savaşmaya hazır değildi.^{ss} Çaresiz, bu sorun Hz. Ali (a.s) tarafından halledilecekti. Hz. Peygamber (s.a.a), kılıcını Hz. Ali'ye (a.s) verdi, başına özel bir sarık sararak onun hakkında şöyle dua etti:

ss- Vakidi'nin yazdığına göre, Amr savaşçı talep ettiği zaman, Müslümanlar arasında öyle bir sessizlik hâkimdi ki, sanki ölüm meleği üzerlerine çöküvermişti. (Meğazi, 2/470)

Ya Rabbi! Ali'yi her türlü kötülükten korusun. Ya Rabbi, Bedir gününde Ubeyde b. el-Haris ve Uhud gününde Allah'ın aslanı Hamza benden alındı. Ya Rabbi Ali'yi düşmanın şerrinden korusun."

Sonra şu ayeti okudu:

رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ

Ya Rabbi, beni yalnız bırakma, şüphesiz sen varislerin en hayırlısı-sın.^{ss}

Hz. Ali (a.s), gecikmeyi telâfi etmek için, büyük bir hızla yola koyuldu. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.a) şu tarihî cümleyi buyurdu:

بَرَزَ الْإِيمَانُ كُلَّهُ إِلَى الشَّرِّ كُلِّهِ

İmanın tümü ile, küfrün tamamı karşı karşıya gelmiştir.

Hz. Ali (a.s), rakibinin okuduğu receze uygun kafiyeyle bir recez inşa edip şöyle dedi:

Acele etme! Sana cevabını verecek yiğit, meydana geldi.^{ss}

Hz. Ali'nin (a.s) bedeni baştan ayağa demir zırhlarla kaplıydı ve gözleri miğfer arasından parlıyordu. Amr rakibinin kim olduğunu bilmek istiyordu. Hz. Ali'ye (a.s) kim olduğunu sordu. Fasih lehçesiyle tanınmış

ss- Enbiya Suresi, 89; Kenzu'l-Fevaid, 137

ss- لا تعجل فقد اتاك مجيب صوتك غير عاجز.

olan Ali (a.s), "Ben Ebu Talib oğlu Ali'yim." dedi. Amr; "Ben senin kanını dökmem, zira baban benim eski dostlarımdandı. Ben, hangi cür'etle seni benim karşıma gönderen amcaoğluna şaşıyorum. Hâlbuki ben, seni mızrağımın ucuna alarak yer ve gök arasında kaldırıp, ne ölü, ne diri bir şekilde öylece tutabilirim."

İbn Ebi'l-Hadid diyor ki: "Benim tarih üstadım (Ebu'l-Hayr), ne zaman tarihin bu bölümünü açıklasa şöyle derdi: Amr aslında Ali (a.s) ile savaşmaktan korkuyordu; zira o Bedir ve Uhud savaşlarına katıldığında, Hz. Ali'nin (a.s) yiğitliğini görmüştü. Bu bakımdan, Ali'yi (a.s) kendisiyle savaşmaktan vazgeçirmeye çalışıyordu."

Ali (a.s) buyurdu ki: "Sen benim ölümümü düşünme, ben her iki durumda da (öldürülsem de, öldürsem de) mutlu olurum ve benim gideceğim yer cennettir. Lâkin her iki durumda da cehennem seni beklemektedir."

Amr gülümseyerek şöyle dedi: "Ali! Cennet ve cehennem her ikisinin de senin elinde olması âdilce bir paylaşım değildir."

O sırada Ali (a.s) ona, bir gün Kâbe örtüsünü tutarak, Allah'a, eğer savaş meydanında bir kahraman, üç öneride bulunursa onlardan birini yeri-

ne getireceğine dair verdiği sözü hatırlattı. Bu yüzden Ali (a.s) ilk önce Müslüman olmasını önerdi. O, Ali! Onu geç, o mümkün değildir, dedi. Ali (a.s), "Savaşmaktan vazgeç, Hz. Muhammed'i (s.a.a) rahat bırak ve savaş meydanından dışarı çık." dedi. O, "Bunu kabul etmem benim için bir utanç vesilesidir. Yarın Arap şairleri, beni hor görüp kötüyerek bana dil uzatırlar. Korktuğumdan dolayı böyle bir şeyi kabul ettiğimi düşünürler." cevabını verdi. Ali (a.s) sonunda ona, "Şimdi rakibin piyadedir, sen de atından in de öyle savaşalım." dedi. O da şöyle dedi: "Ali! Bu değersiz bir öneridir, bir Arabın benden böyle bir istekte bulunacağı aklımın ucundan bile geçmezdi."^{ss}

İki Kahraman Savaşmaya Başlıyor

İki kahraman arasında, şiddetli bir savaş başladı. Toz toprak yükseldiğinden, izleyenler, onların durumundan habersizdi. Onların kulağına sadece, kalkan veya diğer savunma âletlerine vurulan kılıcın sesi ulaşıyordu. Bu vuruşmalardan sonra Amr, kılıcını Ali'nin (a.s) başına vurdu; Ali (a.s) onun bu darbesini özel bir kalkanla önlediyse de başından darbe aldı; ama o fırsattan yararlanarak, rakibinin ayağına ağır bir darbe indirdi. Onun bir

veya iki ayağını kesti, böylece Amr'ın cesedi yere serildi.

Toz toprak arasından Hz. Ali'nin (a.s) zaferini müjdeleyen tekbir sesi yükseldi. Amr'ın toprağa düşme manzarası, Amr'ın arkasında bekleyen diğer kahramanların yüreğine öylesine bir korku düşürmüştü ki, artık onlar, ellerinde olmadan atlarını hendeğe doğru koşturarak, atı hendeğe düşen ve kendisi de feci şekilde yere çakılan Nevfel dışında, hepsi ordugâhlarına geri döndüler. Hendek görevlileri Nevfel'i büyük bir taş yağmuruna tuttular; ama o yüksek bir sesle şöyle bağırdı: "Bu tür öldürme, yiğitliğe sığmaz. Birini gönderin de onunla savaşalım." Sonra Ali (a.s) hendeğe indi ve onu öldürdü.

Şirk ordusunu, baştanbaşa bir dehşet ve korku kaplamıştı ve hepsinden daha çok korkan ise Ebu Süfyan'dı. O, Müslümanların Hamza'nın intikamını almak için, Nevfel'i musle edeceklerini zannediyordu. Onun cesedini on bin dinara satın alması için birini gönderdiğinde Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu:

Cenazeyi veriniz. Ölü için para almak, İslâm'da haramdır.

Bu Darbenin Değeri

Görünüşte Ali (a.s) bir kahramanı öldürmüştü, ama hakikatte, Amr'ın

korku verici naralarıyla, bedenlerine korkudan titreme düşen yürekleri de diriltmişti. İslâm hükümetine son vermek için işe koyulmuş olan on bin kişilik bir orduyu da dehşete düşürmüştü. Eğer bu karşılaşmayı Amr kazansaydı, o zaman bu fedakârlığın ne kadar değerli olduğu anlaşılırdı.

Ali (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzurlarına çıktığında, o, Ali'nin (a.s) darbelerinin değerini şöyle tanımladı:

Bu fedakârlığın değeri, ümmetimin tüm amellerinden daha üstündür; zira küfrün en büyük kahramanının yenilgiye uğratılmasıyla, tüm Müslümanlar aziz ve şirk milleti zelil olmuştur.^{ss}

Delikanlılık

Amr'ın zırhı çok değerli bir zırh olduğu hâlde, Ali (a.s), mertliğinden dolayı ona elini sürmedi; hatta Ömer, neden onun zırhını bedeninden çıkarıp almadı diye Hz. Ali'yi (a.s) kınadı. Amr'ın kız kardeşi, olaydan haberdar olduğunda şöyle dedi: "Kardeşim öldürüldüğü için asla üzülmiyorum; zira onu kerem sahibi bir şahıs öldürmüştür. Eğer böyle olmasaydı, ömrümün sonuna kadar gözyaşı dökerdim."^{ss}

Şimdi Arap kahramanı öldürülünce küfür ordusunun sonunun nereye

ss- Biharu'l-Envar, 20/216; Müstedrek-i Hâkim, 30/32

ss- Müstedrek-i Hâkim, 30/33

vardığına bakalım.

Arap Ordusu Dağılıyor

Arap ve Yahudi ordusu, İslâm ile savaşmakta tek bir hedefe sahip değildi. Yahudiler, İslâm'ın günden güne yayılmasından korkuyorlardı, Kureyş'i harekete geçiren ise, onların İslâm ve Müslümanlarla olan köklü düşmanlıklarıydı. Gatafan ve Feraze kabileleri ve diğer boylar ise, Yahudilerin onlara vaat ettikleri Hayber'in bir yıllık mahsulünü elde etmek amacıyla bu savaşa katılmışlardı. Nitekim son grubu harekete geçiren etken sadece maddî çıkardı ve eğer bu maksatları, Müslümanlar tarafından da temin edilirse, onlar büyük bir sevinçle bir an önce evlerine dönerlerdi. Özellikle o yılın soğuk geçmesi ve muhasara boyunca çekilen yiyecek kıtlığı, onları oldukça yıpratmış ve hayvanlarını ölüm eşiğine kadar getirmişti.

Bu bakımdan, Hz. Peygamber (s.a.a), bir heyeti, adı geçen kabilelerin reisleriyle antlaşma yapmaları ve Müslümanların Medine meyvelerinin üçte birini onlara, Ahzab safından ayrılarak kendi mıntıklarına dönmeleri şartıyla vermeye hazır olduklarını bildirmeleri için görevlendirdi. Elçiler, kabile reisleriyle antlaşma yapıp imzalaması için onları Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna getirdiler. Hz. Peygamber (s.a.a) de durumu iki yiğit ko-

mutanı olan Sa'd b. Muaz ve Sa'd b. Ubade ile görüştü. Her ikisi de aynı görüşü savunarak şöyle dediler: "Eğer bu, Allah'ın emri ise kabuldür, eğer Hz. Peygamber'in (s.a.a) şahsî görüşüyse ve bizim görüşümüzü almak istiyorsa, biz anlaşmanın burada dondurulmasını ve nihaî kararın verilmesini öneriyoruz; zira biz hiçbir zaman, bu kabilelere haraç vermedik ve onlardan bir kişi dahi bizim hurmalarımızı zorla almaya cesaret edememiştir. Şimdiyse Allah'ın inayeti ve peygamberinin hidayetiyle iman getirdik; bu din vesilesiyle saygıdeğer ve aziz olduk. Allah'a andolsun ki; ilâhî hüküm yerini buluncaya dek, biz onların bu batıl ve boş isteklerine kılıçlarımızla cevap vereceğiz."

Hz. Peygamber (s.a.a), şöyle buyurdu:

Benim böyle bir antlaşma yapmayı düşünmemin sebebi, Arap ordusunun sizleri hedef karar kılması ve her taraftan hücumla tâbi tutulmuş olmanızdı. Ben de bu yolla düşmanın birlik ve beraberliğini bozabileceğimizi düşündüm; ama şimdi siz bana fedakârlığınızı ispat etmiş bulunmaktasınız. Ben bu antlaşmayı durduruyor ve size şunu söylüyorum: Allah, Peygamber'ini zelil kılmamış ve tevhidin şirke karşı galip geleceği vaadini gerçekleştireceğine inanıyorum.

O sırada Sa'd, Hz. Peygamber'in (s.a.a) izniyle mektubu sildi ve şöyle yaz-

di: "Putperestler bize ne yapmak isterlerse istesinler, biz, haraç veren bir millet değiliz."^{ss}

Arap Ordusunun Dağılış Sebepleri

1- Zaferin ilk etkeni, Hz. Peygamber'in (s.a.a) elçilerinin, Gatafan ve Fezारे kabilelerinin reisleriyle yapmış oldukları görüşmeydi; zira bu antlaşma son karara ulaşmamıştı, ama anlaşmanın iptal edildiği de ilân edilmemişti. Adı geçen kabileler, bu vesileyle müttefiklerine karşı kararsız kaldılar ve günden güne zikredilen antlaşmayı imzalayacakları günü bekliyorlardı. Ne zaman onlardan toplu saldırı isteğinde bulunsalar, onlar bu antlaşmanın ümidiyle, çeşitli bahanelerle onların isteklerini reddediyorlardı.

2- Arap ordusunun güçlü kahramanı Amr'ın öldürülmesi, özellikle de Amr'ın öldürülmesinden sonra diğer kahramanların savaş meydanından kaçmaları, Amr'ın fetih ve zaferle döneceğine inanan kimselerde şiddetli bir korku yaratmıştı.

3- Yeni Müslüman olmuş Nuaym b. Mes'ud, onların birliğini bozmakta son derece etkiliydi. O, şirk ordusunu dağıtmak için en etkili plânı kur-

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/223; Biharu'l-Envar, 20/252

muştı ve onun bu çalışması, günümüzün usta casuslarından geri kalmayacak derecedir; hatta daha üstün ve ehemmiyeti daha fazladır.

O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna gelerek şöyle dedi: "Ben yeni Müslüman olmuş biriyim ve bu kabilelerin hepsiyle derin bir dostluğum var. Onlar, benim Müslüman olduğumu bilmiyorlar. Bu konuda yerine getirmemi istediğiniz bir emriniz varsa, hazırım. Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu: *"Bu topluluğun dağılması için bir iş yap."* Yani eğer bu konuda birtakım üstün maslahatları korumak uğruna bir plân ve çare arayışında bulunursan, hiçbir sakıncası yoktur. ^{ss}

Nuaym, biraz düşündükten sonra, gerçekte düşmanın beşinci direği olan ve Müslümanları arkadan vurmakla tehdit eden Kurayzaoğulları kabilesinin yanına gitti. Kurayzaoğulları'nın kalesine girdi. Onlarla dert ortağı ve hayırsever olduğu görünümünü verdi. Kurayzaoğulları'nın güvenini kazanacağı her yönde konuşma yaptı. Sonra şunları ekledi: Sizin, mütefikiniz olan ahzab ile durumunuz, yani Kureyş ve Gatafan ile oldukça farklıdır; zira Medine sizin kadın ve çocuklarınızın yaşadığı yerdir. Tüm servet ve mal varlığınız da oradadır. Hiçbir şekilde burayı terk etme im-

kânınız yoktur. Lâkin Muhammed (s.a.a) ile savaşmaya kalkan müttefik ahzabın yaşam ve ticaret merkezleri Medine dışında ve uzaktadır.

Eğer onlar bir fırsat elde edip savaşı kazanırlarsa hedeflerine ulaşırlar ve eğer yenilgiye uğrarlarsa, hemen kendi yollarını tutup, geldikleri noktadan, Muhammed'in (s.a.a) ulaşamayacağı bölgelerine geri dönerler.

Fakat siz iyi düşünün, eğer ahzab bu savaşta yenilir de kendi merkezlerine dönerlerse, bu durumda siz, Müslümanların güçlü pençeleri altında kalırsınız. Şimdilik ahzab ile yapmış olduğunuz antlaşmaya bağlı kalmanız salâhınızdır. Lâkin ahzabın sizi savaş esnasında yalnız bırakmaması ve kendi mntıklarına dönmemeleri için, onlardan birkaç sayılır kişi ve reisi rehin alınız. Böylece kötü günde sizi yalnız bırakmazlar ve işi sonuna kadar devam ettirirler; zira onlar sizin rehin aldığınız büyük şahsiyetlerini kurtarmak için, Muhammed (s.a.a) ile son nefeslerine kadar savaşır.

Nuaym'ın bu görüşü oy birliğiyle kabul edildi. O sözlerinin onları tamamen etkisi altına aldığından emindi. Sonra kaleden çıkarak, Ahzabın ordugâhına gitti. Onun Kureyş reisleriyle eski bir dostluğu vardı, onlarla görüşerek şöyle dedi: "Kurayzaoğulları, Muhammed (s.a.a) ile olan antlaşmalarını bozduklarından son derece pişmandır ve şimdi bir şekilde

onu telâfi etmeye çalışıyorlar. Onlar, sizin önde gelen büyüklerinizden birkaç kişiyi rehin alıp, Muhammed'e (s.a.a) teslim etmek istiyorlar. Bu vesileyle Muhammed (s.a.a) o rehinleri hemen öldürecek, böylece onlarda sadakatlerini ispat etmiş olacaklardır. Onlar, bu konuyu daha önce Muhammed (s.a.a) ile görüşerek, ona bundan sonra onu destekleyeceklerini ve sizinle son nefeslerine kadar savaşacaklarına dair söz vermişler. Muhammed (s.a.a) de bu antlaşmayı kabul etmiştir."

"Bununla birlikte, eğer Yahudiler gelip sizden rehin isterlerse sakın vermeyin! Bilin ki, onların sonu tehlikelidir. Bu işe en açık delil şudur; yarın siz onların yanına giderek savaşa katılmalarını ve Muhammed'e (s.a.a) hamle ederek, onları arkalarından vurmalarını isteyin, birçok bahaneyi öne sürerek böyle bir şeyi kesinlikle kabul etmeyeceklerini göreceksiniz."

Oradan Gatafanlıların ordugâhına gitti. Orada da gerekeni yaptı ve şöyle dedi: "Beni söyleyeceklerimden dolayı suçlayacağınızı zannetmiyorum. Ben sizlere bir şey söylemek istiyorum, ama sizden ricam bu söyleyeceklerimi başka kimseye anlatmamanızdır." Hepsi de onu dostluk ve sadakatle kabul ettiler. Sonra o, Kureyş'e söylediklerini açık bir şekilde onlara da söyledi. Onları, Kurayzaoğulları'nın yapacağı işlerin sonucu

konusunda uyardı ve şöyle dedi: "Sakın onların bu isteklerine olumlu bir cevap vermeyin."

O, memuriyetini en iyi bir şekilde tamamladı. Sonra gizlice Müslümanların ordugâhına geldi. Kurayzaoğulları Yahudilerinin, Arap güçlerinden bazı rehinler alıp Müslümanlara teslim edeceği söylentisini, İslâm ordusu arasında yaydı. Elbette bu söylentinin yayılmasından maksat, konunun hendek yakınlarından aşarak Arap ordusunun kulağına ulaşmasıydı.

Kureyş Elçileri, Kurayzaoğulları'nın Kalesine Gidiyor

Ebu Süfyan, cumartesi gecesı, işı bir kerede halletmeye karar verdi. Bu yüzden Kureyş ve Gatafan reisleri, Kurayzaoğulları'nın kalesine elçiler göndererek onlara şöyle dediler: "Burası bizim yaşadığımız yer değildir. Bizim hayvanlarımız helakete uğradılar. Yarın siz, onların ardından hamle edin de, bu işı burada bitirelim."

Kurayzaoğulları'nın komutanı, ahzab elçilerine şöyle cevap verdi: "Yarın cumartesidir ve biz Yahudi milleti böyle bir günde hiçbir şeye el sürmeyiz; zira atalarımızdan bir grup böyle bir günde bir şeyler yaptıklarından, ilâhî azaba duçar olmuşlardır. Bununla birlikte, biz, ahzabın önde gelen büyüklerinden birkaç kişiyi rehin unvanıyla kalemize almadan, böyle bir

savaş girişiminde bulunmayacağız; zira bu durumda siz, son nefesinize kadar savaşır ve bizi de bu esnada yalnız bırakmazsınız."

Kureyş elçileri geri döndüler ve konuyu ahzab büyüklerine ulaştırdılar. Hepsi birlikte şöyle dedi: "Nuaym'ın söyledikleri doğruymuş! Demek ki Kurayzaoğulları, bize hile yapmak istiyor."

Kureyş elçileri bir kez daha Kurayzaoğulları'yla görüşerek şöyle dediler: "Bizim önde gelen şahsiyetlerimizden bazılarını size rehin vermemiz olası bir iş değildir; hatta biz bir kişiyi bile size rehin unvanıyla vermeye hazır değiliz. Eğer isterseniz yarın hamle ediniz ve biz de size destek olacağız."

Elçilerin; biz hatta bir kişiyi bile size rehin vermeye hazır değiliz şeklindeki sözleri, Kurayzaoğulları'nda, Nuaym'ın söylediklerinin doğru olduğu konusunda artık hiçbir şüphe bırakmamıştı. Hep birlikte şöyle dediler: "Nuaym'ın söyledikleri doğrudur. Kureyş malını düşünmektedir. Eğer bu savaşta yenilgiye uğrarsa, kendi yolunu tutar ve bizi de Müslümanların pençesine bırakıp gider."^{ss}

Son Sebep

Yukarıda belirtilen sebeplere, gerçekte gaybî yardımlar olarak adlandırılabilir bir neden daha eklenerek ahzabı dağıttı. O diğer etken; havanın bozulması, tufan çıkması ve şiddetli soğğun bastırmasıydı. Havanın böylesine değişmesi, çadırları yerlerinden söküyor, ateş üstündeki yemek kazanlarını fırlatıyordu. Fenerleri söndürmüş ve yakılan ateşleri vadi ortalarında dağıtmıştı. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.a), Huzeyfe'yi hendeden geçip, düşmanın durumundan haber getirmekle görevlendirdi. O şöyle diyor: "Ben Ebu Süfyan'ın yanına kadar gittim, onun ordu arasında konuşma yaptığını gördüm. Ebu Süfyan şöyle diyordu:

"Şu an konakladığımız yer, bizim ikamet yerimiz değildir. Hayvanlarımız heder olmuş, şiddetli tufandan bize, ne çadır, ne otak, ne ateş kalmış ve Kurayzaoğulları da bizden yardım elini çekmiştir. Bizim için en uygun olan, buradan göçüp gitmemizdir."

Sonra diz çökmüş devesine binerek, durmadan devesini kamçılıyordu. Zavallı öylesine kederli ve üzgündü ki, devesinin ayaklarının bağlı olduğunu unutmuştu.

Sabahın aydınlığı, ahzab muntikasını aydınlatmadan önce, Arap ordusu orayı terk etmişti ve orada onlardan hiç kimse kalmamıştı.^{ss} Böylece ahzab çilesi de hicretin beşinci yılı, zilkade ayının yirmi dördüncü gününde son bulmuştu.

28 Bölüm

FESAD'IN SON KALESİ

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Medine'ye geldiği ilk yıl, iç ihtilâfların ve gruplaşmaların tamamına bir son vermek amacıyla, Medine ve etrafını kapsamına alan hayafî bir belge ve sağlam bir ferman düzenledi. Genelde Evs ve Hazreç kabileleri, özelde ise bu iki kabilenin Yahudileriyle, muntıkanın gerektiğinde savunulması üzerine ittifak antlaşması yapıldı.

Diğer yandan Hz. Peygamber (s.a.a), Medineli diğer Yahudilerle de ayrıca bir antlaşma yaptı. Bu antlaşma gereğince, Yahudilerin çeşitli taifeleri, eğer Allah Resulü'ne veya onun yaranlarına bir zarar verecek olur yahut düşmana binek ve silâh yardımı yapacak olurlarsa, Hz. Peygamber (s.a.a), onları idam etmek, mallarına el koymak ve kadınlarını ve çocuklarını esir almak hakkına sahip olacaktı.

Ne var ki, Yahudilerin her üç taifesi de çeşitli bahanelerle sözlerinde durmadılar ve yapılan antlaşmaları göz ardı ettiler. Bunlardan Kaynukaoğul-

ları taifesi, bir Müslüman'ı öldürdüler. Nadiroğulları, Peygamber'e (s.a.a) bizzat suikast düzenlediler. Hz. Peygamber (s.a.a) de onları, vatanlarından çıkararak, Müslümanların bulunduğu bölgeyi terk etmeğe mecbur etti. Kurayzoğulları taifesi de İslâm'ın kökünü kazımak üzere, Arap ordusuyla samimî işbirliğinde bulundular. Şimdi İslâm'ın yüce rehberinin Kurayzoğulları'nı nasıl tembih ettiğini ve edeplendirdiğini görmek gerek.

Medine ufukları henüz ağarmadan, grupların en sonuncusu da büyük bir korku ve vahşet duygusu ile Medine topraklarını terk ettiler. Müslümanların çehrelerinde yorgunluk ve bitkinlik eserleri açıkça görülmekteydi. Buna rağmen, Hz. Peygamber (s.a.a) ilâhî emir ile Kurayzoğulları'nın işine son vermekle görevlendirildi. Ezan okunduktan sonra Hz. Peygamber (s.a.a) Müslümanlarla birlikte öğlen namazını kıldı ve daha sonra müezzin, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emriyle şöyle dedi:

Müslümanlar ikindi namazını Kurayzoğulları bölgesinde kılmalıdır.^{ss}

Daha sonra sancağı Ali'ye (a.s) verdi, cesur ve fatih askerler de onun ardından yola koyuldular. Kurayzoğulları'nın kalesini baştanbaşa muha-

ss- Peygamber'in (s.a.a) münadisi şöyle demişti: işiten ve itaat eden hiç kimse, ikindi namazını Kurayze oğulları kabilesi dışında kılmamasın.

sara ettiler. Kale bekçileri, İslâm ordularının kale içlerine doğru hareket ettiğini haber verince, Yahudiler kale kapılarını alelâcele kapattılar. İslâm ordusunun gelmesiyle birlikte soğuk savaş başlattılar, kale burçlarından ve aralıklardan Hz. Peygamber'e küfürler ve hakaretler yağdırıyorlardı. İslâm ordusu sancaktarı, Müminler Emiri Ali (a.s), Yahudilerin çirkin sözlerini Hz. Peygamber (s.a.a) duymasın diye, hazretin kaleye yaklaşmasını önlemek amacıyla, Medine'ye doğru hareket etti. Fakat Hz. Peygamber (s.a.a), Ali'ye (a.s) buyurdu ki; onlar beni görürlerse, küfretmekten vazgeçerler. Hz. Peygamber (s.a.a), kaleye yaklaştı ve onlara: *"Acaba Allah sizleri aşığalık ve zelil kılmadı mı?"*^{ss} dedi.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Yahudilere karşı bu denli sert konuşması görülmemişti. Peygamber'in kabaran hislerini yatıştırmak için dediler ki; "Ey Ebu'l-Kasım! Sen böyle sert konuşmazdın." Onların bu sözleri, onun duygularını öylesine tahrik etti ki, ihtiyarsız gerisin geriye gitti ve abası sırtından düştü.^{ss}

SS- «هل اخذاكم الله و انزل عليكم نعمته»

ss- Sire-i İbn Hişam, 2.c, 234.s; Taberî, Tarih, 2.c, 245-246.s

Kale İçinde Yahudilerin Şûrası

Bu şûra'da Ahzab Savaşı'nı alevlendiren Huyeyy b. Ahtab Nuzayrî, grupların dağılmasının ardından Hayber'e gitmeden onların kalesine uğradı. Taifenin rehberi üç plân sunarak bunlardan birinin kabul edilmesini istedi:

1- Hepimiz İslâm dinine girelim, zira Muhammed'in peygamberliği kat'î bir iştir ve hepimizin bildiği kesin bir konudur. Ayrıca Tevrat da bu olayı tasdik etmektedir.

2- Kadınlarımızı ve çocuklarımızı öldürelim, daha sonra da kaleden dışarı çıkıp, özgür bir şekilde Müslümanlarla savaşalım. Bu durumda öldürülürsek, gözümüz arkada kalmaz; kazanacak olursak, o zaman da yeniden kadın ve çocuk sahibi oluruz.

3- Bu gün cumartesi gecesidir. Muhammed ve etrafındakiler, Yahudilerin bu günün gece ve gündüzünde hiçbir işe el atmadıklarını biliyorlar. Bu durumdan istifade ederek onları gafil avlar ve gece kararınca saldırırız.

Şûra, bu önerilerin her üçünü de reddetti ve dedi ki: Biz kesinlikle kendi dinimizi ve Tevrat'ı terk edemeyiz; kadın ve çocuklarımızın ölümünden

sonra bizim için yaşam anlamını yitirecektir ve üçüncü öneri de inançlarımızla çakıştığı için uygulanamaz; zira o zaman, bizden önceki kabilelerin uğradığı gibi, Allah'ın hışım ve gazabına uğramaktan korkarız.^{ss}

Şûra üyelerinin konuşmaları, onların nasıl bir kişiliğe sahip olduklarını anlamak için en güzel kılavuzdur. Birinci plânın reddi, onların inatçı ve söz dinlemez bir kavim olduğunun en güzel göstergesidir; zira eğer rehberlerinin de itiraf ettiği üzere, gerçekten o hazretin peygamberliğinden haberdar idiyse, onun karşısında durmak, inatçılıktan başka bir şey ifade etmeyecektir. İkinci plân ve onun etrafında söylenen sözler, bu taife halkının ne denli katı yürekli olduklarının apaçık şahididir; zira günahsız kadın ve çocukları öldürmek, çok şiddetli bir katı kalplilik olmaksızın mümkün değildir. Burada dikkat etmek gerekir ki, şûra bu plânı, onları öldürürsek, bundan sonra hayatın zevki olmaz gerekçesiyle reddetti; ama hiç kimse, "Bu biçareler hangi günahlarından dolayı kurban edilmek isteniyor; hatta Muhammed'in eline esir düşseler bile, onları kesinlikle öldürmeyeceğini bildiğimiz hâlde, biz şefkatli babalar nasıl böyle bir şeye el atabiliriz?" demedi.

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/235.

Üçüncü plân, onların, Hz. Peygamber'in (s.a.a) manevî gücünden ve askerî alandaki yetenekleri ve savunma kanunları konusundaki bilgisinden habersiz olduklarını ve doğru teşhiste bulunamadıklarını gösteriyordu. Onlar, İslâm önderinin Yahudiler gibi hile ve aldatıcılıklarıyla meşhur olan bir düşmana karşı, cumartesinin gece ve gündüzünde tedbir almayacağını sanıyorlardı.

Hz. Peygamber (s.a.a), Arap ordusu gittikten sonra, Kurayzaoğulları'nı kesinlikle kendi hâllerine bırakamazdı, zira Arap ordusunun uygun bir fırsatta, daha teçhizatlı bir orduyla tekrar Medine şehrini ele geçirmek üzere geri gelmeyecekleri ve İslâm'ın kökünü kazımak için, Kurayzaoğulları gibi bir iç düşmanla anlaşma yapmayacakları söylenemezdi. Kısaca onların varlığı her zaman İslâm için tehlikeydi. Buna binaen, Kurayzaoğulları konusunda sorunun çözümü ve bir defa daha tekrar etmemek üzere kökünden halledilmesi, Müslümanlar açısından hayatî önem taşı-maktaydı.

Ebu Lübabe'nin İhaneti

Kurayzaoğulları Yahudileri, kalelerinin muhasara edilmesinden sonra, Hz. Peygamber'den (s.a.a) Evs kabilesinden Ebu Lübabe'yi, kendisiyle

meşveret etmek üzere onlara göndermesi isteğinde bulundular. Ebu Lü-babe'nin Kurayzaoğulları'yla eskiden bir dostluk antlaşması vardı. Kale-ye girdiğinde Yahudilerin erkek ve kadınları onun etrafını alarak ağlayıp sızlayamaya başladılar ve şöyle dediler: "Gerçekten bizim kayıtsız şartsız teslim olmamız reva mıdır?"

Ebu Lü-babe: "Evet." dedi, ama eliyle de boğazına işaret etti. Yani eğer tes-lim olursanız, öldürüleceksiniz. Ebu Lü-babe, Hz. Peygamber'in (s.a.a), tevhid dini için büyük bir tehlike olan bu grubun varlıklarını sürdürmele-rine göz yummayacağını çok iyi biliyordu. Fakat Ebu Lü-babe, İslâm'ın ve Müslümanların yüce maslahatlarına ihanet ederek, onların sırlarını açtığı-na da çok pişman olmuştu. Yüzü sararmış ve titrek bir hâlde kaleden çıkar çıkmaz, doğruca mescide gitti ve kendisini mescidin direklerinden birine bağladı ve Allah adına yemin ederek, eğer onu bu hatasından dolayı affet-mezse, ömrünün sonuna kadar böyle kalacağına dair ahdedti.

Müfessirler, şu ayetin Ebu Lü-babe'nin ihaneti hakkında nazil olduğunu söylerler:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Ey iman edenler, Allah'a ve Resülü'ne ihanet etmeyin, bile bile ema-

netlerinize de ihanet etmeyin.^{ss}

Ebu Lübage'nin haberi Peygamber'e (s.a.a) yetiştiğinde şöyle buyurdular:

Eğer böyle bir işe kalkışmadan önce benim yanıma gelseydi, ben Allah'tan onu bağışlamasını dilerdim ve Allah da onu bağışladı; ama artık Allah'ın mağfireti nazil oluncaya kadar beklemesi gerek.

Onun eşi namaz vakitleri geliyor ve iplerini çözüyordu, namazdan sonra da tekrar onu mescidin direğine bağlıyordu.

Altı gün böyle geçti; Hz. Peygamber (s.a.a), Ümmü Seleme'nin evinde olduğu sırada, sabaha yakın vahiy meleği geldi ve Ebu Lübage'nin affedildiğini ifade eden şu ayeti Peygamber'e (s.a.a) vahyetti:

وَآخِرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ خَلَطُوا عَمَلًا صَالِحًا وَآخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ
إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

Diğerleri günahlarını itiraf ettiler, onlar salih bir ameli bir başka kötüyle karıştırmışlardır. Umulur ki, Allah tövbelerini kabul eder. Hiç şüphesiz Allah, bağışlayandır, esirgeyendir.^{ss}

Ümmü Seleme'nin gözleri, gülümser hâlde olan Hz. Peygamber'in (s.a.a) nurlu çehresine takıldı, Hz. Peygamber (s.a.a), Ümmü Seleme'ye: "Allah,

ss- Enfal, 27

ss- Tevbe, 102.

Ebu Lübage'nin hatasını affetti; kalk ve müjde ver." buyurdu. Hz. Peygamber'in (s.a.a) hanımı halka Ebu Lübage'nin bağışlandığı müjdesini verir vermez, halk onun bağlarını çözmek için üşüştüler. Fakat Ebu Lübage dedi ki; "Bu bağları yalnızca Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendisinin çözmesi gerek." Hz. Peygamber (s.a.a), sabah namazını ikame etmek üzere mescide geldiğinde, kendi mübarek elleriyle bağları çözdü.^{ss}

Elbette Ebu Lübage'nin bu sapması, onun yersiz duygusallığından kaynaklanmaktaydı. Hain erkek ve kadınların ağlama ve şivenleri, sır saklama gücünü ondan aldı, o da kendini alamayıp, Müslümanların sırlarını açtı; ancak onun vücudunda, kendi kendisini affettirebilecek ve bir daha da ihanet düşüncesine yer vermeyecek bir cezaya çarptırmasına neden olacak derecede bir iman gücü ve Allah korkusu, daha ağır basmaktaydı.

Özel Birlik Harekâtı Nasıl Sonuçlandı?

Bir gün, Yahudi Şas b. Kays, kalenin temsilcisi olarak dışarı çıkıp, Hz. Peygamber (s.a.a) ile görüştü ve Kurayzaoğulları'nın da diğer Yahudi kabileleri gibi menkul eşyalarını alarak Medine'yi terk etmeleri için kendilerine izin vermesini talep etti. Hz. Peygamber (s.a.a), onun bu teklifini redde-

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/237.

derek, kayıtsız, şartsız teslim olmaları gerektiğini buyurdu. Şas, plânu değiştirerek dedi ki, Kurayzaoğulları mallarını Müslümanlara bırakarak Medine'yi terk etmeye de hazırdılar. Hz. Peygamber (s.a.a), bu plânu da kabul etmedi.^{ss}

Burada, "Resulullah (s.a.a), neden Kurayzaoğulları'nın temsilcisinin plânlarını reddetti?" sorusu zihne gelebilir. Sebep gayet açıktır; zira bunların da Nadiroğulları'nın yaptıkları gibi, Müslüman savaşçılar sefere gittiklerinde, putperest Arapların tahrikiyle İslâm'ı ve Müslümanları büyük tehlikelere maruz kılmayacaklarına ve nice mazlumların kanlarının dökülmesine neden olmayacaklarına dair hiçbir güvence yoktu. Bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.a), o şahsın plânını kabul etmedi ve Şas dönerek olayı üst makamlara olduğu gibi ilettili.

Kurayzaoğulları'nın son kararı, kayıtsız şartsız Müslümanlara teslim olmağı. Bazı müverrihlerin naklettiklerine binaen, onlarla antlaşmalı olan Sa'd b. Muaz'ın kendileri hakkında verecekleri karara uyulması şartıyla teslim olmayı kabul etmişlerdi. Bu karardan sonra kale kapıları açıldı. Emirü'l-Müminin Ali (a.s), özel bir birlik ile kaleye girerek kaleyi silâhlar-

dan arındırdı ve onları, haklarında hüküm verilinceye kadar, Neccaroğulları'na ait evlerde tutuklu olarak bekletti.

Geçmişte Yahudilerden Kaynukaoğulları, İslâm ordusunca esir edilmiş, daha sonra Hazreçlilerin -özellikle Abdullah b. Übey'in- müdahalesiyle affedilmişlerdi. Böylece Hz. Peygamber (s.a.a) de onların kanlarının akıtılmasından vazgeçmişti. Bu nedenle Evs kabilesi, Hazreç ile aralarında olan rekabet gereği, Peygamber'e (s.a.a), o kabileyle aralarında olan antlaşmaya binaen, bu kabilenin de affedilmeleri konusunda hazrete haddinden fazla ısrar ettiler. Hz. Peygamber (s.a.a), onların bu isteklerini reddederek şöyle buyurdular:

Bu konuda hakemliği Evs kabilesinin reisi ve sizin de büyüğünüz olan Sa'd b. Muaz'a bırakıyorum. Onun bu konuda görüş ve kararı her ne ise, ben kabul ediyorum.

Orada bulunanların hepsi Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu önerisini içtenlikle kabul ettiler.

İlginç olan şu ki, Sa'd b. Muaz'ın hakemliği, Kurayzaoğulları'nca da kabul edilmişti. İbn Hişam ve Şeyh Müfid'in naklettiklerine göre; Kurayzaoğulları, cevap olarak Peygamber'e (s.a.a) "Bizler Sa'd b. Muaz'ın hakemliğine

ve hakkımızdaki kararına razıyız." demişlerdi.^{ss}

Sa'd b. Muaz, bu sırada, eline isabet eden bir oktan aldığı yaradan dolayı, Zumejde adında cerrahlıkta mahir olan bir kadının çadırında tedavi görmekteydi. Hz. Peygamber (s.a.a), arada bir onu ziyaret ediyordu. Evs'li gençler kalkıp kabile reislerini büyük bir şölen ile Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna getirdiler. Sa'd meclise geldiğinde, Hz. Peygamber (s.a.a) buyurdu ki: "Hepiniz kabile reisinize ihtiramınızı bildiriniz." Orada bulunan herkes, Sa'd'a ihtiram için ayağa kalktılar ve gerekeni yaptılar. Onu getirenler, yol boyunca devamlı olarak ondan Kurayzaoğulları konusunda affedici olmasını ve onları ölümden kurtarmasını talep ediyorlardı.

Fakat o, bütün bu baskıların aksine, o mecliste, onların savaşçılarının idamına, mallarının taksimine, kadın ve çocuklarının da esir edilmelerine karar verdi.^{ss}

Sa'd B. Muaz'ın Verdiği Kararın Tahlili

Hâkim'in hissiyat ve duygusallığı aklına galip gelecek olursa, yargı sisteminin ve sonuç olarak da toplumun temellerinin çökeceği açıktır. Duygu-

ss- Şeyh Müfid, İrşad, 50.s.

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/240; Meğazi Vakidi, 2/510.

sallık, yalancı iştah misali, zararlı ve istenmeyen şeyleri, yararlı ve güzel gösterir. Hâlbuki hissiyatın akla galip gelmesi, hem kişisel menfaatleri, hem de toplumsal maslahatları yok eder.

Sa'd b. Muaz'ın hissiyat ve duygusallığı, Kurayzaoğulları'nın kadın, çocuk ve tutuklu durumda olan erkeklerinin içler acısı manzarası ve kamuoyuna hâkim düşünce, -Evs kabilesi ki, ciddî bir şekilde hâkimin Kurayzaoğulları'nın hatasını affetmesi için ısrar edip duruyorlardı.- bütün bunlar, iki tarafın da kabul ettiği bir hâkimin kendi reyini, azınlık durumda olan Kurayzaoğulları'nın maslahatından yana kullanmasını, onların yararını çoğunluk durumunda olan Müslümanlara tercih etmesini ve Kurayzaoğulları canilerinin, çeşitli bahanelerle beraatına hükmetmesini veya en azından, hafif bir cezaıyla atlatmalarını yahut önceden önerilen plânlardan birinin kabulünü gerektiriyordu.

Ancak akıl ve mantık, hâkim'in özgür ve bağımsız oluşu, umumun maslahatı neyi gerektiriyorsa, o yönde hareket edip, savaşçıların öldürülmesine, mallarına el konulmasına, kadın ve çocuklarının esir edilmelerine hükmetti. O, aşağıda zikredilecek olan birtakım maslahatlar gereği böyle bir hükümde bulunmuştur:

1- Kurayzaoğulları Yahudileri, bir müddet önce Hz. Peygamber (s.a.a) ile bir antlaşma yapmışlardı. Bu antlaşma gereği; eğer İslâm'ın ve Müslümanların maslahatlarına aykırı bir tavır takınır veya tevhid dininin düşmanlarına yardım edecek olurlarsa; toplumda karmaşa çıkararak Müslümanlar aleyhine tahrik edici fiillerde bulunurlarsa, Müslümanlar, onları öldürmekte serbest olacaklardı.^{ss} Hâkim, kendi kendine, eğer bu antlaşma gereği onların aleyhine hüküm verecek olursam, kararım adaletle çakışmayacaktır, diye düşünüyordu.

2- Antlaşmayı bozan bu grup, putperest Arapların mızrakları gölgesinde, bir müddet Medine şehrinin emniyetini bozmuş ve Müslümanların içine korku düşürmek için, onların evlerine hücum etmişlerdi. Eğer Hz. Peygamber'in (s.a.a) tedbiri olmasaydı ve ordudan bir grup askeri şehrin emniyetini korumaları için Medine'ye göndermemiş olsaydı, Kurayzaoğulları büyük bir ihtimalle arzu ve emellerine yetişeceklerdi. Onlar, Müslümanların savaşçılarını öldürecek, mallarını yağmalayacak, kadın ve çocuklarını da esir alacaklardı. Sa'd b. Muaz, şöyle düşünüyordu: "Eğer ben

ss- Kurayzaoğulları'nın reisi olan Ka'b b. Esed'in imzalamış olduğu bu antlaşmanın metni, önceki sayfalarda zikredilmiştir.

de onlar hakkında aynı şeyleri düşünecek olursam, hak ve adalete aykırı hüküm vermiş olmam."

3- Evs kabilesinin reisi olan Sa'd b. Muaz, Kurayzaoğulları'yla antlaşma yapmış ve aralarında da yakın dostluk bağları oluşmuştu. Büyük bir ihtimalle o, Yahudi kanunlarını biliyordu. Tevrat'ta şöyle geçer: "Bir şehre savaş ilân ettiğinde, önce onları sulh ve barışa davet et; eğer onlar savaşma yolunu tercih ederlerse, şehri muhasara et ve şehre hâkim olduğun gibi, bütün erkekleri kılıçtan geçir; ama kadın, çocuk, hayvanlar ve şehirde bulunan her şeyi ganimet olarak kendine al."^{ss} Şayet Sa'd b. Muaz, kendisini iki taraf arasında -her iki tarafın da kabul ettiği- hakem olarak tasavvur ediyor ve kendi kendine; "Eğer mütecavizleri kendi dini kanunları gereğince cezalandıracak olursam, adalet ve insafa uygun hareket etmiş olurum." diye düşünüyordu.

4- Bize göre, böyle bir hükümde bulunmanın en önemli nedeni, Sa'd b. Muaz, Allah Resulü'nün (s.a.a) - Hazreçlilerin ısrarı üzerine- Kaunukaoğulları diye bilinen Yahudi taifesinin hatasını, Medine civarını terk etmek şartıyla affetmişti; ama onlar, İslâm topraklarını tamamen terk etmedik-

ss- Tevrat, Tensiye sıfırı, 20. fasıl.

leri gibi, Ka'b b. Eşref, bu olaydan hemen sonra Mekke yolunu tutmuş, müşriklerin yanında Bedir'de onların ölenleri için iki gözü iki çeşme misali gözyaşları dökmüş ve onları Müslümanlar aleyhine savaş kararı aldırınca kadar yerine oturmamıştı. Bunun sonucunda da Uhud savaşı baş göstermiş ve İslâm'ın seçkin evlâtlarından yetmiş kişi bu savaşta şahadet şerbetini içmişlerdi.

Aynı şekilde Hz. Peygamber (s.a.a), Nadiroğulları'nı da affetmiş, hatalarına göz yummuştu, fakat buna karşılık, askerî bir birlik oluşturarak, Müslümanlara karşı Ahzap Savaşı'nı başlattılar. Öyle ki, eğer Hz. Peygamber'in (s.a.a) derin görüş ve feraseti ve hendek plânı olmasaydı, daha ilk günlerinde İslâm'ın kol ve kanadını kesmiş ve binlerce kişinin katledilmesiyle sonuçlanacak bir cinayet ile İslâm'ın adını tarihten sileceklerdi.

Sa'd b. Muaz, bütün bu olayları bütün merhaleleriyle gözden geçiriyordu. Geçmişte yaşanan bunca acı tecrübelerden sonra, vicdanı onun duygusal davranmasına ve binlerce kişinin maslahatını, azınlık bir grubun dostluğu uğruna tehlikeye atmasına izin vermiyordu; zira bu grubun yakın gelecekte, bu defa daha geniş bir birlik oluşturarak, müşrik Araplarla da birleşmek suretiyle, onları İslâm aleyhine kışkırtarak daha farklı plânlarla,

İslâm'ı en merkez noktasından vurmak suretiyle, henüz oluşum sürecinde olan bu dini çöktürebilecek potansiyel bir güç olduğu kesindi. Bu nedenle, bu grubun varlığının, Müslüman toplumun yüzde yüz aleyhinde olacağını teşhis etmiş ve bunların, Müslümanların elinden bir defa kurtulacak olurlarsa, bir an bile boş oturmayacaklarını ve Müslümanları büyük tehlikelerle burun buruna getireceklerini çok iyi biliyordu.

Onun derin görüşlülüğü ve doğru teşhiste bulunduğu en bariz şahidi şudur: Onları idama götürdüklerinde, onlar kalplerinde gizledikleri sırlarını açıp döküyorlardı. Savaş ateşini alevlendiren Huyey b. Ahtab, idam edileceği zaman, gözü Resulullah'a takılınca, şöyle seslendi: "Ben, sana olan kinimden ötürü pişman değilim; ama ne var ki, Allah'a yardım etmeyen herkes, aşağılanmaya mahkûmdur."^{ss} Daha sonra da halka yönelerek dedi ki: "Allah'ın emrinin vaki olacağından şüpheniz olmasın, İsrailoğulları'na Allah tarafından zillet ve aşağılanma geleceği kesindir."

Kadınlardan bir kişi öldürüldü; zira o, el değirmeni taşlarından birini kaleden fırlatmak suretiyle bir Müslümanı öldürmüştü. İdam mahkûmlarından Zübeyr Bata adında biri de, Müslümanlardan Sabit b. Kays adında

ss- Taberî tarihi, 2/250.

bir şahsın isteği üzerine affedildi, onun kadın ve çocukları da esaretten kurtuldular ve malları da kendisine iade edildi. Kurayzaoğulları'ndan dört kişi Müslüman oldular. Düşmandan elde edilen ganimetler de humusu (beşte bir) -beytülmal hakkı olarak- ayrıldıktan sonra, Müslümanlar arasında taksim edildi. Atlı askerlere üç pay, yayalara bir pay verildi. Hz. Peygamber (s.a.a), ganimetlerin humusunu Zeyd'e verdi ve Necd'e gidip onları satarak, yerine silâh ve savaş malzemeleri almasını buyurdu. Böylece Kurayzaoğulları fitnesi de hicretin beşinci yılı, zilhicce ayının on dokuzuncu günü son bulmuş oluyordu. Ahzap Suresi'nin 26-27. ayetleri de Kurayzaoğulları hakkında nazil olmuştur. Sa'd b. Muaz da Hendek Savaşı'nda yaralanmış ve Kurayzaoğulları olayından sonra, almış olduğu yara sonucu şahadete erdi.^{ss}

Mustalakoğulları Gazvesi

Mustalakoğulları, Huzaa kabilesinin bir koludur ve Kureyşliler ile de komşuydular. Kabile reisi Haris b. Ebu Dırrar'ın Medine'yi kuşatmak niyetiyle silâh ve asker topladığı haberi Medine'ye ulaşınca, Resulullah, diğer zamanlarda olduğu gibi, fitneyi oluşmadan yok etme kararı aldı.

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/250-254.

Bu amaçla, yaranlarından Bureyde adında bir kişiyi durumu araştırmak üzere adı zikredilen kabileye gönderdi. O, kendini tanıtmaksızın, kabile reisiyle görüştü ve olaydan haberdar olunca hemen Medine'ye döndü ve duyulanları doğruladı. Bu durumda Hz. Peygamber (s.a.a), yaranlarıyla birlikte, Mustalakoğulları kabilesine doğru hareket etti ve Mureysi kuyularının yanında onlarla karşılaştı. İki taraf arasında savaş başladı. Müslümanların sergilediği kahramanlıklar ve Araplar arasında Müslümanların iman gücüyle ilgili anlatılanların verdiği korku nedeniyle oldukça kısa bir çatışmadan sonra Müslümanlardan bir kişi ve düşman tarafından on kişi öldürülmüştü ki, düşman ordusu dağılıp kaçışmaya başladı. Sonuçta, İslâm ordusuna büyük oranda mal ve ganimet yetiştirdi ve onların kadınları da esir alındı.^{ss}

Bu savaşın birtakım ibretli ve eğitici nükteleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bundan sonraki dönemlerde uyguladığı birtakım siyasetlerde kendini göstermektedir.

Bu topraklarda muhacir ve ensar arasında ilk kez ihtilâf ateşi yükselmişti. Eğer Hz. Peygamber'in (s.a.a) tedbiri olmasaydı, onların bütün bu birlik

ss- Taberî Tarihi, 2/260.

ve beraberlikleri, birkaç dar görüşlü kişinin heva ve hevesine kurban gidecekti.

Olayın aslı, savaştan sonra - muhacirlerden Cehcah Mes'ud ve ensardan Sinan Cühenî- iki Müslüman su üzerinde ihtilâf ettiler. Her biri kendi tairesini yardıma çağırıldı. Bu davetin sonucunda, az kalsın merkezden uzakta bulunan Müslümanlar arasında çatışma olacaktı. Bu da onların sonu demekti. Hz. Peygamber (s.a.a), olaydan haberdar olunca şöyle buyurdu:

O iki kişiyi kendi hâllerine bırakın, bu tür yardım istemek oldukça nefret verici ve kötü kokuludur; ayrıca cahiliye adetlerindedir ve cahiliyet dönemine ait çirkin adetler henüz bunların kalplerinden kazanmamıştır. Bu iki kişinin İslâm'dan haberi yoktur; zira İslâm, bütün Müslümanları kardeş ilân etmiştir ve ihtilâfı körukleyecek her türlü çağrı, tevhid dini açısından bir değer ifade etmez.^{ss}

ss- Sire-i İbn Hişam'a ta'lika, Süheyli'den naklen.

29. Bölüm

HİCRETİN ALTINCI YILI OLAYLARI

Dinî ve Siyasi Bir Yolculuk

Hicretin altıncı yılı, acı-tatlı olaylarıyla son bulmak üzereyken, ansızın Hz. Peygamber (s.a.a), rüyasında Müslümanların Mescidu'l-Haram'da, dini merasimlerini yerine getirmekle meşgul olduklarını görüyor. Hz. Peygamber (s.a.a), rüyasını ashabına anlattı ve bunu hayra yorarak, Müslümanların yakın zamanda, çok zamandır arzu ettikleri emellerine ulaşacaklarını müjdeledi.^{ss}

Çok geçmeden, Müslümanlara umre hazırlıkları yapmalarını emretti. Etrafta henüz müşrik olan kabilelerden de bu seferde kendilerine katılmaları teklifinde bulundu. Bu yüzden, Müslümanların zilkade ayında umre hacı yapmak üzere Mekke'ye gidecekleri haberi bütün Arabistan'da yayıldı.

Bu ruhanî yolculuk, birtakım manevî meziyetlerinin yanı sıra, bazı top-

ss- Mecmau'l-Beyan, 9/126.

lumsal ve siyasî maslahatları da beraberinde getirmekteydi. Aynı zamanda Müslümanların Arap Yarımadası'nda mevkilerinin yücelmesine ve Araplar arasında tevhid dininin yayılmasına vesile olmaktadır.

Birincisi, müşrik Arap kabileleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a) onların bütün milli ve mezhebi inançlarıyla hatta atalarının sünneti olan hac ve umreyle muhalif olduğunu düşünüyorlardı. Dolayısıyla, Muhammed ve getirdiği din konusunda içleri vahşet ve ıstırap ile doluydu. Onun böyle bir durumda yaranlarıyla birlikte umre merasimine katılmak üzere hareketleri, bir hadde kadar müşrik kabilelerin vahşet ve ıstıraplarını yatıştırmıştı. Bu durum, Hz. Peygamber'in (s.a.a), Allah'ın evini ziyaret ve onların dinsel örf ve adetlerinden sayılan farzları yerine getirmek hususunda muhalefeti olmadığı gibi, hatta kendisinin bizzat bu amelleri bir farz olarak telâkki ettiğini de ameli olarak göstermekteydi. Ayrıca onun, Arapların büyük atası olan Hz. İsmail (a.s) gibi, o hazretten kalan sünnetlerin uygulama ve bekası için çalıştığının da bir göstergesiydi. Bu hareket, onu kendi milli ve mezhebi ayınlarıyla tamamen muhalif bildikleri için kendisinden firar eden kalplerin kendisine ve getirdiği dine ısınmasına neden olacaktı. Böylece onların korkusuna da son vermiş oluyordu.

İkincisi, eğer Müslümanlar bu yolda başarılı olurlar da Umre farizasını Mescidu'l-Haram'da, hem de binlerce müşrik Arabın gözleri önünde, öz-
gürce yerine getirebilirlerse; bu durum, İslâm dini adına büyük bir tebliğ
olacaktı; zira bu günlerde Arabistan'ın her yerinden gelen müşrikler, bu ma-
halde toplanacak ve Müslümanlar hakkındaki olumlu izlenimlerini kendi
memleketlerine aktaracaklardı ve bu yolla İslâm'ın sesi, Hz. Peygamber'in
(s.a.a) o günkü şartlarda tebliğ için ashabı gönderme imkânı bulamadığı
noktalara da kendiliğinden ulaşmış olacak ve müessir olacaktı.

Üçüncüsü, Hz. Peygamber (s.a.a), Medine'de haram ayların ihtiramını
hatırlatarak şöyle buyurdu: "Bizler yalnızca Allah'ın evini ziyarete gidi-
yoruz." Müslümanlara da ayrıca, yanlarında bir misafirin yanında bulun-
durması gereken yalın kılıç dışında herhangi bir silâh bulundurmaktan
kaçınmalarını emretti. Bu durum, yabancıların çoğunun duygu ve te-
mayüllerinin İslâm'a yönelmesini sağladı; zira Kureyş'in İslâm aleyhine
yaptıkları tebliğ sonucu kötü bakış açısına sahip olanların hepsi, Hz. Pey-
gamber'in (s.a.a) de diğerleri gibi bu aylarda savaşmayı haram bildiğini
ve bizzat kendisinin, engin bir geçmişi olan bu sünneti korumaktan yana
olduğunu hep birlikte gözlemlemekteydiler.

İslâm'ın yüce rehberi, konuyla ilgili olarak şöyle düşünüyordu: Eğer bu konuda Müslümanlar başarılı olurlarsa, tarihî emellerine kavuşmuş olacaklar ve aynı zamanda, yıllardır vatanlarından uzak düşmüş kimselerin dost ve akrabalarıyla görüşme imkânlarını olacaktır; ama eğer Kureyş onların harem'e girmelerine engel olacak olurlarsa, bu durumda da Arap dünyasında kendi haysiyetlerini kaybedecekler; zira bütün kabilelerin temsilcileri, Kureyş'in, yanlarında yalın kılıçlarından başka silâhları olmayan ve umre farizasını yerine getirmekten başka niyetleri olmaksızın Kâbe'ye gelen bir grup ziyaretçiye karşı nasıl davrandıklarını müşahade edeceklerdi. Hâlbuki Mescidu'l-Haram, bütün Araplara ait idi. Kureyş ise, yalnızca bu beldenin sorumluluğunu üstlenmişlerdi.

Bu durumda, Müslümanların hakkaniyetinin yanı sıra Kureyş'in de zorbalığı aşikâr olacaktı. Dolayısıyla artık Kureyş, bir daha diğer Arap kabileleriyle İslâm aleyhine askerî birlik sağlayamayacaktı; zira onlar binlerce ziyaretçinin gözleri önünde Müslümanları en doğal haklarından mahrum etmiş olacaktı.

Hz. Peygamber (s.a.a), durumu etraflıca inceledikten sonra, hareket emri

verdi ve bir rivayete göre bin dört yüz kişi,^{ss} diğer bir rivayete göre bin altı yüz kişi^{ss} ve bir başka nakle göre ise bin sekiz yüz kişiyle^{ss} "Zu'l-Huleyfe" denilen mahalde konaklayarak, ihram giydiler. Burada yetmiş deve kurbanlık ayırdılar ve onları damgaladılar. Böylece bu yolculuktan hedef ve maksatlarını belirginleştirdiler.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) habercileri, eğer yolculuk sırasında düşman ile karşılaşacak olurlarsa, Müslümanları haberdar etmek üzere, o hazretten önce yola düştüler.

Usfan bölgesi yakınlarında, Huzaa kabilesinden Hz. Peygamber'in (s.a.a) habercilerinden olan bir kişi, Resulullah'a yaklaşıp şöyle haber verdi: "Kureyş, sizin hareketinizden haberdar olmuş ve güçlerini toplayarak, sizi Mekke'ye sokmayacaklarına dair, Lat ve Uzza adına yemin ettiler."

Kureyş'in önde gelen büyükleri ve sözü geçen şahsiyetleri, Mekke yakınlarında bulunan "Zîtuva" denilen mahalde toplantı yaptılar. Bu arada, Müslümanların ilerlemesini engellemek üzere, cesur savaşçı ve komutanları Halid b. Velid'i iki yüz atlı asker ile birlikte, Usfan'a sekiz mil uzaklıkta

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/309.

ss- Ravzatu'l-Kâfi, 322.s.

ss- Mecmau'l-Beyan, 2/488.s

bulunan "Kurau'l-Gamim" denilen çöle gönderdiler ve onlar da belirlenen yerde mevzilendiler.^{ss} Onların görevi, ölümleri pahasına da olsa, Müslümanların Mekke'ye girmelerini önlemektir.

Hz. Peygamber (s.a.a), bu haberi duyduklarında şöyle buyurdular:

Yazıklar olsun Kureyş'e, savaş onları yok etti. Keşke beni diğer putperest kabilelerle baş başa bıraksaydılar. Eğer onlar bana galip gelseydiler, bunlar da hedeflerine ulaşmış olurlardı. Ben galip gelecek olsaydım, bu durumda da ya İslâm'ı kabul ederlerdi veya güç ve kudretleri yerinde olarak benimle savaşırlardı. Allah'a andolsun ki, Tevhid dininin yayılması uğruna çalışacağım. Ya Allah bu dini muzaffer kılacak veya ben bu yolda can vereceğim.

Daha sonra Eslem kabilesinden birisi kervanın kılavuzluğunu üstlenerek, onları Halid ile karşılaşmayacakları bir yoldan götürmek niyetiyle, geçitleri oldukça zor derelerden geçmek zorunda kaldılar. Sonunda Hudeybiye denilen yerde Hz. Peygamber'in (s.a.a) devesi diz çökünce, hazret şöyle buyurdu:

Bu hayvan, durumun belirginlik kazanması için, Allah'ın emriyle burada yattı.

Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a), herkesin develerinden inmesini ve çadırları kurlmalarını emretti ve orada oturak ettiler.

Kureyş atlıları, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yolunu fark edince, hemen izlerini sürüp, onları yakın takibe alarak, yolları üzerinde karar kıldılar. Eğer Hz. Peygamber (s.a.a), yoluna devam etmek isterse, Kureyş'in saflarını yarmak ve onların kanlarını dökerek, cesetleri üzerinden geçmesi gerekecekti. Hâlbuki herkesin bildiği gibi, hazretin Umre haccı yapmaktan başka bir niyeti yoktu. Böyle bir girişimde bulunması ise, onun barışçı tutumuna ve haysiyetine zarar verecekti. Diğer yandan bu atlıları öldürmekle, bütün engelleri ortadan kaldırmış olmayacaklardı; zira Kureyş'in yardımcı güçleri birbiri ardınca yetişecek ve iş uzadıkça uzayacaktı. Üstelik Müslümanlar, yolculukta gerekebilir diye yalın kılıç dışında bir savaş tedbiri de almamışlardı. Bu açıdan da savaşmak kesinlikle doğru olmazdı. Dolayısıyla bu sorunun ancak müzakere ve anlaşmayla halledilmesi gerekiyordu.

Bu amaçla, Hz. Peygamber (s.a.a) devesinden indikten sonra, ashabına dönerek şöyle buyurdu:

Eğer bu gün Kureyş, benden akrabalık bağlarını güçlendirecek bir is-

tekte bulunursa, onların bu isteğini yerine getireceğim ve barışçı bir yol izleyeceğim.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu sözleri halka duyuruldu, tabiatıyla düşman da bu sözlerden haberdar oldu. Dolayısıyla bu durum, Kureyş'in, Hz. Peygamber'in (s.a.a) nihaî hedefinden haberdar olmalarına neden olmuştu. Onlar durumdan emin olmak için, bazı şahsiyetleri Müslümanların gerçek niyetlerini öğrenmek amacıyla Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna gönderdiler.

Kureyş Temsilcileri Hz. Peygamber'in (s.a.a) Huzurunda

Kureyş, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna birçok defa temsilciler göndererek, Müslümanların bu seferden gerçek niyetlerini öğrenmeye çalıştılar.

İlkin, Huzaa kabilesinden Budeyl, kendi kabilesinden bazı şahsiyetler ile birlikte, Kureyş'in temsilcisi unvanıyla Hz. Peygamber (s.a.a) ile görüştüler. Hz. Peygamber (s.a.a), onlara şöyle buyurdu:

Ben savaş için gelmedim, Allah'ın evini ziyarete geldim.

Temsilciler dönerek olayı Kureyş büyüklerine ilettiler. Ancak Kureyş bunu kabullenemeyerek dediler ki: "Allah'a andolsun ki, her ne kadar Al-

ss- Taberî Tarihi, 2/270-272.

lah'ın evini de ziyarete gelmiş olsalar, biz onları Mekke'ye sokmayacağız."

İkinci defa, Kureyş adına Mukriz adında bir başka kişiyi temsilci olarak Hz. Peygamber (s.a.a) ile görüşmek üzere gönderdiler. O da dönüp Budeyl'in sözlerini tasdik etti; ama Kureyş, bu iki kişinin haberlerine güvenmediler. Üçüncü defa, Arapların okçu grubunun reisi olan Huleys b. Alkame'yi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzurundan doğabilecek tehlikeyi önlemek üzere gönderdiler.^{ss} Allah Resulü'nün (s.a.a) gözü uzaktan ona takılınca buyurdu ki:

Bu adam, Allah'ı tanıyan, temiz bir kabiledendir. Bizim savaş için gelmediğimizi ve Allah'ın evini ziyaretten başka bir niyetimizin de olmadığını anlaması için, kurbanlık develeri onun önüne sürün.

Huleys, yetmiş adet zayıf cüsseli, açlıktan birbirinin yününü yiyen develeri görünce, Hz. Peygamber (s.a.a) ile görüşmeksizin, olduğu yerden geri döndü ve Kureyş büyüklerine büyük bir sitemle çıkışarak: "Biz sizinle kesinlikle Allah'ın evini ziyarete gelecek olanlara engel olmak üzere bir antlaşma yapmadık. Muhammed'in de ziyaretten başka bir hedefi yoktur. Canım elinde olan Allah'a andolsun ki, eğer Muhammed'in Mekke'ye gi-

ss- Taberî'nin nakline göre o, Ürve b. Sakafi'den sonra Peygamber'in (s.a.a) huzuruna varmıştır. Taberî Tarihi, 2/276.

rişine engel olacak olursanız, Araplar arasında okçuluklarıyla şöhret bulmuş kabilemlerle üzerinize çullandır, kökünüzü kazırım." dedi.

Huleys'in bu sözleri Kureyş'e oldukça ağır geldi ve onun muhalefetinden çekindiler. Bir müddet düşünceye daldıktan sonra ona dediler ki: "Sakin ol, biz senin de razı olacağın bir yol buluruz."

Artık son olarak dördüncü defa, akıl ve tedbir açısından, ayrıca hayırsever biri olarak kendisine güvendikleri Ürve b. Mes'ud Sakafi'yi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna gönderdiler. O, önceki temsilcilere karşı nasıl muamele edildiğini gördüğü için, işin başında bu temsilcilik işine yanaşmadı, ama Kureyş, ona tam bir güvenle baktıklarını, onun makam ve mevkisine olan itimatlarını dile getirerek kendisini ihanetle itham etmeyeceklerine dair söz verdiler.

Ürve, Peygamber'e (s.a.a) gelerek, şöyle dedi: "Ey Muhammed! Çeşitli grupları etrafında topladın. Şimdi de kendi vatanına (Mekke) saldırmak niyetinde misin yoksa? Fakat Kureyş, sizin ilerlemenizi önlemek için bütün gücünü sarf edecek ve bu yolda elinden geleni ardına koymayacaktır. Senin Mekke'ye girişine de izin vermeyeceklerdir; ama ben, yarın bu grupların etrafından dağılacaklarından ve seni bir başına yalnız bırak-

caklarından korkuyorum."

Onun sözü buraya varınca, Hz. Peygamber'in (s.a.a) başı üzerinde dikilmiş olan Ebu Bekir ona yönelerek dedi ki: "Yanıyorsun! Hz. Peygamber'in yaranları onu kesinlikle yalnız bırakmayacaklardır." Ürve ise, tecrübeli bir diplomat unvanıyla Peygamber ve ashabına karşı, psikolojik yıpratma plânı uyguluyor ve bu meyanda sözler söylüyordu. Sonunda söyleyeceklerini söyledi ve sözü bitti.

Ürve, Hz. Peygamber (s.a.a) ile müzakere ettiği sırada, hazreti küçümsemek amacıyla arada bir elini Hz. Peygamber'in (s.a.a) mübarek sakallarına uzatıyor, öyle konuşuyordu. Muğiyre b. Şu'be de durmadan onun elinin üzerine vurarak: "Edep ve ihtiramını koru, Peygamber'e saygısızlık etme" diyordu. Ürve, Peygamber'e (s.a.a) onun kim olduğunu sordu. (Galiba Hz. Peygamber'in (s.a.a) etrafındakiler yüzlerini örtmüşlerdi.) Hz. Peygamber (s.a.a), buyurdu ki: "Bu, senin kardeşin oğlu Muğiyre b. Şu'be'dir." Ürve, yeğenin bu durumundan rahatsız olarak dedi ki: "Ey hilekâr! Ben daha dün senin haysiyetini satın aldım (korudum). Sen Müslüman olmadan bir müddet önce, Sakif kabilesinden on üç kişiyi öldürdün ve ben Sakif taifeleri arasında savaş ateşi baş göstermesin diye, onların kan bedelini ödedim."

Hz. Peygamber (s.a.a), Ürve'nin sözünü keserek, öncekilere söylediği gibi, kendisinin bu yolculuktan maksadının ne olduğunu anlatmaya başladı. Aynı zamanda, Ürve'nin tehditlerine bir cevap vermiş olmak için olsa gerek ki, kalkıp abdest aldı. Ürve bizzat kendi gözleriyle, hazretin ashabının abdestten dökülen sularından hatta bir damlasını bile yere dökülmesine izin vermediklerini şaşkınlıkla izledi.

Ürve oradan kalkıp ayrıldı ve Kureyş'in toplantı mahfiline geldi. Kureyş büyüklerinin hepsi "Zîtuva" denilen yerde toplanmışlardı. Orada onlara Hz. Peygamber (s.a.a) ile görüşmesinin nasıl geçtiğini ve onun hedefinin ne olduğunu tek tek anlattı. Daha sonra da şunu ekleyerek dedi:

Ben, büyük padişahlar gördüm, Kisra, Rum kayseri ve Habeş Sultanı gibi büyük kudret sahiplerini müşahede ettim; ama bunların hiçbirinde, kendi kavminden olan Muhammed'de gördüğüm gibi bir azamet görmedim. Ben kendi gözlerimle gördüm ki, onun yararı, abdest suyundan hatta bir damla suyun yere dökülmesine izin vermediler. Teberrük niyetiyle onu paylaşıyorlardı. Eğer Muhammed'den bir tel saç düşse, onu kaldırıyorlardı. Buna binaen, Kureyş büyüklerinin bu hassas ve tehlikeli durumda, dikkatle düşünüp, doğru karar almaları gerek.

Hz. Peygamber (s.a.a), Temsilci Gönderiyor

Kureyş temsilcilerinin, İslâm'ın yüce rehberiyle yaptıkları temaslar sonuç vermeyince, -denilebilir ki, Hz. Peygamber (s.a.a), Kureyş temsilcilerinin, kabile büyüklerine gerçekleri gereğince söyleyemedikleri veya yersiz ithamlara maruz kalmamak için söylemek istemediklerini düşünerek- bizzat kendisi, şirk elebaşlarına bir elçi göndererek, bu yolculuktan asıl hedefinin Allah'ın evini ziyaretten başka bir içerik taşımadığını onlara iletip açıklama kararı aldı.

Huzaa kabilesinden, hazır cevap ve pratik zekâlı olan Hiraş b. Ümeyye seçildi. Hz. Peygamber (s.a.a), ona bir deve verdi. O, Kureyş gruplarına ulaşarak görevini yerine getirdi. Fakat onlar, dünya milletlerince kabul edilen, "elçiye zeval olmaz" kuralını çiğneyerek, beklenilenin aksine, Peygamber elçisinin devesinin ayaklarını kestiler, kendisini de Arap okçuları araya girmeselerdi, neredeyse öldüreceklerdi. Kureyş bu mertliğe sığınan hareketleriyle gösterdi ki, onlar barıştan yana değil, savaş ateşini alevlendirmek peşindedirler.

Bu olayın üzerinden çok geçmemişti ki, Kureyş'in savaş tecrübesine sahip

gençlerinden elli kişi, Müslümanların bulunduğu bölgeyi kolaçan etmek ve mümkün olursa, mallarını yağmalayarak, birkaç kişiyi de esir almakla görevlendirildiler. Ancak bu plânları suya düştü. Hiçbir şey yapamadıkları gibi, hepsi yakalanarak Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna getirildiler. Onlar Müslümanlara ok ve taş fırlatmışlardı, ama Hz. Peygamber (s.a.a), onların serbest bırakılmalarını buyurdu. Böylece bir defa daha kendilerinin barıştan yana bir ruha sahip olduklarını ispat ederek onlara kesinlikle savaş niyetinde olmadıklarını ameli olarak anlatmış oluyordu.^{ss}

Hz. Peygamber, Başka Bir Elçi Gönderiyor

Bütün bu olanlara rağmen, Resulullah (s.a.a), sulh ve barıştan ümidini kesmemişti. Bu müşkülü de, ciddî bir şekilde Kureyş büyüklerinin düşünce tarzlarını değiştirmek suretiyle, müzakere yoluyla halletmek niyetindeydi. Bu defa, eli Kureyş'in kanıyla bulanmamış birini seçip göndermek gerekiyordu. Buna binaen, müşrik Arapları, özellikle de Kureyş üzerinde kara bulutlar oluşturan ve onlardan nice grupları helâk ederek, köklerini kazıyan, Ali (a.s), Zübeyir ve benzeri İslâm kahramanları, kesinlikle bu iş için münasip değillerdi. O hazret, sonunda Ömer b. Hattab'ı çağırarak bu

ss- Taberî Tarihi, 2/278.

memuriyete gitmesini emretti; zira o, o güne kadar müşriklerden hatta bir damla kan dahi akıtmamıştı. Ömer mazeret getirip, bu görevi kabul etmedi ve dedi ki:

Ben Kureyş'ten canıma kastederler diye korkuyorum, Mekke'de beni koruyup, destek olacak bir akrabam da yoktur; ama ben size birini söyleyeyim ki, o, bu işin üstesinden gelebilir. O, Emevîlerden Osman b. Affan'dır. Ebu Süfyan ile de yakın akrabalıkları vardır. O, senin haberini Kureyş büyüklerine iletebilir.

Osman, bu işle görevlendirildi ve Mekke yolunu tuttu. O, yolun yarısında Eban b. Said b. As ile karşılaştı ve onun himayesinde Mekke'ye girdi. Eban, Hz. Peygamber'in (s.a.a) sözlerini tam olarak aktarmasını sağlayacağına ve kimsenin kendisine ilişmeyeceğine dair söz verdi. Fakat Kureyş, Peygamber'e (s.a.a) cevap olarak şöyle dediler: "Bizler, Muhammed'in Mekke'ye zorla girmesine izin vermeyeceğimize dair yemin ettik. Bu yeminden sonra, artık Müslümanların Mekke'ye girmeleri yolunda müzakere kapıları da kapanmış oluyor. Daha sonra Osman'ın Kâbe'yi tavaf etmesine izin verdiler ama o, Peygamber'e (s.a.a) ihtiramsızlık olur diye, Kâbe'yi tavafı çekindi. Bu arada Kureyş'in Osman'a yaptığı tek şey, onun dönüşünü engellemek oldu. Şayet onun dönüşünü geciktirmek suretiyle zaman

kazanarak, bir çıkar yolu bulmak amacıyla böyle yaptılar.^{ss}

Rıdvan Biati

Hz. Peygamber'in (s.a.a) elçisinin gecikmesi sonucu, Müslümanlar arasında ilginç bir heyecan ve ıstırap baş gösterdi. Osman'ın öldürüldüğü haberi yayılınca da bu defa Müslümanlar coşarak, intikam alma hazırlıklarına başladılar. Hz. Peygamber (s.a.a) de onların iradelerini daha güçlü kılmak ve temiz duygularını tahrik etmek amacıyla, Müslümanlara dönerek şöyle buyurdu:

Burada işi bir sonuca bağlamadan, hiçbir yere gitmeyeceğim.

Tehlikenin büyük olduğu bu anlarda, Müslümanların da savaş hazırlığı olmaksızın gelmiş olmaları nedeniyle Hz. Peygamber (s.a.a) her ihtimale karşı, Müslümanlarla yeniden biatleşme kararı aldı. Bu yüzden, biat yenilemek üzere bir ağacın gölgesinde oturdu ve bütün yaranleri yeniden biat ve vefakârlık anlamında, teker teker hazretin elini sıkarak son nefeslerine kadar İslâm'ı koruyacaklarına dair yemin ettiler. Bu olay, Rıdvan Biati'dir ki, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle geçer:

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَابَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا

Andolsun, Allah, sana o ağacın altında biat ederlerken müminlerden razı olmuştur, kalplerinde olanı bilmiş ve böylece üzerlerine "güven duygusu ve huzur" indirmiştir ve onlara bir fethi sevap (karşılık) olarak vermiştir.^{ss}

Biatten sonra Müslümanların teklifleri belirginleşti. Ya Kureyş, Allah'ın evini ziyaret etmeleri için onlara yol verecekti veya Kureyş'in katı kurallarıyla karşı karşıya kalarak, onlarla savaşacaklardı. Müslümanların büyük önderi bu konu üzerinde düşünürken, Osman'ın uzaktan geldiğini fark ettiler. Bu durum, Hz. Peygamber'in (s.a.a) de istediği gibi, bir barış alametiydi. Osman olayları sırasıyla Peygamber'e (s.a.a) naklederek dedi ki: "Kureyş'in sorunu, ettikleri yeminden dolayıdır ve onlar bu müşkülün halli için, sizinle görüşmek üzere, bir temsilci gönderecekler."

Süheyl b. Amr, Hz. Peygamber (s.a.a) İle Görüşüyor

Beşinci defa, Süheyl b. Amr, Kureyş tarafından aldığı özel birtakım emirler doğrultusunda, özel bir antlaşma ile bu hadiseye artık son vermek üzere görevlendirildi. Hz. Peygamber (s.a.a), Süheyl'i görünce buyurdu ki:

Süheyl, bizimle Kureyş arasında barış antlaşması yapmak üzere geldi.

Süheyl gelip oturdu. Her konuda konuştu. Tecrübeli bir diplomat misali,

bazı isteklerini yaptırabilmek için, Hz. Peygamber'in (s.a.a) duygularını tahrik etmeye çalıştı.

O, şöyle dedi: "Ey Ebul-Kasım! Mekke bizim harimimiz ve izzet mekânımızdır. Bütün Arap dünyası, senin bizimle savaştığını biliyor. Eğer sen tamamen zor ve güce dayalı Mekke'ye girsen, bizim zaaf ve biçareliğimizi bütün Arap dünyasına aşikâr etmiş olacaksın. Yarın bütün Arap kabileleri bu toprakları istilâ etmeye yelteneceklerdir. Ben seni, bizimle olan akrabalık bağları hürmetine yemin veriyorum ve senin de vatanın olan Mekke'nin ihtiramını da hatırlatıyorum..."

Süheyl'in sözü bu noktaya vardığında, Hz. Peygamber (s.a.a), onun sözünü keserek buyurdu ki: "Ne demek istiyorsunuz?"

Dedi ki; "Kureyş büyüklerinin görüşü şudur: Bu yıl olduğunuz yerden Medine'ye geri dönün ve Umre merasimini gelecek yıla bırakın. Müslümanlar gelecek yıl, bütün Arap taifeleri gibi hac merasimlerine katılabilirler; ama üç günden fazla Mekke'de kalmamak ve yolcu silâhı dışında savaş malzemesi bulundurmamak şartıyla."

Süheyl'in, Hz. Peygamber (s.a.a) ile müzakereleri, Müslümanlarla Kureyş

arasında genel ve kapsamlı bir antlaşmanın yapılmasına neden oldu. O, antlaşmanın özellikleri ve şartları konusunda oldukça zorluk çıkarıyordu, bazen iş bir yere varıyordu ki, az kalsın antlaşma iptal edilecek oluyordu. Ancak her iki taraf da barıştan yana oldukları için, konuları yeniden ele alıyor ve o konuda yeniden etraflıca konuşuyorlardı.

Her iki tarafın müzakereleri, Süheyl'in bunca zorluk çıkarmalarına rağmen, sona erdi. Böylece antlaşma metninin iki nüsha hâlinde yazılarak taraflarca imza altına alınması kararlaştırıldı.

Siyer yazarlarının genelinin yazdıklarına göre, Hz. Peygamber (s.a.a), Ali'yi (a.s) istedi ve barış antlaşmasını aşağıdaki şekilde yazmasını emretti:

Hz. Peygamber (s.a.a), Ali'ye (a.s) buyurdu ki: "Yaz! Bismillahirrahmanirrahim." Ali (a.s) de yazdı.

Süheyl dedi: "Ben bu cümleyi anlamıyorum. "Rahman" ve "Rahîm"'i de tanımıyorum. "Bismikellahümme" (yani ey Allah'ım senin adınla) yaz.

Hz. Peygamber (s.a.a), itiraz etmedi ve Süheyl'in söylediği şekilde yazılmasını buyurdu. Ali (a.s) de öyle yazdı. Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a),

Ali'ye (a.s) şöyle yazmasını buyurdu:

Bu, Allah Resulü Muhammed (s.a.a) ile Kureyş temsilcisi Süheyl arasında yapılan bir antlaşmadır.

Süheyl dedi ki: "Biz senin risalet ve nübüvvetini resmen tanımıyoruz. Eğer senin risalet ve nübüvvetini kabul etseydik, kesinlikle seninle savaşmazdık. Kendi adını ve babanın adını yazacaksın ve bu lâkabı antlaşma metninden kaldıracaksın."

Bu noktada, Müslümanlardan bazıları, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu hadde kadar Süheyl'in her isteğine boyun eğmesine rahatsızlıklarını belli etmeğe başladılar. Fakat Hz. Peygamber (s.a.a), ilerde kendini gösterecek birtakım daha yüce maslahatlar gereği, Süheyl'in bu isteğini de kabul ederek, Ali'ye (a.s) "Allah Resulü" lâfzını da silmesini emretti.

Ali (a.s), o an için durakladı ve büyük bir tazim ve edep ile şöyle arz etti: "Ben, risalet ve nübüvveti senin mübarek isminin yanından silecek cesareti kendimde bulamıyorum." Hz. Peygamber (s.a.a), bu defa Ali'den (a.s) kendi parmağını o lâkabın üzerine koymasını istedi, o hazret denileni yapınca, Hz. Peygamber (s.a.a), kendisi bizzat "Allah Resulü" ibaresini sildi.^{ss}

ss- İrşad-ı Müfid, s.460; A'lamu'l-Vera, s.4106; Biharu'l-Envar, 20/368; Taberî bu konuda

İslâm'ın yüce peygamberinin bu antlaşmanın imzalanması yolunda gösterdiği yumuşaklık ve fedakârlık, bütün âlemde sabıkasız idi. Zira o, maddî düşünceler ve nefsanî duygular peşinde koşmuyordu. Ayrıca yaz-boz ile hakikatlerin değişmeyeceğinin de çok iyi farkındaydı. Bu nedenle Süheyl'in bütün güçlük çıkarmalarına rağmen, barışçıl yollara yönelerek, onunla muvafakat etti ve sözlerini kabul etti.

Tarih Tekerrür Ediyor

Hız. Peygamber (s.a.a) okulunun yetiştirdiği en seçkin kişi, Ali (a.s), aynı durumla karşı karşıya kalıyor. Bu açıdan, nübüvvetin ikinci nüshası olan bu zat, yaşamının birçok evresinde, Hız. Peygamber (s.a.a) ile benzer olaylar yaşamıştır. Müminlerin Emiri Ali (a.s), "Resulullah" kelimesini silmekten kaçındığı zaman, Hız. Peygamber (s.a.a), ona dönerek, amcaoğlunun geleceğinin kendi fiili yaşamıyla ne kadar da ortak yanları ve benzerlikleri olduğunu vurgulamak üzere şöyle buyurdu:

Ali! Bu gürhün çocukları, seni bunun benzeri bir işe davet edecekler ki, sen de büyük bir çaresizlik içinde ve mazlum bir şekilde onların isteklerine boyun eğeceksin.^{ss}

yanlışlıkla "Peygamber'in (s.a.a) bizzat kendisi adını yazmış" diye nakletmiş. Biz bu konuyu «Vahiy Okulu» adlı kitapta açıklamışız.
ss- el-Kâmil Fi't-Tarih, 2/138; Biharu'l-Envar, 20/353.

Ali (a.s), bu konuyu unutmamıştı ve Sıffin Savaşı'nda Müminlerin Emiri, etrafını alan bir grup saf kimselerin, Muaviye ve Amr b. As'ın komutası altında savaşıyan Şam askerlerinin hilekâr tezahüratlarının etkisiyle, kendi aralarında karar alarak Ali'yi (a.s) barış yapmaya mecbur ettiler.

Barış antlaşmasını yapmak için, bir heyet teşkil ettiler. Emirü'l-Müminin Ali'nin (a.s) katibi olan Übeydullah b. Ebu Rafi, hazretin emriyle, barış antlaşmasını yazmaya başladı:

"Bu, Emirü'l-Müminin Ali b. Ebu Talib ile Muaviye b. Ebu Süfyan arasında yapılan bir antlaşmadır." Söz tamamlanmadan, Muaviye'yi ve Şam askerlerini temsilen orada bulunan Amr b. As, Ali'nin (a.s) katibine dönerek dedi ki: "Ali'nin adını ve babasının adını yaz; zira eğer biz onu Müminlerin Emiri olarak tanısaydık, kesinlikle onunla savaşmazdık. Bu konuda söz uzadı, Hz. Ali, etrafını alan onca saf insanların eline bahane vermek istemiyordu. Günün bir kısmı taraflar arasında meydana gelen karmaşa ve çekişmelerle geçti. Daha sonra komutanlarından birinin ısrarıyla "Emirü'l-Müminin" lâfzının silinmesine izin verdi. Daha sonra buyurdu ki:

Allahu ekber! Sünnet, aynı sünnet.

Yani bu olay aynen Allah Resulü zamanında da olmuştu, bu gün de aynen

tekerrür etti. Bunun üzerine Hudeybiye olayını hatırlatarak, Hz. Peygamber'in (s.a.a) başına gelen benzeri durumu halka anlattı.^{ss}

Hudeybiye Antlaşmasının Metni

Maddeler üzerinde anlaşmaya varıldıktan sonra, Hz. Peygamber ile Kureyş arasında, antlaşma metni imzalandı. Antlaşmanın içeriği şöyleydi:

1- Kureyş ve Müslümanlar, on yıl boyunca -emniyet ve barışın, Arabistan genelinde yerleşik kılınması için- bir biri aleyhine savaş ve her türlü tecavüzden uzak duracaklarına taahhüt ederler.

2- Kureyş'ten birisi, büyüklerinin izni olmaksızın Mekke'den firar edecek ve İslâm'ı kabul edip Müslümanlara katılacak olursa, Muhammed (s.a.a), onu Kureyş'e geri verecek, ancak Müslümanlardan birisi Kureyş'e kaçıp sığınacak olursa, Kureyş onu Müslümanlara geri vermekle mükellef olmayacaktı.

3- Müslümanlar ve Kureyş, istedikleri her kabileyle antlaşma yapabilirler.

4- Muhammed ve yarenleri bu yıl geldikleri yerden Medine'ye geri dönecekler; ama gelecek yıllarda; üç günden fazla Mekke'de kalmamak ve

yolculukta yanlarına alacakları yalın kılıç dışında silâh bulundurmamak kaydıyla, özgür bir şekilde Mekke'ye gelip Allah'ın evini ziyaret edebilecekler.^{ss}

5- Mekke'de ikamet eden Müslümanlar, bu antlaşma gereği, dinî amellerini özgürce yerine getirebilecekler ve Kureyş'in onlara karışmaya, eziyet etmeye, onları dinlerinden dönmeleri için zorlamaya ve onların inançlarıyla alay etmeye hakları yoktur.^{ss}

6- Taraflar birbirlerinin mallarını muhterem bilecek, birbirleri hakkında hileye başvurmayacaklar ve birbirlerine kin ve nefret taşımayacaklar.

7- Medine'den Mekke'ye gelen Müslümanların can ve malları muhterem sayılacaktı.^{ss}

Bu, Hudeybiye antlaşmasının metnidir. Biz bunları birçok kaynaklardan derledik. Öyle ki, bu maddelerden bazıları yalnızca dipnotlarda yer almıştı. Antlaşma metni, yukarıda geçen maddelerle iki nüsha hâlinde yazıldı ve daha sonra Kureyş'ten ve Müslümanlardan bazı şahsiyetler, bu antlaş-

ss- Sire-i Halebî, 3/24

ss- Biharul-Envar, 20/353

ss- Mecmaul-Beyan, 9/117

maya şahitlik ettiler ve bu nüshalardan biri Peygamber'e (s.a.a) ve diğeri de Süheyl'e verildi.^{ss}

Özgürlük Çağrısı

Bu antlaşmanın içeriği, ön yargısız bir şekilde onu değerlendiren her akıl sahibinin kulaklarında özgürlük çağrısını çınlatmaktadır. Gerçi bu antlaşmanın maddelerinin her biri takdire şayandır, ama en hassas ve dikkat çekici olanı, o gün bir grubun hışmını tahrik eden ikinci maddesidir. Hz. Peygamber'in (s.a.a) sahabeleri bu ayrıcalıklı durumdan oldukça rahatsız oldular ve Hz. Peygamber (s.a.a) gibi yüce bir rehberin almış olduğu karar hususunda söylememeleri gereken sözler sarfettiler. Bu madde tarih boyunca hiç sönmeyen bir meşale misali, henüz bile nur saçmaktadır. Hem Hz. Peygamber'in (s.a.a), İslâm'ı yaymak ve dini tebliğ etme yönünde nasıl bir düşünce tarzına sahip olduğunu açık seçik gözler önüne sermektedir. Hem de bu maddeden, hazretin özgürlük ilkelerine inanılmayacak derecede bağlılığını göstermektedir.

Resulullah (s.a.a), bazı ashabının, "Biz neden Kureyş'ten bize sığınanları iade ediyoruz da, onlar bizden kendilerine sığınanları iade etmekle mü-

kellef olmuyorlar." itirazlarına karşılık şöyle buyurdu:

Bir Müslüman İslâm sancağının altında olmaktan kaçıp müşriklere sığınacak olur, putperestlik muhitini ve insanlık dışı ayinlerini İslâm'a ve tevhid dinine tercih edecek olursa, bu onun İslâm'a yürekten inanmamış ve kalbine iman yerleşmemiş olduğunu gösterir. Böyle bir Müslüman da bize yaramaz; ama eğer Kureyş'ten bize sığınanları geri vermeği kabul ettiysek, bu da, Allah'ın kesinlikle onlar için bir kurtuluş ve çıkış yolu var edeceğine olan inancımızdan kaynaklanmaktadır.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a) görüşleri, akılcı, aynı zamanda mantık usulü ve ölçüleri kapsamındaydı. Bu durum, zaman geçtikçe daha iyi anlaşılıyordu; zira çok geçmeden, Kureyş'in, bu maddenin varlığından kaynaklanan birtakım tatsız olaylarla yüz yüze gelmesi nedeniyle, -ilerde genişçe açıklanacağı üzere- bizzat kendileri bu maddenin antlaşma metninden kaldırılması teklifinde bulundular.

Bu madde, aynı zamanda İslâm'ın ilerlemesinin kılıç sayesinde gerçekleştiğini ısrarla savunan garazkâr oryantalistlerin yüzüne vurulmuş ezici bir tokattır. Onlar, İslâm'ın çok kısa bir zamanda dünyanın dört bir yanına nasıl yayıldığını ve bu iftiharın yalnız İslâm dinine ait olduğu gerçeğini

ss- Sire-i Halebî, 3/12; Biharu'l-Envar, 20/312.

kabullenmek istemiyorlar. Tek çareyi, garazkâr hedeflerle zihinleri karıştırmakta buluyorlar. Dolayısıyla bu mukaddes dinin ilerlemesini, yalnızca Müslümanların kudreti ve bilek gücüne dayalı olarak göstermeye çalışıyorlar. Hâlbuki bu antlaşma, Arap Yarımadası'nda, rehberin huzurunda ve binlerce kişinin gözleri önünde imzalandı. Bu durum, İslâm'ın ruhunu ve onun yüce öğretisini tam anlamıyla aksettirebilir. Bütün bunlara rağmen, İslâm'ın ilerlemesini tamamen kılıç zoruna dayalı olduğunu empoze etme çabasının, gerçekleri yansıtmaktan ne denli uzak olduğunu göstermektedir.

Huzaa kabilesi, üçüncü madde gereğince, Müslümanlarla antlaşma yaptılar ve Huzaalılar ile düşmanlıkları çok eskiye dayanan Kinaneoğulları kabilesi de Kureş ile anlaşma yaptıklarını ilân ettiler.

Barışın Korunmasına Yönelik Son Çaba

Bu antlaşmanın öncesinde yaşananlar ve anlaşma metni, bunun istenmeyen ve çaresizlikten imzalanan bir antlaşma olduğunu göstermektedir. Eğer Hz. Peygamber (s.a.a), "Resulullah" lâkabının silinmesine ve "Bismillahirrahmanirrahim" yerine cahiliye antlaşmalarında olduğu gibi "Bismikellahümme" ifadesinin yazıldığı böyle bir antlaşmayı kabule hazır

olduysa, bütün bunları, Arabistan bölgesinde barışın korunması ve emniyetin sağlanması uğruna yapmaktaydı. Eğer o, Kureyş'ten kendine sığınan Müslümanları iade etmeği kabul ettiyse, Süheyl'in aşırı inatçılığından dolayı kabul etti; zira eğer bu grubun hukuku uğruna ve kamuoyunun, sığınanların iadesi konusundaki ayrıcalıklı tutuma olan muhalefetine bakarak Süheyl'in isteklerini kabul etmeseydi, müzakereler kökten iptal edilecek ve bölgede barış hayali suya düşecekti. Böylece zamanla göz alıcı eserleriyle kendini gösteren bu nimet elden gitmiş olacaktı. Bu yüzden Hz. Peygamber (s.a.a), daha yüce hedeflerin korunması uğruna, bunların karşısında pek önem ifade etmeyen birtakım tavizleri, bütün bu baskı ve uygunsuz tahmilleri kabul etti. Aslında Hz. Peygamber (s.a.a), kamuoyunun ve bu grubun hukukuna riayet ediyordu, ama Süheyl'in kendine has inadı yüzünden neredeyse barış tehlikeye giriyor ve savaş ateşi alevleniyordu. Aşağıda nakledilen olay, bu durumun canlı şahididir:

Antlaşmanın maddeleri etrafında müzakereler artık son bulmuştu ve Ali (a.s) bunları yazmakla meşguldü. Ansızın Kureyş temsilcisi ve onlar tarafından barış antlaşması yapmak üzere gelen Süheyl'in oğlu Ebu Cendel, ayaklarına pranga vurulmuş hâlde toplantı yerine geldi, bu, herkesi şaşirt-

mıştı; zira o, uzun zamandır ayaklarına zincir vurularak babası tarafından zindana mahkûm edilmişti. Onun tevhid dinini kabulü ve Peygamber'e (s.a.a) bağlılığını ilân etmesinden başka bir suçu yoktu. Ebu Cendel, zindan etrafındaki konuşmalardan Müslümanların Hudeybiye'de^{ss} konakladıklarını öğrenmiş ve bir şekilde zindandan firar etmiş, dağların arasından gizli yollardan kaçarak kendisini Müslümanlara yetiştirmişti.

Süheyl'in gözleri oğluna takılınca öylesine sinirlindi ki, hışmını gizleyemeyip, oğluna şiddetli bir tokat attı ve Peygamber'e (s.a.a) dönerek: "Bu, antlaşmanın ikinci maddesi gereğince, Mekke'ye döndürülecek ilk kişi bu olmalı." dedi. Yani bizden firar eden biri unvanıyla onu geri vermelisiniz. Ancak Süheyl'in bu iddiası yersizdi; zira antlaşma maddeleri henüz kâğıda geçmemiş ve taraflarca imza altına alınmamıştı bile. Bütün aşamaları tamamlanmayan bir antlaşma taraflardan biri için delil teşkil etmez. Dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.a), buyurdu ki: "Henüz antlaşma imzalanmadı." Süheyl de: "Öyleyse ben de antlaşmayı yok sayıyor ve onu bozuyorum." dedi. O bu konuda öylesine ısrar etti ki, Kureyş'in iki büyük

ss- Hudeybiye: Hudeba sözcüğünün musağgarı olup, Mekke'den dokuz mil uzaklıktadır ve topraklarının büyük kısmı Mescidü'l-Haram'a aittir.

şahsiyeti olan Mukriz ve Huveytib, Süheyl'in bu zorba davranışından rahatsızlık duyarak, alelâcele kalkıp Ebu Cendel'i babasının elinden alarak bir çadıra yerleştirdiler ve Peygamber'e (s.a.a): "Ebu Cendel senin koruman altında kalsın." dediler.

Onlar bu yolla tartışmalara son vermek istiyorlardı. Fakat Süheyl'in ısrarı onların bu tedbirini boşa çıkardı, direterek dedi ki: "Antlaşma, müzakereden açısından bitmişti." Sonunda Hz. Peygamber (s.a.a), çaresiz, İslâm'ın yayılması açısından oldukça önemli olan bu barışın korunması için son çareyi, Ebu Cendel'in babasıyla Mekke'ye geri dönmesini kabullenmekte buldu. Bu esir Müslümana da gönlünü almak için şöyle buyurdu:

Ebu Cendel! Sabırlı ol! Biz, babanın lütuf ve muhabbet yoluyla, bir baba şefkatiyle seni bize bağışlamasını arzu ettik; ama o kabul etmedi. Sen sabırlı ve dirençli ol ve şunu iyi bil ki, Allah senin ve senin durumunda olan diğer Müslümanlar için bir kurtuluş yolu kılacaktır.

Toplantı bitti, antlaşma metinleri imzalandı. Süheyl ve etrafındakiler Mekke yolunu tuttular. Ebu Cendel de Mukriz ve Huveytib'in koruması altında Mekke'ye geri döndüler. Hz. Peygamber (s.a.a) de ihramdan çıkmak üzere orada devesini kurban kesti, başını tıraş etti ve bir grup onun

yaptıklarını aynen yaptılar.^{ss}

Hudeybiye Antlaşması Üzerine Bir Değerlendirme

Bariş antlaşması, Hz. Peygamber (s.a.a) ile müşriklerin büyükleri arasında yapıldı ve on dokuz gün Hudeybiye'de kaldıktan sonra, Müslümanlar Medine'ye ve müşrikler de Mekke'ye geri döndüler.

Antlaşmanın yazıldığı sırada ve ondan sonra, Allah Resulü'nün (s.a.a) ashabı arasında birtakım ihtilâflar ve münakaşalar yaşandı. Bir grup bu antlaşmayı İslâm'ın lehine yorumlarken, diğer bir azınlık da bu durumun İslâm'ın maslahatına uygun olmadığı kanaatindeydi. Biz üzerinden on dört asrın geçmiş olduğu bu antlaşma konusunda, gerçekçi ve her türlü taassuptan uzak bir yaklaşımla değerlendirme yapıp, konuya ilişkin münakaşalara işaret ederek bu fasla son vereceğiz.

Biz, bu bariş antlaşmasının yüzde yüz İslâm'ın lehine olduğu ve İslâm'ın zaferini kesinleştirdiği kanaatindeyiz. Bu iddianın delillerine gelince:

1- Kureyş'in birbiri ardınca düzenlediği savaşlar ve gerçekleştirdiği hücumlar, onların Uhud ve Ahzap savaşlarında özetle anlatmış olduğumuz

ss- Taberî Tarihi, 2/281; Biharu'l-Envar, 20/353 ve Sire-i İbn Hişam, 2/318.

iç ve dış tahrikleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a), dini istediği şekilde tebliğ etmesine, Arap kabileleri arasında ve Arabistan dışında, dünyanın diğer noktalarında gereğince anlatıp neşretmesine izin vermiyordu. Bu yüzden, hazretin değerli vakti daha çok savunma ve düşmanın tehlikeli plânlarını etkisiz kılmakla geçiyordu; ama bu antlaşmadan sonra, Müslümanların ve büyük önderlerinin artık güneyden gelebilecek tehlikelere karşı gönülleri rahattı. Artık diğer noktalara İslâm'ı götürebilmek açısından ortam müsaitti.

Kazanılan bu ortamın eseri, iki yıl sonra kendini gösterdi; zira Hudeybiye antlaşması yapıldığı zaman, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanında bin dört yüz kişi vardı; ama iki yıl sonra Hz. Peygamber (s.a.a), resmen Mekke'yi fethetmek üzere hareket ettiği zaman, onun sancağı altında hareket eden on bin kişi vardı. Bu apaçık farklılık, Hudeybiye antlaşmasının direkt neticelerinden biriydi; zira bir grup, Kureyş'in korkusundan Müslümanlara katılamıyorlardı, ama Kureyş'in İslâm'ı resmen tanımasından ve kabilelerin İslâm'a girmesini serbest bırakmalarından sonra, çoğu kabilelerin korkusu yok oldu ve Müslümanlar da serbest bir şekilde inançlarını anlatma ve yayma fırsatı bulmuş oldular.

2- Müslümanların bu antlaşmadan elde ettikleri ikinci imtiyaz ise, müşriklerin, halk ile İslâm dini arasına çektikleri demir perde kalkmış oluyordu. Bunun sonucunda, Medine'ye git gel serbest bırakılmış ve onlar Medine'ye yaptıkları seferlerde Müslümanlarla daha fazla temaslarda bulunmuşlar, dolayısıyla da İslâm'ın yüce talimatından ve yararlı programlarından haberdar olmuşlardı.

Müslümanların tertip ve düzenleri, imanlı kimselerin tam bir teslimiyet ile Peygamber'e (s.a.a) itaatleri, müşriklerin akıllarını başlarından alıyordu. Müslümanların namaz vakitlerinde abdest alarak temizlenmeleri, sık saflar teşkil etmeleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a) sıcak ve canlara hitap eden tatlı sohbetleri, son derece fesahat ve belâgatli Kur'ân ayetleri, onların İslâm'a olan meyillerini her geçen gün arttırıyordu. Diğer yandan, Müslümanlar bu antlaşmadan sonra çeşitli adlar altında, Mekke ve etrafına seferler yapmakta, eski dostları ve yakınlarıyla çeşitli alanlarda yaptıkları görüşmelerde her bahaneyle İslâm'ı tebliğ etmekteydiler. İslâmî meziyetleri, bu dinin kanunlarını, adap ve rüsumunu, helâl ve haramlarını onlara anlatıyorlardı. Bu durum, Halid b. Velid ve Amr b. As gibi müşriklerden başta gelen bazı kimselerin Mekke'nin fethinden önce Müslüman safları-

na katılmalarına neden olmuştu. İslâm gerçeği ile bu tarzda bir aşinalık, Mekke fethinin temellerinin atılmasını sağladı ve öyle bir duruma geldi ki, putperestliğin en büyük merkezi, en küçük bir direniş göstermeksiz, Müslümanların tasarrufuna geçmesine ve halkın da gruplar hâlinde İslâm'a girmelerine neden olmuştur. Hicretin sekizinci yılı olaylarında genişçe anlatılacağı üzere, bu büyük zafer; yakın temaslar, korku ve vahşetin ortadan kalkması ve İslâm'ı tebliğ etmenin ve ona davetin serbest oluşunun birer neticesiydi.

3- Şirk elebaşları, Hz. Peygamber (s.a.a) ile yaptıkları antlaşma görüşmeleri sırasında, o hazret ile yakın temaslarda bulunmaları, onların birtakım ruhsal çıkmazlarının çözülmesine neden olmuştu; zira Hz. Peygamber'in (s.a.a) ahlâkî açıdan azameti, halim oluşu, karşı tarafın zorbaca davranışları karşısında gösterdiği tahammül ve barışın sağlanmasından yana gösterdiği fedakârlık vb. olaylar, onun yüce bir insanî ahlâk üzere olduğunu gösteriyordu.

Bu antlaşmanın değeri şuradan da belli olmaktadır: Hz. Peygamber (s.a.a), henüz Medine'ye yetişmeden, Müslümanlara zafer müjdeleyen Fetih Suresi nazil olmuştur. Bu antlaşmayı bir başka zaferin başlangıcı olan Mek-

ke'nin fethi olarak niteliyordu. Ayet-i kerimede şöyle buyurulmaktadır:

إِنَّا فَتَحْنَا لَكَ فَتْحًا مُّبِينًا

Şüphesiz, biz sana apaçık bir fetih verdik.^{ss}

Kureyş, Antlaşma Maddelerinin Birinin Kaldırılması Üzerinde Israr Ediyor

Çok geçmeden, birtakım kötü hâdiseler, Kureyş'in ikinci maddenin iptali üzerine Peygamber'e (s.a.a) ısrar etmelerine neden olmuştu. Bu, Süheyl'in üzerinde oldukça ısrarlı olduğu ve ashabın sinirlenmelerine ve hışmına rağmen kabul edilen maddeydi. O madde şuydu: "İslâm hükümeti, Kureyş'ten firar ederek kendilerine sığınan Müslümanları onlara iade edecek; ama Kureyş, Müslümanlardan kaçarak kendilerine sığınanları iade etmek zorunda olmayacaktı." O gün, bu madde ashaptan bir grubu oldukça sinirlendirdi, fakat Hz. Peygamber (s.a.a), onu güler yüzle karşılayarak buyurdu ki: "Allah, Kureyş'in elinde esir bulunan zayıf Müslümanlar için bir kurtuluş yolu kılacaktır." Şimdi bu maddenin iptal edilmesinin nede-
nine ve kurtuluş yolunun nasıl açıldığına bir bakalım.

Ebu Basir adında bir Müslüman, bir süre müşrikler tarafından hapsedil-

ss- Fetih, 1.

muştı. O kaçıp Medine'ye gelmeyi başarmıştı. Kureyş büyüklerinden olan Ezher ve Ahnes adlı iki kişi, Resulullah (s.a.a) ile yazışarak, ikinci madde gereğince Ebu Basir'in kendilerine iade edilmesi gerektiğini hatırlattılar. Mektubu da Âmiroğulları'ndan bir kişiye teslim ederek, kendi köleleriyle birlikte Hz. Peygamber'e gönderdiler.

Hz. Peygamber (s.a.a), yaptığı antlaşma gereği, Ebu Basir'e buyurdu ki:

Kavmine dönmen gerek. Hile yapmak kesinlikle bizlere yaraşmaz. Ayrıca ben, Allah'ın senin ve senin durumunda olanlar için bir kurtuluş yolu açacağından eminim.

Ebu Basir dedi ki: "Beni dinimden döndürmeleri için, müşriklerin eline mi teslim edeceksiniz?" Hz. Peygamber (s.a.a), sözünü tekrar ederek, onu Kureyş temsilcilerine teslim ederek, Mekke'ye gitmek üzere yolcu etti. Onlar Zi'l-Huleyfe^{ss} denilen yere geldiklerinde, Ebu Basir, yorgun ve bitkin bir hâlde, bir duvara yaslandı. Bu hâliyle, güler yüzle ve samimî bir şekilde Âmiroğulları'ndan olan kişiye "Kılıcını verir misin, bir bakayım?" dedi. Kılıcı aldığı gibi, kınından çekip o adamı öldürdü. Köle korkudan ne yapacağını şaşırarak kaçıp Medine'ye geldi ve durumu Peygamber'e (s.a.a)

ss- Medine'ye altı-yedi mil uzaklıkta bir köydür. Bazıları Mekke'ye giderken burada ihrama girerler.

anlattı ve "Ebu Basir, benim arkadaşımı öldürdü." dedi. Çok geçmeden Ebu Basir geldi ve başından geçenleri anlatarak dedi ki:

"Ey Allah Resulü! Sen antlaşmanın gereğini yaptın. Fakat ben, inançlarımla alay eden gruba katılmak niyetinde değilim." O, bu cümleyi söyledikten sonra, Kureyş kervanlarının geçitleri konumunda olan sahil yolunu izleyerek İys adında bir mahalli kendine mesken edindi. Mekke Müslümanları Ebu Basir'in başından geçenleri duydular. Bunlardan yaklaşık yetmiş kişi Kureyş'in elinden kaçarak onun etrafında toplandılar. Kureyş'in işkencelerinden kaçıp kurtulmayı başarmış, hiçbir yaşam ve özgürlük hakkına sahip olmayan yetmiş genç delikanlı bir araya toplanmıştı. Bunlar, Kureyş kervanlarını yağmalamaya veya onlardan ele geçirdikleri herkesi öldürmeye karar verdiler. Onlar rollerini öylesine güzel oynadılar ki, sonunda Kureyş'i dize getirdiler. İş şuraya vardı ki, Kureyş büyükleri, Hz. Peygamber (s.a.a) ile yazışarak, bu maddenin her iki tarafın rızasıyla iptalini ve bu grubun da Medine'ye döndürülmelerini talep ettiler.

Hz. Peygamber (s.a.a), bu maddeyi, iki tarafın da rızasıyla iptal etti ve İys mıntıkasında yerleşmiş olan firarîleri de Medine'ye davet etti.^{ss}

ss- Vakidi, Meğazi, 2/624; Taberî Tarihi, 2/283.

Bu durum aynı zamanda halkın geneli için de bir vesile oldu; zira Kureyş, imanlı bir kimseyi devamlı eli kolu bağlı oturmaya mecbur edemeyeceklerini ve onları tutuklu bulundurmaları, serbest bırakmalarından daha tehlikeli olduğunu er-geç anladılar; zira firar ettiği zaman, kalbi kin ile dolu olarak dönüyor ve düşmandan en acı şekilde intikamını alıyor.

Müslüman Kadınlar Kureyş'e Geri Verilmiyor

Hudeybiye antlaşması imzalandı. Ukbe b. Ebu Muayt'ın kızı Ümmü Gülsüm, Mekke'den Medine'ye geldi. Onun Emare ve Velid adlı iki kardeşi Peygamber'e (s.a.a) gelerek, ikinci madde gereği, kız kardeşlerini kendilerine iade etmeleri gerektiğini söylediler. Hz. Peygamber (s.a.a), buyurdu ki: "Bu madde kadınları kapsamamaktadır. Bu madde yalnızca erkekler hakkındadır."^{ss} Ayrıca Mümtehine Suresi'nin onuncu ayeti de onların tek-lifini belirlemiş oluyordu:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ ۗ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ...

Ey iman edenler, mümin kadınlar hicret ederek size geldikleri zaman, onları imtihan edin. Allah, onların imanlarını daha iyi bilendir. Şayet (gerçekten) mümin kadınlar olduklarını bilip-öğrenirseniz, ar-

tık sakın onları kâfirlere geri çevirmeyin. (Çünkü) ne bunlar onlara helâldir, ne onlar bunlara helâldir...^{ss}

Hudeybiye serüveni de böylece son bulmuş oldu. Bu sükûnet sayesinde, Hz. Peygamber (s.a.a), dünyanın diğer noktalarında bulunan malik ve hükümdarlara mektuplar göndererek onları nübüvvet ve davetinden haberdar etme fırsatı bulmuştu. Şimdi gelecek fasılda, bu bölümü genişçe inceleyeceğiz.

ss- Mümtetine, 10.

30. Bölüm

HİCRETİN YEDİNCİ YILI OLAYLARI

Hz. Peygamber (s.a.a), Evrensel Risaletini İlân Ediyor

Hudeybiye antlaşması, Hz. Peygamber'in (s.a.a) fikrini güneyden (Mekke) yana rahatlatmıştı. Bu sükûnet sayesinde, Arap büyüklerinden bazıları İslâm'ı kabul ettiler. Müslümanların sevgili rehberi bu durumu ganimet bilerek, zamanın liderleri, kabile reisleri ve Mesihi rehberler ile yazışmalar başlattı. O, (doğru bir inanç sistemi olmanın yanı sıra bütün insanlığı kendi tevhid sancağı altında, toplumsal ve ahlâkî alanlarda yüce talimleri çerçevesinde toplayabilecek özelliklere sahip olan) dinini o zamanın insanlarına sunuyordu.

Bu, inatçı Kureyşlilerin on dokuz yıldan beri çıkardıkları karmaşalardan sonra, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu alanda attığı ilk adım idi. Eğer dâhilî düşmanlar, onu kanlı savaşlarla meşgul etmeseydiler, Hz. Peygamber (s.a.a), bundan çok daha önce dünya milletlerini dinine davet edecekti. Ne

var ki, Arapların kalleşçe saldırıları, vaktinin önemli bir bölümünü İslâm dinini savunmaya ayırmak mecburiyetinde bırakmıştır.

Hz. Peygamber'in (s.a.a), İslâm'a davet amacıyla emirlere ve sultanlara; kabile reislerine, seçkin din adamlarına ve siyâsî liderlere gönderdiği mektuplar, onun davet yöntemini bize yansıtmaktadır. Bu gün, muhaddis ve müverrihler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) İslâm'a davet, dini tebliğ veya mi-sak ve antlaşma unvanıyla yazmış olduğu yüz seksen beş mektup kaydetmişlerdir.^{ss} Bu mektupların hepsi, İslâm'ın davet ve tebliğ alanında esas aldığı yöntemin, kılıç ve savaş değil; aksine, tamamen mantık ve burhan olduğunu kanıtlamaktadır. Hz. Peygamber (s.a.a), Kureyş saldırılarından emin olduğu gün, din tebliğcileri ve mektuplar vesilesiyle kendi dinini bütün dünyaya duyurdu.

Bu mektuplarda Hz. Peygamber'in (s.a.a) diğer milletler ve din mensup-larıyla yaptığı yazışma ve antlaşmalarda gözettiği dikkate değer nükteler,

ss- Büyük İslâm âlimleri, güçleri yettiğince, Hz. Peygamber'in mektuplarını toplamışlardır. Daha geniş çapta araştırma ve bilgi edinmek isteyenler için, aşağıda adı geçen iki kitap bu konuda oldukça değerlidirler.

Paris Ün. Üstatlarından Prof. Dr. Muhammed Hamidullah Haydarabadi'nin yazmış olduğu el-Vesaigu's-Siyasiyye.

Büyük âlimlerden Ali Ahmedi'nin yazdığı Mekâtibu'r-Resul kitabı.

nasihatler ve öğütler, tanınan kolaylıklar ve hoşgörölü davranışlar vb. şeyler, oryantalistlerin görüşlerini reddeden canlı şahitlerdir; zira onlar, yakışsızsız iftiralarıyla İslâm'ın gerçek çehresini örtmek ve gelişip yayılmasını önlemek amacıyla, İslâm'ı kılıç ve mızraklara dayalı bir din gibi göstermeye çalışmışlardır. Biz, günün birinde bu mektupların metinlerinin tamamını, onların yazılmasını gerektiren nedenleri ve onlarla ilgili gelişen olayları, bir kitap hâlinde toplamayı ve de bu yolla, İslâm'ın kendi inanç sistemini diğer milletlere sunmada ve yaymada uyguladığı yöntemi bütün dünyaya duyurabilmeyi umuyoruz.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Elçisi İnan Sarayında

Hz. Peygamber'in (s.a.a) elçisi İnan sarayına doğru yol aldığı sırada, o zaman bu geniş ve büyük imparatorluğun başında Hüsrev Perviz vardı. O, Nuşirevan'dan sonra İnan tahtına oturan ikinci sultandı ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) hicretinden itibaren otuz iki yıl hükümdarlık etmiştir. Onun hükümeti döneminde, acı-tatlı sayısız olaylar yaşanmıştı, ancak İnan devleti onun hükümdarlığı zamanında yükselme devrinin doruğundaydı. O günlerde İnan'ın nüfuzu küçük Asya'yı kaplamış, İstanbul yakınlarına kadar uzanmıştı. Öyle ki, Hıristiyanların her şeyden daha mukaddes ve

önemli bildikleri İsa'nın haç'ı Tisfun'a (Medain'e) getirildi. Rum imparatoru, elçiler göndererek, barış çağrısında bulundu ve barış antlaşması yapmak üzere İran sarayına elçiler gönderdi. Bu sırada İran sınırları, Hahamenişî krallığı sınırlarına kadar ilerlemişti; ama çok geçmeden, zamanın kralının tedbirsizliği, sınır tanımaz gururu ve eğlence düşkünlüğü yüzünden, büyük İran imparatorluğu, çökme ve yok olmayla yüz yüze kaldı. Fethedilen yerler, birbiri ardınca elden çıktı ve düşman, İran'ın kalbine yani Tisfun yakınlarında bulunan Destgerd bölgesine kadar nüfuz etti. İş öyle bir yere vardı ki, Hüsrev Perviz, Rumların korkusundan çareyi kaçmakta buldu. Bu utanç verici durum, halkın hışmına neden oldu ve sonunda da kendi oğlu Şireveyh tarafından katledildi.

Tarihi bu yönüyle araştıranlar, İran'ın gücünün gerilemesine, zamanın hükümdarının gururu, kendini beğenmişliği, debdebeli ve eğlenceli hayat sürme arzusunu neden olarak göstermektedirler. Eğer o, barış çağrısıyla gelen elçilerin teklifini kabul etseydi, İran bu barış sayesinde kendi şevketini koruyabilirdi.

Hız. Peygamber'in (s.a.a) mektubu, Hüsrev Perviz'in üzerinde psikolojik açıdan iyi bir eser bırakmadıysa, bu, ne mektuptan ve ne de mektubu gö-

türenden kaynaklanan bir hata değildi; zira, onun kendine has kibirliliği ve kendini beğenmişliği idi ki, Hz. Peygamber'in (s.a.a) göndermiş olduğu mektup üzerinde birkaç dakika olsun düşünme gereği bile duymadı. Mütercimim, mektubu sonuna kadar okumasına tahammül edemedi, bağırarak kalkmış, mektubu alıp yırtmıştı. Şimdi olayın geniş açıklaması: Hicrî yedinci yılın başlarında^{ss}, Hz. Peygamber (s.a.a), yetişkin ordu komutanlarından biri olan Abdullah b. Huzeyfe Sehmi Kureşî'yi, mektubunu zamanın İran hükümdarı olan Hüsrev Perviz'e götürmek ve bu vesileyle onu tevhid dinine davet etmek üzere görevlendirdi. Biz mektubun tercümesini aktarıyoruz:

Bismillahirrahmanirrahim

Allah'ın elçisi ve peygamberi Muhammed'den, İran'ın büyüğü Kisra'ya, hakikat peşinde olan; Allah ve resulüne iman ederek; onun varlığına, birliğine ve şeriki olmadığına iman edip, Muhammed'in onun kulu ve peygamberi olduğuna inananlara selâm olsun. Ben, Allah'ın emriyle seni, ona iman etmeğe davet ediyorum. O, beni, bütün insanlığı hidayet etmek ve halkı onun hışmına uğramaktan sakındırmak ve kâfirlere de hücceti tamamlamak üzere gönderdi. Emniyette olmak istiyorsan, İs-

ss- İbn Sa'd, Tabakat adlı eserinde, (1/285); elçilerin gönderilme tarihlerini, hicretin yedinci yılının muharrem ayı olarak kaydetmiştir.

lâm'ı kabul et. Eğer iman etmekten kaçınır ve İslâm'dan yüz çevirirsen,
Mecusî halkın günahı senin üzerindedir.^{ss}

İran'ın tatlı dilli, güzel sözlü şairi Hekim Nizamî, bu tarihî gerçeği şiire
dökerek, şöyle hikâye etmektedir:

Sen ey aciz ki, Hüsrev'dir namın.

Eğer yüz kadeh'e sahip Hüsrev de olsan,

Kendinden bilme ki, kibirlide basiret olmaz.

Hüdabin (Allah'ı gör) ol, kendini görmek keramet değil.

Şahadet et ki, âlemin bir Allah'ı vardır.

Ne sebat var, ne de ihtiyaç ehlinde beka.

Âdemoğluna sürur bahşeden Allah,

İnsanlara beni, peygamber gönderdi.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) elçisi saraya vardı. Hüsrev Perviz, ondan mektubu almalarını emretti. Ancak elçi, mektubu şahsen ve bizzat kendisinin teslim etmesi gerektiğini söyleyerek, mektubu Hüsrev'e teslim etti. Hüsrev, mütercim istedi ve mütercim mektubu açarak şöyle tercüme etti: *"Bu, Allah Resulü Muhammed'den, İran'ın büyüğü Kisra'ya yazılmış bir mektup-*

ss- Tabakatu'l-Kübra, 1/260; Taberî Tarihi, 2/295-296; el-Kâmil, 2/81; Biharu'l-Envar, 20/389.

tur." Mütercim henüz mektubun tamamını okumamıştı ki, İran şahının çehresi değişti. Bağırarak yerinden kalkıp, mektubu mütercimden alarak yırttı ve bağırıp çağırarak: "Şu adama bakın! Kendi adını benim adımdan önce yazmış!" diyerek, Abdullah'ın kapı dışarı edilmesini emretti. Abdullah saraydan çıkarak, atına atlayıp, Medine yolunu tuttu ve gelip olayın nasıl cereyan ettiğini anlattı. Hz. Peygamber (s.a.a), Hüsrev'in bu ahlâksızca hareketinden oldukça rahatsız oldu. Öyle ki, hışmı yüzünden okuyordu. Onun hakkında şöyle beddua etti: "*Allah'ım! Onun saltanatının kökünü kazı*"^{ss} Bu konuda da İranlı meşhur hatip ve şair olan Hekim Nizamî şöyle diyor:

Çû kasid arze kerd an name nov / Be-cûşid ezsiyaset hûn-i Hus-
rov.

Hattî did ezsevad heybet engîz / Nevişte ez Muhammed sûy-i Per-
viz.

Ke-ra zehre ke ba in ihtiramem / Nevised nam-i hod balay-i na-
mem.

Derîd an namey-i gerden şiken ra / Ne name bekle nam-i hîşten
ra.

Elçi, mektubu henüz vermişti ki,
Hüsrev'in siyasetten kanı kaynadı.
Heybetli ve siyah bir hat gördü,
Muhammed'den Perviz'e yazılıydı.
Bu Zühre kim ki, bunca ihtiramıma rağmen,
Kendi ismini, benim adımdan önce yazsın.
O boyun kırıcı mektubu paraladı,
Mektubu değil, belki kendi adıydı gerçekte.

Yakubî'nin Görüşü

Ahbarilerden, Yakubî namıyla meşhur olan İbn Vazıh, kendi tarihinde, bütün tarih yazarlarının aksine şöyle yazıyor:

Hüsrev Perviz, Hz. Peygamber'in (s.a.a) mektubunu okudu ve o hazrete ihtiram olsun diye, Hz. Peygamber'in (s.a.a) elçisiyle bir miktar da misk ve ipek gönderdi. Hz. Peygamber (s.a.a), itrî taksim etti ve şöyle buyurdu: *"ipek, erkeklere yakışmaz."* Daha sonra da *"İslâm'ın gücü onun topraklarına nüfuz edecektir."*^{ss} dedi.

Fakat bu vasıfla, tarih yazarlarının hiçbiri Yakubî ile aynı görüşte değiller.

Ancak Ahmed b. Hanbel,^{ss} şöyle yazıyor:

Hüsrev Perviz, Peygamber'e (s.a.a) hediyeler gönderdi.

Hüsrev Perviz'in Yemen Valisine Emri

Verimli Yemen toprakları, Mekke'nin güneyinde yer almaktadır. Bu belde-
nin hükümdarları genel olarak Sasanî padişahları tarafından atanırdı. O
günlerde "Bazen" adında biri bu beldeye hükümdarlık etmekteydi. Sasanî
kralı, kibir ve gururu yüzünden, Yemen hâkimine şöyle bir mektup yazdı:

Aldığım haberlere göre, Kureyş'ten biri Mekke'de ortaya çıkmış ve pey-
gamberlik iddiasında bulunuyormuş. Yüksek rütbeli askerlerinden iki
kişiyi, onu yakalayıp bana getirmeleri için oraya gönder.^{ss}

İbn Hacer'in *el-İsabe* adlı eserinde naklettiğine göre, Bazan'ın kendisi biz-
zat, yüksek rütbeli askerlerinden iki kişiyi, o hazreti, atalarının dinine geri
dönmeye mecbur etmeleri ve kabul etmediği takdirde, kafasını kesip ken-
disine getirmeleri için görevlendirdi.

Bu mektup, zamanın padişahının etrafından ne kadar habersiz olduğun-
un bir göstergesidir. O, etraftan öylesine habersizdi ki, hatta peygamber-
lik iddiasında bulunan bu şahsın, altı yıldan fazla bir zamandan beri Mek-

ss- Müsned-i Ahmed b. Hanbel, 1/96.

ss- Sire-i Halebî, 3/278.

ke'den hicret ettiğinden, bu şahsın nübüvvetini ilân ettiği ve halkı davet ettiği bu beldede nasıl bir nüfuzu ve ne denli büyük bir gücü olduğunu, dünyanın sayılı imparatorluklarına mektuplar göndererek onları dinine davet ettiğini, böyle birinin rütbeli iki askerle yakalanıp, Yemen'e götürülemeyeceğini ve kolaylıkla ihzar edilemeyeceğini anlayamayacak kadar gafildi.

Yemen hâkimi, merkezden gelen emir gereğince, yüksek rütbeli, güçlü askerlerinden olan, Firuz ve Harhusre adında iki kişiyi Hicaz'a yolladı. Bu iki memur, önce Taif'te Kureyş'li bir kişiyle görüştüler. O, onlara yol göstererek dedi ki; "Sizin aradığınız kişi, şimdi Medine'dedir." Onlar Medine yolunu tutup, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruyla şereflendiler. Bazan'ın mektubunu vererek şöyle dediler: "Biz, merkezin emriyle, Yemen hükümdarı tarafından sizi Yemen'e götürmek üzere görevlendirildik. Öyle zannediyoruz ki; Bazan, sizin durumunuz konusunda Hüsrev Perviz ile yazışacak ve sizin hakkınızda onun rızasını almaya çalışacaktır. Aksi hâlde, sizinle aramızda savaş ateşi yükselecek ve Sasaniler'in gücü evlerinizi viran edecek ve erkeklerinizi öldürecektir..."

Hz. Peygamber (s.a.a), onların sözlerini soğukkanlılıkla ve sabırla dinledi.

Onlara cevap vermeden önce, onları İslâm'a davet etti. Onların bıyıklarının aşırı uzun olmasından da sıkılmış görünüyordu.^{ss} Hz. Peygamber'in (s.a.a) azameti, heybeti ve soğukkanlılığı, onları öylesine korkutmuş ve sarsmıştı ki, hazret İslâm dinini onlara sunarken bedenleri titriyordu.

Daha sonra onlara şöyle buyurdu: "*Bu gün gidiniz, ben yarın size görüşümü bildiririm.*" Tam bu sırada vahiy meleği nazil olup, ona Hüsrev Perviz'in öldürüldüğü haberini verdi. Ertesi gün Yemen hâkiminin askerleri cevap almak üzere Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna vardıklarında, onlara şöyle buyurdu:

Âlemlerin rabbi bana, dün gece Hüsrev Perviz'in, oğlu Şireveyh tarafından öldürüldüğü ve oğlunun tahta geçtiği haberini verdi.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) haber verdiği gece, hicrî yedinci yılın, cemaziyelevvel ayının onuncu günü, salıyı çarşambaya bağlayan geceydi.^{ss} Bazan'ın memurları duydukları karşısında korkuya kapılarak; "Senin bu sözünün sorumluluğu, Sasan şahını hışımlandıran peygamberlik iddiandan daha büyüktür. Biz, çaresiz bu olayı Bazan'a bildireceğiz ve o da Hüsrev

ss- Onlara şöyle buyurdular: "Rabbim bana sakalımı uzatmamı ve bıyıklarımı da kısa tutmamı buyurdu." el-Kâmil, 2/106.

ss- Tabakatul-Kübra, 1/260; Biharul-Envar, 20/382.

Perviz'e haber verecektir." dediler.

Hz. Peygamber (s.a.a) buyurdu ki:

Ben, onu bu olaydan haberdar etmenize sevinirim. Ayrıca ona söyleyin, "Benim dinim ve gücüm, en süratli koşar atların yetişebildiği her yere yetişecektir ve eğer sen de bana iman eder de Müslüman olursan, bu gün sahibi olduğun hükümdarlık makamında kalmaya izin veririm".

Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a), teşvik olsun diye, bazı kabile reislerinin hediye ettikleri altın ve gümüş kaplamalı değerli bir kemeri de Bazan'ın askerlerine hediye etti. Onların her ikisi de hazretin huzurundan sevinçli bir hâlde ayrılıp, Yemen yolunu tuttular. Peygamber'den (s.a.a) duydukları haberi de Bazan'a bildirdiler.

Bazan, "Eğer bu haber doğruysa, o kesinlikle ilâhî bir peygamberdir ve ona itaat etmek şarttır." dedi. Çok geçmeden, Şireveyh tarafından Yemen hâkimine şu içerikte bir mektup geldi: "Şunu iyi bil ki, ben Hüsrev Perviz'i öldürdüm. Halkın ona olan nefreti, onu öldürmeme neden oldu; zira o, Fars'ın şerefliilerini öldürdü ve büyüklerini dağıttı. Benim mektubumu aldığı gibi, halktan benim adıma biat al ve babamın emrinin aksine, sakın peygamberlik iddiasında bulunan kişiye de, benim ikinci emrim gelince-

ye kadar kötü muamelede bulunma."

Şireveyh'in bu mektubu, Bazan'ın ve tamamı İranlı olan diğer hükümet adamlarının Müslüman olmalarına neden oldu. Bazan, bu konuda Hz. Peygamber (s.a.a) ile yazışarak, kendisinin ve etrafında bulunan diğer devlet adamlarının Müslümanlığını Peygamber'e bildirdi.

31. Bölüm

TEHLİKE ODAĞI VEYA SARSILMAZ HAYBER KALESİ

İslâm'ın, parlak yıldızı Medine'de ışık saçmaya başladığı gün, Yahudiler, Müslümanlara karşı Kureys'e nispetle daha büyük bir kin ve düşmanlık beslemeye başladılar. Bütün desise ve güçlerini kullanarak, bu dini yıkmak için işe koyuldular.

Medine ve etrafında mesken edinmiş Yahudiler, kendi elleriyle yaptıkları yakışıksız amel ve hareketler sonucu, kaderin tokadına müstahak ve kötü bir sona duçar oldular. Onlardan bazıları idama mahkûm edilmiş, bazıları da, Kaynukaoğulları ve Nadiroğulları gibi, Medine topraklarından sürüldüler. Daha sonra bunlar Hayber'de, Vadil-Kura'da veya Ezriat-u Şam denilen bölgelerde mesken edinmişlerdi.

Medine'nin kuzeyinde ve otuz iki fersah uzaklıkta bulunan geniş ve verimli ova, "Hayber vadisi" olarak adlandırılmıştı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) bi'setinden önce, Yahudi milleti, kendilerini korumak ve sükûnet ama-

cıyla bu bölgeye yedi tane sağlam kale yapmışlardı. Verimli topraklara ve bol suya sahip olan bu bölge, çiftçiliğe oldukça elverişli olduğundan, bölge sakinleri, ziraat, servet elde etme, silâh ve savunma araçları temini açısından tam bir maharet elde etmişlerdi. Yirmi bin nüfuslu bu belde, babayiğit, cesur savaşçıların sayısı da az değildi.^{ss}

Hayber Yahudilerinin en büyük günahı, Arap kabilelerini, İslâm hükümetini yıkmak için kışkırtmalarıydı. Müşrik ordusu, Hayber Yahudilerinin yardımlarıyla, Arabistan'ın çeşitli bölgelerinden hareket ederek, Medine dışında bir araya geldiler ve bu da -ayrıntılarını okuduğunuz üzere- Ahzap Savaşı'yla sonuçlanmıştı. Hücum ordusu, Hz. Peygamber'in (s.a.a) almış olduğu tedbirler ve Müslümanların canlarını feda etmeleri sayesinde, bir ay kadar hendek arkasında bekledikten sonra, dağılıp vatanlarına -Hayber Yahudileri de Hayber'e- geri döndüler ve Müslümanlar yeniden sükûnete kavuşmuş oldular.

Hayber Yahudilerinin kalleşlikleri, Hz. Peygamber'in (s.a.a), bu tehlike odağını ortadan kaldırma ve onların hepsini silâhtan arındırma gereği duymasına neden oldu; zira bu inatçı ve maceracı milletin, daha sonraki

ss- Sire-i Halebî, 3/36; Yakubî Tarihi, 2/46.

dönemlerde, daha büyük yatırımlar yaparak, Arap putperestlerini yeniden İslâm üzerine saldırtmalarından, Ahzap Savaşı'nın yeniden ve daha tehlikeli boyutta tekerrür etmesinden korkuluyordu. Özellikle de Yahudilerin kendi dinlerine olan taassupları, Kureyş'in putperestliğe olan taassuplarından daha şiddetliydi. İşte bu körü körüne taassuptan dolayı, binlerce müşrik Müslüman oluyordu, ama bir Yahudi bile, kendi inancından el çekmeğe yanaşmıyordu.

Bu iş için en uygun ortam, bu durumdu; zira Hudeybiye antlaşmasıyla, Hz. Peygamber'in (s.a.a) zihni güney'den (Kureyş) dolayı rahattı. O, Yahudi birleşik güçlerine hamle edecek olursa, Kureyş'in, Yahudilere yardım eli uzatmayacağını biliyordu. Ayrıca, ilerde zikredileceği üzere, Ahzap Savaşı'nda Hayber Yahudilerinin yanında yer almış ve onlarla dostlukları olan Gatafan kabilesinin bazı kolları gibi, diğer kuzey kabilelerinin de yardımını önleyecek bazı plânları vardı.

Resulullah (s.a.a), bütün bu durumları değerlendirerek, Müslümanların, Yahudilere ait Arabistan'da bulunan son kalelerini ele geçirmek üzere hazırlanmalarını emretti. Ardından da şöyle buyurdu:

Bu savaşa, yalnızca Hudeybiye barış antlaşmasında bulunanlar katıla-

caktır. Kendi istekleriyle gelmek isteyen diğerleri varsa gelebilirler. Ancak bu kimselerin ganimetlerden nasipleri olmayacaktır.

Hz. Peygamber (s.a.a), Gayle Leysi'yi Medine'de kendi yerine temsilci olarak bıraktı. Ali'ye (a.s) beyaz bir bayrak vererek hareket emri verdi. Kervanlarının maksada daha çabuk ulaşması için, develerinin bekçisi olan Âmir b. Ekva'nın develeri sürdüğü zaman okuduğu "Hida" dedikleri bir çeşit ritimli şiiri okumasına izin verdiler. O, içeriğini tercüme ettiğimiz bu şiirleri özel bir ritim ile terennüm etmekteydi.^{ss}

Allah'a andolsun ki, eğer Allah'ın lütuf ve yardımı olmasaydı; bizler sapkın bir kavimdik.

Ne sadaka veriyorduk, ne de namaz kılardık. Biz, öyle bir milletiz ki, eğer bir kavim bize zulmeder veya fitne çıkarırsa, biz onlara boyun eğmeyiz.

İlâhî! Bizlere dayanma gücü ver ve ayaklarımızı bu yolda sabit kıl.

Bu şiirin içeriği, bu savaşın amacını az çok beyan etmektedir. Gerçekte şunu vurgulamaktadır: Yahudi milleti bizlere zulmederek, evlerimizin yakınında fitne ateşi yaktığından, biz de bu fitne merkezini yok etmek için, bu yolculuk zahmetine düşmüş bulunuyoruz.

والله لولا الله ما اهتدينا / و لا تصدقنا و لا صلينا انا اذا قوم بغوا علينا / و ان ارادوا فتنة ابينا / - SS

فانزلن سكينه علينا / و ثبت الاقدام ان لاقينا

Bu şiirin içeriği, Hz. Peygamber'i (s.a.a) öylesine mesrur etti ki, o hazret, Âmir hakkında duada bulundular. Âmir de bu savaşta şahadet şerbetini içenler arasındaydı. Ulu İslâm önderi, içlerinde iki yüz atlının da bulunduğu bin altı yüz kişilik bir orduyla Hayber'e doğru ilerledi.^{ss}

Hayber topraklarına yaklaştıklarında, niyetinin paklığını ve temizliğini gösteren şu duayı okudu:

İlâhî! Göklerin ve onların altında karar kılan her şeyin; yerin ve onun üzerinde olanların rabbi sensin. Ben, senden, bu beldenin, bu beldede yaşayanların ve orada olan her şeyin hayrını talep ediyorum. Ayrıca oranın kötülüklerinden ve orada bulunan her türlü şer odağından sana sığınıyorum.^{ss}

Savaş ateşiyle yanıp tutuşan bin altı yüz babayiğit ve cesur askerin gözleri önünde böylesine yüce Allah'a yalvarıp yakarmak ve bu şekilde duada

ss- Emali, Şeyh Tusi, 164.s; İbn Hişam, Siresinde (2/328) İslâm askerlerinin hareket tarihini, hicri yedinci yılın muharrem ayı olarak zikretmektedir. Ancak, İbn Sa'd, Tabakat'ında aynı yılın cemaziyülevvel ayı olarak kaydetmiştir. Peygamber elçilerinin azimetleri de aynı yılın muharrem ayında olduğu da nazara alınacak olursa, ikinci görüşün doğru olma ihtimali daha fazladır. Özellikle de Habeşe muhacirlerinin, Peygamber'in (s.a.a), Amr b. Ümeyye vasıtasıyla Necaşi'ye gönderdiği mektuptan sonra, Hayber'de Hz. Peygamber'e (s.a.a) yetişmeleri, gösteriyor ki, Peygamber'in (s.a.a) elçisinin Medine'den Habeşe'ye gitmesi, oradan muhacirlerle birlikte Medine'ye gelmeleri ve Hayber'e dönmeleri zaman ister. Elçilerin hareketi muharrem ayında gerçekleştiğine göre, tabiatıyla, Hayber Savaşı daha sonraki aylarda gerçekleşmiştir.

bulunmak, onun, toprak genişletmek veya yayılcılık politikası izlemek yahut kin ve düşmanlık yüzünden oraya sefer etmediğinin en güzel göstergesiydi. Onun hedefi, yalnızca Müslümanlar aleyhine müşriklerin her an için kullanabilecekleri bir tehlike odağı konumunda olan bu fitne merkezini yok etmek ve böylece İslâmî hareketin bu nahiyeden tehdit edilmesinin önünü almaktı. Siz değerli okuyucuların da göreceği üzere, Hz. Peygamber (s.a.a), kaleleri fethettikten ve silâhları aldıktan sonra, onların arazi ve tarlalarını yine kendilerine bıraktı. Yalnızca onların can ve mal emniyetlerini koruma karşılığında, onlardan cizye almakla yetindi.

Geceleyin Yollar ve Hassas Noktalar Ele Geçiriliyor

Hayber'in yedi kalesinin her birinin farklı adları vardı. Bu kalelerin adları şöyleydi: Naim, Kamus, Ketibe, Nestat, Şak, Vatih, Sülalim. Bu kalelerden bazıları, o kalenin büyüklerine nispet verilmekte idi. Örneğin, şöyle diyorlardı; Merhab'ın Kalesi ve...

Aynı şekilde, kalenin dışında cereyan eden olayları kontrol ve koruma, dışarıda cereyan eden olayları kale içine bildirmeleri gayesi ile her kalenin kenarına bir de bekçi kulesi yapılmıştı. Kalelerin ve burçların yapılış tarzı, kale sakinlerinin ve içeridekilerin dışarıyı tamamen kontrol edebilecekleri

şekilde inşa edilmişti. Mancınık ve diğer vesilelerle düşmanı taş yağmuruna tutabilirlerdi.^{ss} Bu yirmi bin kişilik toplumda, iki bin savaş eri vardı. Yiyecek ve su bakımından da hiçbir sorunları yoktu. Buna ek olarak, ambarlarda da depolanmış yiyecekleri bulunuyordu. Kaleler öylesine sağlam yapılmışlardı ki, o günün koşullarında delinmeleri imkânsızdı. Kaleye yaklaşanları da taşlar fırlatarak, yaralıyor veya öldürüyorlardı. Sonuçta bu kaleler, Yahudi gençleri için, sağlam birer siper olarak görülmekteydi. Böylesine güçlü ve teçhizatlı bir düşman karşısında yer alan Müslümanlar, kaleleri elde edebilmek için, askerî hünelerinden ve savaş taktiklerinden ellerinden geldiğince istifade etmek zorundaydılar. Bu dalda ilk atılan adım, gece vakti, yolların ve hassas noktaların İslâm askerleri tarafından tutulmasıydı. Bu iş, öylesine gizli ve süratle yapıldı ki, kalelerde ve burçlarda yer alan nöbetçiler, olayın farkında bile olmadılar. Sabahın erken saatlerinde çiftçilik malzemeleriyle tarlalarına gitmek üzere kalelerden çıkan Hayber halkı, karşılarında mücahit ve cesur İslâm askerlerini buldular. İman gücü, bilek gücü ve keskin kılıçlarla bütün yolların tutulmuş olduğunu ve ileri adım attıkları takdirde esir olacaklarını gö-

rüyolardı. Bu manzara, onları öylesine korkutmuştu ki, düşünmeden kaçışmaya başladılar. Hep bir ağızdan: "Muhammed, askerleriyle birlikte buradadır!" diye bağırmaya başladılar. Kale kapıları aceleyle kapatılarak, kale içlerinde savaş şûraları teşkil edildi. Hz. Peygamber (s.a.a), onların atıp kaçtıkları kazma kürek gibi yıkım işlerine yarayan âletleri görünce, onları iyiye yorarak, askerlere moral olsun diye şöyle buyurdu:

Allahu Ekber! Hayber viran olsun, bir kavmin üzerine gittiğimizde, onların böylesine korkuya düşmesi ne kötü bir durum.

Sonunda şûra, kadın ve çocukları kalelerden birinde, yiyecekleri de diğer bir kalede toplama kararı aldı. Ayrıca her kalenin eli silâh tutanları, kale burçlarında taş ve oklarla savunma yapacaklar ve savaşçılar da hassas anlarda kalenin dışına çıkarak, İslâm mücahitleriyle savaşacaklardı. Yahudi savaşçıları, savaşın sonuna kadar bu plânı değiştirmediler. Nitekim İslâm'ın güçlü ordusu karşısında bir ay boyunca direnebildiler. Öyle ki, bazen kalelerden yalnızca birinin fethi için on gün çaba harcanyor, ama bir sonuç elde edilemiyordu.

En Zor Anlarda Bile, Takvayı Gözetmek

Müslümanların üzerine şiddetli açlığın çöktüğü ve eti mekruh olan hay-

vanların etlerini yiyerek hayatta kalmaya çalıştıkları bir sırada, Yahudilere çobanlık yapan siyah çehreli biri gelerek, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruyla şereflendi ve ondan, İslâm gerçeğini kendisine anlatmasını arz etti. O, aynı oturumda, Hz. Peygamber'in (s.a.a) sözlerinden etkilenip Müslüman oldu ve dedi ki: "Bu koyunların hepsi, bana emanettir. Şimdi benim, bu koyunların sahipleriyle irtibatım kesildiğine göre, teklifim nedir?"

Hz. Peygamber (s.a.a), yüzlerce aç askerın karşısında, gayet açık bir dille ve sarahatle şöyle buyurdu:

Bizim dinimizde, emanete ihanet etmek, en büyük günahlardandır. Senin de koyunları kalenin ağzına kadar götürüp, hepsini sahiplerine teslim etmen gerekiyor.

O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emrine itaat etti ve hemen dönüp savaşa katılarak İslâm yolunda şahadet şerbetini içti.^{ss}

Evet, Hz. Peygamber (s.a.a), yalnız gençliğinde Emin lâkabıyla nitelenmiş değildi, o hayatının her döneminde ve her durumda Emin ve doğru bir kişiliğe sahipti. Muhasara müddetince, kaleden sabahları ve öğlen sonraları sürülerin çıkış ve dönüşü tamamen serbestti. Müslümanlardan bir tek kişi

ss- Sire-i İbn Hişam, 3/345.

bile düşmanın sürülerinden bir tek koyun çalma çabası göstermemişti; zira onlar, yüce rehberlerinin talimleri ile emin ve doğruluk üzere terbiye edilmişlerdi. Yalnız, günlerden birinde, şiddetli açlık Müslümanlara galebe etmeğe başlamıştı. Sürüden iki koyun ayırıp getirmelerini ve diğerlerini serbest bırakmalarını ve kaleye rahatça gitmelerine izin vermelerini emretti. Eğer şiddetli ıztırar haleti olmasaydı, kesinlikle bu duruma bile izin vermeyeceklerdi. Bu yüzden, askerlerinin açlıkla ilgili şikâyetlerini duyduğunda, ellerini dua için kaldırıp, şöyle diyordu: *"İlâhî! İçi yiyeceklerle dolu olan kaleyi askerlere aç."* Ancak kesinlikle fetih ve zafer olmaksızın, halkın malına el sürmelerine izin vermiyordu.^{ss}

Kaleler Birbiri Ardınca Fethediliyor

Naim ve Kamus kalelerinin fethinden sonra, İslâm ordusu, Vatih ve Sülim kalelerine yöneldiler. Ancak Müslümanlar, Yahudilerin kale dışından yaptıkları zorlu mukavemetleri ile karşılaştılar. Dolayısıyla, İslâm dünyasının büyük Siret yazarı İbn Hişam'ın özel bir sütunda isimlerini sıraladığı cesur İslâm savaşçıları, büyük fedakârlıklara, ölüm öncülüğü yapmalarına ve ağır kayıplara rağmen, galip gelemiyorlardı. On günden fazla Ya-

ss- Sire-i İbn Hişam, 3/346-350

hudi savaşlarıyla başa baş savaşıyorlar, her gün bir netice almaksızın ordugâha geri dönüyorlardı.

Günlerden birinde, Ebu Bekir, fetihle görevlendirildi ve beyaz bir sancak ile kale yakınlarına kadar geldi. Müslümanlar da onun komutasında ilerlediler. Fakat bir müddet sonra hiçbir sonuç alamadan geri döndüler. Komutan ve birlik, her biri suçu bir birine atarak birbirlerini kaçmakla suçluyorlardı.

Ertesi gün, ordu komutanlığı görevi Ömer'e verildi. O da dostunun destanını tekrar etti ve Taberî'nin naklettiğine göre,^{ss} savaş alanından döndükten sonra, Merhab kalesinin reisinin cesaret ve yiğitliğini abartılı bir şekilde anlatarak Müslümanların içine korku düşürüyordu. Bu durum Hz. Peygamber'i (s.a.a) ve etrafında bulunan İslâm komutanlarını oldukça rahatsız etmişti. Tam o sırada Hz. Peygamber (s.a.a), ordu komutanlarını ve diğer askerleri topladı ve tarihe geçmiş olan şu değerli cümleyi buyurdu:

Yarın bu sancağı öyle birine vereceğim ki, Allah ve Resulünü seviyor, Allah ve Resulü de onu seviyorlar. Allah bu kaleyi onun eliyle fethedecek. O, öyle bir kişidir ki, kesinlikle düşmana arkasını dönmemiş ve kesinlik-

le savaş alanından kaçmamıştır.^{ss}

Tabersi ve Halebî'ye göre ise, şöyle buyurmuştur:

O, düşmana hamle eder ve kesinlikle kaçmaz.^{ss}

Bu cümle, gerçekte bu komutanın faziletinin, manevî üstünlüğünün, yiğitliğinin, cesaretinin bir göstergesidir. Öyle ki, bu fetih ve zaferin, onun eliyle kazanılması mukadder idi. Askerler ve komutanlar arasında ıstırap ve heyecanla karışık, ama aynı zamanda sevinç dolu bir velvele yükseldi. Herkes,^{ss} bu nizamî madalyanın kendisine nasip olmasını ve kur'anın kendisine çıkmasını arzu ediyordu.

ss- Mecmau'l-Beyan, 9/120; Sire-i Halebî, 2/43; Sire-i İbn Hişam, 3/349

ss- Büyük İslâm tarihçisi İbn Ebil-Hadid, bu iki komutanın firar etmesine oldukça içermekte ve meşhur kasidesinde şöyle diyor:

وفرهما و الفر، قد علما، خوب / و ما انس لا انس اللذين تقدما
و للراية العظمى و قد ذهب بها / ملابس ذل فوقها، و جلايت
يشلها من آل موسى شمردل / طويل نجاد السيف، اجيد يعيوب.

Eğer her şeyi unutsam dahi, kesinlikle bu iki komutanın yaptıklarını unutamam. Zira onlar, düşmana sırt çevirip kaçtılar.

Onlar, büyük sancağı düşmana yöneltip ilerlediler, ancak mana âleminde zillet ve aşağılık perdeleri onu sarmıştı.

Musa evladından çevik ve seri bir genç, onları püskürtmedeydi. Kameti yüksek bir genç ki, çalak bir ata binmişti.

ss- Ali (as), çadırından Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu sözünü duyar duymaz, kalbi şevk ile dolarak, şöyle dua etti: "اللَّهُمَّ لَا مُعْطِينَ لِمَا مَنَعْتَ وَ لَا مَانِعِينَ لِمَا أَعْطَيْتَ" Yani: Allah'ım! Senin engellediğini (nimeti) kimse veremez ve senin vermek istediğine (nimete) de kimse engel olamaz. (Sire-i Halebî, 3/41.)

Gecenin karanlığı her yeri kaplamış, İslâm askerleri de istirahata çekilmişlerdi. Nöbetçiler, yüksek yerlerde düşmanı kollamaktaydılar. Güneş, ufkun göğsünü yararak yükseliyor ve altın ışıklarıyla çölün eteklerine aydınlık saçıyordu. Tam bu sırada komutanlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) etrafını almışlar, yenilgiye uğrayan bu iki komutan da boyunları bükük bir vaziyette gelmiş ve merakla bu iftihar dolu sancağın kime nasip olacağını beklemekteydiler.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a) "*Ali nerde?*" sözüyle, büyük bir sessizlik içinde bekleyen topluluğun sükûneti bozuldu. Cevap olarak, gözlerinden rahatsızlığı nedeniyle bir köşede istirahat ettiğini söylediler. Onu çağırılmalarını emretti. Taberî diyor: "Ali'yi (a.s) bir deveye bindirerek Hz. Peygamber'in (s.a.a) çadırının önünde indirdiler." Bu durum, o hazretin rahatsızlığının oldukça ciddî olduğunu göstermektedir. Hz. Peygamber (s.a.a), onun gözlerine ellerini çekti ve onun hakkında dua etti. Mesih nefesi misali öyle bir tesir etti ki, bu ünlü komutan ömrünün sonuna kadar artık göz ağrısına tutulmadı.

ss- Taberî Tarihi'nin konuyla ilgili tabiri şöyledir: فتناول ابوبكر و عمر Yani, Ebu Bekir ve Ömer, boyunlarını uzatarak...

Hz. Peygamber (s.a.a), Ali'ye (a.s) hareket emri verdi. Aynı zamanda, savaştan önce, kabile reislerine elçiler göndererek, onları İslâm'a davet etmelerini ve eğer kabul etmezlerse, onlara İslâm hükümeti sancağı altında görevlerinin ne olduğunu anlatmasını istedi. Silâhlarını teslim ettikleri ve cizye ödedikleri takdirde, İslâm hükümeti bayrağı altında, özgürce yaşayabilecekleri iletisinde bulunmasını,^{ss} ama eğer bu tekliflerden hiçbirine boyun eğmezlerse, onlarla savaşmalarını buyurdu. Aşağıda gelecek cümle, ordu komutanı tarafından, Ali'yi (a.s) yolcu ederken söylenen son cümleydi:

Allah, eğer bir kişiyi senin vasıtanla hidayet edecek olursa, bu Allah yolunda sarf edeceğin sürülerle kızıl develerinin olmasından daha hayırlıdır.^{ss}

Evet, Hz. Peygamber (s.a.a), savaşın ortasında bile, halkın hidayetini düşünmekten gaflet etmiyordu. Bu durum gösteriyor ki, bütün bu savaşların tek hedefi, halkın hidayete ulaşmasıydı.

Hayber'de Büyük Zafer

Emirü'l-Müminin Ali (a.s), Hz. Peygamber (s.a.a) tarafından, daha önce iki

ss- Biharü'l-Envar, 21-28

ss- Sahih-i Müslim, 5/195; Sahih-i Buhârî, 5/22-23

komutanın fethine muvaffak olamadıkları, üstelik kaçarak İslâm ordusunun haysiyetine darbe indirdikleri, Vatih ve Sülalim kalelerini fethetmek üzere görevlendirildiğinde, üzerine güçlü bir zırh giyininip, beline de özel kılıcı olan Zülfikar'ın kınını bağladı ve kahramanca atını sürdü. Kaleye doğru hareket etti ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendisine verdiği sancağı, Hayber yakınlarında bir yere çakıverdi. O an kale kapısı açıldı ve Yahudi gençleri oradan dışarı fırladılar. İlk önce Merhab'ın kardeşi Haris öne geldi. Onun narası öylesine heybetli ve korkutucuydu ki, Ali'nin (a.s) arkasında bulunan askerler, farkında olmaksızın gerilediler; ama Ali (a.s), dağlar misali yerinde sabitti. Kısa bir aradan sonra Haris yerlere yığılarak can verdi.

Kardeşinin ölümü, Merhab'ı üzüntüye boğdu ve derinden etkiledi. O, kardeşinin intikamını almak amacıyla, Yemen zırhı giyindi, özel bir taştan yapılmış miğferini takıp, üzerine de başlığını giyininip, kullanabileceği bütün silâhlarını yanına alarak ilerledi ve Arap kahramanlarında adet olduğu üzere recez okumaya başladı. O, şöyle diyordu:

"Hayber'in kapı ve duvarları bilir ki, ben Merhab'ım. Asrın galibiyetiyle ben de muzafferim. Savaş sahnelerinde benimle karşılaşan kahramanlar, kanlarına boyanmışlardır."

Ali (a.s) de onun karşısında nizamî şahsiyetini ve gücünü ortaya koyarak, şöyle recez okudu:

Ben o kimseyim ki, annem bana Haydar (Arslan) demiş. Ben aslanlar aslanı dilâver bir gencim. Pazılarım güçlü ve boynum kaslıdır. Savaş meydanlarında arslanlar gibi korku saçırım.

İki kahramanın recezleri sona erdi. Müslüman ve Yahudi iki kahramanın kılıç ve mızrak sesleri izleyenlerin kalplerinde nefesler kesen bir korku uyandırmaya başlamıştı. Ansızın, İslâm kahramanının keskin ve ezici kılıcı, Merhab'ın kafasına indi. Onun siperi, miğferi ve kafası ta çenesine kadar iki parçaya bölündü. Bu, öylesine ağır bir darbeydi ki, Merhab'ın arkasında duran bazı Yahudi kahramanları bu manzarayı görür görmez kaçıp kaleye sığındılar. Kaçmayanlar da Ali (a.s) ile karşı karşıya savaşarak can verdiler. O, firar edenleri kale kapısına kadar takip etti. Bu karmaşada Yahudi savaşçılarından biri Ali'nin (a.s) kalkanına bir kılıç darbesi indirdi ve kalkan elinden düştü. Ali (a.s) ansızın kale kapısını fark etti ve o kapıyı yerinden sökerek savaş bitinceye kadar onu kalkan olarak kullandı. Onu yere attıktan sonra, İslâm cengâverlerinden aralarında Ebu Rafi gibi gücüyle meşhur kimselerin de bulunduğu sekiz pehlivan, o kapıyı öbür

yüzüne döndürmek istediyseler de başaramadılar.^{ss}

Yakubî kendi tarihinde^{ss} şöyle yazıyor:

Taştan yapılmış kale duvarının, uzunluğu dört arşın, eni ise iki arşındı.

Şeyh Müfid, el-İrşad^{ss} adlı eserinde, has bir silsileyle Müminlerin Emiri

Ali'den (a.s) Hayber kale kapısının yerinden sökülmesi olayını şöyle nak-

lediyor:

Ben, Hayber kalesini yerinden söküp, kendime kalkan olarak kullandım ve savaş bittikten sonra da onu, Yahudilerin kale önüne kazmış oldukları hendeğin üzerine köprü olacak şekilde koydum. Daha sonra da onu hendeğin içine fırlattım. Birisi bana, onun ağırlığını hissedip, hissetmediğimi sorduğunda, kalkanımdan daha ağır olmadığını hissettiğimi söyledim.

Siyer yazarları, Ali'nin (a.s) Hayber kalesini yerinden söküp çıkararak onu kalkan olarak kullanması, bu olayın niteliği ve onun kalenin fethi sırasında gösterdiği diğer dilâverce hareketleri konusunda ilginç şeyler yazmışlardır. Bu olaylar, kesinlikle normal insanî güçlerle bağdaşmamaktadır. Müminlerin Emiri, kendisi bu konuda açıklama yaparak, şüphe ve tereddütleri gidermiştir. O şöyle buyuruyor:

ss- Taberî Tarihi, 2/94; Sire-i İbn Hişam, 3/349.

ss- Yakubî Tarihi, 2/46.

ss- el-İrşad, 59.s

Ben kesinlikle o kapıyı normal insanî güç ile yerinden kaldırmadım. Belki onu ilâhî bir güç ile ve rabbimin mülâkatıma olan yakinim ve tam bir rıza ve teslimiyete sahip olmam sayesinde kaldırabildim.

Zafer Anında Fedakârlık

Allah erleri ve dünyanın civanmertlikleriyle ün salmış büyükleri, fetih ve zafer anlarında, güçsüz ve ezik durumda olan düşmana karşı büyük bir lütuf ve muhabbet ile muamele ederler. Onların düşmana karşı affedicilikleri ve görmezden gelmeleri, düşman üzerine gölge düşürür. Düşman teslim olduğu andan itibaren, intikam alma ve kin duygularını bir kenara iterek, duygusal ve şefkatli yaklaşımlar sergilerler.

Müslümanların büyük önderi, Hayber'in fethinden sonra, oldukça yüklü hazineler sarf ederek, putperestleri onun aleyhine kışkırtıp, Medine'ye hücum etmelerine ve neredeyse İslâm'ın yok oluşuna neden olabilecek Hayber halkı üzerine, duygusallık ve sevgi kanatlarını gerdi. Yahudilerin, Hayber topraklarında kalmaları, o bölgede bulunan verimli arazilerin ve hurmalıkların -gelirlerinin yarısını Müslümanlara vermek şartıyla- kendi ihtiyaçlarına bırakılması yolundaki isteklerini kabul etti.^{ss} İbn Hişam'ın

ss- Sire-i İbn Hişam, 1/337

naklettiğine göre,^{ss} Hz. Peygamber'in (s.a.a) bizzat kendisi böyle bir öneride bulunmuştur. Böylece, çiftçilik, fidan dikme ve ağaç yetiştirme işlerinde Yahudilerin elini açık bırakmıştır.

Hz. Peygamber (s.a.a), onların hepsinin kanını dökebilir, onları Hayber topraklarından sürebilir veya onları İslâm'ı kabule zorlayabilirdi; ama emperyalizmin garazkâr ve bilimsel hizmetçileri olan bir avuç oryantalistin görüşlerinin -ki, onlara göre İslâm dini, zorbalık ve kılıç dinidir. Müslümanlar, milletleri mızrak ve kılıç zoruyla kendi dinlerini kabule zorlamışlardır- aksine, kesinlikle böyle bir işe kalkışmamıştır. Belki onları, kendi dinî ayinlerini ve şiarlarını; inanç esaslarını uygulamada tamamen serbest bıraktı.

Hz. Peygamber (s.a.a), Hayber Yahudileriyle savaştıysa, Hayber sakinlerinin İslâm dini ve Tevhid ayini için bir tehlike odağı oluşturdukları ve devamlı müşriklerle iş birliği yaparak, temelleri yeni atılmış İslâm hükümetini çökertmek amacıyla, olanca güçleriyle çaba harcamalarından dolayı idi. Dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.a), onların İslâm bayrağı altında, tam bir özgürlük içerisinde hem çiftçilikle uğraşabilmeleri, hem de dinî şiarlarını korumaları amacıyla, onlarla savaşmak ve onları silâhtan arındırmak

zorunda kalmıştı. Aksi takdirde, Müslümanların yaşamları birtakım zorluklarla yüz yüze gelecek ve İslâm ayınının gelişmesi için büyük bir engel teşkil edeceklerdi.

Yahudilerden alınan cizyenin nedeni de, onların İslâm hükümetinin koruması altında, emniyet içinde yaşamalarından dolayı idi. (yani, İslâm hükümetinin onların emniyetlerini temini karşılığında bir çeşit vergi idi.) Onların can ve mal güvenliklerini sağlamak, Müslümanların göreviydi. Dakik muhasebelere göre, Yahudi ve Nasranîlerin yıllık ödedikleri cizyeler, Müslümanların ödedikleri yıllık vergilerine nispetle, oldukça düşük miktardaydı. Müslümanlar, zekât ve humusun yanı sıra, gerektiğinde kendi kişisel gelirlerinden İslâm hükümetinin ihtiyaç duyulduğu zaman zaafalarını gidermekle de mükellefler; ama İslâm hükümeti sınırları dâhilinde yaşayan ve bir Müslümanın sahip olduğu, bireysel ve toplumsal hukukun tamamına sahip olan Yahudi ve Nasranîler gibi diğer milletler, yalnızca cizye unvanıyla tayin edilmiş olan sabit vergiyi vermekle mükellefler. İslâm'ın tayin etmiş olduğu (bir çeşit devlet vergisi olan) *cizye* ile *haraç*'in karıştırılmaması gerekir. Bu ikisi tamamen farklı şeylerdir.

Hz. Peygamber (s.a.a) tarafından, her yıl Hayber mahsullerini değerlendir-

dirlemek, tasnif ve tayin etmek üzere görevlendirilen kimse, çok değerli ve Yahudileri hayrete düşürecek derecede daima adaleti gözeten biriydi. Bu şahıs, daha sonraları Mute Savaşı'nda şehit düşmüş üç büyük İslâm komutanlarından biri olan, Abdullah b. Revaha idi. O, Hayber mahsullerinden Müslümanların payını tahmin ediyordu; hatta bazen Yahudiler, onun tahmininde yanıldığını ve fazla tahminde bulunduğunu zannediyorlardı. O, cevap olarak onlara diyordu ki, "İsterseniz, ben tayin olunan miktarı size bırakayım, siz de geri kalanı bana verin."

Yahudiler, bu adaletli anlayış üzerine, şöyle demekten kendilerini alamıyorlardı: "Böyle bir adalet ile gökler ve yerler ayakta durmaktadır!"^{ss} (Yani bu, ilâhî adaletin yeryüzündeki tecellisidir.)

Savaş ganimetlerini toplama sırasında, Tevrat'tan bir parça, Müslümanların eline geçti. Onlar, Peygamber'den (s.a.a) bunu kendilerine vermesini istediler. O da malî işlerle sorumlu olan şahsa, o kitabı onlara geri döndürmesini buyurdu.

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/354; Furuu Kâfi, 1/405.

32. Bölüm

FEDEK SERÜVENİ

Fedek, Hayber yakınlarında, Medine'ye yaklaşık yüz kırk km. uzaklıkta, suyu bol ve verimli toprakları olan bir yerdi. Hicaz Yahudilerinin, Hayber kalelerinden sonra en çok güvendikleri yerdi.^{ss} İslâm ordusu, Yahudileri, Hayber, Vadi'l-Kura ve Teyma bölgelerinde bozguna uğrattıktan sonra, Medine'nin kuzeyinde oluşan boşluğu, İslâm ordusuna ait güçlerle donattı. Bu topraklarda İslâm ve Müslümanlar için, tehlike odağı ve İslâm zıddı bir tahrik noktası olan Yahudi gücüne son vermek amacıyla, Fedek reislerine "Muhit" adında bir elçi gönderdiler. O zaman bu muntıkanın reisi olan Yuşa b. Nun, barışı ve teslim olmayı, savaşa tercih etti. O, bundan sonra İslâm bayrağı altında yaşayarak, yıllık gelirlerinin yarısını da Müslümanlara vermeyi taahhüt etti. Aynı zamanda, Müslümanların aleyhine entrikalar düzenlemeyeceklerine dair söz verdiler. İslâm hükümeti de buna karşılık bu bölgenin emniyetini temin etmeyi üstlenmekteydi.

ss- bk. Merasidu'l-İttila kitabının Fedek maddesi.

İslâm'da savaş yoluyla ve askerî güç ile elde edilen topraklar, bütün Müslümanlara aittir. Onun idaresi de İslâm hükümetinin başında olan şahsa aittir; ama askerî güce ve savaşa dayalı olmaksızın elde edilen topraklar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) şahsına ve ondan sonra gelecek olan imama aittir. Onu birine bahşetmekte veya kiraya vermekte serbesttir. Bu gruptan olan mal ve mülkten yararlanma yollarından biri de, kendi yakınlarının haysiyetli bir şekilde yaşamasını temin etmek ve meşru yoldan bir gelirleri olması yolunda kullanılmasıdır.^{ss}

Bu esas üzerine, Hz. Peygamber (s.a.a), Fedek'i değerli kızı Fatıma'ya (a.s) bağışladı. Bu mülkü bahşetmesinin nedeni, -ipuçlardan de anlaşıldığı üzere- iki şeydi:

1- Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra, Müslümanların rehberliği -defalarca ve gayet açık bir dille tasrih ettiği üzere- Müminlerin Emiri Ali'nin (a.s) üzerinde olacaktı. Böyle bir makam bilindiği üzere oldukça ağır harcamalara ihtiyacı olacaktı. Ali (a.s), bu makamın korunması yolunda Fedek'ten en iyi şekilde yararlanabilirdi. Ne var ki, hilâfet kurumu

ss- Haşir, 6-7; bu konu fıkıh kitaplarında cihat bahsinde, Fey' ve Enfal konularında geçer.

güya bu durumu sezmiş olacaktı ki, hilâfetin hemen ilk günlerinde Fedek'i Peygamber hanedanının elinden çıkardılar.

2- Hz. Peygamber'in (s.a.a) hanedanının, -gerçekte onların tamamı, onun tek kızı Fatıma (a.s) ve göz nuru olan iki torunu Hasan ve Hüseyin (a.s) idiler.- ondan vefatından sonra, izzetle yaşamaları ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) haysiyet ve şerefini korumaları gerekiyordu. Bu amaçla Hz. Peygamber (s.a.a), Fedek'i biricik kızına bağışta bulunmuştu.

Muhaddisler, Şiî müfessirleri ve Ehlisünnet âlimlerinden bir grup şöyle yazıyorlar:

وَإِنَّ السَّبِيلَ وَآتِ ذَا الْقُرْبَى حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ

"**Yakınlarına, miskinlere ve yolda kalmışlara haklarını ver.**" ayeti nazil olduğunda,^{ss} Hz. Peygamber (s.a.a), kızı Fatıma'yı (a.s) sesledi ve Fedek'i ona verdi.^{ss}

Bu konuyu nakleden, Hz. Peygamber'in (s.a.a) sahabelerinin büyüklerinden olan, Ebu Said-i Hudri'dir. Sünnî ve Şiî bütün müfessirler, bu ayetin, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yakınları ve akrabaları hakkında nazil olduğunu

ss- İsra, 26; Yani, Akrabaların, miskinlerin ve yolda kalmışların haklarını öde.

ss- Mecmau'l-Beyan, 3/411; Şerh-i İbn Ebil-Hadid, 16/248

ve kızının ayette geçen "zi'l-kurba" (= yakınlar) kelimesinin en bariz örneği olduğunu istisnasız kabul etmektedirler; hatta Kerbela esirleri Şam'a girdiklerinde, Şamlı birisi, İmam Ali b. Hüseyin Zeynelabidin'e (a.s) kendini tanıtmasını istediği zaman, imam kendini tanıtmak amacıyla, yukarıdaki ayeti okudu. Bu konu Müslümanlar arasında öylesine açık ve meşhurdu ki, o Şamlı kişi tasdik anlamında kafasını sallıyor ve imama şöyle diyordu: "Allah Resulü ile olan yakınlık ve akrabalık bağlarınız nedeniyle Allah, Peygamber'ine sizin haklarınızı ödemesini emretmiştir."^{ss}

Sözün özü: İslâm âlimleri arasında ortak görüş, bu ayetin Hz. Fatıma (a.s) ve evlâtları hakkında nazil olduğu yolundadır. Fakat bu ayet nazil olduğunda, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Fedek'i Hz. Fatıma'ya (a.s) verdiği konusunda ise, Şîî âlimleri tam ittifak etmişler, ama Sünnî kesimden bazı âlimler bunu kabul etmemişler.

Abbasî halifelerinden Me'mun, bilinmeyen bir nedenle Fedek'i Fatıma (a.s) evlâtlarına döndürmek istiyordu. Abdullah b. Musa adında meşhur muhaddislerden birine bir mektup yazarak, bu konuda kendisini aydınlatmasını istedi. O, ayetin nüzul sebebiyle ilgili hadisi yazıp gönderdi ve

Me'mun da Fedek'i Fatıma'nın (a.s) evlâtlarına geri döndürdü.^{ss} Abbâsî halifesi, Medine'de bulunan valisine şu içerikte bir mektup yazdı:

Hz. Peygamber (s.a.a), Fedek arazilerini kızı Fatıma'ya (a.s) verdi ve bu kesinlik kazanmış bir konudur. Ayrıca Fatıma evlâtları arasında bu konuda ihtilâf yoktur.^{ss}

Me'mun, günün birinde şikâyetlere cevap vermek ve zulme uğrayanların haklarını eda etmek üzere özel bir kürsüye oturmuş, şikâyetleri dinlemekteydi. Eline gelen ilk mektubun yazarı kendini, "Fatıma'nın (a.s) avukatı" unvanıyla tanıtıyordu. Me'mun mektubu okudu, bir miktar ağladıktan sonra "Onun avukatı kimdir?" diye sorduğunda, ihtiyar bir adam kalkarak kendini tanıttı. Mahkeme oturumu, Me'mun ile ihtiyar arasında bir müna-zara celsesine dönüştü. Sonunda Me'mun kendisinin mahkûm olduğunu görünce, divan reisine "Fedek'in Fatıma (a.s) evlâtlarına geri verilmesi" üzerine bir mektup yazmasını emretti. Mektup yazıldı ve Me'mun'a arz edildi. Bu celsede hazır bulunan (ve Ehlibeyt dostlarından şair olan) Di'bil Yemanî kalkıp bir şiir okudu. Bu şiirin ilk mısrası şöyle başlıyor:

Asbeha vechu'z-zaman-i kad zahika,

ss- Mecmau'l-Beyan, 2/411; Futuhu'l-Buldan, 45.s

ss- Şerh-i İbn Ebil-Hadid, 15/217

Bi-redd-i Me'mûne Haşime Fedeka.

Devran döndü, zaman'ın yüzü güldü,

Me'mun Fedek'i Haşimoğulları'na döndürdü.^{ss}

Aslında Şia'nın, Fedek'in Hz. Fatıma'ya (a.s) verildiğine dair, bu adı geçen delillere ihtiyacı yoktur; zira İslâm'ın Sıddık-ı Ekberi ve Müminler Emiri Ali (a.s), zamanın Basra valisi olan Osman b. Huneyf'e yazdığı mektuplardan birinde, Fedek'in malikiyeti konusunu gayet açık bir şekilde dile getirerek şöyle buyuruyor:

Evet, gök kubbenin gölgesi altında bulunan bütün yeryüzü nimetlerinden elimizde bulunan, dikkate değer mülk olarak bir Fedek vardı. Bir grup, onun bize ait olmasını kabullenemediler. Bazı büyük zatlar da bazı maslahatlar gereği, bu olanlara göz yumup, görmezden geldiler. Allah, en güzel hükmedendir.^{ss}

Acaba böylesine açık bir ifadeden sonra, bu konunun sıhhatinde şüpheyeye yer kalır mı?!..

Hz. Peygamber'den (s.a.a) Sonra Fedek

Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra, siyasî garazlar yüzünden, onun

ss- Nehcü'l-Belâğa şerhi, İbn Ebil-Hadid, 16.c.

ss- Nehcü'l-Belâğa, 45. mektup.

sevgili kızı, kendisine ait olan mülkünden mahrum edildi ve işçileri oradan çıkarıldı. O, , kanunî yollarla hilâfet makamından hakkını geri almak üzere başvuruda bulundu.

Öncelikle, Fedek onun ihtiyarındaydı ve bu durum Fedek'in ona ait olduğunun göstergesiydi. İslâmî kanun ölçülerinin hilâfına, hilâfet makamı ondan iddiasının ispatı için şahit istedi. Hâlbuki dünyanın hiçbir yerinde mülk sahibinden o mülke sahip olduğuna dair şahit istenmez. O, çaresiz Ali (a.s) gibi bir şahsiyeti ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendisi hakkında "Cennet kadınlarındandır." diye buyurduğu Ümmü Eymen'i şahit gösterdi ve Belazurî'nin^{ss} naklettiğine göre, Hz. Peygamber'in (s.a.a) azatlı kölesi olan Ribah'ı da halifenin önünde şahitlik yapmak üzere götürdü. Hilâfet makamı, onların şahadetini kabul etmedi ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) kızı, babasının kendi sağlığında ona bağıшта bulunduğu mülkünden mahrum edilmesi konusu kesinlik kazandı.

Tathir ayeti^{ss} hükmünce, Hz. Fatımatü'z-Zehra, Hz. Ali ve evlâtları olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin (a.s), her türlü kötülükten arındırılmış (ismet

ss- Fütuhu'l-Buldan, 43.s

ss- «أَمَّا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا» Ahzab,33

makamına sahip) kimseler diler; hatta bu ayet Peygamber hanımlarını da içeriyor olsa bile, bunların en bariz örneğini yine Hz. Peygamber'in (s.a.a) kızı teşkil edecekti. Fakat maalesef bu durum dahi göz ardı edildi ve zamanın halifesi, onun iddiasını geçersiz ilân etti.

Buna karşılık, Şiî âlimlerine göre, halife sonunda Hz. Peygamber'in (s.a.a) kızının görüşünü kabul etmek zorunda kaldı ve Fedek'in Hz. Fatıma'ya (a.s) bırakılmış bir mülk olduğuna dair, bir de mektup yazıp ona verdi. Halifenin eski dostu Ömer, yolda Hz. Fatıma'ya (a.s) rastladı, yazılan mektuptan haberdar olunca, mektubu alıp doğruca halifenin yanına getirdi ve ona dedi ki, Ali'nin bu işte menfaati olduğu için şahitliği kabul edilemez, Ümmü Eymen de kadındır ve bir kadının şahitliği yeterli değildir. Daha sonra halifenin huzurunda mektubu yırttı.^{ss}

Fedek Üzerine Değerlendirme

Fedek dosyasının araştırılması, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kızının, kendi meşru hakkından alıkonmasının siyasî bir olay olduğunu apaçık gözler önüne sermektedir. Ayrıca bu durum zamanın hâkiminin kendisinden gaflet edemeyeceği kadar açık ve aşikâr bir meseleydi. Nitekim Hz. Pey-

ss- Şerh-i İbn Ebil-Hadid, 16/374.

gamber'in (s.a.a) biricik kızı, baştanbaşa fesahat ve belâgat dolu ateşli hutbesinde şöyle buyuruyor:

Bu, Allah'ın kitabıdır ki, hüküm, adalet, mantık ve fazilet doludur. O (Kur'an) şöyle buyuruyor: "Hz. Zekeriya, Allah'tan kendisine ve Yakup hanedanına varis olacak bir evlât istedi."

Ayrıca şöyle buyuruyor: "Süleyman, Davud'un (a.s) mirasına sahip oldu." Ayrıca Allah herkesin hakkını kendi kitabında taksim ve tayin ile beyan etmiş ve farzları da apaçık buyurmuştur.^{ss}

Peygamberlerin, evlâtlarına miras bırakabileceklerine dair bu iki ayetin ve halifeden başka hiç kimsenin nakletmediği (Biz peygamberler miras bırakmayız) hadisi etrafında bahsedecek olursak, konu oldukça uzayacağı için, meraklı olanların, ilgili ayetlerin tefsirine bakmaları tavsiye olunur.^{ss}

ss- İhticac-ı Tebersi, 1/145

ss- Bu konuyla ilgili olarak, bk. "Ali'nin (as) Hayatının Hassas Anlarından Pasajlar" adlı kitap. 1/325-349.

33. Bölüm

UMRE KAZASI^{ss}

Müslümanlar, Hudeybiye barışını imzaladıktan ve antlaşma tarihinden bir yıl sonra Mekke'ye girebilecekler ve üç gün orada kalıp umre yaptıktan sonra Mekke'yi terk edeceklerdi. Ayrıca onlar, bu müddet içinde yolculuk silâhı olarak bilinen yalın kılıç dışında, her hangi bir savaş âleti de taşımayacaklardı.

Antlaşma tarihinin üzerinden tam bir yıl geçti. Artık Müslümanların bu antlaşma maddelerinden yararlanma zamanı gelip çatmıştı bile. Hem yedi yıldan beri ev ve ailelerinden el çekmiş ve tevhid ayinini korumak uğruna gurbette yaşamayı vatana tercih etmiş olan muhacir Müslümanların artık bir kere daha Allah'ın evini ziyaret etmek, dost ve akrabaları ziyaret ve evlerine başvurma fırsatı doğmuş oluyordu. Hz. Peygamber (s.a.a), bir yıl önce Allah'ın evini ziyaretten mahrum olanlar, yol hazırlıklarına

ss- Umre, yılın her günü yerine getirilebilecek olan amellerdir. Ama hac amelleri, yalnız zilhicce ayında yapılabilir. Hz. Peygamber (s.a.a), yedinci hicri yılın zilkade ayının altısı, pazartesi günü, umre merasimini yerine getirmek üzere Mekke'ye hareket etti.

başlasınlar diye ilân edince, eşi görülmemiş bir hareketlilik ve sevinç ortalığı kaplamış, gözler birden bire şevkle yaşarıvermişti. Önceki sene Hz. Peygamber (s.a.a) ile birlikte, bin üç yüz kişi hareket etmişti, ama bu yıl sayıları iki bine yükselmişti.

Aralarında, adım adım Hz. Peygamber (s.a.a) ile birlikte olan muhacir ve ensardan büyük şahsiyetler bulunmaktaydı. Aynı şekilde boyunlarında olan altmış kurbanlık deveyi de beraberlerinde getirmişlerdi. Hz. Peygamber (s.a.a), Medine mescidinde ihram giydi. Diğerleri de onu izlediler. İhram giymiş iki bin kişi "*Lebbeyk*" sesleriyle Mekke yolunu tuttular. Bu kervanın öylesine yüce ve heybetli bir görünümü vardı ki, müşriklerden birçoğunun, İslâm'ın hakikat ve maneviyatının farkına varmalarını sağladı.

Eğer bu yolculuğun, bir tebliğ yolculuğu olduğunu ve bunca insanın İslâm mübelliğleri olduğunu söyleyecek olursak, mübalâğa etmiş sayılmayız. Bu yolculuğun manevî eserleri kısa zamanda kendini gösterdi. Uhud Savaşı'nın kahramanı Halid b. Velid ve ünlü siyasetçi Amr b. As gibi en katı İslâm düşmanları, Müslümanların bu azametini gördükten sonra, İslâm'a meyilleri arttı ve kısa süre sonra Müslüman oldular.

Hz. Peygamber (s.a.a), Kureyş'in haset ve hilelerinden emin değildi. Ken-

disini ve dostlarını Mekke'de gafil avlayarak, yolcu kılıcı dışında silâhi olmayan sahabeden bir grubun kanını dökebilirlerdi. Diğer yandan, antlaşma maddelerinden biri, Müslümanların Mekke'ye silâhlı girmeyecekleri yolundaydı. Hz. Peygamber (s.a.a), her türlü tereddüdü gidermek amacıyla, komutanlarından, Muhammed b. Mesleme'yi iki yüz kişiyle, yüz çalâk at, zırh, mızrak ve gerekli silâhlarla birlikte kervan hareket etmeden önce gönderdi ve Harem^{ss} yakınlarında bulunan Marru'z-Zahran deresinde konaklamalarını ve orada kendilerini beklemelerini buyurdu. Peygamber'in hareketini adım adım izleyen Kureyş casusları, iki yüz kişilik süvari birliğinin, silâh yüklü develerle Marru'z-Zahran deresinde konakladıklarının farkına vardı ve bu haberi Kureyş büyüklerine iletiler.

Mukriz b. Hafs, Kureyş adına Hz. Peygamber (s.a.a) ile görüşerek, Kureyş'in itirazını ilettiler. O, Kureyş temsilcisine şöyle buyurdu:

Ben ve arkadaşlarım, kesinlikle antlaşmaya uygun olmayan bir harekette bulunmayacağız. Hep birlikte ve silâhsız olarak hareme gireceğiz. Burada gördüğünüz bu komutan ve iki yüz süvari, bütün bu silâhlarıyla birlikte hepsi burada kalacaklar ve hatta bir adım buradan ileri atmayacaklar.

ss- Mekke şehri ve onun dört tarafından bir miktar araziye "Harem" diyorlar.

Hz. Peygamber (s.a.a), bu cümleyle Kureyş temsilcisine şunu anlatıyordu ki, eğer bize komplo düzenler, silâhsızlığımızı fırsat bilerek üzerimize çullanmaya kalkar ve durumu kötüye kullanacak olursanız, bilmiş olun ki, bu yedekte hazır bekleyen süvari birliği, yardımımıza koşacak ve gördüğünüz silâhları bizlere yetirecekler ve dolayısıyla bizler de silâhlanacağız. Kureyş, Hz. Peygamber'in (s.a.a) uzak görüşlülüğünün farkına vardı. Mekke şehrinin kapılarını Müslümanlara açtılar. Küfür elebaşları ve onların eli altında olanlar, Peygamber ve yarenleriyle yüz yüze gelmemek ve onların yaptıkları her faaliyeti uzaktan izleyebilmek amacıyla, şehri terk ederek, etraftaki tepelere ve dağlara çıktılar.

Hz. Peygamber (s.a.a) Mekke'ye Giriyor

Hz. Peygamber (s.a.a), kendi devesine binmiş ve etrafını iki bin kişi almış bir hâlde Mekke'ye girdi. Onların "*Lebbeyk, Allahümme Lebbeyk*" sesleri şehrin her köşesinde yankılanmaktaydı. Bu samimî topluluğun kalpleri okşayan nağmeleri öylesine hoştu ki, bütün Mekke halkını derinden etkilemişti. Onlarda, Müslümanlara karşı has bir alâka ve sevgi yarattı. Aynı zamanda Müslümanların birlik ve beraberlikleri de müşriklerin kalplerine görülmemiş bir korku salmıştı. Müslümanların "*Lebbeyk*" sesleri kesildik-

ten sonra, Hz. Peygamber'in (s.a.a) devesinin yularını elinde bulunduran Abdullah b. Revaha, yüksek sesle ve has bir nağmeyle şiirler okuyordu.

Burada numune olarak iki mısrasını zikrediyoruz:

خَلُّوا بَنِي الْكُفَّارِ عَنْ سَبِيلِهِ خَلُّوا فِكْلَ الْخَيْرِ فِي قَبُولِهِ

يا رَبِّ اُنِّى مومن بقبيله اعرف حق الله فى قبوله

Ey küfür ve şirk evlâtları! Açılın Resulün yolundan,

Bilin ki, bütün hayır, onu kabul etmektedir.

Ya Rab! Ben onun söylediklerine iman ettim.

Onu kabul etmeyi, Allah'ın hakkı bildim.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), devesinin üzerinde Allah'ın evini tavaf etti. Bu defa, İbn Revaha'ya, kendi ahengiyle şu duayı terennüm etmesini ve hal-kın da ona katılmalarını istedi. Dua şöyledir:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ، صَدَقَ وَعْدُهُ وَ تَصَرَّضَ عَبْدُهُ وَ أَعَزَّ جُنْدُهُ وَ هَزَمَ الْأَحْزَابَ
وَ حْدَهُ

Allah'tan başka ilâh yoktur. O, tek ve eşsizdir. Vaadini yerine getirdi (zira Müslümanlara, yakında Kâbe'yi ziyaret edecekleri vaat edilmişti), kendi kuluna yardım etti, tevhid ordusunu aziz kıldı ve küfür ve şirk ordusunu tek başına yok etti.

O gün, ziyaret merkezleri, umre amellerinin yapıldığı bölgeler; mescitten Kâbe'ye, hatta Safa ve Merve tamamen Müslümanların ihtiyarındaydı. Uzun yıllar boyunca şirk ve putperestliğin merkezi olan bir belde, böylesine sıcak tevhid sloganlarının atılması, aslında şirk elebaşlarının ve onların takipçilerinin ruhlarına işleyecek derecede ezici darbelerdi. Nitekim Muhammed'in (s.a.a) baştanbaşa bütün Arabistan'da zaferini kesin bir şekilde sabitleştirmiş oluyordu.

Öğlen vakti gelip çattı. Peygamber ve beraberinde bulunan Müslümanların, ilâhî farizalarını (namazlarını), mescitte ve cemaatle yerine getirmeleri gerekiyordu; ama daha önce bir müezzinin yetkin bir ses ile ezan okuması gerekiyordu. Hz. Peygamber'in (s.a.a) emriyle, bu şehirde uzun zaman tevhid dinini kabul etme suçundan dolayı işkencelere maruz bırakılan Bilal Habeşî, Kâbe'nin damına çıktı. Allah'ın birliğine ve Muhammed'in (s.a.a) peygamberliğine şahadetin en büyük suç sayıldığı bu hassas noktada ellerini kulaklarına kadar götürerek, hepimizin bildiği ezan sözlerini kendine has nağmesiyle okumaya başladı. Onun okuyuşundaki ahenk ve Müslümanların her okunan faslı tasdik edercesine tekrar etmeleri, Tevhid düşmanı olan putperestlerin kulaklarını tırmaladıkça, onları öylesine

rahatsız ediyor ve öylesine hâlden hâle sokuyordu ki, Safvan b. Ümeyye ve Halid b. Üseyyid, dediler ki: "Allah'a hamdolsun ki, atalarımız bu Habeşî kölenin sesini duymadılar." Süheyl b. Amr, Bilal'in tekbir sesini duyar duymaz, yüzünü mendille kapattı. Onların rahatsızlıkları Bilal'in ses tonundan kaynaklanmıyordu, asıl onları rahatsız eden şey, ezanın her bir faslında bulunan ve onların atalarından miras kalan inançlarının tam karşıtı içerikte olan ifadelerdi. İşte bu onların ruhuna işkence ediyordu.

Hz. Peygamber (s.a.a), iki tepe olan Safa ve Merve arasında sa'y ile meşgul oldu. Bu arada putperestler ve münafıklar, Müslümanların, Medine'nin sıcak havasından etkilenererek halden düştüklerini yaymışlardı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a), sa'yin bir kısmında koşar adımlarla yürümeğe başladı ve Müslümanlar da bu kısımda hazreti takip ettiler. Sa'y bittikten sonra, develeri kurban ettiler, başlarını tıraş ederek ihramdan çıktılar. Hz. Peygamber (s.a.a), iki yüz kişinin Marru'z-Zahran deresine giderek orada bulunan nizamî silâh ve araçları koruma görevini devralmalarını ve orada bulunanların umre yapmak üzere Harem'e gelmelerini buyurdu.

Umre amelleri sona erdi. Muhacirler, yakınları ve akrabalarını ziyaret etmek üzere evlerine gittiler. Onlar, ensardan da bir grubu kendileriyle

birlikte misafir olarak evlerine götürdüler. Böylece, yedi yıl boyunca ensardan gördükleri misafirperverlik karşılığında, az da olsa bir hizmette bulunmanın mutluluğunu yaşamışlardı.

Hz. Peygamber (s.a.a), Mekke'yi Terk Ediyor

İslâm'ın ve Müslümanların göz alıcı azamet ve celâli, Mekke halkının ruhunda derin bir tesir bıraktı. Onlar, böylece Müslüman halkın karakterini ve ruh yapısını daha yakından müşahede ettiler. Şirk elebaşları, Hz. Peygamber (s.a.a) ve yârenlerinin Mekke'de kalmalarının, Mekke halkının putperestliğe nispet ilgilerinin azalmasına, ayrıca iki taraf arasında alâka ve muhabbet tohumlarının atılmasına neden olduğunu düşünüyorlardı.

Bu açıdan antlaşmada tayin edilen süre biter bitmez, Kureyş'in temsilcisi olan Huveytib, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna gelerek: "Antlaşma gereği sizin bu şehirde ikamet vaktiniz dolmuştur. En kısa zamanda topraklarımızı terk edin." dedi. Hz. Peygamber'in (s.a.a) yaranından bazıları, Kureyş temsilcisinin bu denli açık ve küstahça konuşmasından rahatsız oldular. Ancak Hz. Peygamber (s.a.a), antlaşmanın gereklerine aldırma-lık edecek biri değildi. Müslümanlar arasında göç vaktinin geldiği ilân edildi ve hep birlikte Harem'i terk ettiler.

Hız. Peygamber'in (s.a.a) amcası Abbas'ın hanımı Ümmü'l-Fazl'ın kız kardeşi olan Meymune, eniştesi Abbas'a haber gönderip, Hız. Peygamber ile izdivaç etmeğe hazır olduğunu ve bunun kendisi için gurur vesilesi olacağını ilettil. Hız. Peygamber (s.a.a), bu teklifi kabul etti ve böylece Kureyş ile olan akrabalık bağlarını da daha güçlendirdi. Bir kızın, aralarında oldukça yaş farkı olan birini eş olarak tercih etmesi, o hazretin derin ve manevî bir etkiye sahip olduğunun göstergesidir; hatta Hız. Peygamber (s.a.a), Kureyş temsilcisinden, kendilerine düğün merasimini Mekke'de yapmaları, velimenin burada verilmesi ve tüm Kureyş büyüklerinin katılması için izin istediysede, temsilci: "Bizim, senin yemeğine ihtiyacımız yok!" diyerek, bu teklifi reddetti.

Hız. Peygamber (s.a.a), öğlen vakti, Müslümanların Mekke'yi terk etmelerini ve artık öğle sonrası orada hizmetçisi Ebu Rafi dışında kimsenin kalmamasını emrettiler. Ebu Rafi akşama kadar kalacak ve akşam vakti Hız. Peygamber'in (s.a.a) hanımını götürecekti.^{ss}

Hız. Peygamber'in (s.a.a) düşmanları, Müslümanlar gittikten sonra, Meymune hanımı azarladılar. Fakat o, Hız. Peygamber'in (s.a.a) maneviyatına

ss- Sire-i İbn Hişam, 3/12-14; Tarihu'l-Hamis, 2/62-65

âşık olduğu ve bu amaçla evlenme teklifinde bulunduğu için, bu söylenenlere asla aldırmadı. Böylece, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bir yıl önce Mekke kapılarının Müslümanlara açıldığı ve Kâbe'yi ziyaret ettikleri yönünde gördüğü sadık rüya ve bundan dolayı Müslümanlara verilen vaat gerçekleşmiş oldu. Ayrıca Fetih Suresi'nin yirmi yedinci ayeti^{ss} de bu vaadin tahakkuk edeceği yolunda nazil olmuştu. Bu ayette, yakında gerçekleşecek başka bir fetih de müjdeleniyordu. Bu, bir yıl sonra yani hicretin sekizinci yılında gerçekleşecek olan Mekke'nin fethiydi.

ss- Andolsun Allah, elçisinin gördüğü rüyanın hak olduğunu doğruladı. Eğer Allah dilerse, mutlaka siz Mescid-i Haram'a güven içinde, saçlarınızı tıraş etmiş, kısaltmış olarak ve korkusuzca gireceksiniz. Fakat Allah, sizin bilmediğinizi bildi, böylece bundan önce size yakın bir fetih nasip kıldı.

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُخْلِفِينَ رُؤْسَكُمْ وَ مُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ فَعَلِمَ مَا لَمْ تَعْلَمُوا فَجَعَلَ مِنْ دُونِ ذَلِكَ فَتْحًا قَرِيبًا

34. Bölüm

HİCRETİN SEKİZİNCİ YILI OLAYLARI

Mute Savaşı

Hicrî sekizinci yılın başlarında, Hicaz'ın birçok yerinde emniyet nispeten sağlanmıştı. Tevhit çağrısı da oldukça yayılmıştı. Artık ne kuzeydeki Yahudilerin nüfuzu ve ne de güneyde bulunan Kureyş, Müslümanlar için bir tehdit unsuru olarak görülmüyordu. Hz. Peygamber (s.a.a), davetini Şam sınırlarına doğru sıklaştırmak ve o günlerde Rum kayserinin sultanı altında yaşayan bölge halkının kalplerini İslâm'a ısındırmak amacıyla, Haris b. Umeyr Ezdi'yi, Şam hâkiminin sarayına gönderdi. O günlerde Şam bölgesinin mutlak hâkimi, Rum kayseri tarafından atanmış olan, Haris b. Ebu Şimr-i Gassanî idi. Hz. Peygamber'in (s.a.a) elçisi, Şam sınırlarına girdiğinde, sınır bölgelerinden sorumlu olan Şurehbil, İslâm elçisinin sınırlarına girdiği haberini aldı ve onu Mute köyünde yakalattı. Peygamber elçisini iyice arayıp taradılar, soruşturdular, sonunda o, kendisinin Peygamber tarafından görevlendirildiğini ve Şam bölgesinin mutlak hâkimi

olan Haris Gassani'ye verilmek üzere bir mektup götürdüğünü itiraf etti. Sınır sorumlusunun emriyle, dünyaca meşhur "Elçiye zeval olmaz." kuralını çiğneyerek, insanlığa tamamen ters düşecek tarzda o elçinin el ve ayaklarını bağlayıp, sonra da öldürdüler.

Hz. Peygamber (s.a.a), Şurehbil'in bu cinayetini haber alınca, bu durumdan oldukça rahatsız oldu. Bu haince yapılan hareketi Müslümanlara bildirdi. Dolayısıyla, elçisini öldürmek cesaretinde bulunan, kendi başına buyruk olan komutandan intikam almak üzere, askerlerini savaşa davet etti.

Daha İçler Acısı Bir Olay

Bu olaydan hemen sonra, daha içler acısı bir olay meydana geldi. Bu durum, Hz. Peygamber'i (s.a.a), Şam sınırlarında hükümet edenlerin, hem o hazretin elçisini ve hem de tebliğ grubunu namertçe öldürmeleri nedeniyle, Şamlıları bir miktar edep etmek amacıyla, onlarla savaşmaya daha kararlı kıldı. Şimdi bu olaya bir göz atalım:

Hicrî sekizinci yılın rebiyülevvel ayında, Ka'b b. Umeyr Gaffarî, dinî bilgilerle donanmış on beş kişiyle birlikte, Hz. Peygamber (s.a.a) tarafından, Vadi'l-Kura'nın arka cephesinde yer alan Zat-u İtlah beldesine gitmek ve İslâm dinini halka anlatmak ve bölge halkını tevhid ve tek tanrı inancına

davet etmekle görevlendirildiler. Tebliğ grubu söz konusu noktaya indiler ve İslâm'ın güçlü ve muhkem mantığıyla, onları tevhid dinine davet ettiler. Ansızın, halkın şiddetli muhalefeti ve saldırılarıyla karşılaştılar. Bir an kendilerini kalabalık bir topluluğun muhasarası altında buldular. Zillet ve aşağılanmaktansa, şehit olmayı tercih ederek kendilerini savundular. Onların arasından yalnız bir kişi, gece yarısı, yaralı bir hâlde ve gizlice ölümler arasından sıyrılıp, Medine yolunu tuttu ve olayı Allah Resulü'ne ilettiler.

Bu suçsuz tebliğ grubunun idam edilmesi, cemaziyülevvel ayında cihat emrinin verilmesine ve İslâm'ın tebliğine engel olmak isteyen yağmacıların başını ezmek üzere üç bin kişinin toplanmasına neden oldu.^{ss}

Cihat emri verildi. Medine'nin ordugâhı olan Cüruf'ta üç bin cesur ve imanlı savaşçı bir araya geldi. Hz. Resulullah (s.a.a), bizzat ordugâha gelerek şöyle açıklamada bulundu:

İslâm elçisinin öldürüldüğü beldeye gidiyorsunuz. Onları yeniden İslâm'a ve tevhid dinine davet edin. İslâm'ı kabul ederlerse, elçinin intikamını almayı aramayın; ama eğer kabule yanaşmazlarsa, Allah'tan

yardım dileyerek, onlarla savaşın. Dikkat! Ey İslâm erleri! Yalnızca Allah adına cihat ediniz, Şam topraklarında, Allah'ın da sizlerin de düşmanı olarak yaşayanları edeplendirin. Ancak toplumsal olaylardan uzak, hayatını kiliselere vakfetmiş olan rahip ve rahibelerle işiniz olmasın. Şeytanın yuvası hâline gelen bazı fasit beyinleri bu kılıçlarla dağıtın. Kadın, çocuk ve eli silâh tutmayan ihtiyarları öldürmekten kaçın! Kesinlikle ağaçları kesmeyin ve evleri viran etmeyin!^{ss}

Dikkat! Ey mücahitler! Ordu komutanınız, amcam oğlu Cafer b. Ebu Talib'dir. Eğer ona bir şey olursa, Zeyd b. Harise sancağı alsın ve orduyu yönlendirsın ve eğer o da öldürülecek olursa, komutanınız, Abdullah b. Revaha'dır. Ona da bir şey olacak olursa, artık siz kendi aranızdan birini komutan seçersiniz.

Daha sonra hareket emri verdi. Müslümanlardan bir grup ile birlikte, onları Veda tepelerine kadar uğurlayıp, yolcu ettiler ve orada, eskiden beri adet olduğu üzere onlarla vedalaşıp şöyle dua etti:

Allah, düşmanın şerrini sizlerden uzak etsin ve sağ-salim ve savaş ganimetleriyle dönün inşallah.

Ordunun üçüncü komutanı olan, İbn Revaha da cevap olarak aşağıdaki şiiri okudu:

Fakat ben Rahman'dan mağfiret diliyorum,

Vurduğumda da kanlar fışkırtan ezici darbeler.^{ss}

Bu cümleden, bu komutanın Allah yolunda canını feda etmeği ne denli arzu ettiği ve iman gücü anlaşılıyor. Bu sırada, bu yiğit komutanın ağladığını gördüler. Nedenini sorduklarında o şöyle dedi: "Benim kesinlikle dünyaya alâkam yok, ama Hz. Peygamber'i (s.a.a) şu ayeti okurken duydum:

وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَى رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا

Sizlerden cehenneme girmeyecek yoktur. Bu, Rabbinin kesin olarak üzerine aldığı bir karardır. (Yani, herkes cehenneme girecek, ancak Sahabiler oradan cennete geçecekler.)^{ss}

Demek ki benim de cehenneme gireceğim kesindir; ama daha sonra oradan kurtulup kurtulmayacağımı bilemiyorum. Ben, sonumun ne olacağını düşünüyorum ve ona ağlıyorum." dedi.^{ss}

ss- Şiirin devamında da şöyle diyor:

Başkaları naşımı (kana bulanmış cesedimi) gördüklerinde,
Benim akıncı biri oluşumu övgüyle bana dua edecek.
(Biharu'l-Envar, 21/60; Tabakat, 2/128.)

ss- Meryem,71

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/374; Bu üç komutanın birbiri ardınca zikredilmesi ve ilk şehidin Cafer b. Ebu Talib olması, Hz. Peygamber'in (s.a.a) gaipten verdiği haberin apaçık ve canlı bir örneğidir.

İslâm ve Rum Ordularının Karşılaşması

Rum, o günlerde İran ile birbiri ardınca yaptıkları savaşlar nedeniyle büyük bir karmaşa yaşamaktaydı. Gerçi bir taraftan İran'a karşı kazanmış oldukları zaferlerin sarhoşluğu içindeydiler, ama diğer yandan, İslâm askerlerinin iman gücünden kaynaklanan şehamet, cesaret ve yiğitliklerden de habersiz değillerdi; zira onlar bu yolla büyük iftiharlar elde etmişlerdi. Bu yüzden, İslâm askerlerinin savaş hazırlıkları ve hareket zamanı, Rum devletine haber verildi. Rum kayseri olan Herkül, Şam bölgesine tayin etmiş olduğu hâkimin de yardımıyla, üç bin kişilik İslâm ordusu karşısında savaşmak üzere, oldukça büyük ve güçlü bir ordu teşkil etti. Şam sınırları komutanı Şurehbil, Şam'ın muhtelif kabilelerinden yüz bin kişi kendi sancığı altında toplayarak, İslâm ordusunun ilerlemesini önlemek amacıyla, ülkenin sınır boylarına gönderdi. Ayrıca Kayser de önceden olaydan haberdar olduğu için, yüz bin askerle Rum'dan hareket ederek, Belka bölgesi şehirlerinden olan Meab'da yardımcı birlik olarak konakladı.^{ss}

Kendilerine kıyasla, sayı ve silâh bakımından oldukça az olan bu üç bin kişilik grubun önünü almak için, her ne kadar cesaretleri ve yiğitlikleriyle

ss- Vakidi, Meğazi, 2/375.

ün salmış olsalar da, bunca asker gerekmiyordu; hatta onların onda biri dahi bu iş için yeterliydi aslında.

Nitekim askerî güç ve savaş kabiliyeti açısından İslâm ordusu, Rum ordusu karşısında hiçbir avantaja sahip olmadığı gibi, ister sayı bakımından ve ister savaş taktikleri açısından, kesinlikle onlarla kıyaslanamayacak derecede zayıf kalmaktaydı; zira Rum askerleri uzun zaman İran ile yaptıkları savaşlar sonucu, askerî alanda birtakım savaş taktiklerine ve galibiyet sırlarına sahiptiler. Hâlbuki yeni yetme İslâm ordusu, bu gibi hile ve taktiklerden tamamen habersizdiler. Ayrıca, İslâm ordusu savaş silâhları, araç-gereçler, nakliye araçları bakımından da Rumlarla eşit şartlarda değillerdi. Bütün bunlara ilâveten, İslâm güçleri, yabancı topraklarda saldırgan güçler konumunda kalıyordu. Buna karşılık Rumlar kendi topraklarında bütün imkânlardan yararlanma şansına sahip oldukları gibi, aynı zamanda savunma pozisyonundaydılar. Bu durumda saldırgan gücün bütün olumsuz şartları ve aleyhte olan durumları lehlerine döndürebilecek, oldukça kahir bir güce sahip olmaları gerekiyordu.

Bu değerlendirmeden sonra, şimdi İslâm komutanlarının, ölümü birkaç adım ötelinde görmelerine rağmen, nasıl tam bir istikamet ile savaşma-

yı, kaçıma tercih ettiklerini ve tarihî iftiharlarına bir kahramanlık örneği daha eklediklerini göreceğiz.

Müslümanlar, Şam sınırlarına vardıktan sonra, düşmanın hazırlıklarından ve askerî gücünden haberdar oldular. Alelâcele izlemeleri gereken savaş taktiği konusunu görüşmek üzere askerî şûra teşkil ettiler. Bir grup, mektup yazarak durumu Hz. Peygamber'e (s.a.a) bildirmeleri ve ondan tekliflerini tayin etmelerini istediler. Bu görüş neredeyse kabul görecekti ki, tam bu sırada ordu Medine'den çıktığı sırada Allah'tan şahadet talep eden ve ordunun üçüncü komutanı olan Abdullah b. Revaha ayağa kalkarak

Allah'a andolsun ki, bizler kesinlikle sayı, silâh ve at bakımından üstünlüğümüze güvenerek düşmanla savaştık. Bizler ancak Allah'ın bizlere armağan etmiş olduğu inancımızın ışığı ve iman gücüyle düşman karşısına çıkıyorduk. Kalkın ve yolunuza devam edin. Savaşı başlatın. Unutmayın ki, bizim Bedir Savaşı'nda iki atımız ve Uhud Savaşı'nda da yalnızca bir tek atımız vardı. Bu savaşta da iki alın yazısından biri bizi beklemektedir. Ya onlara karşı muzaffer olacağız; bu, Allah ve Resulü'nün bizlere olan vadidir ve onun vadinde hilâf olmaz veya şahadete ereceğiz ki, bu durumda da kardeşlerimize katılacağız.

Bu hutbe, İslâm ordusunda cihat ruhunu güçlendirdi. Böylece onlar da yollarına devam ettiler.

İki ordu, *Şarif* denilen noktada karşılaştılar. Ancak bazı maslahatlar gereği İslâm ordusu bir miktar geri çekildi ve Mute denilen yerde konakladı. Ordu komutanı olan Cafer b. Ebu Talib, askerleri çeşitli bölüklere taksim ederek, her grup için bir komutan tayin etti. Daha sonra başa baş çatışmalar başladı. O, hem sancağı taşımak, hem askerlerin saldırılarını düzenlemek ve aynı zamanda savaş ve savunmayla da uğraşmak durumundaydı. Onun düşmana hamle ettiği sırada okuduğu rezezler ve gösterdiği kahramanlıklar, hedefi uğruna ne kadar güçlü bir irade ve cesarete sahip olduğunun apaçık bir göstergesiydi. O, hamle sırasında şöyle diyordu:

Vaat edilen cennetin yakın oluşuyla mesrurum.

Tertemiz bir cennet ki, soğuk içecekleri vardır.

Buna karşılık, Rumların sonunun gelmesi de yakındır.

Bir millet ki, tevhidi inkâr ile bizden uzaklaşmıştır.

Ben, karşılaştığımda onlara darbe indirmeğe kararlıyım.^{ss}

İslâm'ın birinci komutanı, can alıcı hamlelerle şiddetli bir savaşım vermek-

ss- İbn Hişam'ın Sire'sinde (2/378) naklettiği şiirin aslını burada naklediyoruz.

يا حبذا الجنة و اقترابها / طيبة و باردا شرابها / و الروم قد دنا عذابها / كافرة بعيدة

انسابها / على اذ لاقيتها ضرابها

teydi. Bir anda kendini düşman muhasarası altında görünce, kesin olarak şehit olacağını anladı. Kendisinden sonra atı düşman eline geçmesin diye atından indi ve hareket etmesini engelleyecek bir darbe indirdi atına. Böylece onlara dünya ile son bağını da kestiğini gösteriyordu. Bu durumda savaşa devam etti. Bu sırada onun sağ eli kesildi, Peygamber sancağı yere düşmesin diye, onu sol eliyle tuttu; sol eli de kesilince, pazılarıyla sancağı tutmaya çalıştı. Daha sonra seksenden fazla aldığı darbe sonucu yerlere yığıldı ve can verdi.

Artık birinci yardımcı komutan Zeyd b. Harise'nin sırası gelmişti. O, sancağı alarak, nadir görülebilecek bir yiğitlikle savaştı ve aldığı şiddetli mızrak darbeleri sonucu o da şehit oldu. Ondan sonra ikinci yardımcı komutan Abdullah b. Revaha sancağı eline alarak atına bindi ve kendine özgü kahramanlık şiirlerini okumaya başladı. Savaş esnasında açlık hissi ağır basmaya başlamıştı ki, ona, açlığını gidermesi için bir lokma yemek verdiler. Henüz lokmayı ağzına götürmemişti ki, düşmanın sel gibi akınının sesi kulaklarını tırmaladı. Lokmayı elinden bırakarak düşmana hamle etti ve şehit oluncaya kadar savaştı.

İslâm Ordusunda Yaşanan Karmaşa

O sırada, İslâm ordusunda bir şaşkınlık ve karmaşa başladı. Ordu komutanı ve iki yardımcısı birbiri ardınca şehit düşmüşlerdi. Zaten Hz. Peygamber (s.a.a) de bu üç komutanın şehit olacaklarını haber vermiş ve daha sonra gerekirse askerlerin kendi aralarından birini komutan tayin etmelerini buyurmuştu. Bu sırada Sabit b. Ekrem, sancağı kaldırarak askerlere dönüp dedi ki: "Kendinize bir komutan tayin edin!" Onlar hep bir ağızdan "Sen bizim komutanımız ol!" dediler. O, kesinlikle bu işi kabul edemeyeceğini ve başka birini bulmalarını istedi. Daha sonra Sabit ve diğer Müslümanlar, henüz yeni Müslüman olmuş ve orduda hazır bulunan Halid b. Velid'i komutan seçtiler.

O, ordu komutanlığına seçildiği sırada, savaşın en hassas anları yaşanıyordu. Müslümanları bir korku ve vahşet kaplamıştı. Ordunun yeni komutanı, kendi dalında emsalsiz bir askerî taktik uyguladı. O, gece yarısı karanlık iyice bastırıldığı sırada gürültülü bir şekilde askerlerin yer değiştirmelerini emretti. Sağ cenahtakilerin sola ve soldakilerin sağa; öncülerin geri plâna ve geridekilerin ileri saflara gelmelerini istedi. Bu hareketlilik sabaha kadar devam etti. O, Müslümanlardan bir grubun gece yarısı uzak

noktalara gitmelerini ve sabah aydınlığıyla birlikte "*La ilâhe illâllah*" şiarlarıyla naralar atarak gelip, Müslümanlara katılmalarını emretti. Bütün bu yapılanlar, Rum ordusunun, Müslümanlara yardımcı güçlerin katıldığı imajını uyandırmak amacıyla uygulanan yanıltma taktiği idi. Bu plân tuttu ve onlar ertesi gün Müslümanlara saldırıda bulunmadılar ve kendi kendilerine: "Bunlar henüz yardımcı güçler gelmeden böylesine yiğitçe ve cesaretle savaştılar. Şimdi ki, sayıları daha da arttı, artık onların cesaretleri, istikametleri ve direnişleri de kesinlikle kaç katı olacaktır." diye düşünmeğe başladılar. Bu savaşta Rum komutanı, İslâm askerlerinden birinin eliyle öldürüldü.^{ss}

Rum ordusunun bu sakinliği, aslında Müslümanların geldikleri yoldan geri dönmeleri için güzel bir fırsattı. Müslümanların bu savaşta en büyük zaferleri, oldukça az bir topluluk ile büyük, güçlü ve düzenli bir ordu karşısında bir veya üç gün dayandıktan sonra, canlarını da sağ salim kurtarmış olmaları idi. Yeni komutanın aldığı tedbir, aslında askerî açıdan oldukça önemli stratejik bir niteliğe sahipti; zira Müslümanları ölüm pençesinden kurtararak sağ salim Medine'ye geri döndürdü. Bu açıdan övgüye

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/381-388-389

değer bir iş başarmıştı.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), Cafer'in Şehadetine Çok Ağladı

Hz. Peygamber (s.a.a), amcası oğlu Cafer'in ölümüne çok ağladı. Onun hanımı olan Esmâ bint-i Umeys'e kocasının şehit olduğunu bildirmek ve ona baş sağlığı dilemek üzere, direkt Cafer'in evine gitti. Esmâ'ya yönelerek şöyle buyurdu: *"Benim evlâtlarım neredeler?"* Cafer'in hanımı, Abdullah, Avn ve Muhammed adlı üç çocuğunu Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanına getirdi. O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) çocuklarına gösterdiği ilgiden eşinin şehit olduğunu anladı ve "Anladığım kadarıyla çocuklarım yetim kaldılar; zira siz onlara yetimler gibi davranıyorsunuz." dedi. O anda Hz. Peygamber (s.a.a) şiddetle ağladı. Öyle ki, gözyaşları mübarek sakallarından süzülüyordu. Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a), değerli kızı Fatıma'ya (a.s) yemek hazırlamasını, Cafer'in ailesine üç gün ikramda bulunmasını buyurdu. Bundan sonra, Cafer b. Ebu Talib'in ve Zeyd b. Harise'nin acısı daima Hz. Peygamber'in (s.a.a) içine dert olmuş ve evine her gittiğinde, onlar için ağlıyordu.^{ss}

ss- Vakidi, Meğazi, 2/763

ss- Biharul-Envar, 21/54-55; Meğazi Vakidi, 2/766

35. Bölüm

MEKKE'NİN FETHİ

Mekke'nin fethi, İslâm tarihinin çekici ve okumaya değer bölümlerinden ve aynı zamanda eğitici ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) hedeflerini aydınlatıcı niteliktedir. Ayrıca onun güzel ahlâkı ve olgun hareketlerinin de apaçık bir göstergesidir.

Tarihin bu bölümünde, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ve yarenlerinin, Hudeybiye antlaşmasına tam anlamıyla uyduklarını, doğru sözlü ve ahde vefakârlıklarını müşahede etmekteyiz. Buna karşılık, Kureyş müşriklerinin barış antlaşmasının maddelerini uygulamada başvurdukları hile ve ihanetler de gözden kaçmamaktadır.

Tarihin bu kesiminin incelenmesi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) düşmanın en zorlu ve en son kalesini, ne kadar güzel bir tedbir, iş bilirlik ve zekice bir siyaset ile ele geçirdiğini gözler önüne sermektedir. Sanki bu ilâhî insan, ömrünün büyük bir kısmını yüksek askerî okullarda geçirmiştir. Güçlü

bir komutan misali, fetih plânını öyle bir şekilde plânlayıp, teorize etmişti ki, hiçbir zorluk ve güçlüğe düşmeksizin, en büyük fetih Müslümanlara nasip olmuştu.

Sonuç olarak, bu bölümde Hz. Peygamber'in (s.a.a) gaddar düşmanlarının can ve mallarına karşı tanıdığı tolerans, insanî çehresi ve şefkatli davranışı ön plâna çıkmaktadır. Ayrıca bu büyük insanın, kendine has bir ileri görüşlülük ile bu büyük zaferden sonra, Kureyş'in cinayetlerini görmezden gelip, genel af ilân ettiğini göreceğiz. Şimdi konuya girelim:

Daha önce açıklandığı üzere, hicretin altıncı yılında Hz. Peygamber (s.a.a) ile Kureyş büyükleri arasında bir antlaşma yapılmış ve taraflarca imzalanmıştı. Bu antlaşmanın üçüncü maddesi şöyleydi: "Müslümanlar ve Kureyş, istedikleri kabileyle antlaşma yapabilirler." Bu madde gereği, Huzaa kabilesi Müslümanlarla antlaşma yaptı ve Hz. Peygamber (s.a.a), onların toprak, su, can ve mallarını savunmayı taahhüt etti. Huzaa kabilesinin eski düşmanları ve de sınır komşuları olan Kinaneoğulları kabilesi de Kureyş ile antlaşma imzaladılar. Bu olay, Arabistan'da toplumsal emniyeti korumak ve bölgede genel barış sağlamak amacıyla imzalanan on yıllık barış antlaşması ile sonuçlanmıştı.

Bu antlaşma gereği, tarafların birbiri aleyhine silâhlı saldırıda bulunmaları veya müttefiklerini diğer gruplar aleyhine tahrik etmemeleri gerekmektedir. Bu antlaşmanın üzerinden iki yıl geçmişti. Taraflar barış, refah ve emniyet içinde yaşıyorlardı. Bu durum, Müslümanların bir yıl sonra Allah'ın evini ziyaret ederek, binlerce putperest düşmanın gözleri önünde dini merasimlerini yerine getirinceye kadar devam etti.

Hz. Peygamber (s.a.a), sekizinci hicrî yılın cemaziyülevvel ayında, büyük komutanlardan üç kişinin komutasında, üç bin kişilik bir orduyu, savunmasız İslâm tebliğcilerini haince öldüren Rum yardakçılarının hesabına yetişmek üzerine Şam sınırlarına göndermişti. Gerçi İslâm ordusu bu savaştan sağ salim döndüler ve üç komutan ile birkaç asker dışında fazla bir kayıp da vermediler, ama aynı zamanda İslâm mücahitlerinden beklenen, göz alıcı bir zafer de elde edemediler. Onların savaş tarzı daha çok vurkaç taktiğine dayalıydı. Kureyş büyükleri arasında bu olayın yayılması, onların cür'et ve cesaretlerini tahrik etti. Onlar, İslâm'ın askerî gücünün zayıfladığı ve Müslümanların artık savaş moralini kayb ettikleri sanısına kapıldılar. Bu amaçla barış ve sükûnet ortamında karmaşa yaratmak

amacıyla öncelikle Bekiroğulları^{ss} kabilesine gizlice silâh dağıttılar. Daha sonra onları Müslümanların müttefiki olan Huzaa kabilesine gece vakti saldırımları için tahrik ettiler. Onlar, bir grubu öldürdü ve diğer bir grubu da esir ettiler; hatta bununla da yetinmeyerek, Kureyşlilerden bir grup da gece vakti Huzaa kabilesi aleyhine düzenlenen bu komploya şirket ettiler. Böylece Hudeybiye antlaşması çiğnenmiş ve iki yıllık barış ve sükûnetle geçen günlerden sonra, yeniden savaşa ve birbirinin kanını akıttıkları günlere geri dönüyorlardı.

Bu gece saldırısı sonucunda, Huzaa kabilesinden bir kısmı yataklarında veya ibadet hâlinde öldürüldü ve bir kısmı da esir düştüler. Diğer bir kısmı da evlerini terk ederek, Araplarca emin belde sayıldığı için, Mekke'ye sığındılar. Kaçarak Mekke'ye gelebilenler, Budeyl b. Verka'nın^{ss} evine geldiler ve kendi kabilelerinin başına gelen bu acı olayı anlattılar.

Zulme uğrayan Huzaalılar, mazlumiyetlerini iletmek için kendi kabile reisleri olan Amr b. Salim'i Hz. Peygamber'in (s.a.a) hizmetine gönderdiler.

ss- Bekir b. Abdumenaaf b. Kinaneoğulları kabilesi, Kinaneoğulları kabilesinin bir koludur.

ss- Budeyl, Huzaa kabilesinin yaşlı ve büyük şahsiyetlerinden biriydi. O, Mekke'de yaşıyordu. O günlerde doksan yedi yaşlarındaydı. (Emali, Şeyh Tusi, 239.s)

O, Medine'ye varır varmaz, direkt mescide giderek halkın arasında durup, Huzaa kabilesinin uğradığı zulmü ve yardım talebini hikâye eden can alıcı şiirleri kendine has bir ahenk ile okumaya başladı. Sonra Hz. Peygamber'i (s.a.a) Huzaa kabilesiyle yaptığı anlaşma üzerine yemin vererek, onu yardıma çağırıldı ve mazlum bir şekilde öldürülenlerin kanlarının beldelini almasını talep etti. Şiirinin son mısraları şöyleydi:

Ey Allah Resulü, on yıllık barış imzalayan Kureyş müşrikleri

Gece yarısı, bir kısmı Vetir suyu kenarında uyuyorken,

Diğer bir grup, rükû veya secde hâlinde iken,

Bu savunmasız ve silâhsız kimselerin üzerine çullanıp, onları katliam ettiler.

O, Müslümanların hislerini ve kahramanlık duygularını tahrik etmek için, şu cümleyi oldukça çok tekrar ediyordu: "قُتِلْنَا وَ قَدْ اسْلَمْنَا" Yani, Müslüman olduğumuz hâlde katliam edildik.

Kabile reisinin, duygusal ve tahrik edici şiirleri, işe yaramıştı. Hz. Peygamber (s.a.a), Müslümanlardan büyük bir grup karşısında Amr'a dönerek şöyle buyurdu:

Ey Amr, sana yardım edeceğiz.

Bu kesin vaat, Amr'ı oldukça rahatlatmıştı; zira o, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu işin asıl müsebbibi olan Kureyş'ten, onların intikamlarını alacağından artık emindi; ama o, kesinlikle bu işin, hatta Mekke'nin fethiyle ve zulmün mümessili olan Kureyş hükümrancılığının ebediyen bitmesiyle sonuçlanacak bir intikam olacağını asla tahmin etmiyordu.

Çok geçmeden, Budeyl b. Verka, Huzaa kabilesinden bir grup ile birlikte, yardım istemek üzere Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna vardı. Ona, Kureyş'in, Bekiroğulları ile birleşerek Huzaa kabilesinin gençlerini nasıl öldürdüklerini ilettiler. Daha sonra da Mekke'ye geri döndüler.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Kararı, Kureyş'i Ürkütüyor

Kureyş, bunu yaptıklarına şiddetle pişman oldular. Çok geçmeden anladılar ki, bu hareketleriyle gerçekte Hudeybiye antlaşmasını çiğnemiş oldular. Dolayısıyla Hz. Peygamber'in (s.a.a) hışmını yatıştırmak, on yıllık antlaşmayı pekiştirmek hatta bir rivayete göre süresini uzatmak^{ss} amacıyla, önderleri olan Ebu Süfyan'ı Medine'ye gönderdiler. O, Medine yolunu tuttu ve Ufan^{ss} denilen yerde, Huzaa kabilesinin Mekke'de ikamet eden büyük

ss- Vakidi, Meğazi, 2/792

ss- Mekke-Medine yolu üzerinde, Mekke'ye iki menzillik bir mesafede olan bir belgedir.

önderleri Budeyl ile karşılaştı. Ondan Medine'de olup olmadığını ve bu son olayları Muhammed (s.a.a) ile görüşüp görüşmediğini sordu, o da zulme uğramış kabilesine teselli vermek üzere onları ziyarete gittiğini ve kesinlikle Medine'ye gitmediğini söyledi ve Mekke'ye doğru hareket etti. Fakat Ebu Süfyan onun devesinin dışkısında Medine hurmalarının çekirdeklerini görünce, onun Hz. Peygamber (s.a.a) ile görüştüğünü anladı.

Ebu Süfyan, Medine'ye vardı. Doğrudan Hz. Peygamber'in (s.a.a) hanımı olan, kızı Ümmü Habibe'nin evine gitti. O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) minderine oturmak üzereyken, Ebu Süfyan'ın kızı alelâcele minderi toplayıp kaldırdı. Ebu Süfyan, kızına dedi: "Minderi mi bana lâıyk görmedin, yoksa babanı mı onun üzerinde oturmaya lâıyk görmedin?!" O, şöyle cevap verdi: "Bu minder, Peygamber'e (s.a.a) aittir. Sen ise kâfir bir adamsın. Ben de küfür pisliğine bulanmış birinin, Hz. Peygamber'in (s.a.a) temiz minderine oturmasını istemedim."

Bu, tam yirmi yıl İslâm aleyhine savaşım vermiş, aleyhte her türlü komploya rehberlik etmiş ve nice kanlar dökülmesine sebep olmuş bir kişinin kızının mantığıdır. Ancak bu değerli hanım, İslâm beşliğinde ve tevhit mektebinde terbiye edilmişti. Dinsel yönelişler, onda öylesine güçlüydü

ki, bütün duygu ve temayüllerinin aksine, babalık-evlâtlık hislerini, dinsel inançları uğruna feda etti.

Ebu Süfyan, Medine'de tek sığınağı olan kızının evinde böyle bir davranıştan oldukça rahatsız oldu. Kızının evini terk ederek Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna vardı ve ona antlaşmanın sağlama alınması ve uzatılması teklifinde bulundu. Fakat o, Hz. Peygamber'in sessizliği ile karşılaşınca, kendisine ve sözlerine itina edilmediğini anladı.

Ebu Süfyan, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ashabından bazı kimselerle görüştü, o bu yolla Hz. Peygamber (s.a.a) ile yeniden görüşmek ve hedefine ulaşma çabalarına girişti, ama nafiye. Hz. Ali'nin (a.s) evine gitti ve ona şöyle dedi: "Bu şehirde bana en yakın kişi sensin; zira soy ve akrabalık bağı açısından bana en yakın olan kişisin. Senden Hz. Peygamber (s.a.a) ile görüşmemi sağlamak konusunda bana yardımcı olmanı rica ediyorum." Ali (a.s), şöyle buyurdu: "Biz kesinlikle Hz. Peygamber'in (s.a.a) aldığı kararlara müdahale etmeyiz." Onun, Ali'den (a.s) da ümidi kesilince, bir an Hz. Ali'nin eşi ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) kızı Hz. Fatıma'yı (a.s) fark etti. Hz. Hasan ve Hüseyin, bu iki göz nuru onun yanında oynamakla meşguldüler. O, Hz. Zehra'nın (a.s) duygularını tahrik amacıyla şöyle dedi: "Ey Peygam-

ber kızı! Evlâtlarına Mekke'yi korumaya almalarını emreder misin ki, zaman ve mekân devam ettiği müddetçe Arab'ın baş buğu olsunlar." Hz. Fatıma (a.s), Ebu Süfyan'ın şeytanca siyasetinin farkında olduğu için, hemen şöyle cevap verdi: "Bu iş Peygamber'e (s.a.a) aittir. Benim çocuklarımın da şimdilik öyle bir mevki ve makamları yoktur." O, yeniden Ali'ye (a.s) yönelerek dediki: "Ali can! O zaman bu konuda bana yol göster." Ali (a.s) şöyle buyurdu: "Mescid'e gidip Müslümanları kendi koruman altına aldığını ilân etmeden başka yol göremiyorum."

Ebu Süfyan dedi ki: "Bunu yapmamın bir yararı olur mu dersin?" Ali: "Pek sanmam, ama şimdilik başka bir yol göremiyorum." dedi.

Ebu Süfyan, Hz. Ali'nin (a.s) sadakat, doğruluk ve temiz niyetli biri olduğunu bildiği için, onun önerisini kabul ederek mescide geldi, denileni yaptı ve daha sonra da mescitten çıkıp devesine binip, Mekke'ye doğru hareket etti. Yaptıklarını Kureyş büyüklerine anlattığı sırada, Ali'nin (a.s) yol göstermesini ve önerisini zikrederek dedi ki: "Ben Ali'nin tavsiyesi üzerine mescide gittim ve Müslümanları kendi korumam altına aldığımı ilân ettim." Orada hazır olanlar dediler ki: "Acaba Muhammed de senin bu söylediklerini geçerli saydı mı?" Ondan hayır cevabını alınca dediler

ki: "Ali'nin önerisi şakadan öte bir anlam ifade etmiyor; zira Hz. Peygamber (s.a.a), senin sözüne itina etmemiş ve tek taraflı antlaşmanın da hiçbir yararı yoktur." Daha sonra Müslümanların hışmını yatıştırarak yeni yollar bulmak amacıyla toplantılar düzenlediler.^{ss}

Tuzağa Düşen Bir Casus

Hz. Peygamber (s.a.a), putperestlerin en sağlam kalesini ele geçirmek, Mekke'yi fethetmek ve tevhit ayınınin ilerlemesine en büyük engel durumunda olan zalim Kureyş hükümrancılığına son vermek amacıyla, genel seferberlik ilân etti. O, Kureyş casuslarının, Müslümanların bu hareketlerinden haberdar olmaması konusunda duada bulunmuştu. Ramazan başlarında etraftan ve civar kabilelerden yığın yığın ordular gelerek Medine'de toplandılar. Tarihçiler bu durumu şöyle anlatıyorlar:

Muhacirler, yedi yüz kişi, üç yüz at ve üç sancak.

Ensar, dört bin kişi, yedi yüz at ve daha fazla sancak.

Müzeyne kabilesi, bin kişi, yüz at, yüz zırh ve üç sancak.

Eslem kabilesi, dört yüz kişi, otuz at ve iki sancak.

ss- Vakidi, Meğazi, 2/780-794; Sire-i İbn Hişam, 2/389-397; Biharul-Envar, 21/102.

Cüheyne kabilesi, sekiz yüz kişi, elli at ve dört sancak.

Ka'boğulları kabilesi, beş yüz kişi ve üç sancak.

Ordunun geri kalanını da Gıfar, Eşca ve Süleymoğulları kabileleri oluşturmaktaydı.^{ss}

İbn Hişam diyor ki: "İslâm ordusunun tamamı, on bin kişi civarındaydı."

Daha sonra şöyle devam ediyor: "Süleymoğulları'ndan katılanların sayısı yedi yüz hatta bazılarının naklettiklerine göre bin ve Gıfaroğulları kabilesinden dört yüz, Eslemoğulları'ndan dört yüz ve Müzeyne kabilesinden bin üç yüz idi. Geri kalan, muhacir, ensar ve müttelik kabileler ve Tamim, Kays ve Esat kabilelerinden müteşekkil idi.

Bu konunun gerçekleşmesi amacıyla, Mekke'ye varan bütün yollar İslâm hükümeti askerlerince tutularak, gidiş- gelişler ciddî bir şekilde kontrol altına alındı. İslâm ordusu henüz hareket etmeden, Cebrail nazil oldu ve Hz. Peygamber'e (s.a.a) kendi ordusu içinde saf birinin Kureyş'e durumu bildirmek üzere bir mektup yazarak, bir miktar para karşılığında Sara adlı bir hanımla mektubu Kureyş'e gönderdiğini haber verdi. O mektupta, Müs-

ss- Vakidi, Meğazi, 2/779-800.

lûmanların çok yakında Mekke'ye hamle edecekleri konusu bildiriliyordu.

Sara, Mekke'nin meşhur şarkıcılarından. Bazen Kureyş'in yas törenlerinde mersiyeler de okurdu. Bedir Savaşı'ndan sonra, onun Mekke'deki işi, rağbetini yitirdi; zira Kureyş'in büyük şahsiyetlerinden bazıları Bedir'de öldürüldüler. Gam ve hüznü baştanbaşa bütün Mekke'yi aldı. Bu açıdan, şenlikler ve dolayısıyla da şarkıcıların işleri dürülmüş oluyordu. Kureyş'in hıncı ve kini kalıcı olsun ve halkın intikam alma duyguları silinmesin diye, şarkı meclisleri kesinlikle yasaklanmıştı.

Dolayısıyla Sara, Bedir'den iki yıl sonra Medine'ye geldi. Hz. Peygamber (s.a.a), ona Müslüman olup olmadığını sorduğunda, Müslüman olmadığını söyledi. Hz. Peygamber (s.a.a), öyleyse neden bu şehre geldiğini sorunca da şöyle dedi: "Kureyş benim soyum sopumdur. Onlardan bazıları ölmüş, bazıları da Medine'ye gelmişler. Bedir Savaşı'ndan sonra ben işimi kaybettim. İhtiyaçlarımı karşılamak ve geçimimi temin etmek amacıyla buraya geldim." Resulullah, ona yeterli miktarda yiyecek ve giyecek verilmesini emretti.

O, gerçi Hz. Peygamber'den (s.a.a) şefkat ve merhamet görmüştü, ama Hatip b. Ebi Beltaa'nın on dinarlık teklifini reddedemeyip, İslâm aleyhine

casusluk yapmayı kabul etti ve Müslümanların Mekke'yi fethetmek amacıyla hazırlıklarda bulduklarını anlatan mektubu Kureyş'e iletme teklifini kabul etti.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), yetişkin askerlerden üç kişiyi, Mekke yoluna izleyip, o kadını nerde görseler yakalayıp mektubu elinden almaları üzere görevlendirdi. Bu görev, Ali (a.s), Zübeyr ve Mikdad'a verilmişti. Onlar, kadını Ravzat-u Hah^{ss} denilen bölgede yakaladılar ve yükünü dikkatle aradılar. Ancak bir şey bulamadılar. Bir taraftan da casus kadın, Hatip tarafından mektup götürdüğünü de şiddetle ret ve inkâr ediyor, onları yalanlıyordu.

Ali (a.s), şöyle dedi: "Allah'a andolsun ki, Peygamber kesinlikle yalan söz söylemez. Mektubu kendin bize ver. Aksi hâlde, ne pahasına olursa olsun, mektubu senden alacağız." Bu durumda Sara, Ali'nin (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a) emrini yerine getirmediği kendisinden el çekecek biri olmadığını hissediyordu. Nitekim onun biraz uzaklaşmasını istedi. Sonra da uzun saçlarının örükleri arasından küçük bir mektup çıkararak Ali'ye (a.s) verdi.

Hz. Peygamber (s.a.a), hatta en zor anlarda bile İslâm uğruna her türlü fe-

ss- Mektubun metni şöyledi: "Ben, Hatip b. Ebi Beltaa. Mekke halkına! Allah Resulü, Mekke'ye saldırmaya hazırlanıyor, silahlarınızı alın ve savunmaya hazırlanın."

ss- İbn Hişam'ın nakline göre, Halika denilen bölgede yakalamışlar.

dakârlıktan çekinmeyen, geçmişî temiz bir Müslümanın böyle yakışksız bir işe kalkışmasından oldukça rahatsız oldu. Alelâcele Hatib'i ihzar ederek, bu yazdıkları hakkında açıklama yapmasını istedi. O, Allah ve Resulü adına yemin ederek, imanında herhangi bir tereddüt olmadığını, ancak Allah Resulü'nün de bildiği gibi Medine'de yalnız yaşadığını, ailesinin ve akrabalarının Mekke'de Kureyş'in baskısı altında yaşadığını ve eğer böyle bir şey yapacak olursa, bu vesileyle onların ailesine baskılarını azaltmalarına sebep olabileceğine inandığı için bunu yaptığını söyledi.

Hatib'in bu özür dileyişinden anlaşıldığı üzere, Kureyş büyükleri, Müslümanların sırlarından haberdar olabilmek için, onların Mekke'de bulunan akrabalarına baskı yapmaktaydılar. Baskılarının azalması için, Medine'de bulunan ve Müslüman olan yakınları vasıtasıyla onların istedikleri bilgileri temin etmelerini şart koşmaktaydılar. Gerçi Hatib'in özrü geçerli değildi, ama Hz. Peygamber (s.a.a), onun İslâm'da geçmişî, güzel sabıkası ve diğer bazı maslahatlar gereği, mazeretini kabul etti; hatta Ömer, Peygamber'den (s.a.a) onun boynunu vurmak için izin istedi. Hz. Peygamber (s.a.a), buyurdu ki:

O, Bedir Savaşı'na katılanlardandı ve günlerden birinde de ilâhî lütf'a

mazhar olmuştu diye ben onu serbest bırakıyorum.

Fakat bir daha bu gibi olayların yaşanmaması için, bu konuyla ilgili birkaç ayet nazil oldu. Ez cümle şu ayet:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْفُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ

Ey iman edenler, benim ve sizin düşmanınız olan kimseleri dost edinmeyin ve onlarla dostluk ve muhabbet plânları kurmayın.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), Harekete Geçiyor

Gafil avlama taktiği ve gizlilik esası gereğince, hareket emri verilinceye kadar, kimse ne zaman, nereye ve ne maksatla gidileceğini bilmiyordu. Hicretin sekizinci yılı, ramazan ayının onuncu günü, hareket emri verildi. Elbette daha önceden Medine ve civar Müslümanlarına hazır ol emri verilmişti.

Hz. Peygamber (s.a.a) Medine'den çıktığında, Ebu Rahim Gaffari'yi yerine temsilci olarak bıraktı. Medine yakınlarında ordusunu düzene soktu. O, Medine'den bir miktar uzaklaştıktan sonra Kedid denilen yerde su istedi ve orucunu bozdu. Herkesten de iftar etmelerini istedi. Çoğunluk oruçlarını bozdular, ama az bir grup, eğer oruçlarını bozmayıp, böyle cihat

ss- Mümtetine, 1; bu olayla ilgili nazil olan ayetlerin tamamı, bu surenin 1-9. ayetleridir. (Sire-i İbn Hişam, 2/399; Mecmau'l-Beyan, 9/269-270.

ederlerse, sevaplarının daha çok olacağı düşüncesiyle oruçlarını bozmaktan çekindiler.

Bu saf düşünceli insanlar, oruç tutma emrini veren peygamberin, şimdi de orucu bozma emri verdiğini fark edemediler. Eğer o, saadet ve hak yolun kılavuzu ise, emirlerinin her ikisi de halkın iyilik ve kurtuluşunu sağlamak içindir. Onun emirlerinde ayrıcalık söz konusu olamazdı. Peygamber bu azınlığın oruçlarını bozmaktan çekinmelerine bozularak şöyle buyurdu:

Onlar, günahkâr ve azgın gruptur. ^{ss}

Bu grubun, Peygamber'den (s.a.a) daha ileri giderek, böyle bir adım atmaları, bir çeşit haktan sapmalarının ve kâmil bir imana sahip olmadıklarının göstergesiydi.

Bu açıdan, Kur'ân bu tip kimseleri azarlayarak şöyle buyurmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقَدَّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ

Ey iman edenler! Allah veResulü'nden ileri gitmeyin.

Abbas b. Abdulmuttalip, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emriyle Mekke'de ikamet eden Müslümanlardandı. Kureyş'in aldığı kararlardan Hz. Pey-

gamber'i (s.a.a) haberdar ediyordu. O, Hayber Savaşı'ndan sonra, Müslüman olduğunu açığa vurmuş, ancak onun Kureyş büyükleriyle irtibatı yerindeydi. O, artık Müslümanların Mekke'de kalan son ailesi unvanıyla Mekke'yi terk ederek, Medine'ye yerleşmek istedi. Tam o günlerde de Hz. Peygamber (s.a.a) Mekke yolundaydı. O da Medine'ye doğru hareket etti ve yolda karşılaştılar. O, Cuhfe denilen yerde Hz. Peygamber (s.a.a) ile karşılaştı. Abbas'ın varlığı, Mekke'nin fethinde her iki taraf için de oldukça yararlı olmuştu. Eğer o olmasaydı, şayet Mekke'nin fethi, Kureyş'in direnişi olmaksızın, dolayısıyla da kan dökülmeksizin hallolmayacaktı.

Bu açıdan, onun bu hareketinin, Hz. Peygamber'in (s.a.a) gizli emriyle olduğu imajını da uyandırmıyor değil; zira bu yolla o, barışçıl rol oynayacak ve bu taktik sayesinde kan dökülmeden hedefe ulaşılmış olacaktı.

İslâm Ordusunun İlginç Taktiği

Marru'z-Zahran adı verilen belde, Mekke'ye birkaç km. uzaklıkta bir yerdi. Hz. Peygamber (s.a.a), Kureyş'in, onların casuslarının ve onların yararına faaliyet edenlerin haberi olmaksızın, on bin kişilik ordusunu, Mekke sınırlarına kadar maharetle rehberlik ederek iletmeyi başardı. Hz. Peygamber (s.a.a), Mekke halkının kalbinde korku icat ederek, onların sa-

vunmaya yeltenmeksizin teslim olmalarını sağlamak ve böylece küfrün son kalesi olan bu büyük ve mukaddes merkezin, kan dökülmeksizin elde edilmesi amacıyla, İslâm askerlerinin yüksek noktalarda ateş yakmalarını emretti. Daha sonra kalplerde korkuyu artırmak ve cesaretlerini tam kırmak amacıyla, her askerin birer meşale yakmasını ve bütün yüksek noktaları ve dağları işgal etmelerini buyurdu.

Kureyş ve onlara bağlı olan dostları, gaflet uykusuna dalmışlardı. Diğer yandan, Mekke etrafında bütün yüksek noktaları kaplayan meşalelerin aydınlığı ile bir ateş parçası gibi görünen dağlar, tepeler ve evlere yansıyan ışıklar, kalplere nedeni bilinmez bir korku ve vahşet vermekteydi. Nitekim onların dikkatlerini yüksek noktalara çekmeği başarmışlardı.

Bu sırada, Ebu Süfyan b. Harb ve Hekim b. Hizam gibi Kureyş büyükleri, durumu anlamak amacıyla, Mekke dışına çıkarak araştırmaya başladılar.

Cuhfe'den itibaren Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanında olan Abbas b. Abdulmuttalip, kendi kendine şöyle düşünüyordu: "Eğer Kureyş, Peygamber ordusuna karşı direnecek olursa, büyük oranda kayıp verecek. Öyle bir rol oynamak gerek ki, hem iki tarafın yararına olsun ve hem de Kureyş'in teslim olmasını sağlasın."

O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) beyaz merkebine binerek, Mekke'nin İslâm ordusu tarafından muhasara altına alındığını Kureyş büyüklerine duyurmak ve onları İslâm ordusunun sayıca üstünlüğü ve kahir gücünden haberdar etmek ve teslim olmaktan başka çarelerinin kalmadığını haber vermek için, gece vakti Mekke yolunu tuttu.

O, uzaktan Ebu Süfyan ile Budeyl b. Verka'nın müzakere ettiklerini duyuyordu. Onlar birbirine şöyle diyorlardı:

Ebu Süfyan: "Ben şimdiye dek, bu sayıda ve bu güçte bir ordu görmedim."

Budeyl b. Verka: "Onlar, savaşa hazırlanan Huzaa kabilesidir."

Ebu Süfyan: "Huzaa kabilesinin, bunca ateş yakmaya ve böyle bir ordu teşkil etmeğe sayıları yetmez."

Bu arada, Abbas onların sözlerini böldü ve Ebu Süfyan'a seslendi. Ona künyesiyle "Ebu Hanzala!" diye seslenince, Abbas'ın sesini hemen tanıdı ve hemen sesin geldiği tarafa dönüp kendisine künyesiyle seslendi: "Ebu'l-Fazl! Ne diyorsun?!" Abbas dedi ki: "Allah'a andolsun ki, bu gördüğünüz ateşler ve meşalelerin hepsi Muhammed'in (s.a.a) askerlerine aittir. O, oldukça güçlü bir orduyla Kureyş'in üzerine geldi ve Kureyş, kesinlikle

onlara karşı herhangi bir dayanma gücüne sahip değildir."

Abbas'ın sözleri, Ebu Süfyan'ın vücuduna onulmaz bir korku düşürdü ve şiddetle titremeğe başladı. O, korku ve titreme bütün bedenini sarmış bir hâlde, dişleri korkudan birbirine çarparak soruyordu: "Anam-babam sana feda! Peki, çare nedir?" dedi. O, "Çare, benimle birlikte Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna varıp af dilemendir. Aksi hâlde bütün Kureyş'in canı tehlikededir."

Daha sonra onu merkebin terkine bindirerek, İslâm ordusuna doğru yol aldı. Ebu Süfyan ile birlikte olayı teftiş etmek üzere gelen diğer iki kişi (Budeyl b. Verka ve Hekim b. Hizam) Mekke'ye geri döndüler.

Görüldüğü gibi, Abbas b. Abdulmuttalib'in çabası, İslâm'ın yararına tamamlandı. İslâm ordusunun durumunu anlatarak Kureyş'in düşünen beyni ve birinci dereceden diplomatı olan Ebu Süfyan'ın kalbinde öyle bir korku icat etti ki, önünde teslim olmaktan başka yol göremiyordu. Ayrıca, onu Mekke'ye dönmekten vazgeçirerek, gece karanlığında kendisiyle birlikte İslâm ordugâhına getirdi. Her yönden muhasaraya alarak onun Mekke'ye dönmesini engelledi; zira Mekke'ye dönecek olursa, Kureyş'in aşırı uçlarına aldanarak direnmeye yeltenebilir ve bir an için bu mukad-

des beldeyi kan gölüne çevirebilirdi.

Abbas, Ebu Süfyan'ı Müslümanların Ordugâhından Geçiriyor

Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası, onun özel merkebine binmiş, Ebu Süfyan'ı da yanına almış, onu meşaleleriyle büyük yığınlar oluşturmuş olan İslâm askerlerinin arasından geçiriyordu. Abbas, Hz. Peygamber'in (s.a.a) özel merkebine bindiği için, onu tanıyorlardı ve kimse ona engel olmuyor ve onlara yol açıyorlardı.

Yolun yarısında, Ebu Süfyan'ı Abbas'ın terkinde gören Ömer, onu hemen oracıkta öldürmek istedi. Fakat Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası onu kendi himayesine aldığı için, bu işten vazgeçti. Sonunda Abbas ile Ebu Süfyan, Hz. Peygamber'in (s.a.a) çadırına yakın bir yerde merkepten indiler. Abbas, izin alarak, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna vardı. Hz. Peygamber'in huzurunda Abbas ile Ömer arasında şiddetli bir tartışma yaşandı. Ömer, ısrarla Ebu Süfyan'ın Allah düşmanı olduğunu ve hemen şimdi öldürülmesi gerektiğini savunuyordu. Abbas ise, onu himayesine aldığını ve kendisinin himayesinin muhterem sayılması gerektiğini savunuyordu. Hz. Peygamber (s.a.a), onların tartışmalarına bir cümleyle son verdi. Ab-

bas'a da onu sabaha kadar ordugâhta tutuklu saklamasını ve sabahleyin yanına getirmelerini buyurdu.

Ebu Süfyan, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Huzurunda

Abbas, gün doğarken, onu Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna getirdi. Muhacir ve ensar, Peygamber'in etrafını almışlardı. Ebu Süfyan'ı görünce buyurdu ki:

Acaba, henüz Allah'tan başka ilâh olmadığını anlamanın zamanı gelmedi mi yoksa?!

Ebu Süfyan: "Anam-babam sana feda olsun! Ne kadar sabırlı, kerim ve akrabalarına karşı şefkatlisin. Ben şimdi anlıyorum ki, eğer Allah'tan başka ilâh olmuş olsaydı, şimdiye kadar bizim yararımıza bir şeyler yapardı." dedi.

Hz. Peygamber (s.a.a), onun Allah'ın birliğini ikrarından sonra şöyle buyurdu:

Acaba benim Allah'ın resulü olduğumu anlama zamanı da gelip çatmadı mı daha?

O, önceki cümlesini tekrar ederek "Anam-babam sana feda olsun! Ne kadar sabırlı, kerim ve akrabalarına karşı şefkatlisin; ama senin risaletinin hakkaniyeti konusunu henüz düşünüyorum." Onun şüphesini ve te-

reddüdünü gören Abbas, rahatsız oldu ve dediki: "Müslüman olmazsan canın tehlikededir. Çabuk, Allah'ın birliğine ve Muhammed'in risaletine iman et." Ebu Süfyan, çaresiz Allah'ın birliğine ve Peygamber'in risaletine iman ederek, Müslümanların safına katıldı.

Gerçi, Ebu Süfyan korku ortamında ve istemeyerek iman etti. Böyle bir imanın da İslâm açısından herhangi bir değeri yoktur; ama o an için, maslahat gereği, her ne pahasına olursa olsun, Ebu Süfyan'ın Müslümanların safına katılması ve böylece Mekke halkının İslâm'ı kabul etmesinde en büyük engelin ortadan kalkması gerekiyordu; zira Ebu Süfyan, Ebu Cehil, İkrime ve Safvan b. Ümeyye gibi kimseler, yıllarca öylesine korku ve vahşet icat etmişlerdi ki, hiç kimse İslâm konusunda görüş beyan etmek veya iman etmek bir yana, düşünmeğe dahi cür'et edemiyordu. Ebu Süfyan'ın görünüşte İslâm'ı kabulünün kendisine bir yararı olmasa bile, Hz. Peygamber'in (s.a.a) siyasetinin icrası, Ebu Süfyan'ın yakınları, akrabaları ve sultanı altındaki kimselerin İslâm'ı kabulü açısından oldukça önemliydi.

Nitekim Hz. Peygamber (s.a.a), Ebu Süfyan'ın özgür olduğunu buyurmadı; zira onun, Mekke fethinden önce serbest bırakılırsa, halkı aleyhte kışkırtıp, tahrik etmeyeceğinden emin değildi. Dolayısıyla Abbas'a -nede-

nini daha sonra beyan edeceğimiz üzere- onu dere geçidinde bekletmesini buyurdu. Abbas, Peygamber'e (s.a.a) yönelerek: "Ebu Süfyan, büyüklük, makam ve mevki hayranıdır. İş buraya varmışken, onun için bir mevki tayin ediniz."

Ebu Süfyan, gerçi yirmi yıl boyunca İslâm'a ve Müslümanlara en büyük darbeleri indirmişti, ama bütün bunlara rağmen, Hz. Peygamber (s.a.a), bazı maslahatlara binaen, Ebu Süfyan'a bir makam verdi ve cihana bedel bir ruh yüceliği ile şu tarihî sözü buyurdu:

Ebu Süfyan, şu konularda halka garanti verebilir: Kim Mescidu'l-Haram'a sığınsa, silâhını teslim etse, tarafsızlığını ilân etse, evine girip kapısını kapatsa veya Ebu Süfyan'ın (bir nakle göre; Hekim b. Hizam'ın) evine sığınsa, güvende olacak ve İslâm ordusunun taarruzundan masun kalacaktır.^{ss}

Mekke, Kan Dökülmeksizin Teslim Oluyor

İslâm ordusu, büyük bir şevket ve heybetle Mekke'ye birkaç km.lik bir mesafeye kadar ilerlemişti. Hz. Peygamber (s.a.a), şehri herhangi bir direnişle karşılaşmaksızın ve kan dökülmeksizin fethetmeğe ve düşmanı

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/400-404; Mecma'ul-Beyan, 10/554-556; Vakidi, Meğazi, 2/816-818; Şerh-i İbn Ebil-Hadid, 17/268.

kayıtsız şartsız teslim almağa kararlıydı.

Bu hedefin gerçekleşmesi amacıyla, gizlilik ilkesine ve gafil avlama taktiğine başvurulması bayağı işe yaradı. Bunlara ek olarak, Hz. Peygamber'in (s.a.a) amcası Abbas, Kureyş'in iyiliğini düşünerekten Mekke'ye gitti ve Ebu Süfyan'ı İslâm ordugâhına getirdi. Böylece, Kureyş büyüklerinin Ebu Süfyan olmaksızın kesin bir karar almalarının önü de alınmış oluyordu.

O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) eşi görülmemiş azameti karşısında boyun eğip, teslim olduktan ve iman ettiğini ilân ettikten sonra, Hz. Peygamber (s.a.a), müşriklerin korkularını iyice artırmak için, onun varlığından en güzel şekilde istifade yoluna gitti. Bu açıdan, amcası Abbas'tan, onu dere geçidinde tutuklu olarak bekletmesini, dolayısıyla henüz yeni teşekkül etmiş İslâm ordusu askerlerinin tam teçhizat ile Ebu Süfyan'ın önünden geçit yapmalarını ve onun da İslâm'ın gücünü gündüz gözüyle görmesini istedi. Böylece o, Mekke'ye döndüğünde İslâm'ın nizamî gücünü onlara haber verecek, onları korkutacak ve onları direniş düşüncesinden vazgeçirecekti.

İslâm ordusunun bazı birlikleri, aşağıda belirtildiği şekildeydi:

1- Süleymoğulları'ndan, Halid b. Velit komutasında bin kişilik bir alay. Biri Abbas Mirdas'ın diğeri de Mikdad'ın elinde olmak üzere, iki sancakları vardı.

2- Çoğunluğunu muhacirlerin oluşturduğu beş yüzer kişilik iki tabura, siyah bir sancak ile Zübeyir b. Avvam komuta etmekteydi.

3- Gaffaroğulları'ndan üç yüz kişilik bir tabura elinde bir sancak ile Ebu-zer Gaffari komuta etmekteydi.

4- Süleymoğulları'ndan dört yüz kişilik bir tabura Yezid b. el-Hasib bir sancakla komuta etmekteydi.

5- Ka'boğulları'ndan beş yüzer kişilik iki tabura bir sancakla Bişr b. Süfyan komuta ediyordu.

6- Müzeyne kabilesinden bin kişilik bir alay, üç sancak ile katılıyorlardı. Sancaklar, Numan b. Makrun, Bilal b. Haris ve Abdullah b. Âmir'in elindeydi.

7- Cüheyymiye kabilesinden sekiz yüz kişilik bir tabur, dört sancak ile katılıyorlardı. Sancaklar, Müebbed b. Halid, Suveyd b. Sahra, Rafi b. Mekis ve Abdullah b. Bedir'in ellerindeydiler.

8- Kinane, Leys ve Damaraoğulları'ndan iki yüz kişilik, iki birlik, bir san-

cak ile Ebu Vakid Leysi komutasında katılıyorlardı.

9- Eşcaoğulları'ndan üç yüz kişilik bir tabur, iki sancakla katılıyorlardı.

Sancaklar, Ma'kil b. Senan ve Nuaym b. Mes'ud'un elindeydi.^{ss}

Bu birlikler Ebu Süfyan'ın önünden geçtikçe, o alelâcele birliklerin kimlerden olduklarını ve özelliklerini Abbas'tan soruyordu. O da ona cevap veriyordu. Bu orduya asıl azamet ve ululuk bahşeden şey, Abbas ve Ebu Süfyan'ın karşısına gelen her komutanın, yüksek sesle üç kere tekbir söyleyip öyle geçmeleri idi. Birlikler de İslâm'ın en büyük şiarı unvanıyla, komutanlarının ardından tekbir söylüyorlardı. Bu tekbirler Mekke vadilerinde öyle bir yankı yapıyordu ki, dostların İslâm düzeninin azametine daha fazla hayranlık duymalarına ve düşmanların da ödleri koparcasına, korku içinde kıvranmalarına neden oluyordu.

Ebu Süfyan, Hz. Peygamber'in (s.a.a) aralarında bulunduğu birliğin gelmesini sabırsızlıkla bekliyordu. Önünden geçen her birlik için, Abbas'a, "Muhammed bunların arasında mı?" diye soruyordu. O da "Hayır." diye cevap veriyordu. Artık sonunda sayıları yaklaşık beş bin kişiye varan bü-

ss- Onların her bir kesiminin kaç kişi olduklarını, büyük İslâm tarihçisi Vakidi, Meğazi adlı eserinde 2/800-801ve 819. sayfalarında dakik bir şekilde zapt etmiştir. İbn Ebil-Hadid de eserinin 17/270-271. sayfalarında ondan nakletmiştir.

yük bir kolordu görüldü ki, onların içinde en az iki bin zırhlı asker ve belli aralıklarla çok sayıda sancakları, birlik komutanlarının ellerinde görülmekteydi. Bu durum Abbas ve Ebu Süfyan'ın dikkatlerini çekti. Bunların adı "Yeşil ordu" idi. Ta çene altına kadar silâh kuşanmışlardı. Baştan ayağa bedenlerini silâhlar ve savaş âletleri kaplamıştı. Parlayan gözlerinden başka bir yerleri görülmemekteydi. Çok sayıda hızlı atlar ve kızıl develer göze çarpmaktaydı.

Hz. Peygamber (s.a.a), bu birliğin arasında, kendi devesine binmiş, yol almaktaydı. Muhacir ve ensardan büyük şahsiyetler, onun etrafını almışlardı ve Peygamber onlarla sohbet ediyordu.

Bu birliğin azamet ve heybeti, Ebu Süfyan'ı öylesine korkutmuştu ki, gayri ihtiyarî Abbas'a dönüp : *"Hiçbir kudret, bu güçler karşısında dayanamaz, Abbas! Kardeşin oğlunun saltanat ve riyaseti zirveye yükselmiş!"* dedi.

Abbas azarlayıcı bir üslupla şöyle dedi: "Benim yeğenimin gücünün kaynağı, Allah tarafından verilmiş olan nübüvvet ve risaletinden dolayıdır.

Kesinlikle maddî temellere dayalı bir güç değildir."

Ebu Süfyan Mekke'ye Gidiyor

Abbas, buraya kadar Ebu Süfyan'ı İslâm ordusunun gücüyle yüzleştirecek kalbine korku salmakla rolünü güzel oynadı ve görevini güzel bir şekilde ifa etti. Bu durumda Hz. Peygamber (s.a.a), maslahat gereği, Ebu Süfyan'ın serbest bırakılmasını buyurdu; zira o, İslâm orduları Mekke'ye girmeden önce, tam zamanında oraya varacak ve halkı İslâm ordusunun fevkalâde gücünden haberdar edecek; böylece onlara kurtuluş yollarını gösterecekti. Çünkü kurtuluş yolu göstermeksizin, yalnızca halkı korkutmak, Hz. Peygamber'in (s.a.a) arzusunun gerçekleşmesi için yeterli değildi.

Ebu Süfyan, şehre girdi. Bir önceki geceyi korku, ıstırap ve vahşetle geçiren halk, o olmaksızın bir karar da verememişlerdi. Hemen Ebu Süfyan'ın etrafını aldılar. O, rengi kaçmış ve titrek bir hâlde Medine tarafına işaret ediyordu. Halka yönelerek şöyle dedi: "Hiç kimsenin karşısında mukavemet edemeyeceği İslâm ordusu birlikleri şehri kuşatma altına almışlardır. Kısa bir müddetten sonra şehre girecekler. Onların önderi Muhammed, Mescidu'l-Haram'a ve Kâbe etrafına sığınanların, silâhını bırakanların, tarafsızlık anlamında evine girip kapılarını kapatanların, benim veya Hakim b. Hizam'ın evine sığınanların can ve mallarının güvende olacağına

ve her türlü tehlikeden masun kalacaklarına dair bana söz verdi."

Hz. Peygamber (s.a.a), bununla da yetinmeyerek, Mekke'ye girdikten sonra bu belirtilen üç sığınak dışında ayrıca Abdullah b. Has'emi'nin eline bir sancak vererek, onun sancağı altında toplanan herkesin güvende olacağını yüksek sesle ilân edip, etrafa duyurmasını buyurdu.^{ss}

Ebu Süfyan, bu beyanıyla Mekke halkının moralini öyle bir sıfırladı ki, hatta kafasında bir miktar direniş düşüncesi olanlar dahi, tamamen bu düşüncelerini unutuverdiler. Böylece bir önceki geceden beri Abbas'ın plânladığı tedbirler meyvesini vermişti. Görüş sahiplerince, Mekke'nin artık hiçbir direniş ve mukavemet olmaksızın fethi kesinleşmişti. Vahşete düşmüş halkın her biri bir yere sığınmışlardı. Şehirde kaçışmalar başlamıştı ve böylece İslâm'ın önde gelen en zorlu düşmanı, Hz. Peygamber'in (s.a.a) akıllıca plânları sayesinde İslâm ordusuna en büyük hizmetini ifa etmiş bulunuyordu.

Bu sırada, Ebu Süfyan'ın karısı Hind, halkı direnişe çağırıyor ve kocasına karşı aşağılayıcı sözler atfediyordu; ama artık iş işten geçmişti; her türlü bağırıp çağırma ve feryat, boşuna kürek sallamaktan başka bir şey değil-

di. Safvan b. Ümeyye, İkrime b. Ebu Cehil ve Süheyl b. Âmir (Hudeybiye barış antlaşmasında Kureyş'in kahramanı ve özel temsilcisi) gibi bazı aşırı görüşlü reisler, İslâm güçlerinin şehre girmelerine engel olacaklarına dair yemin ettiler. Bir grup da onların yalanlarına aldandılar ve yalın kılıçlarla İslâm ordusunun öncü birliklerinin yolunu kestiler.

İslâm Ordusu Şehre Giriyor

İslâm ordusu, Mekke'nin ana caddelerine girmeden önce, Hz. Peygamber (s.a.a), bütün komutanları ihzar etti ve şöyle buyurdu: Benim bütün çabam, Mekke'nin kan dökülmeksizin fethedilmesidir. Bu açıdan, engel olmayan ve zorluk çıkarmayan kişilerin kanını akıtmaktan kesinlikle kaçınınız. Ancak bu on kişi, Mikyas Hubabe Leysi^{ss}, Huveyris b. Nukayz, Abdullah b. Hatal, Safvan b. Ümeyye, Vahşî b. Harb (Hamza'nın katili), Abdullah b. Zübeyr, Haris b. Telat ile ve bunlara ek olarak dört kadın öldürülsün. Bu on kişi ya katil ve cinayetlere bulaşmış kimseler idiler veya geçmiş savaşları ateşlendirme suçunu taşıyorlardı. Bunların yakalandıkları yerde öldürülmeleri hükmü sâdır olmuştu.^{ss}

ss- el-Hamis Tarihi'nin c.2, s.93'te zaptettiğine göre, "Subabe"dir.
ss- Sire-i İbn Hişam, 2/409; Tarih-i el-Hamis, 2/90-94

Bu emir, birlik komutanlarınca bütün orduya iletildi. Gerçi Mekke halkının morali ve nasıl bir ruh hâline sahip oldukları Peygamber'e (s.a.a) saklı değildi; ama yine de Mekke şehrine girerken, nizamî ihtiyatı elden bırakmadı. Plân aşağıdaki şekliyle gerçekleşti:

Bütün birlikler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) etrafını alan beş bin kişilik bir tabur ile birlikte, aynı yönden, Kâbe'nin, Mescidu'l-Haram'ın ve Mekke evlerinin rahatça görülebildiği yüksekçe bir yer olan Zîtuva tepesine geldiler. Hz. Peygamber'in (s.a.a) gözleri Mekke evlerine takılınca, sevinçten gözleri yaşardı. Mekke şehrini Kureyş'in direnişiyle karşılaşmaksızın elde ettiği için, şükran borcu anlamında öylesine eğildi ki, mübarek sakalları, devenin üzerine konulan cihaz'a temas etmekteydi. Yine de ihtiyat olsun diye orduyu ikiye taksim ederek, bir kısmını Mekke'nin üst kısmından ve diğer kısmını da aşağı kesimden gönderdi. Bununla da yetinmeyerek, şehre çıkan bütün yollardan birlikler gönderdi.

Bütün birlikler, savaşmaksızın şehre girdiler. Halid b. Velid'in komutasındaki birliklerin geldiği yol dışında, şehrin diğer bütün kapıları onların yüzüne açıldı. Bir grup, İkrime, Safvan ve Süheyl'in tahrikleri sonucu, oklar fırlatarak, kılıçlarla saldırmak suretiyle onlara karşı direniş göstermeğe

yeltendiler. Ancak tahrik ediciler bir anda on iki, on üç kişi kayıp verince, dağıldılar. Durumu görenler de kaçışmaya başladılar.^{ss}

Ebu Süfyan, bir defa daha farkına varmaksızın, İslâm'ın yararına bir iş yaptı. Henüz korku bütün vücudunu kaplamış ve karşı koymanın zarardan başka bir şey getirmeyeceğini çok iyi biliyordu. Kan dökülmesine mani olmak için, feryat ile bağırarak dedi: "Ey Kureys! Canınızı tehlikeye atmayın; zira Muhammed'in düzenli ordusu karşısında savaşmak ve direniş bir yarar sağlamayacaktır. Gidin silâhlarınızı teslim edin, evlerinizde oturun ve kapılarınızı kapatın veya Kâbe etrafına ve Mescidu'l-Haram'a sığının; zira bu durumda tehlikeden uzak kalmış olacaksınız."

Hız. Peygamber (s.a.a), Ezahir denilen yerden Halid b. Velid'in birliğinde kılıçların hareketinden bir şeyler olduğunu fark etti. Olayın farkına varduktan sonra, buyurdu ki: *"Allah'ın istediği, en hayırlı olandır."*

Allah Resulü'nün bineği, tam bir ihtişam ile Mekke'nin en yüksek noktası olan Ezahir'den şehre girdi. Amcası Ebu Talib'in mezarının bulunduğu Hücun denilen yerde indi. Peygamber'in dinlenmesi için özel bir çadır ya-

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/408 ve Vakidi'nin nakline göre, 2/825-826, yirmi sekiz kişi kayıp verdiler.

pıldı. Her hangi bir eve buyurması konusunda ne kadar ısrar edildiyse de kabul etmediler.

Putların Kırılması ve Kâbe'nin Yıkanması

Uzun yıllar boyunca şirk ve putperestliğin merkezi olan Mekke şehri, göz alıcı tevhit güçleri karşısında teslim olmuş ve şehrin bütün noktaları İslâm askerlerinin eline geçmişti. Hz. Peygamber (s.a.a) kısa bir müddet Hücun denilen yerde, kendisi için yapılan çadırda istirahat etti. Daha sonra devesine binerek, Allah'ın evini ziyaret ve tavaf etmek üzere Mescidu'l-Haram'a doğru yöneldi. Üzerinde askerî elbiseler ve başında miğfer vardı. Muhacir ve ensardan müteşekkil bir azamet hilâli çizilmişti etrafında.

Onun devesinin gemi, Muhammed b. Mesleme'nin elindeydi. Yolu üzerinde Müslümanlar ve müşrikler düzenli saflar oluşturmuşlardı. Bir grup, korku ve öfke dolu bir şaşkınlık, kimileri de sevinç içindeydiler. Hz. Peygamber (s.a.a), maslahat gereği devesinden inmedi. Bineği ile birlikte Mescidu'l-Haram'a girdi. Haceru'l-Esved'in karşısında durdu. Elini sürmek yerine elinde bulunan bir çubuk ile ona işaret ederek tekbir getirdi.

Yârenleri, sem etrafında dönen kelebekler misali etrafını almış, hep bir ağızdan yüksek sesle tekbir getirdiler. Onların bu tekbir sesleri evlerin-

de ve yüksek noktalarda saklanan müşriklerin kulaklarını tırmalıyordu. Mescitte ilginç bir heyecan ve velvele vardı. Halkın gürültüsünden Hz. Peygamber (s.a.a), sakin bir hâlde tavaf edemiyordu. Halka eliyle işaret etti. Çok geçmeden mescit sükûta gark oldu. Nefesler sinelerde hapsolmuş, Mescidin içinden ve dışından bütün gözler ona dikilmişti. O, tavafa başladı. Tavafın ilk devrinde, Kâbe kapısının üst kısmına asılı olan Hubel, Esaf ve Naile adlı putlar dikkatini çekti. Elindeki mızrakla onlara şiddetle vurarak, onları yere çaktı. Daha sonra da şu ayeti okudu:

قُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَ زَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا

Hak (bütün azamet ve şevketiyle) geldi ve batıl yok oldu. Gerçekten de batıl, (ta başından beri) temelsizdir.

Hubel putu, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emriyle, müşriklerin gözleri önünde parçalandı. Yıllar yılı Arap Yarımadası halkına hükümet etmiş olan bu büyük put, onların gözleri önünde yok oluvermişti. Zübeyr, alaylı bir şekilde Ebu Süfyan'ın yüzüne bakarak dedi: "Hubel! Bu büyük put kırıldı?!" Ebu Süfyan, bu olaydan büyük bir rahatsızlık duyarak Zübeyr'e dedi ki "Elini çek ve bizi kendi hâlimize bırak. Eğer Hubel'in elinden bir şey gelseydi, bizim işimiz de bu noktaya varmazdı." Sonunda onların kaderleri-

nin Hubel'in elinde olmadığını anlamış görünüyordu.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) tavafı sona erdi. Mescid'in bir köşesinde biraz oturdu. O günlerde Kâbe'nin anahtarı Osman b. Talha'nın yanındaydı. Onların gelenekleri gereği, Kâbe anahtarını taşımak, nesilden nesile miras kalmaktaydı. Hz. Peygamber (s.a.a), Bilal Habeşî'yi Osman'ın evine giderek, Kâbe'nin anahtarını alıp kendisine getirmesi için görevlendirdi. Bilal, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emrini onlara bildirdi. Ancak annesi, oğlunun Kâbe anahtarını Peygamber'e (s.a.a) vermesine engel oldu ve dedi ki: "Kâbe'nin anahtarını taşımak, bizim hanedan için bir şereftir. Bu iftihar kaybedemeyiz." Osman, annesinin elini tutarak içeri götürdü ve ona dedi: "Eğer kendi isteğimizle vermezsek, bundan emin ol ki, onu zorla bizden alırlar."^{ss}

Osman, Kâbe'nin kilidini açtı. Resulullah (s.a.a), Allah'ın evine girdi. Onun peşi sıra Usame b. Zeyd, Bilal ve Kâbe anahtarcısı Osman girdiler ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) emriyle Kâbe kapısını kapattılar. Halid b. Velid, Kâbe kapısında durup, halkın izdihamına engel oluyordu. Kâbe'nin iç duvarları çeşitli resimler ve peygamberlerin tasvirleriyle doluydu. Hz.

Peygamber'in emriyle Kâbe duvarları Zemzem suyu ile yıkandı ve Kâbe duvarlarına çizilen veya yapıştırılmış olan tasvirler ve resimler tamamen kaldırılarak temizlendi.

Ali, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Omuzunda

Muhaddisler ve tarih yazarları şöyle naklediyorlar: "Kâbe'nin içinde veya dışında asılı olan putların birçoğu Ali (a.s) tarafından yıkıldı. Hz. Peygamber (s.a.a), Ali'ye (a.s) buyurdu ki: *"Ali! Çömel, putları kırmam için senin omzuna çıkmam lâzım."* Ali (a.s), Kâbe duvarına yaslanmış olduğu hâlde Hz. Peygamber'i (s.a.a) omuzladı, ancak gücünün üzerinde bir ağırlık ve zaaf hissetti. Hz. Peygamber (s.a.a), bu durumu fark etti. Ali'nin (a.s) kendi omzuna çıkmasını istedi. Ali (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a) omzuna çıkarak Kureyş'in bakırdan yapılma en büyük putunu aşağı attıktan sonra sırasıyla diğer putları da aşağı attı.^{ss}

Hicrî dokuzuncu yüz yılın hatip ve şairlerinden olan Hille'li İbnul-Eren-des, bu fazilet hakkında yazdığı kasidesinde şöyle diyor:

Ali'nin Ahmed'in omzuna yükselişi, onun için fazilettir.

Bu, akrabalık veya yakınlık bağlarının ötesinde bir fazilettir.

ss- Bu tarihî faziletin kaynakları el- Ğadir kitabında 7/10-13, zikredilmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.a), Kâbe kapılarının açılmasını emretti, ellerini kapının kenarlarına yaslamış bir hâlde duruyordu. Bütün halk onun nuranî ve çekici çehresini görüyordu. Hz. Peygamber halka yönelerek şöyle buyurdu:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَ وَعْدُهُ وَ نَصَرَ عَبْدَهُ وَ هَرَمَ الْأَحْرَابَ وَ حَدَّهُ

Allah'a hamdolsun ki, vadini yerine getirdi, kuluna yardım etti ve düşmanlarını da tek başına yenilgiye uğratıp, aşağıladı.

Allah, Kur'ân ayetlerinden birinde, seni asıl vatanına geri döndüreceğiz diye vaat etmişti. Şöyle buyurmuştu:

إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُكَ إِلَى مَعَادٍ

Sana Kur'ân'ı (tebliğ etmeyi) farz kılan (Allah), Muhakkak ki, (tebliğ nedeniyle vatanından ihraç edilmene karşılık) seni kendi öz vatanına geri döndürecektir.

Hz. Peygamber (s.a.a), "Allah vadini yerine getirdi." sözüyle, yıllar önce gapten verilmiş olan bu vaat haberinden bahsediyor ve kendi iddiasını bir kez daha delilleriyle ispatlamış oluyordu.

Mescid alanında ve onun dışında tam anlamıyla bir sessizlik hâkimdi. Nefesler sinelere hapsolmuş, çeşitli düşünce ve tasavvurlar halkın zihnine hükümranlık etmekteydi. Mekke halkının o sırada, zamanında Peygamber ve ashabına karşı reva gördükleri zulüm ve sitemleri, haksızlıkları bir

an gözleri önünde canlanıvermişti. Bu konuda farklı düşüncelere dalıp gitmişlerdi.

Şimdi, Hz. Peygamber (s.a.a) ile defalarca savaşmış, onun gençlerini ve dostlarını kanlarına bulamış, sonunda da gece vakti evinde savunmasız bir hâlde yatarken, gafil avlayarak onu param parça etmek üzere suikast düzenlemiş bir grup, şimdi onun güçlü pençelerine esir olmuşlar ve Hz. Peygamber (s.a.a), onlardan her türlü intikam alabilir.

Bu halk kitlesi, birbirlerine ona karşı yaptıkları büyük cürüm ve suçlarını hatırlatarak, şöyle diyorlardı: "Kesinlikle ya hepimizi kılıçtan geçirecek veya bir kısmımızı öldürüp, diğer bir kısmımızı da tutuklayacak, ayrıca kadın ve çocuklarımızı da esir edecektir."

Onlar çeşitli şeytanî düşünceleriyle baş başa kalmış, kara kara düşünürken, bir ara Hz. Peygamber (s.a.a), şu cümlelerle sessizliği bozdu: "*Ne diyorsunuz? Ne düşünüyorsunuz?*" halk korkulu ve hayran bir hâlde mayışmışlardı. Hep birlikte, geçmişte ondan gördükleri duygusallık, samimiyet ve büyüklük karşısında ona yapılanları nazara alarak, mahcup ve titrek bir sesle: "Biz senin hakkında iyilik ve güzellikten başka bir şey düşünmüyoruz. Seni büyük bir kardeşimiz ve büyük kardeşimizin evlâdı olarak ta-

nıyoruz." Hz. Peygamber (s.a.a), tabiatıyla affedici ve şefkatli biri olduğu için, onların bu duygusal ve tahrik edici sözleri karşısında şöyle buyurdu:

Ben de kardeşim Yusuf'un (a.s) vefasız ve zalim kardeşlerine söylediklerini sizlere söylüyorum:

لَا تَثْرِبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ يَعْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ وَ هُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

Bu gün sizi kınamak yok, Allah günahlarınızı affedecektir. O, bağışlayanların en bağışlayıcısıdır.^{ss}

Elbette Mekke halkını bundan önce bir hadde kadar ümitlendiren şey; askerler şehre girdiklerinde İslâm ordusu rütbelilerinden birinin, "Bu gün savaş günüdür! Bu gün canlarınızın ve mallarınızın helâl sayıldığı gündür!" şeklinde slogan atmasına Hz. Peygamber (s.a.a) oldukça rahatsız olması ve onun elinden sancağını aldirarak, komutanlıktan azletmek suretiyle onu tembih etmesiydi. Ali (a.s), onun elinden sancağı almakla görevlendirildi. Bir nakle göre, o şahsın oğlu komutanlık görevine getirildi ve sancağı babasından devraldı. Bu komutan, Hazreç kabilesinin reisi Sa'd b. Ubade idi. Mekke halkının gözleri önünde böylesine uysal ve yumuşak bir tavır, yenilgiye uğramış halk içinde bir nebze genel af ümidi uyandırdı. Tam o sırada, Allah'ın evine sığınan, Ebu Süfyan'ın evine veya kendi

evlerine girip kapılarını kapatanların emniyette olacaklarını Ebu Süfyan vasıtasıyla, halka ilân etmişti.

Hz. Peygamber (s.a.a), Genel Af İlân Ediyor

Hz. Peygamber (s.a.a), genel af ilânına şöyle başladı:

Siz ey halk! Oldukça münasebetsiz vatandaşlardınız. Benim risaletimi inkâr ettiniz. Beni evimden barkımdan mahrum ettiniz. En uzak noktaya sığındığım hâlde benimle savaşa kalkıştınız. Fakat bütün bu günahlarınıza rağmen, ben sizleri affediyor ve kölelik zincirlerini ayaklarınızdan açıyorum ve burada ilân ediyorum ki, "Özgürsünüz! İşlerinizin peşine gidiniz! Artık serbestsiniz.

Bilal Ezan Okuyor

Öğlen namazının vakti gelip çattı. İslâm'ın resmi müezzini olan Bilal Habeşî, Kâbe'nin damına çıktı ve yüksek sesle bütün topluluğa karşı durup, tevhit ve risalet sloganı olan ezanı, halkın tamamının duyacağı şekilde okudu. İnatçı müşriklerin her biri bir şey diyorlardı. Biri diyordu: "Ne mutlu filan adama, öldü de bu günleri görmedi. (Yani ezan sesini duymadı.)" Bu arada Ebu Süfyan dedi ki: "Ben bu konuda hiçbir şey söylemiyorum; zira onun öylesine güçlü bir haber alma sistemi var ki, ben hatta bu mescidin çakıllarının bile bizim sözlerimizi ona haber vermelerinden

korkuyorum."

Ömrünün sonuna kadar, İslâm nurundan nasibini alamamış bu ihtiyar bunak, gaipten haberdar olmayı ve vahiy âleminde bazı gerçekleri elde etmeği, cebbar ve zalim hükümdarların casusluk şebekeleri ile aynı kefe-ye koyuyor ve bunları birbiriyle karıştırıyordu. Hz. Peygamber'in (s.a.a) gaipten haberdar olması ve haber vermesi konusu, tamamen bir melek vasıtasıyla kendisine verilen haberlerden ibarettir; ama siyasetçilerin bazı olaylardan haberdar olmaları tamamen farklı şeylerdir. Onlar bu işle görevli insanlar istihdam ederler.

Hz. Peygamber öğle namazını kıldıktan sonra Osman b. Talha'yı istedi ve Kâbe'nin anahtarını ona verdi ve şöyle buyurdu: "Bu makam size aittir ve sizin ailenizde kalacaktır." Zaten Hz. Peygamber'den bunun dışında bir şey beklenmiyordu. Çünkü halka iletme üzere yüce Allah'tan "**Allah, halkın emanetlerini kendilerine iade etmenizi emreder**"^{ss} şeklinde emir alan bir peygamber elbetteki diğer hususlarda olduğu gibi bu hususta da öncü olacaktı.

O, kesinlikle zorla ve askerî güçle, halkın hakkını pay mal etmezdi. Açıkça

halka "Kâbe'nin anahtarlarını taşımak, Mesleme b. Talha'nın en doğal hakkıdır ve başkasının buna hakkı yoktur." dedi.

Bu arada Kâbe ile ilgili halka yararlı olabilecek; Kâbe'nin anahtarını taşımak, perdedarlığını üstlenmek, Allah evinin ziyaretçilerine sakilik gibi bazı görevler dışında, diğer bütün görevleri ve konumları iptal etti.

Mekke Kadınları, Peygamber'e (s.a.a) Biat Ediyor

Akabe Biati'nden^{ss} sonra, ilk defa Resulullah (s.a.a), resmi olarak aşağıdaki görevleri yerine getireceklerine dair, kadınlardan biat aldı:

- 1- Allah'a şirk koşmayacaklar.
- 2- İhanet etmeyecekler.
- 3- Fahişelik yapmayacaklar.
- 4- Kendi çocuklarını öldürmeyecekler.
- 5- Başkalarına ait olan çocukları, kendi kocalarına nispet etmeyecekler.
- 6- İyi ve hayırlı işlerde Hz. Peygamber (s.a.a) ile muhalefet etmeyecekler.

Biat töreni şöyle yapıldı: Hz. Peygamber (s.a.a), bir kap dolusu su getirme-

ss- Hicretten önce vuku bulan Akabe Biati'nde Hz. Peygamber (s.a.a) ile biat eden yetmiş civarında kişiden üçü kadındı.

lerini buyurdu. Sonra o suya bir miktar ıtır (güzel koku) karıştırdı ve elini o suya bandırıp, yukarıdaki maddeleri içeren ayeti^{ss} okudu. Daha sonra yerinden kalkarak hanımlara şöyle buyurdu:

Sözkonusu şartları kabul ederek benimle biat etmeğe hazır olanlar, bu kaptaki suya ellerini bandırmak suretiyle, sayılan maddelere vefakâr kalacaklarını resmen ilân etsinler.

Bu biatin nedeni, Mekke'de haddinden fazla fahişe kadın bulunmasıydı. Eğer onlardan böyle bir söz alınmasaydı, büyük bir ihtimalle açıktan açığa yapamaları bile, gizlice bu çirkin işlerini devam ettireceklerdi.

Mekke ve Etrafında Bulunan Puthaneler Yıkılıyor

Mekke etrafında civar kabilelerin oldukça önem verip, ihtiram gösterdikleri çok sayıda puthane vardı. Hz. Peygamber (s.a.a), Mekke etrafında putperestliğin kökünü kazımak amacıyla, bu civarda bulunan bütün puthaneleri yıkmak üzere, etrafa birlikler gönderdi. Mekke içinde de her kimin evinde putu varsa, kırsın, diye ilân ettirildi.^{ss}

Halid b. Velid, bir birliğe komuta ederek, Cuzeyme b. Âmir kabilesini İslâm'a davet etmek üzere, onların topraklarına girdi. Hz. Peygamber (s.a.a),

ss- Mümtetine, 12.

ss- Biharul-Envar, 21/140

kan dökmemesini ve savaşı tercih etmemesini buyurarak, Abdurrahman b. Avf'ı da yardımcı unvanıyla onunla birlikte gönderdi.

Cahiliye zamanında, Cuzeymeoğulları Halid'in amcasını ve Abdurrahman'ın da babasını Yemen'den döndükleri sırada öldürmüş ve onların mallarını yağmalamışlardı. Halid henüz bu olayın kinini atamamıştı. Bu kabileyle karşılaştığında, onların hepsinin silâhlı ve savunmaya hazır olduklarını gördü. Birlik komutanı, bağırarak putperestlik devranının artık sona erdiğini, Ümmü'l-Kura'nın düştüğünü ve halkın tamamen İslâm ordusuna teslim olduklarını söyleyince; kabile reisleri silâhlarını bırakıp İslâm ordusuna teslim olmak yolunda görüş birliğine vardılar. Onlardan biri kendine özgü zekâsıyla, İslâm birliği komutanının kötü niyetli olduğunu sezindi ve kabile reislerine şöyle seslendi: "Eğer silâhları bırakacak olursak, teslim olmanın neticesi, esaret ve onun peşinden de ölümdür."

Sonuçta, kabile reislerinin görüşüne uyuldu ve silâhlarını İslâm askerlerine teslim ettiler. Bu sırada, İslâm birliği komutanı, İslâm'ın açık emirlerine rağmen, namertçe davrandı ve kabile erkeklerinin hepsini tutuklayarak, ellerini arkalarından bağlamalarını emretti. Daha sonra sabaha yakın, onlardan bir grup, Halid b. Velid'in emriyle idam edildi ve diğerleri serbest

bırakıldı.

Hz. Peygamber (s.a.a), Halid b. Velid'in yaptığı bu işler acısı cinayeti haber alır almaz, çok rahatsız oldu ve Ali'yi (a.s) alelâcele görevlendirerek, savaştan gördükleri hasarı ve ölenlerinin kan bedelini ödemek üzere, adı geçen kabileye gönderdi. O, bu konuda öylesine hassas ve dakik davrandı ki, hatta kabilenin köpeklerine yemek verdikleri ağaçtan oyma kaplardan biri Halid b. Velid'in sayesinde kırılmış ise, onu dahi ödedi.

Daha sonra yas tutanları çağırarak, onlara dedi ki: "Acaba savaş zararı ve suçsuz yere öldürülenlerinizin kan bedeli tam olarak ödendi mi?" Hep birlikte evet dediler. Ali, belki farkında olmadıkları birtakım zararları da olmuş diye, bir miktar para da öylesine onlara bıraktı. Daha sonra Mekke'ye dönüp, Peygamber'e (s.a.a), yaptıklarının raporunu sundu. Hz. Peygamber (s.a.a), Ali'nin (a.s) yaptıklarını övgüyle karşıladı ve daha sonra yüzünü kibleye dönerek, pişmanlık hâliyle ellerini kaldırıp şöyle duada bulundu:

Allah'ım, sen de biliyorsun ki, ben Halid b. Velid'in bu cinayetinden bîzarım ve ben kesinlikle ona savaş emri vermemiştim.^{ss}

Emirü'l-Müminin Ali (a.s), onların manevî ve ruhsal açıdan uğradıkları zararları da göz önünde bulundurmuş ve Halid'in saldırısından korkanlara belli bir meblâğ ödeme yapmış ve onların bir şekilde gönüllerini almış ve razı etmişti. Hz. Peygamber (s.a.a), Ali'nin (a.s) bu âdilce tavrını duyunca şöyle buyurdu:

Ali! Ben, senin bu yaptığın işi çok sayıda kızıl develere değişmem.^{ss} Ali! Sen, benim gönlümü razı ettin, Allah da senden razı olsun. Ali! Sen Müslümanların önderisin. Seni seven ve senin yolunu takip eden kimse saadet ehlidir. Sana muhalefet eden ve senin yolundan sapan kimse bedbahttır.^{ss} Sen, bana nispetle, Harun'un Musa'ya olan nispeti mesafesindesin, ancak benden sonra peygamber yoktur."^{ss}

Halid İbn Velid'in Bir Başka Cinayeti

Bu, Halid'in yaşamı boyunca, görünüşte İslâmî yaşantısına rağmen işlediği tek cinayet değildi. O, Ebu Bekir'in hilâfeti zamanında ondan daha ağır bir cinayet işlemiştir. Olay, özetle şöyledir: Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra bazı kabileler dinden çıkmış, bazıları da Ebu Bekir'in hilâfetini resmen tanımamış ve ona zekât vermekten kaçınmışlardı. Hali-

ss- Hisal, 2/125

ss- Mecalis-u İbni'ş-Şeyh, s. 318

ss- Emali, Şeyh Saduk, s.105

fe, ayaklanmaları bastırmaları için etraf bölgelere bazı birlikler gönderdi.

Halid b. Velid, mürtet olup, dinden çıkmışlar bahanesiyle, Malik b. Nüveyre'nin kabilesine saldırdı. Malik ve kabilesi savunmaya hazırıldılar.

Üstelik onlar "Bizler Müslümanız! İslâm askerlerinin bizlere saldırmaları doğru değil!" diye bağınıyorlardı. Halid, hile ve düzenler kurarak, onları

silâhlarını teslim etmek konusunda ikna ettikten sonra, kabile reisi olan

Malik b. Nüveyre'yi Müslüman olmasına rağmen öldürdü ve karısına da tecavüz etti.

Acaba bu denli kabarık ve yüz karası bir dosya ile onu "Allah'ın Kılıcı"

anlamında *Seyfullah* diye anmak veya böyle birini, İslâm'ın yüksek rütbeli

bir komutanı olarak vasıflandırılmak ne kadar doğru olur?!...^{ss}

ss- Malik b. Nüveyre'nin serüveni, tarih kitaplarında Ebu Bekir'in hilafetinin ilk yılı olayları bölümünde genişçe yer almıştır. Biz burada onu özetle naklettik. Bu tarihî olayı tahlilleriyle mütalaa etmek için, bk. en-Nassu ve'l-İçtihad, s.61-75.

36. Bölüm

HUNEYN SAVAŞI

Hz. Peygamber (s.a.a), metot olarak, bir noktayı fethettiği zaman, kendisi orada kaldığı müddetçe, o bölgenin siyasî işleriyle ve halkın dinsel konularda sorunlarıyla bizzat kendisi ilgilenirdi. Orayı terk edeceği zaman da, çeşitli münasebetler gereği, lâyük gördüğü birini atar, sonra oradan ayrılırdı; zira böyle merkezden uzak sınır bölgelerinde yerleşik halk, artık defteri dürülmüş olan eski düzeni tanıyor, ama onun yerini alan yeni sistemden asla haberdar değillerdi. Ayrıca dinsel olduğu kadar, aynı zamanda toplumsal, ahlâkî ve siyasî özellikleri olan İslâm ayini kanunları, tertemiz vahiy kaynağından alınmaktaydı. Halkı bu kanunlarla tanıştırmak, onları bu toplumlarda icra etmek için, talim görmüş, yetişkin ve pişkin; aynı zamanda tam bir dirayet ile insanları İslâm'ın gerçek temelleriyle tanıştıracak ve İslâm siyasetini halk arasında pratize edecek insanlara ihtiyaç vardı.

Hz. Peygamber (s.a.a), Hevazin ve Sakif kabilelerine gitmek üzere Mekk'e'yi terk etmeğe karar verdiğinde, Muaz b. Cebel'i halkın talim ve terbi-

yesi için, eğitimci unvanıyla; Uttab b. Üseyyid'i de yetişkin bir kişi olması itibariyle, hükümet, işlerin idaresi ve mescit imamlığı için tayin etti. Hz. Peygamber (s.a.a), on beş gün Mekke'de ikamet ettikten sonra, Hevazın kabilesine doğru hareket etti.^{ss}

Eşi Görülmemiş Bir Ordu

Hz. Peygamber'in (s.a.a), o gün itibariyle sancağı altında on iki bin silâhlı asker vardı. Bunlardan on bin kişi Medine'den onunla birlikte gelerek, Mekke'nin fethine katılmışlardı. İki bin kişi de fetihden sonra Müslüman olan Kureyş gençleriydi. Bunlara da Ebu Süfyan komuta etmekteydi.

Böyle bir ordu, o günlerde eşine az rastlanır bir şeydi. İşte bu çokluğu kendisi, ilk başta böyle bir ordunun yenilgisine sebep oldu; zira geçmişte yapılanların aksine, sayıca çokluklarına güvenerek, nizamî savaş taktiklerinden yararlanma gereği görmediler. Ebu Bekir askerlerin sayıca çokluğunu görünce, "Biz, onların kaç katıyız, bu sayı çokluğuyla kesinlikle mağlûp olmayız." dedi.^{ss}

Fakat o, zaferin yalnızca sayı çokluğu ile elde edilemeyeceğinin farkında

ss- Tabakatu'l-Kübra, 2/137

ss- Tabakatu'l-Kübra, 2/150

değildi; hatta zafere götüren diğer sebeplerin yanında, sayı çokluğu pek ehemmiyet taşımaz. Kur'ân-ı Kerim'de, konuyla ilgili olarak şöyle buyruluyor:

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَ يَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبْتَكُمْ كَتَرْتُكُمْ فَلَمْ تَعْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا
وَ صَافَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ مِمَّا رَحَبْتَ ثُمَّ وَلَّيْتُم مَّدْيَنَ

Andolsun, Allah birçok yerlerde ve Huneyn gününde sizlere yardım etti. Hani çok sayıda oluştunuz, sizi böbürlendirip, gururlandırmıştı, fakat size bir şey de sağlayamamıştı. Yer ise, bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti, sonra da arkanıza dönüp gerisin geri gitmişsiniz.^{ss}

İstihbarat Edinme

Mekke'nin fethinden sonra, Hevazin ve Sakif kabilelerinde ilginç bir hareketlilik göze çarpmaktaydı. Bu iki kabile arasında özel görüşmeler yapılıyordu. Bu iki kabile arasında birlik sağlayan, Malik b. Avf Nasirî adında savaşı bir gençti. Onlar, bu özel oturumlar sonucu şu karara vardılar: "İslâm ordusu bizim üzerimize gelmeden, biz onların üzerine gidelim. Müslümanların saldırılarını bekleyip durmak yerine, birtakım savaş hilelerine de başvurarak, onlara ezici bir darbe indirebiliriz." Nitekim aralarından otuz yaşlarında korkusuz ve cesur bir genci kendilerine komutan seçtiler.

Bu savaşta bütün kollar, yekvücut, vurucu bir tim hâline geldiler.

Ordu komutanının emriyle, savaşa katılan herkes kadın ve çocuklarını da beraberinde getirecekti. Ona bu kararının nedeni sorulduğunda, şöyle cevap verdi: "Bu durumda savaşa katılanlar, kadın, çocuk ve mallarını korumak amacıyla bütün güçleriyle savaşacaklar ve kesinlikle firar veya geri çekilme düşüncesine kapılmayacaklardır; hatta firarı akıllarından bile geçirmeyeceklerdir."^{ss}

Savaş tecrübelerine sahip bir ihtiyar olan Dureyd b. Simme, kadın ve çocukların ağlama ve çığlıklarını duyunca, Malik ile bu konuyu tartışmaya başladı. O, bu durumu, nizamî usullere aykırı olduğu için reddediyordu. Dedi ki: "Senin bu yaptığının anlamı şudur ki, eğer yenilecek olursanız, kadın, çocuk ve mallarınızı kendi ellerinizle İslâm ordusuna teslim etmiş olacaksınız." Ancak Malik, bu tecrübeli ihtiyarı dinlemeyerek, ona "Artık ihtiyarladığın için, savaş konusunda bilgilerini unutmuşsun" diye hakarete bulundu. Fakat zaman, ihtiyarı haklı çıkardı; zira kadın ve çocukların savaş meydanına taşınması, ele ayağa dolaşmaktan ve savaşçıları kendileriyle meşgul etmekten başka yarar sağlamamıştı.

Hz. Peygamber (s.a.a), düşmanın silâh, teçhizat, güç ve izleyeceği yol hakkında istihbarat elde etmek için, Abdullah b. Eslemi'yi tanınmayan bir kişi unvanıyla onların içine gönderdi. O, düşman ordusu arasında gezip, gerekli bilgileri edindikten sonra Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanına döndü ve edindiği bilgileri ona aktardı. Malik de üç kişiyi casusluk etmek ve bilgi edinmek üzere, Müslümanların mıntikasına gönderdi. Bunların her üçü de büyük bir korku ile Malik'in yanına döndüler.

Düşman ordusu komutanı, savaş hilelerini ve gafil avlama taktiklerini kullanarak, askerlerinin moralini takviye yoluna gitti. O, ansızın saldırıyla İslâm ordusunu dağıtmayı ve ordu içinde karmaşa ve bozgunluk çıkarmayı plânlıyordu. Böylece birlikler bozulacak ve komutanın aldığı tedbirler sarsılacaktı.

O, bu amaçla karargâhını vadinin sonunda Huneyn'e açılan bölgede bulunan dar geçitte kurdu. Daha sonra ordunun tamamen bu vadinin yüksek noktalarında bulunan büyük taşların, kayaların ve yarıkların ardına siper almalarını emretti. İslâm ordusu bu büyük ve uzun dereye girdiklerinde, onlar siperlerinden çıkarak hep birlikte onları ok ve taş yağmuruna tutacaklar ve daha sonra özel birlikler hâlinde sırayla tepelerden aşağı inerek, diğer grubun ok

yağmuru ile şaşkına dönmüş İslâm ordusunu kılıçtan geçireceklerdi.

Müslümanların Savaş Teçhizatı

Hız. Peygamber (s.a.a), düşmanın gücünden ve ne denli inatçı olduklarından haberdardı. Mekke'den hareket etmeden önce, Safvan b. Ümeyye'yi ihzar etti ve geri vermek şartıyla ondan emaneten yüz adet zırh borç vermesini istedi. Kendisi de iki zırh giyinerek miğferini taktı ve kendisine hediye edilmiş olan beyaz merkebine binerek, İslâm ordusunun ardından hareket etmeğe başladı.

İslâm ordusu, geceyi dere geçidinde istirahat ederek geçirdiler. Henüz hava ağarmadan, Süleymoğulları kabilesi, Halid b. Velid komutasında Huneyn geçidine girdiler. İslâm ordusunun büyük bir kısmı derenin içindeydiler. Ansızın siperlerinden çıkan düşman ordusu Müslümanları ok yağmuruna tuttu ve bir yandan da savaşılar bağırarak İslâm ordusunda şaşkınlık ve korku uyandırmayı başarmışlardı. Müslümanların başlarına ölüm okları yağarken, düşman ordusundan bir grup, okçuların desteğinde İslâm askerlerine saldıрмаğa başladılar.

Düşmanın, gafil avlayarak yaptığı bu saldırı, Müslümanlar üzerinde baştanbaşa bir vahşet ve korku uyandırdı. İhtiyarsız bir şekilde firar edip

kaçışmaya başladılar. Böylece safları bozarak ve düzensizlik icat ederek, bilinçsizce düşmanın hedefine ulaşmasına yardımcı olmaktaydılar. İslâm ordusunda bulunan münafıklar, bu durumdan dolayı oldukça sevinçli görünüyorlardı. Ebu Süfyan dedi ki: "Müslümanlar artık deniz kıyısına kadar koşarlar." Münafıklardan bir diğeri dedi ki: "Sihir artık gizemliliğini yitirdi." Üçüncüsü, bu karmaşadan yararlanıp, İslâm'ın işini bir defada bitirme ve fırsattan istifade ederek Peygamber'i öldürme kararı aldı. Böylece tevhit güneşi ve risalet meşalesi sönmüş olacaktı.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Kararlılığı ve Fedakâr Bir Grup

Müslümanların, vahşet ve karmaşa nedeniyle kaçışmaları, Hz. Peygamber'i (s.a.a) oldukça rahatsız etti. O, zamanında harekete geçmezse, insanlık tarihinde köklü değişiklikler olacağını ve şirk ordusunun, tevhit ordusunu yok edeceğini hissetmeğe başladı. O sırada merkebinin üzerinden yüksek sesle şöyle bağırdı:

Ey Allah ve Resulü'nün yardımcıları! Ben Allah'ın kulu ve Resulü'yüm!"

Bu cümleyi der demez, merkebinin, Malik'in askerlerinin nara atıp Müslüman askerleri öldürmekle meşgul oldukları savaş meydanının en kızgın yerine doğru sürdü. Hz. Ali (a.s), Abbas, Abbas'ın oğlu Fazl, Usame ve

Ebu Süfyan b. Haris gibi kahramanlar, savaşın başından beri bir an bile Peygamber'i yalnız bırakmamış ve ondan gaflet etmeksizin, koruma görevlisi olarak etrafında siper oluşturmuşlardı. Onlar da Hz. Peygamber (s.a.a) ile birlikte meydana vardılar.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), sesi yüksek olan amcası Abbas'a, Müslümanlara şöyle seslenmesini buyurdu:

Ey Peygamber'e yardım eden ensar ve ey ağaç altında Peygamber ile Rıdvan Biati edenler! Nereye gidiyorsunuz?! Peygamber buradadır!

Abbas'ın sesini duyunca dinsel gayretleri tahrik oldu. Cesaretlerini toplayıp, hep bir ağızdan *Lebbeyk! Lebbeyk!* diye bağırarak Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanına dönüverdiler.

Abbas'ın birbiri ardınca Hz. Peygamber'in (s.a.a) sağ olduğu yolunda verdiği müjdeler, kaçan grupların büyük bir pişmanlık duygusu ve utanç ile Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanına dönmelerine ve düşman karşısında saf larını sıkı ve düzenli hâle getirmelerine neden oldu. Müslümanlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emriyle, bir taraftan da kaçtıkları için yüzlerinden bu

ss- Vakidi, Meğazi adlı eserinde Hz. Ali'nin (as) fedakârlıklarından bir kısmını nakletmiştir. (3/602)

kara lekeyi temizlemek maksadıyla, genel saldırı düzenlediler ve kısa zaman zarfında düşmanı geri çekilmek ve sonunda da firar etmek zorunda bıraktılar. Hz. Peygamber (s.a.a), Müslümanları cesaretlendirmek amacıyla şöyle buyuruyordu:

Ben Allah Resulü'yüm ve kesinlikle yalan söylemiyorum. Allah bana zafer vaat etmiştir.

Bu askerî tedbir, sonunda Hevazin ve Sakif kabilesi gençlerinin ve savaşçıların; geride bir miktar ölü, yaralı, kadın, çocuk ve mallarını bırakarak kaçmalarına neden olmuştu. Onlardan kaçabilenlerden bir kısmı Evtas ve Nahle kabilelerine, diğer bir kısmı da Taif kalelerine sığındılar.

Savaş ganimetleri: Bu savaşta Müslümanlar sekiz kişi şehit vermişlerdi.^{ss} Buna karşılık düşman, altı bin esir, yirmi dört bin deve, kırk bin koyun ve dört bin vakiye^{ss} gümüş bırakarak firar ettiler. Hz. Peygamber (s.a.a), bütün esirleri ve ganimetleri Cairrane denilen yere götürmelerini emretti ve bir grubu da onlara göz-kulak olmaları için görevlendirdi. Esirlere özel evlerde yer verdiler. Ganimetlerin de olduğu yerde el değmeden kalma-

ss- İbn Hişam, siresinde dört kayıp verildiğini yazıyor, ancak böylesine geniş çaplı bir savaşın, daha fazla kayıp ile sonuçlanması gerekirdi.

ss- Ritl, 2564 g. dir. Vakiye ise, ritl'in 1/12'si kadardır. Buna göre bir vakiye; yaklaşık olarak 213 g.dir. Dolayısıyla dört bin vakiye, 825 kg. oluyor.

sını buyurdu; zira o, Evtas, Nahle ve Taif kalelerine kaçışan askerlerin ta-
kibine karar vermişti.

37. Bölüm

TAİF GAZVESİ

Taif, Hicaz bölgesinin verimli yaylalarında kurulmuş bir şehirdir. Mekte'nin güney doğusunda ve on iki fersah uzaklıkta bir yerdir. Denizden yüksekliği bin metredir. Taif, havasının, suyunun güzelliği, bağ ve bahçeleri, çok sayıda hurmalıklarının bulunması nedeniyle eskiden beri eğlence merkezi olma özelliğini korumuştur. Arapların en güçlü ve sayıca en kalabalık kabilelerinden biri olan Sakif kabilesi, bu şehirde yaşıyordu. Sakif Arapları, Hz. Peygamber (s.a.a) ile Huneyn'de savaşmış, büyük bir yenilgiye uğramış ve kaçabilenler gerisin geri Taife gelerek, bu beldenin en yüksek noktasında bulunan sağlam kaleye sığınmışlardı.

Hz. Peygamber (s.a.a), zaferi tekmil amacıyla, Huneyn Savaşı'nda firar edenlerin takip edilmesi emrini verdi. Bu yüzden, Ebu Âmir Eş'ari ve Ebu Musa Eş'ari'yi bir grup asker ile Evtas'a sığınanları takip etmekle görevlendirdi. Birinci komutan, bu savaşta can verdi. İkincisi ise, tam bir zafer

ile düşmanı dağıtmayı başardı.^{ss} Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendisi de ordunun geri kalanıyla Taif'e doğru hareket etti.^{ss} Taif yolu üzerinde, Huneyn Savaşı'na sebep olan Malik'in kalesini yerle bir etti. Elbette Malik'in kalesinin tahrip edilmesinin ardında, intikam hisleri yattığından dolayı böyle bir fiile kalkışılmadı. Ancak ilerlerken arkalarında düşman için bir sığınak ve dayanak noktası bırakmamak amacı güdülmekteydi.

İslâm ordusu birlikleri, birbiri ardınca hareket ettiler. Şehrin etrafını kendilerine ordugâh edindiler. Taif kalesi oldukça yüksek idi ve sağlam duvarları vardı. Gözcülük ve savunma amaçlı yapılmış olan burçlar ile dışı tamamen kontrol edilebiliyordu. İslâm ordusu tarafından kale muhasara altına alınmaya başlandı. Ancak henüz muhasara halkası tamamlanmadan, düşmanın ok yağmuru ile İslâm ordusunun hareketi engellenerek, hemen o anda bir grup öldürüldü.^{ss}

Resulullah (s.a.a), ordugâhı, düşmanın ok menziline dışında bir yere kurmak amacıyla, orduya geri çekilme emri verdi.^{ss} Hendek Savaşı'nda

ss- Vakidi, Meğazi, 3/915-916

ss- Biharul-Envar, 21/162

ss- Sire-i Halebî, 3/132

ss- Tabakat, 2/158

da nizamî tedbirlerinden yararlanmış olan Selman-ı Farisî, Peygamber'e (s.a.a), mancınık ile düşman kalesini taş yağmuruna tutması önerisinde bulundu. Elbette o zamanın mancınığı, günümüzün top atışı demektir. İslâm komutanları, Selman'ın yardımıyla mancınıkları bağladılar ve yaklaşık yirmi gün boyunca burçları ve kale içini taş yağmuruna tuttular.^{ss} Bu arada düşman da eli kolu bağlı oturmamış, bu müddet içinde ok atışlarına devam ederek İslâm ordusuna kayıplar verdirmişlerdi.

Şimdi bakalım, Müslümanlar bu karmaşada, nasıl mancınık elde edebildiler? Bazılarına göre, Selman, bizzat kendisi güçlü bilekleriyle onu yaptı ve onun kullanım tarzını İslâm askerlerine öğretti. Bazılarına göre ise, Müslümanlar Hayber Savaşı'nda bu savaş âletini elde etmişlerdi ve Taif'e de beraberlerinde getirmişlerdi.^{ss} Büyük bir ihtimalle, Selman mancınık üzerinde bazı değişiklikler yapmış ve onun kurulum ve kullanım tarzını Müslümanlara öğretmiştir. Tarihî verilerden anlaşıldığı üzere, mancınıklar, yalnızca Hayber'de elde edilenlerle sınırlı değildi; zira Hz. Peygamber (s.a.a), Huneyn ve Taif savaşları sırasında, Tufeyl b. Âmir ed-Dusi'yi kendi

ss- Sire-i İbn Hişam, 4/126. Onun dediğine göre, mancınığı ilk olarak bizzat Peygamber'in (s.a.a) kendisi kullanmıştır.

ss- Sire-i Halebî, 3/134

kabilesinin puthanelerini yıkmak amacıyla Dus'a gönderdi. O, kendi kabilesinin gençlerinden dört yüz kişilik bir grup ile yanlarında da bir savaş arabası ve bir de mancınık ile Taif'te Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna vardı ve Dus kahramanının düşmandan ganimet olarak elde ettiği bu savaş âletlerinden de yararlanmış oldu.^{ss}

Savaş Arabalarıyla Kale Duvarının Yarılması

Düşmanın teslim olmasının sağlamak için, tüm yönlü saldırı düzenlenmesi gerekmektedir. Bir taraftan mancınıklarla kaleyi taş yağmuruna tutup, diğer taftan kale duvarında bir gedik açmak, böylece İslâm ordusunun içeri sızmasını sağlamak amacıyla, savaş arabalarından yararlanma kararı alındı. Ancak duvarda gedik açmak o kadar da kolay değildi; zira kale burçlarından ve diğer yerlerden Müslüman askerlerin üzerine âdetâ ok yağmuru yağıyordu. Kimsenin duvarlara yaklaşmasına izin verilmiyordu. Bu iş için en güzel vesile, o zaman eksik de olsa, dünyanın düzenli ordularının kullandıkları savaş arabaları idi. Savaş arabalarını ağaçtan yapıyorlar ve üzerini de kalın deri ile kaplıyorlardı. Bu arabalara güçlü askerler yerleşerek onu kaleye sürüyorlar ve bu arabalardan sığınak olarak

yararlanıp, kale duvarında gedik açmaya çalışıyorlardı. İslâm askerleri de büyük bir cesaretle bu savaş âletinden yararlanarak duvarı yarma girişiminde bulundular. Fakat düşman, yukarıdan attıkları kızarmış demir parçaları ve örgülü tellerle, arabanın örtüsünü yakarak işten düşürmeği, böylece içindekilere zarar vermeği başardı. Bu nizamî metot, düşmanın tedbiri ile sonuç vermedi. Bu yolla başarı sağlanmayınca, Müslümanlar bir miktar yaralı ve şehit vererek, bu yöntemden vazgeçtiler.^{ss}

İslâm Ordusu Medine'ye Geri Dönüyor

Hz. Peygamber (s.a.a), bu savaşta, askerî açıdan bütün maddî ve manevî imkânları denedi. Ancak kalenin elde edilmesi için daha çok çabaya ve sabır göstermeğe ihtiyaç olduğu tecrübelerle sabit oldu. Ne var ki, İslâm ordusu uzun bir kuşatma için hazırlıklı olmaması, mevsim şartlarının da elverişli olmaması Müslümanların Taif bölgesinde fazla kalmasının uygun olmadığını göstermekteydi. Nedenine gelince:

Birincisi, bu kuşatma süresince, Müslümanlardan on üç kişi şehit düşmüştü ki, onlardan yedisi Kureyş'ten ve dördü ensardan ve iki kişi de başka bir kabiledendi. Bir grup da Huneyn vadisinde düşmanın İslâm ordusunu

ss- Vakidi, Meğazi, 3/928

dağıtmak amacıyla düzenledikleri pusu sonucu hayatlarını kaybetmişlerdi. Maalesef, onların adları ve sayıları siyer kitaplarında kayda geçmemiştir. Bu açıdan, İslâm ordusunda bir yorgunluk ve bitkinlik görülmekteydi.

İkincisi: Şevval ayı sona eriyor ve haram aylardan olan Zilkade ayı başlıyordu. Bu aylarda savaşmak, Arap geleneğince haramdı. İslâm dini de daha sonraları bu sünneti pekiştirmiştir.^{ss} Bu sünnetin korunması ve Sakif Araplarının Hz. Peygamber'i (s.a.a) Arapların bu güzel sünnetine saygısızlıkla suçlamamaları açısından da kuşatmanın kaldırılması gerekiyordu.

Üçüncüsü: Bütün bunlar bir tarafa, hac mevsimi gelip çatmıştı. O yıl da hac merasimlerinin idaresi Müslümanların üzerindeydi. Daha önceki yıllarda ise, hac merasimleri tamamen müşriklerin kontrolü altındaydı.

Hac mevsimi, Arabistan Yarımadası halkının büyük oranda rağbet ettiği, oldukça kalabalık kitlelerin bir araya geldiği çok önemli bir merkez, aynı zamanda İslâm dini ve tevhit ayininin de tebliğ ve duyurulması açısından kaçırılmayacak bir fırsattı. Hz. Peygamber (s.a.a), yıllar sonra ilk defa eline

ss- Bu sözün delili şudur ki, Peygamber (s.a.a), şevval ayının beşinde Mekke'den çıktı. Muhasara yaklaşık yirmi gün çekti. Ayın sonuna beş gün kalmıştı, ancak geri kalan bu günler de yolda geçti. Elbette muhasaranın yirmi gün olduğu İbn Hişam'ın nakline göredir. Ama İbn Sa'd'ın Tabakat'ta naklettiğine göre (2/158), kuşatma tam kırk gün sürmüştü.

geçen bu fırsattan en iyi şekilde yararlanması gerekiyordu. Elbette bütün bu fırsatları, uzak beldelerden birinde bir kaleyi fethetmek uğruna elden vermek, akıl ve tedbir açısından da uygun değildi. Bütün bu şartları göz önünde bulunduran Hz. Peygamber (s.a.a), Taif kuşatmasını kaldırdı ve ordusuyla birlikte, savaş esirlerinin ve ganimetlerin bulunduğu Cairrane bölgesine geldi.

Savaş Sonrası Olaylar

Huneyn ve Taif savaşları sona erdi. Hz. Peygamber (s.a.a), kesin bir sonuç almaksızın, Huneyn Savaşı'nda elde edilen ganimetleri paylaştırmak üzere Cairrane denilen yere döndü. Müslümanların Huneyn Savaşı'nda elde ettikleri ganimetler, İslâmî savaşlar içinde elde edilen ganimetlerin en göz alıcı ve en büyüğü idi. Zira Hz. Peygamber (s.a.a), Cairrane'ye girdiği zaman, ganimetler merkezinde altı bin kişi esir, yirmi dört bin deve, kırk binden fazla koyun, sekiz yüz elli iki kg. gümüş vardı.^{ss} O gün için bu ganimetlerin hatta bir kısmı bile İslâm ordusunun ihtiyaçlarını tamamen karşılayacak durumdaydı.

Hicrî sekizinci yılın sonlarına doğru, Hz. Peygamber (s.a.a), büyük kızını

ss- İbn Sa'd, Tabakat, 2/152

Zeyneb'i kaybetti. O, bi'setten önce, halasının oğlu Ebu'l-As ile evlenmişti. Bi'setten sonra da hemen babasına iman etmişti. Fakat kocası müşrik olarak kaldı ve Bedir Savaşı'nda Müslümanlara esir düştü. Hz. Peygamber (s.a.a), kızını Medine'ye göndermesi şartıyla onu serbest bıraktı. O da sözünde durarak Zeyneb'i Medine'ye gönderdi. Ancak durumdan haberdar olan Kureyş büyükleri, onu geri çevirmek üzere birini görevlendirdiler. Görevli kişi yolun yarısında Zeyneb'in tahtirevanına (develerin üzerine konulan, "kecave" denilen eğer) yetişti ve mızrağını onun tahtirevanına sapladı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) korumasız kızı, yolun yarısında korku ve vahşetten çocuğunu düşürdü; ama Medine'ye gitme kararından da vazgeçmedi. Acılar içinde hastalıklı bedeniyle Medine'ye vardı. Ömrünün geri kalanını Medine de hasta bir hâlde geçirdi ve hicretin sekizinci yılında da yaşama veda etti.

Fakat bu yıl hep hüznle geçmedi. Bu hüznü sevinç dolu bir olay takip etti; zira Hz. Peygamber (s.a.a), aynı yılın sonuna doğru, Mısır hâkimi Mukavkıs'ın kendisine hediye gönderdiği cariyesi Mariye'den İbrahim adında bir oğlu oldu. Selma adında ki ebe ona bir oğlunun olduğu haberini verdiği zaman, ona oldukça değerli hediyeler vermişti. Yedinci günün-

de akike kurbanı olarak bir koyun kesti. Çocuğun saçlarını kesti ve onun ağırlığında gümüş sadaka verdi.^{ss}

38. Bölüm

HİCRETİN DOKUZUNCU YILI OLAYLARI ALİ (A.S), TAY KABİLESİNİN TOPRAKLARINDA

Adiy İbn Hatem'in Müslüman Oluşu

Hicretin sekizinci yılı da böylece acı ve tatlı olaylarıyla sona ermişti. Müşriklerin en büyük merkezi Müslümanların eline geçmişti. Yüce Peygamber (s.a.a), tam bir zafer ile Medine'ye dönmüştü. Böylece İslâm hükümetinin gücü, Arap Yarımadası'nın birçok bölgelerine nüfuz eder duruma gelmişti. Azgın Arap kabileleri, o güne kadar İslâm orduları için böyle bir zafer beklemiyorlardı. Yavaş yavaş Müslümanlara yaklaşma ve hatta artık onların inançlarını paylaşma düşüncesine yer vermeğe başlamışlardı. Dolayısıyla, çeşitli Arap kabilelerinden bazen elçiler bazen temsilciler ve bazen de kabile reisleri bizzat Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruyla şereflenerek, Müslüman olduklarını ilân ediyorlardı. Dokuzuncu yılda, Medine'ye o kadar temsilci geldi ki, o yılı "Heyetler yılı"^{ss} diye adlandırdılar.

ss- Vufud, vefd kelimesinin çoğulu olup, heyet anlamındadır. Amu'l-Vufud yani he-

Tay kabilesinden, Zeyd b. el-Hayl başkanlığında bir heyet Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna geldiklerinde, kabile reisi konuşmaya başladı. Hz. Peygamber (s.a.a), Zeyd'in metanet ve akıllıca davranışlarına hayran oldu. Ona şöyle buyurdu:

Ben, Arap dünyasının büyük şahsiyetleriyle görüştüm, ama onları, haklarında duyduklarımdan daha düşük seviyelerde buldum; ama Zeyd'i duyduklarımdan daha üstün bir seviyede gördüm. Onu Zeydu'l-Hayl yerine Zeydu'l-Hayr diye adlandırmanız daha uygun olur.^{ss}

Bu temsilci heyetlerin^{ss} serüvenlerinin ve onların Resulullah (s.a.a) ile müzakerelerinin incelenmesiyle, İslâm'ın mantığa hitap eden davetleri ve tebliği sayesinde, Arap Yarımadası'nda bir nüfuz ve hâkimiyet elde ettiği açıkça görülmektedir. Elbette Ebu Süfyan, Ebu Cehil gibi zamanın zalim tağutları, İslâm'ın ilerlemesine büyük oranda engel teşkil ediyordu. Hz. Peygamber'in (s.a.a) yapmış olduğu savaşlar, düşmanın komplolarını etkisiz hâle getirmek amacını gütmekle kalmayıp, aynı zamanda böyle ta-

yetler yılı.

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/ 577

ss- Bu heyetlerin özelliklerini ve onların Allah Resulü ile aralarında geçen müzakereler, Peygamber'in (s.a.a) onlara yaptığı iltifatlar ve gösterdiği muhabbetler, bu öz yazıda ifade edilemez. Meşhur sire yazarı Muhammed b. Sa'd, kendi kitabında, bu temsilci heyetlerin özellikleri konusuna genişçe yer vermiştir. O, hicri dokuzuncu yılda veya bir müddet önceden gruplar hâlinde Peygamber'in (s.a.a) huzuruna gelen yetmiş üç temsilci heyetinden söz etmektedir. (İbn Sa'd, Tabakatu'l-Kübra, 1/291-359)

ğutları yok etmek gayesini de gütmekteydi. İslâm'ın ilerlemesi karşısında bayrak açmış zalimler, Hicaz, Necd ve diğer bölgelere İslâm mübellîğlerinin girmesine engel oluyorlardı. Hiçbir din veya ideoloji, tağutları yok etmeden ve yol üzerinde biten engelleri kaldırmadan, ıslahat hareketlerinde başarılı olamaz. Bu yüzden görüyoruz ki, yalnız Hz. Peygamber (s.a.a), değil, hatta bütün ilâhî peygamberler (a.s), her şeyden önce, yolları üzerinde olan engelleri kaldırma ve tağutları temizleme yoluna gitmişlerdir. Yüce Allah, Kur'ân-ı Kerim'de özel olarak bu heyetlerin gelişinden ve İslâm'ın her geçen gün Arap Yarımadası'nda zafere doğru ilerleyişinden bahsediyor ve şöyle buyuruyor:

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ
وَاسْتَغْفِرْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا

Allah'ın yardımını ve fetih geldiği zaman, insanların Allah'ın dinine dalga dalga girdiklerini gördüğünde, hemen Rabbini hamd ile tesbih et ve ondan mağfiret dile. Çünkü o, tövbeleri çok kabul edendir.^{ss}

Hicrî dokuzuncu yılda, İslâm'ı kabule bu denli hazır olmaları ve onca temsilci heyetlerin gelmelerine rağmen, aynı yıl içinde yedi seriyye ve bir gazve olmak üzere sekiz savaş yapılmıştır. Seriyeler, daha çok komploları

bastırmak ve bazı kabilelerin henüz tapınmakta oldukları büyük putları kırmak amacıyla yapılmıştır. Bu seriyelerden birini, Ali b. Ebu Talib komuta etmiştir. Hz. Peygamber'in (s.a.a) emriyle Tay kabilesine gitti. Bu yıl içinde yapılan gazveye de örnek olarak, Tebük gazvesini gösterebiliriz. Bu gazvede Hz. Peygamber (s.a.a), büyük bir orduyla Medine'den çıkarak, Tebük sınırlarına doğru yol aldı. Düşmanla karşılaşmaksızın ve kan dökmeksizin Medine'ye geri döndü; ama bu sefer, gelecek nesillere sınır şehirlerinin fethi için bir hazırlık konumundaydı.

Ali (a.s), Tay Kabilesinin Topraklarında

Hz. Peygamber (s.a.a) daha önceden de, Tay kabilesinin büyük bir putlarının olduğunu ve bazılarının henüz ona tapındıklarını biliyordu. Bu bakımdan, tedbirli ve yetişkin bir komutanını, yüz elli kişilik süvari birliği ile birlikte kabilenin puthanesinin tahrip edilmesi ve kabilenin büyük putunun kırılması ile görevlendirdi. Birlik komutanı, kabilenin İslâm askerlerine karşı koymak niyetinde olduklarını ve herhangi bir girişimde bulunacak olurlarsa işin savaşız son bulmayacağını anlayınca, sabah aydınlığıyla birlikte büyük putun olduğu yere saldırdı ve direnişçilerden bir grubu yakalattı ve savaş ganimeti olarak Medine'ye götürdü. Daha

sonraları mübariz ve mücahit Müslümanlar arasında yer alacak ve civanmert bir kişi olan babası Hatem'den de bölgenin riyasetini devralacak olan Adiy b. Hatem, nasıl firar ettiğini şöyle hikâye etmektedir:

"Ben, İslâm'a girmeden önce, Hıristiyan'dım. Hz. Peygamber (s.a.a) aleyhinde yapılan tebligatlar sonucu ona karşı kin gütmekteydim. Onun Hicaz bölgesinde büyük zaferler elde ettiğinden de habersiz değildim ve çok iyi biliyordum ki, bu gücün dalgaları günün birinde reisi olduğum Tay kabilesine de yetişecek. Bu yüzden, kendi inancımдан el çekmemek ve İslâm askerlerine esir düşmemek için, kölelerime benim hızlı develerimi daima harekete hazır tutmaları emrini vermiştim. Eğer günün birinde böyle bir tehlike hissedecek olursam, çabucak harekete hazır eşyalarımı Şam yolunu tutacak ve Müslümanların güç sınırlarının dışına çıkmış olacaktım. Gafil avlanmamak için de yol başlarına gözcüler dikmiştim. Onlar, ne zaman kalkan toz bulutlarından İslâm ordusunun gelişini fark etseler veya onların sancaklarını görececek olsalar, gelip bana haber vereceklerdi.

Bir gün kölelerden biri gelerek tehlike çanını çalmaya başladı. Beni de İslâm ordusunun gelişinden haberdar etti. Ben o gün karım ve çocuklarımla birlikte, hazır olan eşyalarımı da alarak, Hıristiyanlığın doğuda merkezi

olan Şam'a doğru hareket ettim. Kız kardeşim (Hatem'in kızı) kabiledede kaldı ve esir düştü."

Kız kardeşim, Medine'ye getirildikten sonra, esirlerin bulunduğu, Peygamber mescidine yakın evlerden birinde tutuluyordu. O başından geçenleri şöyle hikâye ediyor:

"Bir gün Hz. Peygamber (s.a.a), namaz kılmak üzere mescide giderken, esirlerin bulunduğu evin yanından geçiyordu. Ben bu fırsatı değerlendirerek onun karşısına çıkarak dedim ki; "Ey Allah'ın Resulü! Babam öldü, beni koruyacak kişi de kayboldu. Bana bir lütufta bulun, Allah da sana lütufta bulunsun." Hz. Peygamber (s.a.a), bana kefilimin kim olduğunu sordu. Kardeşim Adiy b. Hatem'dir, dedim. *"Hani şu Allah ve Resulü'nden firar ederek Şam'a kaçan kişi mi?"* buyurdu ve yoluna devam etti.

Ertesi gün benimle Hz. Peygamber (s.a.a) arasında aynı konuşmalar cereyan etti, ama yine bir sonuca varamadık. Üçüncü gün artık Hz. Peygamber (s.a.a) ile müzakere etmekten ümidim kesilmişti. Fakat aynı noktadan tekrar geçtiği sırada onun arkasında bir genç gördüm ki, bana kalkmamı ve dün söylediklerimi tekrar etmemi işaretle anlatmaya çalışıyordu. Onun bu işareti içime ümit ışığı saçmıştı. Kalktım ve Hz. Peygamber (s.a.a) kar-

şısında sözlerimi üçüncü kez tekrarladım. Bana şöyle buyurdu:

Gitmek için acele etme, ben seni yarın emin biriyle kendi vatanına göndermeye karar verdim. Ancak şimdilik sizin yolculuğunuz için gereken şeyler hazır değil.

Kız kardeşimin bahsettiği o genç, Ali b. Ebu Talib (a.s) idi.

Bir gün, akrabalarımızın da aralarında bulunduğu bir kervan Medine'den Şam'a doğru gidiyordu. Kız kardeşim, Peygamber'den (s.a.a) kendisini de onlarla birlikte göndermesini, orada kardeşiyle buluşma imkânı olduğunu rica edince, Hz. Peygamber (s.a.a) onun bu isteğini kabul ediyor ve yolculuk hazinesi olarak ona bir miktar para, binek ve elbise vererek onu göndermişti. Ben Şam'da kendi odamda oturmuştum. Ansızın kapımın önünde bir devenin tahtirevanıyla diz çöktüğünü fark ettim. Dikkatle baktığımda kız kardeşimi gördüm. Gidip onu indirdim ve eve götürdüm. Bir müddet istirahat ettikten sonra, onu kabile topraklarında bırakarak Şam'a gelişime ve onu kendimle birlikte getirmeyişime karşı şikayetlenmeğe ve itirazlara başladı.

Ben kız kardeşimi akıllı ve zeki biri olarak tanıyordum. Bir gün onunla Hz. Peygamber (s.a.a) hakkında konuşuyorduk, kendisine onun hakkında

ne düşündüğünü sordum, bana şöyle cevap verdi: "Onun şahsında çok yüce fazilet ve karakter sahibi gördüm ve onunla en kısa zamanda dostluk bağları kurmanı tavsiye ederim; zira eğer gerçekten peygamber olsa, en faziletli kimse ona en önce iman eden kimsedir; ama eğer normal bir komutan olsa, kesinlikle ondan sana bir zarar gelmeyeceğinden emin olabilirsiniz. Üstelik onun güç ve kudretinden de yararlanmış olursun."

Adiy İbn Hatem, Medine Yolunda

Adiy diyor: "Kız kardeşimin sözleri beni etkiledi. Medine yolunu tuttum. Şehre varır varmaz, Hz. Peygamber'i (s.a.a) aradım ve onu mescitte buldum. Geçip karşısında oturdum ve kendimi tanıttım. Beni tanıdıktan sonra yerinden kalkıp, elimden tuttu ve beni kendi evine götürdü. Yolda yaşlı bir kadın, önünü kesip onunla sohbet etti. Onun, yaşlı kadın karşısında mütevazı bir şekilde durup, onu dinlediğini ve ona cevap verdiğini gördüm. Onun bu güzel ahlâkı benim ona karşı hayranlığımı artırdı. Kendi kendime, onun kesinlikle adî bir komutan olmadığını düşünüyordum. Evine girdiğimizde, onun sade yaşamı dikkatimi çekti. Evinde hurma liflerinden bir minderi vardı. Benden onun üzerinde oturmamı istedi. Bütün güçlerin ihtiyarında bulunduğu Hicaz'ın en büyük önderi, hasır üye-

rine veya kuru yere oturdu. Ben onun bu tevazusundan hayrete düştüm. Onun bu güzel ahlâkı, faziletli sıfatları ve bütün insanlığa karşı gösterdiği fevkalâde ihtiramından, onun adî bir kimse veya sıradan bir emir olmadığını anladım.

Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.a), bana yönelik özel yaşamımla ilgili birtakım şeyleri bütün incelikleriyle bana söyledi. "*Sen Rakusi dininden değildin?*"^{ss} dedi. Evet, dedim. "*Öyleyse kabilenin gelirlerinin dörtte birini neden kendine ayırmıştın? Senin dinin buna izin veriyor muydu peki?*" dedi. Ben, hayır dedim. Onun bu gaybi haberlerinden, gerçek peygamber olduğunu anladım. Henüz bunları düşünüyorken, onun tekrar söze başlamasıyla kendime geldim. O, şöyle buyuruyordu:

Müslümanların fakirlikleri senin İslâm'ı kabul etmene engel olmasın; zira gün gelecek, dünyanın bütün zenginlikleri onlara akacak ve onları toplayıp, sayacak kimse bulunmayacak. Eğer, düşmanın çokluğu ve Müslümanların azlığı iman etmene engel teşkil ediyorsa, Allah'a andolsun ki, bir gün gelecek, İslâm'ın yayılması ve Müslümanların artışı sayesinde, Kadisiye'den bir kadın tek başına kalkıp hac ziyaretine gelecek ve kimse ona eziyet edemeyecek. Eğer bu gün, gücü başkalarının elinde görüyorsan, ben sana söz veriyorum; gün gelecek, İslâm orduları bütün

ss- Hıristiyanlık ve Sabilik ortası bir dindir.

bu sarayları kendi tasarruflarına alacak ve Babil sınırlarına kadar genişleyecekler.

Adiy diyor: "Ben hayatta kaldım ve gördüm ki, İslâm'ın sağladığı emniyet sayesinde, kimsesiz kadınlar, en uzak noktalardan hac ziyaretine geliyordular ve kimsenin onlara asılmaya cür'eti yoktu. Babil ülkesinin fethedildiğini ve Müslümanların Kısra'nın taç ve tahtını kendi tasarrufları altına aldıklarını bizzat gördüm. Üçüncüsünü de görmeği ne kadar isterdim. (Yani, dünya servetleri öylesine Müslümanlara akacak ki, kimsenin onları sayıp zapt etmeğe gücü yetmeyecek.)"^{ss}

Tabersî, aşağıdaki ayetin tefsirinde, Adiy İbn Hatem'in Hz. Peygamber (s.a.a) ile mülâkatını nakletmiştir:

اتَّخَذُوا أَحْبَابَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ بَنَ مَرْيَمَ وَ مَا أَمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ

Onlar, Allah'ı bırakıp bilginlerini ve rahiplerini rabler (ilâhlar) edindiler ve Meryem oğlu Mesih'i de. Oysa onlar, tek olan bir ilâh'a ibadet etmekten başka bir şeyle emrolunmadılar. Ondandır başka ilâh yoktur. O, bunların şirk koştukları şeylerden yücedir."^{ss}

ss- Vakidi, Meğazi, 3/988-989; Sire-i İbn Hişam, 2/578-581; ed-Derecatu'r-Rafia Fi Tabakatî-Şiati'l-İmamiyye, 352-354.

ss- Tevbe, 31.

Tabersî şöyle diyor: "O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna vardığında, o yukarıdaki ayeti okumakla meşguldü. Hz. Peygamber (s.a.a) ayeti okur okumaz, Adiy, itiraz eder bir dille dedi ki: "Bizler kesinlikle bilginlerimize ve rahiplerimize tapınmıyorduk. Öyleyse nasıl onları ilâh edindiğimiz nispetinde bulunuyorsunuz?!" Hz. Peygamber (s.a.a) şöyle buyurdu:

Eğer onlar Allah'ın helâl ettiğini haram etseler veya haram kıldığını helâl kılsalar, onlara uyuyor muydunuz?

Adiy, "Evet" deyince, buyurdu ki:

Bu durum, sizin onları rab edindiğinizi ve üzerinizde ihtiyar sahipleri olarak kabul ettiğinizi gösteriyor.^{ss}

39. BÖLÜM

TEBÜK GAZVESİ

Tebük, Suriye sınırında, Hacer-Şam yolu üzerinde bulunan, bir su kaynağının yanında kurulu yüksek ve sağlam bir kaledir. Başkenti Konstantiniye olan Doğu Rum imparatorluğunun sömürgesi altındaydı. Şam sınırlarında oturanların hepsi Hıristiyan'dı ve bölge reisleri tamamen Şam hâkimi tarafından atanmakta ve onun kendisi de doğrudan Rum İmparatoru'nun emriyle hareket etmekteydi.

İslâm'ın Arap Yarımadası'nda hızla yayılışı ve nüfuzu, Müslümanların Hicaz bölgesinde yaptıkları parlak fetihler, o günün şartlarında Hicaz dışına aksetmekte ve düşmanları bir çare bulmak amacıyla, derinden derine düşündürmekte ve tedirgin etmekteydi.

Mekke hükümetinin çöküşü, Hicaz büyüklerinin İslâm dinini kabul etmeleri ve tevhit ayininin bayraktarı olan İslâm askerlerinin bir biri ardınca yazdıkları kahramanlık destanları, Rum İmparatoru'nun, Müslümanları

gafil avlayarak, başlarını ezmek amacıyla, tam teçhizatlı ve düzenli bir ordu hazırlamasına neden oldu; zira İslâm'ın nüfuzunun fevkalâde gelişip yayılmasıyla, kendi hükümetinin temellerinin sarsıldığını hissediyordu. Dolayısıyla Müslümanların askerî ve siyasî alanlarda her geçen gün güçlerinin daha çok büyümesi, onu haddinden fazla korkutmaktaydı.

O günün Rum imparatorluğu, İran imparatorluğu gibi zorlu bir gücün karşısına çıkabilecek tek güç idi, o dönemde en büyük askerî donanımına sahipti. İran ile yaptıkları savaşlardan elde ettikleri fetihler ve İran ordusunu yenilgiye uğrattıkları nedeniyle de oldukça mağrurdular.

Rum ordusu, zamanın en gelişmiş silâhları ile donanmış dört bin kişilik süvari ve piyade birlikleri ile Şam sınırlarına yerleştiler. Lahm, Amile, Gassan ve Cizam gibi sınır bölgelerde yaşamakta olan kabileler de onlara katılarak, onların öncü güçlerini teşkil ettiler ve Belka bölgesine kadar ilerlediler.^{ss}

Hicaz-Şam arasında ticaret amaçlı gidip gelen kervanlar vasıtasıyla Hz. Peygamber (s.a.a), Rum askerlerinin, Şam sınırlarında yığıntı yaptıklarını duydu. Kendisinin ve yârenlerinin onca fedakârlıkları ve nice İslâm

azizlerinin kanları pahasına bu günlere gelmiş, bundan sonra da dünyaya hızla yayılmakta olan bu tevhit ayinini, düşmanın gafil avlayarak indirebileceği ağır darbelerden korumak amacıyla, bu mütecavizlere büyük bir orduyla cevap vermekten başka çare görmüyordu.

Bu tatsız haber, Medine ve havalisinde yaşayan halkın henüz mahsullerini toplamadıkları, hurmaların yeni yeni yetişmeğe başladığı bir mevsimde alınmıştı. Üstelik Medine ve etrafında kıtlık da baş göstermişti. Ancak, Allah erlerine göre, onların yüce hedefleri, manevî hayatları ve bu uğurda cihat, her şeyden önde gelmekteydi.

Asker Toplama ve Savaş Hazinesinin Temini

Hz. Peygamber (s.a.a), düşmanın savaş kabiliyetinden ve tecrübelerinden genel olarak haberdardı. Bu açıdan, bu savaşı kazanmak için, iman gücü ve Allah için cihat gibi manevî güçler yanında, büyük bir orduya da ihtiyaç olduğundan emindi. O bu amaçla, bazı kimseleri Mekke'ye ve Medine etrafına göndererek, Müslümanları Allah yolunda cihat etmek ve durumu müsait olanların da savaş hazinesini temin etmek üzere zekâtlarını vermeleri için davet etti.

Sonunda, otuz bin kişi savaşa hazır olduklarını ilân ettiler ve Medine or-

dugâhı olan *Seniyetü'l-Veda* tepesinde toplandılar. Zekât'ın toplanmasıyla da savaş hazinesi yaklaşık olarak temin edilmiş sayılırdı. Onlardan, on bin kişi süvari ve yirmi bin kişi piyade idi. Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a), her kabilenin kendine özgü sancaklarını hazırlamaları emrini verdi.^{ss}

Hz. Ali (a.s), Bu Gazve'ye Katılmıyor

Müminlerin Emiri Ali (a.s), Tebük Gazvesi dışında bütün savaşlarda Hz. Peygamber'in (s.a.a) yanı başında, onun bayraktarı olarak hazır bulunmuştu. Ancak bu kez, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emriyle bu cihada katılmadı ve Medine'de kaldı; zira Hz. Peygamber (s.a.a), Kureyş ve diğer kabile mensubu olan bazı münafıkların, onun olmadığı bir durumda, ortamı kendi kontrollerine alarak, henüz temelleri yeni atılmış olan İslâm hükümetini ortadan kaldırmak için fırsat kolladıklarının çok iyi biliyordu. Bu açıdan, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yârenleriyle birlikte merkezi terk ederek uzak beldelere gittiği ve Medine ile irtibatları tamamen kesildiği zamanlar dışında böyle bir şans doğmayacağına göre, onlar için bu fırsat kaçırılmazdı.

Tebük Gazvesi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) bunca yıl yaptığı gazveler içinde, en uzun yolculuğa çıktığı seferdi. Hz. Peygamber (s.a.a), İslâm'a zıt

ss- Aynı kaynak, 166.s

grupların, kendisinin yokluğundan yararlanarak, komplo düzenleyebileceklerini ve Hicaz'ın çeşitli yerlerinden kendi görüşlerinde olan güçleri toplayarak, teşkilât oluşturmak suretiyle, durumu tamamen aleyhe döndürebileceklerinin farkındaydı. O, gerçi Muhammed b. Mesleme'yi Medine'de kendi yerine bırakmıştı, ancak Ali'ye (a.s) şöyle buyurdu:

Sen, benim Ehlibeytimin, akrabalarımın ve muhacirlerin sorumlususun.

Bu iş için de benden ve senden başka bu işe lâayık kimse yoktur.

Müminlerin Emiri Ali'nin (a.s) Medine'de kalması, fırsatçıları oldukça rahatsız etmişti; zira onlar, Ali'nin (a.s) varlığını, bu da yetmiyormuş gibi, bir de onları devamlı kontrol altında tutacağını da hesap ettiklerinde, artık plânlarının tamamen suya düştüğünü görebiliyorlardı. Bu yüzden, Ali'nin (a.s) Medine dışına gitmesini sağlamak için, plânlar yaptılar. Onlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Ali'yi (a.s) ısrarla savaşa davet ettiklerini, ancak yolun uzunluğu ve havanın sıcak oluşu gerekçesiyle Ali'nin (a.s) bu mukaddes sefere katılmak istemediğini yaydılar. Ali (a.s), onların bu ithamlarını reddetmek için, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna varıp, olayı aktardı. Hz. Peygamber (s.a.a) de ona, onun imametinin ve kendisinden hemen sonra halifelik makamının tek adayı olduğunun en açık delillerinden biri

olan Şu tarihî sözü buyurdu:

Kardeşim, Medine'ye geri dön; zira Medine'yi kontrol altında tutmak ben ve senden başkasının haddine düşmemiştir. Ben ve senden başka bu işe lâ-yık kimse yoktur. Ben, seni Ehlibeytim ve akrabalarım arasın-da vekil tayin ettim. Acaba bu durumdan hoŐlanmıyor musun ki, senin bana göre konumun, Harun'un Musa'ya olan konumu gibidir. Şu farkla-ki, benden sonra peygamber yoktur. Harun, Musa'nın vasisi ve halifesi olduğu gibi, sen de benim vasim ve benden sonra halifemsin.^{ss}

Zorlu Yolculuk

İslâm ordusu, Medine-Tebük yolu boyunca, büyük zorluklarla karşılaştı. Bu nedenle, bu orduya "CeyŐu'l-Usre" yani "Zorluklar Ordusu" adı verildi. Ne var ki, onların iman ve alâkaları, bütün bu zorlukları onlara kolay kıl-mıştı. Bütün zorluklara âdetâ kucak açmıŐlardı. İslâm ordusu, Semudî'le-rin topraklarına ayak bastıklarında, sıcak ve yakıcı rüzgârdan korunmak amacıyla Hz. Peygamber (s.a.a), yüzünü bir bez parçasıyla örttü ve onla-rın evlerinin yanından süratle geiverdi. Sonra yârenlerineŐyle buyurdu:

Semud kavminin serkeŐe yaŐantıları ve Allah'ın emirlerine boyun eĐ-

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/520; Biharu'l-Envar, 21/207; Bu hadisin, Hz. Ali'nin (as) imameti-ne delalet ettiğini genişçe araştırmak isteyenler, "PiŐvaî Ez Nazar-ı İslâm" adlı esere (248-251. sayfalar) bakabilirler.

memeleri sonucu, ilâhî azaba duçar oluşları üzerinde düşünün, şunu da bilin ki, imanı olan hiç kimse, günün birinde Semud kavminin duçar olduğu cinsten bir belâya düşmeyeceğinden emin olmamalıdır. Bu topraklardaki ölüm sessizliği ve derin sessizliğe dalmış bu viran evler, diğer kavimler için büyük bir ibret, nasihat ve uyarıdır.

Daha sonra İslâm erlerinin bu toprakların suyundan içmemelerini, o sularla ekmek ve yemek yapmamalarını, abdest almamalarını ve eğer bilmeden yemek veya ekmek yapmışlarsa da onları hayvanlara vermelerini buyurdu.

İslâm ordusu, bu emirleri duyduktan sonra, büyük önderlerinin rehberliğinde, yollarına devam ettiler. Gecenin bir kısmı geçmişti ki, Hz. Salih'in (a.s) devesinin su içtiği kuyuya yetiştiler. Hz. Peygamber (s.a.a), herkesin oturak edip, istirahata çekilmesini buyurdu.

Alınan Tedbirler

Hz. Peygamber (s.a.a), bu beldenin helâk edici ve süratli karayellerinden ve şiddetli tufanlarından haberdardı. Öyle ki, bazen insanları veya develeri araya alarak, toprak ve kum yığınları arasında defnetmekteydi. Bu yüzden, develerinin ayaklarını bağlamalarını ve kendilerinin de gece

vakti dinlenme bölgesini tek başlarına terk etmemelerini buyurdu. Onun tavsiyelerinin ne kadar önemli olduğu tecrübelerle kendini gösterdi; zira Saideoğulları kabilesinden iki kişi emre itaat etmeyip, gece yarısı yerlerini terk edip, yalnız başlarına dışarı gittiler. Sonuçta, şiddetli tufan onlardan birinin boğulmasına neden olurken, diğerini de dağın eteğine fırlattı. Hz. Peygamber (s.a.a), olaydan haberdar olunca, düzensizliklerinin kurbanı olanların uğradıkları bu faciadan oldukça rahatsız oldu. Askerleri ikinci kez düzenli ve inzibatlı olmaya davet etti.^{ss}

İslâm ordusunu korumakla görevli grubun başı Ebbad b. Beşir, Peygamber'e (s.a.a) askerler arasında su kıtlığı baş gösterdiğini, askerlerin bu yüzden sıkıntıya düştüklerini ve bazılarının develerini keserek onların içlerindeki suyu içtiklerini, bazılarının da kaza ve kader deyip, zorluklara göğüs gererek beklemekte olduklarını, elde olan su depolarının da tükenmeğe yüz tuttuğunu bildirdi.

Peygamberini yardım ve zaferle müjdeleyen Allah, bir defa daha ona ve vefakâr dostlarına yardımda bulundu. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başladı. Böylece bütün ordu susuzluğunu giderdi ve su depola-

makla görevli olanlar da alabildiklerince su aldılar.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Perde Arkasından Haberdar Oluşu

Kur'ân'ın da açıkça belirttiği üzere,^{ss} Hz. Peygamber'in (s.a.a) gaipten ve diğer insanlara gizli-kapalı olan perde arkasından haber verdiği, geçmiş, hal ve geleceğe ait bazı olayları, bütün açıklığıyla ortaya koyduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Ancak Hz. Peygamber'in (s.a.a) ilmi sınırlı olup, Allah'ın talimine ihtiyaç duymaktaydı. Dolayısıyla Allah bildirmedikçe, en sade ve basit bir olaydan haberdar olmayabiliyordu. Örneğin, evin anahtarını veya bir miktar parasını kaybedebilirdi; ama bazen de hiç zorlanmadan, en karmaşık ve gayb âlemine ait haberler vermekte ve insanlık âlemini ve akıl sahiplerini hayretlere düşürmekteydi. Bu iniş-çıkışların nedeni, yukarıda zikredildi. İlâhî irade taallûk ettiği zaman, o, gayb âleminden ve perde arkasından haber verebiliyordu. Bunun dışında olan durumlarda ise, normal insanlar gibi bir şeyden haberdar olmayabiliyordu.^{ss}

ss- Cin, 27; <عالم الغيب فلا يظهر على غيبه احداً الا من ارتضى من رسولٍ> Yani: O gaybı bilendir ve gaybından kimseyi haberdar etmez, ancak kendilerinden razı olduğu elçileri hariç...

ss- İslâm önderlerinin gaybı bildiklerine ve onların gaybı bilme sınırlarına dair, "Aga-hi-yi Sevvum" adlı kitaba bakılabilir.

Yolculuk sırasında Hz. Peygamber'in (s.a.a) devesi kayboldu. Yârenlerinden bir kısmı deveyi aramaya koyuldular. Münafıklardan biri kalkıp dedi ki: "O, kendisinin peygamber olduğunu ve yukarı âlemlerden haber verdiğini iddia ediyor. Fakat hayret edilecek bir durum ki, kendi devesinin yerini bilmiyor?!" Bu söz Peygamber'e (s.a.a) yetişince, o, gayet açık bir beyan ile bu olayı aydınlatma gereği duydu ve şöyle buyurdu:

Vallahi ben, Rabbimin bana öğrettikleri dışında bir şey bilmiyorum. Şu anda Allah, devemin yerini bana bildirdi. Benim devem şimdi bu çölde, filan derededir. Onun gemi bir ağaca dolanmış olduğu için, yol alamamış ve oracıkta kalakalmış. Gidin ve onu getirin.

Birkaç kişi aceleyle Hz. Peygamber'in (s.a.a) buyurduğu noktaya giderek, deveyi onun buyurduğu şekilde buldular.^{ss}

Bir Başka Gaybî Haber

Ebuzer'in devesi yol gidemez oldu. Sonuçta o, İslâm ordusundan geride kaldı. Ebuzer, bir miktar gecikti, belki deve kalkar da yeniden onunla yola çıkar diye, ama bu beklemenin bir yararı olmadı. Daha sonra deveyi bıraktı, üzerinden kendine ait eşyalarını alarak sırtına atıp, bir an önce Müslü-

manlara yetişmek üzere, tekrar yola koyuldu. İslâm ordusu Hz. Peygamber'in (s.a.a) emriyle, bir noktayı menzil tutup, orada oturak edindiler. Uzaktan ağır bir yük sırtlanmış birinin kendilerine doğru yaklaşmakta olduğunu gördüler. Ashaptan biri Peygamber'e (s.a.a) durumu haber verdi. Hz. Peygamber (s.a.a), buyurdu ki:

O, Ebuzer'dir. Allah Ebuzer'e rahmet etsin, o, yalnız yürüyecek, yalnız ölecek ve yalnız haşrolacaktır.^{ss}

Zaman, Hz. Peygamber'in (s.a.a) haberinin gerçek olduğunu gösterdi; zira o, toplumdandan uzak bir yer olan Rebeze çölünde, kızının yanında yalnız ve yürekler yakan bir hâlde vefat etti.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Tebük seferinde vermiş olduğu bu gaybî haber, yirmi üç yıl sonra tahakkuk etmiştir. Bu üstün ve ilâhî kişi, hakkı söylemek ve adalete davet etmek suçundan dolayı Rebeze'ye sürgün edilmişti, zamanla bedensel gücünü kaybederek yatağa düştü. O, artık iniş-çıkışlarla dolu hareketli bir hayatın artık son dakikalarını geçirmekteydi. Hanımı, onun nurlu yüzüne bakıp, bir yandan hüzünlere boğulmuş ağlıyordu; Bir taraftan da onun alnında tomurcuklanan terleri siliyordu. Ebuzer, neden

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/525

ss- Vakidi, Meğazi, 3/1000.

ağladığını sorunca kadın şöyle dedi: "Sen son anlarını yaşıyorsun, ama ben sana bir kefen temin edecek durumda değilim." Ebuzer'in dudaklarında gün batımını andıran acı bir gülümseme belirdi ve şöyle dedi:

Sakin ol! Ağlama! Ben günün birinde ashaptan bir grup ile birlikte Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzurunda oturmuştum. Hz. Peygamber bize dönerek şöyle buyurdu:

İçinizden biri, çöllerden birinde toplumdan uzakta yalnız başına dünyadan gidecek. Müminlerden bir grup, onun defin-kefen işlerini üstlenecekler.

Orada bulunanların hepsi halkın içinde ve yerleşim bölgelerinde dünyadan gittiler. Şimdi onların arasından benden başka kimse dünyada kalmadı. Şimdi, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendisinden haber verdiği kişinin kendim olduğuma yakın ettim.

Ben vefat ettikten sonra, Irak hacılarının yolu üzerinde otur. Çok geçmeden müminlerden bir grup gelecekler. Onlara benim ölüm haberimi ver.

Hanımı: "Artık kervanların geçme vakti sona erdi." deyince, Ebuzer: "Senin gözün yolda olsun. Allah'a andolsun ki, ne yalan söylüyorum ve ne de yalan duydum." Bu sözü söyledikten sonra, ruhu Firdevs cennetine doğru

kanat açtı.^{ss}

Ebuzer, doğru söylemişti. Aralarında Abdullah b. Mes'ud, Hucr b. Adiy ve Malik Eşter gibi büyük şahsiyetlerin bulunduğu bir Müslüman kervanı hızla yaklaşmaktaydı.

Abdullah, uzaktan ilginç bir manzara fark etti. Yolun kenarında cansız yatan bir beden gördü. Onun yanında da ağlamakta olan bir kadın ve bir çocuk. Abdullah bineğinin gemini onlara doğru döndürdü, kervan da onu takip ettiler. Abdullah, cesede baktığı gibi, gözleri, İslâm yolunda dost ve kardeşi olan Ebuzer'e takıldı.

Gözleri yaşardı. Ebuzer'in cenazesinin başında durup, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Tebük Gazvesi'ne giderken buyurdıkları gaybî haberi hatırlatarak dedi ki: "Hz. Peygamber (s.a.a), doğru söyledi. Sen yalnız gidecek, yalnız ölecek ve yalnız haşrolacaksın."^{ss}

ss- Usdu'l-Gâbe, 1/302; İbn Sa'd, Tabakat, 4/243; Hilyetu'l-Evliya, 1/302.

ss- Müverrihler, Ebuzer'in ölümünü, defin-kefen işlerini çeşitli şekillerde nakletmişlerdir. Bazı tarihî metinlere göre, Kervan yetiştiğinde, Ebuzer henüz yaşıyordu ve onlar onunla sohbet ettiler. Ancak bazı kaynaklara göre ise, kervan yetiştiğinde Ebuzer dünyadan gitmişti. Ayrıca bazılarının dediğine bakılırsa, Ebuzer'in cenazesini hanımı ve çocuğu yolun kenarına taşımışlar, diğer bazılarına göre de, o ikisi yol üzerinde durup, kervanı cenazenin olduğu tarafa yönlendirdiler. Konuyla ilgili olarak bk. İbn Sa'd'ın Tabakat'ı, 4/34-232; ed-Derecatu'r-Rafia, 53.s.

Daha sonra Abdullah, ona cenaze namazı kıldı.^{ss} Sonra da onu toprağa verdiler. Defin işleri tamamlandıktan sonra, Malik Eşter, onun mezarı başında durup şöyle dedi:

İlâhî! Bu, Hz. Peygamber'in (s.a.a) yar ve yardımcısı Ebuzer'dir. Bir ömür sana ibadet etti, senin yolunda müşriklerle cihat etti ve kesinlikle hak yolu takip etmekte, yol ve yöntemini değiştirmede. Ancak, kalbi ve diliyle kötülük ve fesat ile mücadeleye soyunduğu için, cefa, zulüm, mahrumiyet ve tahkire maruz kaldı, sürgün edildi ve sonunda da, gurbet ellerde, yalnız başına canını teslim etti.

İslâm Ordusu Tebük Topraklarında

Tevhit ordusu, hicretin dokuzuncu yılı şaban ayının başında, Tebük topraklarına ayak bastı. Ancak Rum ordusundan bir eser göremediler. Anlaşıldığı kadarıyla Rumlar, İslâm ordusunun büyüklüğünden haberdar olmuşlardı ve onların Mute Savaşı'nda küçük bir örneğini yakından gördükleri yiğitlik ve fedakârlıkları karşısında direnmektense, Müslümanlar aleyhine kesinlikle böyle bir girişimde bulunmadıklarını, hatta böyle bir düşünceye sahip olmadıklarını ve duyulanların şayia olduğunu ameli olarak ima etmek amacıyla, orduyu ülke içlerine çekmeyi daha uygun

ss- Bazılarına göre, cenaze namazını Malik Eşter kıldırdı.

görmüşlerdi. Böylece Arabistan'da meydana gelen olaylar ve cereyanlar karşısında tarafsızlıklarını da ilân etmiş oluyorlardı.^{ss}

Bu durumda Hz. Peygamber (s.a.a), üst rütbeden komutanları topladı ve İslâm'ın temel ilkelerinden olan, "İşlerinizde meşveret edin." kuralı gereği, düşman topraklarında ilerlemek veya Medine'ye geri dönmek konusunda onlarla meşveret etti.

Askerî şûranın kararı, Tebük seferi sırasında askerler oldukça zorlu bir yolculuğa katlandılar, güçlerini yenilemek açısından Medine'ye dönmele-ri daha uygun olacaktı. Üstelik Müslümanlar bu seferde asıl amaçları olan düşmana korku vererek, Rumlara karşı caydırıcı bir tavır sergilemek idi ki, bu hedeflerine de ulaşmışlardı. Bu korku uzun müddet onları Müslümanlara saldırmaktan alıkoyacaktı. Böyle bir sonuç elde etmek, bir müddet Arabistan Yarımadası'nı kuzeyden gelebilecek tehlikelerden korumuş olmak demektir. Bu durum şimdilik Müslümanlar açısından yeterliydi. Geleceği tayin edecek olan da Allah'tır.

Şûrayı teşkil edenler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) makam ve mevkisini de

ss- Vakidi, Meğazi adlı eserinde, (3/1015-1041) şöyle yazıyor: "Peygamber tam yirmi gün, Tebük'te kaldı." Ayrıca günlerden bir gün sabah namazından sonra açık, öğretici ve uzun bir hutbe verdiğini belirterek, hutbenin metnini zikretmektedir.

nazara alarak, "Bizim görüşümüz bu meyanadadır; ancak eğer sen Allah'ın emriyle yola devam etmeyi emrediyorsan, hareket emri ver, bizler de sana tâbiyiz." dediler.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), buyurdu ki:

Allah tarafından bir emir gelmedi. Eğer Allah'tan emir gelseydi, kesinlikle sizinle meşverete kalkışmazdım. Buna binaen, şûranın görüşüne katılıyorum ve buradan Medine'ye geri dönüyoruz.

Mescid-i Dırar Serüveni

Arabistan Yarımadası'nda Medine ve Necran beldeleri, Ehlikitab'ın, iki büyük merkezi hükmündeydi. Bu açıdan, Evs ve Hazreç kabilelerinden bir grup, Yahudi ve Hıristiyan dinlerine yönelmiş ve onların takipçileri olmuşlardı.

Uhud Gazvesi'nin meşhur şehidi olan Hanzala'nın babası Ebu Âmir, cahiliye döneminde Hıristiyanlığa karşı bir sempatisi vardı. Daha sonra da kendisini rahipliğe adadı. İslâm yıldızı Medine ufuklarında parlayıp, dinî azınlıkları kendi içinde hazmedince, Ebu Âmir bu durumdan oldukça rahatsız oldu. Evs ve Hazreç kabilelerinden münafıklarla iş birliği yap-

maya başladı. Hz. Peygamber (s.a.a), onların bu tahrip edici plânlarından haberdar oldu. Onu yakalatmak isteyince, Medine'den Mekke'ye, oradan Taif'e ve Taif'in düşmesinden sonra da Şam'a kaçtı. Oradan münafıkların istihbarat şebekesine rehberlik etmeğe başladı.

O, dostlarına gönderdiği mektuplardan birinde şöyle yazıyordu: "Kuba köyünde, Müslümanların mescidine karşılık, bir mescit de siz yapın ve namaz vakitlerinde, farzları yerine getirmek bahanesiyle orada toplanın; böylece rahat bir şekilde İslâm ve Müslümanlar hakkında yaptığımız plânların nasıl uygulamaya konulacağını görüşebileceğimiz bir merkezimiz olsun."

Ebu Âmir, günümüz İslâm düşmanları gibi, dinin revaçta olduğu bir bölgede dini kendi silâhıyla vurma plânı yapıyordu; zira din aleyhine en büyük darbeleri indirebilmenin en güzel yolu, yine din adına hareketle yapılabilirdi.

O, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kesinlikle münafıkların kendilerine ait bir merkez yapmalarına müsaade etmeyeceğini çok iyi biliyordu; ama eğer bu merkeze dini bir kisve giydirilecek olur da, din rengi verilebilirse, sakıncası olmayacaktı. Mescit ve mabet adı altında kendileri için bir toplantı merkezi açabileceklerdi.

Hız. Peygamber (s.a.a), Tebük'e sefer ettiği sırada, münafık grup temsilcileri, onun huzuruna vararak, gece karanlığında ve yağmurlu günlerde yaşlı ve hastalarının Kuba mescidine gitmekten aciz oldukları bahanesini ileri sürerek, kendi mahallelerinde bir mescit yapmalarına izin vermelerini istediler. Hız. Peygamber (s.a.a), bu konuda ne menfi, ne müspet hiçbir cevap vermedi. Kararını seferden dönünce kendilerine bildireceğini söyleyerek durumu erteledi.^{ss}

Münafık grup, Hız. Peygamber'in (s.a.a) gıyabında, bir noktayı nazara alarak, alelâcele "mescit" unvanıyla bir yapı inşa ettiler. Hız. Peygamber (s.a.a), Medine'ye döndüğünde, Peygamber'den gelip mescitlerinde namaz kılarak, açılışını kendisinin yapmasını istediler. O anda vahiy meleği nazil oldu ve Hız. Peygamber'i (s.a.a) olaydan haberdar etti. Orasının *Dırar Mescidi* olduğunu, siyasî amaçlı ve Müslümanlar arasına nifak ve tefrika tohumları atmak için kurulduğunu haber verdi.^{ss}

Hız. Peygamber (s.a.a), söz konusu mescidin yerle bir edilmesini, ağaçlarının yakılmasını ve bir müddet çöplük olarak kullanılmasını buyurdu.^{ss}

ss- Vakidi, Meğazi, 3/1046.

ss- Mescid-i Dırar hakkında ayetler nazil oldu. Tevbe, 107-110

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/530; Biharu'l-Envar, 20/253.

Mescid-i Dırar'ın viran edilmesi, münafıklar hizbinin kafasına indirilmiş oldukça ağır ve ezici bir darbeydi. Bu olaydan sonra bu grup dağıldı ve onların tek destekleyicileri olan Abdullah b. Übey, Tebük seferinden iki ay sonra dünyadan göçtü.

Tebük, İslâm tarihinde Hz. Peygamber'in (s.a.a) bizzat katıldıkları son gazvedir. O, bundan sonra artık hiçbir savaşa katılmadı.

40. Bölüm

MİNA GÜNÜ BİLDİRİSİ

Hicretin dokuzuncu yılının sonlarına doğru, vahiy meleği aracılığıyla Tevbe Suresi'nden bazı ayetler nazil edildi. Hz. Peygamber'den (s.a.a) bir kişiyi Mekke'ye göndermesi, hac merasimi sırasında bu ayetleri, dört maddelik bir bildiri hâlinde orada bulunan halka okuması isteniliyordu. Bu ayetlerde müşriklerin güvencesi kaldırılmış, bütün antlaşmalar -gereğine bağlı kalınanlar hariç- iptal edilmişti. Şirk elebaşlarına dört ay içinde -tevhit esasına dayalı- İslâm hükümetiyle durumlarını belirgin hâle getirmelerini ve eğer bu dört ay içinde şirk ve putperestliğe son vermeyecek olurlarsa, artık can ve mal güvenlikleri kaldırılmış olacağını bildirilmekteydi.

Hz. Peygamber (s.a.a), Ebu Bekir'i istedi, Tevbe Suresi'nin başından birkaç ayeti ona öğretti, Müslümanlardan kırk kişiyle^{ss} Mekke'ye gitmesini ve

ss- Vakidi, onların sayısını üç yüz kişi olarak nakletmektedir. (Meğazi, 3/1077.)

Kurban günü müşriklerden teberri (beraat) içerikli bu ayetleri okumasını emretti.

Ebu Bekir, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emriyle, yol hazırlıklarına başladı ve Mekke yolunu tuttu. Çok geçmeden, vahiy meleği nazil olup, Allah tarafından şu emri ilettiler:

Müşriklerden teberri ve beraat ile ilgili ayetleri, bizzat kendin veya kendinden olan birinin halka iletmesi gerekiyor.^{ss}

Bu nedenle Hz. Peygamber (s.a.a), Ali'yi (a.s) huzuruna çağırıp, olayı ona nakletti ve kendi bineğini ona verip, alelâcele Medine'yi terk etmesini ve Ebu Bekir'e varıp ayetleri ondan almasını ve Kurban günü Arabistan'ın her yerinden gelen hacılara, müşriklerden teberri ve beraat ayetlerini ve onların yanı sıra bildiri maddelerini de okumasını istedi.

Bildiri maddeleri şunlardı:

1- Putperestlerin Kâbe'ye girmeğe hakları yoktur.

2- Çıplak bir şekilde tavaf yasaktır.

ss - « لا يُؤدِّيها عنك إلا أنت أو رجلٌ منك. » Bazı rivayetlerde de şöyle gelmiştir:

« أو رجل من أهل بيتك » Sire-i İbn Hişam, 6/545; Biharul-Envar, 21/267.

3- Bundan sonra hiçbir putperest hac merasimine katılmayacaktır.

4- Hz. Peygamber (s.a.a) ile yapılan ve tüm maddeleri gözetilen antlaşmalar, antlaşma süresinin sonuna kadar geçerlidir ve bu süre içerisinde can ve malları muhterem sayılacaktır. Fakat Müslümanlarla aralarında antlaşmaları olmayan müşrikler veya antlaşması olup da antlaşma maddelerini gözetmeyenler, bu tarihten (zilhicce ayının onuncu gününden) itibaren dört ay içerisinde İslâm hükümetiyle durumlarını belirginleştirsınler. Ya tevhid dinine katılsınlar ve her türlü şirk ve senevîye düşüncelerinden sıyrılsınlar veya savaşa hazır olsunlar.^{ss}

Emirü'l-Müminin Ali (a.s), Cabir b. Abdullah Ensarî'nin de aralarında bulunduğu bir grup ile birlikte Mekke yolunu tuttu ve Cuhfe denilen yerde, Ebu Bekir'e yetişip, Hz. Peygamber'in (s.a.a) emrini ilettili ve o da ayetleri Ali'ye (a.s) teslim etti.

Şîf ve Sünnî muhaddislerin naklettiklerine göre, Ali (a.s), ona şöyle dedi: "Hz. Peygamber (s.a.a), seni benimle Mekke'ye gelmek veya buradan Medine'ye dönmek konusunda özgür bıraktı." Ebu Bekir de oracıktan geri

dönmeyi tercih etti ve Medine'ye geri döndü. Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna varıp dedi ki: "Beni, herkesin yapmakla iftihar edeceği bir işe lâıyk görüp, memur ettin. Bir miktar yol aldıktan sonra da azlettin. Acaba bu konuda vahiy mi geldi?" Hz. Peygamber (s.a.a), gönlünü okşar bir tarzda şöyle buyurdu:

Cebrail nazil olup, ilâhî emri getirdi. Allah, ben veya benden olan biri dışında kimsenin bu bildiriye okumaya yetkili olmadığını buyurdu.^{ss}

Ancak, bazı Ehlisünnet rivayetlerine göre; Ebu Bekir o yıl, emirü'l-hac (hacılarla ilgilenen makam) sorumluluğunu üstlenmişti. Hz. Ali (a.s) ise, yalnızca Mina'da ilâhî ayetleri ve bildiri maddelerini halka okumakla görevliydi.^{ss}

Emirü'l-Müminin Ali (a.s), Mekke'ye girdi. Zilhicce ayının onuncu günü Cemere'nin en üst noktasına (Akabe'ye) çıkarak, orada Tevbe Suresi'nin başından itibaren on üç ayeti okudu. Daha sonra Hz. Peygamber'in (s.a.a) bildirisini herkesin duyabileceği şekilde yüksek sesle, büyük bir cesaret ve güç ile okudu. Müslümanlarla antlaşması olmayan bütün müşriklere

ss- İrşad-ı Müfid, 33.s.

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/546

yalnız dört ay sürelerinin olduğunu ve bir an önce etraflarını her türlü putperestlik göstergesi olan şeylerden temizlemeleri gerektiğini ve bunu yapmadıkları takdirde artık kendilerini koruyacak bir gücün olmayacağını açık bir dille anlattı.

Bu ayetler ve bildiri, öyle etki bırakmıştı ki, dört aylık süre dolmadan, müşrikler gruplar hâlinde tevhit dinine akın etmeğe başladılar. Onuncu hicrî yılın ortalarında, artık Arabistan Yarımadası'nda putperestliğin kökü kazınmıştı.

41. Bölüm

HİCRETİN ONUNCU YILI OLAYLARI EVLAT ACISI

Aziz İbrahim! Bizim senin için yapabilecek bir şeyimiz yok. Allah'ın takdirinde de dönüş olmaz. Babanın gözleri senin ölümünle ağlar, kalbi mahzun ve üzüntülüdür. Fakat Allah'ın hışmını gerektirecek bir söz ağzıma alamam. Eğer Allah'ın sadık ve mutlaka tahakkuk edecek vaatleri olmasaydı -ki bizler de senin ardından geleceğiz- senin firakın elemiyle daha çok ağlardım ve daha çok üzülürdüm.^{ss}

Bu cümleler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) biricik oğlu İbrahim'in, kucağında can verdiği zaman, dudaklarını onun gül yanaklarına koyarak, evlât acısı ile dudaklarından dökülveren cümlelerdi. Hüzünlü bir çehre, duygu dolu bir ruh hâliyle, aynı zamanda ilâhî takdire de razı ve teslim olarak, oğlu ile veda etti. Evlâda sevgi, insan ruhunun en temiz ve en yüce tecellilerinden biridir. Aynı zamanda tertemiz, ince ve lâtif ruhlu olmanın da bir göstergesidir.

ss- Sire-i Halebî, 3/34; Biharü'l-Envar, 22/157.

Hz. Peygamber (s.a.a) devamlı olarak "*Evlâtlarımızı seviniz ve sevginizi onlara hissettiriniz.*" buyurmaktaydı.^{ss} Bu konuda o kadar hassastı ki, çocuklara karşı gösterdiği duygu ve sevgi, onun güzel sıfatlarından biri olarak sayılmaktadır.^{ss}

????Geçmiş yıllarda, Hz. Peygamber (s.a.a), Kasım, Tayyib ve Tahir adlarında üç oğlunun ve Zeynep, Rûkiye ve Ümmü Gülsüm adında üç kızının vefatını görmüş ve onları kaybettiğine derinden etkilenmişti. Değerli eşi Hatice'den ona yadigâr olarak yalnız Hz. Fatıma (a.s) kalmıştı.

Hz. Peygamber hicrî altıncı yılda, dış ülkelere elçiler göndermeğe başladı. Bu mektuplardan birini de zamanın Mısır hükümdarına gönderdi ve onu tevhit dinine davet etti. O gerçi Hz. Peygamber'in (s.a.a) davetine açıkça evet demedi, ama onun mektubuna -Mariye adlı cariyesinin de aralarında bulunduğu, birtakım hediyelerle birlikte- saygın bir cevap yazdı.

Bu cariye, daha sonraları Hz. Peygamber'in (s.a.a) eşi olma saadetine kavuştu. O hanım, Peygamber'den (s.a.a) İbrahim adında bir çocuk dünyaya getirdi ki, onun oldukça sevgisini kazanmıştı. İbrahim'in doğumu, önce

ss- Biharu'l-Envar, 23/114.

ss- el-Mehaccetu'l-Beyza, 3/366

ölen altı çocuğun acısını bir hadde kadar dindirmiş ve onun kalbinde bir ümit ışığı oluvermişti; ama ne yazık ki, bu nur, on sekiz ay sonra bir anda sönuvermişti. Hz. Peygamber (s.a.a), bir iş için dışarı çıkmıştı. Çocuğun vahim durumunu duyar duymaz eve geldi ve onu annesinin kucağından aldı ve çocuğun yüzünde rahatsızlık alâmetleri kendini tamamen gösterdiği bir durumda, yukarıdaki sözleri buyurdu.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendi çocuğunun acısıyla ağlaması, onun duygusallığının ve insanî hislerinin canlılığının bir göstergesiydi. Öyle ki bu durum, onun ölümünden sonra bile devam ediyordu. Duygularını, his ve acısını izhar edişi, Resulullah'ın ince ruhluluğunu gösterir. Onun, aynı zamanda Allah'ın rızasına ters düşecek bir söz söylememesinin nedeni de, imanının ve kaçışın mümkün olmadığı ilâhî takdire olan teslimiyetinin bir nişanesidir.

Yersiz İtiraz

Ensar'dan Abdurrahman b. Avf, Hz. Peygamber'in (s.a.a) ağlamasını hayretle karşıladı ve bu duruma itiraz ederek dedi ki: "Siz, bizleri ölümlere ağlamaktan men ediyordunuz. Şimdi kendi çocuğunuzun ölümüne nasıl gözyaşları döküyorsunuz?!"

Hz. Peygamber (s.a.a), ona şöyle cevap verdi:

Ben, kesinlikle azizlerinizin ölümüne ağlamayın, demedim; zira bu durum, kalp acısı, şefkat ve acıma duygularının bir göstergesidir. Başkalarının hâline kalbi yanmayan kimse, Allah'ın rahmetinden mahrum olur.^{ss}

Ben, azizlerinizin vefatında, bağırıp çağırarak, küfre varan sözler söylemeyin, kadere itiraz içerikli sözler söylemeyin, üzüntünüzden dolayı elbiselerinizi, üstünüzü başınızı yolup, yırtmayın dedim.^{ss}

Ali (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a) emriyle İbrahim'e gusül verip, onu kefenledi.^{ss} Daha sonra ashaptan bir grup, onu Baki mezarlığına götürdüler ve orada toprağa verdiler.

Hz. Peygamber (s.a.a), İbrahim'in mezarına baktığında kabrinin bir köşesinde bir açıklık gördü. Onu kapatmak amacıyla yere oturdu. Kabrin üzerini düzelttikten sonra şu cümleyi buyurdu:

Sizden her biriniz bir fiil ve amelde bulunursa, onu sağlam ve muhkem yapmaya gayret etsin.^{ss}

ss- Biharul-Envar, 22/151

ss- Sire-i Halebî, 3/348

ss- Biharul-Envar, 22/156; Sire-i Halebînin nakline göre, İbrahim'in gusül ve kefen işlemlerini Peygamber'in (s.a.a) amcası Abbas'ın oğlu Fazl yerine getirdi.

ss- Biharul-Envar, 22/157.

Hurafelerle Mücadele

İbrahim'in vefat ettiği gün, güneş tutuldu. Doğanın sabit kanunlarından haberdar olmayan bir grup, güneş tutulmasını, İbrahim'in ölümüyle ilintilendirdiler. Gerçi böyle bir düşünce, yersiz ve yanlış, ama Hz. Peygamber'in (s.a.a) yararına tamamlanacak bir durumdu. Hz. Peygamber (s.a.a), sıradan birisi olsaydı, halkın cehaletinden makamını sağlamlaştırma ve pekiştirme yönünde yararlanırdı.

Ancak o, böyle bir tasavvura rağmen, bunu duyar duymaz, minbere çıktı, gerçeği anlattı ve şu sözlerle halkı aydınlattı:

Ey insanlar! Şunu iyice bilin ki, güneş ve ay, Allah'ın kudretinin birer göstergesidirler. Onlar, Allah'ın üzerlerine koymuş olduğu tabî kanunlar gereği, kendilerine has bir yörüngede hareket etmektedirler. Kesinlikle birinin doğum günü veya diğerinin vefatı hatırına güneş veya ay tutulmaz. Sizin üzerinize düşen, ay ve güneş tutulduğunda anında ayet namazı kılmaktır.^{ss}

O, halkın hurafe ve efsanelerle dolu batıl inançlarından işlerine geldiği şekilde yararlanan, hatta gerçekleri kendi lehlerine yorumlamaya çalışan fırsatçıların aksine, gerçeklerin üzerini örtmedi ve halkın bir konuda ceha-

ss- el-Mehasin, 313.s; Sire-i Halebî, 3/348.

letinden asla yararlanmadı.

O, o gün, böylesine batıl bir inanca göz yumacak olsaydı; tabiat âleminin üzerinden birçok konuda perdelerin kalktığı, özellikle de güneş ve ay tutulmaları gibi doğa yasalarının ve olayların nedenlerinin tam anlamıyla anlaşıldığı günümüz dünyasında, doğanın yaratıcısı ve yasamacısı olan Allah tarafından seçilmiş evrensel ve ebedi bir rehber olarak kabul görmezdi.

42. Bölüm

NECRAN TEMSİLCİ HEYETİ, MEDİNE'DE

Necran; Hicaz ve Yemen sınırında yer alan, kendisine bağlı olan yetmiş yerleşim merkezi bulunan oldukça sefalı bir beldedir. İslâm güneşinin doğduğu ilk yıllarda, bu bölge Hicaz'ın Hıristiyan olan tek bölgesiydi. Birtakım nedenlerden dolayı putperestlikten el çekmiş ve Mesihi dinine girmişlerdi.^{ss}

Hz. Peygamber'in (s.a.a), devlet reisleriyle ve dünyanın dinî merkezleri ile yaptığı yazışmalardan biri de Necran piskoposu^{ss} olan Ebu Haris'e gönderdiği mektuptur. Bu mektup ile Necran sakinlerini İslâm dinine davet etti. Şimdi bu mektubun içeriğini sunuyoruz:

İbrahim'in, İshak'ın ve Yakub'un Allah'ı adıyla, (bu mektup), Allah Resulü Muhammed'den, Necran Piskopos'una. İbrahim, İshak ve Yakub'un

ss- Mucemu'l-Buldan'da (5/266-267) Yakut Hamevi, onların neden Hıristiyan olduklarını açıklamıştır.

ss- Piskopos diye anlamlandırdığımız kelimenin orijinali Oskof'tur. Oskof, Yunanca "Episkop" kelimesinin Arapçalaştırılmışıdır. Gözcü anlamındadır. Şimdi ise Keşiş-ten üst bir makam için kullanılan bir terimdir.

Rabbini övgüyle anıyorum. Sizleri de kullara tapınmaktan sakınarak, Allah'a kul olmaya davet ediyorum. Sizleri, kulların velâyetinden çıkararak, Allah'ın velâyetine girmeğe davet ediyorum. Eğer benim davetimi kabul etmezseniz, en azından İslâm devletine cizye ödemekle mükellef olacaksınız. (Bu az bir miktar ödeme karşılığında, can ve malınız güvende olacak), bunu da kabul etmekten çekinirseniz, o zaman karşılaşılabileceğiniz tehlikeler konusunda sizleri uyarıyorum.^{ss}

Bazı Şîi kaynaklı tarihlerin naklettiklerine göre, Hz. Peygamber, Ehlikitap hakkında nazil olan, herkesi bir tek Allah'a kul olmaya davet eden ayeti de o mektupta yazmıştı.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) elçileri Necran'a vardılar ve onun mektubunu Necran Piskopos'una verdiler. O, mektubu büyük bir itina ve dikkatle okudu. Daha sonra karar almak için, dinî ve gayri dinî büyük şahsiyetlerden müteşekkil bir şûra topladı. Kendisiyle meşveret edilen kişilerden birisi, akli, iş bilirliği ve dirayeti ile ünlü Şurahbil idi. O, piskoposun sorusuna şöyle cevap verdi:

Dinî konularda benim bilgim çok azdır. Buna binaen, benim bu konuda görüş belirtmem doğru değildir. Ancak eğer bu konu dışında benimle meşveret etseydiniz, size bazı yollar sunabilirdim; ama sizleri bir konuda

uyarmak zorundayım. Biz din bilginlerimizden çok defalar duymuşuz ki, bir gün gelecek ve peygamberlik makamı, İshakoğulları'ndan, İsmailoğulları'na intikal edecek. Buna göre İsmailoğulları'ndan olan Muhammed'in beklenen peygamber olması ihtimali de oldukça güçlüdür.

Şûra'nın kararı gereğince, "Necran temsilciler heyeti" unvanıyla bir grubun Medine'ye gönderilmesine ve Muhammed ile yakın temasta bulunarak onun nübüvvet delillerini incelemelerine karar verildi.

Böylece, Necran'ın en bilgin ve en değerli şahsiyetlerinden altmış kişi seçildiler. Başlarında din önderlerinden üç kişi yer almaktaydı:

1- Ebu Harise b. Alkame; Rum kilisesinin, Necran da resmi temsilcisi ve en büyük piskoposu.

2- Abdulmesih; akli, tedbiri ve iş bilirliği ile meşhur, temsilci heyetinin reisiydi.

3- Eyhem, Necran halkı arasında oldukça muhterem sayılan yaşlı bir kişiydi.^{ss}

Temsilciler heyeti, ikinci vakti, pahalı ipek elbiseler, boyunlarında haçları ve parmaklarında altın yüzükleri ile mescide girdiler ve Peygamber'e

(s.a.a) selâm verdiler. Fakat onların bu çarpıcı ve gayri münasip durumları ile mescide gelişleri, Peygamber'i çok rahatsız etti. Onlar, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendilerinden rahatsız olduğunu fark ettiler, ama sebebini anlayamadılar. Daha önce kendileriyle tanıştıkları Osman b. Affan ve Abdurrahman b. Avf ile görüştüler ve olayı onlara anlattılar. Onlar bu sorunu Ali b. Ebu Talib halledebilir deyince, onlar da Ali'ye müracaat ettiler. Ali (a.s), onlara elbiselerini değiştirmelerini, sade giyinmelerini, altın takılarını çıkarmalarını ve öylece onun huzuruna varmalarını ve eğer böyle yaparlarsa, kendilerine izzet ve ikramda bulunulacağını söyledi.

Necran temsilcileri, sade elbiseler giyinip, takılarını çıkardıktan sonra, Hz. Peygamber'in (s.a.a) huzuruna vardılar. Peygamber özel bir ihtiramla onların selâmını aldı. Kendisine getirmiş oldukları birtakım hediyeleri kabul buyurdu. Temsilciler, henüz müzakereye başlamadan kendi ayinlerine göre ibadet vaktinin girdiğini söylediler. Hz. Peygamber (s.a.a), onlara Medine mescidinde yüzleri doğuya dönük olduğu hâlde namaz kılmalarına izin verdi.^{ss}

Necran Temsilci Heyeti İle Müzakere

Müslüman siyer yazarlarından, tarihçilerden ve muhaddislerinden bazıları, Necran temsilci heyetinin Hz. Peygamber (s.a.a) ile müzakerelerinin metnini nakletmişlerdir.

Biz burada müzakerenin bir kısmını, Halebî'nin kendi siretinde getirdiği şekilde aktaracağız.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a):

– Ben sizleri tevhid dinine, bir tek Allah'a ibadet etmeğe ve O'nun emirlerine teslim olmaya davet ediyorum.

Daha sonra Kur'ân'dan onlara birkaç ayet okudu.

Necran temsilcileri:

– Eğer İslâm'dan maksat, âlemleri yaratan bir tek Allah'a iman etmek ise, biz daha önce O'na iman etmişiz ve O'nun hükümlerine de amel ediyoruz.

Hz. Peygamber (s.a.a):

– İslâm'ın bazı alâmetleri vardır ve sizlerin bazı hal ve hareketleriniz gös-

teriyor ki, gerçek İslâm'a yönelmemişsiniz. Nasıl tek Allah'a ibadet ettiğinizi iddia ediyorsunuz, hâlbuki sizler haç'a ibadet ediyorsunuz. Domuz eti yemekten çekinmiyor ve Allah'a oğul nispet ediyorsunuz.

Necran temsilcileri:

– Biz onu (İsa Mesih'i) Allah olarak tanıyoruz; zira o, ölüleri diriltti ve hastalara şifa verdi; topraktan bir kuş yaptı ve o uçmaya başladı. Bütün bunlar onun Allah olduğunu gösteriyor.

Hz. Peygamber (s.a.a):

– Hayır! O, Allah'ın kulu ve mahlûkudur. Onu Meryem'in rahminde karar kıldı. Bu güç ve kudreti de ona veren Allah'tır.

Temsilcilerden biri: "Evet o, Allah'ın oğludur; zira onun annesi Meryem, hiç kimseyle evlenmeden onu dünyaya getirdi. Öyleyse Onun babası da ancak âlemlerin rabbi Allah'tır."

Bu esnada vahiy meleği nazil olarak, Hz. Peygamber'in (s.a.a) onlara şöyle söylemesini istedi:

Hz. İsa'nın durumu aynı Hz. Âdem'in durumu gibidir. Öyle ki, onu sı-

nırsız kudretiyle, anne ve babası olmaksızın, topraktan yarattı.^{ss} Eğer babasının olmaması, onun Allah'ın oğlu olduğuna delil olsaydı, o zaman Âdem (a.s), bu makama daha lâıyktı; zira ne babası vardı, ne de annesi."

Necran Temsilcileri:

– Sizin sözleriniz bizleri ikna etmiyor. Tek yol, münasip bir vakitte karşılıklı mübahele etmektir. Orada Allah'ın lânetini yalancılara üzerine kılalım ve Allah'tan yalancıları helâk etmesini isteyelim.^{ss}

Bu durumda, vahiy meleği nazil olarak, Mübahele Ayeti'ni indirdi ve Hz. Peygamber'i (s.a.a) kendisiyle inatlaşıp mücadele etme yoluna giderek, hakkı kabule yanaşmayanlarla mübahele etmekle görevlendirdi. Her iki taraf da Allah'ın lânetini yalancılara üzerine kılcaaktı. Mübahele ayeti:

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَابْنَاتَكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ

Artık sana gelen bunca ilimden sonra, onun hakkında seninle çekişip-tartışmalara girişirlerse, de ki: "Gelin çocuklarımızı ve çocuklarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım; sonra karşılıklı lânetleşelim de Allah'ın lânetini yalan söyleyen-

ss - Âl-i İmrân, 59. «أَنْ مِثْلَ عِيسَى عِنْدَ اللَّهِ كَمِثْلِ آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تَرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ» -

ss- Biharu'l-Envar, 21/23; ancak Mübahele Ayeti'nden ve Sire-i Halebî'den ve ayetteki «تعالوا ندع ابنائنا» ifadesinden anlaşıldığı üzere, Peygamber'in (s.a.a) kendisi Mübahele önerisinde bulunmuş.

lerin üstüne kılalım."^{ss}

Taraflar, konuyu mübahele yoluyla kapatmak amacıyla hazırlıklara başladılar. Ertesi gün herkesin mübahele için hazır olmasına karar verildi.

H. Peygamber (s.a.a), Mübahele'ye Gidiyor

H. Peygamber'in (s.a.a), Necran temsilciler heyeti ile mübahele öyküsü, İslâm tarihinin en ilginç, hayret verici ve sarsıcı olaylarından biridir. Gerçi bazı siyer yazarları ve muhaddisler, bu olayı bütün ayrıntıları ile nakletmekten çekinmişlerdir fakat birçok kimse de alabildiğince üzerinde durmuştur. Örneğin: Zemahşeri, el-Keşşaf tefsirinde; Fahr-i Razi kendi tefsirinde; İbn Esir, el-Kâmil adlı eserinde genişçe bahsetmiştir. Burada Zemahşeri'den bir miktar alıntı yapacağız:

Mübahele zamanı gelip çattı. H. Peygamber (s.a.a) ve Necran heyeti, daha önce mübahelenin şehir dışında, çölün eteğinde yapılmasını kararlaştırmışlardı. H. Peygamber (s.a.a), bu tarihî olaya katılmak amacıyla Müslümanlar içinde, yakınları arasından dört kişiyi seçti. Bu dört kişi, Ali b. Ebu Talib, kızı Fatıma, torunları Hasan'dan ve Hüseyin'den (her ikisine

de selâm olsun) başkası değildi; zira bütün Müslümanlar arasında bu dört kişiden daha güçlü bir iman ve tertemiz nefislere sahip kimse yoktu.

Hz. Peygamber (s.a.a), evi ile mübahelenin kararlaştırıldığı yer arasındaki mesafeyi özel bir şekilde kat etti. O, Hz. Hüseyin'i (a.s) kucağına almış, Hz. Hasan'ın (a.s) elinden tutmuş, Hz. Fatıma (a.s) arkasında ve Ali (a.s) de onların ardından yürüyorlardı.^{ss} Mübahele meydanına ayak bastılar.

Oraya varmadan önce yanındakilere şöyle buyurdu:

Ben dua ettiğim zaman, sizler de "Âmin" diyerek beni destekleyin.

Necran temsilci heyetinin başta gelenleri, Hz. Peygamber (s.a.a) ile yüzleşmeden önce, kendi aralarında şöyle diyorlardı: "Eğer Muhammed'in askerleri ve komutanları ile meydana geldiğini ve zahiri şevket ve gücünü bizlere göstermeğe yeltendiğini hissederseniz, biliniz ki, o yalancıdır ve kendi iddiasında sadık değildir; ama eğer kendi ciğer pareleri olan çocukları ile gelir ve her türlü maddî şatafattan uzak bir görünüm arz ederek dergâh-ı ilâhîye yönelecek olursa, o zaman iddia ettiği şeyde sadıktır; zira kendisinden öylesine emin ve davasına inancı öylesine güçlüdür ki, dava-

ss- Bazı rivayetlerde nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (s.a.a), Hasan ve Hüseyin'in ellerini tutmuştu ve Ali (as), Peygamber'in (s.a.a) önünde ve Fatıma (as) da peşinden gidiyordu. (Biharu'l-Envar, 21/338)

sı uğruna kendisini ve çok aziz olan ciğer parelerini tehlikeye atmayı göze alabiliyor.

Temsilci heyeti, bu konu üzerine sohbet ile meşgul iken, bir an Hz. Peygamber'in (s.a.a) nurlu yüzü ve yanında, üçü kendi varlık ağacının dalları olan, dört kişi ile birlikte beliriverdi. Heyet üyeleri, bir an hayretten donakalmış bir hâlde birbirlerine bakıp durdular. Onun, ciğer paresi olan iki masum çocuğunu ve biricik kızını alıp mübahahe meydanına gelişini hayretle izliyor ve parmaklarını ısırıyorlardı. Onlar Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendi davasında sadık olduğunu ve imanının derinliğini anladılar. Aksi hâlde iddiasında tereddüdü olan biri, kendi azizlerini birtakım hevesleri uğruna semavî belâlara duçar etmez ve ilâhî azap ile karşı karşıya bırakmazdı.

Necran piskoposu dedi ki: "Ben karşımda öyle çehreler görüyorum ki, eğer ellerini kaldırıp Allah'tan büyük dağları yerlerinden sökmesini isteseler, o dağlar hemencecik sökülürler. Buna binaen, bizim böylesine nurlu simalarla ve böyle fazilet ehli kimselerle mübahaheye kalkışmamız kesinlikle doğru değildir; zira hepimiz, hemen burada helâk olabiliriz; hatta bu azap yayılıp, bütün Hristiyanlık âlemini kaplayabilir. O zaman da

yeryüzünde bir tek Mesihî kalmayacak demektir."^{ss}

Temsilci Heyetinin Mübaheleden Vazgeçmesi

Temsilci heyeti, mezkûr durumu görünce, kendi aralarında şûra oluşturular ve şûrada oy birliği ile kesinlikle mübaheleye katılmama kararı aldılar. Daha sonra, her yıl vergi (cizye) vermeyi kabul ettiler. Buna karşılık, İslâm hükümeti de onların can ve mal güvenliğini üstlenmiş oluyordu. Hz. Peygamber (s.a.a), duruma razı oldu. Onlar da az bir vergi ile İslâm hükümetinin birçok meziyetlerinden yararlanma fırsatı bulmuş olacaktı. Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a), şöyle buyurdu:

Azap, bütün kötülüğü ile gölgesini Necran temsilci heyetinin üzerine salıvermişti. Eğer mübahele ve lânetleşme yolunu tercih etseydiler, insanî suretlerini kaybedeceklerdi ve çölde tutuşan bir ateşin eseriyle kavrulacaklardı. Ayrıca azap, Necran topraklarına kadar yayılacaktı.

Aişe'den şöyle nakledilmiştir: "Mübahele günü, Hz. Peygamber (s.a.a), kendisiyle birlikte götürdüğü dört kişiyi siyah renkli abasının altına aldı

ss- Büyük Şii âlimi, İkbâl adlı eserinde şöyle naklediyor: "Mübahele günü ensar ve muhacirlerden büyük bir kalabalık, karar yerine gelmişlerdi. Fakat Peygamber (s.a.a), evinden yalnızca bu dört kişiyle hareket etti. Mübahele mahallinde de bu beş kişiden başka kimse yoktu. Peygamber mübahele mahalline vardı. Abasını omzundan indirdi ve birbirine yakın iki çöl ağacının üzerlerine atıp, onunla gölgelik yaptı. Evden birlikte çıktıkları bu beş kişilik heyet ile abanın gölgesinde oturuverdiler. Daha sonra Necran heyetini mübaheleye davet etti.

ve şu ayeti okudu:

إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا

Allah, sadece siz Ehlîbeyt'ten her türlü kötülüğü uzaklaştırmak ve sizi tertemiz kılmak ister.

Daha sonra Zemahşerî, Mübahele Ayeti ile ilgili bir takım nükteler zikrediyor ve bahsin sonunda şöyle diyor:

Mübahele öyküsü ve bu ayetin verdiği mesaj, Kisa Ashabı'nın (=Al-i Aba: Muhammed, Ali, Fatıma, Hasan ve Hüseyin) insanlığın en faziletlieleri olduklarının canlı şahidi ve İslâm dininin de hakkaniyetinin en muhkem senedidir.

Ehlîbeyt İmamları'ndan nakledilen rivayetlerden anlaşıldığı üzere, mübahele konusu Peygamber'e (s.a.a) özgü bir husus değildir. Her mümin ve Müslüman, dinî konularda muhalifleriyle mübahele yapabilir. Mübahele'nin şekli ve duası, hadis kitaplarında yer almıştır. Daha fazla bilgi edinmek için *Nuru's-Sakaleyn*^{ss} adlı tefsire müracaat edilebilir.

Büyük üstad, Allâme Muhammed Hüseyin Tabatabaî'nin risalesinde şöyle okuyoruz:

Mübahele, İslâm'ın kalıcı mucizelerinden biridir. Her imanlı şahıs, İs-

lâm'ın ilk önderini takip ederek, İslâm'ın hakikatlerinden birini ispat yolunda, muhalifler ile mübahahe edebilir ve Âlemlerin Rabbi olan Allah'tan muhalif tarafı cezalandırması ve mahkûm etmesi talebinde bulunabilir.

43. Bölüm

VEDA HACCI

Hac merasimi, İslâm'ın toplu ibadetleri arasında, Müslümanların yerine getirdikleri en görkemli ve en büyük ibadettir; zira yılda bir kez yapılan bu ibadet, Müslüman milletlerin birlik ve beraberliklerinin en büyük zuhurudur; mal ve makamdan geçmenin en kâmil görüntüsüdür; bütün insanların eşitlik ve beraberliklerinin bariz bir örneğidir; Müslümanlar arasında bağların güçlenmesi ve tahkimini sağlayan en önemli vesiledir... Eğer biz Müslümanlar, bu geniş sofradan az bir nasiple yetiniyor ve yeterince yararlanamıyorsak, gerçekte bizim birçok toplumsal sorunlarımızı giderebilecek ve yaşantımızda derin değişimler icat edebilecek bu yıllık İslâm kongresini, kendinden beklenen sonuçları almaksızın -sırf görünüşte bazı amelleri yerine getirmekle yetinmek suretiyle- tamamlıyorsak; bu, kanundaki eksiklikten kaynaklanmıyor. Belki, Müslüman liderlerin bu merasimlerden yeterince yararlanma düşüncesinde olmamalarından ve bu konudaki dar görüşlülüklerinden kaynaklanmaktadır.

İbrahim Halil'in (a.s) Kâbe binasını yaptığı ve tevhit inancına sahip kimse-
leri bu evin ziyaretine davet ettiği günden beri, bu nokta kalplerin Kâbe'si
ve tevhid ehlinin tavaf merkezi olmuştur. Her yıl dünyanın ve Arabis-
tan'ın çeşitli bölgelerinden gruplar hâlinde bu evi ziyarete gelenler, Hz.
İbrahim'den (a.s) öğrendikleri tarzda bu merasimleri yerine getiriyorlardı.

Ancak, zamanla Hicaz halkının peygamberlerin rehberliklerinden uzak
kalmaları, Kureyş topluluğunun kendini beğenmişliği, Arap dünyasının
düşünce yapısında putperestliğin hâkim oluşu gibi bazı nedenler, hac me-
rasimlerinin zaman ve mekân açısından değişime ve tahrife uğramasına,
dolayısıyla da gerçek yüzünün perde arkasında kalmasına neden olmuştu.

Bu gibi nedenlerden dolayı, Allah Resulü (s.a.a), hicretin onuncu yılında,
Allah tarafından, o yıl içinde bizzat hac merasimlerine katılmak ve halka
bu konudaki tekliflerini açıkça bildirmek ve yukarıda saydığımız neden-
lerden dolayı bu ibadetler üzerinde yeşerip, dal-budak salmış her türlü
tahriften temizlemek; ayrıca Arafat ve Mina amellerinin miktarı, oradan
hareket zamanını vb. amelleri gösterip, talim etmek üzere memur edildi.
Bu yolculuğun, siyasî ve toplumsal yönünden daha çok, eğitim ve öğretim
amaçlı olduğu söylenebilir.

Hz. Peygamber (s.a.a), hicrî on birinci ay olan zilkade ayında Medine'de ve etraf kabilelerde, bu yıl kendisinin Allah'ın evini ziyarete gideceği haberinin bildirilmesini emretti. Bu bildiri, Müslümanlardan büyük bir topluluğun, aşırı bir iştihak ve alâkayla hac için hazırlıklara başlamasına neden oldu. Böylece Medine etrafında binlerce kişi çadır kurarak, hareket etmek için sabırsızlıkla Hz. Peygamber'i (s.a.a) beklemeye başladı.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), zilkade ayının yirmi beşinci günü Ebu Dücaneyi Medine'de kendi yerine bırakıp, altmış kurbanlık yanına alarak, Mekke'ye doğru hareket etti. Mescid-i Şecere'nin de bulunduğu Zu'l-Huleyfe denilen bölgeye geldiğinde, iki sade parçayla Mescid-i Şecere'den itibaren ihram giydi. İhram giydiği zaman, İbrahim'in (a.s) sesine cevap anlamını ifade eden meşhur ihram duasını^{ss} "Lebbeyk" sesleriyle okudu. Aynı şekilde bir süvari görse veya yükseklik veya vadide olsa "Lebbeyk" diyordu. Mekke'ye yaklaştığında artık "Lebbeyk" söylemeyi kesti. Dördüncü gün Mekke'ye vardı. Direkt Mescidu'l-Haram'a doğru hareket etti ve *Benî Şey-*

ss- Sire-i Halebî, 3/289

ss - رَبِّيبِكِ اللَّهُمَّ رَبِّيبِكِ، رَبِّيبِكِ لَا شَرِيكَ لَكَ رَبِّيبِكِ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ رَبِّيبِكِ -

Emrin baş üstüne Allah'ım, emrin baş üstüne. Yoktur ortağın senin, emrin baş üstüne. Hamd, nimet ve egemenlik sana mahsustur, emrin baş üstüne. Yoktur ortağın senin, emrin baş üstüne.

be kapısından, Allah'a hamd ve senalar ederek ve Hz. İbrahim'e (a.s) selâm göndererek, Mescidu'l-Haram'a girdi.

Tavaf zamanı, Haceru'l-Esved'in karşısına geldiğinde, önce onu istilâm^{ss} etti. Sonra yedi kere Kâbe etrafında dönerek tavaf etti. Daha sonra tavaf namazını kılmak üzere Makam-ı İbrahim'in arkasında durup, iki rekât namaz kıldı. Namaz bittikten sonra, Safa ile Merve^{ss} arasında sa'y etmeye başladı. Bu amel de bittikten sonra, ziyaretçilere dönüp, şöyle buyurdu:

Yanında kurbanlık getirmeyenler ihramdan çıksınlar. "Taksir" (saç kısaltmak veya tırnak kesmek) amelini yaptıktan sonra, sizlere, ihrama girmekle haram olan bütün ameller, artık helâldir; ama ben ve yanıda kurbanlık getirenler; kurbanlarımızı kesinceye dek, ihramda kalmamız gerekiyor.

Bu durum bazılarına ağır geldi. Hz. Peygamber ihramdayken, biz ihram-

ss- İstilam yani: tavaftan önce ona el sürmek. Bunun anlamı şudur: Kâbe ilk yapıldığı zaman, Hz. İbrahim (as), bu taşı ayaklarının altına koyarak Kâbe duvarlarını yükseltmişti. Bu yüzden, ona el sürmek, bir çeşit İbrahim (as) ile biat etmek ve İbrahim (as) gibi can bedenden çıkıncaya kadar tevhid inancı yolunda çalışıp-çabalayacağına dair söz verme anlamı ifade etmektedir. Peygamber (s.a.a), bu on yıllık müddet içinde biri yedinci ve diğeri sekizinci hicri yılda olmak üzere iki defa umre hacı yerine getirmişti. İkincisi Mekke'nin fethinden sonra vuku bulmuştu. Bu Peygamber'in (s.a.a) hac amellerinin yanı sıra yapmış olduğu üçüncü umresi oluyordu. (Tabakat-ı Kübra, 2/174)

ss- Safa ile Merve, Mescidu'l-Haram yakınlarında iki dağın adıdır. Sa'y ise, bu iki dağ arasındaki mesafeyi hızlı adımlarla kat etmektir ki, Safa'dan başlayıp Merve'de bitiyor.

dan nasıl çıkabiliriz diye mazeret getiriyorlardı; bazen de "Allah'ın evini ziyarete gelmişken, üstümüzden başımızdan gusül suyunun dökülmesi doğru değildir." diye itiraz içerikli sözler sarf ediyorlardı.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), Ömer'in ihramdan çıkmadığını görünce, kendisiyle birlikte kurbanlık getirip getirmediğini sordu. Ömer getirmediğini söyleyince, öyleyse neden ihramdan çıkmadığını sorunca dedi ki: "Sizler ihramda kaldığınız müddetçe, ihramdan çıkmayı kendime yakıştıramıyorum." Hz. Peygamber (s.a.a), buyurdu ki:

Sen, yalnız şimdi değil, ömrünün sonuna kadar bu inanç üzere kalacaksın.

Hz. Peygamber (s.a.a), bazılarının böylesine iki gönüllü ve tereddüt içinde kalmalarından oldukça rahatsız oldu ve şöyle buyurdu:

Eğer gelecek bana geçmiş gibi aydınlık olsaydı ve sizin böylesine yersiz iki gönüllülüğünüz ve tereddütlü hâlinizden haberdar olmuş olsaydım; ben de sizler gibi, kurbanlık getirmeden Allah'ın evini ziyarete gelirdim; ama ne yapayım ki, ben kurbanlık getirdim ve Allah'ın emriyle^{ss}ihram

ss- Bu cümle, hanımlarıyla ilişkide bulunmak ve cenabet guslü almak anlamında kinaye ile söylenmiştir. Zira ihram ile haram olan şeylerden biri kişinin eşiyle ilişkide bulunmasıdır. Bu haram, taksir ameliyle birlikte, helal oluyor.

ss- Allah'ın emrinden maksat, şu ayet-i kerime'dir: "حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ" Yani, kurbanlık mahalline varıncaya kadar.

hâlinde kalmak ve Mina günü kurbanımı kesmek zorundayım. Ancak, kurbanlık getirmeyen herkesin ihramdan çıkması gerekmektedir. Yaptığınız ameller de umre sayılır. Daha sonra hac için ihram giymeniz gerek.^{ss}

Ali (a.s), Yemen'den Dönüyor

Hz. Ali (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a) o yıl hac merasimlerine gideceğinden haberdar oldu. O kendi maiyetinde bulunan askerler ile yanlarına otuz dört kurbanlık alarak, hac merasimlerine katılmak üzere hareket etti. Necran halkından gelir vergisi unvanıyla almış olduğu kumaşları da yanında getirdi. Ali (a.s), yolun yarısında birliğin komutanlığını askerlerden birine bırakarak, süratle Mekke'ye doğru hareket etti ve Mekke yakınlarında Hz. Peygamber'e (s.a.a) yetişti. Hz. Peygamber (s.a.a) de Ali (a.s) ile görüştüğüne ve onun bu durumuna sevindi. O, Ali'ye (a.s) nasıl niyet ettiğini sordu, Ali (a.s) dedi ki: "Ben ihram giydiğimde sizin niyetinizle ihram giydim ve dedim ki; Allah'ım! Senin Peygamber'in nasıl niyet edip ihram'a girdiyse, ben de aynı niyetle ihrama giriyorum."^{ss} Daha sonra ge-

ss- Biharu'l-Envar, 21/319. Bu ve benzeri olaylar, ashaptan bazılarının, Peygamber'in (s.a.a) ısrarla üzerinde durduğu emirlerini kabulde bayağı zorlandıklarını göstermektedir. İslâm tarihinde bu konuyu destekleyen çok sayıda şahitler mevcuttur. Merhum Şerefuddin Amuli, bu konuya özgü en-Nassu ve'l-İçtihat adlı bir kitap yazmıştır.

ss- Hz. Ali'nin (as) bu davranışı ve Hz. Peygamber'in (s.a.a) onu tasdiki, niyetin genel olarak yapılmasının yeterli olduğunu gösteriyor. Yani niyet eden kişinin amelleri

tirdikleri kurbanlıkları Peygamber'e (s.a.a) arz etti. Hz. Peygamber (s.a.a) buyurdu ki:

Senin ve benim teklifim bu konuda aynıdır. Kurbanları kesinceye kadar ihramda kalmamız gerekiyor.

Daha sonra onun geri dönüp, askerlerini Mekke'ye getirmesini buyurdu.

Ali (a.s), askerlerinin yanına döndüğünde, Mübahele günü yapılan antlaşma gereği Necran halkından alınan kumaşların, tamamen askerler arasında taksim edilip, onları ihram olarak giyindiklerini gördü. Ali (a.s), kendi yerine tayin ettiği kişinin, onun yokluğunu böyle kötüye kullanmasından oldukça rahatsız oldu. Ona, kumaşları Peygamber'e (s.a.a) teslim etmeden önce, neden askerler arasında paylaştırdığını sordu, o dedi ki: "Askerler kumaşları, hac merasiminden sonra geri vermek üzere, onlara emanet olarak vermem için ısrar ettiler." Ali (a.s), onun böyle bir yetkisi olmadığını söyledi. Daha sonra onların elinde olan kumaşların hepsini geri aldı ve Mekke'de Peygamber'e (s.a.a) teslim etti.

Adalet, düzen ve inzibattan rahatsızlık duyan ve her zaman her şeyin kendi istekleri doğrultusunda olmasını arzu eden bir grup, Hz. Peygamber'in

(s.a.a) yanına gelerek, Ali'nin (a.s) kumaşları onlardan geri almalarından duydukları rahatsızlıkları dile getirdiler. Hz. Peygamber (s.a.a), ashaptan birini, şikâyetçi gruba gönderip, şu sözü onlara kendisi tarafından iletmesini istedi:

Ali hakkında ileri geri konuşmalardan vazgeçin. O, Allah'ın emirlerini uygulamakta pervasızdır. Onda yağcılık, dalkavukluk veya gerçeğe aykırı bir hareket bulamazsınız.^{ss}

Hac Merasimi Başlıyor

Umre amelleri sona erdi. Hz. Peygamber (s.a.a), umre ve hac amelleri müddetince hiç kimsenin evinde kalmak istemiyordu. Bu yüzden çadırını Mekke dışında kurmalarını istedi.

Zilhicce ayının sekizinci günü gelip çattı. Allah evinin ziyaretçileri, Arefe günü olan dokuzuncu günü, öğlenden akşama kadar Arafat'ta kalmak amacıyla, sekizinci günden itibaren Mekke'den, Arafat'a doğru hareket ediyorlar.

Hz. Peygamber (s.a.a), zilhicce ayının sekizinci günü, -Terviye günü de deniliyor- Mina üzerinden Arafat'a doğru yola çıktı ve dokuzuncu günün

ss- «ارفعوا السننكم عن عليٍّ فإنه خشن في ذات الله غير مداهنٍ في دينه» Biharul-Envar, 21/385.

sabahı gün doğuncaya kadar Mina'da kaldı. Daha sonra kendi devesine binip, Arafat yolunu tuttu ve çadırının kurulduğu "Nemre" denilen yerde indi. Burada, henüz devesinin üzerinde iken, böylesine görkemli bir topluluğa karşı tarihî hutbesini de okumuştur.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Tarihî Veda Hutbesi

O gün Arafat toprakları büyük ve görkemli bir topluluğa şahitlik etmekteydi. Hicaz halkı o güne değin, böyle bir topluluğu görememişti. Kısa zaman öncesine kadar putperestlik ve şirk merkezi olan bu mukaddes belde, o gün tevhid ve tek tanrı inancını çağrıştıran sesler ile çınlamaktaydı. Artık ebediyen tevhid inancına sahip ve bir Allah'a ibadet eden erlerin merkezi hâline gelmişti. Hz. Peygamber (s.a.a), öğlen ve ikindi namazlarını Arafat'ta yüz bin kişilik bir topluluk ile kıldı. Daha sonra, aynı gün devesinin üzerinde tarihî hutbesini okudu. Ashaptan sesi yüksek olanlar, onun sözlerini tekrar ederek, uzakta bulunanlara iletiyorlardı.

Hz. Peygamber (s.a.a), o gün söze şu sözlerle başladı:

Ey halk! Benim sözlerimi duyun ve iyice belleyin, şayet sizlerle bu noktada buluşmak bir daha nasip olmadı.

Ey insanlar! Sizlerin kan ve mallarınız, bu gün ve bu ayda olduğu gibi,

Allah ile mülâkat edeceğiniz güne kadar birbirinize muhterem ve onlar hususunda her türlü tecavüz haramdır.

Hz. Peygamber (s.a.a), Müslümanların can ve mallarının ihtiramı konusunda söylediği sözlerin iyice anlaşılıp, anlaşılmadığından emin olmak için, Rabia b. Ümeyye'ye şöyle buyurdu:

Şu soruları onlara sor ve de ki, bu ay hangi aydır?

Hep bir ağızdan "Haram aydır ve bu ayda savaş ve kan dökmek yasaktır." dediler. Hz. Peygamber (s.a.a), yine Rabia vasıtasıyla yukarıdaki sözünü tekrar ederek onlara şu sözleri demesini buyurdu:

Allah, sizlerin kan ve mallarınızı bu dünyadan göçünceye kadar, bu ayda olduğu gibi, haram kılmış ve muhterem saymıştır.

Yine onlardan, bu toprakların neresi olduğunu sormasını istedi. Halk hep bir ağızdan, muhterem topraklar olduğunu ve bu topraklarda kan dökmek ve tecavüz'ün kesinlikle yasak olduğunu söylediler. Bunun üzerine şunu onlara ilet buyurdu:

Sizin kan ve mallarınız, aynı bu topraklar misali muhteremdir ve onlara yapılacak her türlü tecavüz, kesinlikle yasak kılınmıştır.

Tekrar onlardan bu günün ne günü olduğunu sormasını istediler. Halk

da "Hacc-ı Ekber" dir cevabını verdiler. Halka şöyle söylemesini buyurdu:

Sizin kan ve mallarınız da bu gün gibi muhteremdir.^{ss}

Daha sonra hutbelerine şu sözlerle devam ettiler:

Ey insanlar! Biliniz ki, cahiliyet döneminde dökülen kanlar, hepten unutulmalıdır ve kesinlikle peşine düşülmesin; hatta İbn Rabia'nın (Hz. Peygamber'in (s.a.a) yakınlarından biriydi) kanını dahi aramayın. Bunlar artık unutulsun.

Sizler, çok yakında Allah'a döndürüleceksiniz, o âlemde sizlerin iyi ve kötü işlerinize bakılacak. Ben sizlere buradan bildiriyorum ki, her kesin yanında başkasına ait emanet varsa, onu sahibine döndürsün.

Ey insanlar! Dikkat edin ve bilin ki, İslâm dininde faiz, şiddetle haram kılınmıştır. Sermayelerini faiz elde etmek için yatırmış olanlar, yalnızca sermayelerini geri alabilirler. Ne kimseye zulmedin ve ne de zulmü kabul edin. Abbas'ın İslâm öncesi kendine borçlu olan halktan istediği kâr payı da, bu günden itibaren geçerliliğini yitirmiştir ve artık onları talep etme hakkı yoktur.

Ey halk! Şeytan, sizin topraklarınızda kendisine ibadet edilmesinden artık ümidini kesmiştir. Ancak eğer küçük işlerde ona itaat ederseniz, sizlerden razı olacaktır. Şeytana itaat etmekten sakınınız.

Ey insanlar, haram aylardaki savaş yasağını başka aylara aktararak erte-

lemek^{ss} kâfirlikte daha ileri gitmektir. Kâfirler bu yolla sapıklığa sürüklenirler. Dolayısıyla haram olan ay, bir yıl helâl oluyor ve diğer yıl haram. Onlar bilsinler ki, bu amelleriyle Allah'ın haramlarını helâl ve helâllerini haram kılmaktadırlar.

Yılın haram ve helâl aylarının tertip ve sırası, Allah'ın gökleri, yeri, ay'ı ve güneşi yarattığı sıraya göre tayin edilmesi gerekir. Allah'ın yanında aylar on iki tanedir. Bu on iki aydan dört tanesini haram kılmıştır. Bu dört aydan zilkade, zilhicce ve muharrem bir biri ardınca gelmektedir. Diğeri de recep ayıdır.

Ey insanlar, sizin nasıl kadınlarınız üzerinde haklarınız varsa, onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin onlar üzerindeki haklarınız, yatağınızı sizden başkasına çiğnetmemeleri, hoşlanmadığınız kimseleri sizden izinsiz evlerinize almamaları ve yasak işleri yapmamalarıdır. Eğer bunlardan birini yaparlarsa, onları engellemenize, kendilerini yataklarında yalnız bırakmanıza ve onları tedip etmenize Allah izin verdi.

Eğer yaptıkları kötü işlere son verir ve size itaat ederlerse, örfe uygun şekilde yiyeceklerini, içeceklerini ve giyeceklerini karşılamakla yükümlüsünüz.

Ben bu topraklarda sizlere, kadınlarınıza iyilikte bulunmanızı tavsiye ediyorum; zira onlar, Allah'ın elinizdeki emanetleridirler ve Allah'ın ka-

ss- Kâbe'nin mütevellileri, haram aylarda savaşmak ve kan dökmek niyetinde olan kabilelerden para alarak, haram ayları değiştiriyor ve o ayı haram saymayıp, diğer aylardan birini haram ay olarak ilân ediyorlardı.

nunuyla sizlere helâl olmuşlardır.

Ey insanlar! Benim sözlerime dikkat edin ve üzerinde düşünün. Ben sizlerin aranızda iki büyük emanet bırakıyorum ki, eğer onlara tutunacak olursanız, asla sapmazsınız. Biri Allah'ın kitabı ve diğeri benim sünnetim ve sözlerimdir.^{ss}

Ey halk! Benden duyun ve duyduklarınız üzerinde düşünün. Her Müslüman diğerinin kardeşidir ve dünya Müslümanlarının hepsi, birbirinin kardeşidirler. Müslümanın malı Müslümana sahibinin rızası olmaksızın helâl değildir.^{ss}

Ey İnsanlar! Burada hazır olanlar, olmayanlara bildirsinler. Benden sonra peygamber yoktur. Siz Müslümanlardan sonra da, başka bir ümmet gelmeyecektir.^{ss}

Ey halk! Bilin ki, ben bugün, cahiliye dönemine ait bütün inanç ve merasimleri ayaklarımın altına almış ve onların batıl olduklarını sizlere ilân

ss- Hz. Peygamber (s.a.a), bu tarihî hutbesinde Kur'ân ve sünneti halka tavsiye etmiş, Gadir-i Hum hutbesinde ve vefatının yaklaştığı ömrünün son günlerinde ise, Allah'ın kitabı ve Ehlibeyt'im diye tavsiyede bulunmuştur. Bu iki hadis, iki ayrı yerde söylenmiş oldukları için, birbiriyle çelişkileri söz konusu değildir. Zira Peygamber'in (s.a.a) bir olayda sünnetini Kur'ân'la birlikte söz konusu etmesi ile başka bir yerde ise Ehlibeyt'ini ve onları izlemeği etmesi, aslında Ehlibeyt'i izlemekle sünneti izlemenin aynı şey olduklarını göstermektedir. Ehlisünnet'in Şeyh Şeltut gibi bazı bilginleri, kendi tefsirlerinde, Peygamber'in (s.a.a) konuyla ilgili olarak, yalnız bir yerde sohbet ettiklerini zannetmişler ve dipnotta zikredilen «İtret» (Ehlibeyt) kelimesini ise "farklı nüsha" olarak almışlardır. Hâlbuki bizim böyle bir tashihe ihtiyacımız yoktur. Zira aslında iki rivayet arasında çelişki söz konusu değildir ki, biz kalkıp bu yolla çelişkiyi halletmeye çalışalım.

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/605

ss- Hisal,Şeyh Saduk, 2/84

ediyorum.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), burada sözünü kesip, işaret parmağını gökyüzüne doğru kaldırarak, "*Allah'ım senin buyruklarını ilettim.*" dedikten sonra üç defa "*Allah'ım şahit ol!*" diyerek sözlerine son verdi.

* * *

Hz. Peygamber (s.a.a), dokuzuncu günün, gün batımına kadar Arafat'ta kaldı. Gün batımından sonra, hava biraz kararınca kendi devesine bindi ve gecenin bir kısmını Müzdelife'de geçirdikten sonra, fecrin doğuşu ile güneşin doğuşuna kadar Meş'aru'l-Haram'da kaldı. Onuncu gün Mina'ya geldi ve Remy-i Cemere, Kurban kesimi ve taksir amellerini yerine getirdi. Buradan, başka hac amellerini yerine getirmek üzere tekrar Mekke'ye döndü. Bu vesileyle hac merasimini ve amellerin yapılış tarzını halka öğretti. Bazen hadis ve tarih dilinde, bu tarihî yolculuğu, "**Veda Haccı**" bazen de "**Belağ Haccı**" ve "**İslâm Haccı**" diye adlandırmaktadırlar. Elbette bu adların her birinin, bir münasebete göre konulmuş olduğu basiret ehline saklı değildir.

Son olarak, Şu nükteyi de zikretmek gerekir ki, muhaddisler arasında Hz. Peygamber'in (s.a.a) bu hutbeyi Arefe günü buyurduğu meşhurdur. Ancak bazıları^{ss} bu hutbenin, zilhicce ayının onuncu günü irat edildiği görüŐündeler.

Gadir-i Hum Serüveni

Hac merasimi sona erdi. Müslümanlar, Resulullah'tan (s.a.a) hac amel-lerini uygulamalı olarak öğrendiler. Hz. Peygamber (s.a.a), artık Medine'ye gitmek üzere Mekke'den ayrılma kararı aldı. Hareket emri verildi. Kervan, Cuhfe'ye üç millik uzaklıkta olan Rabiğ topraklarına geldiğinde, Gadir-i Hum denilen noktada vahiy meleği nazil oldu ve Şu ayeti indirdi:

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَ إِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَ اللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

Ey Resul, Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bu (görevini) yapmayacak olursan, O'nun elçilik görevini yerine getirmemişsin demektir. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Şüphesiz Allah, kâfir olan bir topluluğu hidayete erdirmez.^{ss}

Ayetten yüce Allah'ın, Hz. Peygamber'in (s.a.a) omuzlarına oldukça ağır bir yük yüklemiş ve de hassas bir görevi yerine getirmekle mükellef kıl-

ss- İbn Sa'd, Tabakat, 2/184.

ss- Maide Suresi, 67

dığı anlaşılıyor. Elbette Ali'yi (a.s) yüz bin kişinin karşısında ve herkesin gözleri önünde kendisinden sonra hilâfet ve vesayet ile kendi yerine tayin etmesinden daha büyük ve hassas ne olabilirdi ki?! Bu açıdan, kervanlara dur emri verildi. İlerde olanlar geri döndüler, geride kalanlar gelip yetiştiler. Öğlen vakti hava oldukça sıcaktı. Halk, abalarının bir kısmını altlarına alıyor, diğer bir kısmını da başlarına alarak, gölgelik etmeğe çalışıyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.a) için de ağacın üzerine attıkları bir çadır ile gölgelik yapmışlardı. O, öğlen namazını cemaatle kıldıktan sonra, halk etrafını almışken, deve cihazlarından yapılan minberimsi, yüksekçe bir yere çıktı ve yüksek bir sesle -aşağıda geldiği üzere- bir hutbe buyurdu.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) Gadir-i Hum'daki Hutbesi

Hamd ve sena, Allah'a mahsustur. O'ndan yardım diliyor, O'na iman ediyor ve O'na tevekkül ediyoruz. Kendi kötülüklerimizden ve yakışsız amellerimizden O'na sığınıyoruz. Kendisinden başka hidayet edici ve yol göstericinin olmadığı Allah, her kimi hidayet etmeyi dilerse, artık onu saptırmağa kimsenin gücü yetmez. O'ndan başka mabudun olmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şahadet ediyorum.

Ey insanlar! Benim hakkın davetine lebbeyk dememe ve sizlerin aranızdan ayrılmama az bir zaman kaldı. Ben mesul olduğum gibi sizler de mesulsünüz. Benim hakkımda ne düşünüyorsunuz?!

Bu sırada topluluğun sesi, tasdik sözleriyle yükseldi ve hep bir ağızdan dediler ki: "Biz şahadet ediyoruz ki, sen kendi risaletini yerine getirdin ve bu yolda canla başla çalıştın. Allah sana en güzel karşılığı versin."

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) buyurdu ki:

Acaba âlemleri yaratan Allah'ın bir olduğuna, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna, öldükten sonra dirilmeye, cennet ve cehennem ebedi olduğuna tereddüt etmeksizin şahadet ediyor musunuz?

Cemaat hep bir ağızdan doğrulayıp, şahadet ettiler. Bunun üzerine buyurdu ki:

Ey cemaat! Ben sizin aranızda iki değerli ve paha biçilmez emanet bırakıyorum. Bakalım benden sonra bu iki yadigârıma ve emanetime karşı nasıl tavır takınacaksınız.

O sırada bir kişi yerinden kalkarak, yüksek sesle: "Bu iki değerli emanetiniz nedir?" diye sorunca, Hz. Peygamber (s.a.a),şöyle buyurdu:

Biri, Allah'ın kitabıdır ki, onun bir ucu Allah'ın elindedir ve diğer ucu da sizin elinizdedir. Diğeri de benim itretim olan ehlibeytimdir. Allah, bana bu ikisinin kesinlikle birbirinden ayrılmayacağını haber verdi.

Ey insanlar! Kur'ân'dan ve benim Ehlibeyt'imden öne geçmeyin ve amelde o ikisinden geri kalmayın. Aksi hâlde helâk olursunuz.

O sırada Ali'nin (a.s) elinden tutarak, o kadar kaldırdı ki, her ikisinin de koltuk altları görülüyordu. Hz. Peygamber, Ali'yi bütün halka tanıttı.

Daha sonra şöyle buyurdu:

Müminlere kendi nefislerinden daha üstün olan kimdir?

Hep bir ağızdan: "Allah ve Resulü daha iyi bilirler." diye cevap verdiler.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.a) buyurdu ki:

Allah, benim mevlamdır ve ben de müminlerin mevlasıyım ve ben onlara kendi nefislerinden daha üstün ve daha lâyığım.

Bundan sonra şöyle buyurdu:

أَلَا أَيُّهَا النَّاسُ! مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلِيٌّ مَوْلَاهُ. اَللّٰهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ وَ
اِحْبَبْ مَنْ احْبَبَهُ وَ ابْغِضْ مَنْ ابْغَضَهُ وَ انصُرْ مَنْ نَصَرَهُ وَ اخذُلْ مَنْ خَدَلَهُ وَ ادرِ الْحَقَّ مَعَهُ
حَيْثُ دَارَ

Ey halk! Bilin ki, Ben her kimin mevlası isem, Ali de onun mevlasıdır.^{ss}

Allah'ım! Onu seveni sev, ona düşman olana düşman ol. İlâhî! Ali'ye yardım edene yardım et ve onun düşmanlarını aşağılık ve zelil kıl ve Ali'yi hakkın mihveri kıl.

ss- Hz. Peygamber (s.a.a), sözünün iyice anlaşıldığından emin olmak ve sonradan yanlış anlaşılmalara açık kapı bırakmamak için, bu kısmı üç kere tekrar etti.

Gadir-i Hum Olayı Ebedidir

Allah hikmeti üzere, tarihî Gadir-i Hum olayının bütün kalpleri ve gönülleri kendisine cezbeden canlı bir tarih gibi kalıcılığını korumasını ve Müslüman yazarların, her asırda ve her zaman diliminde, tefsir, hadis, tarih ve kelâm kitaplarında bu konuyu kaleme almalarını ve din hatiplerinin vaaz meclislerinde ve hitabelerinde, şairlerin bu olaydan ilham alarak şiir söylemelerini; edebi yeteneklerini ve düşüncelerini bu olay etrafında yoğunlaştırmalarını ve velâyet sahibine karşı ihlâslarını göstermelerini; her dilde ve muhtelif şekillerde, kendilerinden bu konuda hatıra bırakmalarını dilemiştir.

Bu yüzden, dünya tarihinde Gadir-i Hum olayı gibi muhaddis, müverrih, müfessir, mütakellim, filozof, hatip, şair ve siyer yazarları gibi farklı kesimlerin dikkatini çeken çok az olay vardır.

Bu hadisin, ebedi oluşunun delillerinden biri, iki ayetin,^{ss} bu olay hakkında nazil oluşudur. Kur'ân-ı Kerim ebediliğini koruduğu sürece, bu tarihî olay da ebediyetini hatıralarda koruyacaktır.

ss- Maide Suresi'nin 3. ve 67. ayetleri.

Eskiden beri İslâm toplumunda, özellikle günümüz Şia toplumunda, bu günün dini bir bayram olarak kutlanması, diğer bayramlarda olduğu gibi bu bayramda da yapılan merasim, tarihî açıdan büyük bir gün olan Gadir-i Hum olayına, tabiatıyla bir ebedîlik kazandırmıştır ve hatıralardan silinmemesini sağlamıştır.

Tarihe bakıldığında, zilhicce ayının on sekizinci gününün Müslümanlar arasında, "Gadir Bayramı Günü" olarak meşhur olduğu görülür. İbn Hallikan, Abbasî halifelerinden Müstansır'ın oğlu Musta'li hakkında şöyle diyor:

487 h.k. yılında, zilhiccetü'l-haram ayının on sekizinci günü olan Gadir-i Hum günü, halk onunla biat ettiler.^{ss}

Ayrıca Müstansır Billâh el-Übeydi hakkında da şöyle yazıyor:

O, 487 h.k. yılı, zilhicce ayının sonuna on iki gece kala vefat etti. O gece, zilhicce ayının on sekizinci gününe denk gelen Gadir Bayramı gecesidir.^{ss}

Ebu Reyhan Birunî, "el-Asaru'l-Bakiye" adlı kitabında, Gadir Bayramı'nı, bütün Müslümanların katılıp, şenlikler yaptıkları bayramlar arasında zikretmektedir.^{ss}

ss- Vefeyatu'l-A'yan, 1/60

ss- Vefeyatu'l-A'yan, 2/223

ss- Asaru'l-Bakiye tercümesi, 395; el-Gadir, 1/267

Bu günü bayram olarak zikredenler sadece İbn Hallikan ve Ebu Reyhan Birunî ile sınırlı değildir; Sealibî dahi bu geceyi, İslâm ümmeti arasında meşhur olan gecelerden saymıştır.^{ss}

Bu İslâmî bayramın temelini, Gadir gününde vuku bulan olayda aramak gerekir; zira o gün Hz. Peygamber (s.a.a), muhacir ve ensara, hatta kendi hanımlarına, Ali'ye (a.s) varıp, bu büyük faziletten dolayı onu tebrik etmelerini emretti.

Zeyd b. Erkam diyor ki:

Muhacirlerden, Ebu Bekir, Ömer, Osman, Talha ve Zübeyir, Ali (a.s) ile ilk biat edenlerdi. Biat merasimi akşama kadar devam etmişti.

Bu Olayın Ebedi Oluşunun Diğer Delilleri

Bu tarihî olayın önemini belirlemek açısından, yüz on sahabenin nakletmesi yeterli bir delil olsa gerek. Elbette bu olayı bunca sahabe arasından yalnızca bu sahabeler nakletmiş anlamına gelmez. Belki biz yalnız Ehli-sünnet bilginlerinin kitaplarında naklettikleri isimlerin yüz on kişiye vardığını belirtmek için bu tabiri kullanıyoruz. Hz. Peygamber'in (s.a.a) yüz bin kişiye hitap ettiği bir gerçek, ama bildiğimiz gibi bunların çoğu Hicaz

ss- Simaru'l-Kulub, 511.s.

dışında, uzak beldelelerden geldikleri için, onlardan hadis nakli yapılamıyordu. Onlardan bir kısmı da bu olayı naklettiler ancak, tarihe kaydettiremediler. Kaydedilenlerin de büyük bir kısmı günümüze kadar varlığını koruyamamıştır.

Tâbiîn asrı diye bilinen ikinci asırda seksen dokuz tâbiî bu hadisi nakletmiştir.

Gadir hadisinin ravileri, sonraki asırlarda, hepsi Ehlisünnet bilginleridir. Onlardan üç yüz altmış kişi, bu hadise kendi kitaplarında yer vermişlerdir ve birçok kimse de bunların sıhhatini itiraf etmiştir. **Üçüncü asırda** doksan iki bilim adamı, **dördüncü asırda** kırk üç, **beşinci asırda** yirmi dört, **altıncı asırda** yirmi, **yedinci asırda** yirmi bir, **sekizinci asırda** on sekiz, **dokuzuncu asırda** on altı, **onuncu asırda** on dört, **on birinci asırda** on iki, **on ikinci asırda** on üç, **on üçüncü asırda** on iki, **on dördüncü asırda** yirmi bilim adamı, bu hadisi nakletmişlerdir.

Bazıları, yalnız bu hadisin nakletmekle yetinmeyip, onun senetleri ve içeriği üzerine kitap yazmıştır.

Büyük İslâm müverrihi olan Taberî, "el-Vilaye Fi Turuk-i Hadisi'l-Gadir"

adlı bir kitap yazmıştır. Bu hadisi, yetmiş beş farklı kanalla Hz. Peygamber'den (s.a.a) nakletmiştir.

İbn Ukde Kûfî, "Velâyet" adlı eserinde, bu hadisi yüz beş kişiden nakletmiştir.

Cem'ani lâkabıyla meşhur Ebu Bekir Muhammed b. Bağdadî, bu hadisi yirmi beş senet ile nakletmiştir.

Hadis büyüklerinden:

Ahmed b. Hanbel Şeybanî 40 senetle nakletmiştir.

İbn Hacer Askalanî 25 senetle nakletmiştir.

Cezeri Şafî 80 senetle nakletmiştir.

Ebu Said Secistanî 120 senetle nakletmiştir.

Emir Muhammed Yemenî 40 senetle nakletmiştir.

Nesâî 250 senetle nakletmiştir.

Ebul-A'la Hamedanî 100 senetle nakletmiştir.

Ebu'l-İrfan Habban 30 senetle nakletmiştir.

Bu tarihî olay etrafında müstakil kitap yazarların sayısı yirmi altı kişiyi

bulmuştur. Şayet bu dalda kitap ve risale yazarların sayısı bunlar daha fazladır, ancak tarih onları kaydetmemiştir. (Bu verilerin hepsi el-Gadir adlı eserin birinci cildinden alıntıdır.)

Şîh âlimleri de, bu tarihî olay etrafında oldukça değerli eserler yazmışlardır. Bunların en kapsamlısı, eşsiz "el-Gadir" adlı eserdir. Meşhur İslâm âlimi, Allâme-i mücahit Merhum Ayetullah Emîni tarafından kaleme alınmıştır. Bu bölümün yazılmasında adı geçen eserden oldukça istifade edilmiştir.

Gadir-i Hum'da biat merasimi bittikten sonra, Hz. Peygamber (s.a.a), şöyle buyurdu:

Ey halk! Şimdi vahiy meleği geldi ve şu ayeti getirdi:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَ أَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَ رَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

Bu gün, sizin dininizi kemale erdirdim ve üzerinizdeki nimetimi tamamladım ve size din olarak İslâm'ı seçip-beğendim.^{ss}

Bu ayeti okuduktan sonra Hz. Peygamber'in (s.a.a) tekbir sesi duyuldu.

Sonra şöyle ekledi:

Kendi ayinini kemale erdiren ve kullarına nimetini tamamlayan ve ben-

den sonra Ali'nin velâyetine ve benim yerime halife olmasına razı olan rabbime hamdolsun.

Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.a), aşağı indi ve İslâm'ın belirgin şahsiyetlerinin ve önde gelenlerinin gelip Ali'ye (a.s) tebrik etmeleri için, onun bir çadırda oturmasını istedi. Ebu Bekir ve Ömer, herkesten önce Ali'yi (a.s) bu yüce makamından dolayı tebrik edip, ona kendi mevlâları olarak hitap ettiler.

Hassan b. Sabit, fırsatı ganimet bilerek, Hz. Peygamber'den (s.a.a) izin aldıktan sonra, birkaç beyitlik şiir okudular. Onun Hz. Peygamber'in (s.a.a) karşısında okuduğu şiirin iki beytini burada naklediyoruz:

فَقَالَ لَهُ قُمْ يَا عَلِيُّ فَإِنِّي
رَضِيْتُكَ مِنْ بَعْدِي إِمَامًا وَ هَادِيًا
فَمَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا وَلِيُّهُ فَكُونُوا لَهُ أَتْبَاعَ صِدْقِي مُوَالِيًا

Hz. Peygamber (s.a.a) ona, şöyle dedi: "Kalk Ya Ali! Ben senin, benden sonra halkın imamı ve onların hidayetçisi olmana razı oldum."

"Ben her kimin mevlası isem, bu Ali (a.s) da onun velisidir. Sizler de onu samimî bir kalp ile severek ona tâbi olunuz."

Bu hadis, tarih boyunca Ali'nin (a.s) fazileti ve diğer sahabelere olan tartışma götürmez üstünlüğünün en büyük senet ve delillerinden biridir; hatta

Hz. Ali (a.s), İkinci Halife'nin vefatından sonra gerçekleşen şûra toplantısında, Osman'ın hilâfeti döneminde ve kendi hilâfetleri zamanında, bu hadisle hilâfetin kendi hakkı olduğuna dair delil getirmişti. Bundan da öte, İslâm'ın büyük şahsiyetleri dahi yeri geldiğinde, Ali'nin (a.s) hakkını tanımak istemeyen muhaliflere karşı delil olarak bu hadisi zikretmişlerdir.

Halife tayini töreni tamamlandıktan sonra, Gadir-i Hum topraklarında, Şam ve Mısır'dan gelip Veda Haccı'na katılanlar, hep birlikte Cuhfe topraklarında Hz. Peygamber (s.a.a) ile vedalaşarak kendi vatanlarına doğru yol aldılar. Hadramut ve Yemen tarafından gelenler bu noktadan veya bir önceki yol ayrımında, hac kervanından ayrılıp vatanlarına doğru yol aldılar; ama Medine'den gelen on bin kişilik topluluk, Hz. Peygamber'le birlikte, henüz onuncu hicrî yıl sona ermeden, Medine'ye geldiler.

Hz. Peygamber (s.a.a), güçlü Rum imparatorluğunun, her geçen gün büyümekte olan İslâm devletinin varlığından, Hz. Peygamber'in (s.a.a) Yahudileri Arabistan Yarımadası'ndan sürmesinden ve Hıristiyanlardan bazı grupları cizye ve vergi vermek zorunda bırakmasından oldukça rahatsızlık duyduklarının farkındaydı. O, uzun zamandır, Rum tehlikesini ciddi telâkki etmekteydi. Buna binaen, hicrî sekizinci yılda, Cafer b. Ebu Talib,

Zeyd b. Harise ve Abdullah b. Revaha komutasında bir orduyu Rumların üzerine göndermişti. Bu savaşta, komutanların her üçü de şehit düşmüşler ve İslâm ordusu, Halid b. Velid'in akıllıca tedbiri sonucu, herhangi bir zafer elde etmeksizin -ancak canlarını kurtarıp- Medine'ye dönmüşlerdi.

Hicretin dokuzuncu yılında, Medine'de, Rumların Hicaz topraklarına saldıracağı haberi yayıldığında, Hz. Peygamber (s.a.a) şahsen otuz bin kişilik bir güç ile Tebük'e kadar gitmiş, ancak düşmanın izine rastlamaksızın, savaşmadan Medine'ye geri dönmüştü.

Bu açıdan, Hz. Peygamber'in (s.a.a) nazarında tehlike ihtimali yüksekti. Dolayısıyla Veda Hacci'ndan Medine'ye döndükten sonra, muhacir ve ensardan müteşekkil bir ordu düzenledi. Bu orduya Ebu Bekir, Ömer, Ebu Ubeyde, Sa'd b. Ebi Vakkas vb. İslâm'ın büyük şahsiyetleri de katılmaktaydılar. Hz. Peygamber (s.a.a) ayrıca, Medine'ye ilk hicret edenlerin hepsinin istisnasız bu sefere katılmalarını ısrarla vurguladı.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), mücahitlerin dinî duygularını tahrik etmek amacıyla, sancağı, kendi elleriyle Usame'ye verdi.^{ss} Sonra ona şöyle buyurdu:

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/642; Şerefuddin Amuli, en-Nass'u ve'l-İçtihad, 12.s

ss- Ehlisünnet kaynakları, safer ayının yirmi altıncı gününde sancak töreni yapıldığını nakletmektedirler. Dolayısıyla Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatını rebiyülevvel ayının

Allah'ın adıyla ve Allah yolunda savaş. Allah düşmanlarıyla çatışmaya gir. Seher vakti Unba^{ss} ahalisine saldırı düzenle. Bu mesafeyi öylesine hızlı kat etmelisin ki, senin hareket haberin oraya yetişmeden, sen oraya varmalısın.

Usame, sancağı Bureyde'ye verdi ve İslâm askerlerinin grup grup gelip kendilerine katılmaları ve hep birlikte hareket etmek amacıyla, Curf^{ss} bölgesinde ordugâhını kurdu.

Hz. Peygamber'in (s.a.a), yeni yetişmiş bir genci ordu komutanlığına seçmesinin, muhacir ve ensarın büyüklerini onun komutası altında karar kılmalarının iki önemli nedeni vardı:

Birincisi; Usame'nin musibetini hafifletmek ve ona şahsiyet kazandırmaktı, çünkü o babasını Mute Savaşı'nda kaybetmişti.

İkincisi; iş taksiminde şahsiyetin ve yeteneğin esas alınması gerektiğini göstermek ve bunu amelen yaşatmaktı. Toplumsal makam ve mevkilerde,

on ikinci günü olarak kabul etmektedirler. Okuyuculara sunulacak üzere bütün bu olayların yaklaşık on altı gün çekebileceği mümkündür. Ancak Şii âlimler, Peygamber'in (s.a.a) evlatlarının ve Ehlibeyt'inin sözlerine uyararak, Peygamber'in (s.a.a) vefat tarihini, safer ayının yirmi sekizinci günü kabul ediyorlar. Buna binaen, bunca olayların, ayın yirmi sekizinden bir müddet önce vuku bulmasını gerektirmektedir.

ss- Suriye sınırında, Belka topraklarında bir beldedir. Askalan ve Remle arasında Mute'ye yakın bir bölgedir,

ss- Medine'ye üç mil uzaklıkta, Şam tarafında yüksekçe bir yer.

iş bilirlilik ve liyakat dışında bir şey esas alınmamamalıdır. Bu gibi işler, kesinlikle yaşa başa bakmaz, dolayısıyla liyakati olan gençler kendi yeteneklerini toplum içerisinde denemek için hazırlanmalılar ve cesaretlerini artırmalılar, sorumluluk kabul etmeye yanaşmalıdırlar. Gençler, İslâm dininin temel esaslarından birinin; makam ve mevkiin yaşa veya toplumsal kariyerlere göre değil, iş bilirlilik ve liyakatle belirlendiğini bilmelidirler.

Gerçek İslâm, Allah'ın yüce öğretilerine tam anlamıyla bağlılıktır. Gerçek Müslüman da savaş meydanında savaşılan bir er misali, O'nun emir ve yasaklarına boyun eğen kimsedir. İster zararına olsun, ister yararına olsun; ister eğilimleriyle örtüşsün, ister örtüşmesin.

Hz. Ali (a.s) çok kısa, ama kapsamlı bir cümlede İslâm'ı şöyle tanımlıyor:

İslâm, teslim olmak demektir.^{ss}

İslâm'ın emirlerini yerine getirme konusunda kendilerine tercih hakkı tanıyanlar, eğilimleriyle örtüşmediğinde hemen eleştirenler, çeşitli bahanelerle sorumluluktan kaçmaya çalışanlar, aslında İslâmî düzenden ve İslâm'ın temelini oluşturan teslimiyet ruhundan yoksundurlar.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) genç komutanı olan Usame b. Zeyd, henüz yirmi yaşlarındaydı.^{ss} Bu durum bizim konumuzun açık bir delilidir; zira onun, yaşça kaç kat kendisinden büyük olan sahabelere komutan olması, onlara oldukça ağır geldi; bu konuda itirazlara başladılar. Onlar, teslimiyet ruhundan ve baş komutan Hz. Peygamber'e karşı itaat ruhundan yoksunluğu ifade eden yakışksız sözler söylemeye başladılar. Onların sözlerinin özü şuydu: "Peygamber, bir yeni yetmeyi, bunca yaşlı başlı sahabelere komutan kıldı."^{ss}

Ancak onlar, daha önce konuyla ilgili açıklama yaptığımız üzere, bu emirde yatan incelikleri ve maslahatların farkında değillerdi. Her işi kendi küçücük akıllarıyla ölçüp, kişisel mikyaslarınca değerlendirmeye çalışıyorlardı.

Onlar da, Hz. Peygamber'in (s.a.a) orduyu bir an önce düzenleyip yolcu etmeğe çalıştığını seziyorlardı. Ancak gizli eller, Curf ordugâhından ordunun hareketini tehir ettiriyor ve gizlice işleri bozmaya çalışıyorlardı.

Hz. Peygamber (s.a.a), sancağı Usame'ye verdikten bir gün sonra, baş ağ-

ss- Halebi gibi siyer yazarlarından bazıları onun yaşını on yedi, bazıları da on sekiz yazmışlar. Sonuç itibariyle onun yaşının yirmiden fazla olmadığı açıktır.

ss- İbn Sa'd, Tabakat, 2/120.

rısıyla birlikte, vücudunu şiddetli bir ateş sardı. Birkaç gün devam eden bu hastalık Hz. Peygamber'in vefatıyla sonuçlandı.

Hz. Peygamber (s.a.a), hasta yatağındaiken, ordunun, ordugâhtan hareketinin bir şekilde engellenmeğe çalışıldığını ve bir grubun Usame'nin komutanlığını eleştirdiğini duydu. O, bu duruma oldukça sinirlendi ve sırtına bir havlu atıp, başına da bir mendil bağlayarak, Müslümanlarla yakından konuşabilmek ve onları bu işe muhalefet etmekten sakındırmak için Mescid'e geldi. O, hastalığın onca şiddetine rağmen, minbere çıktı, Allah'a hamdüsena ettikten sonra, şöyle buyurdu:

Ey halk! Ben ordunun gecikmesinden oldukça rahatsızım. Öyle görülüyor ki, Usame'nin komutanlığı sizden bir gruba oldukça ağır gelmiş ve ona karşı hakaretlerde bulunuyor muşsunuz?! Ancak bu itirazlarınızın ve yan çizmenizin ilki değil, daha önce de onun babası Zeyd'in komutanlığına da itiraz etmişsiniz. Allah'a andolsun ki, hem onun babası bu makama oldukça lâyük idi, hem de kendisi oldukça lâyıktır. Ben de onu çok seviyorum. Ey halk! Onun hakkında iyilik edin ve başkalarını da onun hakkında iyiliğe davet edin. O, sizin en iyilerinizdendir.

Hz. Peygamber (s.a.a), konuşmalarına hemen burada son verdi. Minberden aşağı indi ve şiddetli ateşi ve iyice ağırlaşan hastalığı nedeniyle artık

yatağa düştü. O, ashabın büyüklerinden yanına gelenlere "Usame'nin ordusunu hareket ettirin, yola çıkarın." ss diye tavsiyelerde bulunuyordu.

Hz. Peygamber (s.a.a), Usame ordusunun hareket ettirilmesi için, o kadar ısrar ediyordu ki, yanına gelen ashabına, hasta yatağında, orduyu hazırlayıp göndermeleri için siparişlerde bulunuyor, bunun hemen akabinde de ordudan ayrılarak Medine'de kalmak isteyenleri lânetliyordu.^{ss}

Bu siparişler, muhacir ve ensarın Hz. Peygamber (s.a.a) ile vedalaştıktan sonra, Medine'yi terk ederek Curf'da beklemekte olan Usame ordusuna katılmalarına neden oldu.

Usame, bu birkaç gün içinde, ordunun hareketi için gerekli şeyleri tanzim etmekle meşguldü. Bu arada Medine'den Hz. Peygamber'in (s.a.a) durumunun ciddî olduğu haberi de onlara yetişmişti. İster istemez, onların hareket etme konusunda kararlarını etkiliyordu. Artık pazartesi günü ordu komutanı, Hz. Peygamber (s.a.a) ile vedalaşmak üzere Medine'ye geldi ve onun durumunun iyi olduğunu hissetti.

ss- İbn Sa'd, Tabakat, 2/190. Bazen Usame'nin ordusunu teçhiz edin, bazen de onu hareket ettirin diye siparişlerde bulunuyordu.

ss- Şehristani, el-Milel ve'n-Nihal, dördüncü mukaddeme, s.29; İbn Ebi'l-Hadid, Nehcü'l-Belâğa Şerhi, 2/20.

Hz. Peygamber (s.a.a), ondan bir an önce maksada doğru hareket etmesini istedi. O, ordugâha geri döndü ve hareket emri verdi. Ordu henüz ordugâh merkezi olan Curf'dan hareket etmemişti ki, Medine'den Hz. Peygamber'in (s.a.a) ihtizar hâlinde olduğu haberi geldi. Çeşitli bahanelerle ordunun hareketini on altı gün geciktirenler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) durumunun ciddiyetini bahane ederek tekrar Medine'ye geri döndüler. Diğer askerler de onların ardından Medine'ye geri döndüler. Ordu komutanlarının bazılarının inzibatsızlığı yüzünden, Hz. Peygamber'in (s.a.a) en büyük arzu ve emellerinden biri daha hayattayken yerine getirilememiş oluyordu.^{ss}

Baki Mezarlığında Yatanlar İçin Mağfiret Dileği

Hz. Peygamber (s.a.a), rahatsızlık hissettiği gün, Ali'nin (a.s) elini tutarak, ashaptan bir grup da onların ardından Baki mezarlığına gittiler. Yanındakilere dönüp şöyle buyurdu:

Allah tarafından, Baki mezarlığında yatanlar için mağfiret ve bağışlanma dileğinde bulunmakla görevlendirildim.

Baki kabristanlığına vardığında, kabir ehline selâm verdi ve şu cümlelerle

onlara hitap etti:

Ey toprak altında yatanlar! Benden size selâm olsun. İçinde bulunduğunuz durum, sizlere kutlu olsun. Fitneler, gece karanlığı gibi birbirini ardınca üstümüze gelmekte ve biri diğerini takip etmektedir.

Daha sonra da Baki'de yatanlar için mağfiret talebinde bulunduktan sonra, Ali'ye (a.s) şöyle buyurdu:

Bana bir taraftan dünya hazinelerinin anahtarlarını ve onda uzun bir ömür sürerek yaşamayı; diğer yandan da Rabbimle buluşmayı ve cennete girmeği teklif edip, bu ikisinden birini tercih etmek hususunda muhayyer bıraktılar; ama ben, Rabbimle buluşmayı ve cenneti tercih ettim.^{ss}

Vahiy meleği, her yıl bir defa Kur'ân'ı bana baştan sona okuyordu. Bu yıl iki defa okudu. Bu durum, benim ecelimin yaklaşmasından başka bir anlam ifade etmiyor.^{ss}

Yaratılış âlemine materyalist bir perspektifle bakanlar, madde ve onun eserleri dışında bir varlık düşünemiyorlar. Bu konuda tereddüde kapılarak, şöyle düşünebilirler: Ruhlarla sohbet edilebilir mi?! Onlarla irtibat imkânı var mı?! İnsan, nasıl kendi ölümünden haberdar olabilir?! Fakat bu ve benzeri konular, materyalist düşünce duvarını aşabilmiş ve insanın

ss- Tabakat'ın yazarı ve diğer bazı yazarlar; onun, bu sözleri Ebu Muveyhibe'ye yönelerek, buyurduğunu nakletmişler.

ss- Tabakat, 2/204; Biharul-Envar, 22/466.

maddî bedeninin ötesinde bir ruhunun da var olduğunu kabul eden kimseler açısından, ruhanî varlıklarla irtibat, hiç de uzak bir ihtimal değildir ve bu olay tamamen gerçekleşebilecek bir olaydır.^{ss}

Vahiy âlemiyle ve hiçbir yanılmanın söz konusu olmadığı mücerret âlemler ile direk irtibat hâlinde olan Hz. Peygamber'in (s.a.a) ilâhî emirle kendi ecelinden haberdar olması ve onu bildirmesi kesinlikle gayet normal ve sıradan bir konu sayılmaktadır.

ss- Fakat ruhlarla irtibat ile ilgili konularda da söylendiği üzere, bu dalda iddialı olan herkesin sözüne itimat etmek de doğru değildir. Gayb âlemi ve ruhlar âlemiyle irtibat ile ilgili konularda daha fazla bilgi için, "Agahi-yi Sevvum" ve "Asalet-i Ruh Ez Nazar-ı Kur'an" adlı kitaplara bakınız.

44. Bölüm

HİCRETİN ON BİRİNCİ YILI OLAYLARI

Yazılmayan Mektup

Hz. Peygamber'in (s.a.a) ömrünün son günleri, İslâm tarihinin en hassas dönemlerinden biridir. Müslümanlar, o günlerde acı dolu anlar yaşamaktaydılar. Ashaptan bazılarının açıkça muhalefetleri ve Usame ordusuna katılmaktan sakınmaları, onların, Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra, İslâm hükümetini ele geçirmek ve Gadir-i Hum'da resmen tayin edilen halifeyi saf dışı bırakarak, halifeliğe el koyup, siyasî hâkimiyeti ele geçirmek amacıyla, bazı gizli faaliyetlerinin ve ciddî boyutta kararlarının olduğunu gösteriyordu.

Hz. Peygamber (s.a.a) de onların bu niyetlerini sezinlemekteydi. Bu yüzden, onların plânlarını etkisiz kılmak amacıyla, muhacir ve ensar olmak üzere bütün ashabın, özellikle sahabenin büyüklerinin Usame ordusuna katılmasında ısrar ediyor ve bir an önce Rumlarla savaşmak amacı-

la ordunun harekete geçip, Medine topraklarını terk etmesini istiyordu. Ancak siyaset sahnesinin baş oyuncularını, kendi plânlarını uygulamak amacıyla, birçok nedenler uydurup, bahaneler ileri sürerek Usame ordusuna katılmaktan uzak durmayı başardılar. Bununla da kalmayıp, Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatına kadar, ordunun hareketine dahi engel oldular. Sonunda, on altı gün boşu boşuna ordugâhta oyalandıktan sonra, Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatı haberinin yayılması üzerine, Medine'ye geri geldiler. Hz. Peygamber (s.a.a), vefatı sırasında, siyasî hedefleri olan bazı kimselerin, kendisinden sonra Allah'ın emriyle hilâfete tayin edilmiş olan Ali (a.s) aleyhine kışkırtmalarda bulunmamaları ve onun hakkını çiğnemelerini sağlamak amacıyla, Medine'den uzaklaşmalarını istediysede, son emeli gözleri önünde çiğnenip gerçekleşmeden, dünyaya gözlerini kapadı. Onlar, Medine'yi terk etmemekle kalmayıp, Ali'nin (a.s) hilâfetini güçlendirecek her faaliyetin önünü almak ve Hz. Peygamber'i (s.a.a) de çeşitli yollarla bu konu etrafında müzakere ve sohbetten alıkoyma yolunda, ellerinden geleni artlarına bırakmadılar.

Hz. Peygamber (s.a.a), onlardan bazılarının kızlarının kendi evinde, hanımı unvanıyla bulunmaları ve aralarında çarpıcı nitelikte gizli birtakım

faaliyetlerinden, ortalıkta bir şeylerin döndüğünü açıkça gözlemekteydi. Bu durumda, ateşi çok şiddetli olmasına rağmen, Mescid'e gidip, minberin kenarına yaslanarak, Mescid'in dışından duyulacak kadar yüksek bir sesle halka seslenip şöyle buyurdu:

أَيُّهَا النَّاسُ سُعْرَتِ النَّارِ وَ أَقْبَلْتِ الْفِتْنُ كَفَطَعَ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ وَ إِنِّي وَ اللَّهُ مَا مُمْسِكُونَ عَلَيَّ
بِسَيِّئِ إِنِّي لَمْ أَجِلْ إِلَّا مَا أَحَلَّ الْقُرْآنُ وَ لَمْ أُحَرِّمْ إِلَّا مَا حَرَّمَ الْقُرْآنُ

Ey insanlar! Fitne ateşinin alevleri yükselmiş ve gecenin karanlık perdeleri gibi üzerimize yönelmiş durumdadır. Sizlerin benim aleyhime kul lanabilecek hiçbir bahaneniz yoktur. Ben ancak Kur'ân'ın helâl kıldığını sizlere helâl kıldım ve Kur'ân'ın haram kıldığını da haram kıldım.

Bu cümleler, Hz. Peygamber'in (s.a.a), kendi vefatından sonra, İslâm'ın geleceği ve mukadderatı konusunda oldukça tereddütlü olduğunu açıkça göstermektedir. Alevleri yükselen fitne ateşi, hangi ateşti?! Acaba bu, onun vefatının hemen ardından Müslümanlar aleyhine pusuda beklercesine ortaya çıkan ve günümüzde bile alevleri henüz sönmeyen ayrılıklar ve ikilikler üzerine kurulmuş fitnelerden başka ne olabilirdi.

Mektup Yazmam İçin, Kalem ve Mürekkep Getirin

Resulullah (s.a.a), evin dışında, hilâfeti ele geçirmek amacıyla dönen entrikalardan haberdardı. Bu yüzden, hilâfet makamının kendi aslî mihverinden sapmasına engel olmak ve her türlü ihtilâf ve ikiliğin önünü almak

amacıyla, Ali'nin (a.s) ve ondan sonra gelecek Ehlibeyt İmamları'nın kendinden sonra hilâfet makamlarını pekiştirme ve hilâfet konusu ile ilgili canlı bir senedi hatıra olarak bırakma kararı aldı.

Bu amaçla, ashabın büyükleri onu ziyarete geldikleri sırada, bir müddet düşündükten sonra onlara şöyle buyurdu:

Bana kalem ve mürekkep getirin, size benden sonra sapmamanız için bir şey yazmak istiyorum.^{ss}

O anda Ömer, sessizliği bozarak dedi ki: "Hastalık peygambere galebe etmiş! Sizin elinizde Kur'ân var! Allah'ın kitabı bize yeter!

Ömer'in bu sözleri, tartışmalara neden oldu. Bir grup ona karşı çıkarak Hz. Peygamber'in (s.a.a) buyruğunun mutlaka yerine getirilmesi gerektiği yolunda itiraz ettiler. "Gidin kalem ve mürekkep getirin, onun söylemek istediği şey neyse yazılsın." dediler. Bazıları ise Ömer'i savunarak, kalem ve mürekkep getirilmesine engel oldular. Hz. Peygamber (s.a.a), yanında böylesine ihtilâf yaşanmasından, birbirlerine hakaretlerinden ve kendisi-

ایتونی بدوأة و صحیفة، اکتب لکم کتاباً لا تزلون بعده - ss

Hz. Peygamber'in mektubu imla ettireceği ve kâtiplerinden birine yazdıracağı açıktır. Aksi hâlde, o ömrünün sonuna kadar eline kalem almamış ve tek çizgi dahi çizmemiştir. Bu konuda daha geniş açıklama için yazarın "Der Mekteb-i Vahy=Vahiy Mektebinde" adlı kitabına müracaat edilebilir.

ne karşı yapılan saygısızlıklarından son derece rahatsız oldu ve onlara;

"Kalkın ve evimi terk edin!" dedi.

İbn Abbas, bu olayı anlattıktan sonra, şöyle diyor:

Resulullah'ın yazmasını engelleyen ve bizi ondan mahrum eden olay,
[İslâm için] en büyük musibetti.^{ss}

Mektupta Ne Yazılmak İsteniyordu?

Şöyle bir soru sorulabilir: Hz. Peygamber'in (s.a.a) mektubunun konusu ne olabilirdi? Aslında bu sorunun cevabı gayet açıktır; zira Hz. Peygamber'in (s.a.a), Hz. Ali'nin (a.s) vasilik ve hilâfet makamını pekiştirmek ve ümmetin, Ehlibeyt'e itaat etmeleri gerektiğinden başka bir hedefi yoktu. Bu husus, Şîî ve Sünnî muhaddislerin ittifakla kabul ettiği ve mütevatir senetlerle naklettikleri "Sakaleyn" hadisinden anlaşılmaktadır; zira yazmak istediği mektup konusunda, şöyle buyurmuştu: *"Bu mektubu, benden sonra sapmamanız için yazıyorum."* Hz. Peygamber, Sakaleyn hadisinde de aynı cümleyi zikretmişti. İki ağır emanet olan Kur'ân ve Ehlibeyt'in takip edilmesinde ısrarının nedenini, onlara sarıldığınız müddetçe kesinlikle

ss- Sahih-i Buhârî, Kitabu'l-İlm,1/22 ve 2/14; Sahih-i Müslim, 2/14; Müsned-i Ahmed, 1/325; Tabakat-ı Kübra, 2/244

sapmazsınız diye açıklamıştı. Sakaleyn hadisinde şöyle buyurmuştu:

إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ مَا إِنْ مَسَّكُنْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا: كِتَابَ اللَّهِ وَ عِرَّتِي أَهْلَ بَيْتِي

Ben sizin aranızda iki ağır ve değerli emanet bırakıyorum. Onlara sarılıp, takip ettiğiniz müddetçe, kesinlikle sapmazsınız. Bu iki değerli emanet: "Allah'ın kitabı (Kur'ân-ı Kerim) ve itretim olan Ehlibeytim'dir."

Acaba bu iki hadis arasındaki benzerlikten, Hz. Peygamber'in (s.a.a) kâğıt-kalem isteyerek yazmak istediği şeyin içeriğinin ne olacağını anlamak, çok mu zor?! Ya Sekaleyn hadisinin içeriğini veya daha ötesinde zilhicce ayının on sekizinci günü, Irak, Mısır ve Hicaz hacıların yol ayrımı noktası olan Gadir-i Hum bölgesinde halka sözlü olarak beyan ettiği hususu yani hilâfet ve vesayet makamının Hz. Ali'ye (a.s) ait olduğunu, bir kez daha, ama bu defa yazılı olarak vurgulayacaktı.

Ashap İle Son Vedalaşma

Hz. Peygamber (s.a.a), hasta düştüğü bu müddet içinde arada bir mescide geliyor, ashapla birlikte namaz kılıyor ve onlara bazı gerekli gördüğü konularda uyarılarda bulunuyordu.

Hastalığının şiddetlendiği günlerden birinde başını bir mendil ile sarmış, Fazl b. Abbas ile Ali'nin (a.s) kollarına girmiş, zorlukla yürüyüp mescide

kadar gelmiş, minberde oturup söze başlamış ve şöyle buyurmuştu:

Ey halk! Artık sizlerin aranızdan gitme zamanı gelip çatmıştır. Eğer içinizden birine vaatte bulunmuşsam, yapmaya hazırım. Benden alacağı olan söylesin ödeyeyim.

Bu arada biri kalkıp dedi ki: "Bir müddet önce, evlenecek olursam, bana yardım edeceğinize dair söz vermiştiniz." Hz. Peygamber (s.a.a), Fazl'a onun söylediği miktarın hemen ödenmesini buyurdu ve minberden inip eve gitti. Daha sonra vefatından üç gün önce, cuma günü, bir kez daha mescide geldi ve konuşma yaptı. Konuşmasında yine şöyle buyurdu:

Her kimin benim üzerimde hakkı varsa kalkıp söylesin; zira bu dünyada kısas, ahrette kısas edilmekten daha kolaydır.^{ss}

Bu durumda, Sevade b. Kays yerinden kalkıp dedi ki: "Taif seferinden dönüşte devenizin üzerindeydiniz. Hayvana vurmak isterken kamçı yanlışlıkla benim karnıma isabet etti. Ben de şimdi kısas yapmak istiyorum."

Hz. Peygamber (s.a.a) bunu sözgelimi olarak söylemiş değildi. O, halkın dikkat etmediği ve önemsemediği böyle bir hakkı dahi ödemeğe hazırды.^{ss}

القصاص في دار الدنيا أحبُّ إلى من القصاص في دار الآخرة - ss

ss- Evvela kamçı yanlışlıkla Sevade'nin karnına isabet etmişti ve bu açıdan kısas hakkı yoktu. Ancak karşılığında diyet alabilirdi. Ama Peygamber (s.a.a), onun gönlünü razı etmek istiyordu.

Hz. Peygamber (s.a.a), kamçısını evden getirmelerini istedi. Daha sonra Sevade'nin kisas yapması için, gömleğini yukarı kaldırdı. Ashap, gözleri yaşlı, kalpleri yaralı, başları eğik olayın nasıl sonuçlanacağını bekliyorlardı. Acaba gerçekten Sevade kisas'a kalkışacak mıydı?! Birden Sevade'nin Hz. Peygamber'in (s.a.a) karnını ve göğsünü öptüğünü gördüler. Bu sırada Hz. Peygamber (s.a.a) ona dua edip, şöyle buyurdu:

İlâhî! Sevade senin Peygamber'ini affettiği gibi, sen de onu affet.^{ss}

45. Bölüm

HAYATIN SON DEMLERİ

Medine'yi baştanbaşa bir ıstırap ve korkulu bir heyecan kaplamıştı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) ashabı, durumu yakından izlemek için, yaşlı gözler ve hüznü kalplerle evinin etrafını almışlardı. Evden gelen haberler, Hz. Peygamber'in (s.a.a) durumunun ağır olduğu yönündeydi. Haberler, onun iyileşmesi yönündeki umutları yıkıyor ve ömürlerinden kısa bir müddet kaldığını, daha açık bir ifadeyle artık hayatının son demlerini yaşadığını anlatıyordu.

Ashaptan bir grup, eşsiz rehberlerini yakından görmek, ziyaret etmek istiyorlardı. Ancak durumu, yattığı odaya ehlibeyti dışında kimsenin girip-çıkmasına müsaade etmiyordu.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) tek yadigârı olan değerli kızı Fatıma (a.s), babasının yatağının yanında oturmuş, nurlu yüzüne bakmaktaydı. O, babasının alnında ve yüzünde tomurcuklanan ölüm terlerini müşahede ediyordu.

Hız. Zehra (a.s), kalbi sıkılmış, nefesi boğazına tıkanmış ve gözleri yaşlı bir hâlde, Ebu Talib'in Hız. Peygamber (s.a.a) hakkında söylemiş olduğu şiiri terennüm ediyor ve şöyle diyordu:

وَ أَبْيَضُ يُسْتَسْقَى الْعَمَامُ بِوَجْهِهِ ثَمَّالِ الْيَتَامَى عِصْمَةً لِلْأَرَامِلِ

Nurlu bir yüz ki, onun hürmetine buluttan yağmur talep edilmektedir.

Bir şahsiyet ki, yetimlerin sığınağı ve dul kadınların bekçisidir.

Bu sırada Hız. Peygamber (s.a.a), gözlerini açiverdi ve yavaşça kızına şöyle buyurdu:

Bu, Ebu Talib'in benim hakkımda okuduğı şiirdir. Onun yerine şu ayeti okuman daha uygun olur:

وَ مَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ وَ مَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئاً وَ سَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ

Muhammed, yalnızca bir elçidir. Ondan önce nice elçiler gelip-geçmiştir. Şimdi o ölürse ya da öldürülürse, siz topuklarınız üzerinde gerisin geriye mi döneceksiniz? İki topuğu üzerinde gerisin geri dönen kimse, Allah'a kesinlikle zarar veremez. Allah, şükredenleri pek yakında ödüllendirecektir.^{ss}

Hız. Peygamber (s.a.a), Kızıyla Konuşuyor

Büyük şahsiyetlerin genel olarak iş yoğunluğu ve fikir karmaşası nede-

niyle kendi çocuklarına karşı ilgisiz kaldıkları, duygularının daha sönük olduğu tecrübeyle sabit olmuştur. Büyük hedefler ve dünya çapında endişeler onları öylesine kendisiyle meşgul ediyor ki, artık kendi aileleri ve çocuklarıyla ilgilenme fırsatı bulamıyorlar. Ancak yüce manevî şahsiyetlerin, en büyük hedefler ve dünya çapındaki ideallerine ve her geçen gün meşgalelerinin artmasına rağmen, sahip oldukları büyük ve geniş ruhları sayesinde, bir tarafla meşgul olmaları, diğer tarafı unutmalarına neden olmuyor.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) biricik kızına olan alâkası, insanî duyguların doruğundaydı. Hz. Peygamber kızıyla görüşmeksizin hiçbir yolculuğa çıkmazdı. Yolculuktan döndüğünde ise, her şeyden önce onu görmeğe giderdi. Hanımlarının yanında, ona saygı gösterir ve ashabına şöyle buyurdu:

Fatıma, benden bir parçadır. Onun hoşnutluğu, benim hoşnutluğum, gazabı da benim gazabımdır.^{ss}

Hz. Zehra (a.s) ile görüşürken, dünyanın en duygusal ve en temiz kalpli kadını ve kocasının mukaddes hedefi uğruna büyük sıkıntılara katlanan,

bütün güç ve servetini bu yolda feda eden Hz. Hatice'yi hatırlıyordu.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) yatakta olduğu günlerin tamamında, Hz. Zehra (a.s), onun başı ucundan bir an olsun ayrılmamıştı. Bir ara Hz. Peygamber (s.a.a), kızına kendisiyle konuşmak istediğini ima etti. Fatıma (a.s), babasına doğru eğildi ve başını ona yaklaştırdı. Hz. Peygamber (s.a.a) de ona yavaşça bir şeyler söyledi. Kimse söylenenleri duymuyordu. Sözleri bittiğinde, Hz. Zehra (a.s), şiddetle, iki gözü iki çeşme ağlamaya başladı. Biraz sonra Hz. Peygamber (s.a.a), kendisine yine işaret etti, yine ona yavaşça bir şeyler söyledi. Bu defa Hz. Zehra (a.s), güler yüzle, dudaklarında bir tebessüm belirerek kafasını kaldırdı. Bir anda bu iki zıt durum, etraftakileri şaşırtmıştı. Hz. Peygamber'in (s.a.a) kendisine ne buyurdıklarını öğrenmek istediler. Zehra (a.s) "*Ben, babamın sırrını açamam.*" diyerek, söylemekten çekindi.

Hz. Peygamber'in (s.a.a) vefatından sonra, Aişe'nin ısrarı üzerine Hz. Zehra (a.s), onlara olayı açıkladı:

Babam ilkin bana kendi ölüm haberini verdi ve ben bu hastalıktan kurtulamayacağım deyince, ben iradesiz ağlamaya başladım; ama daha sonra bana dedi ki: Ehlibeytim içinde bana ilk katılacak olan, sensin. Bu haber

beni sevindirdi; zira kısa süre sonra babama kavuşacağımı anladım.^{ss}

Ömrünün son demleriydi artık, gözlerini açıp şöyle buyurdu: "*Kardeşimi sesleyin. Gelip yanı başımda otursun.*" Ali'yi (a.s) kastettiğini anladılar. Ali gelip yatağın yanında oturdu. Bir ara Hz. Peygamber'in (s.a.a) kalkıp oturmak istediğini hissetti. Onu yatağından kaldırıp oturttu ve kendi göğsüne yasladı.^{ss}

Çok geçmeden, ihtizar durumu hazretin vücudunu kapladı. Birisi İbn Abbas'a Hz. Peygamber'in (s.a.a) kimin elleri arasında can verdiğini sordu. İbn Abbas dedi ki: "Peygamber Ali'nin (a.s) kucağında vefat etti." O adam, Aişe'nin, Hz. Peygamber'in (s.a.a) başının kendi kucağında olduğu hâlde vefat ettiğini iddia ettiğini söyleyince, İbn Abbas onu yalanladı ve dedi ki:

Hayır! Hz. Peygamber (s.a.a), Ali'nin (a.s) göğsünde vefat etti ve benim kardeşim Fazl, Ali (a.s) ile birlikte ona gusül verdiler.^{ss}

Emirü'l-Müminin Ali (a.s), bir hutbesinde bu konuya işaretle şöyle buyuruyor:

وَلَقَدْ فُيِّضَ رَسُولُ اللَّهِ وَ إِنَّ رَأْسَهُ لَعَلَى صَدْرِي... وَ لَقَدْ وَلَّيْتُ غُضْلَهُ وَ الْمَلَائِكَةُ أَعْوَانِي

Hz. Peygamber (s.a.a), başını göğsüme yasladığı bir hâlde ruhunu teslim

ss- İbn Sa'd, Tabakat, 2/247; el-Kâmil, 2/219

ss- age. 263.s.

ss- Tabakat, 2/263.s.

etti... Ben ona gusül veriyordum ve melekler de bana yardım ediyorlardı.^{ss}

Muhaddislerden bazılarının naklettiklerine göre, Hz. Peygamber'in (s.a.a) hayatının en son demlerinde şu sözü söylemişler:

لَا مَعَ الرَّفِيقِ الْأَعْلَى

Yani: "Hayır, En yüce dost ile..."

Bu cümleden anlaşıldığı üzere, vahiy meleği onu, ruhunu teslim etmeden önce; iyileşip dünya hayatına geri dönmekle ruhunu teslim etmek arasında muhayyer kılmış, Hz. Peygamber de bu sözüyle, ruhunu teslim etmeyi tercih ettiğini ve aşağıdaki ayette bahsedilen kimselere kavuşmayı arzuladığını iletmek istemiştir:

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصُّدُقِينَ وَ الشَّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ حَسُنَ أُولَئِكَ رَفِيقًا

Kim Allah'a ve Resulüne itaat ederse, işte onlar Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberler, doğrular, şehitler ve salihler ile birliktedirler. Ne güzel arkadaşlırlar onlar.^{ss}

Hz. Peygamber (s.a.a), yukarıda zikredilen cümleyi söyledikten sonra,

ss- Nehcü'l-Belâğa.

ss- Nisâ, 69

gözleri ve dudakları kapanıverdi.^{ss}

Vefat Günü

Yüce Allah elçisinin büyük ve mukaddes ruhu, hicrî on birinci yılın safer ayının yirmi sekizi pazartesi günü ortalarında ebediyet âlemine kanat açtı.^{ss} Onun pak cesedinin üzerine Yemen kumaşından bir parça örttüler. Kısa bir müddet odanın bir köşesine bıraktılar. Hz. Peygamber'in (s.a.a) hanımlarının ve yakınlarının ağlamalarından, halk vefat ettiğini anladılar. Çok geçmeden, vefat haberi bütün şehre yayıldı.

Ömer, belli olmayan nedenlerle, evden çıkıp, "Peygamber ölmedi! O, aynı Musa (a.s) gibi Rabbinin yanına gitti." diye bağıryordu. Bu konuda o kadar ısrar etti ki, neredeyse bir grubu dahi kendi sözlerine inandıracaktı. Bu arada ashaptan biri^{ss} gelip, şu ayeti ona okudu:

وَ مَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ إِنْقَلَبْتُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ
وَ مَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَ سَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ

Muhammed, yalnızca bir elçidir. Ondan önce nice elçiler gelip-geçmiştir. Şimdi o ölürse ya da öldürülürse, siz topuklarınız üzerinde

ss- A'lamu'l-Vera, 83.s.

ss- Şîh muhaddis ve siyer yazarlarının ortak görüşü bu meyandadır. İbn Hişam'ın Siresi'nde (2/658), bir görüş olarak yer verilmiştir.

ss- Buhârî'nin naklettiğine göre bu şahıs Ebu Bekir'di.

gerisin geriye mi döneceksiniz? İki topuğu üzerinde gerisin geri dönen kimse, Allah'a kesinlikle zarar veremez. Allah, şükredenleri pek yakında ödüllendirecektir.^{ss}

Emirü'l-Müminin Ali (a.s), Hz. Peygamber'in (s.a.a) pak bedenlerine gusül verip, kefenledi; zira Hz. Peygamber (s.a.a): *"Bana en yakın olan kişi, bana gusül verecek ve beni kefenleyecektir."*^{ss} buyurmuştu. Bu zat, Ali'den (a.s) başkası değildi. Daha sonra hazretin yüzünü açtı ve gözlerinden boşanan yaşlarla şöyle dedi:

Anam-babam sana feda olsun, senin vefatınla -hiç kimsenin ölümüyle kesilmeyen- peygamberliğin, ilâhî vahyin ve göksel haberlerin ardı arkası kesiliverdi. Bizlere, zorluklar karşısında sabırlı olmayı buyurmamış olsaydın, gözlerimin yaşı kuruyuncaya kadar sana ağlardım. Ancak bizim bu yolda gam ve kederimiz daimidir ve bu miktar bile senin yolunda oldukça azdır. Başka çare yok. Anam-babam sana feda, diğer âlemlerde bizleri hatırla ve hatıralarında bizlere de yer ver.^{ss}

Hz. Peygamber'e (s.a.a) ilk olarak Hz. Ali namaz kıldı. Daha sonra ashap, gruplar hâlinde ona namaz kıldılar. Bu merasim, salı günü öğlene kadar devam etti. Daha sonra onu, vefat ettiği kendi hücrelerinde defnetmeğe ka-

ss- Sire-i İbn Hişam, 2/656

ss- et-Tabakatu'l-Kübra, 2/57

ss- Nehcü'l-Belâğa, 23.hutbe.

rar verildi. Onun kabrini, Ebu Ubeyde b. Cerrah ile Zeyd b. Sehl kazıp hazırladılar. Defin merasimleri de Ali b. Ebu Talib ve Fazl b. Abbas tarafından gerçekleştirildi.

Sonunda, onulmaz, yorgunluk bilmez fedakârlıklarıyla insanlığa yeni bir sayfa açan, alın yazılarını değiştiren ve yüzlerine yeni medeniyet kapılarını açan bu büyük şahsiyetin hayat güneşi de böylece batıvermişti...

Çaba bizden, Tevfik Allah'tandır.